EEDA_2012 20/9/2012 12:51 ™ÂÏ›‰·1

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2011

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΑΘΗΝΑ 2012

EEDA_2012 20/9/2012 12:51 ™ÂÏ›‰·2

Η ετήσια έκθεση της ΕΕΔΑ για το 2011 βρίσκεται αναρτημένη
στην ιστοσελίδα της Επιτροπής

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΒΑΜΒΑ 6
106 74, ΑΘΗΝΑ
www.nchr.gr
e-mail: info@nchr.gr
ISSN 2241-259X

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ του Προέδρου της ΕΕΔΑ, Κωστή Α. Παπαϊωάννου **11**

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

1. Αποστολή 17
2. Σύνθεση 18
3. Οργάνωση και λειτουργία 20

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

1. Απολογισμός της Ολομέλειας 23
2. Απολογισμός των Τμημάτων 23
   - Α΄ Τμήμα – Ατομικά και πολιτικά δικαιώματα 23
   - Β΄ Τμήμα – Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα 24
   - Γ΄ Τμήμα – Εφαρμογή των δικαιωμάτων του ανθρώπου στους αλλοδαπούς 24
   - Δ΄ Τμήμα – Προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου 24
   - Ε΄ Τμήμα – Διεθνής επικοινωνία και συνεργασία 25
3. Ειδική Επιτροπή Μελέτης Ομάδων Ενδοσχολικής Βίας (ΕΕΜΟΕΒ) 27
4. Διενέργεια αυτοψίας στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου 28
5. Δίκτυο για την καταγραφή περιστατικών ρατσιστικής βίας 28
6. Επιτροπές Προσφυγών 29
7. Επιτροπές Πολιτογράφησης 30
8. Επιτροπές Μετανάστευσης 30
9. Επιτροπή Αξιολόγησης Προτάσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης 31
10. Εθνικό Εσωτερικό Δίκτυο Μετανάστευσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης 31

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ-ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΔΑ ΚΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Α. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

1. Ζητήματα προστασίας δικαιωμάτων των οροθετικών στο HIV ατόμων 35
2. Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου 53
3. Ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία στο πλαίσιο της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα 61

4. Η εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου
για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από την Ελλάδα 81
5. Αξιολόγηση των ευρημάτων διενεργηθείσας αυτοψίας από την Εθνική Επιτροπή
για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τον Συνήγορο του Πολίτη
στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου 85
6. Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή
του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία 102
7. Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης,
Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Κώδικας Ναρκωτικών» 110
8. Σύσταση ΕΕΔΑ: Επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία
καταρράκωσης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων 119

Β. ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

1. Απάντηση του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας στην επιστολή της ΕΕΔΑ
αναφορικά με τη διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου από την Αστυνομία 121
2. Ν. 3996/2011 «Αναμόρφωση Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας,
ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 170) 125
3. Απάντηση του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής
στην επιστολή της ΕΕΔΑ αναφορικά με τα ρατσιστικά συνθήματα που αναφώνησαν
άνδρες της ΟΥΚ κατά τη στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου 2010 126
4. Απάντηση του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη στην Έκθεση της ΕΕΔΑ
και του Συνηγόρου του Πολίτη σχετικά με την αξιολόγηση των ευρημάτων
από τη διενεργηθείσα αυτοψία στα Κέντρα Κράτησης της περιοχής του Έβρου 126
5. Έκθεση της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου
στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών,
την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία 133
6. Ενημέρωση σχετικά με επιστολή του Υπουργού Δικαιοσύνης,
Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον Πρόεδρο της Επιτροπής του Συμβουλίου
της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή
Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) σε συνέχεια δημόσιας ανακοίνωσης
της ως άνω Επιτροπής για την Ελλάδα, σχετικά με τις συνθήκες κράτησης
των παράτυπων μεταναστών και την κατάσταση του σωφρονιστικού συστήματος 134
7. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας 141
8. Απαντήσεις από ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς στη Σύσταση της ΕΕΔΑ
αναφορικά με την επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία καταρράκωσης
των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων 141

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΕΙΔΙΚΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗ: ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ

1. Έκθεση ΕΕΔΑ για τη ρατσιστική βία: 147
Α: Η αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την Αστυνομία και τη Δικαιοσύνη 150
Β: Εξτρεμιστικές ομάδες, πολιτικός λόγος, ρατσιστική βία στα γήπεδα 166
2. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας 181
3. Εκπαιδευτικό Σεμινάριο και εστιασμένη συζήτηση με μαθητές Γυμνασίου 184

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΣΕ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ

Α. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

1. Δήλωση της ΕΕΔΑ κατά την παρουσίαση της Έκθεσης για την Ελλάδα
του Ειδικού Εισηγητή του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια κ. M. Nowak 187
2. Αποστολή στην Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης
σχολίων επί της 21ης Έκθεσης της Ελλάδας 188
3. Δήλωση της ΕΕΔΑ στο πλαίσιο του Οικουμενικού Περιοδικού Ελέγχου 195
4. Αποστολή θέσεων της ΕΕΔΑ στην Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων 196

Β. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

1. Επιστολή προς τον Πρόεδρο της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής
για την αναμόρφωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας κ. Λ. Μαργαρίτη 197
2. Επιστολή προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κ. Χ. Παπουτσή
αναφορικά με τις Επιτροπές Προσφυγών 197
3. Επιστολή προς το Γενικό Γραμματέα Δημόσιας Τάξης κ. Γ. Τασούλα
σχετικά με τη διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου κατά την οποιαδήποτε παρέμβαση
της Αστυνομίας 198
4. Επιστολή προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κ. Χ. Παπουτσή
σχετικά με τη νομοπαρασκευαστική επιτροπή για το άσυλο 199
5. Επιστολή με θέμα τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου σε θέματα χορήγησης
και ανανέωσης άδειας παραμονής και εργασίας στην χώρα 199
6. Επιστολή προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κ. Χ. Παπουτσή
σχετικά με τις Επιτροπές Προσφυγών 199
7. Επιστολή προς τους Υπουργούς Προστασίας του Πολίτη και Εθνικής Άμυνας
και προς τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου αναφορικά
με τα ρατσιστικά συνθήματα που αναφώνησαν άνδρες της ΟΥΚ
κατά τη στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου 2010 200

8. Επιστολή προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Μ. Παπαϊωάννου σχετικά
με την τελική μορφή του σχεδίου νόμου
«Καταπολέμηση εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας» 201

ΕΚΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Στο πλαίσιο του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών 205
2. Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης 206
3. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 207
4. Στο πλαίσιο του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη 209
5. Στο πλαίσιο συνεργασίας με ομόλογες Επιτροπές 209
6. Συναντήσεις με εκπροσώπους της Πολιτείας, Οργανώσεων και Διεθνών Οργανισμών 213
7. Συμμετοχή σε συνέδρια και ημερίδες 214

ΕΒΔΟΜΟ ΜΕΡΟΣ: ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΠΟΥ ΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΕΔΑ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1. Έκθεση του Υπουργείου Εσωτερικών 219
2. Έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών 259
3. Έκθεση του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη 273
4. Έκθεση του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης 305
5. Έκθεση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 344
6. Έκθεση του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων 365
7. Έκθεση Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης & Επικοινωνίας
Γενική Γραμματεία Μέσων Ενημέρωσης 384

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ **399**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΕΔΑ ΚΩΣΤΗ Α. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
του Προέδρου της ΕΕΔΑ Κωστή Α. Παπαϊωάννου

Η παρούσα ετήσια έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), που εκδίδεται όπως ορίζεται από τον ιδρυτικό της νόμο, αφορά στο έργο της κατά το 2011.

Γενική παρουσίαση της Έκθεσης

Κατ' αρχάς εκτίθενται όσα αφορούν στο νομικό πλαίσιο και οργανωτική δομή της ΕΕΔΑ (αποστολή, σύνθεση, οργάνωση και λειτουργία). Ακολουθεί στο δεύτερο μέρος η συνοπτική παρουσίαση της δραστηριότητάς της, δηλαδή απολογισμός της Ολομέλειας και των Τμημάτων. Ειδική μνεία γίνεται επίσης σε ενέργειες που ερείδονται είτε σε πρωτοβουλίες της ΕΕΔΑ είτε στη θεσμική συμμετοχή της σε άλλα όργανα. Στο τρίτο μέρος παρατίθενται οι αποφάσεις-θέσεις της ΕΕΔΑ και η ανταπόκριση της πολιτείας στις παρεμβάσεις/συστάσεις της. Ακολουθεί στο τέταρτο μέρος ειδική μνεία στο ζήτημα της ρατσιστικής βίας στο οποίο εστίασε η ΕΕΔΑ την προσοχή της κατά το προηγούμενο έτος. Στο πέμπτο μέρος εκτίθενται οι παρεμβάσεις μας σε διεθνή όργανα ελέγχου και σε αρμόδιους φορείς της πολιτείας για ζητήματα επικαιρότητας. Ας σημειωθεί εδώ ότι χωρίς να σύρεται από την τρέχουσα επικαιρότητα, η ΕΕΔΑ επέλεξε με φειδώ να παρέμβει προς τις Αρχές με τεκμηριωμένες θέσεις για σοβαρά ζητήματα όπως οι Επιτροπές Προσφυγών, το νομοθετικό πλαίσιο σε θέματα χορήγησης και ανανέωσης άδειας παραμονής και εργασίας στην χώρα και σε θέματα πολιτικού ασύλου, τα ρατσιστικά συνθήματα που αναφώνησαν άνδρες της ΟΥΚ κατά τη στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου 2010. Στο έκτο μέρος αναφέρονται οι διεθνείς και εθνικές συνεργασίες και δραστηριότητες της ΕΕΔΑ στο πλαίσιο του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο συνεργασίας με ομόλογες Επιτροπές και με εκπροσώπους της Πολιτείας, Οργανώσεων και Διεθνών Οργανισμών. Τέλος, παρατίθενται οι εκθέσεις των υπουργείων που μετέχουν στην ΕΕΔΑ για ζητήματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ειδικότερα θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου

Η ετήσια έκθεση καλύπτει μια περίοδο εξαιρετικά δυσμενή και κρίσιμη για τη χώρα μας. Η δημοσιονομική κρίση και τα μέτρα για την αντιμετώπισή της επιφέρουν σημαντικές επιπτώσεις στον κοινωνικό ιστό και πλήττουν με ιδιαίτερη σφοδρότητα μεγάλες ομάδες του πληθυσμού. Επιβεβαιώνεται έτσι η παλαιότερη εκτίμηση της ΕΕΔΑ πως όλο το φάσμα των δικαιωμάτων του ανθρώπου θα δοκιμαστεί σοβαρά από την οικονομική και κοινωνική συγκυρία. Ταυτόχρονα, παράγοντες όπως η ένταση της κοινωνικής διαμαρτυρίας, η γενικευμένη αίσθηση αδικίας και ανομίας, η πρωτοφανής μεταπολιτευτικά κρίση αντιπροσώπευσης, η σχεδόν καθολική απονομιμοποίηση των θεσμών και ο συχνά δυσανάλογος τρόπος αντιμετώπισης της διαμαρτυρίας από τις αρχές ασφαλείας σχηματίζουν ένα εξαιρετικά εύφλεκτο μείγμα με απροσμέτρητες συνέπειες για τη δημοκρατική ομαλότητα και το κράτος δικαίου.

Η ΕΕΔΑ, με πλήρη επίγνωση της αμηχανίας με την οποία ο συνήθης λόγος των δικαιωμάτων προσεγγίζει την κρίση, έλαβε υπόψη της τόσο τα όρια της δημοσιονομικής συγκυρίας όσο και τις αναγκαίες σταθμίσεις που προϋποθέτει μια ουσιαστική παρέμβαση από τη σκοπιά των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Έτσι, μετά την πρώτη απόφαση που έλαβε το 2010 για τις συνέπειες που επιφέρουν τα μέτρα κατά της δημοσιονομικής κρίσης σε επίπεδο δικαιωμάτων του ανθρώπου, επανήλθε με μια νέα σύσταση με τίτλο «**Επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία καταρράκωσης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων**». Εκεί περιγράφεται η δραματική

υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου του ελληνικού λαού και η ταυτόχρονη αποδόμηση του Κοινωνικού Κράτους. Η ΕΕΔΑ θέλησε να κινητοποιήσει όλες τις ευρωπαϊκές δυνάμεις προς διάσωση των αξιών στις οποίες στηρίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση. Για το σκοπό αυτό η ΕΕΔΑ γνωστοποίησε την έντονη ανησυχία της στα αρμόδια ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα. Στην ίδια κατεύθυνση ανέλαβε και πρωτοβουλία συντονισμού των ευρωπαϊκών θεσμών προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Κύρια συνέπεια της σημερινής κρίσης είναι και η **δραματική όξυνση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού**. Η ΕΕΔΑ εστίασε μεγάλο μέρος της προσοχής της κατά το περασμένο έτος στο ζήτημα του ρατσισμού και ειδικότερα το ζήτημα της αντιμετώπισης της ρατσιστικής βίας από την αστυνομία και τη δικαιοσύνη. Στο πλαίσιο αυτής της ενασχόλησης, πέρα από την σχετική απόφαση που έλαβε η Ολομέλειά της, ανέλαβε την πρωτοβουλία, σε συνεργασία με το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (UNHCR) για τη δημιουργία Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας. Το Δίκτυο απαρτίζεται από φορείς οι οποίοι, προσφέροντας ιατρικές, κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες, έρχονται σε άμεση επαφή με τα θύματα ρατσιστικής βίας. Βασικός στόχος είναι να καταδειχθεί το τεράστιο κενό που συνεπάγεται η απουσία επίσημου ενιαίου μηχανισμού καταγραφής εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο στη χώρα μας. Με δεδομένο ότι σπανίως τα περιστατικά ρατσιστικής βίας καταγγέλλονται και ακόμα σπανιότερα διερευνώνται, οι δράστες παραμένουν στη συντριπτική πλειονότητα ασύλληπτοι. Η κατάσταση γίνεται ακόμα μελανότερη στη δίνη της μεγάλης οικονομικής και κοινωνικής κρίσης. Η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και η αυξημένη παραβατικότητα σε περιοχές με μεγάλο αριθμό περιθωριοποιημένων μεταναστών και προσφύγων αποτελούν πρόσφορο έδαφος για εντάσεις, ξενοφοβικές συμπεριφορές και ανοχή απέναντι στη ρατσιστική βία. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ύπαρξη και λειτουργία οργανωμένων ρατσιστικών ομάδων, η συμμετοχή ανηλίκων σε κάποιες από τις επιθέσεις και η παράλληλη παρουσία κρουσμάτων αστυνομικής βίας με ρατσιστικό κίνητρο. Τα πρώτα αποτελέσματα του Δικτύου, που αποκαλύπτουν ελάχιστο μόνο μέρος της πραγματικής κατάστασης, προκάλεσαν μεγάλο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον και ισχυροποιούν τη βούλησή μας να συνεχίσουμε αυτή την πρωτοβουλία.

Ας σημειωθεί επίσης το συνεχές ενδιαφέρον της ΕΕΔΑ για τα **ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης**. Τον Μάρτιο 2011 μικτό κλιμάκιο της ΕΕΔΑ και του Συνηγόρου του Πολίτη πραγματοποίησε επίσκεψη στην περιοχή Έβρου και Ροδόπης προκειμένου να διερευνήσουμε τις συνθήκες στους χώρους κράτησης αλλοδαπών, την εφαρμογή της νομοθεσίας ασύλου καθώς και ειδικότερα θέματα διαχείρισης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου. Οι δύο φορείς συναντήσαμε μια σειρά από τοπικούς φορείς και ανταλλάξαμε απόψεις και προτάσεις μαζί τους. Στη συνέχεια εκδώσαμε κοινό πόρισμα με συστάσεις προς τις αρμόδιες αρχές. Παράλληλα, διαρκής ήταν η εποπτεία του συστήματος παροχής ασύλου, η συνεργασία με αξιωματούχους του αρμόδιου υπουργείου και με μη κυβερνητικούς φορείς και η σύνταξη προτάσεων για καλύτερη λειτουργία του συστήματος ασύλου.

Ιδιαίτερη προσοχή δίνει επίσης η Επιτροπή στα **ζητήματα που άπτονται του δικαιώματος στην υγεία**. Κατά το διάστημα που καλύπτει η παρούσα έκθεση διαβουλεύτηκε επανειλημμένα με αρμόδιους φορείς και γνώστες του πεδίου για να διαμορφώσει πλήρη άποψη για τα δικαιώματα των οροθετικών στο HIV ατόμων καθώς και για τα ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία στο πλαίσιο της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα. Οι δύο αυτές τοποθετήσεις της Επιτροπής δεν επιχειρούν μόνο να φέρουν στο προσκήνιο δυο κατηγορίες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν τις προκαταλήψεις και τον κοινωνικό αποκλεισμό αλλά και να καταδείξουν τις συνέπειες της κοινωνικοοικονομικής συγκυρίας στο επίπεδο της κοινωνικής προστασίας των ευάλωτων ομάδων. Στην ίδια κατεύθυνση, δηλαδή της κοινωνικής προστασίας για τις πιο ευάλωτες ομάδες, κινείται και η συμμετοχή της ΕΕΔΑ στη νομοπαρασκευαστική επιτροπή για τα ζητήματα των αστέγων αλλά και η γενικότερη μέριμνα για τις ομάδες αυτές.

Προφανώς η αναφορά στα ανωτέρω θέματα είναι μόνο ενδεικτική και μόνο η αναλυτική εξέταση των αποφάσεων και συστάσεων της ΕΕΔΑ μπορεί να αποδώσει το εύρος των δραστηριοτήτων της.

Ενδεικτική του ρόλου και του κύρους της Επιτροπής είναι η συμμετοχή της, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, σε μια σειρά από **θεσμικά όργανα και λειτουργίες**. Στο πλαίσιο αυτό, ας σημειωθεί η διαρκής συνεργασία με τους νομικούς που έχουμε υποδείξει ως μέλη των Επιτροπών Προσφυγών, η λειτουργία των Επιτροπών Πολιτογράφησης και των Επιτροπών Μετανάστευσης. Επίσης, επιστημονικοί συνεργάτες της ΕΕΔΑ συμμετείχαν στην Επιτροπή Αξιολόγησης Προτάσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης καθώς και στο Εθνικό Εσωτερικό Δίκτυο Μετανάστευσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης.

Αποτίμηση της θεσμικής λειτουργίας της Επιτροπής

Η Εθνική Επιτροπή έχει ολοκληρώσει 12 χρόνια λειτουργίας και με συνέπεια αφήνει το δικό της διακριτό στίγμα στην προστασία των δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Ισχυρό στοιχείο της είναι η πολυσυλλεκτική σύνθεσή της. Τα χρόνια της λειτουργίας της οικοδόμησε μια κουλτούρα διαλόγου σπάνια σε άλλες εκδηλώσεις της κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Η αντιπροσωπευτική σύνθεση της Επιτροπής, η ποιότητα των εισηγητικών κειμένων, το αξιοζήλευτο επίπεδο των απόψεων, η διαρκής ροή ιδεών, προτάσεων, απόψεων και τεκμηρίωσης, ο σπάνιος βαθμός ανεξαρτησίας που αντανακλούν οι αποφάσεις της αποτελούν σημαντικό επίτευγμα όλων όσοι με τον έναν ή τον άλλο τρόπο συμβάλλουν στη λειτουργία της.

Η Επιτροπή διαφύλαξε τον ανεξάρτητο γνωμοδοτικό και συμβουλευτικό της ρόλο παρακολουθώντας στενά τα ζητήματα δικαιωμάτων που θέτει η εκάστοτε συγκυρία αλλά μην υποκύπτοντας στην πρακτική συγκυριακών τοποθετήσεων που θα παρέβλαπτε το κύρος των παρεμβάσεών της. Επίσης, επιδιώχθηκε συστηματικά η συνεργασία και η διαβούλευση με φορείς της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό τον εμπλουτισμό του προβληματισμού και των θέσεων της Επιτροπής όσο και τη δημιουργία διαύλων διαρκούς επικοινωνίας με χώρους εκτός όσων συμμετέχουν στην Επιτροπή. Πρέπει να σημειωθεί η πρόθυμη ανταπόκριση όσων προσκλήθηκαν και η ουσιαστική τους συμβολή στο έργο μας. Τέτοια διαβούλευση έλαβε χώρα μεταξύ άλλων για θέματα ειδικής αγωγής και ψυχικής υγείας, ρομά, σωφρονισμού, ναρκωτικών, ενδοσχολικής βίας, περιβάλλοντος, ρατσιστικής βίας κ.α.

Κλείνοντας τον πρόλογο, είναι σκόπιμο να τονίσω ότι το έργο της Επιτροπής υλοποιείται κυρίως χάρη σε δυο παράγοντες. Πρωταρχικό ρόλο επιτελούν φυσικά τα μέλη της, που με μεγάλη συνέπεια, έμπρακτο ενδιαφέρον αλλά και πίστη στην αξία του έργου αυτού τροφοδοτούν την Επιτροπή με ιδέες, προτάσεις, απόψεις και τεκμηρίωση. Ο δεύτερος παράγοντας είναι το εξαιρετικά –οριακά πλέον- ολιγομελές προσωπικό της Επιτροπής, επιστημονικοί συνεργάτες και γραμματεία. Οφείλω να σημειώσω για μια ακόμα φορά την αφοσίωση και την επαγγελματική, επιστημονική και προσωπική επάρκεια με την οποία επιτελούν το έργο τους, σε συνθήκες που, όπως όλοι γνωρίζουμε, έχουν σοβαρά επιδεινωθεί κατά το τελευταίο διάστημα λόγω της δημοσιονομικής

κρίσης. Είμαι βέβαιος ότι η τακτική συνεργασία του Προεδρείου με το προσωπικό της Επιτροπής και οι συναντήσεις για τον προγραμματισμό και συντονισμό των ενεργειών της θα συνεχίσουν να αποτελούν βασικό στοιχείο της λειτουργίας της καθώς και ότι το Προεδρείο θα καταβάλει κάθε προσπάθεια για την επάνοδο στον απαιτούμενο για την εύρυθμη λειτουργία αριθμό επαγγελματικών στελεχών.

Αποχώρηση από την Προεδρία της ΕΕΔΑ

Συμπληρώνοντας 6 χρόνια στη θέση του Προέδρου της ΕΕΔΑ, αποφάσισα να μην θέσω εκ νέου υποψηφιότητα. Η απόφαση αυτή δεν ήταν εύκολη.

Οι θερμοί λόγοι πολλών μελών στην τελευταία συνεδρίαση κατά την οποία προήδρευσα ήταν πολύ συγκινητικοί. Αποτέλεσαν μάλιστα την καλύτερη διαβεβαίωση πως προσπάθησα να σταθώ άξιος της εμπιστοσύνης τους και συνέβαλα, στο μέτρο των δυνάμεών μου, στην ενίσχυση του κύρους, της ανεξαρτησίας και της εμβέλειας της Επιτροπής. Χαίρομαι ιδιαίτερα για την εκλογή στη θέση του Προέδρου του φίλου κ. Αντ. Μανιτάκη (Αντιπροέδρου ως τώρα της Επιτροπής), καθώς είμαι βέβαιος ότι το αδιαμφισβήτητο επιστημονικό του κύρος, η πίστη του στον θεσμικό ρόλο της ΕΕΔΑ και η μαχητικότητά του θα προσδώσουν νέα ώθηση στο έργο της.

Η περίοδος των 6 ετών μού χάρισε μεγάλη ικανοποίηση που σχετιζόταν τόσο με το δημιουργικό έργο της ΕΕΔΑ, έργο με ιδιαίτερη σημασία σε μια περίοδο απονομιμοποίησης του κύρους πολλών θεσμών, όσο και με τη γνωριμία και συνεργασία με μια σειρά πολύ αξιόλογων ανθρώπων που συνεισέφεραν και συνεισφέρουν στην προστασία των δικαιωμάτων στη χώρα μας.

Θέλω να ευχαριστήσω τα μέλη της Επιτροπής, και ιδίως όσους συμμετείχαν στο Προεδρείο, τους φίλους κκ. Αργυροπούλου, Σισιλιάνο και Μανιτάκη, για την εμπιστοσύνη τους και την άψογη συνεργασία. Θέλω επίσης να ευχαριστήσω από την καρδιά μου το προσωπικό, γραμματείς και επιστημονικούς συνεργάτες, για την φιλία, την υποστήριξη και την κατανόησή τους. Η καθημερινή συνεργασία μαζί τους αποτέλεσε για μένα πηγή ευφρόσυνης δημιουργικότητας. Θέλω τέλος να ευχαριστήσω το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας που με υποδεικνύει ως εκπρόσωπό του από την πρώτη ημέρα σύστασης της ΕΕΔΑ.

Είμαι βέβαιος ότι η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου θα συνεχίσει να επιτελεί το συμβουλευτικό της έργο με ανεξαρτησία, θάρρος και μαχητικότητα. Οι παντοειδείς απειλές για τον σεβασμό των δικαιωμάτων καθιστούν το έργο αυτό πολύτιμο.

Κωστής Παπαϊωάννου,
Απρίλιος 2012

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

1. Αποστολή

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) συνεστήθη με το Ν. 2667/1998 (ΦΕΚ Α' 281). Σύμφωνα με αυτόν, η ΕΕΔΑ αποτελεί συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα προστασίας και προώθησης των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η βασική ιδέα που ενέπνευσε τη δημιουργία της ΕΕΔΑ είναι η παροχή συμβουλευτικής στήριξης στην κυβέρνηση και τη διοίκηση για τη χάραξη σωστής κεντρικής πολιτικής όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, η διαρκής παρακολούθηση των εξελίξεων που σχετίζονται με αυτά στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, και η ενημέρωση της κοινής γνώμης αναφορικά με τα δικαιώματα και τους κινδύνους παραβίασής τους. Σκοπός της ΕΕΔΑ είναι η συνεχής επισήμανση σε όλα τα όργανα της Πολιτείας της ανάγκης αποτελεσματικής κατοχύρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των διαβιούντων στην Ελληνική Επικράτεια.

Πηγή έμπνευσης για την κατάρτιση του ιδρυτικού νόμου της ΕΕΔΑ ήταν οι Αρχές του Παρισιού (*Paris Principles*) που υιοθετήθηκαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ A/RES/48/134, 20.12.1993) και αργότερα από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Και οι δύο αυτοί διεθνείς οργανισμοί προωθούν επί σειρά ετών τη σύσταση Εθνικών Επιτροπών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Ο βαθμός συμμόρφωσης και εναρμόνισης με τις Αρχές του Παρισιού είναι η βάση σύμφωνα με την οποία αξιολογούνται – και κατά τακτά χρονικά διαστήματα, επαναξιολογούνται – οι Εθνικοί Θεσμοί Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από το Διεθνές Συντονιστικό Όργανο των Εθνικών Θεσμών και την Ειδική Γραμματεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα της Γενεύης. Με βάση την αξιολόγηση αυτή τους αποδίδεται status A (πλήρης συμμόρφωση), B (ελλιπής συμμόρφωση), ή C (ανεπαρκής συμμόρφωση), το οποίο και καθορίζει τη δυνατότητά τους να συμμετέχουν σε μία σειρά από μηχανισμούς του ΟΗΕ (συνεργασία με Treaty Bodies, Special Procedures, Universal Periodic Review, κλπ), του Συμβουλίου της Ευρώπης (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, CPT, κλπ), και της ΕΕ (Fundamental Rights Agency, κλπ), και να συνδιαμορφώνουν το διεθνές τοπίο αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα στη χώρα. Στην ΕΕΔΑ έχει αποδοθεί, ήδη από το 2001, βαθμός διαπίστευσης A (πλήρης εναρμόνιση). Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι από το 2007, η Διεθνής Επιτροπή Επαναδιαπίστευσης, έχει ζητήσει από την ΕΕΔΑ να αυξήσει περαιτέρω και να διασφαλίσει την πλήρη οικονομική της αυτονομία – όπως απαιτείται από τις Αρχές του Παρισιού –, συμφωνώντας να επανεξετάσει τις ενέργειες της ΕΕΔΑ προς αυτή την κατεύθυνση στις αρχές του 2010. Το Διεθνές Συντονιστικό Όργανο των Εθνικών Θεσμών αναγνωρίζοντας τις προσπάθειες της ΕΕΔΑ για αυτονόμηση του προϋπολογισμού της, παρά τη μη ευδοκίμησή τους, και λαμβάνοντας υπόψη τη γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας κατά τη συνεδρίασή το Μάιο του 2010, αποφάσισε τη διατήρηση του βαθμού διαπίστευσης A από την ΕΕΔΑ μέχρι το 2015.

Ομόλογοι Εθνικοί Θεσμοί Προστασίας και Προώθησης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαπιστευμένοι με A status λειτουργούν ήδη στις περισσότερες χώρες της ΕΕ (Αγγλία και Β. Ιρλανδία [Ηνωμένο Βασίλειο], Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία, Πολωνία, Σουηδία, Λουξεμβούργο), ενώ οι υπόλοιπες χώρες-μέλη είτε βρίσκονται σε μία διαδικασία εναρμόνισης υπαρχόντων θεσμών με τις Αρχές του Παρισιού, είτε δημιουργίας νέων θεσμών που θα πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις. Αυτή τη στιγμή, περίπου 80 χώρες στον κόσμο διαθέτουν πλήρως εναρμονισμένους Εθνικούς Θεσμούς Προστασίας και Προώθησης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και αρκετές άλλες έχουν δρομολογήσει την ίδρυση των δικών τους Εθνικών Θεσμών (βλ. www.nhri.net).

Η ΕΕΔΑ ήταν από το 2002 έως και το 2008 εκλεγμένο μέλος του τετραμελούς Ευρωπαϊκού Συντονιστικού Οργάνου των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και, συνακόλουθα, μέλος του δεκαεξαμελούς Διεθνούς Συντονιστικού Οργάνου των ομολόγων οργανι-

σμών. Από τον Σεπτέμβριο του 2009 έως και τον Σεπτέμβριο του 2011 η ΕΕΔΑ ήταν προεδρεύουσα της Ειδικής Ομάδας των Ευρωπαϊκών Εθνικών Θεσμών για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό της νόμο η ΕΕΔΑ έχει τις ακόλουθες καθ' ύλην αρμοδιότητες:

α) Την εξέταση ζητημάτων που αφορούν στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου τα οποία εγείρει είτε η Κυβέρνηση είτε η Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής ή προτείνονται από τα μέλη της ή από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

β) Την υποβολή συστάσεων και προτάσεων, την εκπόνηση μελετών, την υποβολή εκθέσεων και γνωμοδοτήσεων για τη λήψη νομοθετικών, διοικητικών ή άλλων μέτρων που συμβάλλουν στη βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

γ) Την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης σε θέματα σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

δ) Την ανάληψη πρωτοβουλιών για την καλλιέργεια του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος.

ε) Τη διατήρηση μόνιμης επικοινωνίας και συνεργασίας με διεθνείς οργανισμούς, παρεμφερή όργανα άλλων χωρών, καθώς και εθνικές ή διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

στ) Τη γνωμοδότηση για εκθέσεις που πρόκειται να υποβάλει η χώρα σε διεθνείς οργανισμούς για θέματα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου.

ζ) Τη δημόσια γνωστοποίηση των θέσεών της με κάθε πρόσφορο τρόπο.

η) Τη σύνταξη ετήσιας έκθεσης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

θ) Την οργάνωση Κέντρου Τεκμηρίωσης για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

ι) Την εξέταση της προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τη σχετική γνωμοδότηση προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας.

2. Σύνθεση

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 2667/1998, η ΕΕΔΑ απαρτίζεται από 31 φορείς, οι οποίοι και ορίζουν τους εκπροσώπους τους (τριετής θητεία). Η αντιπροσωπευτική της σύνθεση επιτρέπει να συνυπάρξουν δημιουργικά διαφορετικές δυνάμεις: εκπρόσωποι της διοίκησης, ειδικοί επιστήμονες, συνδικαλιστές, εκπρόσωποι κομμάτων, φορείς της κοινωνίας των πολιτών, ανεξάρτητες αρχές. Η ανταλλαγή απόψεων, στο πλαίσιο λειτουργίας της Επιτροπής, χαρακτηρίζεται από σεβασμό στη διαφορετική γνώμη και κλίμα συνεργασίας με ζητούμενο την ευρύτερη κάθε φορά δυνατή συναίνεση, πράγμα το οποίο έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων.

Το 2011 η ΕΕΔΑ απαρτίστηκε από τα ακόλουθα μέλη:

α) **Τον Πρόεδρο της Ειδικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας,** κ. Μιλτιάδη Παπαϊωάννου και από τον Ιούλιο 2011 τον κ. Αθανάσιο Τσούρα.

β) **Έναν εκπρόσωπο της ΓΣΕΕ και έναν εκπρόσωπο της ΑΔΕΔΥ**. Εκπρόσωπος της ΓΣΕΕ ήταν ο κ. Γιάννης Παναγόπουλος (αναπληρώτρια η κα Έλλη Βαρχαλαμά). Εκπρόσωπος της ΑΔΕΔΥ ήταν ο κ. Δημήτρης Παππάς (αναπληρωτής ο κ. Νίκος Χατζόπουλος).

γ) **Έξι εκπροσώπους Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων**, των οποίων η δράση καλύπτει το πεδίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου γενικά. Το 2011 συμμετείχαν: από το ελληνικό Τμήμα της **Διεθνούς Αμνηστίας** ο κ. Κωστής Παπαϊωάννου (αναπληρώτρια η κα Γεωργία Ζερβού), από την **Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου** ο κ. Γιάννης Ιωαννίδης έως τον Φεβρουάριο και από τον Ιούλιο 2011 ο κ. Ευάγγελος Μάλλιος (αναπληρωτής ο κ. Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης και από τον Ιούλιο 2011 η κα Ελένη Καλαμπάκου), από το **Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου** ο κ. Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος έως τον Μάιο και από τον Ιούλιο 2011 ο κ. Δημήτριος Γουργουράκης (αναπληρώτρια η κα Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου), από το **Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες** η κα Αγγελική Χρυσοχοΐδου-Αργυροπούλου (αναπληρώτρια η κα Ηρώ Νικολακοπούλου-Στεφάνου), από το **Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας** η κα Σοφία Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου (αναπληρώτρια η κα Παναγιώτα Πετρόγλου), από την **Πανελλήνια Ομοσπονδία Σωματείων Ελλήνων Ρομ** ο κ. Βασίλης Δημητρίου.

δ) **Εκπροσώπους των αναγνωρισμένων κομμάτων κατά τον Κανονισμό της Βουλής** (ένας εκπρόσωπος από κάθε κόμμα). Το 2011, υποδειχθέντες από τα κόμματα ήταν: από τη ΝΔ ο κ. Χαράλαμπος Ναούμης (αναπληρωτής ο κ. Γεώργιος Νίκας), από το ΠΑΣΟΚ η κα Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα (αναπληρώτρια η κα Μαρία Δημητρακοπούλου-Σιούνα από τον Ιούλιο 2011), από το ΚΚΕ ο κ. Ιωάννης Μαλαγάρης (αναπληρωτής ο κ. Δημήτρης Καλτσώνης), από το ΣΥΡΙΖΑ ο κ. Νάσος Θεοδωρίδης (αναπληρωτής ο κ. Σπύρος Απέργης), από το ΛΑΟΣ η κα Βασιλική Τσαμπιέρη (αναπληρώτρια η κα Ευαγγελία Δέσκα).

ε) **Το Συνήγορο του Πολίτη,** κα Καλλιόπη Σπανού από τον Ιούλιο 2011 (αναπληρωτής ο κ. Βασίλειος Καρύδης).

στ) **Ένα μέλος της Αρχής Προστασίας του Ατόμου από την Επεξεργασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα**, κ. Αντώνης Ρουπακιώτης (αναπληρώτρια η κα Πηνελόπη Φουντεδάκη έως τον Απρίλιο και από το Σεπτέμβριο 2011 ο κ. Κωνσταντίνος Χριστοδούλου).

ζ) **Ένα μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης**, κα Ίρις Αυδή-Καλκάνη και από τον Απρίλιο 2011 η κα Ορσαλία Αλεξίου (αναπληρώτρια η κα Εύη Δεμίρη).

η) **Ένα μέλος της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής,** προερχόμενο από τις επιστήμες της Βιολογίας, της Γενετικής ή της Ιατρικής: κ. Γιώργος Μανιάτης (αναπληρωτής κ. Θεοχάρης Παταργιάς).

θ) **Δύο πρόσωπα εγνωσμένου κύρους με ειδικές γνώσεις σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου** που ορίζει ο Πρωθυπουργός: κ. Στυλιανός Περράκης και ο κ. Κωνσταντίνος Ρέμελης.

ι) **Ανά έναν εκπρόσωπο των Υπουργείων Εσωτερικών, Εξωτερικών, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Προστασίας του Πολίτη, Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας & Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης.** Από το Υπουργείο Εσωτερικών: ο κ. Ανδρέας Τάκης (αναπληρωτής ο κ. Κωνσταντίνος Κιντής). Από το Υπουργείο Εξωτερικών: η κα Μαρία Τελαλιάν (αναπληρωτής ο κ. Ηλίας Καστανάς). Από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: η κα Λαμπρινή Παππά (αναπληρώτρια η κα Κωνσταντίνα Χατζή). Από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη: η κα Αναστασία Τσουκαλά (αναπληρωτής ο κ. Εμμανουήλ Κατριαδάκης). Από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων: η κα Διονυσία Καρούσου έως τον Μάιο 2011 (αναπληρώτρια η κα Ελένη Πετράκη). Από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης: ο κ. Δημοσθένης Δασκαλάκης και από τον Απρίλιο 2011 η κα Άννα Στρατινάκη (αναπληρωτής ο κ. Ανδρέας Καρύδης) και τέλος από τη Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας & Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης ο κ. Γεώργιος Πετρουλάκης (αναπληρώτρια η κα Μαρίνα Ζακυνθινάκη).

ια) **Τρεις καθηγητές ή αναπληρωτές καθηγητές του Δημοσίου Δικαίου ή του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου** οι οποίοι κληρώνονται από την ΕΕΔΑ κατά την πρώτη μετά τη συγκρότησή της συνεδρίαση από Τμήματα των ΑΕΙ της χώρας που προβλέπει ο Ν. 2667/1998 (άρθρο 2 παρ. 1 (ιβ)). Έπειτα από κλήρωση για την τέταρτη θητεία της ΕΕΔΑ, συμμετείχαν το 2011 οι ακόλουθοι πανεπιστημιακοί καθηγητές, εκπροσωπώντας αντίστοιχα Πανεπιστημιακά Τμήματα της χώρας: από το Τμήμα Νομικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών: ο κ. Παύλος Σούρλας (αναπληρώτρια η κα Ελένη Διβάνη), από το Τμήμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: ο κ. Αντώνης Μανιτά-

κης (αναπληρωτής ο κ. Πέτρος Στάγκος) και από το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου: ο κ. Δημήτρης Χριστόπουλος (αναπληρώτρια η κα. Αθανασία Αναγνωστοπούλου)

ιβ) **Έναν εκπρόσωπο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών,** κα Μαρία Κουβέλη (αναπληρωτής ο κ. Χρίστος Χριστόπουλος).

3. Οργάνωση και λειτουργία

Το Προεδρείο της ΕΕΔΑ – το οποίο εκλέγεται από τα έχοντα δικαίωμα ψήφου μέλη της Επιτροπής – απαρτίζεται από τον Πρόεδρο, κ. *Κωστή Παπαϊωάννου*, την Α' Αντιπρόεδρο, κα *Αγγελική Χρυσοχοΐδου-Αργυροπούλου* και τον Β' Αντιπρόεδρο, κ. *Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο έως 20.05.2011 και από 29.09.2011 τον κ. Αντώνιο Μανιτάκη*.

Η λειτουργία της ΕΕΔΑ διέπεται από τον Κανονισμό της, ο οποίος δημοσιεύτηκε με Απόφαση του Πρωθυπουργού κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 7 του ιδρυτικού νόμου [απόφαση Υ 138, 06.04.2000 (ΦΕΚ Β' 475), «Έκδοση Κανονισμού της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου»].

Σύμφωνα με τον Κανονισμό της ΕΕΔΑ λειτουργούν τα παρακάτω Τμήματα:

α) Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων,

β) Κοινωνικών, Οικονομικών και Πολιτιστικών Δικαιωμάτων,

γ) Εφαρμογής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στους Αλλοδαπούς,

δ) Προώθησης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,

ε) Διεθνούς Επικοινωνίας και Συνεργασίας.

Το 2011 η ΕΕΔΑ επικουρήθηκε από τις εξής Επιστημονικές Συνεργάτιδες: κα *Χριστίνα Παπαδοπούλου*, DEA Relations Internationales Paris I–Panthéon Sorbonne, DEA Sociologie Politique, Institut d' Etudes Politiques de Paris, κα *Λυδία-Μαρία Μπολάνη*, δικηγόρο και κάτοχο μεταπτυχιακού τίτλου Διεθνών Σπουδών Νομικού Τμήματος Πανεπιστημίου Αθηνών, MJur Πανεπιστημίου Οξφόρδης, MPhil Πανεπιστημίου Οξφόρδης και κα *Τίνα Σταυρινάκη*, δικηγόρο, DEA "Droit comparé des droits de l'homme – La protection des droits de l'homme en Europe" Πανεπιστημίου Robert Schuman, Strasbourg III, Υπ. Διδάκτορα Νομικής Πανεπιστημίου Panthéon-Assas, Paris II.

Καθήκοντα Γραμματέα της ΕΕΔΑ διετέλεσε η κα *Κατερίνα Πάντου* (πτυχιούχος του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, MA in European Political Studies, University of Bath). Η Γραμματεία στελεχώνεται και από τον κ. Νίκο Κυριαζόπουλο (πτυχιούχο ΤΕΙ Πειραιά, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων), ο οποίος αποσπάστηκε στην ΕΕΔΑ από τα ΤΕΙ Πειραιά τον Ιούλιο 2011.

Η ΕΕΔΑ επικουρήθηκε κατά τη συγκεκριμένη περίοδο επίσης από έξι ασκούμενους: κα *Λήδα-Γεωργία Ευσταθοπούλου* (Φεβρουάριος-Μάιος 2011), κα *Μαρία Αγγελοπούλου* (Φεβρουάριος-Μάρτιος 2011), κα *Ιωάννα Αναγνωστοπούλου* (Απρίλιος-Ιούλιος 2011), κα *Κατερίνα Λίλη* (Ιούνιος-Σεπτέμβριος 2011), κα *Αναστασία Τριτάκη* (Σεπτέμβριος 2011-Δεκέμβριος 2011), κα *Κωνσταντίνα Κυριακίδου* (Νοέμβριος 2011-Φεβρουάριος 2012) και *κα Ευαγγελία Τσομάκα* (Δεκέμβριος 2011-Φεβρουάριος 2012).

Οι εργασίες και συνεδριάσεις της ΕΕΔΑ (της Ολομέλειας και των Τμημάτων) για το έτος 2011 πραγματοποιήθηκαν στην έδρα της (Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα), την οποία της παραχώρησε η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου το 2003.

Όλα τα κείμενα της ΕΕΔΑ (στα ελληνικά και αγγλικά) καθώς και άλλα κείμενα που άπτονται ζητημάτων της εθνικής, διεθνούς και ευρωπαϊκής προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, προς ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, καταχωρούνται στον ιστότοπό της (www.nchr.gr).

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

1. Απολογισμός της Ολομέλειας

Η Ολομέλεια της ΕΕΔΑ, για το διάστημα 01.01.2011 έως 31.12.2011, συνήλθε οχτώ φορές:

Κατά τη συνεδρίαση της 27.01.2011, η ΕΕΔΑ υιοθέτησε ομόφωνα την Έκθεση *«Ζητήματα προστασίας δικαιωμάτων των οροθετικών ατόμων»* και αποφάσισε την τοποθέτησή της για το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας σε αστικούς χώρους, τους βασικούς άξονες της οποίας επεξεργάστηκε. Επίσης, η ΕΕΔΑ ενημερώθηκε από τον εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών για την πορεία των διαπραγματεύσεων αναφορικά με το Πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC).

Στη συνεδρίαση της 17.03.2011, η ΕΕΔΑ υιοθέτησε *Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου»*.

Στη συνεδρίαση της 14.04.2011, η Ολομέλεια της ΕΕΔΑ ενημερώθηκε από τον Πρόεδρο για τη διενέργεια αυτοψίας στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών των Νομών Έβρου και Ροδόπης από μικτό κλιμάκιο της ΕΕΔΑ και του Συνηγόρου του Πολίτη. Επίσης, η ΕΕΔΑ υιοθέτησε ομόφωνα την Έκθεση *«Ζητήματα σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία στο πλαίσιο της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα»*.

Στη συνεδρίαση της 19.05.2011, η ΕΕΔΑ υιοθέτησε ομόφωνα τις Εκθέσεις *«Η αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την αστυνομία και τη δικαιοσύνη»* και *«Η εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από την Ελλάδα»*.

Κατά τη συνεδρίαση της 30.06.2011, η ΕΕΔΑ ενέκρινε ομόφωνα την *«Αξιολόγηση των ευρημάτων διενεργηθείσας αυτοψίας από την Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τον Συνήγορο του Πολίτη στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου»* και τις *«Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφορικά με την πώληση παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία»*.

Στη συνεδρίαση της 29.09.2011, η Ολομέλεια εξέλεξε ως Αντιπρόεδρο τον κ. Α. Μανιτάκη σε συνέχεια της παραίτησης του κ. Λ.-Α. Σισιλιάνου και υιοθέτησε τις *«Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων "Κώδικας Ναρκωτικών"»*.

Στη συνεδρίαση της 10.11.2011, η Ολομέλεια υιοθέτησε παρατηρήσεις επί του επικαιροποιημένου Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων *«Καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου»* και συζήτησε το ζήτημα των ενδεχόμενων προσβολών δικαιωμάτων του ανθρώπου από την υιοθέτηση έκτακτων φορολογικών μέτρων προς αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.

Στη συνεδρίαση της 08.12.2011 η Ολομέλεια υιοθέτησε τη Σύσταση της ΕΕΔΑ αναφορικά με την *«Επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία καταρράκωσης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων»*.

2. Απολογισμός των Τμημάτων

Ι. Α΄ Τμήμα – Ατομικά και πολιτικά δικαιώματα

Μέλη του Α΄ Τμήματος της ΕΕΔΑ ήταν οι κυρίες και κύριοι: Λ.-Α. Σισιλιάνος (Προεδρεύων έως 05.2011) και Α. Μανιτάκης (Προεδρεύων από 09.2011), Μ. Κουβέλη (αν. Προεδρεύουσα), Α. Αναγνωστοπούλου, Δ. Γουργουράκης, Ε. Δέσκα, Α. Θεοδωρίδης, Ι. Ιωαννίδης (έως 02.2011), Β. Καρύδης, Σ. Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου, Ε. Μάλλιος, Λ. Παππά, Π. Πετρόγλου, Κ. Ρέμελης,

Α. Ρουπακιώτης, Π. Σούρλας, Κ. Σπανού, Α. Τάκης, Α. Τσουκαλά, Α. Τσούρας και Π. Φουντεδάκη (έως 04.2011).

Το Α΄ Τμήμα συνεδρίασε από κοινού με το Γ΄ Τμήμα στις 24.02.2011. Τα μέλη των Τμημάτων ενημερώθηκαν από εκπροσώπους των Γιατρών χωρίς Σύνορα για τις συνθήκες που επικρατούν στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου. Τα μέλη των Τμημάτων συζήτησαν επίσης, το ζήτημα της ρατσιστικής βίας. Στη συζήτηση είχαν προσκληθεί να συμμετάσχουν και ΜΚΟ που ασχολούνται με τα δικαιώματα μεταναστών και προσφύγων. Στη συζήτηση παρέστησαν εκπρόσωποι των εξής ΜΚΟ: PRAKSIS, Γιατροί του Κόσμου, Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων, i- RED.

Το Α΄ Τμήμα συνεδρίασε από κοινού με το Β΄ Τμήμα στις 10.10.2011. Η κοινή συνεδρίαση είχε ως αντικείμενο τη συζήτηση για ενδεχόμενες προσβολές δικαιωμάτων του ανθρώπου από την υιοθέτηση έκτακτων φορολογικών μέτρων προς αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. Κατά τη συνεδρίαση συμφωνήθηκε η δημιουργία μίας ομάδας εργασίας για να επεξεργαστεί σχέδιο θέσεων της ΕΕΔΑ. Στην ομάδα εργασίας συμμετείχαν οι κκ: Σ. Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου, Ε. Βαρχαλαμά, Π. Σούρλας και η επιστημονική συνεργάτιδα Τ. Σταυρινάκη. Την τελική επεξεργασία του κειμένου των θέσεων της ΕΕΔΑ ανέλαβε περιορισμένη ομάδα εργασίας, η οποία συνεδρίασε στις 25.11.2011. Στην ομάδα εργασίας συμμετείχαν ο Πρόεδρος, Κ. Παπαϊωάννου, οι κκ Σ. Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου, Ε. Βαρχαλαμά, Ε. Καλαμπάκου και η επιστημονική συνεργάτιδα Τ. Σταυρινάκη.

ΙΙ. Β΄ Τμήμα-Κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δικαιώματα

Μέλη του Β΄ Τμήματος της ΕΕΔΑ ήταν οι κυρίες και κύριοι: Π. Στάγκος (Προεδρεύων), Α. Θεοδωρίδης (Αν. Προεδρεύων), Ε. Βαρχαλαμά, Ε. Καλαμπάκου, Μ. Κουβέλη, Σ. Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου, Κ. Κιντής, Χ. Ναούμης, Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Π. Πετρόγλου, Α. Ρουπακιώτης, Β. Τσαμπιέρη, Κ. Χατζή και Τ. Χριστόπουλος.

Το Β' Τμήμα συνεδρίασε από κοινού με το Α΄ Τμήμα στις 10.10.2011. (βλ. παραπάνω).

ΙΙΙ. Γ΄ Τμήμα – Εφαρμογή των δικαιωμάτων του ανθρώπου στους αλλοδαπούς

Μέλη του Γ΄ Τμήματος της ΕΕΔΑ ήταν οι κυρίες και κύριοι: Α. Χρυσοχοΐδου-Αργυροπούλου (Προεδρεύουσα), Α. Αναγνωστοπούλου, Σ. Απέργης, Γ. Ζερβού, Ε. Καλαμπάκου, Β. Καρύδης, Ε. Κατριαδάκης, Κ. Κιντής, Ν.-Μ. Μαρούδα Ε. Πετράκη, Κ. Σπανού, Α. Τάκης, Α. Τσουκαλά, Κ. Τσιτσελίκης (έως 06.2011) και Π. Φουντεδάκη (έως 04.2011).

Το Γ΄ Τμήμα συνεδρίασε από κοινού με το Α΄ Τμήμα στις 24.02.2011. (βλ. παραπάνω)

Το Γ΄ Τμήμα συνεδρίασε στις 22.11.2011. Στη συνεδρίαση του Τμήματος που είχε ως θέμα «Τα προβλήματα της διαδικασίας ασύλου στον α' βαθμό και άλλα συναφή ζητήματα» προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν και φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο του ασύλου. Συγκεκριμένα στη συνεδρίαση συμμετείχαν οι κκ: Κ. Στεφανάκη από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ι. Παπαγεωργίου, Διευθυντής της νέας Υπηρεσίας Ασύλου,[1] Β. Κερασιώτης και Β. Τσιπούρα από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Ε. Παππά και Α. Γεωργιάδη από το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, Ε. Σοβόλου και Κ. Γριβάκου από το 'Αίτημα' και η Μ. Μουδάτσου από την PRAKSIS.

IV. Δ΄ Τμήμα – Προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου

1. Σημειώνεται ότι σε συνέχεια της παραίτησης του κ. Παπαγεωργίου, Διευθύντρια της Υπηρεσίας Ασύλου ορίστηκε η κ. Μ. Σταυροπούλου.

Μέλη του Δ΄ Τμήματος της ΕΕΔΑ ήταν οι κυρίες και κύριοι: Ι. Ιωαννίδης (Προεδρεύων έως 02.2011), Σ. Απέργης (Αν. Προεδρεύων), Ε. Βαρχαλαμά, Δ. Γουργουράκης, Ε. Διβάνη, Γ. Ζερβού, Ι. Αυδή-Καλκάνη, Ι. Μαλαγάρης, Β. Μάλλιος, Γ. Μανιάτης, Α. Μανιτάκης, Ν.-Μ. Μαρούδα, Λ. Παππά, Θ. Παταργιάς, Σ. Περράκης, Ε. Πετράκη, Π. Σούρλας και Α. Χρυσοχοΐδου-Αργυροπούλου.

Τα θέματα με τα οποία είχε ασχοληθεί το Τμήμα κατά τα προηγούμενα χρόνια (*πρόταση της ΕΕΔΑ για την εκπαίδευση των αστυνομικών στα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, *το ζήτημα της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, *αξιολόγηση της Α΄ φάσης του Παγκόσμιου Προγράμματος του ΟΗΕ για την εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*, *Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, και *δημιουργία νέου τηλεοπτικού μηνύματος),* δεν σημείωσαν πρόοδο κατά το 2011, καθώς η Επιτροπή έδωσε για προφανείς λόγους προτεραιότητα σε ζητήματα σχετικά με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα. Είναι, επιπλέον, δύσκολο – αν όχι αδύνατο –, να σχεδιαστεί οποιαδήποτε δράση περί εκπαίδευσης χωρίς την συμβολή του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο και απείχε από τις συνεδριάσεις της Επιτροπής σχεδόν καθ' όλη την διάρκεια του 2011.

Πάντως η ΕΕΔΑ συνεχίζει να παρακολουθεί την πορεία της εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης της 2ης Φάσης (2010-2014) του Παγκοσμίου Προγράμματος του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (A/HRC/15/28), η οποία εστιάζει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην κατάρτιση στα δικαιώματα του ανθρώπου των καθηγητών, των δημόσιων λειτουργών και του στρατιωτικού και άλλου προσωπικού επιβολής του νόμου. Το Δ΄ Τμήμα επαναδιατυπώνει την προσδοκία του για ουσιαστική, συστηματική, συνεχή και συνεκτική ενημέρωση από, και συνεργασία με τους εκπροσώπους του Υπουργείου στην ΕΕΔΑ για όλες τις πτυχές της εφαρμογής του προγράμματος αυτού, τις ενδεχόμενες δυσκολίες, διορθωτικές αποφάσεις, προσαρμογή στο οικείο πλαίσιο, κλπ.

Σημειώνεται ακόμη πως στις 19.12.2011 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθέτησε τη Διακήρυξη για την εκπαίδευση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων (UN Declaration on Human Rights Education and Training, A/RES/66/137), σε συνέχεια της υιοθέτησης του ίδιου κειμένου από το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 23.03.2011 (A/HRC/16/1). Υπενθυμίζεται ότι η ΕΕΔΑ, σε συνεργασία με τους ομόλογούς της εθνικούς θεσμούς για τα δικαιώματα του ανθρώπου, είχε συμμετάσχει ενεργά στην διαδικασία διαμόρφωσης της Διακήρυξης που έχει ξεκινήσει ήδη από το Νοέμβριο του 2008.

V. Ε΄ Τμήμα – Διεθνής επικοινωνία και συνεργασία

Μέλη του Ε΄ Τμήματος της ΕΕΔΑ ήταν οι κυρίες και κύριοι: Ε. Δέσκα, Ι. Μαλαγάρης, Γ. Μανιάτης, Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Θ. Παταργιάς, Σ. Περράκης, Γ. Πετρουλάκης, Π. Στάγκος, Β. Τσαμπιέρη, Κ. Τσιτσελίκης (έως 06.2011), Κ. Χατζή και Τ. Χριστόπουλος

Το Ε΄ Τμήμα είναι επιφορτισμένο με το συντονισμό των ενεργειών με άλλους Εθνικούς Θεσμούς Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Αυτός ο ρόλος επιτελείται στο πλαίσιο λειτουργίας ομάδων, οι οποίες έχουν συσταθεί είτε σε γεωγραφική (π.χ. το Ευρωπαϊκό Συντονιστικό Όργανο), είτε σε θεματική βάση (π.χ. το δίκτυο εμπειρογνωμόνων των Εθνικών Θεσμών σε θέματα μετανάστευσης και προσφυγικού ασύλου) Στις ομάδες συμμετέχουν επιστημονικοί συνεργάτες/στελέχη των Εθνικών Θεσμών.

Παρουσίαση των διεθνών συνεργασιών και δραστηριοτήτων της ΕΕΔΑ γίνεται στο Έκτο Μέρος της παρούσας έκθεσης. Εδώ θα αναφερθούν, συνοπτικά, μόνο εκείνες οι συνεργασίες

που αφορούν το διοικητικό και θεσμικό συντονισμό των ενεργειών της ΕΕΔΑ με τις ομόλογές της επιτροπές, για το 2011:

Α) Στο πλαίσιο του UN OHCHR (Γραφείο της Ύπατης Αρμοστού του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα)

24η ετήσια συνάντηση του Διεθνούς Συντονιστικού Οργάνου (ICC, International Co-ordinating Committee) των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και παράλληλη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Συντονιστικού Οργάνου (ECC, European Co-ordinating Committee), στις 17-20 Μαΐου στη Γενεύη. Η σύνοδος του ICC ασχολήθηκε με την πρόοδο του προγράμματος δράσεων που είχε υιοθετηθεί από το όργανο το 2010, με τα οικονομικά ζητήματα που απασχολούν τους Εθνικούς Θεσμούς Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με τη διαπίστευση Εθνικών Θεσμών από την αρμόδια Επιτροπή Διαπίστευσης (σημειώνεται πως, στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή Διαπίστευσης διατήρησε την απόδοση A status στην ΕΕΔΑ έως το 2015), με τις εμπειρίες της αυξανόμενης συμμετοχής των Εθνικών Θεσμών στην διαδικασία του UPR (Universal Periodic Review), όπως και η ενίσχυση της διάδρασής τους με τα Treaty Bodies (Όργανα Παρακολούθησης της Εφαρμογής των Διεθνών Συμβάσεων από τα συμβαλλόμενα μέρη). Υπήρξαν, επιπλέον, ειδικές συνεδρίες για την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών, την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, την καταπολέμηση του ρατσισμού, τα δικαιώματα των αυτοχθόνων λαών, και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Εθνικοί Θεσμοί που λειτουργούν σε καταστάσεις συγκρούσεων και σε περίοδο κρίσης. Στην τελευταία αυτή ειδική συνεδρία, η ΕΕΔΑ κλήθηκε να καταθέσει συνοπτικά την εμπειρία της από την λειτουργία της στο περιβάλλον οξείας οικονομικής κρίσης της χώρας. Τέλος, η Σύνοδος του Διεθνούς Οργάνου εξέλεξε νέο Πρόεδρο τον Επικεφαλής Επίτροπο της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Ιορδανίας.

Στη συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Ομάδας συζητήθηκε η συνεργασία με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, με το Γραφείο του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, με τον ΟΑΣΕ, και η πρόοδος της πλατφόρμας διαλόγου που έχει θεσμοθετηθεί μεταξύ των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στον αραβικό και τον ευρωπαϊκό χώρο. Εκλέχτηκε νέα διοικούσα Επιτροπή (με προεδρεύουσα τη Σκωτία και μέλη τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο και τη Δανία), και συζητήθηκαν οι δυνατότητες δημιουργίας Γραμματείας της Ευρωπαϊκής Ομάδας.

Β) Στο πλαίσιο της συνεργασίας με το Συμβούλιο της Ευρώπης

Το Δεκέμβριο του 2011 ολοκληρώθηκε το Πρόγραμμα «Peer-to-Peer Project II», «Δημιουργία ενός δραστήριου δικτύου ανεξάρτητων μη-δικαστικών θεσμών δικαιωμάτων του ανθρώπου» που υλοποιεί το Τμήμα Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Γενικής Διεύθυνσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Νομικών Υποθέσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε συνεργασία με τους Εθνικούς Θεσμούς της Ευρώπης, με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το σημαντικότερο μέρος της δεύτερης φάσης αυτού του προγράμματος αφορούσε την εκπαίδευση των Ευρωπαϊκών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που έχουν ορισθεί ως Εθνικοί Μηχανισμοί Παρακολούθησης (ΕΜΠ) της Εφαρμογής του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στην Σύμβαση του ΟΗΕ ενάντια στα Βασανιστήρια (OPCAT). Η ΕΕΔΑ δεν συμμετείχε σε αυτό το πρόγραμμα, καθώς η χώρα δεν έχει ακόμα κυρώσει το Πρωτόκολλο και, ως εκ τούτου, δεν έχει ορισθεί ΕΜΠ. Η ομάδα εργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης που συντόνισε το Πρόγραμμα αυτό, αναζητεί πόρους για την συνέχιση του Peer-to-Peer Project.

Γ) Στο πλαίσιο της συνεργασίας με ομόλογες Επιτροπές στον ευρωπαϊκό χώρο:

Η ΕΕΔΑ συνεργάστηκε με την Ευρωπαϊκή Ομάδα για σειρά θεμάτων, και ενδεικτικά: τη διαδικασία μεταρρύθμισης του ΕΔΔΑ και του ρόλου που δύνανται να έχουν οι Εθνικοί Θεσμοί στην εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης του Interlaken, το ρόλο των Εθνικών Θεσμών στην προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών υπό εγκλεισμό, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τα δικαιώματα των παρανόμων μεταναστών (στο πλαίσιο συνεργασίας με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης), τη διατύπωση και παρουσίαση μίας σειράς γραπτών ή/και προφορικών «δηλώσεων» (statements) στις συνόδους του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κ.α.

3. Ειδική Επιτροπή Μελέτης Ομάδων Ενδοσχολικής Βίας (ΕΕΜΟΕΒ)

Η Ειδική Επιτροπή Μελέτης των Ομάδων Ενδοσχολικής Βίας (ΕΕΜΟΕΒ) συστάθηκε τον Ιούνιο του 2006 ως άτυπη Επιτροπή υπό την αιγίδα της ΕΕΔΑ. Σκοπός της εν λόγω ειδικής Επιτροπής ήταν η διατύπωση σειράς ενδεικνυόμενων μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου της βίας και επιθετικότητας στα σχολεία.

Στην ΕΕΜΟΕΒ μετείχαν εκπρόσωποι της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης, της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Γονέων Μαθητών Ελλάδας, της Ελληνικής Εταιρίας Εγκληματολογίας, του Τομέα Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών, του Συνηγόρου του Πολίτη (Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού), του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καθώς και διακεκριμένοι εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, ψυχίατροι, κοινωνιολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί. Την Προεδρία των εργασιών της ΕΕΜΟΕΒ είχε η Ομότιμη Καθηγήτρια κα. Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, τέως Πρόεδρος της ΕΕΔΑ.

Το 2010 και έπειτα από 4 χρόνια εργασιών της, η ΕΕΜΟΕΒ ολοκλήρωσε το έργο της εκδίδοντας συλλογικό τόμο με θέμα: ***«Ομαδική Βία και Επιθετικότητα στα Σχολεία»***. Η δομή του τόμου διαρθρώνεται σε τέσσερις άξονες: τη φαινομενολογία της ομαδικής ενδοσχολικής βίας, την εμπειρική προσέγγιση του φαινομένου, τις θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις της βίας και επιθετικότητας και τις νομοθετικές ρυθμίσεις-«καλές πρακτικές». Η έκδοση αυτή απευθύνεται τόσο στους αρμόδιους φορείς της Πολιτείας όσο και σε εκπαιδευτικούς, γονείς, ακόμη και σε παιδιά.

Το βιβλίο παρουσιάστηκε στις 08.02.2011 σε εκδήλωση που οργάνωσε η ΕΕΔΑ σε συνεργασία με το ΙΜΔΑ. Το Πρόγραμμα της εκδήλωσης, στην οποία απεύθυνε χαιρετισμό και η κ. Ε. Χριστοφιλοπούλου, Υφυπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, είχε ως εξής:

6.30-6.45 Παρουσίαση και αποτίμηση της χρησιμότητας του έργου
Κωστής Παπαϊωάννου, Πρόεδρος της ΕΕΔΑ, εκπαιδευτικός
6.45-6.50 Χαιρετισμός από τον κ. Αντώνη Καρατζά
Πρόεδρος των Εκδόσεων «Νομική Βιβλιοθήκη»
6.50-7.05 Εισαγωγικές επισημάνσεις
Καλλιόπη Σπινέλλη, Ομ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος ΕΕΜΟΕΒ
7.05-7.25 Η βίαιη και επιθετική στάση στην παιδική και εφηβική ηλικία: Γενεσιουργά αίτια και αντιμετώπιση
Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Ομ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος ΙΜΔΑ και ΕΕΜΟΕΒ[2]
7.25-7.40 Ερευνητική προσέγγιση του φαινομένου

2. Η κ. Μαραγκοπούλου λόγω ασθένειας δεν μπόρεσε να παραστεί στην εκδήλωση. Εκπροσωπήθηκε από τον Διευθυντή του ΙΜΔΑ κ. Λ.-Α. Σισιλιάνο.

Παύλος Χαραμής, Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)

7.40-7.55 Ενδοσχολική βία και εκφοβισμός στο δημοτικό σχολείο – το πρόγραμμα «Δάφνη»

Ιωάννης Τσιάντης, Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Διευθυντής της Εταιρίας Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και Εφήβου (ΕΨΥΠΕ)

7.55-8.10 Συμπερασματικές σκέψεις

Γιώργος Μόσχος, Συνήγορος του Παιδιού

Συζήτηση

Συντονίστρια: Καθ. Άννα Μπενάκη- Ψαρούδα, π. Πρόεδρος της Βουλής, Ακαδημαϊκός

Το εν λόγω βιβλίο κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Νομική Βιβλιοθήκη». (Διεύθυνση έκδοσης: Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου).

4. Διενέργεια αυτοψίας στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου

Κατά το χρονικό διάστημα από 18 έως 20 Μαρτίου 2011 η ΕΕΔΑ και ο Συνήγορος του Πολίτη (εφεξής ΣτΠ) πραγματοποίησαν επίσκεψη στην περιοχή των Νομών Έβρου και Ροδόπης προκειμένου να διερευνήσουν τις συνθήκες στους χώρους κράτησης αλλοδαπών, την εφαρμογή της νομοθεσίας ασύλου, καθώς και τα επί μέρους θέματα διαχείρισης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου.[3]

Το μικτό κλιμάκιο είχε επικεφαλής τον κ. Κ. Παπαϊωάννου, Πρόεδρο της ΕΕΔΑ και κ. Β. Καρύδη, Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και αποτελείτο από τις κκ: Α. Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου, Αντιπρόεδρο της ΕΕΔΑ, Λ.-Μ. Μπολάνη, επιστημονική συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ, Μ. Βουτσίνου, Ε. Κουτρούμπα και Ε. Μάρκου, ειδικές επιστήμονες του ΣτΠ. Τα μέλη του ανωτέρω κλιμακίου πραγματοποίησαν επισκέψεις στους κάτωθι χώρους κράτησης: Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Φυλακίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Νέου Χειμωνίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Μεταξάδων, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Σουφλίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Τυχερού, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών, Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Βέννας. Εκτός από τις επισκέψεις στους χώρους κράτησης υπήρξε και συνάντηση με τον Αστυνομικό Διευθυντή Ορεστιάδας, κ. Γ. Σαλαμάγκα, και τον Αστυνομικό Υποδιευθυντή Αλεξανδρούπολης, κ. Ν. Μενεξίδη.

Επίσης, μετά από πρόσκληση των δύο φορέων πραγματοποιήθηκε στις 19.03.2011 σύσκεψη με τη συμμετοχή εκπροσώπων τοπικών φορέων, αστυνομικών υπαλλήλων και οργανώσεων, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Στην ανωτέρω πρόσκληση ανταποκρίθηκαν και συμμετείχαν στην σύσκεψη ο Διοικητής του Νοσοκομείου Αλεξανδρούπολης κ. Ραπτόπουλος, ο Πρύτανης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης κ. Ρέμελης, ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου, κ. Αγγλίας, ο Συμπαραστάτης του Δημότη κ. Βασματζίδης, ο Αστυνομικός Υποδιευθυντής Αλεξανδρούπολης κ. Μενεξίδης, η Πρόεδρος της Ένωσης Αστυνομικών Υπαλλήλων Νομού Ροδόπης κ. Τζατζανά, ο Πρόεδρος της Ένωσης Αστυνομικών Υπαλλήλων Νομού Έβρου, κ. Χατζηαναγνώστου, ο κ. Σπυράτος και η κ. Κουράφα από τους «Γιατρούς χωρίς Σύνορα», και η κα Βεληβασάκη από το «Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες». Κατά τη διάρκεια της ανωτέρω συνάντησης συζητήθηκε, εκτός των θεμάτων σχετικά με τα κέντρα κράτησης, και το ενδεχόμενο συγκρότησης και λειτουργίας δικτύου συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς για τη διαχείριση των ανωτέρω θεμάτων.

5. Δίκτυο για την Καταγραφή Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Με πρωτοβουλία της ΕΕΔΑ και του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (ΥΑ) και με συμμετοχή μη κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων δημιουργήθηκε το **Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας**.

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας απαρτίζεται από φορείς, οι οποίοι προσφέρουν ιατρικές, κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες ή/και έρχονται σε άμεση επαφή με τα θύματα ρατσιστικής βίας και επιδιώκει την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας. Οι φορείς αυτοί είναι το Αίτημα, η Αντιγόνη, οι Γιατροί του Κόσμου, η Διεθνής Αμνηστία, η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Ελληνικό Παρατηρητήριο Συμφωνιών του Ελσίνκι, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, το Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων, το Κέντρο Ημέρας «Βαβέλ», η Κίνηση Υπεράσπισης των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών/στριών (Πάτρα), η ΜΕΤΑδραση, το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, η Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών, η Ομάδα Νομικών για την Υπεράσπιση των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών (Θεσσαλονίκη), το Φόρουμ Μεταναστών Κρήτης, το i-RED Ινστιτούτο για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ετερότητα και το PRAKSIS, καθώς και ο Συνήγορος του Πολίτη ως παρατηρητής.

Η δημιουργία του Δικτύου προέκυψε σε συνέχεια δύο σημαντικών διαπιστώσεων: α) της απουσίας ενός επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας και β) της ανάγκης διασύνδεσης των φορέων οι οποίοι καταγράφουν με δική τους πρωτοβουλία τα περιστατικά αυτά που συντελούνται σε βάρος προσώπων τα οποία προσέρχονται στις υπηρεσίες τους.

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας ξεκίνησε πιλοτικά την 1η Οκτωβρίου τη συστηματική καταγραφή πράξεων βίας με ρατσιστικό κίνητρο και χρησιμοποιεί κοινή **Φόρμα Καταγραφής Ρατσιστικού Περιστατικού** με στόχο να προκύπτουν σαφείς και ολοκληρωμένες κατά το δυνατόν ενδείξεις για τις ποσοτικές και ποιοτικές τάσεις της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα[4]. Εκ μέρους της ΕΕΔΑ, τον συντονισμό και τη νομική υποστήριξη της λειτουργίας του Δικτύου ανέλαβε και πραγματοποίησε η επιστημονική συνεργάτιδα, κα Τ. Σταυρινάκη.

6. Επιτροπές Προσφυγών

Σύμφωνα με την παρ. 1 και 2 του άρθρου 26 του ΠΔ 114 (ΦΕΚ Α' 195) για τη «διαδικασία αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας», προβλέπεται η σύσταση Επιτροπών Προσφυγών που θα λειτουργούν στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και θα έχουν αποφασιστική αρμοδιότητα. Η κάθε Επιτροπή Προσφυγών απαρτίζεται μεταξύ άλλων και από έναν νομικό – καθώς και αναπληρωτή του – με εξειδίκευση στο προσφυγικό δίκαιο ή το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η επιλογή των νομικών γίνεται από σχετικό κατάλογο που καταρτίζεται με ευθύνη της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας της.

Στις 05.07.2011 το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη ενημέρωσε την ΕΕΔΑ για την πρόθεσή του να συστήσει επιπλέον πέντε Επιτροπές Προσφυγών. Στις 25.08.2011 το Υπουργείο ζήτησε από την ΕΕΔΑ να του αποστείλει το σχετικό κατάλογο με τα προτεινόμενα μέλη. Η ΕΕΔΑ απέστειλε στις 30.08.2011 στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κατάλογο 14 νομικών με εξειδίκευση στο προσφυγικό δίκαιο ή το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σύμφωνα με την ΥΑ 5401/3-505533 της 7ης Νοεμβρίου 2011 (ΦΕΚ ΥΟΔΔ 385) ορίστηκαν ως τακτικά ή αναπληρωματικά μέλη των πέντε Επιτροπών Προσφυγών επτά από τους υποδειχθέντες νομικούς.

Η ΕΕΔΑ έχοντας ασχοληθεί επανειλημμένως με τα προβλήματα της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα και αποδίδοντας ιδιαίτερη σημασία στη λειτουργία των Επιτροπών, αποφάσισε να

3. Βλ. Τρίτο Μέρος για την Αξιολόγηση των ευρημάτων της διενεργηθείσας αυτοψίας στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου και τις εκθέσεις αυτοψίας.

4. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Τέταρτο Μέρος.

παρακολουθεί πιο στενά το έργο τους. Προς το σκοπό αυτό αποφάσισε τη διενέργεια τακτικών συναντήσεων εργασίας με τους νομικούς-μέλη των Επιτροπών που έχουν υποδειχθεί από την ΕΕΔΑ. Συναντήσεις εργασίας έλαβαν χώρα στις 25.10.2011 και στις 15.12.2011 κατά τις οποίες συζητήθηκαν τα διάφορα προβλήματα της διαδικασίας ασύλου στο β΄ βαθμό, προτάσεις επίλυσής τους και οι δυνατότητες παρέμβασης της ΕΕΔΑ. Επιπλέον, αποφασίστηκε από κοινού να λειτουργεί ως σημείο επαφής μεταξύ της ΕΕΔΑ και των Επιτροπών Προσφυγών η επιστημονική συνεργάτιδα κα Λ.-Μ. Μπολάνη.

7. Επιτροπές Πολιτογράφησης

Σύμφωνα με το άρθρο 12 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (Ν. 3284/2004, ΦΕΚ Α' 217), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 8 του Ν. 3838/2010 (ΦΕΚ Α' 49) «Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις» και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 26, παρ. 1 και 2 του Ν. 3938/2011 (ΦΕΚ Α' 61) «Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις», προβλέπεται ότι: Συνιστάται Επιτροπή Πολιτογράφησης σε κάθε μία από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, η οποία γνωμοδοτεί για τη συνδρομή των ουσιαστικών προϋποθέσεων που πρέπει να πληροί ο αλλοδαπός που επιθυμεί να γίνει Έλληνας πολίτης (άρθρο 3 Ν. 3838/2010). Σε κάθε μία από τις Επιτροπές Πολιτογράφησης συμμετέχει μέλος που υποδεικνύει μαζί με τον αναπληρωτή του, σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας της, η ΕΕΔΑ.

Η ΕΕΔΑ με βάση τον Ν. 3838/2010 απέστειλε με το από 05.07.2010 έγγραφό της (ΑΠ 225) προς το Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης κατάλογο των υποδειχθέντων μελών –τακτικών και αναπληρωτών – στις Επιτροπές Πολιτογράφησης που συγκροτήθηκαν στις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας.

Στη συνέχεια και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 6 και 280 του Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ Α' 87) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης» αλλά και σύμφωνα με τον Ν. 3938/2011, η ΕΕΔΑ υπέδειξε εκ νέου μέλη – τακτικά και αναπληρωτές – σε όλες τις Επιτροπές Πολιτογράφησης που λειτουργούν σε κάθε μία από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της Ελλάδας: α) Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας, β) Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας, γ) Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, δ) Κρήτης, ε) Αττικής στην οποία συνιστώνται 4 Επιτροπές Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα, στ) Μακεδονίας-Θράκης στην οποία συνιστώνται 3 Επιτροπές Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα, ζ) Αιγαίου στην οποία συνιστώνται 2 Επιτροπές Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα.

8. Επιτροπές Μετανάστευσης

Βάσει του άρθρου 89 του Ν. 3386/2005 όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 42 του Ν. 3907/2011 στο Υπουργείο Εσωτερικών συνιστώνται τρεις Επιτροπές Μετανάστευσης, οι οποίες γνωμοδοτούν σχετικά με τη συνδρομή σε υπηκόους τρίτων χωρών ιδιαίτερων δεσμών με την κοινωνική ζωή της χώρας προκειμένου να χορηγηθεί άδεια διαμονής, καθώς και σε κάθε περίπτωση που παραπέμπεται σε αυτές στο πλαίσιο χορήγησης ή ανανέωσης άδειας διαμονής με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών. Οι Επιτροπές αποτελούνται από: α) έναν υπάλληλο της Γενικής Διεύθυνσης Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης του Υπουργείου Εσωτερικών, προϊστάμενο θέσης ευθύνης, ως Πρόεδρο, β) έναν αξιωματικό της Διεύθυνσης Αλλοδαπών του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, γ) έναν εκπρόσωπο της Κοινωνίας των Πολιτών που προτείνει η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Στις 26.01.2011 το Υπουργείο Εσωτερικών με έγγραφό του (ΑΠ Οικ. 2364/11) ζήτησε από την ΕΕΔΑ να προβεί στον ορισμό εκπροσώπων της Κοινωνίας των Πολιτών. Η ΕΕΔΑ στις 18.02.2011 με επιστολή της ενημέρωσε για εκπροσώπους της Κοινωνίας των Πολιτών που προτείνει.

9. Επιτροπή Αξιολόγησης Προτάσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης

Η ΕΕΔΑ συμμετέχει ως μόνιμο μέλος στην Επιτροπή Αξιολόγησης των Προτάσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης. Η εν λόγω Επιτροπή έχει συγκροτηθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών (Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής) και έχει ως έργο την αξιολόγηση των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο δράσεων ένταξης των μεταναστών, οι οποίες συγχρηματοδοτούνται από πόρους της ΕΕ και του Κράτους (κατά 75% και 25% αντίστοιχα). Η ΕΕΔΑ συμμετέχει στην Επιτροπή Αξιολόγησης με την κα Τ. Σταυρινάκη ως τακτικό μέλος και την κα Λ.-Μ. Μπολάνη ως αναπληρωματικό.

10. Εθνικό Εσωτερικό Δίκτυο Μετανάστευσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης

Η ΕΕ ίδρυσε το 2003, ως πιλοτική δράση, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευση (ΕΔΜ), ενώ σε συνέχεια της ολοκλήρωσης της πιλοτικής λειτουργίας αυτού, το 2008 θεσμοθετήθηκε με την Απόφαση 2008/381/ΕΕ απόφαση, μόνιμος μηχανισμός στήριξης των ενωσιακών θεσμικών οργάνων και των κρατών μελών της ΕΕ για τη χάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής. Η λειτουργία του ΕΔΜ υποστηρίζεται από ένα «εθνικό σημείο επαφής» σε κάθε κράτος μέλος και οι δραστηριότητες αυτών συντονίζονται σε ενωσιακό επίπεδο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Για την Ελλάδα ως «εθνικό σημείο επαφής» έχει ορισθεί η Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών. Στο πλαίσιο λειτουργίας του ΕΔΜ κάθε «εθνικό σημείο επαφής» καλείται να δημιουργήσει ένα «εθνικό δίκτυο μετανάστευσης», το οποίο να αποτελείται αφενός από εκπροσώπους των συναρμόδιων Υπουργείων, αφετέρου από εκπροσώπους οργανισμών/φορέων ή/και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στους τομείς της μετανάστευσης και ασύλου. Το Υπουργείο Εσωτερικών απέστειλε στις 21.07.2011 στην ΕΕΔΑ επιστολή (ΑΠ 19806/2011) με την οποία ζητούσε να ορίσει εκπροσώπους της στο εθνικό δίκτυο μετανάστευσης. Η ΕΕΔΑ με επιστολή της στις 19.09.2011 ενημέρωσε το Υπουργείο ότι ορίζει την κα Τ. Σταυρινάκη τακτικό εκπρόσωπό της και την κα Λ.-Μ. Μπολάνη ως αναπληρώτρια.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΔΑ
ΚΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Α. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

1. Ζητήματα προστασίας δικαιωμάτων των οροθετικών στο HIV ατόμων*

Ι. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Το Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσιακής Ανεπάρκειας γνωστό ως AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) συνιστά λοιμώδες νόσημα, το οποίο προκαλείται από τον ιό HIV (Human Immunodeficiency Virus) της ανθρώπινης ανοσιακής ανεπάρκειας της ομάδας των ρετροϊών. Η έκθεση στον ιό HIV προκαλεί τη μόλυνση, η οποία καλείται οροθετικότητα. Η οροθετικότητα αρχίζει χρονικά από τη στιγμή της μόλυνσης. Το AIDS ως νόσος προσβάλλει το ανοσιοποιητικό σύστημα και ευνοεί την ανάπτυξη λοιμώξεων στον οργανισμό του οροθετικού ατόμου, οι οποίες μπορούν να αποβούν μοιραίες. Η μόλυνση με τον ιό HIV δεν είναι θανατηφόρα, αλλά ο θάνατος μπορεί να επέλθει μετά από την πλήρη κλινική εκδήλωση του συνδρόμου και των παρεπόμενων ασθενειών. Οροθετικό συνεπώς είναι κάθε άτομο που έχει προσβληθεί από τον ιό HIV. Αντίθετα, ως ασθενής του AIDS θεωρείται ένα οροθετικό άτομο που πληροί κλινικοεργαστηριακά καθορισμένα ευρήματα.[1]

Ο ιός HIV που προκαλεί το AIDS μεταδίδεται κατεξοχήν με τους εξής τρόπους: α) τη σεξουαλική επαφή, χωρίς προφύλαξη, με οροθετικό άτομο, β) από μολυσμένο αίμα και προϊόντα αίματος, μέσω μετάγγισης ή μεταμόσχευσης οργάνων ή οστών ή με τη χρήση μολυσμένων συρίγγων ή άλλου εξοπλισμού τρυπήματος του δέρματος, γ) από οροθετική μητέρα στο παιδί κατά την κυοφορία ή κατά τη γέννηση και δ) με το θηλασμό. **Το HIV/AIDS είναι μία μη αερογενώς μεταδιδόμενη ασθένεια που δεν μεταδίδεται με την συνήθη κοινωνική επαφή με οροθετικά άτομα.** Επίσης, δεν μεταδίδεται με το βήχα, το φτέρνισμα, το φιλί, μέσω της κοινής χρήσης της τουαλέτας και των ειδών υγιεινής, της κοινής χρήσης σκευών φαγητού ή της κατανάλωσης τροφίμων και ποτών που παρασκευάζονται από οροθετικά άτομα.

Το HIV/AIDS ταυτοποιήθηκε το 1981. Στην Ελλάδα το πρώτο κρούσμα δηλώθηκε το 1983.[2] Από το 1986, τα κρούσματα HIV/AIDS δηλώνονται υποχρεωτικά, ενώ από το 2000 λειτουργεί το Αρχείο Οροθετικών Ατόμων[3] από το ΚΕΕΛΠΝΟ, με πλήρη διαφύλαξη της ανωνυμίας και του ιατρικού απορρήτου. Ο συνολικός αριθμός των οροθετικών ατόμων που έχουν δηλωθεί στη χώρα μας από το 1983 έως τις 31.10.2010 ανέρχεται σε 10.452. Από τα περιστατικά αυτά το 80,9% είναι άνδρες, το 18,7% γυναίκες ενώ για ένα μικρό ποσοστό το φύλο δεν έχει δηλωθεί.[4] Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της HIV λοίμωξης στην Ελλάδα είναι η σημαντική αύξηση που παρουσιάστηκε μετά το 2004. Ειδικότερα, το 2008 και το 2009 τα δηλωθέντα περιστατικά ξεπερνούν τα 600. Μέσα στο 2010 δηλώθηκαν 519 νέα περιστατικά. Ωστόσο, δεν έχει ολοκληρωθεί η συλλογή των δεδομένων. Από τη μηνιαία κατανομή των δηλώσεων εκτιμάται ότι ο αριθμός των μολύνσεων θα κυμανθεί σε υψηλά επίπεδα, μεγαλύτερα μάλλον σε σχέση με το 2009.

Όσον αφορά τους τρόπους μετάδοσης του HIV, η σεξουαλική επαφή αποτελεί τον κυριότερο τρόπο μετάδοσης. Το 46,5% των περιστατικών, που έχουν καταγραφεί έως τον Οκτώβριο του 2010, αφορά άνδρες που δήλωσαν ότι μολύνθηκαν μέσω σεξουαλικής επαφής με άλλους άνδρες, το 22,2% αφορά άνδρες και γυναίκες που μολύνθηκαν μέσω ετεροφυλοφιλικής σεξου-

* Το παρακάτω κείμενο παρατηρήσεων εγκρίθηκε ομόφωνα από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ κατά την από 27.01.2011 συνεδρίασή της. *Εισηγήτριες: Ε. Βαρχαλαμά, Εκπρόσωπος ΓΣΕΕ και Λ.-Μ. Μπολάνη, Επιστημονική Συνεργάτις ΕΕΔΑ.*

1. Για τους σκοπούς της εισήγησης θα γίνεται αναφορά σε οροθετικά άτομα.

2. Χ. Μπότση, «Κοινωνία και HIV/AIDS» στο Τ. Κ. Βιδάλης (επιμ.) HIV/AIDS και δικαιώματα στην Ελλάδα (Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2003) σελ. 83 επ., σελ. 89.

3. Η ίδρυση και η λειτουργία του Αρχείου Οροθετικών Ατόμων τελεί υπό την άδεια και τον έλεγχο της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Βλ. ΑΠΔΠΧ, Απόφαση 733/2000 και Χ. Πολίτης, «HIV/AIDS. Η προστασία του ιατρικού απορρήτου και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» στο Συνήγορος του Πολίτη (επιμ.) Ιατρικό απόρρητο: πληροφορίες που αφορούν προσωπικά δεδομένα, ηλεκτρονικός ιατρικός φάκελος και αρχεία νοσοκομείων (Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006) σελ. 167 επ., σελ. 182-187.

4. Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων, Επιδημιολογική επιτήρηση της HIV/AIDS λοίμωξης στην Ελλάδα: Δηλωθέντα στοιχεία έως 31.10.2010 (Αθήνα 2010).

αλικής επαφής, το 3,3% αφορά χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών, το 2,2% αφορά άτομα πολυμεταγγιζόμενα με παράγωγα αίματος, το 0,9% αφορά άτομα που μολύνθηκαν από μετάγγιση, το 0,6% αφορά περιστατικά κάθετης μετάδοσης (από μητέρα σε παιδί), ενώ για το 24,3% των περιστατικών δεν έχει δηλωθεί η κατηγορία μετάδοσης. Σημειώνουμε, επίσης, ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά κρουσμάτων εμφανίζονται στις ηλικιακές ζώνες 25-29 (16,7%) και 30-34 (19,4%).

Αιτία της ενασχόλησης της ΕΕΔΑ με το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων των οροθετικών ατόμων αποτελεί το διαπιστωμένο έλλειμμα στην απόλαυση από αυτούς θεμελιωδών τους δικαιωμάτων, που επιτείνεται από το στιγματισμό, τις ρατσιστικές εκδηλώσεις, την παραβίαση του απορρήτου και άλλες κοινωνικές διακρίσεις σε βάρος τους.

Η αφορμή δόθηκε από την 676/2009 απόφαση του Αρείου Πάγου, με την οποία το ανώτατο Δικαστήριο ουσιαστικά επικύρωσε τη νομιμότητα και τους όρους κάτω από τους οποίους έγινε η απόλυση ενός οροθετικού εργαζομένου.[5] Δεδομένης της σημασίας της απόφασης αυτής -αφού αποτελεί το πρώτο νομολογιακό δεδομένο στα δικαστικά χρονικά της χώρας- και του γεγονότος ότι ανέσυρε στην επιφάνεια μία μόνο, αλλά σημαντική πτυχή των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα οροθετικά άτομα η ΕΕΔΑ οργάνωσε διαβούλευση με διάφορους φορείς με αντικείμενο την προστασία των δικαιωμάτων των οροθετικών ατόμων.[6] Στη συζήτηση τέθηκαν διάφορα ζητήματα, αλλά αυτά που προκρίθηκαν ως τα πιο σημαντικά είναι: α) το στίγμα γύρω από το HIV/AIDS, β) η μεταχείριση οροθετικών ατόμων που ενέχει διάκριση, κυρίως στον τομέα της εργασίας, γ) η πρόσβασή τους στις υπηρεσίες υγείας και δ) η προστασία της ιδιωτικότητάς τους.

5. Βλ. παρακάτω αναλυτικότερα.
6. Στη διαβούλευση που έλαβε χώρα στις 29 Ιουλίου 2009 συμμετείχαν: το Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικής Ασφάλισης, το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων, ο Συνήγορος του Πολίτη, η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, η Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, η ACT-UP, η PRAKSIS, οι Γιατροί του Κόσμου, το Κέντρο Ζωής, η Σύνθεση, η Θετική Φωνή, το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι.

ΙΙ. Το στίγμα σχετικά με το HIV/AIDS

Το 1987 ο J. Mann, τότε διευθυντής του Παγκόσμιου Προγράμματος για το AIDS του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας προσδιόρισε τις τρεις φάσεις της επιδημίας[7] του HIV/AIDS ως εξής: την επιδημία της μόλυνσης από τον ιό HIV, την επιδημία της ασθένειας του AIDS, και την επιδημία του στίγματος και της δυσμενούς μεταχείρισης των οροθετικών ατόμων.[8]

Το UNAIDS ορίζει το στίγμα και τη δυσμενή μεταχείριση που σχετίζεται με το HIV/AIDS ως «μία διαδικασία υποτίμησης των ανθρώπων που ζουν ή σχετίζονται με το HIV/AIDS. […] Η δυσμενής μεταχείριση είναι επακόλουθο του στιγματισμού και συνίσταται στην άδικη ή αήθη μεταχείριση ενός ατόμου εξαιτίας της πραγματικής ή αντιλαμβανόμενης HIV/AIDS κατάστασής του».[9]

Κατά τη Διεθνή Συνδιάσκεψη του Ιουνίου 2010 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας υιοθετήθηκε η Διεθνής Σύσταση Εργασίας 200 (2010) για το HIV/AIDS και τον κόσμο της εργασίας εισάγοντας διεθνή κανονιστική τομή στην αντιμετώπιση του πολύ ευαίσθητου αυτού ζητήματος.[10] Σημειώνεται ότι με τη Διεθνή Σύσταση Εργασίας 200/2010 ορίζεται το «στίγμα» ως «το κοινωνικό σημάδι που όταν συσχετισθεί με ένα άτομο συνήθως προκαλεί περιθωριοποίηση ή θέτει εμπόδια στην ολοκληρωμένη απόλαυση της κοινωνικής ζωής από το μολυσμένο ή παθόν από τον ιό HIV άτομο» (στοιχείο 1δ΄).

Ένα σημαντικό μέρος του στίγματος σχετικά με το HIV/AIDS στηρίζεται σε παλαιότερες προκαταλήψεις και τις ενισχύει. Σε πολλές χώρες, για παράδειγμα, θεωρούν ότι τα οροθετικά άτομα έχουν επιδοθεί σε παράνομο σεξ με εκδιδόμενες γυναίκες (εάν είναι άντρες) ή ότι είναι «ελευθέρων ηθών» (εάν είναι γυναίκες). Σε μερικά μέρη στον αναπτυσσόμενο κόσμο το HIV/AIDS θεωρείται «γυναικεία ασθένεια». Στη Δύση θεωρείται ασθένεια που μεταδίδεται μόνο από ναρκομανείς («πρεζάκια») ή ομοφυλόφιλους («gay μάστιγα»). Αυτές οι αντιλήψεις παγιώνουν τα στερεότυπα στην μέση κοινωνική συνείδηση και στην ουσία ευνοούν την ενίσχυση, αλλά και την εμπέδωση των κοινωνικών ανισοτήτων.[11] Το ότι το HIV/AIDS προσέβαλε στον αναπτυγμένο κόσμο πρώτα άτομα που ανήκαν σε ομάδες περιθωρίου, ομοφυλόφιλους, εκδιδόμενα άτομα, χρήστες ενδοφλέβιων ουσιών, ήταν αρκετό να καταστήσει τα μέλη των ομάδων αυτών αποδιοπομπαίους τράγους στη συνείδηση των πολιτών.[12]

7. Σε μία χρονική περίοδο που η μόλυνση από τον ιό του HIV ήταν θανατηφόρος.
8. J. Mann, Statement at an informal briefing on AIDS to the 42nd Session of the United Nations General Assembly (New York, October 1987).
9. UNAIDS, Reducing HIV Stigma and Discrimination: A Critical Part of National AIDS Programmes. A Resource for National Stakeholders in the HIV Response (Geneva 2007) σελ. 9.
10. Την άμεση ενσωμάτωση στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο των διατάξεων της ΔΣυστΕργ 200 (2010) έχει ζητήσει με την υπ.αριθμ. 1819/2010 επιστολή της η ΓΣΕΕ, με σχετική τεκμηρίωση των λόγων που την επιβάλλουν.

Το στίγμα και η συνεπαγόμενη άνιση μεταχείριση που συνδέεται με την οροθετικότητα αυξάνει τον αντίκτυπο της λοίμωξης στους ασθενείς, καθώς λόγω της οροθετικότητάς τους διακινδυνεύουν να περιθωριοποιηθούν, να μην έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, να απολυθούν ή να μην έχουν πρόσβαση σε εργασία κλπ. Ακριβώς λόγω του στίγματος οι οροθετικοί μπορεί να μην ενημερώσουν τους στενούς τους συγγενείς και φίλους για την κατάστασή τους και να τους είναι δύσκολο να λάβουν μέτρα για να προστατεύσουν τους συντρόφους τους. Άτομα που υποπτεύονται ότι είναι οροθετικοί μπορεί να αποφύγουν την εξέταση και συνεπώς τη θεραπεία. Έτσι το στίγμα και η μεταχείριση που ενέχει διάκριση μπορούν να λειτουργήσουν ως συνέπεια αλλά και ως αιτία της οροθετικότητας.[13]

Όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα οροθετικά άτομα, όπως θα διαφανεί και στη συνέχεια, συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με το στίγμα γύρω από το HIV/AIDS. Το γεγονός ότι οι τρόποι μετάδοσης του ιού, και κυρίως το ότι πρόκειται για μία μη αερογενώς μεταδιδόμενη ασθένεια που δεν μεταδίδεται με την καθημερινή και συνήθη κοινωνική επαφή με οροθετικά άτομα, δεν έχουν συνειδητοποιηθεί από το κοινωνικό σύνολο, με αποτέλεσμα να διατηρείται το πλέγμα φόβου και προκατάληψης σε βάρος των οροθετικών ατόμων.

Ο μόνος τρόπος για να καταπολεμηθεί το στίγμα σχετικά με το HIV/AIDS είναι μέσω της διαρκούς και ενδελεχούς ενημέρωσης του γενικού πληθυσμού, αλλά και συγκεκριμένων επαγγελματικών ομάδων που μπορεί να εμπλακούν λόγω της ιδιότητάς τους με οροθετικά άτομα, όπως νοσηλευτικό προσωπικό, δικαστές κλπ. Σημειώνουμε δε, ότι η ανάγκη ενημέρωσης κρίνεται σκόπιμη όχι μόνο για την καταπολέμηση του στίγματος και του κοινωνικού ρατσισμού που αντιμετωπίζουν τα οροθετικά άτομα, αλλά και για την πρόληψη νέων κρουσμάτων.

Σύμφωνα, μάλιστα, με την Επιτροπή για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, το άρθρο 12, παρ. 2 εδ. (γ) του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα[14] αξιώνει την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και εκπαίδευσης σχετικά με τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα, ιδιαίτερα το HIV/AIDS, καθώς και καμπάνιες ενημέρωσης.[15]

Στο ίδιο πλαίσιο, στη Διεθνή Σύσταση Εργασίας 200/2010 αναφέρεται αφενός ότι η πρόληψη όλων των τρόπων μετάδοσης του HIV πρέπει να είναι πρώτης προτεραιότητας, αφετέρου ότι τα μέτρα για την αντιμετώπιση του HIV και του AIDS (στον κόσμο της εργασίας) πρέπει να συνιστούν μέρος των εθνικών πολιτικών και προγραμμάτων για την ανάπτυξη, περιλαμβανομένων αυτών που αφορούν την εργασία, την εκπαίδευση, την κοινωνική προστασία και την υγεία, ενώ τα Κράτη Μέλη πρέπει να αξιοποιούν κάθε ευκαιρία για να διαδώσουν πληροφορίες σχετικά με την πολιτική

11. M. Maluwa, P. Aggleton and R. Parker, “HIV-and AIDS- Related Stigma, Discrimination and Human Rights: A Critical Overview” (2004) 6 Health and Human Rights, σελ. 1 επ., σελ. 5.
12. Χ. Πολίτης, «HIV/AIDS, νομικά προβλήματα και πρώιμες νομοθετικές αντιδράσεις των Κρατών: Το δίλημμα της προστασίας της δημόσιας υγείας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ατομικών ελευθεριών μίας μη αερογενώς μεταδιδόμενης νόσου» (2004) 17 Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου, σελ. 7 επ., σελ. 8.
13. Office of the High Commissioner for Human Rights and UNAIDS, Handbook on HIV and Human Rights for National Human Rights Institutions (Geneva 2007), σελ. 10-11.

14. Ν. 1532/1985 (ΦΕΚ Α’ 25).
15. Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), E/C.12/2000/4 (11.08.2000) παρ. 16 και 36.

και τα προγράμματά τους για το HIV/AIDS και τον κόσμο της εργασίας, μέσω των οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών, άλλων οργανώσεων σχετικών με το HIV/AIDS και των μέσων ενημέρωσης του κοινού (στοιχεία 3δ΄,6, 8).

Με στόχο, λοιπόν, τόσο την καταπολέμηση του στίγματος όσο και την πρόληψη κρίνεται απαραίτητη η άμεση υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το HIV/AIDS του Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο μεταξύ άλλων προβλέπει δράσεις ενημέρωσης.[16] Επιπλέον, δεδομένου ότι: α) έχει μειωθεί αρκετά ο μέσος όρος ηλικίας κατά την οποία οι νέοι είναι σεξουαλικά ενεργοί και β) έχει προκύψει από συζητήσεις με στελέχη του ΚΕΕΛΠΝΟ που έχουν κάνει ενημερώσεις σε σχολεία ότι υπάρχει έλλειμμα ενημέρωσης, είναι απαραίτητη η εισαγωγή του μαθήματος σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία.

III. Μεταχείριση των οροθετικών ατόμων ενέχουσα διάκριση στον τομέα της εργασίας

Α) Η οροθετικότητα ως λόγος διάκρισης

Ως εισαγωγική παρατήρηση πρέπει να αναφέρουμε ότι σε κανένα διεθνές ή ευρωπαϊκό νομοθετικό κείμενο, δεσμευτικό για την Ελλάδα ή άλλο εθνικό νομοθετικό κείμενο που πραγματεύεται την απαγόρευση διακρίσεων γενικά -και στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας ειδικά- δεν γίνεται ρητή αναφορά στην οροθετικότητα ως λόγου διάκρισης.

α) Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Οδηγία 2000/78/ΕΚ[17] απαγορεύει κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, για διαφόρους λόγους, μεταξύ των οποίων, είναι και οι «ειδικές ανάγκες». Σε συμμόρφωση προς την Οδηγία αυτήν αποσκοπεί ο Ν. 3304/2005,[18] ο οποίος απαγορεύει κάθε άμεση και έμμεση διάκριση για τους λόγους που αναφέρει η Οδηγία, αποδίδοντας τον όρο «ειδικές ανάγκες» με τον όρο «αναπηρία», χωρίς να τον ορίζει.

Ο Ν. 3304/2005, επαναλαμβάνοντας τις σχετικές διατάξεις της Οδηγίας, απαγορεύει τις διακρίσεις στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, «α) τους όρους πρόσβασης στην εργασία και απασχόληση εν γένει, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής και των όρων πρόσληψης, ανεξάρτητα από τον κλάδο δραστηριότητας και σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας, καθώς και τους όρους υπηρεσιακής και επαγγελματικής εξέλιξης, β) την πρόσβαση σε όλα τα είδη και επίπεδα επαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και επαγγελματικού αναπροσανατολισμού, συμπεριλαμβανομένης της απόκτησης πρακτικής επαγγελματικής εμπειρίας, γ) τους όρους και τις συνθήκες εργασίας και απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν τις απολύσεις και τις αμοιβές».[19]

Τίθεται το ζήτημα, αν στην έννοια της «ειδικής ανάγκης» ή της «αναπηρίας» περιλαμβάνεται και η οροθετικότητα. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΔΕΚ, πλέον Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)) δεν έχει ακόμη αποφανθεί ρητά για το ζήτημα αυτό. Στην υπόθεση όμως Chacón Navas,[20] όπου τέθηκαν προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την έννοια της «ειδικής ανάγκης», το ΔΕΚ, αφού επισήμανε ότι η Οδηγία δεν δίνει ορισμό της έννοιας αυτής, ούτε παραπέμπει στο δίκαιο των κρατών μελών για τον ορισμό της, υπογράμμισε τα εξής: «Όμως, όπως προκύπτει από τις απαιτήσεις τόσο της

16.<http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.yyka.gov.gr%2Farticles%2Fhealth%2Fdomes-kai-draseis-gia-thn-ygeia%2Fethnika-sxedia-drashs%2F95-ethnika-sxedia-drashs%3Ffdl%3D235&ei=w1WaT5SIKNTE4gSL2fSNDw&usg=AFQjCNEWf0NLLlG4XJ0ngXi3Qfpe48qbug&sig2=LLkZGZ97b6mJ0J-OO1ozqQ>.

17. Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, ΕΕ αριθ. L 303 της 02.12.2000, σελ. 16 επ.

18. Ν. 3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού (ΦΕΚ Α΄ 16).

19. Άρθρο 8 παρ. 1, σε συνδυασμό με άρθρο 2 Ν. 3304/2005.

20. ΔΕΚ, C-13/05, Sonia Chacón Navas κ. Eurest Collectividades SA (11.07.2006) Συλλ. 2006, σελ. I-6467.

ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου όσο και της αρχής της ισότητας, στους όρους μίας διάταξης του κοινοτικού δικαίου [ήδη δικαίου ΕΕ], που δεν παραπέμπει ρητά στο δίκαιο των κρατών μελών για τον καθορισμό της έννοιας και του πεδίου της, πρέπει κανονικά να δίδεται, σε ολόκληρη την Κοινότητα [ήδη ΕΕ] ερμηνεία αυτόνομη και ομοιόμορφη, που θα ανευρίσκεται με βάσει το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη και το σκοπό που επιδιώκει η σχετική ρύθμιση» (σκ. 39-40).

Έτσι, το ΔΕΚ, ενόψει του σκοπού της Οδηγίας, που είναι «η καταπολέμηση ορισμένων μορφών διακρίσεων στην απασχόληση και την εργασία», έκρινε ότι η έννοια της «ειδικής ανάγκης» υποδηλώνει «μία μειονεκτικότητα, οφειλόμενη ιδίως σε πάθηση σωματική, διανοητική ή ψυχική, που εμποδίζει τη συμμετοχή του συγκεκριμένου ατόμου στην επαγγελματική ζωή» (σκ. 43), προσθέτοντας ότι «πρέπει να είναι πιθανό, ότι θα είναι μακράς διάρκειας» (σκ. 45). Διαχώρισε δε την έννοια της «ειδικής ανάγκης» από την έννοια της «ασθένειας», διευκρινίζοντας ότι «αποκλείεται η άνευ ετέρου εξομοίωση των δύο εννοιών» (σκ. 44).

Στη συνέχεια, το ΔΕΚ υπενθύμισε, ότι «η Οδηγία 2000/78 δεν απαιτεί την πρόσληψη, προαγωγή ή διατήρηση σε θέση απασχόλησης ατόμου που δεν είναι κατάλληλο, ικανό και πρόθυμο να εκτελεί τα βασικά καθήκοντα της θέσης του, με την επιφύλαξη της υποχρέωσης να προβλεφθούν εύλογες διαρρυθμίσεις για τα άτομα με ειδικές ανάγκες». Αποφάνθηκε δε, ότι η Οδηγία «αποκλείει απόλυση λόγω ειδικής ανάγκης, η οποία, ακριβώς λόγω της υποχρέωσης των εύλογων διαρρυθμίσεων για άτομα με ειδικές ανάγκες, δεν οφείλεται στο γεγονός ότι το συγκεκριμένο άτομο δεν είναι κατάλληλο, ικανό και πρόθυμο να εκτελεί τα βασικά καθήκοντα της θέσης του» (σκ. 49 και απάντηση στο 2ο προδικαστικό ερώτημα).

Από τα προαναφερόμενα προκύπτει σαφώς, ότι εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται υπόθεσης σχετικής με τη μεταχείριση οροθετικού ατόμου στην εργασία ή την απασχόληση, εφόσον η απόφασή του υπόκειται σε ένδικο μέσο, έχει τη δυνατότητα, και εφόσον η απόφασή του δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο, έχει την υποχρέωση, βάσει του άρθρου 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (ΣυνθΛΕΕ) (τέως 234 ΣυνθΕΚ), να απευθύνει προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ, ώστε το ΔΕΕ να διευκρινίσει ρητά την έννοια της Οδηγίας 2000/78 ως προς το ζήτημα αυτό και να επιλυθεί η υπόθεση κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της ΕΕ.

β) Διεθνείς συμβάσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου

Σύμφωνα με ψηφίσματα της Επιτροπής των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ ο όρος «ή άλλη κατάσταση», στην οποία αναφέρονται διάφορες διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων σε ό,τι αφορά το πεδίο εφαρμογής τους,[21] πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε να περιλαμβάνει και την κατάσταση της υγείας του ατόμου, συμπεριλαμβανομένου του HIV/AIDS.[22] Επίσης, η Επιτροπή για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα έχει ερμηνεύσει τον όρο «άλλη κατάσταση» στο άρθρο 2 του Συμφώνου[23] ως αναφερόμενο και στην κατάσταση της υγείας ενός ατόμου, και κατά συνέπεια στην οροθετικότητα την οποία χρησιμοποιεί και ως παράδειγμα λόγου μεταχείρισης ενέχουσας διάκριση.[24]

21. Π.χ. άρθρο 2 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ Α' 25), σύμφωνα με το οποίο: «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να εγγυώνται σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην επικράτειά τους και υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, χωρίς καμία διάκριση, ιδίως φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκεύματος, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης, ή κάθε άλλης κατάστασης».

22. Commission on Human Rights, The protection of human rights in the context of human immunodeficiency virus (HIV) and acquired immune deficiency syndrome (AIDS), E/CN.4/RES/1994/49 (04.03.1994) παρ. 1, E/CN.4/RES/1995/44 (03.03.1995) παρ. 1, E/CN.4/RES/1996/43 (19.04.1996) παρ. 1.

23. «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να εγγυηθούν ότι τα δικαιώματα που περιέχονται σε αυτό θα ασκούνται χωρίς οποιαδήποτε διάκριση φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, γλώσσας, θρησκεύματος, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης, ή κάθε άλλης κατάστασης».

24. Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 20: Non-discrimination in Economic, Social and Cultural

Η Σύμβαση ΔΟΕ (αρ. 111) για τη διάκριση στην απασχόληση και στο επάγγελμα[25] δεν κάνει αναφορά στην οροθετικότητα. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 (β) η προστασία μπορεί να επεκταθεί και σε «κάθε άλλη διάκριση, αποκλεισμό ή προτίμηση που έχει σαν αποτέλεσμα την κατάργηση ή την διαφοροποίηση της ισότητας ευκαιριών και της μεταχείρισης στην απασχόληση ή στο επάγγελμα, όπως μπορεί να προσδιοριστούν από το ενδιαφερόμενο Μέλος, μετά από γνώμη των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων». Για την αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων των οροθετικών ατόμων στον τομέα της εργασίας κρίνεται σκόπιμη η συμπερίληψη της οροθετικότητας κατά την ερμηνεία των λόγων διάκρισης που απαγορεύει η ως άνω Σύμβαση.

Στη ΔΣΕ 111 παραπέμπει και η Διεθνής Σύσταση Εργασίας 200/2010 για το HIV/AIDS στον ορισμό της έννοιας της «διάκρισης», η οποία περαιτέρω αναφέρει ότι «πραγματική ή υποτιθέμενη οροθετικότητα δεν πρέπει να συνιστά λόγο διακρίσεων που θα εμποδίζει την πρόσληψη ή τη συνέχιση της απασχόλησης ή τις ίσες ευκαιρίες σύμφωνα με τις διατάξεις τις ΔΣΕ 111» (στοιχείο 10) και ότι «όταν τα υπάρχοντα μέτρα κατά των διακρίσεων στο χώρο εργασίας δεν επαρκούν για την αποτελεσματική προστασία από τις διακρίσεις λόγω του HIV και του AIDS, τα Κράτη Μέλη πρέπει να προσαρμόζουν αυτά τα μέτρα ή να θέτουν νέα και να μεριμνούν για την αποτελεσματική και διαφανή υλοποίησή τους» (στοιχείο 12).

Ακριβώς επειδή η οροθετικότητα δεν περιλαμβάνεται ρητώς στον Ν. 3304/2005, η υπαγωγή των οροθετικών στο προστατευτικό πεδίο εφαρμογής του γίνεται μέσω της υπαγωγής τους στην αναπηρία ως λόγο διάκρισης. Ο όρος «αναπηρία» δεν ορίζεται μέσα στο νόμο. Στη θεωρία έχουν αναπτυχθεί διάφοροι ορισμοί της «αναπηρίας» βάσει της ιατρικής ή κοινωνικο-ασφαλιστικής θεώρησής της.[26] Η τελευταία φαίνεται να επικρατεί αφού έτσι αναγνωρίζεται και από τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, η οποία παρέχει τον πλέον επικαιροποιημένο ορισμό του όρου «αναπηρία» στο διεθνές δίκαιο.[27]

Ανεξαρτήτως πάντως του ορισμού που προκρίνεται, το γεγονός ότι στην Ελλάδα οι οροθετικοί ανήκουν, βάσει υπουργικής απόφασης,[28] στις κατηγορίες ατόμων με αναπηρία καθιστά σαφή και χωρίς καμία αμφισβήτηση την υπαγωγή τους στο προστατευτικό πεδίο του Ν. 3304/2005.

Β) Οροθετικότητα και εργασία

Η μεταχείριση οροθετικών ατόμων που ενέχει διάκριση σε ό,τι αφορά την εργασία ή την απασχόληση μπορεί να λάβει διάφορες εκφάνσεις: από την υποχρεωτική εξέταση για HIV/AIDS ως προϋπόθεση ενδεχόμενης πρόσληψης (το λεγόμενο "HIV screening"), την άρνηση προαγωγής ή/και την υποβάθμιση, μέχρι και την απόλυση ή τον εξαναγκασμό σε παραίτηση. Σε αυτό το σημείο οφείλουμε να επισημάνουμε ότι οι οροθετικοί εργαζόμενοι χάρη στην εξέλιξη της αντιρετροϊκής αγωγής μπορούν να ζήσουν για πολλά χρόνια όντας ικανοί προς εργασία.[29]

α) Πρόσβαση στην εργασία

Η νομική υπηρεσία του ΚΕΕΛΠΝΟ έχει δεχθεί καταγγελίες κατά δημόσιων οργανισμών και ιδιωτικών φορέων (τράπεζες, ΔΕΚΟ, ξενοδοχεία, καζίνο), οι οποίοι απαιτούσαν πιστοποιητικό

Rights (art. 2, para 2 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), E/C.12/GC/20 (02.07.2009) παρ. 33. Βλ. επίσης, Human Rights Committee, Concluding Observations on Trinidad and Tobago, CCPR/CO/70/TTO (10.11.2000) παρ. 11.

25. Ν. 1424/1984 (ΦΕΚ Α' 29).

26. Σχετικά βλ. Θ. Γεωργόπουλος, Διακριτική μεταχείριση των οροθετικών ατόμων στην εργασία: Ένα «σύμπτωμα» της HIV/AIDS νόσου (Τελική Εργασία για την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα 2010) σελ. 37-45.

27. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης «Στα άτομα με αναπηρία συμπεριλαμβάνονται άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, νοητικές, πνευματικές ή αισθητηριακές βλάβες, οι οποίες σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους». Επίσης, στη σκέψη (ε) του Προοιμίου της Σύμβασης διευκρινίζεται ότι «…η αναπηρία είναι μια εξελισσόμενη έννοια που απορρέει από την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμων με βλάβη και διαταραχές συμπεριφοράς και εμπόδια που προέρχονται από το περιβάλλον τους, που δυσχεραίνουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους».

28. Βλ. ΥΑ Φ21/2361 (ΦΕΚ Β' 819/1993) «Κανονισμός εκτίμησης βαθμού αναπηρίας».

29. Βλ. σχετικά και το στοιχείο 13 της Διεθνούς Σύστασης Εργασίας 200 (2010), το οποίο αναφέρει ότι « Στα άτομα που πάσχουν από ασθένεια σχετική με τον ιό HIV δεν θα πρέπει να στερείται η δυνατότητα της συνέχισης της εργασίας τους, με εύλογη ρύθμιση εάν είναι απαραίτητο, για όσο διάστημα μπορούν από ιατρικής άποψης να το πράξουν».

οροαρνητικότητας για να προβούν σε προσλήψεις ή προαγωγές εργαζομένων. Καταγγελίες έχουν επίσης υποβληθεί και στη νομική υπηρεσία της ΓΣΕΕ από οροθετικούς εργαζόμενους με αντικείμενο είτε την άνιση μεταχείρισή τους μετά τη γνωστοποίηση της οροθετικότητας είτε το φόβο δυσμενούς εργασιακής και κοινωνικής μεταχείρισής τους, εφόσον γνωστοποιηθεί η οροθετικότητα, με αποτέλεσμα να στερούνται και την ελάχιστη προστασία που παρέχεται από τη νομοθεσία.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύσταση Εργασίας 200 (2010) η εξέταση στους εργαζόμενους (περιλαμβανομένων των διακινούμενων εργαζομένων και των ζητούντων ή αιτούντων εργασία) για τον ιό HIV ή άλλες μορφές ανίχνευσής του, πρέπει να είναι εκούσια και όχι αναγκαστική και τα προγράμματα εξετάσεων πρέπει να σέβονται τις διεθνείς οδηγίες για το απόρρητο, τη συμβουλευτική και τη συναίνεση (στοιχεία 24, 25).

Επίσης, σύμφωνα με συστάσεις και κατευθυντήριες οδηγίες διεθνών οργανισμών δεν θα πρέπει να ζητείται εξέταση για HIV/AIDS προκειμένου να προσληφθεί κάποιος.[30]

Χαρακτηριστικό παράδειγμα παραβίασης των ανωτέρω αποτελεί η αναφορά που χειρίστηκε ο Συνήγορος του Πολίτη (εφεξής ΣτΠ). Η ΜΚΟ «Κέντρο Ζωής» που παρέχει ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε άτομα που ζουν με HIV/AIDS υπέβαλε αναφορά, εκπροσωπώντας τον άμεσα ενδιαφερόμενο, σύμφωνα με την οποία για την εγγραφή των επιλεγέντων στις Επαγγελματικές Σχολές και τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης του Οργανισμού Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤΕΚ) απαιτείτο προσκόμιση ιατρικών εξετάσεων συμπεριλαμβανομένων εξετάσεων για HIV/AIDS. Μετά από παρέμβαση του ΣτΠ ο ΟΤΕΚ ανέστειλε την απαίτηση ιατρικής εξέτασης για AIDS για το έτος 2009-10. Ωστόσο, ο ΣτΠ, προσπαθώντας να επιλύσει το ζήτημα οριστικά και δεδομένου ότι για την πρακτική άσκηση των μαθητών-καταρτιζόμενων και σπουδαστών στις τουριστικές επιχειρήσεις απαιτείται η έκδοση βιβλιαρίου υγείας από τις Υγειονομικές Υπηρεσίες των Νομαρχιών, εκ των οποίων κάποιες ζητούν και εξετάσεις για HIV/AIDS, κατέληξε στο συμπέρασμα: «ότι η απαίτηση προσκόμισης των συγκεκριμένων ιατρικών εξετάσεων ως όρου πιστοποίησης της υγείας των επιλεγέντων ή έκδοσης ατομικού βιβλιαρίου υγείας, η μη πλήρωση του οποίου θα οδηγούσε στον αποκλεισμό τους από τη φοίτηση σε ΕΠΑΣ και ΙΕΚ καθίσταται προβληματική τόσο από τη σκοπιά του άρθρου 5 παρ. 1 Σ όσο και υπό το πρίσμα των άρθρων 1, 2, 4 παρ. 1 (β), 7, 8, 9 του Ν. 3304/2005 καθώς με τον τρόπο αυτό θεμελιώνεται περίπτωση **έμμεσης διάκρισης λόγω αναπηρίας**, η οποία σύμφωνα με τα έγγραφα του Υπουργείου Υγείας[31] δεν συγχωρείται εξαιτίας των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, ο ΣτΠ ζήτησε την έκδοση σχετικής εγκυκλίου προς τις Υγειονομικές Υπηρεσίες των Νομαρχιών που να ορίζει ότι α) δεν συντρέχει εκ του λόγου μετάδοσης των εν λόγω ασθενειών, λόγος για τον αποκλεισμό των φορέων ηπατίτιδας τύπου Β, C, και AIDS από εργασία σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος καθώς και από σχετική εκπαίδευση/επαγγελματική κατάρτιση και συνεπώς θα πρέπει να τους χορηγούν βιβλιάριο υγείας και β) οι εξετάσεις για χορήγηση βιβλιαρίου υγείας για εργασία σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος καθώς και για πρόσβαση σε σχετική εκπαίδευση/επαγγελματική κατάρτιση δεν θα πρέπει να περιλαμβάνουν αυτές για ηπατίτιδα τύπου Β, C, AIDS και V.D.R.L.

30. Commission on Human Rights, Discrimination against HIV-infected people or people with AIDS: Final Report submitted by Mr. Varela Quirós, Special Rapporteur, E/CN.4/Sub.2/1992/10 (28 July 1992) σελ. 17, International Labour Office, Recommendation concerning HIV and AIDS and the World of Work, No. 200 (2010), παρ. 3 (θ), Committee of Ministers, Recommendation No. R (89) 14 on the Ethical Issues of HIV Infection in the Health Care and Social Settings, παρ. 89, UNHCHR and UNAIDS, International Guidelines on HIV/AIDS and Human Rights, 2006 Consolidated Version (Geneva 2006) παρ. 149.

31. Σύμφωνα με έγγραφο της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγιεινής, οι εργαζόμενοι ως σερβιτόροι μάγειροι και χειριστές τροφίμων που είναι φορείς ηπατίτιδας Β ή έχουν αντισώματα για την ηπατίτιδα C μπορούν να εργάζονται στα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος και δεν πρέπει να υποβάλλονται σε περιορισμούς κατά την εργασία τους. Σε περίπτωση τραυματισμού τους, η περιποίηση του τραύματος πρέπει να γίνεται με τρόπο που καθιστά αδύνατη την επαφή με το αίμα του ασθενούς (χρήση γαντιών) και το αίμα που πιθανόν έχει διασκορπιστεί σε επιφάνειες πρέπει να καθαρίζεται με αδιάλυτη χλωρίνη. Σύμφωνα με άλλο έγγραφο του Υπουργείου Υγείας «το ίδιο ισχύει και για τους εργαζόμενους φορείς του AIDS καθόσον το νόσημα αυτό έχει παρόμοιο τρόπο μετάδοσης».

Όροι, λοιπόν, πρόσληψης που απαιτούν εξέταση για HIV/AIDS αντίκεινται όχι μόνο σε διεθνείς συστάσεις αλλά και στον ίδιο το νόμο και ως εκ τούτου πρέπει να απαλειφθούν, όπου αυτοί προβλέπονται.

Σημειώνουμε δε, ότι αυτό πρέπει να ισχύει για όλους τους επαγγελματικούς κλάδους. Τυχόν επίδραση της οροθετικότητας στην ικανότητα εκτέλεσης ορισμένων καθηκόντων που άπτονται κάποιας επαγγελματικής ιδιότητας, π.χ. πιλότου, μπορεί να διαπιστωθεί ή να αποκλειστεί μέσω των γενικότερων εξετάσεων –λήψη ιστορικού, καταγραφή συμπτωμάτων, εξετάσεις νευρολογικού χαρακτήρα,[32] χωρίς να είναι απαραίτητη η εξέταση για HIV/AIDS.

β) Παραμονή στην εργασία

Εκτός από το ζήτημα της πρόσβασης των οροθετικών στην εργασία τίθεται και το ζήτημα της παραμονής τους σε αυτήν. Οι δύο υποθέσεις που ακολουθούν δείχνουν πως η οροθετικότητα οδηγεί ή μπορεί να οδηγήσει στην απώλεια της θέσης εργασίας.

Η πρώτη αφορά αξιωματικό του Ναυτικού Σώματος, ο οποίος μετά τη διάγνωση της οροθετικότητάς του απολύθηκε ενώ ήταν ακόμα ασυμπτωματικός και σε άριστη φυσική κατάσταση. Η απόλυσή του οφειλόταν στο γεγονός ότι ο πίνακας για τη σωματική ικανότητα του στρατιωτικού προσωπικού[33] κατατάσσει τα οροθετικά άτομα στην κατηγορία Ι4 που για υπαξιωματικούς συνεπάγεται την έξοδό τους από το στράτευμα.

Σύμφωνα και με το πόρισμα του ΣτΠ η απόλυση ατόμου, το οποίο δεν δημιουργεί κίνδυνο στο περιβάλλον του ούτε μειώνεται η ικανότητά του για εργασία έρχεται σε ευθεία αντίθεση με το Σύνταγμα της χώρας (άρθρο 22 Σ). Επιπλέον, επισημαίνεται ότι το ίδιο ΠΔ 133/2002, βάσει του οποίου απολύθηκε ο ανωτέρω στρατιωτικός, προβλέπει ότι «διαταραχές της σωματικής ικανότητας δεν αποκλείουν την υπηρεσία στις Ένοπλες Δυνάμεις, εφόσον δεν επηρεάζουν την αποστολή σε αυτές ή δεν επηρεάζονται από την αποστολή» (άρθρο 3 παρ. 1) και θεωρείται η απόλυση μη νόμιμη, μεταξύ άλλων, επειδή το μέτρο της απόλυσης δεν ήταν αναγκαίο, κατάλληλο και ανάλογο με δεδομένο μόνο την οροθετικότητα.[34]

Διατάξεις αυτοματοποιημένου χαρακτήρα που έχουν ως αποτέλεσμα την απόλυση ατόμου αποκλειστικά και μόνο λόγω της οροθετικότητας του, έστω και αν αφορούν τις ένοπλες δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας που ο Ν. 3304/2005 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του (άρθρο 8 παρ. 4), δεν είναι συνταγματικές, σύννομες και σύμφωνες με τις αρχές της αναγκαιότητας και αναλογικότητας και ως εκ τούτου πρέπει να καταργηθούν.

Η δεύτερη υπόθεση αφορά την απόλυση ενός οροθετικού (εφεξής θα αναφέρεται ως Χ), ο οποίος εργαζόταν στο τμήμα παραγγελιών μίας επιχείρησης. Μετά από πίεση που ασκήθηκε στην εργοδότριά του, αφότου έγινε γνωστή η κατάσταση της υγείας του, από συναδέλφους του, επικαλούμενοι ότι η παρουσία του στον ίδιο εργασιακό χώρο τους δημιουργούσε ανασφάλεια και κίνδυνο για την υγεία τους, απολύθηκε. Ο Χ προσέφυγε στα δικαστήρια και δικαιώθηκε πρωτόδικα αλλά και στο εφετείο. Το Εφετείο Αθηνών μάλιστα με την απόφαση 764/2008 έκρινε ότι «η ανησυχία και ο φόβος των τελευταίων, καθώς και η αντίδρασή τους, στα πλαίσια της οποίας ζήτησαν την απομάκρυνσή του Χ, ήταν επιστημονικά αδικαιολόγητη, όπως άλλωστε κατέστη γνωστό σ' αυτούς και από τον ιατρό εργασίας αφού λόγω της μετάδοσης του ιού με συγκεκριμένους τρόπους για τους οποίους ενημερώθηκαν δεν υφίστατο κίνδυνος για την υγείας τους. Έτσι **ο φόβος και η ανησυχία τους υπήρξε ουσιαστικά προϊόν προκατάληψης και όχι κάποιου υπαρκτού κινδύνου και ως εκ τούτου η ασθένεια του Χ δεν μπορούσε στην πραγματικότητα να επη-**

32. Συζήτηση με λοιμωξιολόγο. Βλ. Επίσης, UNAIDS and Inter-Parliamentary Union, Handbook for Legislators on HIV/AIDS, Law and Human Rights: Action to Combat HIV/AIDS in View of its Devastating Human, Economic and Social Impact (Geneva 1999) σελ. 76.

33. ΠΔ 133/2002 (ΦΕΚ Α' 109) «Για την κρίση Σωματικής Ικανότητας των στρατευσίμων, αυτών που κατατάσσονται στις Ένοπλες Δυνάμεις καθώς και του στρατιωτικού προσωπικού γενικά».

34. Συνήγορος του Πολίτη, Περίθαλψη ασθενών και φορέων HIV-AIDS (Αθήνα 2007) σελ. 15.

ρεάσει δυσμενώς την ομαλή λειτουργία της επιχείρησης. Λαμβάνοντας επίσης υπόψη του το Εφετείο τη δικαιολογημένη και άξια προστασίας προσδοκία του Χ προς εργασία σε μία στιγμή δύσκολη της ζωής του, κατά την οποία, λόγω της ασθένειάς του, είχε ανάγκη συμπαράστασης και ηθικής στήριξης, έκρινε με βάση τις αρχές της καλής πίστης ότι είναι υπέρτερο το συμφέρον του Χ προς διατήρηση της εργασίας του.[35]

Αντίθετα ο ΑΠ με την απόφαση 676/2009 έκρινε ότι η απόλυση ήταν έγκυρη, δεδομένου ότι: «η καταγγελία, μη έχουσα γίνει από εμπάθεια, εκδικητικότητα ή εχθρική διάθεση προς το πρόσωπο του Χ, απολύτως δικαιολογούνταν από τα καλώς νοούμενα συμφέροντα της εργοδότριας, εφόσον έγινε για την εξασφάλιση της ηρεμίας των λοιπών εργαζομένων στην επιχείρησή της, καθώς και για την αποκατάσταση της εύρυθμης λειτουργίας της επιχειρήσεως της, οι οποίες (ηρεμία των λοιπών εργαζομένων και εύρυθμη λειτουργία της επιχειρήσεως) είχαν διαταραχθεί σοβαρώς, εξαιτίας της ως άνω σοβαρότατης και μεταδοτικής νόσου του Χ, η οποία είχε δημιουργήσει στους λοιπούς εργαζομένους συναδέλφους του τελευταίου ανασφάλεια και φόβο για την υγεία τους». Ανήρεσε δε την απόφαση 764/2009 του Εφετείου Αθηνών.[36]

Σημειωτέον ότι κανένα από τα δικαστήρια που δίκασαν την υπόθεση δεν έλαβε υπόψη την Οδηγία 2000/78 ή τον Ν. 3304/2005. Ενόψει όσων προεκτέθηκαν (πιο πάνω ΙΙ. Α) α)), το Εφετείο Αθηνών μπορούσε να απευθύνει προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ, και θα ήταν πολύ χρήσιμο να το έχει κάνει, ώστε να έχει διευκρινισθεί το ζήτημα πριν φτάσει η υπόθεση στον ΑΠ, ο δε ΑΠ είχε υποχρέωση από τη ΣυνθΕΚ (ήδη ΣυνθΛΕΕ) να απευθύνει προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΚ, πράγμα το οποίο δεν έκανε.

Πάντως, θεωρούμε ότι καθίσταται σαφές ότι η καταγγελία σύμβασης εργασίας οροθετικού εργαζομένου εφόσον η άσκηση πίεσης οφείλεται αποκλειστικώς ή προεχόντως στην μόλυνση του από τον ιό είναι παράνομη και απαγορευμένη διάκριση σύμφωνα με το Ν. 3304/2005.[37]

Εκτός από τα νομικά ζητήματα που θέτει η ως άνω απόφαση του ΑΠ, θεωρούμε ότι το ζήτημα που κατ' εξοχήν αναδεικνύεται και που αποτελεί την ουσία της είναι και πάλι αυτό του στιγματισμού και της προκατάληψης σε βάρος των οροθετικών ατόμων, την οποία προκατάληψη δυστυχώς το Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας «δικαίωσε».

γ) Συνθήκες εργασίας

Σύμφωνα με το άρθρο 11 της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΓΣΣΕ) 2004-2005 «εργαζόμενοι-ες με εξαρτημένη σχέση εργασίας που έχουν υπηρεσία μέχρι τεσσάρων ετών στον ίδιο εργοδότη, οι οποίοι(ες) είναι φορείς ή πάσχουν από AIDS, και έχουν κριθεί ικανοί προς εργασία, δικαιούνται από τη γνωστοποίηση στον εργοδότη, έως ένα μήνα για κάθε ημερολογιακό έτος επιπλέον άδεια με αποδοχές».

Επιπλέον, ο Ν. 3304/2005 στα άρθρα 10 (εύλογες προσαρμογές για τα άτομα με αναπηρία) και 12 (θετική δράση και ειδικά μέτρα) προβλέπει τη λήψη μέτρων για τη διευκόλυνση της άσκησης της εργασίας τους.

Το ζήτημα, ωστόσο, που προκύπτει και πάλι όσον αφορά στην εφαρμογή των ως άνω διατάξεων, κυρίως για την επιπλέον άδεια, είναι ότι οι ίδιοι οροθετικοί διστάζουν να κάνουν χρήση αυτών καθώς αυτό προϋποθέτει τη γνωστοποίηση της κατάστασης της υγείας τους. Δεδομένου του εύρους του στιγματισμού και της προκατάληψης

35. Παγκοσμίως έχουν υπάρξει αποφάσεις που έχουν αντιμετωπίσει παρόμοια ζητήματα. Για παράδειγμα στον Καναδά δικαστήριο έκρινε παράνομη την απόλυση λόγω οροθετικότητας ναύτη που υπηρετούσε στις ένοπλες δυνάμεις (Canada (Attorney General) v. Thwaites, 1994). Στη Νότια Αφρική δικαστήριο έκρινε ότι η άρνηση της South African Airways να προσλάβει οροθετικά άτομα παραβιάζει τη συνταγματική εγγύηση της ισότητας (Hoffman v. South African Airways, 2000). Στην Ινδία δικαστήριο έκρινε παράνομη την άρνηση εταιρείας του δημόσιου τομέα να προσλάβει οροθετικούς (MX v. ZY, 1997).

36. Βλ. Ε. Διονυσοπούλου, «Εξαναγκασμένη καταγγελία: Απόλυση εργαζομένου φορέος του ιού AIDS/HIV κατόπιν πιέσεως συναδέλφων του», (2010) 69 Επιθεώρησις Εργατικού Δικαίου, σελ. 1427 επ. και Π. Μπουμπουχερόπουλος, «Η «εξαναγκασμένη» καταγγελία ως παρενόχληση και βία στην εργασία (Mobbing) και τα όρια της υποχρέωσης πρόνοιας του εργοδότη», (2010) 16 Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών, σελ. 90 επ.

37. Δ. Τραυλός-Τζανετάτος, «Απόλυση εργαζομένου μολυνθέντος από τον ιό του AIDS/HIV ιδίως κατόπιν απαίτησης του προσωπικού. Με αφορμή τις πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία», (2010) 69 Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου, σελ. 193 επ., 204-205.

που αντιμετωπίζουν και υπό το φόβο της ενδεχόμενης απόλυσής τους, προτιμούν να σιωπούν.

Στο σημείο αυτό τίθεται ένα καίριο ερώτημα: πρέπει ο οροθετικός εργαζόμενος να δώσει τη μάχη του με την ασθένεια, παλεύοντας ταυτόχρονα όχι μόνο στο κοινωνικό του περιβάλλον, αλλά και σε μακροχρόνιους δικαστικούς αγώνες; Η πρόληψη και η ενημέρωση αφορά μόνο τα ιατρικά δεδομένα της νόσου ή αφορά ταυτόχρονα και τα κοινωνικά της δεδομένα;

Κι αυτό γιατί ενώ η προστασία της υγείας και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας έχει τυπικά κατοχυρωθεί μέσω του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου στη χώρα μας, ουσιαστικά η εφαρμογή του πλαισίου αυτού στην πράξη εμφανίζει πολλά προβλήματα. Όπως προβλήματα στην πράξη εμφανίζει η νομοθετικά προβλεπόμενη υποχρέωση πρόνοιας του εργοδότη, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο τη λήψη όλων των απαιτούμενων μέτρων προστασίας της υγείας των εργαζομένων, αλλά και το σεβασμό της αξιοπρέπειας και της προσωπικότητάς τους κατά την άσκηση των εργοδοτικών εξουσιών. Και βέβαια δεν πρέπει να παραγνωριστεί ο καίριος ρόλος και του γιατρού εργασίας, που αποτελεί ή πρέπει να αποτελεί τον δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ του εργοδότη και του εργαζόμενου. Μπορεί ο οροθετικός εργαζόμενος, όταν θα αποφασίσει να κοινοποιήσει την κατάστασή του, προκειμένου π.χ. να λάβει την πρόσθετη άδεια του ενός μηνός για να υποβληθεί στις απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις και θεραπεία, να έχει εμπιστοσύνη ότι η διαχείριση του ευαίσθητου προσωπικού δεδομένου της υγείας του θα τύχει της απαιτούμενης προσοχής; Στο σημείο αυτό θα ήταν μέγιστο σφάλμα να μη γίνει παραδεκτό ότι ένα κακό και αντισυναδελφικό κλίμα μπορεί να μεγιστοποιηθεί ή/και να διατηρηθεί και από τους συναδέλφους του οροθετικού εργαζόμενου, οι οποίοι συνειδητά ή όχι μπορεί να είναι εγκλωβισμένοι στην άγνοια γύρω από τη νόσο και τους τρόπους μετάδοσής της. Συνεπώς, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι οι συζητήσεις μέσα στο χώρο εργασίας, οι οποίες συνδέονται με την ισότιμη μεταχείριση των οροθετικών εργαζομένων (και μιλάμε κυρίως γι'αυτούς που θα σπάσουν τη σιωπή τους) αποτελούν ένα σημείο ιδιότυπης σύγκρουσης. Έτσι πέραν της ενημέρωσης και της συνειδοτοποίησης, είναι αναγκαία και μία σημαντική αλλαγή νοοτροπίας.

δ) Ο ρόλος των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας (ΣΣΕ)

Οι χώροι εργασίας αποτελούν κρίσιμο «σημείο μάχης» στον αγώνα κατά του HIV/AIDS, αλλά και κατά των επικίνδυνων και επιστημονικά αβάσιμων αντιλήψεων που απειλούν με κοινωνικό στιγματισμό, περιθωριοποίηση και αποκλεισμό τα οροθετικά άτομα.

Τα σωματεία των εργαζομένων γίνονται συχνά αποδέκτες της αγωνίας εργαζομένων που πάσχουν από τον ιό και απειλούνται από τον κίνδυνο στιγματισμού και απομόνωσης από το εργασιακό και κοινωνικό τους περιβάλλον, αλλά και εργαζομένων που φροντίζουν άτομα που πάσχουν από τον ιό. Ο μετασχηματισμός της αγωνίας και των καταγγελιών από τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των οροθετικών εργαζομένων σε συλλογικό αίτημα των εργαζομένων, οδήγησε στην ανάδειξη του ζητήματος αυτού στις εθνικές συλλογικές διαπραγματεύσεις για τα κατώτατα όρια προστασίας που εισάγονται μέσω των Εθνικών Γενικών ΣΣΕ. Αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης αυτής ήταν η υιοθέτηση της διάταξης του άρθρου 11 της ΕΓΣΣΕ 2004-2005. Η υιοθέτηση κατωτάτων ορίων προστασίας για την ευάλωτη αυτή ομάδα εργαζομένων κατέδειξε το σημαντικό ρόλο των ΣΣΕ ως εργαλείου, όχι μόνο για την κανονιστική ρύθμιση των συλλογικών εργατικών αιτημάτων, αλλά και για την προώθηση της ευαισθητοποίησης στους χώρους εργασίας, με σκοπό την ισότιμη προστασία των οροθετικών σε ό,τι αφορά το θεμελιώδες δικαίωμα για αξιοπρεπή εργασία.

Στο σημείο αυτό η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι οι ανατροπές στο σύστημα των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των ΣΣΕ, που έχουν επέλθει

με σειρά νομοθετικών διατάξεων (Ν. 3845/2010, 3863/2010, 3899/2010), έχουν άμεση επίδραση και στην ανάδειξη εργασιακών αιτημάτων ευρύτερου κοινωνικού ενδιαφέροντος μέσω των ΣΣΕ. Κι αυτό, γιατί ο περιορισμός του ρυθμιστικού περιεχομένου των ΣΣΕ μόνο στα μισθολογικά αιτήματα (π.χ. στη διαιτησία ενώπιον του ΟΜΕΔ), αποδυναμώνει σημαντικά τη δυνατότητα αυτού του κορυφαίου συλλογικού μέσου όχι μόνο να ρυθμίσει εργασιακά δικαιώματα, αλλά και να λειτουργήσει εποικοδομητικά στην κατάργηση επικίνδυνων στερεοτύπων μέσα στους χώρους εργασίας.

IV. Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας

Α) Άρνηση παροχής υπηρεσιών υγείας

Ως υπηρεσίες υγείας νοούνται όλες οι σχετικές με την υγεία, ιατρικές ή άλλες υπηρεσίες που μπορούν να προσφερθούν από φυσικό (γιατρό, ψυχολόγο, νοσοκόμο) ή νομικό (νοσοκομείο, κλινική, ασφαλιστικό φορέα) πρόσωπο που ανήκει στο χώρο της υγείας σε ένα πάσχον ή υγιές πρόσωπο.[38] Σε αρκετές περιπτώσεις οι οροθετικοί αποκαλύπτουν στο ιατρικό προσωπικό την κατάστασή τους, προκειμένου να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα προφύλαξης προς αποτροπή ενδεχόμενης μόλυνσης. Αυτή η πρακτική φαίνεται να έχει όμως τα εντελώς αντίθετα αποτελέσματα αφού οδηγεί στην άρνηση παροχής υπηρεσιών υγείας. Ο ΣτΠ έχει δεχτεί αναφορές για άρνηση παροχής περίθαλψης και νοσηλείας, όπως άρνηση διενέργειας γαστροσκόπησης για παρακολούθηση έλκους του δωδεκαδακτύλου, οδοντιατρικών πράξεων, στεφανιογραφίας, αιμοκάθαρσης, ηλεκτροεγκεφαλογραφήματος, καισαρικής τομής κ.ά.

Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας «ο ιατρός δεν μπορεί να αρνείται την προσφορά των υπηρεσιών του για λόγους άσχετους προς την επιστημονική του επάρκεια, εκτός εάν συντρέχει ειδικός λόγος, που να καθιστά αντικειμενικά αδύνατη την προσφορά των υπηρεσιών του». Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 441 ΠΚ «Γιατροί και μαίες, που χωρίς δικαιολογημένο κώλυμα αρνούνται την εκτέλεση των έργων τους ή που αναφορικά με αυτήν γίνονται υπαίτιοι οποιασδήποτε αμέλειας από την οποία μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άλλον, τιμωρούνται με πρόστιμο ή με κράτηση μέχρι τριών μηνών, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη διάταξη». Επίσης, μπορεί η άρνηση παροχής υπηρεσιών υγείας να πληροί και την αντικειμενική υπόσταση άλλων αδικημάτων, όπως π.χ. έκθεση (άρθρο 306 ΠΚ).[39] Επιπλέον, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύσταση 200/2010 τα κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εργαζόμενοι που ζουν με HIV έχουν πλήρη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, είτε αυτές παρέχονται από τη δημόσια υγεία, την κοινωνική ασφάλιση, την ιδιωτική ασφάλιση ή άλλα μέσα (παρ. 19).

Σημειώνουμε δε, ότι σε άρνηση του Γενικού Χημείου του Κράτους να διεξάγει πραγματογνωμοσύνη σε σύριγγες που είχαν χρησιμοποιηθεί από τοξικομανείς ο Εισαγγελέας του ΑΠ με τη γνωμοδότησή του τόνισε ότι η υποχρέωση των υπηρεσιών του Γενικού Χημείου του Κράτους να εκτελούν τις παραγγελίες των αστυνομικών αρχών [πόσω μάλλον η υποχρέωση των ιατρών να παρέχουν τις υπηρεσίες τους) «ουδόλως αίρεται από τον ενδεχόμενο κίνδυνο μεταδόσεως του ιού του AIDS στους υπαλλήλους που θα επιληφθούν της σχετικής ή χημικής βιολογικής εξετάσεως. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ενδεχόμενος αυτός κίνδυνος θα πρέπει να αντιμετωπίζεται απ' αυτούς, όπως άλλωστε γίνεται και από άλλους που αντιμετωπίζουν τον ίδιο κίνδυνο (ιατροί, νοσηλευτικό προσωπικό κλπ), με τη λήψη των ενδεδειγμένων μέτρων προφυλάξεως (χρήση χειροκτίων, γαντιών και μάσκας, όταν έρχονται σε επαφή με αίμα ή βιολογικά υγρά, πλύσιμο των χειρών ή άλλων επιφανειών του δέρματος μετά από επαφή με αίμα ή βιολογικά υγρά, προσεκτικό χειρισμό ή φύλαξη αιχμηρών εργαλείων κατά τη διάρκεια ή μετά τη χρήση αυτών κλπ).[40]

38. Θ. Παπαζήση, Αστική Ευθύνη και HIV/AIDS νόσος (Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003) σελ. 103.

39. Βλ. Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, «Άρνηση γιατρών να χειρουργήσουν ασθενή με AIDS» (1993) 3 Υπεράσπιση, σελ. 1205 επ.

40. Γνωμοδότηση 10/2001, (2002) 2 Ποινική Δικαιοσύνη, σελ. 150.

Γίνεται φυσικά αντιληπτό ότι η άρνηση παροχής υπηρεσιών υγείας, εκτός του ότι είναι παράνομη, οδηγεί τους οροθετικούς στο να μην ενημερώνουν για την κατάστασή τους. Διεθνείς οργανισμοί συνιστούν - και πολλές χώρες έχουν υιοθετήσει - την καθολική χρήση προληπτικών μέτρων, έτσι ώστε η οροθετικότητα των ασθενών ή/και των επαγγελματιών υγείας να καθίσταται αδιάφορη για την πρόληψη μολύνσεων και να μην μπορεί να αποτελέσει λόγο μεταχείρισης που ενέχει διάκριση.[41] Η καθολική εφαρμογή των προληπτικών μέτρων είναι πιο δαπανηρή και έχει υποστηριχθεί ότι το κόστος δεν δικαιολογεί τον μικρό αριθμό μολύνσεων που προλαμβάνει, με αποτέλεσμα να προτείνεται η στοχευμένη εφαρμογή των προληπτικών μέτρων αποκλειστικά και μόνο στα οροθετικά άτομα. Ωστόσο, αυτή η πρακτική μπορεί να οδηγήσει σε άρνηση παροχής υπηρεσιών υγείας, σε εξέταση για HIV χωρίς τη συγκατάθεση του ασθενή, αλλά και σε ενδεχόμενη μόλυνση είτε όταν ο οροθετικός δεν ενημερώνει για την κατάστασή του είτε και όταν ο ίδιος την αγνοεί.

Στην Ελλάδα συχνά γίνονται εξετάσεις ρουτίνας (χωρίς ενημέρωση και συναίνεση) για αντισώματα στο HIV σε άτομα που δεν παρουσιάζουν καθόλου συμπτώματα, αλλά που απλά πρόκειται να υποβληθούν σε οποιασδήποτε φύσης χειρουργική επέμβαση, με μοναδική αιτιολογία την προφύλαξη των επαγγελματιών υγείας. Η πρακτική αυτή, ωστόσο, παρέχει ψευδή αίσθηση ασφάλειας αφού α) επιβάλλεται ούτως ή άλλως να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα για όλες τις μεταδοτικές νόσους (που είναι πολλές και συχνότερες από το HIV), β) η εξέταση μπορεί να λάβει χώρα κατά την περίοδο του λεγόμενου «ορολογικού παραθύρου» το μεσοδιάστημα μεταξύ της μόλυνσης και της δυνατότητας διαπίστωσης της οροθετικότητας.[42]

Επιπλέον, εξέταση χωρίς συναίνεση του ασθενή είναι αντίθετη στα άρθρα 47 του Ν. 2071/1992 και 11 και 12 του Ν. 3418/2005 που επιβάλλουν την υποχρέωση ενημέρωσης του ασθενή για κάθε ιατρική πράξη και τη συναίνεσή του.[43] Απαιτείται, λοιπόν, η ρητή και έγγραφη συναίνεση του ασθενή μετά από ενημέρωσή του για τη διενέργεια αυτών των εξετάσεων.[44]

Από την άλλη πλευρά, δεν μπορεί να παραγνωρισθεί η διάσταση της σύγκρουσης δικαιωμάτων που ενυπάρχει στο ανωτέρω ζήτημα, θέτοντας εύλογα ερώτημα ιεράρχησής τους. Παράδειγμα ως προς τούτο αποτελεί, παρά τη λήψη όλων των απαιτούμενων μέτρων προφύλαξης, η πιθανότητα μόλυνσης χειρουργού (π.χ. από τρύπημα) κατά τη διενέργεια επέμβασης σε οροθετικό ασθενή, ο οποίος είτε δεν το γνωρίζει είτε δεν το έχει γνωστοποιήσει στο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό. Ο γιατρός σε αυτήν την περίπτωση έχει δικαιολογημένο συμφέρον (την προστασία της ατομικής του υγείας) να ζητήσει να υποβληθεί ο ασθενής σε εξέταση για HIV. Η έγκριση του ασθενή για την υποβολή του σε εξέταση για HIV είναι απαραίτητη, τυχόν δε άρνησή του να τη χορηγήσει δεν πρέπει να στερεί από το πρόσωπο που έχει άμεσο και εύλογο ενδιαφέρον να προστατεύσει την ατομική του υγεία να προσφύγει σε αρμόδια αρχή, ικανή να διασφαλίσει την ισόρροπη ικανοποίηση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων.[45]

Επιπλέον, επιβάλλεται επιμόρφωση του προσωπικού για τους τρόπους προφύλαξης από μεταδοτικά νοσήματα που σίγουρα δεν είναι η μαζική εξέταση όλων των ασθενών για όλους τους μεταδοτικούς ιούς, αλλά η λήψη συγκεκριμένων και γνωστών μέτρων αποστείρωσης που

41. The World Bank, Legal Aspects of HIV/AIDS: A Guide for Policy and Law Reform (Washington 2007) σελ. 28-29.

42. Με σύγχρονα μέσα ευαίσθητης Elisa τρίτης γενιάς (χρόνος παραθύρου 22 ημέρες περίπου) η οποία ελέγχει τα αντισώματα, ή τεχνικής μοριακής βιολογίας NAT (11 ημέρες περίπου) η οποία ανιχνεύει τον ίδιο τον ιό. Βλ. Χ. Πολίτης, «HIV/AIDS. Η προστασία του ιατρικού απορρήτου και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», σελ. 167 επ., σελ. 192.

43. Βλ. Κ. Φουντεδάκη, «Η «συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς» σύμφωνα με το νέο Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (Ν. 3418/2005)» στο Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη και Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ο νέος Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας (Ν. 3418/2005): Βασικές ρυθμίσεις (νομική, ιατρική και κοινωνιολογική προσέγγιση), (Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006) σελ. 13 επ.

44. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει κρίνει ότι η υποβολή υποψηφίων εργαζομένων σε κεκαλυμμένη εξέταση για HIV/AIDS χωρίς την προηγούμενη συναίνεση του ενδιαφερομένου είναι παράνομη, X v. Commission of the European Communities, C-404/92 P. (05.10.1994) παρ. 19.

45. Βλ. και παρακάτω σελ. 32 σχετικά με την ενημέρωση του ερωτικού συντρόφου οροθετικού ατόμου.

προβλέπονται και εφαρμόζονται διεθνώς και στη χώρα μας.[46]

Ο ΣτΠ από τη μελέτη των αναφορών και κατόπιν συναντήσεων με επαγγελματίες υγείας στα νοσοκομεία διαπίστωσε ότι η άρνηση ή η καθυστέρηση παροχής υπηρεσιών υγείας στους οροθετικούς είναι αποτέλεσμα του φόβου μερίδας του υγειονομικού προσωπικού, το οποίο δεν είναι επαρκώς καταρτισμένο. Το γεγονός ότι ακόμα και στο υγειονομικό προσωπικό εντοπίζεται φόβος και προκατάληψη που αποβαίνει εις βάρος των οροθετικών ατόμων σε έναν πολύ κρίσιμο τομέα, αυτόν της υγείας, καθιστά ακόμα πιο επιβεβλημένη την ανάγκη ενημέρωσης και εκπαίδευσης σχετικά με το HIV/AIDS. Επίσης, ο ΣτΠ πρόσθεσε ότι η έλλειψη σαφών κλινικών οδηγιών και κατευθύνσεων ως προς τις νομικές ευθύνες που επισύρει μία τέτοια άρνηση επιτείνει το πρόβλημα.[47]

Β) Πρόσβαση στην αντιρετροϊκή αγωγή

Η απρόσκοπτη πρόσβαση στην αντιρετροϊκή αγωγή είναι πάρα πολύ κρίσιμη, καθώς αν έστω και μία ημέρα ο ασθενής δεν λάβει την αγωγή μπορεί ο ιός να αποκτήσει αντοχή στη θεραπεία.[48] Τα οροθετικά άτομα παραλαμβάνουν την αγωγή τους από τις Μονάδες Ειδικών Λοιμώξεων των νοσοκομείων που καλύπτεται από τα ασφαλιστικά τους ταμεία. Έχουν προκύψει, ωστόσο, διάφορα προβλήματα με ορισμένες κατηγορίες ασφαλισμένων αλλά και ανασφάλιστων,[49] τα οποία είναι τα εξής:

α) Στους Έλληνες ασφαλισμένους στο Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (ΝΑΤ) παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη για όσο χρονικό διάστημα βρίσκονται εκτός πλοίου. Ενόσω ταξιδεύουν η ασφαλιστική τους κάλυψη πραγματοποιείται από την πλοιοκτήτρια εταιρεία μέσω ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών, οι οποίες ωστόσο δεν καλύπτουν τα οροθετικά άτομα. Δεδομένου ότι η αντιρετροϊκή αγωγή χορηγείται μηνιαίως από τις Μονάδες Ειδικών Λοιμώξεων (ΜΕΛ) των νοσοκομείων αυτό έχει ως αποτέλεσμα ή οι ενδιαφερόμενοι να μην λαμβάνουν την αγωγή τους για όσο χρονικό διάστημα ταξιδεύουν ή σε κάποιες περιπτώσεις να την προπαραλαμβάνουν άτυπα και καταχρηστικά.

Σε αυτό το σημείο θα θέλαμε να ανοίξουμε μία μικρή παρένθεση και να θέσουμε το ζήτημα που έχει προκύψει με τις εταιρείες ιδιωτικής ασφάλισης. Σύμφωνα με υπόδειγμα ασφαλιστηρίου ιδιωτικής εταιρείας και υπό τον τίτλο «Εξαιρούμενοι κίνδυνοι», δεν καλύπτονται ιατρικές πράξεις, διαγνωστικές εξετάσεις και νοσηλείες που η πραγματοποίησή τους οφείλεται μερικά ή ολικά, άμεσα ή έμμεσα, στο σύνδρομο επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας (AIDS) και τις επιπλοκές του. Βάσει αυτού του όρου έχει υπάρξει άρνηση από εταιρείες να ασφαλίσουν οροθετικούς. Ωστόσο, αυτή η περίπτωση διάκρισης, η οποία αφορά ουσιαστικά την πρόσβαση στη διάθεση και παροχή υπηρεσιών που διατίθενται συναλλακτικά στο κοινό, δεν καλύπτεται από το Ν. 3304/2005, καθώς δεν αφορά λόγο διάκρισης βάσει φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής.

β) Στην περίπτωση αλλαγής ασφαλιστικού φορέα, λόγω γραφειοκρατικών καθυστερήσεων μπορεί να υπάρξει χρονικό διάστημα κατά το οποίο το οροθετικό άτομο μένει ακάλυπτο ασφαλιστικά.

γ) Έλληνες ανασφάλιστοι με εισόδημα κάτω των 9.000 ευρώ δικαιούνται το λεγόμενο

46 Συνήγορος του Πολίτη, όπ.π. υποσ. 34, σελ. 17.

47. Ibid., σελ. 12-13.

48. Χ. Πολίτης, «HIV/AIDS, ανθρώπινα δικαιώματα και ατομικές ελευθερίες. Κρατική και ατομική ευθύνη», στο Τ. Κ. Βιδάλης (επιμ.) όπ.π. υποσ. 2, σελ. 34.

49. Οι άνεργοι ηλικίας έως 29 ετών καλύπτονται από το ΙΚΑ για τον κλάδο παροχών ασθένειας σε είδος, εάν έχουν κάρτα ανεργίας από τον ΟΑΕΔ τουλάχιστον δύο μηνών. Άρθρο 18 Ν. 2639/1998 (ΦΕΚ Α' 205) «Ρύθμιση εργασιακών σχέσεων, σύσταση Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας και άλλες διατάξεις» και ΥΑ Φ.21/οικ.2040 (ΦΕΚ Β' 1334/31.12.1998) «Καθορισμός δικαιολογητικών για την παροχή περίθαλψης από το ΙΚΑ στους άνεργους νέους ηλικίας μέχρι 29 ετών». Επίσης, σημειώνουμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 11 Ε του Ν. 2955/2001 (ΦΕΚ Α' 256) «Σε αλλοδαπούς οικονομικούς μετανάστες που έχουν μολυνθεί από τη λοίμωξη HIV ή άλλα λοιμώδη νοσήματα, εφόσον χρήζουν θεραπευτικής αγωγής και δεν μπορεί στη χώρα προέλευσής τους ή και επιστροφής τους να χορηγηθεί αποτελεσματική θεραπευτική αγωγή, χορηγείται δωρεάν νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Για το διάστημα που διαρκεί η θεραπευτική αγωγή, οι αλλοδαποί οικονομικοί μετανάστες δικαιούνται προσωρινής άδειας παραμονής και εργασίας. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας καθορίζονται οι προϋποθέσεις και ρυθμίζονται οι αναγκαίες λεπτομέρειες για την εφαρμογή αυτής της διάταξης». Ωστόσο, κατά την εφαρμογή αυτής της διάταξης έχουν προκύψει διάφορα προβλήματα. Βλ. και Ν. Σιπαρόπουλος, «Ζητήματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ιατρικά ευάλωτων αλλοδαπών μεταναστών, με ειδική αναφορά στους ασθενείς του HIV/AIDS» στο Τ. Κ. Βιδάλης (επιμ.) όπ.π. υποσ. 2, σελ. 47 επ.

βιβλιάριο απορίας, με το οποίο μπορούν να λαμβάνουν την αντιρετροϊκή τους αγωγή.[50] Ωστόσο, προκύπτει πάλι το πρόβλημα του μεσοδιαστήματος μεταξύ της μη ασφαλιστικής κάλυψης του ενδιαφερομένου και της έκδοσης του βιβλιάριου απορίας, καθώς η διαδικασία έκδοσης μπορεί να διαρκέσει έως και δύο μήνες.

δ) Η αγωγή ανασφάλιστων Ελλήνων οροθετικών ατόμων με εισόδημα άνω των 9.000 ευρώ συνήθως καλύπτεται μετά από εξατομικευμένη εξέταση της περίπτωσης από την Επιτροπή Κοινωνικής Αρωγής της Πρόνοιας, με κατάθεση κοινωνικής έκθεσης και βεβαίωσης του θεράποντος ιατρού αναφορικά με το κόστος της αντιρετροικής αγωγής και ενδεχομένως με ποσοστό συμμετοχής του οροθετικού. Και πάλι προκύπτει το πρόβλημα του μεσοδιαστήματος.

ε) Έλληνες ανασφάλιστοι λόγω οικονομικών εκκρεμοτήτων με τον ασφαλιστικό τους φορέα μπορούν να επιτύχουν, μετά από εξατομικευμένη εξέταση αιτήματός τους, τη χορήγηση βιβλιαρίου ασθενείας κατ' εξαίρεση, αλλά αυτό δεν συμβαίνει πάντοτε.[51]

στ) Σύμφωνα με την ΥΑ 139491/2006, ανασφάλιστοι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δικαιούνται βιβλιάριο ανασφαλίστου, εάν το ετήσιο εισόδημά τους δεν ξεπερνά τα 6.000 ευρώ. Για την έκδοση του βιβλιαρίου αυτού, μεταξύ των άλλων δικαιολογητικών πρέπει να προσκομίσουν άδεια διαμονής από το αστυνομικό τμήμα της κατοικίας τους. Δεδομένου, ωστόσο, ότι το ΠΔ 106/2007 «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους» θέτει ως όρο για το δικαίωμα διαμονής τους την ασφαλιστική τους κάλυψη (άρθρο 7 παρ. 1, εκτός εάν εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις της παρ. 2) τίθεται σε αμφιβολία πώς μπορούν να επωφεληθούν από το βιβλιάριο ανασφαλίστου σε ό,τι αφορά την αντιρετροϊκή τους αγωγή.

Το ΚΕΕΛΠΝΟ, που καλείται να χειριστεί διάφορα τέτοια προβλήματα, έχει προτείνει την χορήγηση και την κάλυψη των αντιρετροϊκών φαρμάκων από τον κρατικό προϋπολογισμό μέσω του ΚΕΕΛΠΝΟ, ανεξάρτητα από την ασφαλιστική ικανότητα του οροθετικού.[52]

V. Προστασία της ιδιωτικότητας των οροθετικών ατόμων

Α) Ιδιωτική ζωή

Η ιδιωτική ζωή του ατόμου είναι σύμφωνα με το άρθρο 9 Σ «απαραβίαστη». Ως ιδιωτική ζωή κατά την έννοια του άρθρου 9 παρ. 1 Σ μπορεί να θεωρηθεί μία γενικά παραδεκτή, σύμφωνα με τις επικρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις, «σφαίρα του απορρήτου» του ατόμου, όπως π.χ. η ερωτική του ζωή, σωματικά ελαττώματα ή προβλήματα της υγείας του.[53] Συνεπώς, η οροθετικότητα ενός ατόμου ως πρόβλημα υγείας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ιδιωτικής του ζωής και υπάγεται στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 9 Σ αλλά και του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (εφεξής ΕΔΔΑ) έχει ασχοληθεί με υποθέσεις οροθετικών στο πλαίσιο του άρθρου 8.

Στην υπόθεση Z κ. Φινλανδίας, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η αναγραφή του ονόματος της προσφεύγουσας σε δικαστική απόφαση, η οποία έκανε αναφορά στην οροθετικότητά της που οδήγησε σε δημοσιοποίηση της κατάστασης της υγείας της σε εφημερίδες, αποτελούσε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή). Το ΕΔΔΑ μάλιστα τόνισε ότι η δημοσιοποίηση της οροθετικότητας ενός ατόμου μπορεί να επηρεάσει δραματικά την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του, καθώς και την κοινωνική του ζωή και την εργασιακή του κατάσταση, με την έκθεσή του στον κίνδυνο του οστρακισμού. Γι'αυτό το λόγο

50. ΥΑ 139491/2006 (ΦΕΚ Β' 1747) Καθορισμός των προϋποθέσεων, κριτηρίων και διαδικασιών πρόσβασης στο σύστημα νοσηλευτικής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ανασφαλίστων και οικονομικά αδυνάτων πολιτών.
51. Βλ. Γενική Διεύθυνση Πρόνοιας, Διεύθυνση Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης, Αρ.Πρωτ. Π2α/ΓΠ/οικ.129908 (16.12.2004).
52. ΚΕΕΛΠΝΟ, Ανασφάλιστοι οροθετικοί και πρόσβαση στη θεραπεία: Έκθεση πεπραγμένων και αξιολόγηση (Αθήνα 2009).
53. Βλ. Κ. Χρυσόγονος, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα (3η εκδ., Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006) σελ. 251.

μπορεί μάλιστα τα άτομα να αποθαρρυνθούν από το να επιδιώξουν διάγνωση ή θεραπεία και έτσι να υπονομευτούν οι προσπάθειες πρόληψης της μετάδοσης του ιού.[54]

Σημειώνουμε δε ότι όταν η επιστημονική συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ προμηθεύτηκε την ανωτέρω απόφαση 676/2009 του Αρείου Πάγου από τη Γραμματεία του, το όνομα του αναιρεσείοντος δεν είχε απαλειφθεί από το κείμενο της απόφασης.

Στην υπόθεση I κ. Φινλανδίας που αφορούσε νοσοκόμα οροθετική, που λάμβανε θεραπεία στο νοσοκομείο όπου εργαζόταν, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση της ιδιωτικής της ζωής (άρθρο 8 ΕΣΔΑ), καθώς όλο το προσωπικό του νοσοκομείου είχε πρόσβαση στα αρχεία των ασθενών του νοσοκομείου. Το ΕΔΔΑ τόνισε ότι είναι κρίσιμο όχι μόνο να γίνεται σεβαστή η ιδιωτικότητα του ασθενούς αλλά και να διατηρείται η εμπιστοσύνη του στο ιατρικό επάγγελμα και στις υπηρεσίες υγείας γενικά.[55]

Επίσης, το ΕΔΔΑ έχει τονίσει ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 8 για τα κράτη μέρη μπορούν να αφορούν και την υιοθέτηση μέτρων για τη διασφάλιση του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, ακόμα και στη σφαίρα των ιδιωτικών σχέσεων.[56] Συνεπώς, το κράτος πρέπει να μεριμνά για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και να δημιουργεί πλέγμα προστασίας απέναντι σε πιθανές προσβολές του δικαιώματος, είτε προέρχονται από κρατικούς είτε από ιδιωτικούς φορείς.

Β) Προστασία προσωπικών δεδομένων

Η προστασία προσωπικών δεδομένων συνιστά δικαίωμα που κατοχυρώνεται από το άρθρο 9^{A} Σ και του οποίου η προστασία ρυθμίζεται από το Ν. 2472/1997 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».[57] Με το άρθρο 23 παρ. 1 Ν. 3471/2006[58] αντικαταστάθηκε στο άρθρο 7^{A} παρ. 1 του Ν. 2472/1997 ο όρος «ιατρικά δεδομένα» με τον όρο «δεδομένα υγείας». Ο όρος «δεδομένα υγείας» έχει ευρύτερο περιεχόμενο και περιλαμβάνει εκτός από το ιατρικό ιστορικό του ασθενή («ιατρικά δεδομένα») και τις έννοιες των γενετικών και ιατρικών δεδομένων, καθώς και κάθε άλλη πληροφορία που αφορά θέματα υγείας, όπως π.χ. τη χρήση ναρκωτικών ουσιών, τη λήψη φαρμάκων κλπ.[59] Τα δεδομένα υγείας, και συνεπώς η οροθετικότητα, ανήκουν στα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.

Ο σκοπός του νόμου και η αρχή της αναλογικότητας, βάσει των οποίων πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται ο νόμος, επιτάσσουν κατ'αρχήν: α) τον περιορισμό της συλλογής και της επεξεργασίας των δεδομένων υγείας για εκείνους και μόνο τους σκοπούς που επιδοκιμάζει η έννομη τάξη, β) την απαγόρευση της δευτερεύουσας χρήσης και γ) την τήρηση των κανόνων της αναγκαιότητας, της προσφορότητας και του μέτρου κατά τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων υγείας.[60]

Στην πράξη έχουν προκύψει διάφορα ζητήματα που έχουν θέσει θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων υγείας, αλλά και οροθετικότητας συγκεκριμένα, με μείζον αυτό της αναγραφής της πάθησης σε δημόσια έγγραφα.

Για παράδειγμα, πολλές φορές αναγραφόταν στο πιστοποιητικό του απολυτηρίου Ι5 από το στρατό η ένδειξη HIV/AIDS. Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (εφεξής ΑΠΔΠΧ) με την Απόφαση 1620/2000 έκρινε ότι: «Το πιστοποιητικό στρατολογικής κατάστασης τύπου Α΄ πρέπει να αναγράφει αποκλειστικά και μόνο τα παρακάτω δεδομένα: 1) ότι κάποιος εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις, και 2) σε περίπτωση απαλλαγής, ότι απαλλάχθηκε νόμιμα από αυτές, χωρίς να αναγράφεται και ο συγκεκριμένος λόγος απαλλαγής». Ωστόσο, τα ως άνω δεν τηρούνται πλήρως με αποτέλεσμα

54. ΕΔΔΑ, Z κ. Φινλανδίας (25.02.1997) παρ. 96.
55. ΕΔΔΑ, I κ. Φινλανδίας (17.10.2010) παρ. 38. Βλ. επίσης, Biriuk κ. Λιθουανίας (25.11.2008) Armonienė κ. Λιθουανίας (25.11.2008).
56. ΕΔΔΑ, X και Y κ. Ολλανδίας (26.03.1985) παρ. 23, Odièvre κ. Γαλλίας (13.02.2003) παρ. 40.
57. ΦΕΚ Α' 50.
58. ΦΕΚ Α' 133, «Προστασία προσωπικών δεδομένων και ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες».
59. Π. Αρμαμέντος και Β. Σωτηρόπουλος, Προσωπικά δεδομένα: Ερμηνεία κατ' άρθρο, Οι τροποποιήσεις του Ν. 2472/1997 από τους Ν. 3471/2006 και 3625/2007 (Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008) σελ. 81.
60. Λ. Μήτρου, «Προσωπικά δεδομένα, ιδιωτικότητα και απόρρητο» στο Συνήγορος του Πολίτη (επιμ.) όπ.π. υποσ. 3, σελ. 19 επ., σελ. 38.

να έχουν γίνει σε ΜΚΟ αντίστοιχες καταγγελίες.

Επιπλέον, ενώ στα βιβλιάρια υγείας δεν αναγράφεται η πάθηση, το ίδιο δεν συμβαίνει και με τις βεβαιώσεις αναπηρίας των υγειονομικών επιτροπών των Νομαρχιών.[61] Η ΑΠΔΠΧ έχει κρίνει ότι οι γνωματεύσεις των υγειονομικών επιτροπών που σύμφωνα με νόμο απαιτούνται για την υπαγωγή υποκειμένου των δεδομένων σε ευνοϊκές ρυθμίσεις (ατελή εισαγωγή αυτοκινήτου, επιχορήγηση επιχείρησης από τον ΟΑΕΔ) δεν επιτρέπεται να αναγράφεται το είδος της ασθένειας, αφού θα αρκούσε η αναφορά του ποσοστού της αναπηρίας και του χαρακτηρισμού της ως χρόνιας.[62]

Επίσης, είναι απαραίτητος ο έλεγχος της διακίνησης των δεδομένων και από τις διοικητικές υπηρεσίες των νοσοκομείων, οι οποίες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση μόνο στα δεδομένα που είναι απαραίτητα για τη διαχείριση των υπηρεσιών υγείας. Το γραφείο κίνησης για παράδειγμα θα πρέπει να λειτουργεί με κώδικες αναφοράς, ώστε να μην αποκαλύπτεται η ταυτότητα του ασθενή και εμμέσως η κατάσταση της υγείας του.[63]

Συνεπώς, είναι απαραίτητη όχι μόνο η αυστηρή εφαρμογή των αποφάσεων της ΑΠΔΠΧ αλλά και η λήψη περαιτέρω μέτρων με στόχο την αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου περί προστασίας προσωπικών δεδομένων και κατ'επέκταση της ιδιωτικής ζωής των οροθετικών ατόμων.

Γ) Παραβίαση του ιατρικού απορρήτου

Η παραβίαση του ιατρικού απορρήτου συνιστά μία μόνο από τις εκφάνσεις της προσβολής της ιδιωτικής ζωής των οροθετικών ατόμων. Το ΚΕΕΛΠΝΟ, ΜΚΟ αλλά και ο ΣτΠ έχουν δεχτεί καταγγελίες για παραβίαση του ιατρικού απορρήτου.

Η τήρηση του ιατρικού απορρήτου ρυθμίζεται κυρίως από το άρθρο 13 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (Ν. 3418/2005, ΦΕΚ Α' 287). Η παραβίασή του συνιστά ποινικό αδίκημα καθώς το άρθρο 371 ΠΚ (παραβίαση επαγγελματικής εχεμύθειας) απειλεί με χρηματική ποινή ή φυλάκιση μέχρι ενός έτους ιατρούς, μαίες, νοσοκόμους, φαρμακοποιούς καθώς και τους βοηθούς τους αν αποκαλύψουν ιδιωτικά απόρρητα που τους τα εμπιστεύθηκαν οι ασθενείς τους ή τα πληροφορήθηκαν λόγω του επαγγέλματος ή της ιδιότητάς τους. Επίσης, η ποινική προστασία του απορρήτου συμπληρώνεται με την πειθαρχική ευθύνη του γιατρού για παραβίαση του ιατρικού απορρήτου (άρθρο 36 Ν. 3418/2005).

Λόγω του κοινωνικού στίγματος που προκαλεί το HIV/AIDS, απαιτείται κλίμα εμπιστοσύνης και εχεμύθειας, ώστε οι ασθενείς να μη διστάζουν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες υγείας. Αυτό το κλίμα προϋποθέτει την αυστηρή τήρηση του ιατρικού απορρήτου.

Ζητήματα άρσης ιατρικού απορρήτου γεννιούνται σε ό,τι αφορά την ενημέρωση του ερωτικού συντρόφου του οροθετικού ασθενή. Εν προκειμένω βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μία περίπτωση σύγκρουσης καθηκόντων.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 3 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας «η άρση του ιατρικού απορρήτου επιτρέπεται όταν: […] β) Ο ιατρός αποβλέπει στη διαφύλαξη έννομου ή άλλου δικαιολογημένου, ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος ή συμφέροντος του ίδιου του ιατρού ή κάποιου άλλου, το οποίο δεν μπορεί να διαφυλαχθεί διαφορετικά».

Η πρόληψη μίας ασθένειας και η άμεση προστασία της υγείας ενός τρίτου ατόμου μπορούν ως συνταγματικά κατοχυρωμένα αγαθά να δικαιολογήσουν την παραβίαση του απορρήτου και την ανακοίνωση των ευαίσθητων δεδομένων.[64] Η ενημέρωση, ωστόσο, του τρίτου ατόμου χωρίς τη συγκατάθεση του ασθενή, και κατά συνέπεια η άρση του ιατρικού απορρήτου, πρέπει

61. PRAKSIS και Κέντρο Ζωής, Μία προσπάθεια «ερμηνείας» των επιδημιολογικών δεδομένων στην Ελλάδα. Προοπτικές στο τομέα της πρόληψης στον γενικό πληθυσμό. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες στους οροθετικούς ασθενείς (Δεκέμβριος 2010), σελ. 9.
62. ΑΠΔΠΧ, Απόφαση 28/2006.
63. Ζ. Καρδασιάδου, «Η προστασία των προσωπικών δεδομένων υγείας», στο Συνήγορος του Πολίτη (επιμ.) όπ.π. υποσ. 3, σελ. 71 επ., σελ. 97.
64. Ε. Μάλλιος, «Γενετικές εξετάσεις: το δικαίωμα μη γνώσης του υποκειμένου και τα όρια της γνώσης των τρίτων-μελών της οικογένειά του», στο Συνήγορος του Πολίτη (επιμ.) όπ.π. υποσ. 3, σελ. 213 επ., σελ. 220.

να συνιστά την έσχατη λύση.

Επαγγελματίες της δημόσιας υγείας θεωρούν την ενημέρωση του ερωτικού συντρόφου ως μέθοδο πρόληψης και πρόσβασης στη θεραπεία. Νόμοι και πρακτικές σε διάφορα Κράτη έχουν υιοθετήσει αυτή την υποχρέωση με τη μορφή προγραμμάτων που ζητούν ή ενθαρρύνουν την ενημέρωση των ερωτικών συντρόφων από τους ίδιους τους οροθετικούς. Σε περιπτώσεις που το οροθετικό άτομο δεν θέλει να προβεί στην ενημέρωση, μπορεί να επιτραπεί στους επαγγελματίες υγείας να ενημερώσουν τον τρίτο, αφού έχουν εξαντλήσει προηγουμένως όλα τα περιθώρια και υπό προϋποθέσεις.[65]

Σύμφωνα, μάλιστα, και με τη Σύσταση (89) 14 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης τα Κράτη πρέπει να διασφαλίσουν ως γενικό κανόνα ότι ο ερωτικός σύντροφος του ασθενή δεν ενημερώνεται για την οροθετικότητα του ασθενή χωρίς να έχει προηγηθεί η συγκατάθεσή του και να υιοθετήσουν διαδικασίες διαβούλευσης σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες ιατρικής δεοντολογίας για την ακραία περίπτωση που ο ασθενής αρνείται να συνεργαστεί σε ό,τι αφορά την ενημέρωση του τρίτου.[66]

Συνεπώς, εφόσον το οροθετικό άτομο δεν πείθεται να ανακοινώσει στον/στην ερωτική του σύντροφο το γεγονός της μόλυνσής του, τότε, αφού εξαντλήσει τα μέσα πειθούς, ο γιατρός θα πρέπει να καταφεύγει ή στη νομική επιτροπή του ΚΕΕΛΠΝΟ ή στις προβλεπόμενες από το νόμο Επιτροπές Δεοντολογίας ή στον Εισαγγελέα Ακρόασης ή στην ΑΠΔΠΧ, οι οποίοι θα παρέχουν την άδεια.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι και τα ασφαλιστικά ταμεία είναι υποχρεωμένα έναντι των συμβεβλημένων ασθενών σε πλήρη εχεμύθεια.[67]

VI. Καταληκτικές Σκέψεις

Στη θέση καταληκτικών σκέψεων θεωρήσαμε σκόπιμο να παραθέσουμε ένα σχετικά πρόσφατο περιστατικό, το οποίο συνοψίζει σε μεγάλο βαθμό την παραβίαση των δικαιωμάτων οροθετικών ατόμων, όπως αυτή εκτέθηκε και αναλύθηκε παραπάνω. Σύμφωνα με καταγγελία του άμεσα εμπλεκομένου στο Σύλλογο Οροθετικών Ελλάδας «Θετική Φωνή», ο οποίος δημοσιοποίησε το θέμα, στους παίκτες που επιλέγηκαν να συμμετάσχουν σε τηλεοπτικό παιχνίδι μαγειρικής διενεργήθηκαν εξετάσεις, μεταξύ των οποίων και για HIV/AIDS, χωρίς όμως να έχει ζητηθεί ρητώς η συγκατάθεσή τους. Ο καταγγέλλων βρέθηκε θετικός και το γεγονός αυτό του ανακοινώθηκε, όχι από κάποιο γιατρό, αλλά από την εταιρεία παραγωγής, στην οποία είχε κοινοποιήσει τα αποτελέσματα των εξετάσεων η κλινική που διενήργησε τις εξετάσεις. Στη συνέχεια η διεύθυνση παραγωγής του έθεσε το «δίλημμα» της παραμονής του στο τηλεπαιχνίδι υπό συνθήκες προσωπικής απομόνωσης και ταυτόχρονης γνωστοποίησης της οροθετικότητάς του στους υπόλοιπους παράγοντες του τηλεπαιχνιδιού και όλων των υπολοίπων παικτών ή της «οικειοθελούς» αποχώρησής του, την οποία και επέλεξε.

Η ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων των οροθετικών ατόμων και της θεσμικής εμπέδωσης και εφαρμογής των θεμελιωδών αρχών, στις οποίες αυτά στηρίζονται, είναι επίκαιρη και επιτακτική, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στοιχεία, η λοίμωξη δείχνει να σταθεροποιείται σε νέα, ανησυχητικά αυξημένα, επίπεδα στη χώρα μας.

Οι κίνδυνοι βέβαια δεν υπάρχουν μόνο από αυτή καθαυτή τη λοίμωξη και τη διάδοσή της, αλλά και από τη διαμόρφωση και παγίωση επικίνδυνων και επιστημονικά αβάσιμων αντιλήψεων μέσω της νομολογίας των Δικαστηρίων, που δέχονται ότι οι εργαζόμενοι, οι οποίοι είναι οροθετικοί αποτελούν «κίνδυνο» για το εργασιακό τους περιβάλλον.

Οφείλουμε τέλος να σημειώσουμε ότι η προστασία των δικαιωμάτων των οροθετικών ατόμων δεν αφορά μόνο αυτούς αποκλειστικά,

65. The World Bank, όπ.π. υποσ. 41, σελ. 13-17.
66. Recommendation No. R (89) 14 of the Committee of Ministers to Member States on the Ethical Issues of HIV Infection in the Health Care and Social Settings, παρ. 41.
67. Α. Κωνσταντινίδης, «Το ιατρικό απόρρητο», στο Συνήγορος του Πολίτη (επιμ.) όπ.π. υποσ. 3, σελ. 43 επ., σελ. 50.

αλλά και την δημόσια υγεία εν γένει, υπό την έννοια ότι χωρίς προστασία τα άτομα διστάζουν να εξεταστούν για HIV και η συνεπαγόμενη μείωση των ακριβών στοιχείων υπονομεύει τις προσπάθειες των φορέων δημόσιας υγείας να περιορίσουν την εξάπλωση της ασθένειας.[68]

VII. Προτάσεις

Βάσει όσων αναλύθηκαν ανωτέρω η ΕΕΔΑ προτείνει προς την Πολιτεία τα ακόλουθα:

• Οργάνωση και υποστήριξη εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης γύρω από το HIV/AIDS για το γενικό πληθυσμό, με στόχο την πρόληψη, αλλά και την καταπολέμηση του κοινωνικού στιγματισμού.

• Εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το HIV/AIDS 2008-2012 του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

• Εισαγωγή μαθήματος σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία.

• Ενσωμάτωση στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο των διατάξεων της Διεθνούς Σύστασης Εργασίας 200 (2010) για το HIV/AIDS.

• Αξιοποίηση α) του σημαντικού ρόλου των χώρων εργασίας, όσον αφορά στην πληροφόρηση, την πρόσβαση στην πρόληψη, θεραπεία, φροντίδα και υποστήριξη για την αντιμετώπιση του HIV/AIDS σε εθνικό επίπεδο και β) του ειδικού ρόλου των οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών στην προαγωγή και υποστήριξη των εθνικών προσπαθειών για την αντιμετώπιση του HIV/AIDS στον και μέσα από τον κόσμο της εργασίας.

• Θεσμοθετημένη συμμετοχή των ΜΚΟ, ιδιαίτερα εκείνων που εκπροσωπούν οροθετικούς, στον κοινωνικό διάλογο για το HIV/AIDS.

• Κύρωση της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.

• Συμπερίληψη της οροθετικότητας στους λόγους διάκρισης του Ν. 3304/2005 και διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του.[69]

• Κατάργηση της εξέτασης για HIV/AIDS ως όρου πρόσβασης στην εργασία ή σε εκπαίδευση όπου αυτό προβλέπεται.

• Κατάργηση του όρου οροαρνητικότητας για παραμονή στην εργασία όπου αυτό προβλέπεται.

• Ανακοίνωση της οροθετικότητας αποκλειστικά από ιατρικό προσωπικό με ψυχοκοινωνική στήριξη από κατάλληλο προσωπικό.

• Διασφάλιση της αποτελεσματικής πρόσβασης των οροθετικών ατόμων στους αρμόδιους ελεγκτικούς μηχανισμούς (π.χ. Επιθεώρηση Εργασίας) και προστασίας τους εκ μέρους αυτών.

• Ειδική και περιοδική επιμόρφωση και κατάρτιση του υγειονομικού και διοικητικού προσωπικού των νοσοκομείων σχετικά με το HIV/AIDS και τις υποχρεώσεις κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του.

• Οργάνωση ενός συστήματος συνεργασίας μεταξύ των θεραπόντων ιατρών που παρακολουθούν μόνιμα τον οροθετικό ασθενή με το νοσοκομείο εισαγωγής.

• Καθολική εφαρμογή στα νοσοκομεία των μέτρων προφύλαξης από μεταδοτικά νοσήματα.

• Επιβολή των προβλεπομένων ποινικών και πειθαρχικών κυρώσεων για παραβίαση του ιατρικού απορρήτου από τους αρμόδιους φορείς.

• Οι σημαντικότερες διατάξεις των οδηγιών του ΚΕΕΛΠΝΟ που έχουν λάβει τη μορφή Εγκυκλίου του Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης Αρ.Πρωτ. Υ1/3239/4.7.2000 να περιβληθούν τον τύπο νομικά δεσμευτικού κειμένου.

68. N. Novogrodsky, "The Duty of Treatment: Human Rights and the HIV/AIDS Pandemic" (2009) 12 Yale Human Rights and Development Law Journal, σελ. 1 επ., σελ. 14.

69. Άλλωστε το Ελληνικό Κοινοβούλιο έχει εκφραστεί θετικά ως προς την υιοθέτηση της οριζόντιας οδηγίας κατά των διακρίσεων από την ΕΕ. Βλ. ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις σχετικά με το Ν. 3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» και προτάσεις σχετικά με την ανάγκη τροποποίησής του», Ετήσια Έκθεση 2010, σελ. 52 επ.

2. Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου*

Ι. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το υπό εξέταση Σχέδιο Νόμου (Σ/Ν) του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων θεσπίζει διατάξεις ποινικού δικαίου επιδιώκοντας τη συμμόρφωση με τις διατάξεις της Απόφασης-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2008 για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου.[1] Οι ρυθμίσεις του Σ/Ν εμπίπτουν επίσης, όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 Σ/Ν, στο πεδίο της Διεθνούς Σύμβασης του 1966 «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων».[2]

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων απέστειλε το αρχικό κείμενο του Σ/Ν στην Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) μετά το πέρας της δημόσιας διαβούλευσης, προκειμένου η Επιτροπή να τοποθετηθεί επ'αυτού σύμφωνα με τις εκ του νόμου αρμοδιότητές της. Σε αντιδιαστολή με προγενέστερες σχετικές παρατηρήσεις της, η ΕΕΔΑ σημειώνει με ικανοποίηση ότι η Πολιτεία εν προκειμένω ενήργησε κατανοώντας τη διαφορά μεταξύ των διαδικασιών αφενός ενώπιον της ΕΕΔΑ και αφετέρου στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης.

Το υπό εξέταση Σ/Ν παρουσιάζεται σε μία χρονική συγκυρία εξαιρετικής κοινωνικής έντασης. Η αναγκαιότητα αντιμετώπισης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας δεν ήταν ποτέ προφανέστερη. Η ελληνική κοινωνία «ανακαλύπτει» τα αντανακλαστικά της και τα άκρα όρια της ανεκτικότητάς της έναντι της διαφορετικότητας σε συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής κρίσης. Ανεξαρτήτως όμως της γενικευμένης κρίσης, η έξαρση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας με την εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών, όπως δικαίως διακηρύσσουν η Αιτιολογική Έκθεση και η Απόφαση-πλαίσιο, κλονίζουν τις αρχές της δημοκρατικής κοινωνίας και του κράτους δικαίου.

Η παραδοχή αυτή μοιάζει εν πρώτοις παράδοξη σε σχέση με το γεγονός ότι το Σ/Ν συζητείται εν μέσω αντιδράσεων, οι οποίες είχαν επιπλέον εκ διαμέτρου αντίθετες αφετηρίες. Αρκετοί υποστηρίζουν ότι ο ποινικός κολασμός της έκφρασης απόψεων στη δημόσια σφαίρα, ακόμα και ρατσιστικών, οι οποίες δεν θίγουν συγκεκριμένο άτομο και δεν απολήγουν σε πράξεις βίας, διευκολύνουν την ολίσθηση σε μία αυταρχική κοινωνία και δεν συνιστούν αποδεκτό περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης στο πλαίσιο μίας δημοκρατικής κοινωνίας. Σε ένα άλλο επίπεδο αντιδράσεων, τίθενται οι απόψεις όσων δεν συμφωνούν με την επέκταση της προστασίας σε ορισμένες ευάλωτες ομάδες. Ορισμένες ομάδες ή άτομα που αποτελούν στόχο ρατσιστικών συμπεριφορών εκφράζονται υπέρ του Σ/Ν. Ζητούν, επιπλέον, την αυστηροποίηση των ποινών ή την περαιτέρω διεύρυνση ή εξειδίκευση των ομάδων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Σ/Ν.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι η έως σήμερα ελλειμματική ποινική αντιμετώπιση των πράξεων ρατσιστικής βίας μεταθέτει το βάρος στο παρόν Σ/Ν. Η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι η Πολιτεία οφείλει να αντιμετωπίσει τα ιδιαιτέρως σοβαρά ελλείμματα στην αντιμετώπιση της ρατσιστικής πράξης και επισημαίνει τον κίνδυνο η κύρωση του ρατσιστικού λόγου να λειτουργεί ως αντίβαρο στην απουσία οποιασδήποτε κύρωσης των πράξεων βίας. Η ΕΕΔΑ δεν παραγνωρίζει ότι η αντιμετώπιση του ρατσιστικού λόγου δύναται να λειτουργήσει προληπτικά ως προς την αντιμετώπιση των πράξεων ρατσιστικής βίας. Επισημαίνει, ωστόσο, ότι

* Η παρούσα εισήγηση υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ κατά την από 17.03.2011 συνεδρίασή της. Εισηγητές: Αναπλ. Καθηγητής Λ.-Α. Σισιλιάνος, Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ, εκπρόσωπος ΙΜΔΑ και Τ. Σταυρινάκη, επιστημονική συνεργάτιδα ΕΕΔΑ.

1. Η Απόφαση-πλαίσιο ορίζει προθεσμία συμμόρφωσης έως την 28.11.2010.

2. ΝΔ 494/1970, ΦΕΚ Α΄ 77.

σε καμία περίπτωση δεν συνιστά εκπλήρωση της υποχρέωσης διερεύνησης, κύρωσης – και στην ουσία πραγματικής απαξίωσης – των πράξεων ρατσιστικής βίας.

Για την ΕΕΔΑ, το Σ/Ν έχει, όπως κάθε νόμος, και παιδαγωγικό χαρακτήρα. Γνωρίζοντας όμως τη δυσχέρεια κατανόησης των ζητημάτων που άπτονται του ρατσισμού, η οποία συναρτάται με τις ιδιαιτερότητες κάθε κοινωνίας αλλά και με τη δυσκολία να καταστούν τα (πιθανά) θύματα ορατά, ο συγκεκριμένος νόμος – και κάθε σχετικός – οφείλει να λειτουργεί και ως πομπός ευαισθητοποίησης κατά του ρατσισμού.

II. Ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και διεθνείς υποχρεώσεις

Το παρόν Σ/Ν δεν συνιστά παρέμβαση σε λευκό καμβά. Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, δηλαδή ουσιαστικά ο Ν. 927/1979, που αποτελεί συμμόρφωση προς τη Διεθνή Σύμβαση του 1966 «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων», όπως αυτός διαμορφώθηκε κατόπιν συστάσεων της ΕΕΔΑ και αρμόδιων διεθνών οργάνων,[3] καταργείται.[4] Ο Ν. 927/1979 και η εφαρμογή του απασχόλησε αρκετά τα διεθνή όργανα. Στις σχετικές και πλέον πρόσφατες συστάσεις τους, η Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (CERD) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) διατυπώνουν την ανησυχία τους για την αποτελεσματική καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων και των εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο και συνιστούν στις αρχές να «δράσουν σθεναρά για να διασφαλίσουν την τιμωρία των παραβάσεων του Ν. 927/1979 ώστε να καταπολεμήσουν κατάλληλα την υποκίνηση φυλετικού μίσους»[5] και να συμπεριλάβουν στην επόμενη έκθεση στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή του Ν. 927/1979 (υποθέσεις, καταδίκες, ποινές και μέσα επανόρθωσης).[5] Εξάλλου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας παρότρυνε τις ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι ο Ν. 927/1979 εφαρμόζεται όσον αφορά όλα τα δημόσια πρόσωπα που χρησιμοποιούν ρατσιστικό λόγο.[6]

Τις δυσκολίες εφαρμογής του Ν. 927/1979, παρά τη συμβατότητά του με το Σύνταγμα, εντοπίζει η απόφαση 913/2009 το Εφετείου Αθηνών: «Το γεγονός ότι επί 30 περίπου χρόνια ο νόμος 927/1979 έχει ελάχιστα εφαρμοστεί δεν σημαίνει ότι είναι αντισυνταγματικός, αλλά (σημαίνει) τη δυσχέρεια υπαγωγής στις διατάξεις του νόμου αυτού συγκεκριμένης συμπεριφοράς προσώπων, λόγω της παρεχόμενης από τις ως άνω συνταγματικές διατάξεις ελευθερίας της έκφρασης των στοχασμών του ατόμου που περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού. Επιπλέον λόγο περιορισμένης εφαρμογής του ως άνω νόμου αποτελεί και ότι οι παθόντες φέρονται άτομα που κατά τεκμήριο προέρχονται από μειονοτικές ομάδες, που κατά κανόνα είναι ανίσχυρα κοινωνικά και οικονομικά».[7]

Η διεθνής έννομη τάξη θεωρώντας ότι οι φυλετικές διακρίσεις «αντίκεινται προς τα ιδεώδη κάθε ανθρώπινης κοινωνίας» εξέφρασε την απαξία του ρατσισμού υιοθετώντας διεθνή νομοθετικά κείμενα από τα οποία απορρέουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις για τα Κράτη. Το άρθρο 4 της Διεθνούς Σύμβασης του 1966 «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων» επιβάλλει στα Κράτη την υποχρέωση να καθιστούν ποινικά κολάσιμη κάθε προπαγανδιστική ενέργεια, καθώς και τη συμμετοχή σε οργάνωση που βασίζεται σε ιδέες ή θεωρίες περί ανωτερότητας μίας φυλής ή ομάδας προσώπων ενός χρώματος ή εθνοτικής προέλευσης ή που προσπαθούν να δικαιολογήσουν ή να προάγουν το φυλετικό μίσος, κάθε μορφής διάκριση έως και πράξεις βίας. Επιπλέον, στο άρθρο 6 προβλέπεται η υποχρέωση διασφάλισης αποτελεσματικού ένδικου βοηθήματος για το θύμα φυλετικής διάκρισης και δίκαιης ικανοποίησης ενώπιον εθνικού δικαστηρίου και άλλου εθνικού οργάνου για τη ζημία που υπέστη θύμα φυλετικής διάκρισης, ακόμα και στο πλαίσιο ενδεχόμενης ατιμωρησίας προπαγανδιστικού και ρατσιστικού λόγου.

Η Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων έχει κρίνει ότι δηλώσεις, οι οποίες βασίζονται στη φυλετική ανωτερότητα ή το ρατσιστικό μίσος, οι οποίες μάλιστα ενθαρρύνουν – αν όχι τη βία – τις φυλετικές διακρίσεις, δεν προστατεύονται από το γενικό όρο τήρησης όλων των αρχών της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου κι επομένως και της ελευθερίας της έκφρασης. Η Επιτροπή του ΟΗΕ θεωρεί ότι είναι αποδεκτός ο περιορισμός της ελευθερίας της έκφρασης στο πλαίσιο του άρθρου 4, όπως άλλωστε ορίζουν και τα άλλα διεθνή κείμενα προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης (άρθρο 18 παρ. 3 ΔΣΑΠΔ, άρθρο 10 παρ. 2 ΕΣΔΑ). Ο προπαγανδιστικός και καταφανώς επιθετικός λόγος δεν εμπίπτει στο πεδίο προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης.[8] Στο πλαίσιο αναζήτησης αποτελεσματικών μεθόδων καταπολέμησης των ρατσιστικών εγκλημάτων, ο ΟΑΣΕ σημειώνει την αυξημένη χρήση του διαδικτύου για την υποστήριξη αντιλήψεων που συνιστούν προτροπή σε βία με ρατσιστικό κίνητρο. Με σκοπό τη μείωση της ζημίας που προκαλείται από τη διάδοση τέτοιου υλικού καλούνται τα Κράτη να λάβουν μέτρα τηρώντας άλλες υποχρεώσεις, ιδίως την ελευθερία της έκφρασης.[9]

III. Η απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου

Στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας, οι Αποφάσεις-Πλαίσιο είναι τα μέσα προσέγγισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των Κρατών Μελών. Σύμφωνα επομένως με το παλαιό άρθρο 34 παρ. 2 (β) ΣΕΕ (που διατηρείται σε ισχύ βάσει του Τίτλου VII[10] (άρθρα 9-10) του Πρωτοκόλλου αρ. 36 «σχετικά με τις μεταβατικές διατάξεις», το οποίο επισυνάπτεται στη ΣΕΕ και τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης), οι Αποφάσεις-Πλαίσιο δεσμεύουν τα Κράτη Μέλη ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα αφήνοντας στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών την επιλογή του τύπου και του μέσου. Επομένως, η ελληνική έννομη τάξη υποχρεούται να συμμορφωθεί με την Απόφαση-Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2008 για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου θεσπίζοντας ποινικές διατάξεις που υλοποιούν κατά τρόπο αποτελεσματικό τους στόχους της Απόφασης-Πλαίσιο.

Η διαδικασία για την υιοθέτηση της εν λόγω Απόφασης-Πλαίσιο ξεκίνησε το 2001 και ολοκληρώθηκε το 2008 στο πλαίσιο της ΕΕ. Για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στόχος της παρούσας Απόφασης-Πλαίσιο είναι «να εξασφαλίσει ότι ο ρατσισμός και η ξενοφοβία τιμωρούνται σε όλα τα Κράτη Μέλη με πραγματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές ποινικές κυρώσεις, που να μπορούν να δικαιολογούν την έκδοση ή την παράδοση, και αφετέρου να βελτιώσει τη δικαστική συνεργασία καταργώντας τα ενδεχόμενα εμπόδια και ενθαρρύνοντάς την.»[11] Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επικαλείται στην πρόταση που υπέβαλε για τη συγκεκριμένη Απόφαση-Πλαίσιο σύσκεψη εμπειρογνωμόνων, η οποία πραγματοποιήθηκε στις

3. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, Δεύτερη Έκθεση για την Ελλάδα, CRI (2000) 32 (27.06.2000) και ΕΕΔΑ, «Προτάσεις της ΕΕΔΑ για την καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων στην Ελλάδα», Έκθεση 2001, σελ. 199 επ.
4. Βλ. άρθρο 9 Σ/Ν για την κατάργηση του Ν. 927/1979 και του άρθρου 39 παρ. 4 Ν. 2910/2001 και άρθρο 7 Σ/Ν για την τροποποίηση του άρθρου 79 παρ. 3 ΠΚ (πρόσφατη πρόβλεψη επιβαρυντικής περίστασης τέλεσης πράξης με ρατσιστικό κίνητρο).
5. Ευραπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλοδοξίας, έκθεση για την Ελλάδα (4ος κύκλος επιτήρησης), CRI (2009) 31(15.09.2009) παρ. 17-18.
5. Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Concluding Observations: Greece, CERD/C/GRC/CO/19 (28.08.2009) παρ. 11.
6. Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, Έκθεση για την Ελλάδα (τέταρτος κύκλος επιτήρησης), όπ.π. υποσ. 4, παρ. 94-96.
7. ΠεντΕφΑθ 913/2009. Η κοινωνική και οικονομική αδυναμία των παθόντων που αναγνωρίζει το Εφετείο ως λόγο περιορισμένης εφαρμογής του νόμου αξίζει να ληφθεί υπόψη, προκειμένου να αξιολογηθεί η διεύρυνση δικαιώματος παράστασης πολιτικής αγωγής το άρθρου 8 Σ/Ν, βλ. κατωτέρω.
8. Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Communication No. 30/2003 by the Jewish Community of Oslo, the Jewish Community of Trondheim et al. v. Norway, CERD/C/67/D/30/2003 (22.08.2005) παρ. 10.4 και 10.5.
9. Organization for Security and Co-operation in Europe, Decision No. 9/09: Combating Hate Crimes, MC.DEC/9/09 (02.12.2009).
10. Μεταβατικές διατάξεις σχετικά με τις πράξεις που εκδίδονται βάσει των τίτλων V και VI της Συνθήκης για τη Ευρωπαϊκή Ένωση πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας.
11. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πρόταση Απόφαση Πλαισίου του Συμβουλίου για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, COM(2001) 664 τελικό (28.11.2001) σελ. 7.

07.06.2001 και κατέληξε στην άποψη να επιβληθεί η υποχρέωση ποινικοποίησης των ρατσιστικών και ξενόφοβων συμπεριφορών.

Εντούτοις, η Απόφαση-Πλαίσιο ρητώς αναγνωρίζει στο προοίμιο ότι περιορίζεται στην καταπολέμηση *ιδιαίτερα σοβαρών μορφών ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου*. Το άρθρο 7 επιχειρεί δε, ρητώς την εξισορρόπηση της απόφασης με την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και την ελευθερία της έκφρασης διακηρύσσοντας ότι αυτή δεν συνεπάγεται την υποχρέωση για τα Κράτη Μέλη να λαμβάνουν μέτρα αντίθετα προς τις θεμελιώδεις αρχές τους.

Το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα κάθε διάταξης της Απόφασης-Πλαίσιο είναι η καταπολέμηση ιδιαίτερα σοβαρών μορφών ρατσισμού με κυρώσεις σύμφωνες με την αρχή της αναλογικότητας. Εξάλλου, το Κράτος Μέλος έχει τη δυνατότητα να διατυπώσει τα μέτρα συμμόρφωσης ώστε να διασφαλίζεται ο περιορισμός των ελευθεριών της έκφρασης και του συνεταιρίζεσθαι σύμφωνα με τους κανόνες προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ποινικοποίηση του στοιχείου της επικινδυνότητας του λόγου και της διακινδύνευσης για τη δημόσια τάξη δεν πρέπει να λειτουργήσει εντός της ΕΕ ως δούρειος ίππος συρρίκνωσης του δημόσιου διαλόγου, του πλουραλισμού και της ανεκτικότητας, χωρίς τα οποία καμία κοινωνία δεν μπορεί να θεωρεί ότι είναι δημοκρατική.

Λαμβάνοντας υπόψη τους σκοπούς του παρόντος νομοθετήματος, όπως προκύπτουν από την Απόφαση-Πλαίσιο και τη Σύμβαση περί καταργήσεως κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων, η ΕΕΔΑ διατυπώνει τις ακόλουθες παρατηρήσεις επί του Σ/Ν.

IV. Ειδικό μέρος – Διατάξεις

Άρθρο 2

Η Αιτιολογική Έκθεση αναφέρει ότι ο όρος «εχθροπάθεια» προτιμάται ως ευρύτερος του μίσους και μάλιστα διευκρινίζεται στο άρθρο 2 ότι εμπεριέχει τόσο την καλλιέργεια όσο και την εξωτερίκευση αισθημάτων μίσους και αντιπαλότητας, δηλαδή μάλλον την ευρύτερη δυνατή ερμηνεία του όρου. Ωστόσο, η ΕΕΔΑ προτείνει ***τη διατήρηση των όρων της Απόφασης-Πλαίσιο ως όρων ευρύτερα γνωστών και αντιληπτών από το μέσο άνθρωπο***. Ο όρος «εχθροπάθεια» δεν συντείνει στην υποχρέωση σαφήνειας του νομοθέτη, ιδίως στο ποινικό δίκαιο.

Το Σ/Ν ορίζει ότι ο όρος «θρησκεία» θα πρέπει να νοηθεί ως αναφερόμενος γενικά σε πρόσωπα τα οποία προσδιορίζονται βάσει θρησκευτική πίστης ή άλλων περί την πίστη πεποιθήσεων. ***Ας σημειωθεί ότι παρατηρείται διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του Σ/Ν, η οποία αντιστοιχεί σε αντίστοιχη διεύρυνση στην οποία προβαίνει η Απόφαση-Πλαίσιο της ΕΕ. Η Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων αναφέρεται πράγματι στη θρησκεία και στις εν γένει θρησκευτικές πεποιθήσεις, στο μέτρο που συναρτώνται με τις φυλετικές διακρίσεις με την τεχνική έννοια του όρου. Στις περιπτώσεις αυτές, η Επιτροπή χρησιμοποιεί τον όρο «intersection of racial and religious discrimination.»***[12]

Άρθρο 3

Παρ. 1: Το άρθρο 1 παρ. 2 της Απόφασης-Πλαίσιο αφήνει τη διακριτική ευχέρεια στα Κράτη Μέλη να επιλέξουν να τιμωρούν μόνον συμπεριφορά, η οποία είτε εκδηλώνεται κατά τρόπο που διαταράσσει τη δημόσια τάξη είτε έχει απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα. Το άρθρο 3 του Σ/Ν επιλέγει να συνδέσει το αξιόποινο με τον κίνδυνο για τη δημόσια τάξη. ***Κατά την πλειοψηφούσα άποψη, η επιλογή του νομοθέτη είναι ικανοποιητική. Διατυπώθηκε, όμως, και η άποψη ότι θα έπρεπε να τιμωρείται και η συμπεριφορά με απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα για την αποτελεσματικότερη προστασία των ατόμων ή της ομάδας, κατά των οποίων στρέφεται η συμπεριφορά, πράγμα σύμφωνο και με την ΕΣΔΑ.***[13]

Η διατύπωση της παρ. 1 του άρθρου 3 οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν απαιτείται επέλευση του αποδοκιμαζόμενου αποτελέσματος, δηλαδή, η έκθεση σε κίνδυνο της δημόσιας τάξης (όπως στο άρθρο 185 ΠΚ), αλλά αρκεί η πιθανότητα πρόκλησης του αποτελέσματος («μπορεί…»). Δεν πρόκειται, δηλαδή, για έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, αλλά για έγκλημα «εν δυνάμει» ή αφηρημένης-συγκεκριμένης διακινδύνευσης, όπου ο κίνδυνος περιλαμβάνεται στην αντικειμενική υπόσταση, όχι ως δημιουργημένος, αλλά ως «δυνάμενος» να προκύψει.[14]

Ωστόσο, η Αιτιολογική Έκθεση αναφέρει ότι «[…], κατά τη μεταφορά της προκειμένης Απόφασης-Πλαίσιο αποδόθηκε πρωταρχική σημασία στην προσφορότητα κάθε συγκεκριμένης εκδήλωσης να παράγει άμεσο και επικείμενο κίνδυνο τόσο συνολικά για την ειρηνική και ομαλή κοινωνική συμβίωση (δημόσια τάξη) όσο και ειδικότερα για τα δικαιώματα της ομάδας ή του προσώπου κατά των οποίων στρέφεται». ***Η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι η βούληση του νομοθέτη να αποτελεί η διακινδύνευση της δημόσιας τάξης στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος του άρθρου 3 (έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης) δεν αντικατοπτρίζεται στο κείμενο του άρθρου. Η ΕΕΔΑ προτείνει, επομένως, να τροποποιηθεί το κείμενο του Σ/Ν και να εμπλουτιστεί με όρους από την Αιτιολογική Έκθεση, προκειμένου να καταστεί σαφής η βούληση του νομοθέτη***[15].

Η ΕΕΔΑ θεωρεί επίσης ότι πρέπει να αναφέρονται ρητώς εκτός από τη δημόσια τάξη, σε συμφωνία με το γενικό μέρος της Αιτιολογικής Έκθεσης (παρ. 4), ως προστατευόμενο έννομο αγαθό στην παρ. 1, τα δικαιώματα του προσώπου ή της ομάδας κατά των οποίων στρέφεται η πράξη.

Ο «ομιλητής» δεν τιμωρείται για το αποτέλεσμα που προκαλεί ο λόγος του αλλά για τη δυνατότητα που έχει ο λόγος του να προκαλέσει το αποδοκιμαστέο αποτέλεσμα, είτε λόγω των ιδιοτήτων του λόγου είτε λόγω των συνθηκών εκφοράς του.[16] Επομένως, προκειμένου να είναι αποδεκτός ο περιορισμός της ελευθερίας της έκφρασης που εισάγει η διάταξη, απαιτείται ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολόγηση από το δικαστήριο. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αιτιολογείται το στοιχείο της προτροπής ή της διέγερσης (υποκίνησης κατά την ορολογία της Απόφασης-Πλαίσιο), καθώς δεν τιμωρείται η απλή έκφραση γνώμης, επιστημονικής ή μη. Όπως έχει δείξει η πράξη έως σήμερα, η απόδειξη σε αυτές τις περιπτώσεις είναι εξαιρετικά δύσκολη και χρήζει ιδιαίτερης προσοχής.

Επιπλέον, στους λόγους διακρίσεων πρέπει να προστεθεί ο λόγος των «γενεαλογικών καταβολών», όπως προβλέπει το άρθρο 1 παρ. 1 (α) της Απόφασης-Πλαίσιο (βλ. και Προοίμιο παρ. 7), αλλά να προτιμηθεί ο όρος «καταγωγή». Η προσθήκη αυτή ανταποκρίνεται επιπλέον στην αντίστοιχη ερμηνεία από την Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων.[17] Σύμφωνα με την τελευταία, η αναφορά του όρου «καταγωγή» στο άρθρο 1 της Σύμβασης δεν καλύπτει μόνο τη φυλετική καταγωγή, οπότε δεν θα προσέθετε κάτι, αλλά και άλλες μορφές αυστηρότατης κοινωνικής διαστρωμάτωσης, όπως οι κάστες.[18] Το ζήτημα έχει ση-

12. Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Concluding Observations: Islamic Republic of Iran, CERD/C/IRN/CO/18-19 (20.09.2010) παρ. 10.

13. Βλ. παρακάτω τα σχόλια επί του άρθρου 4.

14. Μ. Μαργαρίτης, «Άρθρο 18» στο Ποινικός Κώδικας: Ερμηνεία-εφαρμογη (2η έκδ., Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009) σελ. 61 επ., σελ 66 με εκεί παραπομπές. Άρα, και για τη θεμελίωση της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, αρκεί ο δράστης να έχει τη θέληση να προκαλέσει ή να διεγείρει «βιαιοπραγίες ή εχθροπάθεια» (κατά τη διατύπωση της παρ. 1 του άρθρου 3 του Σ/Ν) και τη γνώση, ότι από την πράξη (συμπεριφορά) του αυτή είναι πιθανό να εκτεθεί σε κίνδυνο η δημόσια τάξη.

15. Βλ. σχετικά και Ι. Κ. Μοροζίνης, «Απαγόρευση διακρίσεων και ελευθερία της έκφρασης. Ερμηνευτική προσέγγιση των άρθρων 1 §1, 2 ν. 927/1979 de lege lata και de lege ferenda με αφετηρία την ΟλΑΠ 3/2010 και την απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ αντίστοιχα» (2010) 60 Ποινικά Χρονικά, σελ. 446 επ., σελ. 448-449.

16. Χ. Παπαστυλιανός, «Η δημόσια τάξη ως συνταγματικά αποδεκτός περιορισμός της ελευθερίας του λόγου: Προϋποθέσεις μιας σύμφωνης με το Σύνταγμα ερμηνείας των σχετικών διατάξεων του ΠΚ» (2005) 3 Ποινική Δικαιοσύνη, σελ. 344 επ.

17. Βλ. Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General Recommendation No. 29: Article 1, paragraph 1 of the Convention (Descent), (11 January 2002).

18. Το άρθρο 1 στην αγγλική χρησιμοποιεί τον όρο descent: In this Convention, the term “racial discrimination” shall mean any distinction, exclusion, restriction or preference based on race, colour, descent, or

μασία, καθώς τέτοιες διακρίσεις αναπαράγονται στις ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, στο πλαίσιο ομάδων μεταναστών που προέρχονται από χώρες όπου παρατηρούνται τέτοια συστήματα.[19]

Η ΕΕΔΑ σημειώνει τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του Σ/Ν με βάση το στοιχείο του γενετήσιου προσανατολισμού. Το εν λόγω στοιχείο δεν περιλαμβάνεται στην Απόφαση-Πλαίσιο της ΕΕ και τούτο διότι διακρίσεις με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό δεν συνιστούν φυλετική διάκριση ή ξενοφοβία με την τεχνική έννοια του όρου.[20] Κατά συνέπεια και προκειμένου να αποφευχθούν εννοιολογικές συγχύσεις και αμαλγάματα, ***η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι ο τίτλος του Σ/Ν πρέπει να τροποποιηθεί έτσι ώστε να καλύπτει διακρίσεις με βάση το «γενετήσιο προσανατολισμό». Επίσης, η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι ο όρος πρέπει να αντικατασταθεί με τον πιο σύγχρονο «σεξουαλικό προσανατολισμό» (σε όλο το κείμενο) και ενδεχομένως να συνοδευτεί από τον όρο «ταυτότητα φύλου», ώστε να είναι πληρέστερη η προστασία των θυμάτων και σε σύμπνοια με τις συστάσεις των διεθνών οργάνων.***[21]

Παρ. 3: Η διάταξη αυτή παραπέμπει στην υποχρέωση της παρ. β του άρθρου 4 της Διεθνούς Σύμβασης «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων». Η Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων αναλύοντας την εν λόγω υποχρέωση, συστήνει στα Κράτη να επαγρυπνούν και να λαμβάνουν εγκαίρως μέτρα κατά των οργανώσεων αυτών. Επιπλέον, η Επιτροπή του ΟΗΕ συνιστά να απαγορεύονται εκ του νόμου και να κηρύσσονται παράνομες οργανώσεις και άλλες προπαγανδιστικές δραστηριότητες.[22] Είναι προφανές, ωστόσο, ότι οι όποιες παρεμβάσεις στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι θα πρέπει να γίνονται με βάση τις προϋποθέσεις του άρθρου 12 Σ, του άρθρου 11 παρ. 2 ΕΣΔΑ και του άρθρου 22 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ.

Άρθρο 4

Το άρθρο 4 εισάγει ένα νέο έγκλημα στην ελληνική έννομη τάξη, τον εγκωμιασμό ή την άρνηση ιστορικών γεγονότων, υπό τις περιοριστικές προϋποθέσεις της προσφορότητας της πράξης για πρόκληση βιαιοπραγιών ή εχθροπάθειας και της αναγνώρισης των ιστορικών γεγονότων ως εγκλημάτων με αμετάκλητη απόφαση ελληνικού ή διεθνούς δικαστηρίου.[23] Όσα αναφέρθηκαν στο πλαίσιο του άρθρου 3, προκειμένου να καταστεί η αντικειμενική υπόσταση σαφέστερη διά της αναφοράς σε όρους της Αιτιολογικής Έκθεσης, ισχύουν και για το άρθρο 4.

Η απόλυτη απαγόρευση απλής έκφρασης άποψης αντίθετης με την αναγνώριση των συγκεκριμένων εγκλημάτων θα συνιστούσε μη ανεκτό περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης. Στο πεδίο προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης στο πλαίσιο μίας δημοκρατικής κοινωνίας, εμπίπτουν ιδέες που σοκάρουν ή ενοχλούν, ιδίως στο πλαίσιο του δημόσιου διαλόγου, καθώς η ελευθερία αυτή συνιστά θεμέλιο της δημοκρατικής κοινωνίας και από τις πλέον βασικές συνθήκες προόδου και την ολοκλήρωση κάθε ατόμου.[24] Ωστόσο η ελευθερία της έκφρασης σε όλα τα διεθνή κείμενα επιδέχεται περιορισμών για την προστασία άλλων έννομων αγαθών, όπως τα δικαιώματα και η υπόληψη των άλλων, η δημόσια τάξη, η υγεία, η ηθική κ.ά. (άρθρο 10 παρ. 2 ΕΣΔΑ, άρθρο 19 παρ. 3 ΔΣΑΠΔ).[25] Στο ελληνικό Σύνταγμα η ελευθερία της έκφρασης υπόκειται στη γενική επιφύλαξη του νόμου και επιδέχεται περιορισμούς αυστηρά οριοθετημένους για την προστασία άλλων προστατευόμενων έννομων αγαθών (άρθρο 14 παρ. 1 Σ).

Την αναγκαιότητα του περιορισμού της ελευθερίας της έκφρασης σε περιπτώσεις άρνησης ιστορικών γεγονότων έχουν ήδη ελέγξει με αφορμή κάποιες υποθέσεις τα διεθνή όργανα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε σχέση με τον αντίστοιχο γαλλικό νόμο Gayssot, η Επιτροπή του ΔΣΑΠΔ υπενθύμισε ότι τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων ή η προστασία του κοινωνικού συνόλου συνιστούν θεμιτούς περιορισμούς της ελευθερίας της έκφρασης, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 3. Η Επιτροπή του ΔΣΑΠΔ έκρινε ότι ο λόγος του προσφεύγοντος ήταν ικανός να προκαλέσει και να ενισχύσει αντισημιτικά αισθήματα και ως εκ τούτου, η καταδίκη του βάσει του νόμου ήταν αποδεκτός περιορισμός προκειμένου η εβραϊκή κοινότητα να ζει χωρίς το φόβο μίας αντισημιτικής ατμόσφαιρας.[26]

Το ΕΔΔΑ εξετάζει προσεκτικά το συλλογισμό και την ανάλυση του λόγου από τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να κρίνει την ορθότητα/αναγκαιότητα της υπαγωγής του στην έννοια του αναθεωρητικού λόγου, ο οποίος εκφεύγει της επιστημονικής προσέγγισης και δεν αναζητά την ιστορική αλήθεια. Για το ΕΔΔΑ, η ισοπεδωτική άρνηση αυτού του τύπου των ιστορικών γεγονότων υπονομεύει τη μάχη κατά του ρατσισμού και κατά του αντισημιτισμού και συνιστά σημαντική απειλή για τη δημόσια τάξη, ασύμβατη με τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.[27] Το ΕΔΔΑ δηλαδή εξετάζει το ζήτημα και υπό το πρίσμα του άρθρου 17 περί απαγόρευσης κατάχρησης δικαιώματος που απορρέει από την ΕΣΔΑ.

Σε κάθε περίπτωση, ιδίως δε, όταν η δημοσίευση του εξεταζόμενου λόγου γίνεται διά του τύπου, του θεματοφύλακα της δημοκρατίας, το ΕΔΔΑ ερμηνεύει αυστηρά την επιβολή των περιορισμών στην ελευθερία της έκφρασης. Δεν παραλείπει, ωστόσο, να εξετάσει εάν ο λόγος είναι προσβλητικός ή εάν προτρέπει στην περιφρόνηση ή το μίσος, καθώς και τις συνθήκες και το πλαίσιο εκφοράς του λόγου, προκειμένου να διαπιστώσει τη συμβατότητα του περιορισμού με την ΕΣΔΑ.[28]

Όπως προκύπτει από το κείμενο της διάταξης του άρθρου 4 και τη διεθνή νομολογία, η εφαρμογή της θα είναι, ευλόγως, εξαιρετικά δυσχερής. Η ΕΕΔΑ συνιστά την αυστηρή εξέταση των περιοριστικών προϋποθέσεων επιβολής της ποινής σε κάθε περίπτωση, ώστε να διασφαλιστεί και η αυστηρή τήρηση των αναγκαίων συνθηκών προστασίας της επιστημονικής έρευνας και της ανταλλαγής απόψεων.

Άρθρο 7

Η πρόβλεψη της επιβαρυντικής περίστασης του άρθρου 79 παρ. 3 ΠΚ, όπως τροποποιείται με το άρθρο 7 του παρόντος Σ/Ν, υλοποιεί συστάσεις διεθνών οργάνων και ενισχύει την προστασία των θυμάτων διακρίσεων, αναγνωρίζοντας πρόσθετη απαξία λόγω του ρατσιστικού κινήτρου της πράξης.

Η κατάργηση του άρθρου 2 Ν. 927/1979 (αυτεπάγγελτη δίωξη όποιου εκφράζει δημόσια ιδέες προσβλητικές κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων λόγω της φυλετικής ή εθνικής καταγωγής των), σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 79 παρ. 3 ΠΚ, μας οδηγεί στο συμπέρασμα επομένως ότι πλέον ο δράστης θα τιμωρείται βάσει του άρθρου 361 ΠΚ (εξύβριση) κατόπιν έγκλησης, δηλαδή με επιεικέστερες προϋποθέσεις. Η πράξη μπορεί να τιμωρηθεί βαρύτερα

national or ethnic origin which has the purpose or effect of nullifying or impairing the recognition, enjoyment or exercise, on an equal footing, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural or any other field of public life.

19. Βλ. σχετικά L.-.A. Sicilianos, « Les potentialités de la Convention pour l'élimination de la discrimination raciale : à propos de la Recommandation générale concernant la discrimination fondée sur l'ascendance » στο L. Condorelli (επιμ.), Libertés, justice, tolérance. Mélanges en hommage au Doyen Gérard Cohen-Jonathan (Bruylant, Bruxelles 2004) Vol. II, σελ. 1389-1393.

20. Ας σημειωθεί ότι το άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ διαφοροποιεί σαφώς τις διακρίσεις με βάση τη φυλή και το «γενετήσιο» προσανατολισμό («sexual orientation» στην αγγλική).

21. Βλ. Committee of Ministers, Recommendation to Member States on Measures to Combat Discrimination on Grounds of Sexual Orientation or Gender Identity, CM/Rec(2010)5, ιδίως για τα ζητήματα εγκλημάτων μίσους ή άλλων περιστατικών με κίνητρο το μίσος παράρτημα, I-A παρ. 1 και Council of Europe Commissioner for Human Rights, Human Rights and Gender Identity, CommDH/IssuePaper(2009)2 (29.07.2009).

22. Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General Recommendation No. 15: Organized Violence based on Ethnic Origin (Art. 4), (23.03.1993).

23. Πρβλ. ΠεντΕφΑθ 913/2009, στην οποία συναρτάται η απουσία ποινικοποίησης της άρνησης ιστορικών γεγονότων με την ουσιαστική αδυναμία εφαρμογής των άρθρων 1 και 2 του Ν. 927/1979.

24. ΕΔΔΑ, Handyside κ. Ηνωμένου Βασιλείου (07.12.1976), Lingens κ. Αυστρίας (23.05.1991) Jersild κ. Δανίας (27.03.1996).

25. Βλ. επίσης την πρόσφατη απόφαση του ΕΔΔΑ Faruk Temel κ. Τουρκίας (01.02.2011) σε σχέση με το δημόσιο λόγο και τα μέτρα πρόληψης της τρομοκρατίας, στην οποία το Δικαστήριο εξετάζει αυστηρά την επιβολή ποινής λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των δηλώσεων και τις συνθήκες εκφοράς του λόγου και καταλήγει σε παραβίαση του άρθρου 10.

26. Βλ. Human Rights Committee, Communication No. 550/1993 by Robert Faurisson v. France, CCPR/C/58/D/550/1993 (08.11.1996) παρ. 9.6 και 9.7.

27. ΕΔΔΑ, Garaudy κ. Γαλλίας, απόφαση επί του παραδεκτού (24.06.2003). Η προσφυγή κατά της καταδίκης από τα γαλλικά δικαστήρια κηρύχθηκε απαράδεκτη ως προφανώς αβάσιμη.

28. Βλ. ενδεικτικά Giniewski κ. Γαλλίας (31.01.2006) παρ. 52-53.

κατά την επιμέτρηση της ποινής της επιβαρυντικής περίστασης του άρθρου 79 παρ. 3 ΠΚ. Με αυτή τη λύση διασφαλίζεται η προστασία του έννομου αγαθού της (ατομικής) τιμής και δύναται να συνυπολογιστεί η ιδιαίτερη απαξία του ρατσιστικού κινήτρου.

Άρθρο 8

Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αναγνώριση δικαιώματος παράστασης πολιτικής αγωγής σε νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων. ***Η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι η παραπομπή στο σύστημα του ECOSOC δεν αποτελεί επαρκές κριτήριο και προτείνει το δικαίωμα να διευρυνθεί σε ενώσεις προσώπων και νομικά πρόσωπα με σαφή και αποκλειστικό σκοπό στο καταστατικό τους την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως δε, την καταπολέμηση διαφόρων μορφών διακρίσεων και κυρίως αυτών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου.*** Το σημείο αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό για την εφαρμογή του νόμου. Στη διεθνή πρακτική, τέτοιες διατάξεις έχουν βοηθήσει να αναδειχθούν ενώπιον εθνικών δικαστηρίων και διεθνών οργάνων υποθέσεις που αφορούν Ρομά.[29]

Η ενίσχυση της προστασίας των θυμάτων ρατσισμού και ξενοφοβίας είναι απολύτως αναγκαία. Στην κατεύθυνση αυτή, η ΕΕΔΑ καλεί την Πολιτεία να προχωρήσει στη δήλωση αναγνώρισης της αρμοδιότητας της Επιτροπής του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων να εξετάζει ατομικές αναφορές για παραβιάσεις της σχετικής Σύμβασης (άρθρο 14). Η αναγνώριση δικαιώματος ατομικής «προσφυγής» θα ενισχύσει τα μέσα προστασίας κατά του ρατσισμού.

29. Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ, Μπέκος και Κουτρόπουλος κ. Ελλάδας (13.12.2005), Σαμπάνης κ.ά. κ. Ελλάδας (05.06.2008), European Committee of Social Rights, Complaint No. 15/2003, European Roma Rights Centre (ERRC) v. Greece. Η τελευταία οργάνωση έχει προσφύγει κατά αρκετών ευρωπαϊκών κρατών στο πλαίσιο του μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη. Βλ. επίσης Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Communication No. 30/2003, όπ.π. υποσ. 8, Communication No. 38/2006 by Zentralrat Deutscher Sinti und Roma et al. v. Germany, CERD/C/72/D/38/2006 (03.03.2008).

3. Ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία στο πλαίσιο της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα*

Ι. Ιστορικό ενασχόλησης ΕΕΔΑ με τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία

Το ιστορικό της ενασχόλησης της ΕΕΔΑ με το θέμα ξεκινά το 2003, όταν η Επιτροπή υιοθέτησε «Προτάσεις για την προστασία των δικαιωμάτων σε περιπτώσεις φύλαξης ποινικά ακαταλόγιστων προσώπων σε δημόσιο θεραπευτικό κατάστημα»,[1] και κατέληξε σε προτάσεις αναθεώρησης της ποινικής νομοθεσίας που αφορούσε την προαναφερθείσα κατηγορία προσώπων.

Στην συνέχεια, τον Ιανουάριο του 2004 η ΕΕΔΑ επεξεργάστηκε και κατέθεσε προς τους αρμόδιους φορείς, πρόταση κύρωσης από την Ελλάδα του *Προαιρετικού Πρωτοκόλλου (2002) της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων.*[2] Το Πρωτόκολλο[3] (ή OPCAT, όπως έχει διεθνώς καθιερωθεί να αποκαλείται χάριν συντομίας) αποσκοπεί στην ενδυνάμωση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης, μέσω της δημιουργίας ενός προληπτικού συστήματος επισκέψεων σε χώρους κράτησης, *συμπεριλαμβανομένων και των ψυχιατρείων, κλινικών και άλλων δομών φροντίδας ψυχικής υγείας* από ένα ανεξάρτητο διεθνές όργανο (την Υπο-Επιτροπή Πρόληψης) και από ανεξάρτητα εθνικά όργανα (τους Εθνικούς Μηχανισμούς Πρόληψης-National Preventive Mechanisms). Σημειώνεται ότι η Ελλάδα υπέγραψε το Πρωτόκολλο στις 03.03.2011.[4]

Τον Σεπτέμβριο του 2004, η ΕΕΔΑ διερεύνησε το θέμα που έθιγε επιστολή/αναφορά του ψυχιάτρου κ. Χ. Βαρουχάκη (προέδρου του Σωματείου 'Ευνομία' για την υποστήριξη των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων και νοητικά υστερούντων προσώπων, και πρώην Διευθυντή της Ιατρικής Υπηρεσίας του ΨΝΑ), σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των ψυχικά πασχόντων που νοσηλεύονταν σε τρία κεντρικά ξενοδοχεία της Αθήνας, μεταστεγασμένοι 'προσωρινά' σε αυτά από το ΨΝΑ Δαφνίου μετά από τις καταστροφικές ζημιές που αυτό είχε υποστεί από τον σεισμό του 1999. Η ΕΕΔΑ, μετά από μία σειρά *in situ* επισκέψεων, διατύπωσε τις «Παρατηρήσεις»[5] της για αυτό το πολύ εξειδικευμένο ζήτημα, αλλά κυρίως της δόθηκε η ευκαιρία να έχει μία πρώτη επαφή με τον χώρο των ψυχικά πασχόντων και μία πρώτη ανάγλυφη απεικόνιση της ύπαρξης πολλών διαφορετικών αντιλήψεων ως προς την εργώδη και πολύπλοκη διαδικασία και δυναμική της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα και τα πολυεπίπεδα προβλήματα που ανακύπτουν και πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Τον Σεπτέμβριο του 2005, η ΕΕΔΑ υπέβαλε παρατηρήσεις, όπως της είχε ζητηθεί από το ΥΥΚΑ, πάνω στο 'Σχέδιο Οδηγού Διασφάλισης Ποιότητας στις Μονάδες Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης', ο οποίος σε μεγάλη έκταση περιέγραφε δείκτες και κριτήρια αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών.[6]

Η ενασχόληση με το πεδίο αυτό επανεκκίνησε στα μέσα του 2009, στο πλαίσιο της διερεύνησης από την ΕΕΔΑ αναφοράς που κατέθεσε το Δίκτυο Φορέων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης και Ψυχικής Υγείας 'Αργώς', σχετικά με τα παρατεταμένα προβλήματα στα οποία αυτοί οι φορείς είχαν οδηγηθεί λόγω ασυνέπειας και ασυνέχειας στην χρηματοδότησή τους, με καταστροφικά αποτελέσματα στην ποιότητα της θεραπευτικής φροντίδας που προσέφεραν οι δομές.

* Το παρακάτω κείμενο εγκρίθηκε ομοφώνως στην από 14.04.2011 συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ. Εισηγητές: Κ. Παπαϊωάννου, Πρόεδρος ΕΕΔΑ, Χρ. Παπαδοπούλου, Επιστημονική Συνεργάτιδα.

1. ΕΕΔΑ, Έκθεση 2003, σελ. 165 επ.

2. ΕΕΔΑ, «Απόφαση επί του θέματος της πρόληψης των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας μέσω της κύρωσης και εφαρμογής από την Ελλάδα του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της σχετικής Σύμβασης του ΟΗΕ», Έκθεση 2003, σελ. 245 επ.

3. Τέθηκε σε ισχύ στις 22.06.2006. 16 χώρες της ΕΕ το έχουν κυρώσει και άλλες 8 το έχουν υπογράψει.

4. Για αναλυτικά στοιχεία σχετικά με την κύρωση του Πρωτοκόλλου και τους θεσμούς που επελέγησαν ως ΕΜΠ (ή δημιουργήθηκαν), βλ. www.apt.ch

5. ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις επί των συνθηκών διαβίωσης των ψυχικά πασχόντων τροφίμων του ΨΝΑ που έχουν μεταστεγαστεί στα ξενοδοχεία 'Κρυστάλ', 'Ριβολί' και 'Παλμύρα'», Έκθεση 2004, σελ 151 επ.

6. Σημειώνεται ότι ο εν λόγω Οδηγός έχει υιοθετηθεί, αλλά δεν έχει αξιοποιηθεί, καθώς δεν έχουν εκπαιδευτεί οι επαγγελματίες υγείας στο πώς να εφαρμόσουν στην πράξη όλους αυτούς τους εξαντλητικούς δείκτες παρακολούθησης και μέτρησης της ποιότητας των υπηρεσιών.

Για την κατάσταση αυτή παρενέβη, τελικά, ο Ευρωπαίος Επίτροπος Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών κ. V. Spidla, με τον οποίο η τότε ηγεσία του ΥΥΚΑ υπέγραψε Συμφωνία για την αποκατάσταση της εμπλοκής, την ολοκλήρωση του προγράμματος της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης και την συνέχιση του προγράμματος 'Ψυχαργώ'. Η ΕΕΔΑ, κρίνοντας πως το ζήτημα υπερέβαινε τις διαθέσιμες στο εσωτερικό της γνωστικές δυνατότητες, αποφάσισε να συγκαλέσει σε διαβούλευση ένα ευρύ φάσμα αρχών και εξειδικευμένων φορέων που σχετίζονται με την παροχή και διαχείριση υπηρεσιών ψυχικής υγείας και με την προστασία των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων. Πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις εργασίας (στις 25.06.2009 και 01.10.2009), εκ των οποίων η πρώτη αφορούσε επαγγελματίες ψυχικής υγείας, εκπροσώπους της διοίκησης ψυχιατρείων και ψυχιατρικών τμημάτων δημόσιων νοσοκομείων, ανεξάρτητες αρχές, και σειρά άλλων συλλογικοτήτων, ενώ η δεύτερη απευθύνθηκε στους συλλόγους εκπροσώπησης των ίδιων των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία και των οικογενειών τους.[7] Μέσω αυτών των συναντήσεων η ΕΕΔΑ, διαμόρφωσε μία σαφέστερη εικόνα των προκλήσεων αναφορικά με την προστασία των δικαιωμάτων στον συγκεκριμένο χώρο, και συγκέντρωσε ένα πλούσιο κεφάλαιο επί μέρουπροτάσεων. Στην συνέχεια, με την αλλαγή της διακυβέρνησης της χώρας (και κατά συνέπεια, και των αρμόδιων διευθύνσεων του ΥΥΚΑ) και την είσοδο σε μία περίοδο μειζόνων προβληματισμών αναφορικά με τα πραγματικά περιθώρια κοινωνικών και προνοιακών πολιτικών και δράσεων, η ΕΕΔΑ αποφάσισε να μεταθέσει την παρέμβασή της μέχρις ότου να διαμορφωθεί ένα πιο σταθερό διοικητικό πλαίσιο αναφοράς. Ωστόσο, στο μεσοδιάστημα πραγματοποιήθηκε μία σειρά από *in situ* επισκέψεις σε ψυχιατρικά νοσοκομεία και δομές παροχής ψυχικής φροντίδας (ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ), όπως και κατ' ιδίαν συναντήσεις εργασίας με επιστημονικούς υπεύθυνους και επαγγελματίες ψυχικής υγείας στους χώρους αυτούς.

Αρκετοί φορείς-μέλη της ΕΕΔΑ (ΣτΠ,[8] Διεθνής Αμνηστία, ΙΜΔΑ, Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ΕΣΠ, ΣΥΡΙΖΑ, ΠΑΣΟΚ κ.ά.) έχουν επεξεργαστεί θέσεις και κατά καιρούς και κατά περίπτωση παρεμβαίνουν σχετικά με τους ψυχικά πάσχοντες. Ειδικότερα, ο ΣτΠ έχει εξετάσει πλήθος αναφορών περί ακούσιας νοσηλείας (ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας έχει συντάξει και Ειδική Έκθεση για το θέμα, το 2007),[9] σχετικά με τη διαδικασία επιβολής και άρσης του μέτρου της φύλαξης των ποινικώς ακαταλόγιστων ατόμων (σύμφωνα με το άρθρο 69 ΠΚ), σχετικά με την πρόσβαση στον ιατρικό φάκελο του ψυχικά πάσχοντος, ενώ τον Μάρτιο του 2009 διοργάνωσε Ημερίδα με αντικείμενο την αξιολόγηση της πορείας της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης.

ΙΙ. Θέματα ορισμών και συλλογικοτήτων-Στίγμα

Η ψυχική υγεία είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα επίπεδο γνωστικής και συναισθηματικής ευεξίας, και απουσίας μίας ψυχικής διαταραχής. Πολιτιστικές διαφορές, υποκειμενικές εκτιμήσεις και ανταγωνιστικές επιστημονικές θεωρίες επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο η ψυχική υγεία γίνεται αντιληπτή από το κοινωνικό σύνολο.

Είναι εμφανής η αμηχανία και η απουσία *consensus* για την επιλογή των όρων που θα χρησιμοποιηθούν και για το περιεχόμενο που θα τους αποδοθεί, από την πλευρά του νομοθέτη, της κοινωνίας, αλλά και μέσα στην ίδια την 'κοινότητα' των ψυχικά πασχόντων (πράγμα που, πάντως, αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό όλων των υπό διαμόρφωση συλλογικών ταυτοτήτων και 'ομαδικών' διεκδικήσεων, και αντανακλά την ίδια την δυναμική τους).[10] Με δεδομένη την σημασία της επιλογής της γλώσσας, όταν πραγματεύεται κανείς θέματα σχετικά με την ανθρώπινη εμπειρία, οι σχετικές δυσκολίες αναφορικά με την εμπειρία της ψυχικής πάθησης είναι μεγαλύτερες, ίσως, ακόμα και από αυτές του χώρου της αναπηρίας. *Λήπτες* ή *χρήστες* υπηρεσιών ψυχικής υγείας, *άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας*, *ψυχικά πάσχοντες*, *ψυχικά διαταραγμένοι, ασθενείς*, *ψυχασθενείς*, *επιζώντες της ψυχιατρικής*, *άτομα με ψυχιατρική εμπειρία*, είναι μερικοί από τους όρους που χρησιμοποιούνται σήμερα, που δεν μιλάμε πια για '*φρενοβλάβεια*', '*παραφροσύνη*', ή *'τρέλα*'.[11] Ο περιφραστικός όρος *«άτομο με ψυχιατρική εμπειρία»*, μοιάζει να κυριαρχεί τελευταία στον χώρο της ψυχικής υγείας, καθώς δεν αποδίδει έναν καθολικό -άρα και στιγματιστικό- χαρακτηρισμό στο άτομο, αλλά αναφέρεται σε αυτή την εμπειρία ως τμήμα ενός ευρύτερου συνόλου χαρακτηριστικών και εμπειριών.

Η ιατρική θεώρηση των ανθρώπων με κάθε μορφής δυσχέρειες κίνησης-αίσθησης-αντίληψης της πραγματικότητας, κυριάρχησε για πολύ καιρό τόσο στην νομική αντιμετώπιση, όσο και στις πολιτικές.[12] Ειδικά για τον ψυχικά πάσχοντα, αυτό είχε ως αποτέλεσμα η μυθοπλασία της τρέχουσας ιδεολογίας να εκλαμβάνει τον 'τρελό' ως δυστυχισμένο και ανίκανο να φροντίσει τον εαυτό του, ή ως επικίνδυνο.[13] Όμως, κανείς «πάσχων» δεν επιθυμεί να κατατάσσεται ανάλογα με την ιατρική του διάγνωση, καθώς κάτι τέτοιο επιτείνει την ιδιότητα του 'ανάπηρου', απομονώνοντας και εστιάζοντας στην δυσλειτουργία του, και τροφοδοτώντας, έτσι, μία χρόνια αντίδραση οίκτου από την κοινωνία, με χαρακτηριστικά φιλανθρωπικού συντηρητισμού ή κολακευτικού λαϊκισμού.

Θεμέλιο των μεταρρυθμιστικών κινημάτων αποτέλεσε η ιδεολογική πεποίθηση και η διαπίστωση ότι η κοινωνία διαθέτει την ικανότητα να αναζωογονεί τα πιο αδύναμα μέλη της και να τα καθιστά ενεργά μέσα από μηχανισμούς κοινωνικής αλληλεγγύης. Είναι γνωστό πως οι βασικές ανησυχίες για τους ψυχικά πάσχοντες περιστρέφονται γύρω από την εν δυνάμει επικινδυνότητά τους και το απρόβλεπτο στην εκδήλωση της πάθησής τους. Είναι, όμως, επιστημονικά τεκμηριωμένο πως εκεί όπου υπάρχει ένα ισχυρό κοινωνικό υποστηρικτικό σύστημα που δεν απομονώνει-αποκλείει τον «διαφορετικό», εκλαμβάνοντάς τον ως 'ελαττωματική βιολογική μονάδα', η ευαλωτότητα στην ψυχική νόσο είναι χαμηλή. Ταυτόχρονα, μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ακόμα και όταν εκδηλώνεται μία διαταραχή, ο πάσχων μπορεί να ανακτήσει την λειτουργικότητά του πιο εύκολα. Με την κατάλληλη και έγκαιρη θεραπευτική αντιμετώπιση, ακόμα και οι πάσχοντες από ψυχωσική συνδρομή (σχιζοφρένεια) - οι οποίοι ήταν οι πιο συνήθεις έγκλειστοι των ασύλων- αποδείχθηκε ότι μπορούν να είναι κατά τις μεγαλύτερες χρονικές περιόδους της νόσου κοινωνικά βιώσιμοι,

7. Στις δύο αυτές διαβουλεύσεις-συναντήσεις εργασίας προσκλήθηκαν και προσήλθαν εκπρόσωποι των ακόλουθων φορέων: Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας του ΥΥΚΑ και της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές, ΠΟΣΟΨΥ (Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία), ΔΥΨΑ (Δικαιώματα και Υποχρεώσεις Ψυχικά Ασθενών), ΑΥΤΟΕΚΠΡΩΣΩΠΗΣΗ, Σύλλογος Εργαζομένων Ψυχικής Υγείας Μακεδονίας-Θράκης, Σύλλογος ΠΕΡΙΒΟΛΑΚΙ, ΣΨΥΚΑ, ΠΕΨΑΕΕ (Πανελλαδική Ένωση για την Ψυχοκοινωνική Αποκατάσταση και την Επαγγελματική Επανένταξη), ΨΝΑ Δρομοκαΐτειο, ΨΝΑ Δαφνίου, Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Κέντρο Ψυχικής Υγείας Νοσοκομείου Χανίων, 18ΑΝΩ, Συνήγορος της Υγείας (Συνήγορος του Πολίτη), Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Δίκτυο 'Αργώ', Κέντρο Ψυχικής Υγείας Χαλανδρίου, Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα στο Χώρο της Ψυχικής Υγείας, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής, Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου, Εταιρεία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας, ΚΛΙΜΑΚΑ, Ελληνική Παιδοψυχιατρική Εταιρεία, Ένωση Ψυχιάτρων Παιδιών και Εφήβων. Η ΕΕΔΑ επιθυμεί να ευχαριστήσει όλους τους συμμετέχοντες και τους συνομιλητές της κατά τις συναντήσεις στον χώρο των ψυχιατρικών νοσοκομείων και των δομών, όπως και όσους κατέθεσαν και γραπτώς τις θέσεις και τις απόψεις τους. Ιδιαιτέρως θερμές ευχαριστίες στους κυρίους Χ. Βαρουχάκη και Μ. Θεοδωρουλάκη, οι ενέργειες των οποίων έδωσαν το εναρκτήριο λάκτισμα στην ΕΕΔΑ να ασχοληθεί με το ζήτημα, τον κ. Λ. Σκόρδο από την 'Αυτοεκπροσώπηση', τον κ. Γ. Αστρινάκη, Αν. Διευθυντή του 'ΨΝΑ Δρομοκαΐτειο', τους φύλακες του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου των Φυλακών Κορυδαλλού, και τις κυρίες Α. Πανάγου και Μ. Βουτσίνου, όπως και τον κ. Ε. Φυτράκη από τον ΣτΠ, με τους οποίους αντηλλάγησαν εξαιρετικά γόνιμες απόψεις, πληροφορίες και επιχειρήματα.

8. Ειδικότερα μετά τις προβλέψεις του Ν. 3293/2004, που επεξέτειναν τις αρμοδιότητες του ΣτΠ και σε θέματα υγείας, πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης.

9. Αυτεπάγγελτη έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη για την Ακούσια Νοσηλεία Ψυχικά Ασθενών (Μάιος 2007) <http://www.synigoros.gr/resources/docs/206391.pdf>.

10. Βλ. σχετικά με την χρήση των όρων και τις αναπαραστάσεις τους, http://libguides.sou.edu/content.php?pid=54591&sid=821969, και την έρευνα K. Zappone (ed.), Rethinking Identity: The Challenge of Diversity (Joint Equality and Human Rights Forum, June 2003). Βλ. ακόμη, Κ. Ναυρίδης-Ν. Χρηστάκης (επιμ.), Ταυτότητες: ψυχοκοινωνική συγκρότηση (Καστανιώτης, Αθήνα 1997), και ειδικότερα τη συμβολή του Ν. Χρηστάκη, «Ομοιότητα και διαφορά, ομαδικότητα και ατομικότητα: ορισμένα από τα παράδοξα της ταυτότητας», σελ. 312-334.

11. Από το αρχαίο ρήμα «τρέω» (=φεύγω φοβισμένος), τρηρός = τρελός, στην μεταγενέστερη ελληνική.

12. Ειδικότερα για την νοητική υστέρηση και την διεκδίκηση δικαιωμάτων, βλ. Α.-Χ. Δημόπουλος, «Μία εισαγωγή στην έννοια της αναπηρίας και το άρθρο 5α του Συντάγματος» (2009) 35 Το Σύνταγμα, σελ. 291 επ.

13. Για μία εμβάθυνση στις ιδεοληψίες περί ψυχικά πασχόντων σε σχέση με την πορεία της κατοχύρωσης των ατομικών τους ελευθεριών, βλ. Τ. Βιδάλης, «Εμμένοντας στον αυτοκαθορισμό: Οι ατομικές ελευθερίες των εγκλείστων ψυχασθενών» (1995) 21 Το Σύνταγμα, σελ. 263 επ.

και μάλιστα ακόμα και μετά από επανειλημμένες προσβολές μπορούν να επανέλθουν πλήρως.

Οι άνθρωποι με κινητικές δυσχέρειες ήταν αυτοί που πρώτοι συνειδητοποίησαν την ανάγκη για αλλαγή αυτής της θεώρησης, και ξεκίνησαν να κινητοποιούνται σε συλλογικό επίπεδο περίπου στις αρχές της δεκαετίας του '70. Η κοινωνική θεώρηση της αναπηρίας αναπτύχθηκε σιγά-σιγά εννοιολογικά και ιδεολογικά και προκάλεσε τον σχηματισμό ομάδων πίεσης και διεκδίκησης του δικαιώματος για ισότιμη συμμετοχή στο κοινωνικό περιβάλλον -με όποιες 'θετικές διακρίσεις' είναι αναγκαίες για αυτό-, αντικαθιστώντας την παρωχημένη ιατρική θεώρηση.[14]

Σήμερα, η κοινωνική απεικόνιση για την ψυχική πάθηση τείνει να κινείται γύρω από την έννοια της αναπηρίας, ενώ παλιότερα στερεότυπα που προεξοφλούσαν π.χ. την βιαιότητα του ψυχικά πάσχοντος, φαίνεται να έχουν μειωθεί. Ωστόσο, η γενικότητα της κατηγορίας 'αναπηρία', ενέχει τον κίνδυνο «ομογενοποίησης» μίας διαφοροποιημένης, κατά τις ανάγκες, τα ζητήματα, και τον τρόπο αντιμετώπισής της ομάδας ανθρώπων που είναι οι ψυχικά πάσχοντες. Οι ψυχικά πάσχοντες ανησυχούν πως μία αναγωγή της ψυχικής οδύνης σε 'αναπηρία' αναπαράγει τα στερεότυπα της μειονεκτικότητας, επισύροντας έτσι μία επιπλέον μορφή στιγματισμού από αυτήν που ήδη τους ταλανίζει.

Αυτός ο φόβος βρίσκεται στον πυρήνα της αντίστασης μίας μεγάλης μερίδας των ψυχικά πασχόντων να συγχωνευτούν στο λεγόμενο 'αναπηρικό κίνημα'. Οι συλλογικές εκφράσεις ψυχικά πασχόντων και των οικογενειών τους είναι πολύ πρόσφατες και επιθυμούν να επιχειρήσουν ανεξάρτητα την ενδυνάμωσή τους, να εδραιωθούν και να αποσαφηνίσουν τους στόχους και τις μεθόδους τους, πριν μπορέσουν να αγωνιστούν από κοινού με το αναπηρικό κίνημα, στο πλαίσιο της ΕΣΑμεΑ.[15]

Το υπόβαθρο αυτού του φόβου, αντανακλάται στα αποτελέσματα της έρευνας της Metron Analysis του Ιουνίου του 2009 στον Δήμο Αθηναίων (στο πλαίσιο του προγράμματος 'Αντιστίγμα-Αθήνα': Πόλη χωρίς διακρίσεις): το 35% του δείγματος θεωρούσε ότι οι ψυχικά ασθενείς αποτελούν δημόσιο κίνδυνο «πάντα» ή «συχνά», 62% θεωρούσε ότι οι ψυχικά ασθενείς δεν μπορούν «σπάνια» ή «ποτέ» να εργασθούν σε κανονικές δουλειές, 26% δεν θα καθόταν στο λεωφορείο δίπλα σε έναν ψυχικά ασθενή (μάλλον όχι ή σίγουρα όχι), ενώ 88% απάντησε ότι δεν θα παντρευόταν (μάλλον όχι ή σίγουρα όχι) έναν ψυχικά ασθενή [ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από αυτούς που εμφανίζονται ότι θα ήταν διατεθειμένοι να παντρευτούν μετανάστη (!) (45%), ή άτομο με σωματική αναπηρία (48%)]. Η μόνη κατηγορία απέναντι στην οποία η διστακτικότητα του δείγματος πληθυσμού είναι μεγαλύτερη (κατά δύο, μόλις, ποσοστιαίες μονάδες: 90%), είναι οι οροθετικοί. Ένα 41% δεν θα έδινε δουλειά σε ψυχικά ασθενή (σίγουρα όχι και μάλλον όχι), ποσοστό που ξεπερνά μόνο η ομάδα των χρηστών ουσιών (54%). Το 31% (σίγουρα όχι ή μάλλον όχι) δεν θα ήθελε να διαμένει δίπλα σε ψυχικά ασθενή, ενώ το 44% των ερωτηθέντων δεν θα τους νοίκιαζε το σπίτι του (σίγουρα όχι ή μάλλον όχι). Κατά τι μεγαλύτερη διστακτικότητα εκφράζεται απέναντι στους αποφυλακισμένους και στους χρήστες ουσιών. Ωστόσο, μόνο το 16% του δείγματος θα ήταν αρνητικό στην δημιουργία υπηρεσίας για ψυχικά ασθενείς στην γειτονιά του, ενώ το 94% θα συμφωνούσε με πρωτοβουλίες του Δήμου Αθηναίων για δράσεις για τις ομάδες αυτές και 74% εμφανίζεται φίλα διακείμενο να συμμετάσχει σε αυτές τις δράσεις. Συνδυαστικά, οι παραπάνω μετρήσεις τοποθετούν τον λεγόμενο 'Δείκτη Κοινωνικής Απόστασης' από τους ψυχικά ασθενείς, στο 27% (η μόνη ομάδα που υπερβαίνει αυτό το ποσοστό είναι οι χρήστες ουσιών (41%), ενώ οι αποφυλακισμένοι, οι οροθετικοί, οι άστεγοι, οι μετανάστες και τα άτομα με σωματική αναπηρία, είναι ομάδες απέναντι στις οποίες το κοινωνικό σώμα μοιάζει να έχει μικρότερη απόσταση).

14. Για έναν περαιτέρω προβληματισμό πάνω στις αντιστάσεις στην αλλαγή των θεσμών και τις νέες πολιτικές ψυχικής υγείας, βλ. Στ. Στυλιανίδης, «Οι μεταμορφώσεις της ψυχιατρικής: αναζητώντας νέα παραδείγματα για μια νέα πολιτική ψυχικής υγείας», στο Στ. Στυλιανίδης και Μ. Στυλιανούδη (επιμ.), Κοινότητα και Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση. Η εμπειρία της Εύβοιας 1988-2008 (Τόπος, Αθήνα 2008) σελ. 443.

15. Για αρκετές ομάδες ψυχικά πασχόντων δεν είναι ευπρόσδεκτο αυτό που εκλαμβάνουν ως 'άσκηση πίεσης' από την πλευρά της ΕΣΑμεΑ να προχωρήσουν στον σχηματισμό Ομοσπονδίας, έτσι ώστε να εκπροσωπηθούν στο τριτοβάθμιο όργανο. Εκτιμούν πως αυτό θα γίνει όταν οι συνθήκες θα ωριμάσουν εκ των έσω, αντί να τους επιβληθούν άνωθεν.

III. Διεθνές και εθνικό θεσμικό περιβάλλον

Α) Το διεθνές πλαίσιο προστασίας

Εκτός από την ενότητα των κειμένων που συνθέτουν τον Διεθνή Χάρτη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σημαντικό βήμα για την διεθνή προστασία των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων αποτελεί η Απόφαση A/RES/46/119 για την *«Προστασία των Προσώπων με Ψυχική Νόσο και τη Βελτίωση της Φροντίδας για την Ψυχική Υγεία»*, που υιοθετήθηκε στις 17.12.1991 από την Γενική Συνέλευση (ΓΣ) του ΟΗΕ. Στο θεσμικό περιβάλλον του ΟΗΕ υπάρχει ακόμη η Απόφαση 2856 της ΓΣ του 1971 για τα *«Δικαιώματα των ατόμων με νοητική υστέρηση»*, και η Απόφαση A/RES/48/96 *«Κανόνες για την Ισότητα των Ευκαιριών για τα Άτομα με Αναπηρίες»*.

Στο περιβάλλον του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχουμε τη Σύσταση R(83)2 της Επιτροπής Υπουργών για την *«Νομική Προστασία Προσώπων που πάσχουν από Ψυχική Διαταραχή και νοσηλεύονται ακουσίως»,* τη Σύσταση 1235 (1994) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης *«Για την Ψυχιατρική και τα Δικαιώματα»*, τα *«Κριτήρια»* της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) *«για την ακούσια νοσηλεία σε ψυχιατρικές μονάδες»,*[16] τη Λευκή Βίβλο του 2000 για την *«Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας ατόμων που πάσχουν από ψυχική διαταραχή και ειδικότερα αυτών που τοποθετούνται ακουσίως σε ψυχιατρικά ιδρύματα»*[17] και τη Σύσταση (2004)10 της Επιτροπής Υπουργών σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων με ψυχικές διαταραχές.

Στο πλαίσιο της ΕΕ, αξίζει να αναφέρουμε τον *Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων*, την *Απόφαση του Συμβουλίου για την «Προαγωγή της ψυχικής υγείας» (18.11.1999)*, *την Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την «Βελτίωση της Ψυχικής Υγείας του πληθυσμού, προς μία στρατηγική για την Ψυχική Υγεία στην ΕΕ»,*[18] το *«Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Ψυχική Υγεία»* που συνυπέγραψε η ΕΕ με τον ΠΟΥ στις Βρυξέλλες στις 13.06.2008, και το *«Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 19.02.2009 σχετικά με την ψυχική υγεία»*.[19] Ακόμη, σημαντικά, αν και όχι δεσμευτικά, κείμενα για την ψυχιατρική κοινότητα σχετικά με τον σεβασμό των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων είναι η Διακήρυξη της Χαβάης/ΙΙ (Διεθνές Συνέδριο Ψυχιατρικής, 1983), η Διακήρυξη της Αθήνας για τα «Δικαιώματα και τη Νομική Προστασία του Ψυχικά Ασθενούς» της Παγκόσμιας Ψυχιατρικής Εταιρίας (Αθήνα, 17.12.1989), και η Διακήρυξη της Μαδρίτης για τους «Κανόνες Δεοντολογίας και Ψυχιατρική Πρακτική» (ΓΣ της Παγκόσμιας Ψυχιατρικής Εταιρίας, 25.08.1996).

Αξίζει να σημειωθεί πως ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, καθώς η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες είναι η πρώτη διεθνής συνθήκη ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην οποία η ΕΕ αποφάσισε να προσχωρήσει, έχει ξεκινήσει ερευνητικό πρόγραμμα για θέματα ψυχικής υγείας, ενώ έχει ήδη δημοσιεύσει τα αποτελέσματα του πρώτου μέρους της έρευνας, σχετικά με την πολιτική συμμετοχή των ψυχικά πασχόντων στα Κράτη Μέλη.[20]

Σήμερα, η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες,[21] που θεωρείται σταθμός και ορόσημο στην παγκόσμια

16. 8th General Report on the CPT's Activities covering the period 1 January to 31 December 1997, CPT/Inf(98)12 (31.08.1998).

17. Ομάδα Εργασίας για την Ψυχιατρική και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο πλαίσιο της Επιτροπής Βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης.

18. COM(2005)484.

19. 2008/2209(INI).

20. Βλ. <http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Report-vote-disability_EN.pdf>.

21. Η Ελλάδα έχει υπογράψει την Σύμβαση από τις 30.03.2007, ενώ στις 29.09.2010 υπέγραψε και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης, το οποίο αναγνωρίζει την αρμοδιότητα της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες να εξετάζει ατομικές ή ομαδικές αναφορές (communications) περί παραβιάσεων της Σύμβασης. 21 χώρες της ΕΕ, έχουν ήδη επικυρώσει την Σύμβαση.

ιστορία της αναπηρίας, αλλά και χάρτης πορείας για τη διαχείρισή της, αποτελεί το πλέον δεσμευτικό διεθνές κείμενο αναφοράς. Το πεδίο προστασίας της Σύμβασης περιλαμβάνει και τα άτομα με πνευματικές (mental), διανοητικές (intellectual) ή αισθητηριακές (sensory) διαταραχές.[22]

Β) Το εγχώριο θεσμικό περιβάλλον

Με τον Ν. 1397/1983[23] θεμελιώνεται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη το δικαίωμα στην υγεία. Η φροντίδα και τα δικαιώματα των ψυχικά πασχόντων ρυθμίζονται κυρίως από τους Ν. 2071/1992,[24] 2519/1997[25] και 2716/1999,[26] και συμπληρώνονται από διάσπαρτες επιμέρους διατάξεις του Αστικού και Ποινικού Κώδικα.

Ο Ν. 2071/1992 θεσμοθετεί τις Μονάδες Ψυχικής Υγείας και αναδιαμορφώνει το καθεστώς που διέπει τις ακούσιες νοσηλείες.

Ο Ν. 2716/1999 αναφέρεται εξ ολοκλήρου στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, τις οποίες σχεδιάζει πάνω στις αρχές της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης. Σύμφωνα με τις διατάξεις του, το Κράτος έχει την ευθύνη για την παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας με σκοπό την πρόληψη, τη διάγνωση, τη θεραπεία, την περίθαλψη καθώς και την ψυχοκοινωνική αποκατάσταση των ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα.[27] Βάσει του ανωτέρω νόμου και προς επίτευξη των σκοπών της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης, συγκροτείται το Σύστημα Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, υπό κρατική εποπτεία και επιχορήγηση, στο οποίο εντάσσονται οι Μονάδες Ψυχικής Υγείας, οι οποίες λειτουργούν στο πλαίσιο του δημόσιου αλλά και του ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού τομέα.

Ο Ν. 2447/1996, ο οποίος μεταρρύθμισε και αναμόρφωσε σημαντικούς θεσμούς του Οικογενειακού Δικαίου, εισήγαγε και τον θεσμό της δικαστικής συμπαράστασης. Στόχος του θεσμού ήταν η βελτίωση της αστικής προστασίας και ο σεβασμός της προσωπικότητας εκείνων των ενηλίκων ατόμων που, για λόγους πέρα από την βούλησή τους, αδυνατούν να εξυπηρετήσουν τα ίδια τα προσωπικά και περιουσιακά τους συμφέροντα. Το άρθρο 1666 ΑΚ ορίζει πως «σε δικαστική συμπαράσταση υποβάλλεται ο ενήλικος: 1. Όταν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος για τις υποθέσεις του».

Το άρθρο 28 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας του 2005[28] θέτει πολύ αναλυτικά το πλαίσιο της φροντίδας ψυχικής υγείας που ο ιατρός οφείλει να παράσχει στον ασθενή του (πλήρης ενημέρωση του ασθενούς, σεβασμός της αξιοπρέπειάς του, κλπ).

Στο ΥΥΚΑ έχει συσταθεί Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας η οποία υπάγεται στην Γεν. Δ/νση Υγείας και απαρτίζεται από το Τμήμα Νοσοκομειακής Περίθαλψης και το Τμήμα Εξωνοσοκομειακής Φροντίδας. Για την προστασία των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων, έχει συσταθεί (στην Αυτοτελή Υπηρεσία Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ασθενών), *Γραφείο για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές* (άρθρο 2, παρ. 1 Ν. 2716/1999) και *Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές,* η οποία λειτουργεί στο πλαίσιο της συστημένης με το Ν. 2519/1997 Εθνικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ασθενών[29] (άρθρο 2, παρ. 2 Ν. 2716/1999). Σημειώνεται ότι η Ειδική αυτή Επιτροπή επαναλειτουργεί με νέα σύνθεση από τον Ιανουάριο του 2011, ενώ από τον Οκτώβριο του 2009 είχε παύσει να επιτελεί έργο. Επιπλέον, έχει συσταθεί 17μελής Επιτροπή Αναθεώρησης του Προγράμματος 'Ψυχαργώ' (με 5 υπο-επιτροπές), αποτελούμενη από εμπειρογνώμονες του χώρου της ψυχικής υγείας και άλλους θεσμικούς παράγοντες -συμπεριλαμβανομένου και του Συνηγόρου Κοινωνικής Προστασίας-, η οποία πρέπει να έχει ολοκληρώσει το έργο της μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2011. Αυτή η αναθεώρηση κρίθηκε αναγκαία μετά από 14 χρόνια εφαρμογής (και δυσλειτουργιών) του προγράμματος, αφού στην παρούσα φάση ο κύριος άξονας του αρχικού προγράμματος, που ήταν η αποασυλοποίηση, θεωρείται πια δεδομένος. Ταυτόχρονα, είναι σημαντικό να αναζητηθεί η συμβολή και συνέργεια νέων φορέων, μεταξύ των οποίων και οι ίδιοι οι ψυχικά πάσχοντες και οι οικογένειές τους.

22. Άρθρο 1: «Τα άτομα με αναπηρίες περιλαμβάνουν εκείνα τα άτομα τα οποία έχουν μακροχρόνιες σωματικές, πνευματικές, διανοητικές ή αισθητηριακές διαταραχές οι οποίες, κατά την αλληλεπίδρασή τους με διάφορα εμπόδια, δυνατόν να εμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με άλλους».
23. Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΦΕΚ Α' 143).
24. Εκσυγχρονισμός και Οργάνωση Συστήματος Υγείας (ΦΕΚ Α' 123).
25. Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός του Εθνικού Συστήματος Υγείας, οργάνωση των υγειονομικών υπηρεσιών, ρυθμίσεις για το φάρμακο και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 165).
26. Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 96).
27. Στην παρ. 2 του άρθρου 1 του Ν. 2716/99 ορίζονται οι κάτωθι αρχές: «Οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας διαρθρώνονται, οργανώνονται, αναπτύσσονται και λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, με βάση τις αρχές της τομεοποίησης και της κοινοτικής ψυχιατρικής, της προτεραιότητας της πρωτοβάθμιας φροντίδας, της εξωνοσοκομειακής περίθαλψης, της αποϊδρυματοποίησης, της ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης και κοινωνικής επανένταξης, της συνέχειας της ψυχιατρικής φροντίδας, καθώς και της πληροφόρησης και εθελοντικής αρωγής της κοινότητας στην προαγωγή της ψυχικής υγείας.»
28. Ν. 3418/2005 (ΦΕΚ Α' 287).
29. Βλ. και Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, «Δικαιώματα Ασθενούς και Αποτελεσματικές Υπηρεσίες Υγείας» (1999) 41 Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης, σελ. 505 επ.

IV. Διεθνή όργανα ελέγχου

Α) Παρατηρήσεις της CPT και απάντηση των ελληνικών αρχών

Ήδη από την πρώτη της επίσκεψη στη χώρα το 1993, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (εφεξής CPT) διενήργησε αυτοψίες, μεταξύ άλλων, σε χώρους όπου παρέχεται ψυχιατρική φροντίδα. Σε αυτή την αποστολή, η CPT είχε επισκεφτεί το Ψυχιατρείο των Φυλακών Κορυδαλλού, το ΨΝΑ Δαφνίου, το Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Ραφήνας, το Ψυχιατρείο Λέρου και το ΠΙΚΠΑ Λέρου. Για το Ψυχιατρείο του Κορυδαλλού, οι εκτεταμένες παρατηρήσεις της[30] εστίαζαν στις ελλείψεις ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, στον υπερπληθυσμό, στην μεγάλη ομάδα ουσιοεξαρτημένων κρατουμένων, στην υπερβολική χρήση μηχανικών καθηλώσεων και της απομόνωσης ως 'θεραπευτικού' μέτρου, στην εμφανώς υπερβολική χορήγηση κατασταλτικών φαρμάκων στους νοσηλευόμενους-κρατούμενους, στην μη τήρηση εμπεριστατωμένων ιατρικών φακέλων, και, τέλος, στην απαράδεκτη από πάσης πλευράς κατάσταση στο τμήμα οξέων περιστατικών. Οι -επίσης εκτεταμένες- παρατηρήσεις της σχετικά με τα υπόλοιπα ιδρύματα-νοσοκομεία αφορούσαν και πάλι την υπερβολική χρήση καθηλώσεων και απομόνωσης, την υποστελέχωση, την έλλειψη εκπαίδευσης του προσωπικού, και τον υπερβολικά μεγάλο αριθμό ακούσιων νοσηλειών. Η Έκθεση εξέφραζε την προσδοκία για ικανοποιητικότερη εφαρμογή των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων, την δημιουργία μηχανισμού καταγγελιών για παραβιάσεις (προς εξυπηρέτηση των νοσηλευόμενων), και συνιστούσε εποπτεία των χώρων από εξωτερικό ανεξάρτητο όργανο.

Στην Έκθεση για την επίσκεψη του 1996[31] στο Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Ραφήνας, η CPT παρατηρούσε κάποιες βελτιώσεις στις υλικές συνθήκες διαβίωσης και στην επάρκεια του προσωπικού. Ωστόσο, σημείωνε την απουσία θεραπευτικών δραστηριοτήτων εκτός της φαρμακοθεραπείας και τον ανεπαρκή προαυλισμό των νοσηλευόμενων. Η γενική αξιολόγηση ήταν πως το υποτιθέμενο 'παιδοψυχιατρικό' νοσοκομείο, στην πραγματικότητα λειτουργούσε ως άσυλο διαμονής παιδιών και ενηλίκων με βαριές νοητικές υστερήσεις, αυτισμό, κλπ.

Το 1997 η CPT επισκέφθηκε εκ νέου το Ψυχιατρείο Κορυδαλλού και το ΨΝΑ Δαφνίου, και για πρώτη φορά το Ψυχιατρείο Θεσσαλονίκης. Για τον Κορυδαλλό οι παρατηρήσεις της[32] ήταν πανομοιότυπες με αυτές του 1993, ενώ για τα δύο ψυχιατρεία υπογράμμιζε τις ίδιες ελλείψεις, το θέμα του υπερβολικού αριθμού καθηλώσεων και του αριθμού ακούσιων νοσηλειών.

30. Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 14 to 26 March 1993, CPT/Inf (94) 20 (Strasbourg, 29.11.1994).
31. Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 6 November 1996, CPT/Inf (2001) 17 [Part 1], (Strasbourg, 13.09.2001).
32. Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 25 May to 6 June 1997, CPT/Inf (2001) 18 [Part 1], (Strasbourg, 13.09.2001).

Το 1999[33] και το 2001[34] η CPT διενήργησε δύο follow-up επισκέψεις στο Ψυχιατρείο Φυλακών Κορυδαλλού, χωρίς να παρατηρήσει κάποια αξιοσημείωτη αλλαγή επί τα βελτίω, εκτός ίσως από την μικρή αύξηση του αριθμού του προσωπικού.

Η τελευταία από τις επισκέψεις της CPT σε ψυχιατρικό περιβάλλον, ήταν το 2005,[35] και πάλι στο Ψυχιατρείο Φυλακών Κορυδαλλού και στο Ψυχιατρείο της Κέρκυρας. Οι παρατηρήσεις για τον Κορυδαλλό ήταν παρεμφερείς με τις προηγούμενες, προσθέτοντας ότι οι ιατρικοί φάκελλοι των νοσηλευόμενων ήταν ελλιπέστατοι και συνιστώντας της εισαγωγή προγραμμάτων απεξάρτησης. Για το Ψυχιατρείο Κέρκυρας, τα βασικά προβληματικά θέματα είναι και πάλι οι καθηλώσεις, οι ακούσιες νοσηλείες (συμπεριλαμβανομένης και της μεταφοράς των ασθενών με περιπολικά), η απουσία θεραπευτικών δραστηριοτήτων, και η απουσία διεπιστημονικής ομάδας στην διαχείριση των περιστατικών.

Η απάντηση της ελληνικών αρχών στην τελευταία αυτή Έκθεση της CPT που αφορά ψυχιατρικό περιβάλλον είναι εκτεταμένη και οργανωμένη γύρω από τον άξονα των προγραμματισμένων δράσεων της Ψυχαργούς και της γενικότερης ψυχιατρικής μεταρρύθμισης και του τερματισμού της λειτουργίας των ψυχιατρείων. Αναφέρει την εισαγωγή του θεσμού των ΚοιΣΠΕ (Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης) και των νέων προγραμμάτων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης για τους ψυχικά πάσχοντες, και τις συντονισμένες προσπάθειες του ΥΥΚΑ και του Υπουργείου Δικαιοσύνης για τις νομοθετικές τροποποιήσεις για την λύση των θεμάτων που σχετίζονται με την ποινική μεταχείριση των ακαταλόγιστων. Επίσης, αναφέρεται στην ενίσχυση του προγράμματος θεραπευτικών δραστηριοτήτων και δράσεων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, στην εκπαίδευση του νοσηλευτικού προσωπικού για τα δικαιώματα των ασθενών και την απαγόρευση της κακομεταχείρισής τους, στον προγραμματισμό προσλήψεων προσωπικού διαφόρων ειδικοτήτων και την ειδική εγκύκλιο του ΥΥΚΑ προς όλα τα ψυχιατρικά νοσοκομεία σχετικά με την μηχανική καθήλωση. Τέλος, κάνει ιδιαίτερα εκτενή περιγραφή των συντονισμένων ενεργειών όλων των αρμόδιων ελληνικών αρχών για την σωστή εφαρμογή των προβλέψεων του νόμου για τις ακούσιες νοσηλείες και για την ενημέρωση όλων των νοσοκομείων για τις παρατηρήσεις της CPT. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ύφος που διέπει το σύνολο της απάντησης που έχει συνταχθεί από το ΥΥΚΑ είναι δια γυμνού οφθαλμού διαφορετικό από αυτό των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης.

Β) Προσφυγές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει καταδίκη της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ για θέματα που σχετίζονται με τα δικαιώματα ψυχικά πασχόντων. Ωστόσο, δύο προσφυγές[36] έχουν κατατεθεί στο Δικαστήριο, και αμφότερες αφορούν την μη τήρηση των προβλέψεων του νόμου περί ακούσιας νοσηλείας (επίκληση των άρθρων 5, παρ. 1 και παρ. 4 της ΕΣΔΑ). Ειδικά για το θέμα του ακούσιου εγκλεισμού, είναι σημαντικό να σημειωθεί πως, όπως αποτυπώνεται σε μία σειρά αποφάσεων του ΕΔΔΑ,[37] αυτός επιτρέπεται μόνο όταν η ψυχική διαταραχή έχει διαπιστωθεί κατά αναντίρρητο τρόπο στη βάση μίας εμπεριστατωμένης ιατρικής πραγματογνωμοσύνης και δικαιολογείται μόνον όταν κάθε άλλο μέτρο κρίνεται ανεπαρκές

33. Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 26 October to 2 November 1999, CPT/Inf (2001) 18 [Part 2], (Strasbourg, 13.09.2001).
34. Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 September to 5 October 2001, CPT/Inf (2002) 31 (Strasbourg, 20 November 2002).
35. Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 August to 9 September 2005, CPT/Inf (2006) 41 (Strasbourg, 20.12.2006).

36. Καραμανόφ κ. Ελλάδας, Αριθ. Προσφυγής 46372/09, Βένιος κ. Ελλάδας, Αριθ. Προσφυγής 33055/08.
37. Βλ. ενδεικτικά, ΕΔΔΑ, Winterwerp κ. Ολλανδίας (24.10.1979), Herczegfalvy κ. Αυστρίας (24.09.1992), Gajcsi κ. Ουγγαρίας (03.10.2006).

για τη διαφύλαξη του δημοσίου ή του ατομικού συμφέροντος.

V. Η διαδρομή της ψυχιατρικής περίθαλψης στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα -αλλά όχι μόνον-, οι ψυχικά πάσχοντες, στο ιστορικό βίωμα της πάθησής τους και πριν αποτελέσουν υποκείμενα και φορείς δικαιωμάτων, ήταν αντικείμενα άσκησης διπλού ελέγχου –πάντα υπό το ένδυμα της προστασίας- από την ψυχιατρική και από το δίκαιο.[38] Η Ψυχιατρική[39] -πριν την καταλυτική επίδραση των νέων αντιλήψεων της 'αντιψυχιατρικής', και στην συνέχεια, των νέων προτάσεων διάφορων σχολών της 'δημοκρατικής' και 'κοινοτικής' ψυχιατρικής' σε θεραπευτικό και ιδεολογικό επίπεδο στην δυτική Ευρώπη-, ήταν ο φορέας μίας ιδιότυπης 'ανάθεσης' στο εσωτερικό του συστήματος, που στόχευε στον έλεγχο αυτών που διασαλεύουν τον κοινωνικό ιστό μέσω εκφράσεων κοινωνικής αταξίας.[40]

Ως την δεκαετία του '80 το δημόσιο σύστημα υπηρεσιών ψυχικής υγείας βασιζόταν στην ιδρυματική περίθαλψη σε δέκα περίπου ψυχιατρικά νοσοκομεία-άσυλα.[41] Στις αρχές του '80, με γνώμονα τις οδηγίες του ΠΟΥ και την οικονομική ενίσχυση της ΕΕ, η οποία χρηματοδότησε την Ελλάδα στο πλαίσιο του Κανονισμού 815/84,[42] ξεκίνησε η μεταρρύθμιση του συστήματος ψυχικής υγείας, με κύριους στόχους τον αποϊδρυματισμό των χρονίων ασθενών και την παράλληλη ανάπτυξη υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην κοινότητα, δηλαδή εκτός ψυχιατρείων. Η πιο ευρέως γνωστή εφαρμογή του προγράμματος είναι αυτή του Ψυχιατρείου της Λέρου.[43]

Μέχρι το 1992, οι νόμοι σχετικά με την διαχείριση του ψυχικά πάσχοντος, έδιναν προβάδισμα στην «φύλαξη» έναντι της θεραπευτικής λειτουργίας. Πρώτος ο Ν. 2017/1992 θέτει τις βάσεις μίας τομεοποιημένης φροντίδας ψυχικής υγείας, σε ένα πλέγμα εξωνοσοκομειακών δομών και καθιστά τον πάσχοντα φορέα και υποκείμενο δικαιωμάτων.[44] Στοχεύοντας στην προστασία του, δημιουργεί ένα πλέγμα εγγυήσεων αναφορικά με τις διαδικασίες της ακούσιας νοσηλείας, τοποθετώντας τον, όμως, και τον ίδιο και τις εγγυήσεις τις σχεδιασμένες γι' αυτόν, σε ένα πλαίσιο υπηρεσιών ψυχικής υγείας οι οποίες, απλώς, δεν υπάρχουν. Έτσι, ενώ παρακολουθούμε επί χάρτου την μετάβαση από ένα σύστημα όπου η κρίση και η εξουσία του ψυχιάτρου ήταν απόλυτα κυρίαρχη, σε ένα πιο δικαιοκεντρικό σύστημα, στην πράξη βλέπουμε την μετατροπή των εγγυήσεων του νόμου σε μία εικονική και γραφειοκρατική προστασία που αποδεικνύεται εξόχως προβληματική. Ακόμα, όμως, και με το Ν. 2716/1999 που εισήγαγε μία σειρά θεσμικών και υλικοτεχνικών υποδομών που προέβλεπε ο προηγούμενος νόμος (νέες στεγαστικές δομές, τομεοποίηση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας κλπ), οι ψυχικά πάσχοντες δεν είδαν τα προβληματικά σημεία της διαδρομής τους ανάμεσα στο ψυχιατρικό και το ποινικό σύστημα να ρυθμίζονται.

Την ίδια περίοδο (προς το τέλος του 1997), ξεκίνησε η υλοποίηση του δεκαετούς (αρχικά) Προγράμματος Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης με την κωδική ονομασία 'Ψυχαργώ'(ενώ αναθεωρήθηκε το 2001),[45] με ευρωπαϊκή συγχρημα-

38. Για μία διεξοδική προσέγγιση του προβληματισμού γύρω από την σχέση δικαίου και ψυχιατρικής, βλ. τους τέσσερις συλλογικούς τόμους Α. Κουτσουράδης, Κ. Σολδάτος, Μ. Μαλλιώρη, Ι. Καράκωστας (επιμ.), Ψυχιατρική και Δίκαιο (Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή), Ι. Γενικό πλαίσιο και προβληματισμοί (2006), ΙΙ. Χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών (2008), ΙΙΙ. Μειωμένη νοητική επάρκεια (2008), IV. Αυτοκαταστροφικότητα: μία επιστημονική προσέγγιση (2009).
39. Ας υπενθυμίσουμε εδώ, ότι στην χώρα μας, η Ψυχιατρική διαχωρίστηκε από την Νευρολογία και έγινε αυτοτελής κλάδος μόλις το 1963.
40. Βλ. σχετικά, την ανάλυση του Θ. Μεγαλοοικονόμου, «Ψυχιατρική και Δίκαιο, Μία ιερή συμμαχία για τον κοινωνικό έλεγχο», που δημοσιεύεται στις ιστοσελίδες της Πανελλαδικής Συσπείρωσης για την Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση, www.psyspirosi.gr
41. Για μία διεξοδική και κριτική εξιστόρηση της ψυχιατρικής περίθαλψης στην Ελλάδα, βλ. Ν. Μπιλανάκης, Ψυχιατρική περίθαλψη και ανθρώπινα δικαιώματα στην Ελλάδα (Οδυσσέας, Αθήνα 2004).
42. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αρ. L88/2, 31.03.1984 (όπως τροποποιήθηκε και παρατάθηκε η ισχύς του το 1988 με τον Κανονισμό 4130, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αρ. L362/1, 30.12.1988).

43. Με το γνωστό πρωτοσέλιδο δημοσίευμα στον Observer στις 10.09.1989, τα ντοκυμαντέρ του Κωστή Ζώη «Οι αζήτητοι» και αυτό του Channel 4 του BBC που ακολούθησαν, τις παρεμβάσεις στο Ευρωκοινοβούλιο, κλπ. Βλ. επίσης, Μ. Μητροσύλη, Μελέτη της νομικής και κοινωνικής θέσης των ασθενών στο κρατικό θεραπευτήριο Λέρου (Αϊβαλή, Αθήνα 1995) σελ. 10-24, περί της ιστορίας των παρεμβάσεων αποϊδρυματοποίησης στο θεραπευτήριο Λέρου.
44. Βλ. inter alia, Α. Μανιτάκης, «Τα δικαιώματα του ψυχασθενούς: δικαιώματα ενός προσώπου στην ελευθερία ή ενός ασθενούς στην υγεία;» (1997) 60 Τετράδια Ψυχιατρικής, σελ. 54-68.
45. Η ονομασία που δόθηκε στο πρόγραμμα προέρχεται από τον συμβολισμό στον οποίο παραπέμπει η μυθολογική «Αργώ», ως όχημα

τοδότηση, το οποίο περιλάμβανε την ανάπτυξη δικτύου κοινοτικών στεγαστικών δομών (Ξενώνες, Οικοτροφεία, Διαμερίσματα) και άλλων μονάδων ψυχικής υγείας (Ψυχιατρικά Τμήματα στα Γενικά Νοσοκομεία, Κέντρα Ημέρας, Κινητές Μονάδες, Κέντρα Ψυχικής Υγείας κ.α.), και την συρρίκνωση του αριθμού ψυχιατρικών κλινών, μέχρι την επαγγελλόμενη οριστική παύση της λειτουργίας των ψυχιατρείων.

Σήμερα λειτουργούν σε όλη την Ελλάδα συνολικά άνω των 450 Μονάδων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης στην κοινότητα, που στελεχώνονται από 3.600 εργαζόμενους ειδικούς ψυχικής υγείας, εκ των οποίων 1.950 σε νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού τομέα. Σήμερα, στα εναπομείναντα Ψυχιατρικά Νοσοκομεία και στα Ψυχιατρικά Τμήματα Γενικών Νοσοκομείων περιθάλπονται περί τους 1.500 ψυχικά πάσχοντες. Στις εξωνοσοκομειακές δομές των νοσοκομείων και στα 67 περίπου ΝΠΙΔ διαφόρων τύπων παρέχεται φροντίδα σε 3.500 περίπου άτομα, ενώ οι νοσηλευόμενοι και διαμένοντες σε ιδιωτικές κλινικές υπολογίζονται μέχρι και σε 5.000 (ενώ υπάρχουν άδειες για 1.800 κλίνες). Ο πληθυσμός αυτός αποτελεί το 10% περίπου των ατόμων με διαγεγνωσμένα προβλήματα ψυχικής υγείας. Το υπόλοιπο 90% διαβιώνει στον ιδιωτικό του χώρο.

Σύμφωνα με το Country Report για την Ελλάδα (Μάρτιος του 2008) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την «Ποιότητα και ισότιμη πρόσβαση στις Υπηρεσίες Υγείας», οι ψυχικά ασθενείς φαίνεται να έρχονται αντιμέτωποι με σοβαρά οργανωτικά εμπόδια κατά την προσπάθεια πρόσβασής τους σε υπηρεσίες υγείας, καθώς τα νοσοκομεία επιμένουν να συνιστούν ψυχιατρική νοσηλεία, ακόμα και όταν η ψυχική διαταραχή είναι υπό έλεγχο. Επιπλέον η έρευνα έδειξε πως οι ψυχικά πάσχοντες είναι θύματα μεταχείρισης που ενέχει διάκριση, όταν επισκέπτονται γενικά νοσοκομεία.

Εξάλλου, η έρευνα του OECD (Νοέμβριος 2010) για την Ψυχική Υγεία στα Κράτη Μέλη του Οργανισμού (σε σύνδεση με τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο) κατέδειξε κατακόρυφη αύξηση προβλημάτων ψυχικής υγείας σε αρκετές χώρες, *με πρώτη την Ελλάδα.*

VI. Συνδέοντας την ψυχική υγεία με τα ανθρώπινα δικαιώματα: Κύρια σημεία τριβής.

Στην εποχή κρίσης, συσσώρευσης των κοινωνικών δεινών και ασφυκτικών πιέσεων για εξοικονόμηση πόρων, η ψυχική οδύνη του πάσχοντος εντείνεται, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται το έλλειμμα της κοινωνικής ανοχής. Όταν και ο 'υγιής' περισσεύει, ο πάσχων καταδικάζεται σε ακόμα πιο βάρβαρη απόρριψη και η φροντίδα για τον ίδιο και τα δικαιώματά του κινδυνεύει να συρρικνωθεί. Ωστόσο, η δικαιωματική μας αξιοπιστία δοκιμάζεται, φεύ, και σε αυτό το πεδίο.

Τα πιο ακανθώδη προβλήματα που αναδύθηκαν στην μέχρι τώρα εφαρμογή του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου και του προγράμματος «Ψυχαργώ», έτσι όπως τα έχουν προσδιορίσει οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας, οι ίδιοι οι ψυχικά πάσχοντες, και οι φορείς που δραστηριοποιούνται για την προστασία τους, είναι τα εξής:[46]

Α) Η μεταχείριση και φύλαξη των ποινικά ακαταλόγιστων ψυχικά πασχόντων προσώπων σε δημόσιο θεραπευτικό κατάστημα

Στην ελληνική νομοθεσία προβλέπονται δύο τρόποι αναγκαστικού εγκλεισμού των ψυχικά πασχόντων: ο προληπτικός (δηλ. αυτός που ρυθμίζεται από τις προβλέψεις του Ν. 2071/1992 περί ακούσιας νοσηλείας), που εφαρμόζεται ανεξάρτητα από την τέλεση αξιόποινης πράξης, και ο ποινικός (που ρυθμίζεται από τα άρθρα 69 και 70 ΠΚ)[47]

επιστροφής των ψυχικά πασχόντων στην κοινότητα.

46. Η ΕΕΔΑ σκοπεύει να επεκτείνει την διερεύνηση και διαμόρφωση θέσεων για τρείς πιο εξειδικευμένους τομείς που άπτονται της ψυχικής υγείας: ο πρώτος είναι αυτός της μεταχείρισης των ατόμων με την λεγόμενη συννοσηρότητα, δηλ. ουσιοεξαρτημένων ατόμων με παράλληλη διάγνωση κάποιας ψυχικής διαταραχής. Το ζήτημα αυτό θα το εξετάσει στο πλαίσιο των θέσεων που ετοιμάζει σχετικά με τις ουσιοεξαρτήσεις, δεδομένου μάλιστα ότι η νομοπαρασκευαστική επιτροπή που έχει συσταθεί για το θέμα, πρόκειται σύντομα να ολοκληρώσει το έργο της. Το δεύτερο ζήτημα αφορά τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων. Και το τρίτο αφορά το πεδίο της ψυχικής υγείας των μεταναστών και προσφύγων που ζουν δίπλα μας.

47. Η πρόσκρουση των διατάξεων αυτών με βασικές αρχές προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, αναπτύσσεται διεξοδικά στις θέσεις της ΕΕΔΑ του 2003.

που αφορά αυτούς που έχουν τελέσει αδίκημα, έχουν κριθεί ακαταλόγιστοι και χαρακτηρίζονται επικίνδυνοι.[48] Το μέτρο ασφαλείας του άρθρου 69 ΠΚ προβλέπει τη φύλαξη (σε δημόσιο θεραπευτικό κατάστημα) του ακαταλόγιστου δράστη που απαλλάχθηκε από την ποινή ή τη δίωξη για το αδίκημα που τέλεσε (λόγω νοσηρής διατάραξης των πνευματικών λειτουργιών ή της συνείδησης), και που έχει κριθεί επικίνδυνος για την δημόσια ασφάλεια. Η απόφαση για την επιβολή του μέτρου ασφαλείας αθωώνει τον δράστη για το αδίκημα που διέπραξε, ενώ το μέτρο διαρκεί «όσο χρόνο το επιβάλλει η δημόσια ασφάλεια» (άρθρο 70 ΠΚ). Σκοπός του μέτρου είναι όχι ο κολασμός του δράστη (όπως στην ποινή) αλλά η προφύλαξη της κοινωνίας από την επικίνδυνη συμπεριφορά του και η θεραπεία του τελευταίου. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 70, αποκλειστικό κριτήριο για την συνέχιση ή μη του μέτρου αποτελεί η επικινδυνότητα του εγκλείστου και όχι η κατάσταση της υγείας του. Στην πράξη, δηλαδή, μπορεί να διατυπωθεί ο ισχυρισμός ότι το μέτρο ασφαλείας του εγκλεισμού σε ψυχιατρείο, αποτελεί ουσιαστικά μία συγκεκαλυμμένη ποινή, χωρίς μάλιστα ο έγκλειστος ακαταλόγιστος ψυχικά πάσχων να έχει πρόσβαση στα 'ευεργετήματα' του ποινικού κρατουμένου (αναστολή της ποινής, υφ' όρον απόλυση, άδειες, κλπ).[49]

Η ΕΕΔΑ, ήδη από το 2003, διατύπωσε εμπεριστατωμένες προτάσεις αναθεώρησης της σχετικής ποινικής νομοθεσίας.[50] Ακολουθούν, σε συνοπτική μορφή, οι προτάσεις της ΕΕΔΑ, ενώ στο τέλος της παρούσας εισήγησης συνάπτονται στις υπόλοιπες προτάσεις της Επιτροπής για το σύνολο των θεμάτων, σε αναλυτικότερη μορφή:

• Να υποβληθεί η φύλαξη σε θεραπευτικές αρχές, και όχι θέτοντας τη «δημόσια ασφάλεια», έναν ιδιαίτερα αόριστο και ασαφή όρο, ως το μόνο κριτήριο της έναρξης και της συνέχισης της.

• Επιπλέον, ο νομοθέτης οφείλει να θέσει ρητά, όπως το κάνει στον Ν. 2071/1992 (άρθρα 95-99 που αφορούν στην προληπτική ακούσια νοσηλεία ψυχασθενών),[51] ως κύρια προϋπόθεση έναρξης και συνέχισης της φύλαξης την ύπαρξη ή συνέχιση ύπαρξης συγκεκριμένης ασθένειας των ακαταλόγιστων προσώπων η οποία καθιστά τους ασθενείς επικίνδυνους.

• Δεδομένου δε ότι στην πράξη η εφαρμογή αυτών των άρθρων έχει οδηγήσει σε μακροχρόνιο εγκλεισμό, θεωρείται επίσης απαραίτητη η θέσπιση ανώτατου ορίου φύλαξης και θεραπείας των ακαταλόγιστων προσώπων και της δυνατότητας επέκτασης αυτού του ορίου, βάσει σχετικής δικαστικής απόφασης.

• Επιπλέον, η δικαστική απόφαση φύλαξης (και της συνέχισής της) ακαταλόγιστων θα πρέπει να υπόκειται διά νόμου σε δευτεροβάθμιο δικαστικό έλεγχο, μέσω διαθέσιμου ενδίκου μέσου.

Αυτά τα επιχειρήματα νομικής έμπνευσης και δικαιωματικής κατεύθυνσης, συμπληρώνονται και ενισχύονται από τις απόψεις των ειδικών της ψυχικής υγείας που έχουν την εμπειρία της εφαρμογής του μέτρου στον χώρο του ψυχιατρείου. Επισημαίνουν το γεγονός ότι η φύλαξη εκ προοιμίου ακυρώνει την θεραπευτική αγωγή που θα αποφασιστεί για τον ακαταλόγιστο κρατούμενο, δεδομένου ότι σήμερα δεν νοείται καμιά θεραπεία που δεν συνοδεύεται από κοινωνικοποιητικές δραστηριότητες, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί έντονες δυσκολίες στην πραγματικότητα του ψυχιατρείου, το οποίο υποχρεώνεται να επιτελέσει λειτουργίες φύλαξης, και εξαναγκάζεται να καταφεύγει στο μέτρο της μηχανικής καθήλωσης του ασθενούς.

Από ψυχιατρικής-θεραπευτικής πλευράς, ο χαρακτηρισμός (και η αντίστοιχη θεσμική μεταχείριση) του ασθενή ως 'ακαταλόγιστου' του στερεί εκ προοιμίου την δυνατότητα να αναγνωρίσει τις πιο σημαντικές -και δραματικές, ίσως- στιγμές της ίδιας του της ύπαρξης. Μη καταλογίζοντάς του την

48. Για μία ανάλυση των συγκρούσεων ανάμεσα στην φυλακτική και θεραπευτική λογική των προβλέψεων του νόμου, βλ. Ν. Παρασκευόπουλος, «Ο εγκλεισμός σε Ψυχιατρείο ως προληπτικό μέτρο και ως μέτρο ασφαλείας του ΠΚ» (1997) 60 Τετράδια Ψυχιατρικής, σελ. 27 επ.

49. Βλ. Κ. Κοσμάτος, Η διάρκεια του εγκλεισμού σε Ψυχιατρικό Κατάστημα κατά το άρθρο 70 ΠΚ (Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1998) σελ. 29-38.

50. Όπ.π. υποσ. 1.

51. Βλ. Κ. Κοσμάτος, Η ακούσια νοσηλεία σε Μονάδα Ψυχικής Υγείας (Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2002).

πράξη, δυσχεραίνουμε την αναγνώρισή της από τον ίδιο ως δικής του ενέργειας, και υπονομεύουμε την ανάληψη της ευθύνης γι' αυτήν του την πράξη, μαζί με τις προσωπικές και κοινωνικές της συνέπειες. Η, συλλήβδην, απόδοση των παραβατικών πράξεων στην ψυχοπαθολογία και μόνον και η αναγωγή της σε συνήθη υπερασπιστική γραμμή από τους συνηγόρους των δραστών (ενίοτε με δικαιωματικό συνεπιχείρημα) συμβάλλει στην διαιώνιση του στερεοτύπου της επικινδυνότητας του 'τρελού'. Ακόμα χειρότερα, ο στιγματισμός τον οποίο προκαλεί αυτή η συνέχιση της προκατάληψης οδηγεί τον ψυχικά πάσχοντα να τείνει να συμπεριφέρεται σύμφωνα ακριβώς με τον χαρακτηρισμό-ετικέτα που του έχει αποδώσει το κοινωνικό πλαίσιο (ο γνωστός μηχανισμός του labeling), δηλαδή ως άτομο επικίνδυνο μεν ανεύθυνο δε, του οποίου οι πράξεις δεν θα έχουν ποινικές συνέπειες.

Αν και 'Τμήμα Ακαταλόγιστων' υπάρχει σήμερα μόνο στο Ψυχιατρείο Θεσσαλονίκης -καθώς τα άλλα εναπομείναντα Ψυχιατρεία τα έχουν καταργήσει-, όταν αυτά αναγκάζονται να 'παραλάβουν' και να φυλάξουν ακαταλόγιστο δράστη, συστηματικά εκδηλώνουν την απροθυμία τους γι' αυτό.[52]

Η διερεύνηση σχετικών αναφορών από τον ΣτΠ αναδεικνύει, επιπλέον, προβλήματα που ανακύπτουν από το γεγονός ότι η φύλαξη των ακαταλόγιστων εκ των πραγμάτων καταλήγει σε σύγχυση αρμοδιοτήτων μεταξύ του ΥΥΚΑ (και των Ψυχιατρείων όπου αυτοί φυλάσσονται) και του Υπουργείου Δικαιοσύνης, στο οποίο κατ' αρχήν εμπίπτει η αρμοδιότητα διαχείρισης των ακαταλόγιστων.[53] Για παράδειγμα, η Διοίκηση και το προσωπικό του ΨΝΑ Δαφνίου, στο πλαίσιο του οποίου λειτουργεί 'στεγνό' πρόγραμμα απεξάρτησης του 18ΑΝΩ, εκφράζουν με κάθε τρόπο την δυσφορία τους για το γεγονός ότι υποχρεώνονται να δεχθούν στους χώρους τους εξαρτημένους ακαταλόγιστους δράστες, οι οποίοι αξιώνουν την συνέχιση της συμμετοχής τους σε πρόγραμμα υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ, πράγμα το οποίο έρχεται σε σύγκρουση με την θεραπευτική μέθοδο την οποία έχει επιλέξει το Ψυχιατρείο για τους νοσηλευόμενους (αρκετοί, μάλιστα, από τους οποίους είναι ασθενείς με διπλή διάγνωση ψυχικής νόσου και ουσιοεξάρτησης). Σε κάθε περίπτωση, η καταλληλότητα των Ψυχιατρείων να φυλάξουν ακαταλόγιστους ελέγχεται τόσο από δικαιϊκής, όσο και από θεραπευτικής πλευράς, αφού απλώς αναγκάζονται να δεχτούν ακαταλόγιστους ασθενείς ελλείψει ειδικών θεραπευτικών σωφρονιστικών καταστημάτων.[54]

Ένα επιπλέον αξιοσημείωτο παράδοξο αναφορικά με τον ποινικό εγκλεισμό, που αναδεικνύει ταυτόχρονα και τις αντιφάσεις και δυσλειτουργίες του συστήματος, είναι η μέχρι τώρα απόρριψη, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, του αιτήματος της αρμόδιας Ειδικής Επιτροπής Προστασίας Δικαιωμάτων Ατόμων με Ψυχικές διαταραχές του ΥΥΚΑ να επισκεφθεί και να ελέγξει το Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού.[55] Ειδικά για το Ψυχιατρείο Κορυδαλλού σημειώνεται πως από τις συνεντεύξεις που η ΕΕΔΑ είχε την δυνατότητα να κάνει με σωφρονιστικούς υπαλλήλους, σχηματίζεται μία εικόνα που μοιάζει με αυτήν του φυλακών γενικότερα (ανεπάρκεια φυλακτικού προσωπικού, υπερκορεσμός, κλπ), και που ταυτόχρονα λειτουργεί ως μοχλός ευθυγραμμισμού των εγκλείστων και ως προσωρινή βαλβίδα αποσυμπίεσης της δικαστικής φυλακής.

Η ΕΕΔΑ, δεδομένου ότι το Ψυχιατρείο Κρατουμένων έχει πλέον υπαχθεί στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, και η Ειδική Επιτροπή Προστασίας Δικαιωμάτων Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές επανασυστάθηκε τον Ιανουάριο του 2011:

• **προτείνει την διασφάλιση της απρόσκοπτης άσκησης του θεσμικού ρόλου της εν λόγω Επιτροπής.**

Από όλα τα παραπάνω, προκύπτει πως η μεταχείριση των ακαταλόγιστων –και η τροποποίηση των προβλέψεων του νόμου γι' αυτούς- βρίσκεται στον πυρήνα των προβλημάτων όχι μόνο του νόμου, αλλά και της Ψυχιατρικής. Είναι ζήτημα βαθύτατου επιστημονικού προβληματισμού, και συγχρόνως, βαθύτατα κοινωνικό και πολιτικό, το οποίο προϋποθέτει τη μεταβολή της κυρίαρχης άποψης για τον «επικίνδυνο» ψυχικά ασθενή.

• **Η ΕΕΔΑ προτείνει την επεξεργασία ενός ειδικού πλαισίου νοσηλείας, το οποίο θα εγγράφεται στο πλαίσιο εναλλακτικής σωφρονιστικής μεταχείρισης, που θα διασφαλίζει την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών θεραπευτικής φροντίδας.**[56]

• **Σε διαχειριστικό επίπεδο επισημαίνεται η ανάγκη συντονισμού και τακτικής συνεργασίας των αρμόδιων Υπηρεσιών του ΥΥΚΑ και του Υπουργείου Δικαιοσύνης.** Το ζήτημα αυτό θα πρέπει να είναι στις άμεσες προτεραιότητες της συσταθείσας νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για την αναμόρφωση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, που δεν έχει ακόμα ολοκληρώσει το έργο της.[57]

Β) Οι ακούσιες νοσηλείες

Όπως προαναφέρθηκε, τα άρθρα 95-100 του Ν. 2071/1992 είναι αυτά που ρυθμίζουν τα σχετικά με την ακούσια νοσηλεία. Στο γράμμα του, ο νόμος ανταποκρίνεται σε ένα σύστημα φροντίδας ψυχικής υγείας που δεν δίνει προτεραιότητα στη φύλαξη του πάσχοντος, με παράλληλη προστασία της αξιοπρέπειάς του, θέτοντας τη διαδικασία του ακούσιου εγκλεισμού υπό τον έλεγχο της δικαστικής αρχής, και ενσωματώνοντας εν πολλοίς τα πορίσματα της (μέχρι τότε) νομολογίας του ΕΔΔΑ. Γι' αυτό και θεσπίζει κανόνες που κάνουν πιο πολύπλοκη την όλη διαδικασία της υποβολής του πάσχοντος σε καθεστώς ακούσιας νοσηλείας, σε σχέση με προηγούμενες ρυθμίσεις.

Η εφαρμογή του, ωστόσο, αποδείχτηκε προβληματική, και ως διαδικασία *per se*, αλλά και κυρίως επειδή δεν έχουν δημιουργηθεί όλες εκείνες οι εκτός ψυχιατρείου υπηρεσίες που θα μπορούσαν να δώσουν απαντήσεις-λύσεις εκτός του εγκλεισμού. Όπως έχει προειπωθεί, ο Ν. 2716/1999 εισήγαγε τις νέες ψυχιατρικές δομές και το φάσμα των εναλλακτικών διαθέσιμων υπηρεσιών (τομεοποίηση, κοινοτική ψυχιατρική, πρωτοβάθμια περίθαλψη, κλπ) που θα λειτουργούσαν ως ηθμός για να λειτουργήσει σωστά η προβλεπόμενη από τον Ν. 2071/1992 διαδικασία της ακούσιας νοσηλείας, ως 'έσχατης λύσης' για την διαχείριση του ψυχικά πάσχοντος. ***Η σημερινή όμως πραγματικότητα του αριθμού των ακούσιων νοσηλειών είναι αμείλικτη: το ποσοστό κυμαίνεται από το 55 ως το 65%, ενώ σε καμιά χώρα της ΕΕ το αντίστοιχο ποσοστό δεν ξεπερνά το 7 ή 8%.*** Ο αριθμός από μόνος του δείχνει ότι καταστρατηγείται η πρόθεση του νόμου για δικαστική προστασία. Είναι δε, διαπιστωμένο πως τα Γενικά Νοσοκομεία δυσανασχετούν όταν αναγκάζονται να δεχτούν ακούσιες νοσηλείες, όταν μάλιστα έχουν πληρότητα κλινών και εξαναγκάζονται να νοσηλεύσουν το περιστατικό αυτό σε ράντζο, ενίοτε και με την παρουσία συνοδών αστυνομικών. Το κλείσιμο των περισσότερων Ψυχιατρείων της χώρας, ακριβώς επειδή δεν είχε προηγηθεί η δημιουργία δομών πρωτοβάθμιας περίθαλψης και κοινοτικών δομών, προκάλεσε μεγάλες πιέσεις προς τα Γενικά Νοσοκομεία να δέχονται ακούσιους εγκλεισμούς, με αποτέλεσμα την αλλοίωση του ρόλου τους: αντί για συστήματα ανοιχτών θυρών που (οφείλουν να) εφαρμόζουν υποστηρικτικές ψυχοθεραπείες, αναγκάζονται να λειτουργήσουν ως κλειστά συστήματα, με μέτρα ασφαλείας για την αποφυγή της απόδρασης (!) των πασχόντων.[58] Άλλη ορατή

52. Βλ. Συνήγορος του Πολίτη, Πόρισμα Αναφοράς: Φύλαξη ποινικώς ακαταλόγιστων ασθενών σε Ψυχιατρικά Νοσοκομεία (31.10.2005), όπου γίνεται αναφορά σε έγγραφο του Τμήματος Ακαταλογίστων του Ψ.Ν. Θεσ/κης, όπου οι θεράποντες ιατροί και νοσηλευτές διατυπώνουν το –εύλογο- ερώτημα: «Είμαστε φύλακες, σωφρονιστικοί υπάλληλοι ή νοσηλευτές;».

53. Βλ. <http://www.synigoros.gr/resources/docs/202659.pdf>.

54. Βλ. και επιχειρηματολογία του ΣτΠ για το νομικό παράδοξο της ανάθεσης στα ψυχιατρεία να φυλάσσουν ακαταλόγιστους: <http://www.synigoros.gr/resources/docs/202659.pdf>.

55. Βλ. σχετικό έγγραφο του Συνηγόρου προς τους Γεν. Γραμματείς Υπουργείων Δικαιοσύνης και Υγείας, 5751/08/01/14-7-2008, στο Β. Καρύδης και Ε. Φυτράκης (επιμ.), Ποινικός εγκλεισμός και δικαιώματα: Η οπτική του Συνηγόρου του Πολίτη (Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2011) σελ. 16-21.

56,. Σύμφωνα και με τις παρατηρήσεις του CPT, όπ.π. υποσ. 16, παρ. 43.

57. **Εξάλλου, όπως πληροφορεί ο ΣτΠ, αναφορικά με την εξέλιξη αναφορών περί «Φύλαξης ποινικά ακαταλόγιστων ασθενών σε ΨΝ»: «Η Διεύθυνση Νομοθετικού Συντονισμού και Ειδικών Διεθνών Νομικών Σχέσεων καθώς και η Δ/νση Λειτουργίας Δικαστηρίων και Δικαστικών Λειτουργών του Υπ. Δικαιοσύνης έθεσαν υπ' όψιν της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής Αναμόρφωσης του Π.Κ. τις προτάσεις του ΣτΠ ώστε να αποτελέσει αντικείμενο ευρύτερης νομοθετικής επεξεργασίας».**

58. Βλ. Γ. Κοκκινάκος, Σημειώσεις για την Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση: το παράδειγμα της Κρήτης (Χανιά 2007).

συνέπεια είναι το φαινόμενο της 'περιστρεφόμενης πόρτας', με τους ψυχωσικούς κυρίως ασθενείς να μην έχουν άλλη δυνατότητα από το μονόδρομο της, συνήθως, ακούσιας νοσηλείας σε μονάδες με ράντζα, με μηχανικές καθηλώσεις και κλειδωμένες πόρτες, από όπου συνήθως παίρνουν εξιτήριο λόγω της πίεσης για κρεβάτι, και στη συνέχεια χάνουν την θεραπευτική συνέχεια και την επαφή με τους θεραπευτές τους, μέχρις ότου μία νέα 'κρίση' τους οδηγήσει σε νέα εισαγωγή.

Το υψηλό ποσοστό ακούσιων νοσηλειών υποδηλώνει ακόμα πως στην πράξη η εν δυνάμει επικινδυνότητα του πάσχοντος παραμένει ως ανακλαστικό του εισαγγελέα, του δικαστή και του ψυχιάτρου.[59]

Τα προβλήματα στην εφαρμογή του Ν. 2071/1992 για τον ακούσιο εγκλεισμό εκτείνονται σε όλο το φάσμα των προβλέψεών του,[60] δηλαδή, στην φάση της ιατρικής γνωμάτευσης (μη επαρκής αιτιολόγηση, μη εξατομικευμένη εκτίμηση για τον ασθενή) της μεταφοράς του πάσχοντος (97% με περιπολικό ή κλούβα), της προθεσμίας του 48ωρου, της ενημέρωσης του πάσχοντος (δεν προκύπτει με βεβαιότητα), του δικαστικού ελέγχου, της παράστασης του ασθενούς στη δίκη, της διάρκειας της παραμονής του στο Ψυχιατρείο, της κλήσης του σε δίκη, και της δικαστικής απόφασης.[61]

• ***Η ΕΕΔΑ προτείνει***, προκειμένου να τηρούνται οι προστατευτικές για τον ψυχικά πάσχοντα προβλέψεις του Ν. 2071/1992, ***τη δημιουργία ειδικού εισαγγελέα –στο πρότυπο του θεσμού του εισαγγελέα ανηλίκων- για τις υποθέσεις ακούσιας νοσηλείας.***

• Επιπλέον, ***προτείνεται η άμεση εφαρμογή της τομεοποίησης των υπηρεσιών ψυχικής υγείας.*** Αν και αυτή προβλέπεται από το άρθρο 3 του Ν. 2716/1999, σήμερα οι τομεακές επιτροπές ή δεν έχουν ακόμα ιδρυθεί, ή έχουν ιδρυθεί και δεν έχουν λειτουργήσει, ή έχουν λειτουργήσει χωρίς έργο.

• ***Για την αντιμετώπιση των κρίσεων (acute cases), προτείνεται η ανάπτυξη προγραμμάτων εξειδικευμένης εκπαίδευσης του νοσηλευτικού -κυρίως- προσωπικού σε δεξιότητες συμβουλευτικής υποστήριξης και αντιμετώπισης κρίσεων.***

• ***Προτείνεται ακόμη η εκπαίδευση*** των αστυνομικών που καλούνται να έλθουν σε επαφή ψυχικά πάσχοντες σε κρίση στο πλαίσιο ακούσιων νοσηλειών, σε προγράμματα «παρέμβασης στην κρίση» (Crisis Intervention). ***Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει την ολοκληρωμένη πρότασή της για αναδιάρθρωση του προγράμματος εκπαίδευσης των αστυνομιών στα ανθρώπινα δικαιώματα***, πρόταση την οποία είχε διαμορφώσει Ειδική Ομάδα Εργασίας που η Επιτροπή είχε συστήσει για αυτό το σκοπό το 2009, και την οποία κατέθεσε και στην πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη το 2010.[62]

• ***Προτείνεται, τέλος, η δημιουργία ανεξάρτητου διοικητικού οργάνου που θα έχει αρμοδιότητα να εξετάζει σε πρώτο στάδιο την ορθότητα και νομιμότητα των ακούσιων νοσηλειών, πριν από την προσφυγή σε δικαστήριο***.

Γ) Οι δυσλειτουργίες του συστήματος της δικαστικής συμπαράστασης

Όπως προαναφέρθηκε, ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης εισήχθη με τον Ν. 2447/1996. Παρά το γεγονός ότι πρόκειται για έναν θεσμό τον οποίο ο νομοθέτης εμπνεύστηκε για την προστασία του συμπαραστατούμενου (εν προκειμένω, του ψυχικά πάσχοντος), στην εφαρμογή του παρουσιάζει κι αυτός, εξαιτίας της μη πλήρους ή/και ορθής λειτουργίας των προβλεπομένων από το νόμο Κοινωνικών Υπηρεσιών και των Εποπτικών, της δικαστικής συμπαράστασης, Συμβουλίων.

Κρίσιμο στοιχείο για την υποβολή ενός προσώπου σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης αποτελεί η κρίση των αρμοδίων ιατρικών και κοινωνικών υπηρεσιών περί της νοητικής και ψυχικής κατάστασής του. Την σημασία της εν λόγω κρίσης έρχεται να επιβεβαιώσει το άρθρο 1674 ΑΚ το οποίο καθιερώνει την έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας ως βασικού στοιχείου που συνεκτιμάται από το δικαστήριο. Τα άτομα που βρίσκονται (σε καθεστώς είτε νοσηλείας, είτε διαμονής) στις ΜΨΥ διαφόρων τύπων, έρχονται πολλές φορές αντιμέτωπα με αξεπέραστα προβλήματα εξ αιτίας της απουσίας υποστηρικτικού περιβάλλοντος (ή αδιαφορίας, όταν αυτό υπάρχει). Σε κάποιες περιπτώσεις ο διορισμός συγγενικών προσώπων δεν ενδείκνυται για λόγους που αφορούν στην διαχείριση της περιουσίας του πάσχοντος. Βέβαια, το θεσμικό πρότυπο της δικαστικής συμπαράστασης είχε προβλέψει (άρθρο 64, εδ. (α) Ν. 2447/1996, βλ. άρθρο 1671 ΑΚ) ότι, για «*τις περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες δεν βρίσκεται κατάλληλο φυσικό πρόσωπο να ορισθεί δικαστικός συμπαραστάτης, να ανατίθεται η δικαστική συμπαράσταση σε κατάλληλο σωματείο ή ίδρυμα, που έχουν συσταθεί ειδικά για το σκοπό αυτόν και διαθέτουν κατάλληλο προσωπικό και υποδομή, άλλως στην κοινωνική υπηρεσία*». Ωστόσο, η ΜΨΥ στην οποία βρίσκεται ο ψυχικά πάσχων (σε αρκετές περιπτώσεις, ακόμα και μεγάλων δομών, όπως π.χ. το Κέντρο Ψυχικής Υγείας του ΓΝΑ 'Ο Ευαγγελισμός'), δεν διαθέτει κατάλληλο προσωπικό και υποδομή, ώστε να αναλαμβάνει αυτό το έργο. Και αφού η κοινωνική υπηρεσία υπολειτουργεί και αδυνατεί να αντεπεξέλθει στο λειτούργημά της, δημιουργούνται αδιέξοδα και μεγάλες καθυστερήσεις στην ρύθμιση των υποθέσεων των ψυχικά πασχόντων.

Δηλαδή, στην περίπτωση του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης, για ακόμη μία φορά, παρατηρείται το φαινόμενο μία κατ' αρχήν θετικότερη σε σχέση με το παρελθόν ρύθμιση (όπως στην περίπτωση του Ν. 2071/1992 περί ακούσιας νοσηλείας), να ακυρώνεται στην πράξη. Η επιλογή των 'κατάλληλων' ατόμων να λειτουργήσουν ως συμπαραστάτες γίνεται βιαστικά, το δικαστήριο εκδικάζει την υπόθεση διεκπεραιωτικά, οι κοινωνικές υπηρεσίες υπολειτουργούν, ομοίως και ο ελεγκτικός μηχανισμός για την επίβλεψη της λειτουργίας των συμπαραστατών, εναντίον των οποίων, ακόμα και όταν αυτοί εμφανώς δεν ικανοποιούν τις ανάγκες του συμπαραστατούμενου (ή, ακόμη, σφετερίζονται τα περιουσιακά του στοιχεία), σπάνια κάποιος κάνει προσφυγή για ακύρωση του διορισμού τους.

Ακόμα κρισιμότερο είναι το ζήτημα της άρσης της υποβολής ενός προσώπου σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης (άρθρο 1685 ΑΚ), καθώς αυτό συμβαίνει σπάνια. Η άρση του δικαιώματος της δικαιοπραξίας είναι σχεδόν πάντα μόνιμη για τον ψυχικά πάσχοντα, καθώς πολύ σπάνια βρίσκονται άτομα που θα την αιτηθούν.

Επιπλέον, η αντιμετώπιση των περιπτώσεων των ψυχικά πασχόντων με διακυμάνσεις των εκδηλώσεων της ψυχικής πάθησης (καταστάσεις κρίσης, υποτροπές, κλπ, αλλά που οι νοητικές και βουλητικές τους λειτουργίες δεν είναι τέτοιες που να δικαιολογούν υποβολή σε μόνιμο καθεστώς άρσης της δικαιοπρακτικής τους ικανότητας), χρήζει ειδικών, πιο ευέλικτων προβλέψεων.

• ***Προτείνεται η εισαγωγή ευέλικτου συστήματος, που θα μπορεί να τίθεται σε λειτουργία με ταχείες διαδικασίες για τα διαστήματα των κρίσεων και θα είναι ανενεργό κατά τον υπόλοιπο χρόνο***.

• ***Γενικότερα, είναι επιτακτική η ανάγκη να λειτουργήσουν αποτελεσματικά όλες εκείνες οι υπηρεσίες που προβλέπονται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, οι οποίες θα διασφαλίζουν την ορθή εφαρμογή της δικαστικής προστασίας των ψυχικά πασχόντων***.

Δ) Δικαίωμα πρόσβασης στον ιατρικό και διοικητικό φάκελο του ψυχικά πάσχοντος

Ένα ζήτημα το οποίο έχει αναδειχθεί από αναφορές που απευθύνουν στον ΣτΠ ψυχικά πάσχοντες σε ψυχιατρικές δομές[63] αφορά την

59. «Όταν το νοσοκομείο εφημερεύει και έχεις απ' έξω τρείς κλούβες και δύο περιπολικά… μπορείς να τηρήσεις με ευλάβεια τις διαδικασίες;», ή με παρεμφερείς διατυπώσεις, εκφράζει το ιατρικό προσωπικό των νοσοκομείων τις σχετικές δυσκολίες.
60. Είναι αξιοσημείωτο ότι το CPT, στην Έκθεση του 2006, όπ.π. υποσ. 35, ζητά από τις ελληνικές αρχές να εφαρμόσουν τον Ν. 2071/1992.
61. Βλ. αναλυτικά για κάθε σημείο την Αυτεπάγγελτη έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη, όπ.π. υποσ. 9.
62. Βλ. ΕΕΔΑ, Ετήσια Έκθεση 2009, σελ. 28 επ.
63. Βλ. σχετικά Α. Πανάγου, «Η συμβολή του ΣτΠ στην πρόσβαση στον ιατρικό φάκελο του ψυχικά ασθενή: ιατρικό απόρρητο vs πρόσβαση σε έγγραφο;» στο Συνήγορος του Πολίτη (επιμ.) *Ιατρικό απόρρητο: πληροφορίες που αφορούν προσωπικά δεδομένα, ηλεκτρονικός ιατρικός φάκελος και αρχεία νοσοκομείων* (Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006) σελ. 230 επ.

πρόσβαση (των ιδίων) στον ιατρικό τους φάκελο, καθώς οι αρμόδιες υπηρεσίες αρνούνται να τους χορηγήσουν (επικαλούμενες την τήρηση του ιατρικού απορρήτου) αντίγραφα, τα οποία τους είναι αναγκαία για διάφορες χρήσεις.[64]

Ωστόσο, το άρθρο 47, παρ. 4 του Ν. 2071/1992 ορίζει πως ο ασθενής δικαιούται να ζητήσει να πληροφορηθεί ό,τι αφορά στην κατάστασή του, και μάλιστα η πληροφόρηση πρέπει να του επιτρέπει να σχηματίσει πλήρη εικόνα της κατάστασής του. Ταυτόχρονα, ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας[65] προβλέπει ότι κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων που τον αφορούν, και αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, οι πληροφορίες γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού. Εξάλλου, δικαίωμα πρόσβασης σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θεσπίζει το άρθρο 12 του Ν. 2472/1997 (για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), ενώ, τέλος, ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας προβλέπει ότι ο ψυχίατρος οφείλει να ενημερώνει τον πάσχοντα. Η κάμψη του απορρήτου και η πρόσβαση σε τρίτο στα ιατρικά αρχεία ασθενή επιτρέπεται μόνο στις δικαστικές και εισαγγελικές αρχές.

• Η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει την σημασία της αναγνώρισης και της τήρησης των προβλέψεων του νόμου από όλες τις αρμόδιες αρχές του δικαιώματος πρόσβασης του ψυχικά ασθενούς στον ιατρικό του φάκελο, καθώς, εξ ορισμού, το απόρρητο αντιτάσσεται στους τρίτους, αποσκοπώντας ακριβώς στην προστασία του πάσχοντος, και όχι στον ίδιο τον πάσχοντα.

Ε) Οι συνθήκες νοσηλείας

Τα μέτρα και τα μέσα που εφαρμόζονται για την θεραπευτική αντιμετώπιση των ψυχικά πασχόντων,[66] είναι ακόμη ένα πεδίο στο οποίο κάμπτεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων. Η κατάχρηση των μηχανικών καθηλώσεων και της απομόνωσης, όπως και η υπερβολική χορήγηση κατασταλτικών φαρμάκων για την αντιμετώπιση περιστατικών με προβλήματα επιθετικότητας-διαταρακτικότητας, παρατηρούνται σε αρκετά Τμήματα των ΨΝ, και όχι μόνο στα «κλειστά τμήματα» των λεγόμενων 'ακαταλόγιστών'. Καταγγέλλεται, όμως πως εξ αιτίας της μη αυστηρής τήρησης πρωτοκόλλων θεραπείας, και με την πάγια επίκληση της έλλειψης προσωπικού, ή όταν το ψυχιατρικό τμήμα του νοσοκομείου εφημερεύει και έχουν προστεθεί 20 ράντζα-κλίνες, στις μεθόδους αυτές υποβάλλονται και άλλοι ασθενείς που μπορεί να εκδηλώσουν απλούστερα συμπτώματα αποπροσανατολισμού ή υπερκινητικότητας. Είναι, δε, ασαφές το πώς γίνεται ο έλεγχος, και μεταξύ ποιών επιμερίζεται η ευθύνη στην περίπτωση που θα επέλθει δυσμενές αποτέλεσμα για τον ασθενή, λόγω της επιλογής αυτών των μεθόδων (έχουν γίνει ευρέως γνωστές οι ιστορίες νοσηλευόμενων που πριν από λίγα χρόνια κάηκαν ζωντανοί, όντας καθηλωμένοι στον Ψυχιατρείο).

• Η ΕΕΔΑ προτείνει την διενέργεια τακτικών, αλλά και χωρίς προειδοποίηση, επισκέψεων από την Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές.

• Υπενθυμίζει δε, πως η ταχεία επικύρωση του OPCAT, μέσω της δημιουργίας προληπτικού συστήματος επισκέψεων σε χώρους από εξειδικευμένο όργανο, θα θωρακίσει την χώρα ώστε να προλαμβάνει τέτοιου τύπου παραβιάσεις.

VII. Συμπεράσματα

Η απόπειρα της ΕΕΔΑ να προσεγγίσει συνολικά τα ζητήματα των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων, την οδήγησε σε μία σειρά από διαπιστώσεις και συμπεράσματα τα οποία συνοψίζονται ως εξής:

1. Η σύνθετη διαδικασία της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης την οποία έχει ξεκινήσει η Ελλάδα εδώ και μία εικοσαετία, έχει αναπτυχθεί άνισα. Οι προκλήσεις είναι πράγματι μεγάλες, καθώς η μεταρρύθμιση αποτελεί μία καθολικά νέα προσέγγιση, και όχι απλώς μία οργανωτική λύση. Είναι αλήθεια πως αν συγκρίνει κανείς το τοπίο του 1990 με αυτό του 2011, θα μπορούσε να διατυπωθεί ο ισχυρισμός πως σε ό,τι αφορά την ψυχική υγεία, έχουν υπάρξει περισσότερες βελτιώσεις απ' ό,τι στην φροντίδα γενικής υγείας στο πλαίσιο του ΕΣΥ. Ωστόσο, δεν έχουν εδραιωθεί οι δομές, οι μηχανισμοί και τα εργαλεία που προαπαιτούνται και να τελεσφορήσει η μεταρρύθμιση.

2. Ενώ το κανονιστικό πλαίσιο είναι σε γενικές γραμμές επαρκές, πολλές διατάξεις παραμένουν ανενεργές, είτε λόγω ανεπαρκούς πολιτικής βούλησης (που θα προϋπέθετε, για παράδειγμα, σύγκρουση με εδραιωμένα συμφέροντα π.χ. με επαγγελματικές συντεχνίες ή με τις φαρμακοβιομηχανίες), είτε λόγω αβελτηρίας της διοίκησης να λειτουργήσει με γνώμονα την προστασία των ψυχικά πασχόντων, και των δικαστικών λειτουργών να εφαρμόσουν τις δικαιοκρατικές αρχές που διέπουν τους σχετικούς νόμους. Τούτο, σε συνδυασμό με την πανθομολογούμενη απουσία αποδοχής του αναγκαίου της αξιολόγησης και την επίσης διάχυτη κουλτούρα της ατιμωρησίας που έχει εμφιλοχωρήσει σε όλους τους επαγγελματικούς κλάδους στην Ελλάδα, δεν αποτελεί καλό έδαφος ώστε να εφαρμοστεί σωστά η μεταρρύθμιση. Επιπλέον, όπως ισχύει και για άλλα ζητήματα, απουσιάζει ο μακροχρόνιος και σαφής σχεδιασμός πολιτικών, από την πλευρά του Κράτους.

3. Το μοντέλο παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας, παραμένει ιατροκεντρικό (και 'νοσοκομειοκεντρικό'), σε πείσμα των εξαγγελιών, με ανύπαρκτη, την πρόληψη και απολύτως υποβαθμισμένη την πρωτοβάθμια περίθαλψη. Τα ελλείμματα στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας φροντίδας τροφοδοτούν την παραγωγή του «επείγοντος», κι έτσι ένα μεγάλο μέρος του συστήματος ψυχιατρικής φροντίδας λειτουργεί μόνο για την αντιμετώπιση επειγουσών καταστάσεων. Χωρίς πρόληψη και έγκαιρη παρέμβαση στα πρώτα στάδια μίας διαταραχής μέσα στο πεδίο όπου ζει και λειτουργεί ο ψυχικά πάσχων, η νοσοκομειακή φροντίδα γίνεται, στην πράξη, μονόδρομος και η μοίρα του ψυχικά πάσχοντος σφραγίζεται από τις υποτροπές και τις επανεισαγωγές στα δημόσια ή/και ιδιωτικά Ψυχιατρεία.

4. Η τομεοποίηση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας δεν έχει λειτουργήσει, ενώ υποτυπώδης είναι η δικτύωση των εξωνοσοκομειακών υπηρεσιών με τις μονάδες νοσηλείας, αλλά και η επικοινωνία ανάμεσα στις εξωνοσοκομειακές υπηρεσίες. Όμως, όσο δεν εφαρμόζεται ένα δίκτυο κοινοτικών υπηρεσιών ανά τομέα, ο ψυχικά πάσχων θα συνεχίσει να αναζητεί 'κλίνη', έστω σε μία μονάδα μικρότερης κλίμακας απ' ό,τι παλιότερα.

Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι στρεβλώσεις, θα πρέπει:

• Η αναθεώρηση του 'Ψυχαργώ' να γίνει στη βάση της συνεπούς και ειλικρινούς αξιολόγησης της μέχρι τώρα πορείας.

• Η εφαρμογή της τομεοποίησης είναι απόλυτη προτεραιότητα, σε συνδυασμό με την δημιουργία δικτύου υπηρεσιών πρόληψης και πρωτοβάθμιας φροντίδας στην κοινότητα, όπως και παιδοψυχιατρικής φροντίδας.

• Ο έλεγχος της ποιότητας, καθώς και της διασφάλισης των όρων αμοιβής και εργασίας του προσωπικού των στεγαστικών δομών και των Μονάδων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης πρέπει να συνδεθεί με την χρηματοδότησή τους.

• Θα πρέπει να αποσαφηνιστεί θεσμικά το καθεστώς κάτω από το οποίο διαμένουν οι ασθενείς στις στεγαστικές δομές των ΝΠΔΔ και των ΝΠΙΔ, για να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της σύγχυσης μεταξύ 'νοσηλείας' και 'διαμονής'. Παράλληλα, θα πρέπει άμεσα να διαμορφωθούν οι κανονισμοί λειτουργίας για τις ΜΨΥ και για τις στεγαστικές δομές διαφόρων τύπων.

• Οι κρατικοί και οι μη κερδοσκοπικοί φο-

64. Πάνω στο ίδιο επιχείρημα στηρίζεται και η άρνηση χορήγησης αντιγράφων ιατρικών φακέλων ασθενών εκ μέρους διοικητικών και ιατρικών υπηρεσιών προς τον ίδιο τον ΣτΠ, κατά την διερεύνηση αναφορών ψυχικά ασθενών για ακούσιες νοσηλείες, συνθήκες νοσηλείας, κλπ.
65. Ν. 2690/1999, άρθρο 5.

66. Για το θέμα του σεβασμού των δικαιωμάτων στην θεραπευτική αντιμετώπιση, βλ. Φ. Τσαλίκογλου, «Ψυχιατρική Βία: ο διάτρητος εφησυχασμός των ομάδων» (1988) 68Α Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, σελ. 227-231.

ρείς παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας από τη μία, και οι ιδιωτικοί φορείς από την άλλη θα πρέπει να πάψουν να αλληλοαγνοούνται. Ο έλεγχος της ποιότητας των υπηρεσιών και του σεβασμού των δικαιωμάτων των νοσηλευομένων στις ιδιωτικές κλινικές πρέπει να περάσει στην αρμοδιότητα του ΥΥΚΑ.

• Επιβεβλημένη είναι η ενίσχυση των ομάδων εκπροσώπησης των ψυχικά πασχόντων, ώστε να αναλάβουν ρόλους διεκδίκησης και να καλλιεργήσουν τις συμμαχίες που εκείνοι θα επιλέξουν. Το βίωμα είναι αυστηρά προσωπικό και δεν μοιράζεται, αλλά τα αιτήματα είναι κοινά. Επιπλέον, είναι αναγκαία η διασφάλιση πλήρους ενημέρωσής τους αναφορικά με τα δικαιώματά τους κατά την (ακούσια ή εκούσια) νοσηλεία τους.

• Είναι μεγάλη η ανάγκη για ψυχοεκπαιδευτικές και υποστηρικτικές παρεμβάσεις για τις οικογένειες των ψυχικά πασχόντων. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαία η δημιουργία δομών βραχείας φιλοξενίας πασχόντων, ώστε να ανακουφίζεται η οικογένεια και να μπορεί να συνεχίσει την φροντίδα.

• Θεωρούνται, ακόμα απαραίτητες, επιμορφωτικές δράσεις τόσο για τους Εισαγγελείς, όσο και για τους γιατρούς που χειρίζονται ακούσιες νοσηλείες.

• Τα μέτρα για την καταπολέμηση του στίγματος είναι απαραίτητο συστατικό των πολιτικών του Κράτους και της Αυτοδιοίκησης.

• Εξίσου επιβεβλημένη είναι η ενίσχυση της λειτουργίας των Δομών Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, που ενισχύουν την επανένταξη των ψυχικά πασχόντων.

• Η θεσμοθέτηση ειδικού ανεξάρτητου οργάνου ελέγχου λειτουργίας των μονάδων ψυχικής υγείας με ευρείες αρμοδιότητες, είναι απαραίτητη. Ωστόσο, η διενέργεια τακτικών, αλλά και χωρίς προειδοποίηση, επισκέψεων από την υπάρχουσα Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές είναι αναγκαία.

• Η επικύρωση του CRPD και του OPCAT είναι απαραίτητα για τη θεσμική θωράκιση των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων.

• Ειδικότερα, αναφορικά με τους ποινικά ακαταλόγιστους, η ΕΕΔΑ προτείνει:

• Την τροποποίηση του άρθρου 69 ΠΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 310, παρ. 1 ΚΠΔ ούτως ώστε σε περιπτώσεις ακαταλόγιστων προσώπων που διαπράττουν πλημμελήματα ή κακουργήματα, το δικαστικό συμβούλιο να μην απαλλάσσει τα ανωτέρω πρόσωπα από τη δίωξη διατάσσοντας ταυτόχρονα τη φύλαξή τους, όπως συμβαίνει σήμερα, αλλά να παραπέμπει τα πρόσωπα αυτά στο αρμόδιο δικαστήριο «με επιφύλαξη απαλλαγής». Μόνο αυτό το δικαστήριο, μετά από διαδικασία ενώπιον ακροατηρίου, θα πρέπει να έχει την αρμοδιότητα να διατάξει τη φύλαξη, αφού απαλλάξει τα ακαταλόγιστα πρόσωπα από τη σχετική ποινή.

• Την τροποποίηση των άρθρων 69 και 70 ΠΚ το γράμμα των οποίων θέτει τη «δημόσια ασφάλεια», έναν ιδιαίτερα αόριστο και ασαφή όρο, ως το μόνο κριτήριο της έναρξης και της συνέχισης της φύλαξης ακαταλόγιστων. Ο νομοθέτης οφείλει να υποβάλει τη φύλαξη σε θεραπευτικές αρχές και να θέσει ρητά και εδώ (όπως έχει ήδη γίνει με το Ν. 2071/1992, στα άρθρα 95-99 που αφορούν στην προληπτική ακούσια νοσηλεία), ως κύρια προϋπόθεση έναρξης και συνέχισης της φύλαξης την ύπαρξη ή συνέχιση ύπαρξης συγκεκριμένης ασθένειας των ακαταλόγιστων προσώπων η οποία σε είδος ή/και βαθμό να τους καθιστά επικίνδυνους για την κοινωνία, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες βασικές αρχές αρμόδιων οργάνων και οργανισμών του ΟΗΕ, τις θεμελιώδεις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ.

• Δεδομένου ότι στην πράξη η εφαρμογή των άρθρων 69 και 70 ΠΚ μπορεί να οδηγήσει σε μακροχρόνιο εγκλεισμό (ακόμη και για το υπόλοιπο της ζωής), θεωρείται απαραίτητη η διά νόμου θέσπιση ανώτατου ορίου φύλαξης και θεραπείας των ακαταλόγιστων και της δυνατότητας επέκτασης αυτού του ορίου, βάσει σχετικής δικαστικής απόφασης, εφόσον αυτό επιβάλλεται για τη θεραπεία τους.

• Η δικαστική απόφαση φύλαξης (και συνέχισης φύλαξης) ακαταλόγιστων προσώπων σε θεραπευτικό ίδρυμα είναι σκόπιμο να υπόκειται διά νόμου σε δευτεροβάθμιο δικαστικό έλεγχο, μέσω ενδίκου μέσου διαθέσιμου στα υπό φύλαξη και θεραπεία πρόσωπα και σε νόμιμους εκπροσώπους τους, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες βασικές αρχές του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Διεθνούς Οργανισμού Υγείας. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα και με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, το βάρος απόδειξης περί της ανάγκης ή συνέχισης του εγκλεισμού πρέπει να φέρουν οι αρχές και όχι ο εφεσιβάλλων. Επιπλέον, ο δευτεροβάθμιος δικαστικός έλεγχος πρέπει να λαμβάνει χώρα σε ιδιαίτερα σύντομο χρονικό διάστημα, όπως επιβάλλει το άρθρο 5, παρ.4 ΕΣΔΑ.

• Το ποινικά ακαταλόγιστο πρόσωπο είναι σκόπιμο να έχει ρητά εκ του νόμου το δικαίωμα αυτοπρόσωπης παράστασης σε όλα τα στάδια των σχετικών διαδικασιών, προς διασφάλιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του που απορρέουν, μεταξύ άλλων, από τα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 3 και 5, 21 παρ. 3 και 25 παρ. 1 Σ, αλλά και για να έχει τη δυνατότητα η αρχή που ερευνά το θέμα να έχει αυτοπροσώπως αντίληψη της πνευματικής και ψυχικής του κατάστασης. Για τους ίδιους λόγους κρίνεται σκόπιμη η πρόβλεψη από το νόμο υποχρέωσης του δικαστηρίου να εξετάσει το ακαταλόγιστο πρόσωπο στον χώρο κράτησής του, σε περίπτωση που η μεταφορά του στο δικαστήριο έχει κριθεί ως αδύνατη για οποιοδήποτε λόγο.

• Τέλος, κρίνεται απαραίτητη η διά νόμου πρόβλεψη της υποχρέωσης του δικαστηρίου, πριν από τη διαταγή (συνέχισης) φύλαξης του ποινικά ακαταλόγιστου προσώπου, να διατάσσει αυτεπάγγελτα τη γνωμάτευση δύο ψυχιάτρων που δεν πρέπει να τελούν σε σχέση συγγένειας με το ακαταλόγιστο πρόσωπο (κατ' αναλογία του άρθρου 96 παρ. 2 του Ν. 2071/1992). Οι σχετικές ψυχιατρικές γνωματεύσεις θα πρέπει να συνιστούν στοιχεία για την αιτιολόγηση της δικαστικής απόφασης φύλαξης.

• Για το θέμα αυτό, η ΕΕΔΑ προτείνει την επεξεργασία ενός ειδικού πλαισίου νοσηλείας, το οποίο θα εγγράφεται στο πλαίσιο εναλλακτικής σωφρονιστικής μεταχείρισης, που θα διασφαλίζει την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών θεραπευτικής φροντίδας, ενώ σε διαχειριστικό επίπεδο επισημαίνεται η ανάγκη συντονισμού και τακτικής συνεργασίας των αρμόδιων Υπηρεσιών του ΥΥΚΑ και του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Αναφορικά με τις ακούσιες νοσηλείες:

• Η ΕΕΔΑ προτείνει, προκειμένου να τηρούνται οι προστατευτικές για τον ψυχικά πάσχοντα προβλέψεις του Ν. 2071, τη δημιουργία ειδικού εισαγγελέα –στο πρότυπο του θεσμού του εισαγγελέα ανηλίκων- για τις υποθέσεις ακούσιας νοσηλείας.

• Επιπλέον, προτείνεται η άμεση εφαρμογή της τομεοποίησης των υπηρεσιών ψυχικής υγείας.

• Για την αντιμετώπιση των κρίσεων (acute cases), προτείνεται η ανάπτυξη προγραμμάτων εξειδικευμένης εκπαίδευσης του νοσηλευτικού -κυρίως- προσωπικού σε δεξιότητες συμβουλευτικής υποστήριξης και αντιμετώπισης κρίσεων.

• Προτείνεται ακόμη η εκπαίδευση των αστυνομικών που καλούνται να έλθουν σε επαφή ψυχικά πάσχοντες σε κρίση στο πλαίσιο ακούσιων νοσηλειών, σε προγράμματα «παρέμβασης στην κρίση» (crisis intervention). Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει την ολοκληρωμένη πρότασή της για αναδιάρθρωση του προγράμματος εκπαίδευσης των αστυνομιών στα ανθρώπινα δικαιώματα, πρόταση την οποία είχε διαμορφώσει Ειδική Ομάδα Εργασίας που η Επιτροπή είχε συστήσει για αυτό το σκοπό το 2009, και την οποία κατέθεσε και στην πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη το 2010.

• Προτείνεται, τέλος, η δημιουργία ανεξάρτητου διοικητικού οργάνου που θα έχει αρμοδιότητα να εξετάζει σε πρώτο στάδιο την ορθότητα και νομιμότητα των ακούσιων νοσηλειών, πριν από την προσφυγή σε δικαστήριο.

Αναφορικά με την δικαστική συμπαράσταση:

• Προτείνεται η εισαγωγή ευέλικτου συστήματος, που θα μπορεί να τίθεται σε λειτουργία με ταχείες διαδικασίες για τα διαστήματα κατά τα οποία οι ψυχικά πάσχοντες βρίσκονται σε κρίση, και θα είναι ανενεργό κατά τον υπόλοιπο χρόνο.

• Γενικότερα, είναι επιτακτική η ανάγκη να λειτουργήσουν αποτελεσματικά όλες εκείνες οι υπηρεσίες που προβλέπονται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, οι οποίες θα διασφαλίζουν την ορθή εφαρμογή της δικαστικής προστασίας των ψυχικά πασχόντων.

Αναφορικά με το δικαίωμα πρόσβασης στον ιατρικό και διοικητικό φάκελο του ψυχικά πάσχοντος:

• Η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει την σημασία της αναγνώρισης και της τήρησης των προβλέψεων του νόμου από όλες τις αρμόδιες αρχές του δικαιώματος πρόσβασης του ψυχικά ασθενούς στον ιατρικό του φάκελο, καθώς, εξ ορισμού, το απόρρητο αντιτάσσεται στους τρίτους, αποσκοπώντας ακριβώς στην προστασία του πάσχοντος, και όχι στον ίδιο τον πάσχοντα.

4. Η εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από την Ελλάδα*

Ι. Εισαγωγικά σχόλια

Η εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (εφεξής ΕΔΔΑ) είναι εξαιρετικά σημαντική τόσο στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης όσο και στο πλαίσιο του συστήματος του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η εκτέλεση των αποφάσεων του ΕΔΔΑ –τόσο με τη λήψη ατομικών μέτρων, αλλά κυρίως με τη λήψη γενικών μέτρων, όπου αυτά είναι απαραίτητα- συνεπάγεται: α) την εναρμόνιση της ελληνικής έννομης τάξης με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (εφεξής ΕΣΔΑ), β) την αποτροπή νέων παραβιάσεων δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ, και γ) την αποτελεσματικότερη λειτουργία του ΕΔΔΑ μέσω της μείωσης του αριθμού των προσφυγών που καλείται να εξετάσει.

Η ΕΕΔΑ από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της έχει αποδώσει ιδιαίτερη σημασία στην εκτέλεση των αποφάσεων του ΕΔΔΑ. Με σκοπό να συνδράμει το έργο της Πολιτείας αναφορικά με την εκτέλεση των αποφάσεων του ΕΔΔΑ στο πλαίσιο λήψης γενικών μέτρων της έχει απευθύνει συστάσεις και προτάσεις:

α) εστιάζοντας αποκλειστικά και μόνο στο ζήτημα της εκτέλεσης των αποφάσεων με τις «Προτάσεις για θέματα θρησκευτικής ελευθερίας: Ιδίως ζητήματα συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου»,[1] και τις «Θέσεις-προτάσεις σχετικά με την βελτίωση της εφαρμογής της ΕΣΔΑ στην εσωτερική έννομη τάξη: πρακτικές αντιμετώπισης του ζητήματος της υπερβολικής διάρκειας των δικών»,[2]

β) συντάσσοντας εκθέσεις για προβλήματα, τα οποία αναδεικνύονται ως τέτοια και μέσα από καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ, όπως «Οι συνθήκες κράτησης σε αστυνομικά κρατητήρια και χώρους κράτησης αλλοδαπών»,[3] «Η συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις εθνικές δικαστικές αποφάσεις»,[4] «Απόφαση αναφορικά με την αντικατάσταση του θρησκευτικού όρκου από τον πολιτικό»,[5] «Ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα των κρατουμένων και τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές»,[6] και

γ) υποβάλλοντας παρατηρήσεις επί σχεδίων νόμων που υιοθετούν μέτρα που μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ, όπως «Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης 'Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων και εκπαίδευση σε αυτά'»,[7] «Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη 'Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις»,[8] «Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης 'Εξορθολογισμός και βελτίωση στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης'»,[9] «Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης 'εξορθολογισμός διαδικασιών και επιτάχυνση της διοικητικής δίκης και άλλες διατάξεις».[10]

ΙΙ. Η νέα διαδικασία εποπτείας εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ

Τον Μάιο του 2010 η Επιτροπή Υπουργών, στην 120η Σύνοδό της, ζήτησε από τους Μόνιμους Αντιπρόσωπους (ΜΑ) να εντείνουν τις προσπάθειές τους ώστε η εποπτεία της εκτέλεσης των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου να γίνει πιο

* Το παρακάτω κείμενο εγκρίθηκε ομοφώνως κατά τη συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ της 19ης Μαΐου 2011. Εισηγητές: Αναπλ. Καθηγητής Λ.-Α. Σισιλιάνος, Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ και εκπρόσωπος ΙΜΔΑ και Λ.-Μ. Μπολάνη, επιστημονική συνεργάτιδα ΕΕΔΑ.

1. ΕΕΔΑ, Έκθεση 2001, σελ. 93 επ.
2. ΕΕΔΑ, Έκθεση 2004, σελ. 249 επ.
3. ΕΕΔΑ, Ετήσια Έκθεση 2010, σελ. 82 επ.
4. ΕΕΔΑ, Ετήσια Έκθεση 2009, σελ. 80 επ.
5. ΕΕΔΑ, Ετήσια Έκθεση 2008, σελ. 37 επ.
6. ΕΕΔΑ, Έκθεση 2007, σελ. 209 επ.
7. ΕΕΔΑ, Έκθεση 2002, σελ. 223 επ.
8. ΕΕΔΑ, Ετήσια Έκθεση 2010, σελ. 176 επ.
9. Ibid, σελ. 147 επ.
10. Ibid, σελ. 118 επ.

αποτελεσματική και διαφανής.

Κατά τις συζητήσεις τους οι ΜΑ τόνισαν την ανάγκη εκσυγχρονισμού της διαδικασίας εποπτείας λαμβάνοντας υπόψη τους της αρχή της επικουρικότητας, τη θέση σε ισχύ του 14ου Πρωτοκόλλου στην ΕΣΔΑ και τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό περίπλοκων υποθέσεων, ειδικότερα των υποθέσεων «πιλότος» και άλλων υποθέσεων που θέτουν σημαντικά συστημικά ή δομικά προβλήματα που μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα πολλές επαναλαμβανόμενες (repetitive) υποθέσεις. Υπήρξε ευρεία συμφωνία στο να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη θεμελιώδη αρχή ότι η εκτέλεση των αποφάσεων συνιστά πρωταρχικά υποχρέωση των Κρατών.[11]

Τους επόμενους μήνες οι ΜΑ επεξεργάστηκαν τις προτάσεις που τέθηκαν υπόψη τους από τη Γραμματεία του Τμήματος της Εκτέλεσης Αποφάσεων του ΕΔΔΑ για την αναθεώρηση του συστήματος εποπτείας της εκτέλεσης, οι οποίες εγκρίθηκαν στις 2 Δεκεμβρίου 2010 και αποφάσισαν την εφαρμογή του νέου συστήματος από την 1η Ιανουαρίου 2011.[12]

Το νέο σύστημα βασίζεται στην ιδέα της συνεχούς εποπτείας και υιοθετεί την εποπτεία εκτέλεσης δύο ταχυτήτων: τη *συνήθη εποπτεία* (standard supervision) και την *ενισχυμένη εποπτεία* (enhanced supervision). Υπό το νέο σύστημα όλες οι υποθέσεις θα εξετάζονται ως προς την εκτέλεσή τους κατά τη συνήθη διαδικασία εκτός εάν από τη φύση της υπόθεσης απαιτείται να εξεταστεί υπό την ενισχυμένη διαδικασία. Οι κατηγορίες των υποθέσεων που θα εξετάζονται κατά την ενισχυμένη διαδικασία είναι: α) υποθέσεις που απαιτούν επείγοντα ατομικά μέτρα, β) οι υποθέσεις «πιλότος», γ) οι υποθέσεις που αποκαλύπτουν σημαντικά δομικά και/ή σύνθετα προβλήματα όπως αυτά αποτυπώνονται από το Δικαστήριο και/ή την Επιτροπή των Υπουργών και δ) διακρατικές υποθέσεις. Επίσης, Η Επιτροπή Υπουργών μπορεί να αποφασίσει την εξέταση μίας υπόθεσης κατά την ενισχυμένη διαδικασία μετά από αίτημα του Κράτους Μέλους ή της Γραμματείας.

Όταν μία υπόθεση εξετάζεται κατά τη συνήθη διαδικασία, το Κράτος Μέλος πρέπει να υποβάλει στη Γραμματεία το αργότερο εντός έξι μηνών από τη στιγμή που η απόφαση του ΕΔΔΑ καταστεί οριστική ένα σχέδιο δράσης ή μία έκθεση δράσης. Το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει τα μέτρα που το Κράτος σκοπεύει να λάβει για να εφαρμόσει την απόφαση του ΕΔΔΑ. Η έκθεση δράσης περιλαμβάνει τα μέτρα που έχει ήδη λάβει και τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι δεν χρειάζονται καθόλου ή περαιτέρω μέτρα. Η Γραμματεία θα παρακολουθεί την εφαρμογή των μέτρων. Εάν το Κράτος και η Γραμματεία συμφωνούν στα μέτρα που υιοθετήθηκαν/εφαρμόστηκαν τότε η Γραμματεία θα προτείνει στην επιτροπή Υπουργών να κλείσει την υπόθεση. Εάν υπάρχει διαφωνία μεταξύ των δύο ως προς το περιεχόμενο ή την εφαρμογή του σχεδίου δράσης ή της έκθεσης δράσης, ή όταν το Κράτος δεν υποβάλλει σχέδιο ή έκθεση δράσης η υπόθεση μπορεί να μεταφερθεί με απόφαση της Επιτροπής Υπουργών στην ενισχυμένη διαδικασία.

Η εκτέλεση μίας απόφασης κατά την ενισχυμένη διαδικασία συνεπάγεται στην ουσία μία πιο στενή συνεργασία μεταξύ της Γραμματείας και του Κράτους Μέλους μέσω: συνδρομής κατά την προετοιμασία και/ή εφαρμογή των σχεδίων δράσης, εμπειρογνωμοσύνης σχετικά με τον τύπο των μέτρων που μελετώνται, διμερών-πολυμερών προγραμμάτων συνεργασίας (π.χ. σεμινάρια, στρογγυλές τράπεζες) στην περίπτωση πολύπλοκων και ουσιαστικών ζητημάτων. Σημειώνεται, μάλιστα, ότι τέτοιες δραστηριότητες συνεργασίας που στόχο έχουν τη διευκόλυνση της διαδικασίας εκτέλεσης είναι αποκλειστικής αρμοδιότητας του Κράτους με τη στήριξη της Γραμματείας.

Συνεπώς, η ενισχυμένη διαδικασία δεν πρέπει να ιδωθεί ως ένα είδος κύρωσης, αλλά αντίθετα ως μία ευκαιρία για στενότερη συνεργασία και διαβούλευση με τη Γραμματεία με στόχο την αποτελεσματικότερη επίλυση των δομικών προβλημάτων και μέσα σε χρονικά περιθώρια ευρύτερα από ό,τι αυτά στο πλαίσιο της συνήθους διαδικασίας.

Μία υπόθεση που έχει υπαχθεί στην ενισχυμένη διαδικασία μπορεί να μεταφερθεί στη συνήθη ιδίως όταν η Επιτροπή Υπουργών είναι ικανοποιημένη από το σχέδιο δράσης που υποβλήθηκε και/ή την εφαρμογή του, όταν τα εμπόδια προς την εκτέλεση έχουν αρθεί και όταν τα επείγοντα ατομικά μέτρα έχουν ληφθεί.[13]

Σημειώνουμε δε, ότι οι υποθέσεις που κατέστησαν οριστικές πριν την 1η Ιανουαρίου 2011 θα υπαχθούν σε μία από τις δύο διαδικασίες μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2011 μετά από διαβουλεύσεις μεταξύ της Γραμματείας και της Ελλάδας.

III. Οι ανεκτέλεστες ελληνικές υποθέσεις

Σήμερα εκκρεμούν προς εκτέλεση 383 αποφάσεις του ΕΔΔΑ που έχουν εκδοθεί κατά της Ελλάδας. 7 αποφάσεις[14] έχουν ήδη υπαχθεί στην ενισχυμένη διαδικασία εκτέλεσης, 5 στη συνήθη διαδικασία[15], ενώ για τις υπόλοιπες αναμένεται η κατηγοριοποίησή τους.[16] Σημειώνουμε ότι το ανεκτέλεστο των αποφάσεων δεν αφορά στη λήψη ατομικών μέτρων (π.χ. την καταβολή της επιδικασθείσας αποζημίωσης), αλλά στη λήψη γενικών μέτρων προς συμμόρφωση της Ελλάδας με τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ, τα οποία όμως απαιτούνται στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτέλεσης.

Τα κυριότερα ζητήματα που θέτουν οι εκκρεμείς προς εκτέλεση αποφάσεις είναι τα εξής: μακρά διάρκεια της δίκης και/ή έλλειψη αποτελεσματικής προσφυγής (272 αποφάσεις), μη πρόσβαση σε δικαστήριο (19), μη εκτέλεση εθνικών δικαστικών αποφάσεων (16), παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιοκτησία (14), αστυνομική βία (10), συνθήκες κράτησης (10), προβληματικές διαδικασίες απαλλοτρίωσης (10).[17]

Σύμφωνα, μάλιστα και με έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης τα καίρια ζητήματα αναφορικά με την Ελλάδα είναι: η υπερβολική διάρκεια των δικών και η απουσία αποτελεσματικού προσφυγής, και η χρήση θανατηφόρας βίας και κακομεταχείρισης από υπηρετούντες σε σώματα ασφαλείας και η ανεπαρκής διερεύνηση τέτοιων περιστατικών.[18]

Είναι, μάλιστα, αξιοσημείωτο ότι η Ελλάδα κατατάσσεται στην 7η θέση (από τα 47 Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης) σε ό,τι αφορά τις ανεκτέλεστες αποφάσεις.[19]

Ο σημαντικός αριθμός των ανεκτέλεστων αποφάσεων του ΕΔΔΑ και τα δομικά προβλήματα που υπάρχουν σε αρκετές περιπτώσεις πίσω από αυτές, κυρίως το ζήτημα της μακράς διάρκειας των δικών το οποίο πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για την Πολιτεία, αναδεικνύει την ανάγκη λήψης γενικών μέτρων και προς αποτροπή μελλοντικών παραβιάσεων και νέων καταδικαστικών αποφάσεων.

IV. Προτάσεις

Στη βάση των ανωτέρω η ΕΕΔΑ προτείνει:

- Την πλήρη συνεργασία της Ελλάδας με τη Γραμματεία του Τμήματος Εκτέλεσης Αποφάσεων.
- Την θεσμοθέτηση ενός νέου συντονιστικού οργάνου για το ζήτημα της εκτέλεσης

11. Ministers' Deputies, Supervision of the execution of the judgments and decisions of the European Court of Human Rights: implementation of the Interlaken Action Plan-elements for a roadmap, CM/Inf(2010)28 revised (24.06.2010) παρ. 1-4.
12. Ministers' Deputies, Decision on measures to improve the execution of judgments of the European Court of Human Rights-Proposals for the implementation of the Interlaken Declaration and Action Plan (02.12.2010).

13. Για περισσότερες λεπτομέρειες επί της νέας διαδικασίας βλ. Ministers' Deputies, Supervision of the execution of the judgments and decisions of the European Court of Human Rights: implementation of the Interlaken Action Plan-Modalities for a twin-track supervision system CM/Inf/DH(2010)37 (06.09.2010) και Supervision of the execution of the judgments and decisions of the European Court of Human Rights: implementation of the Interlaken Action Plan-outstanding issues concerning the practical modalities of implementation of the new twin track supervision system, CM/Inf/DH(2010)45 final (07.12.2010).
14. M.S.S., A.A., Bekir-Ousta και άλλοι, Emin και άλλοι, S.D., Tabesh, Τουρκική Ένωση Ξάνθης και άλλοι.
15. Βλάχου και άλλοι, Χατζηγιαννάκου, Λεωνίδου-Κρητικού, Παπαγεωργόπουλου, Θεοδωρακόπουλου.
16. Βλ. http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Reports/pendingCases_en.asp.
17. Οι υπόλοιπες αφορούν ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας, ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, παράνομης κράτησης, δίκαιης δίκης, ελευθερίας συνένωσης, δικαιώματος στην εκπαίδευση.
18. Parliamentary Assembly, States with major structural/systemic problems before the European Court of Human Rights: statistics, AS/Jur/Inf (2011) 05 rev (15.04.2011) σελ. 14.
19. Στις 6 πρώτες θέσεις είναι: η Ιταλία με 2.482 αποφάσεις, η Τουρκία με 1.570 αποφάσεις, η Ρωσία με 946 αποφάσεις, η Πολωνία με 759 αποφάσεις, η Ουκρανία με 714 αποφάσεις και η Ρουμανία με 584.

των αποφάσεων του ΕΔΔΑ με αρμοδιότητα την χάραξη πολιτικής και τον σχεδιασμό μέτρων που πρέπει να ληφθούν.

- Τον καθορισμό από τα εμπλεκόμενα -στις αποφάσεις προς εκτέλεση- Υπουργεία ατόμων επαφής (1 άτομο επαφής ανά Υπουργείο) που θα χειρίζονται τα ζητήματα εκτέλεσης για τον καλύτερο συντονισμό.
- Την πλήρη συνεργασία των εκάστοτε εμπλεκομένων Υπουργείων, κυρίως μέσω των ατόμων επαφής, με το συντονιστικό όργανο για τη σύνταξη των σχεδίων ή εκθέσεων δράσης προς υποβολή και καθ'ολη τη διάρκεια της διαδικασίας εκτέλεσης μέχρι την ολοκλήρωσή της με απόφαση της Επιτροπής Υπουργών.[20]
- Την υποβολή το συντομότερο δυνατό, και σε κάθε περίπτωση εντός 6 μηνών, σχεδίων ή εκθέσεων δράσης για την εκτέλεση των αποφάσεων που έχουν υπαχθεί στη συνήθη διαδικασία.
- Την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων συνεργασίας και διαβούλευσης με τη Γραμματεία του Τμήματος Εκτέλεσης Αποφάσεων στο πλαίσιο της ενισχυμένης διαδικασίας.

Τέλος, η ΕΕΔΑ θέλει να θέσει και πάλι υπόψη της Πολιτείας τις προτάσεις (βλ. Ι) που έχει ήδη υποβάλει για ζητήματα που άπτονται της εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ και να δηλώσει τη διάθεση και την ετοιμότητά της να συνδράμει την Πολιτεία στο σχεδιασμό της λήψης αναγκαίων μέτρων όποτε αυτό της ζητηθεί.

20. Βλ. και Committee of Ministers, Recommendation to member states on efficient domestic capacity for rapid execution of judgments of the European Court of Human Rights, CM/Rec(2008)2 (06.02.2008).

5. Αξιολόγηση των ευρημάτων διενεργηθείσας αυτοψίας από την Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τον Συνήγορο του Πολίτη στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου*

Ι. Εισαγωγή

Κατά το χρονικό διάστημα από 18 έως 20 Μαρτίου 2011 η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής ΕΕΔΑ) και ο Συνήγορος του Πολίτη (εφεξής ΣτΠ) πραγματοποίησαν επίσκεψη στην περιοχή των Νομών Έβρου και Ροδόπης προκειμένου να διερευνήσουν τις συνθήκες στους χώρους κράτησης αλλοδαπών, την εφαρμογή της νομοθεσίας ασύλου, καθώς και τα επί μέρους θέματα διαχείρισης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου.

Το μικτό κλιμάκιο είχε επικεφαλής τον κ. Κ. Παπαϊωάννου, Πρόεδρο της ΕΕΔΑ και κ. Β. Καρύδη, Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και αποτελείτο από τις κκ: Α. Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου, Αντιπρόεδρο της ΕΕΔΑ, Λ.-Μ. Μπολάνη, επιστημονική συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ, Μ. Βουτσίνου, Ε. Κουτρούμπα και Ε. Μάρκου, ειδικούς επιστήμονες του ΣτΠ. Τα μέλη του ανωτέρω κλιμακίου πραγματοποίησαν επισκέψεις στους κάτωθι χώρους κράτησης: Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Φυλακίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Νέου Χειμωνίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Μεταξάδων, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Σουφλίου, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Τυχερού, Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών, Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Βέννας. Εκτός από τις επισκέψεις στους χώρους κράτησης υπήρξε και συνάντηση με τον Αστυνομικό Διευθυντή Ορεστιάδας, κ. Γ. Σαλαμάγκα, και τον Αστυνομικό Υποδιευθυντή Αλεξανδρούπολης, κ. Ν. Μενεξίδη.

Επίσης, μετά από πρόσκληση των δύο φορέων πραγματοποιήθηκε στις 19.03.2011 σύσκεψη με την συμμετοχή εκπροσώπων τοπικών φορέων, αστυνομικών υπαλλήλων και οργανώσεων, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Στην ανωτέρω πρόσκληση ανταποκρίθηκαν και συμμετείχαν στην σύσκεψη ο Διοικητής του Νοσοκομείου Αλεξανδρούπολης κ. Ραπτόπουλος, ο Πρύτανης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης κ. Ρέμελης, ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου κ. Αγγλίας, ο Συμπαραστάτης του Δημότη κ. Βασματζίδης, ο Αστυνομικός Υποδιευθυντής Αλεξανδρούπολης κ. Μενεξίδης, η Πρόεδρος της Ένωσης Αστυνομικών Υπαλλήλων Νομού Ροδόπης κ. Τζατζανά, ο Πρόεδρος της Ένωσης Αστυνομικών Υπαλλήλων Νομού Έβρου, κ. Χατζηαναγνώστου, ο κ. Σπυράτος και η κ. Κουράφα από τους «Γιατρούς χωρίς Σύνορα», και η κα. Βεληβασάκη από το «Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες». Κατά την διάρκεια της ανωτέρω συνάντησης συζητήθηκε, εκτός των θεμάτων σχετικά με τα κέντρα κράτησης, και το ενδεχόμενο συγκρότησης και λειτουργίας δικτύου συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς για την διαχείριση των ανωτέρω θεμάτων.

Το παρόν, το οποίο συντάχθηκε μετά τις ανωτέρω αυτοψίες και τις συναντήσεις, οι οποίες ακολούθησαν με τους αρμόδιους φορείς της κεντρικής διοίκησης, περιέχει την καταγραφή των προβλημάτων αυτών και προτάσεις για την αντιμετώπισή τους καθώς και γενικές διαπιστώσεις για την υφιστάμενη κατάσταση αναφορικά με την διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου.

ΙΙ. Διεθνές νομοθετικό πλαίσιο και υπερεθνικά όργανα ελέγχου

Καταρχήν θα πρέπει να αναφερθεί ότι η διαδικασία, οι προϋποθέσεις και οι συνθήκες κράτησης, καθώς και η διαδικασία παροχής διεθνούς προστασίας ρυθμίζονται τόσο από το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, όσο και από κανόνες διεθνούς δικαίου και δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεσμευτικής για την Ελλάδα ισχύος (βλ. ενδεικτικά Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώ-

* Το παρακάτω κείμενο εγκρίθηκε ομοφώνως κατά τη συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ της 30ης Ιουνίου 2011.

ματα του Ανθρώπου, Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων τρόπων Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το παράγωγο δίκαιο, Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Η μη τήρηση από την χώρα μας των σχετικών υποχρεώσεων ή/και η πλημμελής εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου έχουν αποτελέσει αντικείμενο έντονης κριτικής τόσο από οργανώσεις προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου, όσο και από δικαιοδοτικά όργανα διεθνών οργανισμών.

Ειδικότερα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι για τις συνθήκες κράτησης αυτή η κριτική σε βάρος της χώρας μας έχει καταστεί ιδιαιτέρως οξεία τα τελευταία χρόνια, όπως χαρακτηριστικά διαφαίνεται από τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων (CPT),[1] του Ειδικού Εισηγητή του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια και Άλλη Σκληρή, Απάνθρωπη ή Ταπεινωτική Μεταχείριση ή Τιμωρία,[2] του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA).[3]

Αναφορικά με το ανωτέρω θέμα θα πρέπει να αναφερθεί ότι ήδη στις 15 Μαρτίου 2011 η CPT εξέδωσε Δημόσια Δήλωση σχετικά με την Ελλάδα δυνάμει του άρθρου 10, παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας.[4] Η βαρύνουσα σημασία της δημόσιας δήλωσης έγκειται στο γεγονός ότι πρόκειται για το *ύστατο «όπλο»* της CPT χρήση του οποίου έχει κάνει μέχρι σήμερα μόνο άλλες πέντε φορές (Τουρκία 1992 και 1996, Ρωσία 2001, 2003, και 2007 για την κατάσταση στην Τσετσενία). Η CPT τόνισε ότι *«η συνεχιζόμενη απουσία δράσης για να βελτιωθεί η κατάσταση σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής όσον αφορά την κράτηση παράνομων μεταναστών […] δεν αφήνει στην Επιτροπή άλλη επιλογή από το να καταφύγει στο εξαιρετικό μέτρο της έκδοσης της παρούσας δημόσιας δήλωσης».*

Στο σημείο αυτό, ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διαμαρτυρήθηκε με επιστολή του προς τον Πρόεδρο της CPT για, την εκ μέρους της, επιλογή της δημόσιας ανακοίνωσης. Τονίσθηκε ότι η μέχρι τώρα πρακτική επιλογής δημοσίων ανακοινώσεων αφορούσε περιπτώσεις, όπου προσβαλλόταν βάναυσα ο σκληρός πυρήνας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βασανιστήρια, φυσική και ψυχολογική κακομεταχείριση, αναγκαστικές εξαφανίσεις, απαγωγές κλπ). Τέτοιες καταγγελίες, ωστόσο, όπως σημειώνεται, δεν συντρέχουν για τη χώρα μας. Παράλληλα, στην εν λόγω επιστολή υπογραμμίζεται το βάρος που καλείται να αναλάβει η Ελλάδα στον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης καθώς και η επιγενόμενη επιβάρυνση του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, ενώ περιγράφονται διεξοδικά πρωτοβουλίες και μέτρα που ελήφθησαν το τελευταίο χρονικό διάστημα στα σωφρονιστικά καταστήματα.

Παρά το γεγονός ότι αντιλαμβανόμαστε το πνεύμα κάποιων από τις ενστάσεις που διατυπώνει ο Υπουργός Δικαιοσύνης, το ίδιο το γεγονός και οι συνέπειες της δημόσιας ανακοίνωσης παραμένουν ως δεδομένα του ζητήματος.

Περαιτέρω, σύμφωνα με πρόσφατες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) εκτός από τις συνθήκες της κράτησης και η νομιμότητα της κράτησης έχει προκαλέσει την καταδίκη της χώρας για παραβίαση των άρθρων 3 και 5 της ΕΣΔΑ. Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθούν οι αποφάσεις *S.D.*,[5] *A.A.*,[6] *Tabesh*,[7] *M.S.S.*,[8] *Rahimi*[9] και *R.U.*[10] *κατά Ελλάδας*. Σημειώνουμε δε, ότι εκκρεμούν ενώπιον του ΕΔΔΑ και άλλες υποθέσεις με αντικείμενο μεταξύ των άλλων και την παραβίαση των ανωτέρω διατάξεων της ΕΣΔΑ.[11]

Τέλος, αναφορικά με την διαδικασία ασύλου και την εφαρμογή της ιδίως στα σημεία εισόδου αντί περαιτέρω ανάλυσης αρκεί να αναφερθεί η πρόσφατη απόφαση του ΕΔΔΑ *M.S.S. κ. Βελγίου και Ελλάδας*, η οποία, εκτός των όσων ήδη αναφέρθηκαν σχετικά με την κράτηση, έκρινε την χώρα μας ως μη ασφαλή χώρα για την επαναπροώθηση αιτούντος άσυλο αλλοδαπού στο πλαίσιο του Κανονισμού «Δουβλίνο ΙΙ», λόγω μη τήρησης των εγγυήσεων για την αποτελεσματική εξέταση αιτήματος ασύλου και την εξασφάλιση κατάλληλων συνθηκών υποδοχής.

III. Γενικές διαπιστώσεις-ευρήματα αυτοψίας

Σκοπός της αυτοψίας, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν η καταγραφή των προβλημάτων σχετικά με την διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου, τις συνθήκες στους χώρους κράτησης, την διαδικασία καταγραφής και εντοπισμού των ευπαθών ομάδων, καθώς και τα ζητήματα της διαδικασίας ασύλου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κοινή διαπίστωση όλων των συναρμοδίων φορέων είναι ότι η κατάσταση στην περιοχή του Έβρου τα τελευταία χρόνια έχει λάβει διαστάσεις ανθρωπιστικής κρίσης, λόγω της ιδιαίτερης αύξησης του αριθμού των εισερχομένων αλλοδαπών, κυρίως, στην περιοχή του Έβρου *(περίπου 300 άτομα/ημέρα κατά μέσο όρο τους τελευταίους μήνες)*. Κοινή διαπίστωση αποτελεί επίσης, το γεγονός ότι τα σημαντικότερα ζητήματα παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων οφείλονται, κυρίως, στις σημαντικές ελλείψεις στις υποδομές, στην ανεπαρκή στελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης και της Ελληνικής Αστυνομίας, καθώς και στην υιοθέτηση αναποτελεσματικών πρακτικών, οι οποίες έχουν συμβάλει στην διόγκωση των προβλημάτων και έχουν προκαλέσει τις ήδη προαναφερθείσες αντιδράσεις της διεθνούς κοινότητας σε βάρος της χώρας.

Συγκεκριμένα, τα κυριότερα προβλήματα, τα οποία διαπιστώθηκαν από τη διενέργεια της αυτοψίας στους χώρους κράτησης ή προέκυψαν από την ενημέρωση από τους αρμόδιους φορείς, συνοψίζονται κυρίως στα ακόλουθα:

Α) Διαδικασία ασύλου

Στις ελληνικές παραμεθορίους παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις στο σύστημα εντοπισμού και καταγραφής των εισερχομένων πληθυσμών με βάση διακριτά χαρακτηριστικά τους, όπως δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, ευάλωτες ομάδες κ.ά. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι παρά την εγκατάσταση κλιμακίου της FRONTEX στην περιοχή, το οποίο συνεπικουρεί τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές στην καταγραφή των εισερχόμενων αλλοδαπών και την διενέργεια των σχετικών συνεντεύξεων, φαίνεται ότι μέχρι σήμερα οι αστυνομικές αρχές αντιμετωπίζουν τις μαζικές αφίξεις με ομοιόμορφες πρακτικές, ανεξαρτήτως των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών των αλλοδαπών. Ως εκ τούτου, δημιουργούνται σοβαρότατα ζητήματα, αφενός, όσον αφορά τη μεταχείριση των ανθρώπων αυτών σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της χώρας, όπως αυτές προκύ-

1. Βλ. Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 to 29 September 2008, CPT/Inf (2009) 20 (Strasbourg 30.06.2009), Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 17 to 29 September 2009, CPT/Inf (2010) 33 (Strasbourg 17.11.2010). Η CPT επισκέφτηκε χώρους κράτησης αλλοδαπών και το 2011 από τις 20 έως τις 27 Ιανουαρίου για να εκτιμήσει τα μέτρα που έλαβαν οι ελληνικές αρχές για να υλοποιήσουν τις επαναλαμβανόμενες συστάσεις της. Η πλήρης έκθεση από την επίσκεψη αυτή δεν έχει δημοσιοποιηθεί ακόμα.
2. Report Submitted by the Special Rapporteur on Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Manfred Nowak: Mission to Greece, A/HRC/16/52/Add.4 (04.03.2011).
3. Fundamental Rights Agency, Coping with a Fundamental Rights Emergency: The Situation of Persons Crossing the Greek Land Border in an Irregular Manner (08.03.2011).
4. http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2011-10-inf-grc.pdf.
5. S.D. κ. Ελλάδας, 11.06.2009. Αφορούσε τις συνθήκες κράτησης στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης στο Σουφλί.
6. A.A. κ. Ελλάδας, 22.07.2010. Αφορούσε τις συνθήκες κράτησης στο κέντρο κράτησης αλλοδαπών στη Σάμο.
7. Tabesh κ. Ελλάδας, 26.11.2009.
8. M.S.S. κ. Βελγίου και Ελλάδας, 21.01.2011. Αφορούσε τις συνθήκες στον χώρο κράτησης του αεροδρομίου.
9. Rahimi κ. Ελλάδας, 05.04.2011. Αφορούσε το κέντρο κράτησης αλλοδαπών στην Παγανή.
10. R.U. κ. Ελλάδας, 07.06.2011. Αφορούσε τις συνθήκες κράτησης στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης στο Σουφλί.
11. Βλ. υποθέσεις: C.D. και άλλοι, B.R. και A.M. για τις συνθήκες κράτησης στη Βέννα Επίσης, εκκρεμούν οι: Mahmundi και άλλοι, Qudus για τις συνθήκες κράτησης στην Παγανή, Lin για τις συνθήκες κράτησης στο κέντρο κράτησης στο Ελληνικό, Mathloom για τις συνθήκες κράτησης στο Ελληνικό και στην Αμυγδαλέζα και Zontul για βασανιστήρια από λιμενικούς.

πτουν τόσο από διεθνείς συμβάσεις όσο και από την εθνική νομοθεσία, αφετέρου δε, όσον αφορά την εξασφάλιση πλήρους γνώσης εκ μέρους της Πολιτείας, του πληθυσμού που διέρχεται και διαμένει στη χώρα.

Πρέπει, επίσης να σημειωθεί ότι το κλιμάκιό μας έγινε αποδέκτης καταγγελιών περί λανθασμένης απόδοσης υπηκοότητας από τη FRONTEX σε αλλοδαπούς, τους οποίους καταγράφει, και οι οποίοι στερούνται ταξιδιωτικών ή άλλων εγγράφων ταυτοπροσωπίας. Επιπλέον, όταν η FRONTEX καταγράφει ανήλικους δεν σημειώνεται στο έντυπο που χρησιμοποιείται εάν είναι ασυνόδευτοι ή όχι, πληροφορία απαραίτητη για την εκκίνηση της διαδικασίας ορισμού επιτρόπου. Δεδομένου ότι η ευθύνη για την καταγραφή των αλλοδαπών ανήκει στην ΕΛ.ΑΣ., η οποία όμως στην πραγματικότητα δέχεται χωρίς δικό της επανέλεγχο την καταγραφή της FRONTEX οι ως άνω προβληματικές πτυχές της διαδικασίας πρέπει να τύχουν επίλυσης.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου εξακολουθεί να υπάρχει σοβαρό πρόβλημα ενημέρωσης για τα δικαιώματα των συλληφθέντων αλλοδαπών ή τη δυνατότητα υποβολής αιτήματος ασύλου, δεδομένης και της έλλειψης επαρκούς αριθμού διερμηνέων για την επικοινωνία με τους κρατουμένους.

Αξίζει δε, να σημειωθεί ότι παρά την έναρξη ισχύος του ΠΔ 114/2010, με το οποίο έχουν επέλθει σημαντικές βελτιώσεις στην διαδικασία ασύλου, διαπιστώνονται ότι παραλαμβάνεται ιδιαιτέρως μικρός αριθμός αιτημάτων για παροχή διεθνούς προστασίας στα σημεία εισόδου. Χαρακτηριστικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τα στοιχεία, που χορηγήθηκαν από την αρμόδια Αστυνομική Διεύθυνση (Α.Δ.) Ορεστιάδας από την έναρξη εφαρμογής του ανωτέρω ΠΔ (σημ.: από 22.11.2010) έως 30.03.2011 είχαν παραληφθεί συνολικά 46 αιτήματα.

Εκτός, όμως, από τα προβλήματα στον εντοπισμό των δικαιούχων και την πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου, προβλήματα διαπιστώθηκαν και στο σύνολο της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, η ανεπαρκής στελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, τα προβλήματα στην νομική ή άλλου είδους συνδρομή σε ευάλωτες ομάδες, όπως άτομα που έχουν υποστεί ψυχολογικά ή σωματικά τραύματα, καθώς και η καθυστέρηση στην εξέταση των αιτημάτων και την έκδοση των σχετικών αποφάσεων σε α' βαθμό αποτελούν τα σημαντικότερα ζητήματα, τα οποία εντοπίσθηκαν κατά τον χρόνο διενέργειας της αυτοψίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Α.Δ. Ορεστιάδας, τα οποία αναφέρθηκαν ανωτέρω, επί των αιτημάτων, τα οποία έχουν υποβληθεί μετά την έναρξη εφαρμογής του ΠΔ 114/2010, έχουν ήδη εκδοθεί σε α' βαθμό 15 αποφάσεις, οι οποίες είναι στο σύνολό τους απορριπτικές και κατά των απορριπτικών αυτών αποφάσεων έχουν ασκηθεί 4 προσφυγές.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι, ενώ κατά τον χρόνο της επίσκεψης υπήρχαν σε εξέλιξη προγράμματα παροχής νομικής συνδρομής σε αιτούντες άσυλο αλλοδαπούς, διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν προβλήματα σχετικά με την πρόσβαση στους χώρους κράτησης, την επικοινωνία με τους κρατουμένους, ή την καταγραφή των αιτημάτων αυτών.

Β) Διοικητική απέλαση και κράτηση

Όπως ήδη αναφέρθηκε, σύμφωνα με την ενημέρωση, την οποία είχαμε κατά τον χρόνο της επίσκεψης μας από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές, φαίνεται ότι εξακολουθεί να εφαρμόζεται η γενικευμένη πρακτική της επιβολής διοικητικής απέλασης και κράτησης σε βάρος των παρανόμως εισερχομένων αλλοδαπών. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι και κατά τη διενέργεια προηγούμενων αυτοψιών στα σημεία εισόδου της χώρας (βλ. τις από 13.6.2007, 18.7.2007 και 12.6.2007 Εκθέσεις Αυτοψίας στη Σάμο, στη Μυτιλήνη και στον Έβρο, αντίστοιχα) ο ΣτΠ είχε επισημάνει τα προβλήματα, τα οποία ανακύπτουν

από την επιβολή διοικητικής απέλασης αδιακρίτως σε βάρος όλων των αλλοδαπών, οι οποίοι συλλαμβάνονται. Παρατηρείται δε, ότι η διοικητική κράτηση των συλληφθέντων στις περισσότερες περιπτώσεις διαρκεί μέχρι την εξάντληση του ανωτάτου χρόνου (6 μήνες) και κατόπιν της άρσης αυτής, οι ανωτέρω αλλοδαποί αφήνονται ελεύθεροι με υπηρεσιακό σημείωμα για την «οικειοθελή» αναχώρησή τους από την χώρα εντός συγκεκριμένης προθεσμίας (συνήθως 30 ημερών).

Ιδιαιτέρως θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι παρατηρείται το φαινόμενο ανήλικοι να κρατούνται για μεγάλα χρονικά διαστήματα (π.χ. στο Φυλάκιο οι ανήλικοι κρατούμενοι που βρίσκονταν εκεί κατά την διενέργεια της αυτοψίας κρατούντο ήδη για 5 μήνες), επειδή δεν υπάρχει διαθεσιμότητα στα κέντρα φιλοξενίας ανηλίκων.

Επίσης χρήζει ειδικής μνείας το γεγονός ότι στους χώρους κρατούνται επίσης και ποινικοί κρατούμενοι (υπόδικοι ή κατάδικοι, καθώς και αλλοδαποί, που έχει ανασταλεί η εκτέλεση της ποινής και έχει επιβληθεί σε βάρος τους δικαστική απέλαση) λόγω του γεγονότος ότι δεν υπάρχουν θέσεις στα σωφρονιστικά καταστήματα της περιοχής. Οι ανωτέρω αλλοδαποί παραμένουν στο κέντρο κράτησης ή τα τμήματα συνοριακής φύλαξης μέχρι να καταστεί δυνατή η μεταγωγή σε σωφρονιστικό κατάστημα της χώρας, όπως μας δήλωσαν οι αστυνομικοί.

Αξίζει να επισημανθεί, εκ νέου, ότι, ενώ στην ισχύουσα νομοθεσία η απόφαση κράτησης επιβάλλεται στο πλαίσιο της εκτέλεσης της διοικητικής απέλασης του αλλοδαπού, εφόσον συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες αξιολογούμενες μπορούν να αιτιολογήσουν την αναγκαιότητα της επιβολής της κράτησής του, διαπιστώνεται ότι στην πράξη οι αρμόδιες αρχές προβαίνουν στην κράτηση των ανωτέρω αλλοδαπών, θεωρώντας ότι αυτό αποτελεί καταρχήν δέσμια αρμοδιότητά τους, χωρίς καν να εξετάζεται η δυνατότητα απομάκρυνσής τους από την χώρα.

Θα πρέπει, βέβαια, να αναφερθεί ότι η επάρκεια των χώρων κράτησης φαίνεται να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την διάρκεια του χρόνου κράτησης στα σημεία εισόδου, όπως διαπιστώθηκε κατά την διενέργεια της αυτοψίας. Συγκεκριμένα, προκύπτει ότι λόγω της περιορισμένης χωρητικότητας των χώρων κράτησης, ο χρόνος κράτησης μεταβάλλεται, ανάλογα με τις πιέσεις και το μέγεθος των ροών νεοεισερχόμενων αλλοδαπών στην περιοχή. Διαπιστώθηκε ότι σε περίπτωση, που δεν υπάρχει λόγω του υπερπληθυσμού επάρκεια στους χώρους κράτησης, κάποιοι αλλοδαποί, για τους οποίους διαπιστώνεται το ανέφικτο της εκτέλεσης της απόφασης απέλασής τους από την χώρα, συνήθως αφήνονται ελεύθεροι μετά την παρέλευση σχετικά σύντομου χρόνου, ενώ τους χορηγείται υπηρεσιακό σημείωμα με την εντολή να εγκαταλείψουν τη χώρα εντός ορισμένης προθεσμίας.

Ιδιαιτέρως θα πρέπει να επισημανθεί το ζήτημα της **κράτησης των αιτούντων άσυλο.** Συγκεκριμένα παρατηρείται ότι, παρά την έναρξη εφαρμογής του ΠΔ 114/2010, με το οποίο η κράτηση των αιτούντων άσυλο **επιτρέπεται κατ' εξαίρεση και εφόσον δεν μπορούν να εφαρμοσθούν εναλλακτικά μέτρα για συγκεκριμένους λόγους,** και παρά τις προαναφερθείσες αποφάσεις του ΕΔΔΑ σχετικά με τη μη νομιμότητα της κράτησης αιτούντων άσυλο αλλοδαπών στην χώρα μας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές εξακολουθούν να εκδίδουν αποφάσεις διοικητικής απέλασης πριν την υποβολή αιτήματος ασύλου και να διατηρούν την κράτηση των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών μετά την υποβολή και κατά την διάρκεια εξέτασης των σχετικών αιτημάτων, μέχρι την εξάντληση του εξαμήνου.

Σημειώνεται επίσης, ότι εκτός από τα υπόλοιπα ζητήματα νομιμότητας της κράτησης των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών, η πρακτική αυτή φαίνεται να λειτουργεί αποτρεπτικά και για την υποβολή αιτήματος ασύλου από τους εν δυνάμει δικαιούχους διεθνούς προστασίας στα σημεία εισόδου και λόγω, μεταξύ των άλλων, του μεγάλου χρονικού διαστήματος κράτησής τους σε ιδιαιτέρως δυσμενείς συνθήκες.

Γ) Συνθήκες στους χώρους κράτησης

Αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης, κοινή διαπίστωση κατά τον χρόνο διενέργειας της αυτοψίας ήταν ότι οι χώροι κράτησης διαθέτουν ελλιπέστατες υποδομές και είναι ακατάλληλοι ακόμη και για ολιγοήμερη κράτηση, πόσο μάλλον που χρησιμοποιούνται για μακρόχρονη παραμονή. Ως εκ τούτου, ο υπερπληθυσμός που παρατηρείται στους χώρους κράτησης (σημ. σύμφωνα με πληροφορίες των Αστυνομικών Διευθυντών κατά τους θερινούς μήνες σε κάποιους χώρους ο αριθμός των κρατουμένων ανερχόταν στο τριπλάσιο της δυναμικότητας των χώρων) σε συνδυασμό με τον ιδιαιτέρως μεγάλο χρόνο κράτησης (σημ. όπως διαπιστώθηκε σε πολλές περιπτώσεις μέχρι εξάντλησης του εξαμήνου) έχει ως αυτονόητη άμεση συνέπεια τις ιδιαιτέρως δυσμενείς επιπτώσεις στις συνθήκες κράτησης των ανθρώπων αυτών.

Ειδικότερα, το πρόβλημα του συνωστισμού είναι τόσο έντονο, ώστε παρατηρείται το φαινόμενο σε πολλούς χώρους κράτησης (π.χ. Τυχερό, Σουφλί), οι κρατούμενοι να κοιμούνται στο πάτωμα. Επίσης, ιδιαιτέρως σοβαρό είναι το ζήτημα της κράτησης στον ίδιο χώρο ανδρών, γυναικών και παιδιών (π.χ. Φέρες) λόγω έλλειψης κατάλληλου χώρου για την ξεχωριστή κράτησή τους.

Επίσης, παρατηρήθηκε ότι σχεδόν σε όλους τους χώρους δεν πληρούνται στοιχειώδεις προϋποθέσεις διαβίωσης ούτε για μία ημέρα (παρατηρείται έλλειψη φωτισμού και εξαερισμού, μη τήρηση οποιωνδήποτε κανόνων υγιεινής και καθαριότητας). Η αδυναμία συνεχούς πρόσβασης σε χώρους υγιεινής (τουαλέτα), οδηγεί σε φαινόμενα ακραία εξευτελιστικά για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των κρατουμένων. Χαρακτηριστικά αξίζει να αναφερθεί ότι στο Τυχερό, όπως υπέπεσε στην αντίληψη του κλιμακίου, οι κρατούμενοι αλλοδαποί, οι οποίοι αναμένουν για την καταγραφή τους από το κλιμάκιο της FRONTEX, αναγκάζονται να βγαίνουν στο προαύλιο για τις σωματικές τους ανάγκες ή στην άκρη του διαδρόμου, έμπροσθεν του χώρου φύλαξης.

Έκδηλη ήταν σε όλους τους χώρους κράτησης η ανεπάρκεια βασικών ειδών πρώτης ανάγκης (π.χ. είδη υγιεινής, κλινοσκεπάσματα) και υπηρεσιών (π.χ. καθαριότητα, σίτιση κλπ). Όπως αναφέρθηκε, τα προβλήματα αυτά αυξήθηκαν μετά την κατάργηση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης με το Ν. 3852/2010, η οποία μέχρι τότε ήταν αρμόδια για την κάλυψη του κόστους λειτουργίας των κέντρων αυτών με χρηματοδότηση του Υπουργείου Εσωτερικών. Ειδικότερα για το ζήτημα αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3907/2011 προβλέπεται η μεταβίβαση της αρμοδιότητας της λειτουργίας των κέντρων κράτησης στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Όπως, όμως, ανέφεραν οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας για την μεταβίβαση της σχετικής αρμοδιότητας οι δαπάνες αυτές θα καλύπτονται από την περιφερειακή αυτοδιοίκηση, η οποία έχει αντικαταστήσει τις καταργηθείσες νομαρχίες από 01.01.2011, αλλά λόγω οργανωτικών προβλημάτων δεν είχε καταστεί δυνατή μέχρι τότε η έγκριση των σχετικών πιστώσεων και η εκταμίευση των χρημάτων για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των κέντρων κράτησης.

Περαιτέρω, κατά τη διάρκεια της αυτοψίας αναδείχθηκε το ειδικότερο ζήτημα της έλλειψης προαυλισμού των κρατουμένων. Σχεδόν σε όλους τους χώρους, με εξαίρεση το κέντρο κράτησης στην Βέννα, η πρόσβαση σε ανοικτό χώρο δεν επιτρέπεται, με προφανείς συνέπειες στην ψυχολογική κατάσταση των κρατουμένων, αλλά και στις σχέσεις τους με το προσωπικό φύλαξης. Οι επικαλούμενοι λόγοι ασφαλείας, εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων, οι οποίοι αποκλείουν τον προαυλισμό των αλλοδαπών, φαίνεται, σε μεγάλο βαθμό, να ενισχύονται και από την αυξημένη πειθαρχική και ποινική ευθύνη των οργάνων σε περίπτωση απόδρασης διοικητικού κρατουμένου, η οποία σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις επισύρει τις ίδιες πειθαρχικές και ποινικές συνέπειες με την απόδραση ποινικού κρατουμένου.

Αναφορικά δε, με το θέμα της παροχής ιατρικής φροντίδας, όπως διαπιστώθηκε κατά την επίσκεψη στους χώρους κράτησης, σε ορισμένα κέντρα, όπως στο Τυχερό και το Φυλάκιο, λειτουργούν πρόχειρα ιατρεία, ενώ όπως ενημερωθήκαμε, σε όλα τα κέντρα παρέχεται κάποια μορφή ιατροφαρμακευτικής φροντίδας από ιατρούς και νοσηλευτές ή ψυχολογική υποστήριξη από ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Θα πρέπει, ωστόσο, να τονισθεί ότι τόσο ο αριθμός του ιατρικού προσωπικού, όσο και ο εξοπλισμός στα κέντρα, ήταν ανεπαρκής για την κάλυψη των αναγκών του ιδιαιτέρως μεγάλου αριθμού κρατουμένων, στους οποίους απευθύνεται.

Τέλος, ένα εξίσου σημαντικό ζήτημα, το οποίο θα πρέπει να επισημανθεί ιδιαιτέρως, αφορά τα προβλήματα του προσωπικού φύλαξης των χώρων κράτησης. Οι εκεί υπηρετούντες αστυνομικοί καλούνται να ανταποκριθούν σε ποικίλες υποχρεώσεις, πολλές από τις οποίες ξεφεύγουν από την τυπική έννοια αστυνομικών καθηκόντων. Είναι επιφορτισμένοι τόσο με τη διενέργεια διοικητικών διαδικασιών όσο και με τη διαχείριση των καθημερινών και κοινωνικών αναγκών των κρατουμένων. Η διανομή φαγητού ή ειδών υγιεινής, η φροντίδα ακόμη και για την στοιχειώδη καθαριότητα, σε πολλές περιπτώσεις των χώρων, η φύλαξη αυτών, οι τρέχουσες διοικητικές υποχρεώσεις σε συνδυασμό με τις ανυπόφορες συνθήκες παραμονής στα επίμαχα Τμήματα, δημιουργούν καταστάσεις άγχους και απελπισίας, οι οποίες δοκιμάζουν ή και ξεπερνούν τα όρια αντοχής των αστυνομικών οργάνων. Η μεγάλη πίεση που δέχονται τα αστυνομικά όργανα λόγω των μακροχρόνιων κακών συνθηκών εργασίας, η οποία εντείνεται πολλές φορές από την περιορισμένη δυνατότητα επικοινωνίας με τους αλλοδαπούς κρατούμενους στο πλαίσιο εκτέλεσης των καθηκόντων τους, λόγω έλλειψης διερμηνέων, μπορεί να οδηγήσει και σε περιστατικά αστυνομικής βίας εις βάρος των κρατουμένων. Σχετικές καταγγελίες, άλλωστε, έχει δεχτεί επανειλημμένως και η CPT κατά τις επισκέψεις της στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών. Για τον λόγο αυτό κρίνεται επίσης σκόπιμο, εκτός από τα υπόλοιπα μέτρα, που είναι αναγκαία να ληφθούν για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας του αστυνομικού προσωπικού (π.χ. αύξηση του προσωπικού, μεταθέσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα κλπ), να προβλεφθεί η δυνατότητα παροχής ψυχολογικής υποστήριξης από τους ψυχολόγους, που στελεχώνουν τα κέντρα, και στο αστυνομικό προσωπικό των κέντρων κράτησης.

IV. Συναντήσεις με τους αρμόδιους φορείς

Κατόπιν πρόσκλησης του ΣτΠ πραγματοποιήθηκε συνάντηση-σύσκεψη στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, στις 25 Μαΐου 2011, με θέμα τα σοβαρότατα ζητήματα που σχετίζονται με τις συνθήκες κράτησης των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών στα εν λόγω κέντρα και την εν γένει διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου. Στη συνάντηση συμμετείχαν, εκ μέρους του ΣτΠ, ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη κ. Καρύδης και ειδικοί επιστήμονες του Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και εκ μέρους του Υπουργείου, ο Διευθυντής του Γραφείου του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, Πρέσβης κ. Αμοιρίδης, καθώς και στελέχη της ΕΛ.ΑΣ.

Κατά τη διάρκεια της συνάντησης υπήρξε κοινή εκτίμηση ότι η κατάσταση είναι κρισιμότατη, ενώ η διαχείρισή της, πέραν των όποιων νομοθετικών πρωτοβουλιών, απαιτεί την λήψη άμεσων μέτρων. Τονίσθηκε το θέμα των αντιδράσεων των τοπικών κοινωνιών για την δημιουργία και την λειτουργία των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής σε συγκεκριμένες περιοχές (π.χ. Αιτωλοακαρνανία). Ακολούθως, και μετά από διεξοδική συζήτηση ο Δ/ντής της Δ/νσης Αλλοδαπών κ. Ε. Κατριαδάκης ανακοίνωσε στο κλιμάκιο της Αρχής κάποια μέτρα που ελήφθησαν ή πρόκειται άμεσα να ληφθούν στα Κέντρα Κράτησης και Κέντρα Συνοριακής Φύλαξης στην περιοχή του Έβρου, τα οποία στο σύνολό τους έχουν αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού και σχετικών προτάσεων της ΕΕΔΑ και του ΣτΠ. Συγκεκριμένα ενημερωθήκαμε για τις ακόλουθες ενέργειες:

• Λήψη μέτρων για τον πλήρη διαχωρισμό γυναικών και ανηλίκων από τους άνδρες. Στο Κέντρο Φερών κρατούνται μόνο γυναίκες με τα τέκνα τους, ενώ τα ασυνόδευτα ανήλικα μεταφέρονται στην Αμυγδαλέζα.

• Χρηματοδότηση του καθαρισμού των κέντρων κράτησης από ειδικά συνεργεία με πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων.

• Δημιουργία ιατρείων. Για παράδειγμα, στις Φέρες τοποθετήθηκε container το οποίο καλύπτει τις ανάγκες ιατρείου, ενώ στο Τυχερό ανακατασκευάζεται το υπάρχον κτήριο.

• Αναζήτηση λύσεων για την αντιμετώπιση της έλλειψης προαυλισμού των κρατουμένων αλλοδαπών. Για παράδειγμα, στο Σουφλί διαμορφώνεται χώρος όπισθεν του κτιρίου, κατά τρόπο, ώστε να διενεργείται προαυλισμός χωρίς τον κίνδυνο διαφυγής των κρατουμένων. Παράλληλα, υπήρξε η δέσμευση ότι και στο Τυχερό θα ληφθούν ανάλογα μέτρα, για τον ασφαλή προαυλισμό των εκεί κρατουμένων. Στο σημείο αυτό, κοινή υπήρξε η εκτίμηση των αστυνομικών οργάνων ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, βάσει του οποίου οι αστυνομικοί υπέχουν πειθαρχική και ποινική ευθύνη για την απόδραση των κρατουμένων αλλοδαπών, ακριβώς δηλαδή σαν να επρόκειτο για ποινικούς κρατουμένους, λειτουργεί αποτρεπτικά στη διενέργεια προαυλισμού, δημιουργεί δυσλειτουργίες στη μεταφορά ασθενών στα νοσοκομεία και γενικότερα σωρεύει άγχος στο φυλακτικό προσωπικό.

• Ενέργειες για την άμεση αντικατάσταση στρωμάτων και κουβερτών.

• Χορήγηση άδειας σε εκπροσώπους ΜΚΟ να εισέρχονται στους χώρους κράτησης και να ενημερώνουν τους αλλοδαπούς για τα δικαιώματά τους (βλ. δράση ΜΚΟ στο πλαίσιο χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων από την ΕΕ).

• Διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων της Ύπατης Αρμοστείας και έχουν αναρτηθεί στους χώρους κράτησης τηλέφωνα της Ύπατης Αρμοστείας, του ΣτΠ και διαφόρων ΜΚΟ.

• Πρόσληψη ψυχολόγων, κοινωνιολόγων και διερμηνέων από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και αποστολή τους στα σημεία εισόδου για την παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης.

Τέλος, αναφέρθηκε εκ μέρους των εκπροσώπων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη ότι όσον αφορά το υπάρχον προσωπικό των Κέντρων Κράτησης, σχεδιάζεται η ανακατανομή του αστυνομικού προσωπικού με αστυνομικούς από άλλες περιοχές, όπως π.χ. την Χαλκιδική, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το φλέγον ζήτημα της ψυχικής και σωματικής τους κόπωσης, το οποίο είναι απόρροια των άθλιων συνθηκών που επικρατούν στα εν λόγω Κέντρα.

Η εκτίμηση του κ. Δ/ντή υπήρξε ότι όλα τα παραπάνω θα έχουν ολοκληρωθεί εντός δύο μηνών, δηλαδή μέχρι τα τέλη Ιουλίου 2011. Στη συνέχεια, υπήρξε ενημέρωση σχετικά με το προσφάτως θεσπισθέν νομοθετικό πλαίσιο όσον αφορά την ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής. Έχουν ήδη επιλεγεί οι δύο Διευθυντές, αντιστοίχως, ενώ έχουν δημοσιευθεί ανακοινώσεις- προσκλήσεις για τη στελέχωσή τους.

Όσον αφορά την διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, αυτή τη στιγμή στην Διεύθυνση Αλλοδαπών Αθηνών (Πέτρου Ράλλη) οι σχετικές συνεντεύξεις σύμφωνα με την διαδικασία του ΠΔ 114/2010 διενεργούνται από δέκα (10) βαθμοφόρους σε α' βαθμό, και έχουν συγκροτηθεί και λειτουργούν δύο (2) Επιτροπές σε β' βαθμό για την εξέταση των προσφυγών μετά την έναρξη ισχύος του ανωτέρω ΠΔ και τρείς (3) Επιτροπές για τα εκκρεμή αιτήματα. Παράλληλα, σύμφωνα με την ενημέρωση, που είχαμε, καταβάλλεται προσπάθεια ώστε να υπάρξει σύστημα διαχωρισμού των εκκρεμών αιτημάτων ασύλου σε ενεργά και ανενεργά, ώστε να εξομαλυνθεί η όλη διαδικασία εξέτασης. Αναφέρθηκε επίσης, ότι υπάρχει και η συνδρομή του νέου Ευρωπαϊκού Γραφείου Υποστήριξης Ασύλου (EASO), από το οποίο έχουν αποσταλεί τέσσερεις (4) εμπειρογνώμονες στην Διεύθυνση Αλλοδαπών Αθηνών (Π. Ράλλη), προκειμένου να συνδράμουν στην διαδικασία ασύλου και την εκπαίδευση του προσωπικού.

Τόσο κατά την ανωτέρω συνάντηση, όσο και σε επόμενη ευρεία σύσκεψη με αρμοδίους φορείς που πραγματοποιήθηκε στις 06.06.2011 στα γραφεία του ΣτΠ παρουσία και του Προέδρου της ΕΕΔΑ, υπήρξε ενημέρωση για την χρηματοδότηση δράσεων από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και το Υπουργείο Υγείας με πόρους της ΕΕ στο πλαίσιο των εκτάκτων μέτρων, όπως προγράμματα νομικής συνδρομής και monitoring στις περιοχές των Νομών Έβρου και Ροδόπης, στα οποία συμμετέχει και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, καθώς και η αποστολή 5 μονάδων με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό και 2 κινητές μονάδες του ΚΕΕΛΠΝΟ στα σημεία εισόδου για την παροχή ιατρικής φροντίδας.

V. Προτάσεις για την λήψη μέτρων επείγοντος χαρακτήρα για την αντιμετώπιση της παρούσας κατάστασης

Παρά το γεγονός ότι οι προαναφερθείσες δράσεις και δεσμεύσεις στα σημεία εισόδου αποτελούν ένα σημαντικό βήμα προς την αντιμετώπιση των υφιστάμενων προβλημάτων, δεν φαίνεται να έχουν επιφέρει μέχρι σήμερα σημαντικές αλλαγές στην αποτελεσματική διαχείριση των μικτών ροών και στην διαδικασία ασύλου. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ο ιδιαιτέρως μεγάλος αριθμός των εισερχομένων αλλοδαπών, είναι δύσκολα διαχειρίσιμος για μία χώρα με τις υποδομές και τις εν γένει δυνατότητες της Ελλάδας.

Εκτός, όμως, από την γενική διαπίστωση ότι τα ζητήματα της αποτελεσματικής διαχείρισης των προβλημάτων αυτών θα πρέπει να αποτελέσουν στο άμεσο μέλλον αντικείμενο διαπραγμάτευσης από τις ελληνικές αρχές σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να ενεργοποιήσουν τα αρμόδια όργανα και τα Κράτη Μέλη της ΕΕ ώστε να συνδράμουν την χώρα μας στην διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου και την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών, στην παρούσα φάση υπάρχει αδήριτη ανάγκη για την λήψη άμεσων μέτρων για την αποτελεσματικότερη διαχείρισή τους.

Συγκεκριμένα, αναφορικά με την διαχείριση των μικτών ροών στα σημεία εισόδου, διαπιστώνεται καθυστέρηση τόσο στον σχεδιασμό, όσο και στην υλοποίηση δράσεων, κυρίως σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης. Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η αντιμετώπιση των ζητημάτων, τα οποία έχουν ήδη αναφερθεί δεν αποτελεί θέμα των τοπικών αρχών στα σημεία εισόδου, ούτε είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί μόνο από τις εκεί αρμόδιες αρχές. Επίσης, όπως, δυστυχώς έχει αποδειχθεί η ανεπάρκεια του συστήματος και οι ελλείψεις στα σημεία εισόδου εκτός από την συστηματική παραβίαση δικαιωμάτων, οι οποία έχει διαπιστωθεί από διεθνείς και ευρωπαϊκούς φορείς, προκαλούν προβλήματα και στην ίδια την χώρα.

Είναι αυτονόητο ότι τα προβλήματα αυτά δεν σταματούν στα σημεία εισόδου, καθώς αρκεί κανείς μόνο να αναφερθεί στην κατάσταση, η οποία παρατηρείται στα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδίως στο κέντρο της Αθήνας, αλλά και στα σημεία εξόδου στην χώρα, όπως τα λιμάνια της Πάτρας και της Ηγουμενίτσας. Δεδομένης και της παρούσας οικονομικής συγκυρίας, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται σε επίπεδο κοινωνικών αντιδράσεων, δεν είναι δυνατόν να μην γίνεται προσπάθεια σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης για την εξεύρεση κατάλληλων λύσεων, και όχι στην συνέχιση των αποτυχημένων πρακτικών, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό έχουν συμβάλει στην δημιουργία μίας κατάστασης, η οποία καταλήγει να παραβιάζει τα δικαιώματα όλων όσων βρίσκονται στην χώρα ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης.

VI. Προτάσεις

Κατόπιν των ανωτέρω κρίνονται απαραίτητα:

• Η υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχουν ήδη εξαγγελθεί από τους αρμοδίους στην από 25.05.2011 συνάντηση με τον ΣτΠ (βλ. κεφ. IV του παρόντος) για άμεσα συγκεκριμένα μέτρα,

εντός του χρονοδιαγράμματος που τέθηκε.

• Άμεση ανάγκη σχεδιασμού δράσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης στα σημεία εισόδου από την κεντρική διοίκηση σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών για την υλοποίησή τους, καθώς και την εποπτεία της εφαρμογής των ανωτέρω δράσεων.

• Άμεση αξιοποίηση και εντατικοποίηση των διαδικασιών της χρηματοδότησης της ΕΕ για λήψη έκτακτων μέτρων με διαδικασίες πρόσφορες για την αντιμετώπιση των τρεχουσών αναγκών, όπως είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, η παροχή κατάλληλων υπηρεσιών, ο εντοπισμός των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και ευπαθών ατόμων (π.χ. ασυνόδευτα ανήλικα, θύματα παράνομης διακίνησης ανθρώπων, άτομα με προβλήματα υγείας κλπ).

• Εξεύρεση κατάλληλων δομών κράτησης, καθώς και δομών υποδοχής και φιλοξενίας ατόμων, που χρήζουν ειδικής μέριμνας (π.χ. αιτούντες άσυλο, ασυνόδευτα ανήλικα, θύματα παράνομης διακίνησης κλπ).

• Άμεση εφαρμογή των διαδικασιών καταγραφής και εντοπισμού των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και των ευπαθών ομάδων στον απολύτως αναγκαίο χρόνο.

• Εξασφάλιση της πρόσβασης στην διαδικασία ασύλου και βελτίωση της διαδικασίας ασύλου (π.χ. θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για την πρόσληψη διερμηνέων, εξειδικευμένο προσωπικό, βελτίωση της διαδικασίας κλπ).

• Εξορθολογισμός του συστήματος κράτησης, κυρίως προς την κατεύθυνση της εφαρμογής των προβλεπόμενων εναλλακτικών μέτρων για τους αιτούντες άσυλο, τα ασυνόδευτα ανήλικα, τις ευπαθείς ομάδες, και τις ανέφικτες απελάσεις, καθώς μέχρι σήμερα η κράτηση δεν έχει καταφέρει να εξυπηρετήσει τον σκοπό για τον οποίο επιβάλλεται, και ειδικότερα την εξέταση του αιτήματος ασύλου, αλλά ακόμα και την απομάκρυνση από την χώρα, αλλά αντιθέτως έχει προκαλέσει σειρά καταδικαστικών αποφάσεων για την χώρα μας από το ΕΔΔΑ.Δημιουργία δικτύων συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων φορέων της κεντρικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό τη διαβούλευση και άμβλυνση των αντιθέσεων και αντιδράσεων που έχουν εγερθεί από τις τοπικές κοινωνίες κατά της ίδρυσης Κέντρων Πρώτης Υποδοχής.

• Στελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών, και κυρίως της ΕΛ.ΑΣ., με κατάλληλο και επαρκές προσωπικό, καθώς και παροχή υπηρεσιών υγείας και νομικής συνδρομής σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (π.χ. αυτοδιοίκηση, νοσοκομείο, ιατρικό και δικηγορικό σύλλογο) και οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στο πεδίο.

• Πλήρης και αποτελεσματική λειτουργία της διαδικασίας οικειοθελούς επαναπατρισμού, η οποία θα εξασφαλίζει την ασφαλή επιστροφή στις χώρες προέλευσης, για όσους δηλώνουν την πρόθεση επιστροφής.

• Ανάγκη επανασχεδιασμού του συνολικού συστήματος διαχείρισης των μικτών ροών στα σημεία εισόδου, δεδομένου ότι η μέχρι τώρα εμπειρία των εμπλεκομένων φορέων σε συνδυασμό με την παρούσα κατάσταση καταδεικνύει την αναποτελεσματικότητά του.

Συνοψίζοντας η ΕΕΔΑ και ο ΣτΠ θέλουν να επισημάνουν ότι δεν είναι πλέον δυνατή η συνέχιση των «παλαιών» και εκ του αποτελέσματος παντελώς αποτυχημένων πρακτικών, που όχι μόνο δεν αποτελούν λύση στην διαχείριση του φαινομένου των μικτών μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου, αλλά αντιθέτως έχουν συμβάλει στην εξάπλωση των συνεπειών αυτών σε όλη την χώρα και κυρίως στο κέντρο της Αθήνας και τα σημεία εξόδου, όπως η Πάτρα και η Ηγουμενίτσα.

Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι οι πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες και ιδιαιτέρως ο Ν. 3907/2011, αναδεικνύουν τη σημαντική προσπάθεια της χώρας για τον εξορθολογισμό του συστήματος της διαχείρισης των μικτών ροών. Προκειμένου όμως να εφαρμοστούν οι προβλεπόμενες διαδικασίες, όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι

αναγκαία η λήψη μέτρων, και ειδικότερα η στελέχωση των υπηρεσιών με το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό, η δημιουργία κατάλληλων υποδομών, καθώς και συστηματική συνεργασία και παρακολούθηση εκ μέρους της κεντρικής διοίκησης, προϋποθέσεις απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή του.

Τέλος, η ΕΕΔΑ και ο ΣτΠ παραμένουν στην διάθεση των αρμοδίων φορέων και δηλώνουν την διαθεσιμότητά τους για περαιτέρω συνεργασία προκειμένου να αναζητηθούν οι κατάλληλες λύσεις για τα ανωτέρω θέμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εκθέσεις Αυτοψίας στους χώρους κράτησης παρανόμως εισερχομένων αλλοδαπών και αιτούντων άσυλο στην περιοχή των Ν. Έβρου και Ροδόπης

Ι. Νομός Έβρου

Α)Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Τυχερού

Το Τμήμα αποτελείται από δύο χώρους με ελλιπέστατη υποδομή, οι οποίοι στεγάζουν τις αστυνομικές δυνάμεις, καθώς και από τα κρατητήρια, τα οποία παρουσιάζουν τραγική εικόνα. Στο πατάρι του κυρίως δωματίου όπου στεγάζονται οι αστυνομικοί έχει οργανωθεί από την ΜΚΟ «Γιατροί χωρίς Σύνορα» πρόχειρο ιατρείο με δυνατότητα στοιχειώδους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Παραπλεύρως του κτίσματος υπάρχουν δύο προκατασκευασμένοι χώροι στους οποίους διεξάγονται συνεντεύξεις από αξιωματούχους της FRONTEX, προκειμένου να διαπιστωθεί η εθνικότητα των κρατουμένων αλλοδαπών.

Ειδικότερα ζητήματα τα οποία αναδείχθηκαν, από την περιήγηση του κλιμακίου στους χώρους, αλλά και από τις συζητήσεις με τους αρμοδίους αστυνομικούς και τους κρατούμενους, αποτελούν τα ακόλουθα:

Μολονότι η μέγιστη χωρητικότητα των κρατητηρίων ανέρχεται σε 80 άτομα, την ημέρα της επίσκεψης κρατούνταν 122 αλλοδαποί διαφόρων εθνικοτήτων, κυρίως Γκάνας, Νιγηρίας, Ιράκ, σε τρείς διακριτούς χώρους.

Στον έναν χώρο συνωστίζονταν οι κρατούμενοι, άνδρες και γυναίκες μαζί, οι οποίοι πρόκειται να περάσουν από τη συνέντευξη της FRONTEX, καθήμενοι ή ξαπλωμένοι στο πάτωμα. Η αίθουσα δεν είχε επαρκή φωτισμό, εξαερισμό και θέρμανση και η ατμόσφαιρα ήταν πνιγηρή. Να σημειωθεί ότι στον χώρο υπήρχε ένα (1) καρτοκινητό τηλέφωνο. Λόγω της αδυναμίας συνεχούς πρόσβασης σε χώρο υγιεινής (τουαλέτα), παρατηρείται το φαινόμενο οι κρατούμενοι αλλοδαποί να βγαίνουν στο προαύλιο, για τις σωματικές τους ανάγκες ή στην άκρη του διαδρόμου μπροστά από το χώρο φύλαξης, γεγονός το οποίο υπέπεσε και στην αντίληψη του κλιμακίου κατά την ώρα της επίσκεψης.

Στους υπόλοιπους δύο θαλάμους, οι οποίοι, επίσης, δεν πληρούσαν τις στοιχειώδεις προϋποθέσεις διαβίωσης ούτε για μία ημέρα (έλλειψη φωτισμού και εξαερισμού, μη τήρηση οποιωνδήποτε κανόνων υγιεινής και καθαριότητας), κρατούνταν αλλοδαποί, οι οποίοι ενέπιπταν σε άλλες κατηγορίες, όπως αιτούντες άσυλο ή υπό απέλαση.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των αστυνομικών οργάνων, οι αλλοδαποί κρατούμενοι δεν παραμένουν περισσότερο από 3-15 ημέρες, λόγω της ανεπάρκειας των χώρων και των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης σε αυτούς. Ωστόσο, τόσο από τον έλεγχο των βιβλίων όσο και από συζητήσεις με κρατούμενους προέκυψε ότι πολλοί από αυτούς παρέμεναν στους χώρους κράτησης επί δύο, τρείς έως και πέντε μήνες. Χαρακτηριστικά, εντοπίσθηκαν δύο Νιγηριανοί αιτούντες άσυλο, οι οποίοι είχαν υποβάλει αίτημα ασύλου από τις 24.02.2011 και παρέμεναν κρατούμενοι μέχρι την ημέρα της επίσκεψης του κλιμακίου (19.03.2011).

Στο επίμαχο Τμήμα δεν επιτρέπεται ο προαυλισμός των κρατουμένων, με προφανείς συνέπειες στη ψυχολογική κατάσταση των κρατουμένων, αλλά και στις σχέσεις τόσο μεταξύ τους όσο και με τους αστυνομικούς. Τα επιχειρήματα που

προβλήθηκαν από τα αρμόδια αστυνομικά όργανα όσον αφορά την πρακτική αυτή, εστιάστηκαν στην αδυναμία ελέγχου των κρατουμένων λόγω του μειωμένου αριθμού αστυνομικών.

Ιατροφαρμακευτική φροντίδα παρέχεται από έναν γιατρό και μία νοσηλεύτρια, ενώ, σύμφωνα πάντα με την ίδια πληροφόρηση, το Κέντρο επισκέπτονται κοινωνικός λειτουργός και ψυχολόγος.

Επιπλέον, όπως τονίσθηκε από τα αρμόδια αστυνομικά όργανα η πρόσφατη κατάργηση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, η οποία μέχρι τότε ήταν αρμόδια για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών του Κέντρου, επέτεινε ακόμη περισσότερο τις κακές συνθήκες λειτουργίας του Κέντρου, ιδιαίτερα όσον αφορά τη χορήγηση βασικών ειδών πρώτης ανάγκης.

Τέλος, η αστυνομική δύναμη του Τμήματος ανέρχεται περίπου σε 40 άτομα, τα οποία κατανέμονται ανά βάρδια τέσσερα άτομα, ιδιαίτερα μικρός αριθμός για τις ανάγκες του Τμήματος.

Θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα ότι οι αστυνομικοί, τόσο σε αυτό το Τμήμα, αλλά και στα υπόλοιπα της περιοχής, καλούνται να ανταποκριθούν σε ποικίλες υποχρεώσεις, πολλές από τις οποίες ξεφεύγουν από την τυπική έννοια αστυνομικών καθηκόντων. Είναι επιφορτισμένοι τόσο με τη διενέργεια διοικητικών διαδικασιών όσο και με τη διαχείριση των καθημερινών και κοινωνικών αναγκών των κρατουμένων. Η διανομή φαγητού ή ειδών υγιεινής, η φροντίδα ακόμη και για την στοιχειώδη καθαριότητα, ενίοτε, των χώρων, η φύλαξη αυτών, οι τρέχουσες διοικητικές υποχρεώσεις σε συνδυασμό με τις ανυπόφορες συνθήκες παραμονής στα επίμαχα Τμήματα, δημιουργούν καταστάσεις άγχους και απελπισίας, οι οποίες δοκιμάζουν ή και ξεπερνούν τα όρια αντοχής των αστυνομικών οργάνων.

Β) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών

Το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών ανήκει στην αρμοδιότητα της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αλεξανδρούπολης και καλύπτει τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής Θράκης και Ανατολικής Μακεδονίας. Το Τμήμα έχει προσωπικό 103 άτομα, με 10-12 άτομα σε κάθε βάρδια.

Οι διοικητικές υπηρεσίες στεγάζονται σε ένα διώροφο κτίριο, παλαιάς κατασκευής και ο χώρος κράτησης είμαι μία ισόγεια πρόχειρη κατασκευή, αποτελούμενη από τρεις θαλάμους κράτησης, δύο εκ δεξιών της εισόδου του χώρου, με ενιαίο μικρό προαύλιο χώρο και έναν εξ αριστερών, με επίσης μικρό προαύλιο χώρο. Ο εν λόγω χώρος κράτησης έχει συνολική χωρητικότητα 40 ατόμων. Το Τμήμα διαθέτει έναν ιατρό, έναν νοσοκόμο, έναν ψυχολόγο, δύο διερμηνείς και έναν υπάλληλο της FRONTEX.

Κατά την επίσκεψή μας διαπιστώσαμε ότι στους χώρους κρατούνταν 37 γυναίκες και 89 άντρες, συνολικά δηλαδή υπήρχαν 126 κρατούμενοι αλλοδαποί, κυρίως από το Μαρόκο, Αλγερία, Άγιο Δομήνικο και Ιράκ. Ο χρόνος κράτησης κυμαινόταν μέχρι πρόσφατα από 2-5 μήνες, ενώ κατά την περίοδο της επίσκεψής μας ο χρόνος αυτός είχε μειωθεί στους 1-2 μήνες λόγω του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού των κρατουμένων. Στο χώρο κρατούνταν δύο ασυνόδευτα ανήλικα, ένα συνοδευόμενο από τον πατέρα του καθώς και ένα ανδρόγυνο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι μας επισημάνθηκαν οι σοβαρές επιπτώσεις της απουσίας αποτελεσματικού συστήματος διαπίστωσης της ανηλικότητας αλλά και της εν γένει εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου περί ασυνόδευτων ανηλίκων. Το πρόβλημα του συνωστισμού ήταν ιδιαίτερα έντονο ενώ οι κρατούμενοι ήταν αναγκασμένοι να κοιμούνται ακόμη και στους προαύλιους χώρους. Υπήρξε προσπάθεια διαχωρισμού ανδρών και γυναικών, στο βαθμό που κρατούνταν στους δύο ξεχωριστούς θαλάμους, που βρίσκονται εκ δεξιών της εισόδου, οι οποίοι ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, επικοινωνούν με ενιαίο προαύλιο, καθώς περαιτέρω οι πόρτες των χώρων είναι ανοιχτές συνεχώς. Ως εκ τούτου, η κράτηση είναι ουσιαστικά μικτή. Στον τρίτο θάλαμο που βρίσκεται εξ αριστερών της εισόδου κρατούνταν αποκλειστικά άνδρες Αφρικανικής καταγωγής.

Τέλος, η αστυνομική δύναμη του Τμήματος ανέρχεται περίπου σε 103 άτομα, τα οποία κατανέμονται ανά βάρδια δέκα έως δώδεκα άτομα. Ωστόσο, έντονο ήταν το αίσθημα του άγχους, της κόπωσης και της απελπισίας εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα, όπως αυτά που έχουν ήδη αναφερθεί. Ιδιαιτέρως μας επισημάνθηκαν οι δυσμενείς επιπτώσεις της αδυναμίας μετάθεσης των υπηρετούντων αστυνομικών για πέντε έτη από την αλλαγή του σχετικού νομοθετικού πλαισίου περί (πρώην) συνοριοφυλάκων.

Γ) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Σουφλίου

Το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Σουφλίου ανήκει στην αρμοδιότητα της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αλεξανδρούπολης και καλύπτει τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής Θράκης και Ανατολικής Μακεδονίας. Το Τμήμα έχει προσωπικό 66 άτομα, με έξι άτομα σε κάθε βάρδια. Σημειώνεται ότι κλιμάκιο του ΣτΠ είχε επισκεφθεί και παλαιότερα το εν λόγω Τμήμα, κατά το χρονικό διάστημα 25-30 Ιουνίου 2007.

Παρά το γεγονός ότι οι αστυνομικές υπηρεσίες στεγάζονται πλέον σε ένα πρόσφατα ανεγερθέν διώροφο κτίριο, το οποίο φαίνεται να πληροί ικανοποιητικώς τις ανάγκες της υπηρεσίας, οι δομές κράτησης των αλλοδαπών παραμένουν οι ίδιες και δεν έχουν βελτιωθεί ούτε στο ελάχιστο τα τελευταία χρόνια. Ο χώρος κράτησης των αλλοδαπών παραμένει *μία πρόχειρη κατασκευή αποτελούμενη από δύο χώρους* με πέτρινα κρεβάτια και έναν μικρό προθάλαμο. Η *μέγιστη χωρητικότητα* των κρατητηρίων ανέρχεται *σε 36 άτομα*, (σύμφωνα με τον επικεφαλής της υπηρεσίας), πάντα ωστόσο υπό την προϋπόθεση ότι οι χώροι αυτοί προορίζονται για ολιγοήμερη κράτηση καθώς σε καμία περίπτωση δεν πληρούν τις προδιαγραφές χώρου μακρόχρονης παραμονής.

Ωστόσο, κατά την επίσκεψή μας διαπιστώσαμε ότι ο χώρος αυτός είχε μετατραπεί σε χώρο μακρόχρονης διοικητικής, κατά κύριο λόγο, κράτησης (διάρκειας, κατά μέσο όρο 3 και 4 μήνες). Η μακρόχρονη παραμονή των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών, σε συνδυασμό με τον συνωστισμό που διαπιστώσαμε κατά την επίσκεψή μας, *καθώς κρατούνταν 56 άτομα* (Μαροκινοί, Αλγερινοί και Σύριοι στο μεγαλύτερο ποσοστό), διοικητικοί κρατούμενοι κατά κύριο λόγο (συμπεριλαμβανομένου ενός μικρού αριθμού ποινικών κρατουμένων) καθιστούσαν τις συνθήκες κράτησης στο εν λόγω Τμήμα ***απαράδεκτες.*** Το μεγαλύτερο ποσοστό των κρατουμένων κοιμόταν στο πάτωμα μέσα στους δύο χώρους κράτησης αλλά και στον προθάλαμο, ο οποίος υποκαθιστούσε τον προαυλισμό, στον βαθμό που οι δυο χώροι κράτησης ήταν ανοιχτοί και οι αλλοδαποί μπορούσαν καθ' όλη την διάρκεια της ημέρα να κινούνται μεταξύ αυτών και του προθαλάμου. Από τους δυο χώρους υγιεινής (τουαλέτα-ντους), ο ένας ήταν εκτός λειτουργίας, με αποτέλεσμα το σύνολο των κρατουμένων να εξυπηρετείται από τον έναν χώρο, γεγονός το οποίο είναι εκ των πραγμάτων αδύνατο, με όλες τις συνέπειες που αυτό επιφέρει για τις συνθήκες υγιεινής.

Σημειώνεται ότι για λόγους ασφαλείας, όπως μας ελέχθη, δεν επετράπη στο κλιμάκιο να εισέλθει στον προθάλαμο και τους χώρους κράτησης και η επαφή με τους κρατουμένους έγινε στην είσοδο του προθαλάμου, «πίσω από τα κάγκελα».

Για λόγους ασφαλείας επίσης, λόγω αδυναμίας διαχείρισης του αριθμού των κρατουμένων, σύμφωνα με τον επικεφαλής του Τμήματος, ο προαυλισμός εξαρτάται κάθε φορά αποκλειστικά από τον αριθμό των κρατουμένων, παρότι υπάρχει περιφραγμένος προαύλιος χώρος, ο οποίος φαίνεται να πληροί τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφαλείας. Οι επικαλούμενοι λόγοι ασφαλείας, ενδεχομένως προσχηματικοί, εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων, οι οποίοι αποκλείουν τον προαυλισμό των αλλοδαπών φαίνεται, σε μεγάλο βαθμό να ενισχύονται από την αυξημένη ποινική ευθύνη των οργάνων σε περίπτωση απόδρασης διοικητικού κρατουμένου, η οποία είναι ίδια με εκείνη σε περί-

πτωση απόδρασης ποινικού κρατουμένου. Ως εκ τούτου, ο προαυλισμός φαίνεται να γίνεται, σχεδόν αποκλειστικά, στον προθάλαμο.

Υπό τις ανωτέρω συνθήκες εκφεύγει των ορίων φαντασίας το γεγονός ότι, σύμφωνα με τον επικεφαλής, ο αριθμός των κρατουμένων στον εν λόγω χώρο ανήλθε κατά το πρόσφατο παρελθόν στα 150 άτομα.

Ο διαπιστωθείς σοβαρός συνωστισμός των αλλοδαπών με όλες τις συνέπειες που αυτός, σχεδόν νομοτελειακά, επέφερε στις συνθήκες υγιεινής και κράτησης αλλά και στην δυνατότητα προαυλισμού αποτυπώνει και επιβεβαιώνει, δυστυχώς, τους προβληματισμούς του ΣτΠ, όπως αυτοί είχαν εκφραστεί στην από 29.10.2007 Έκθεση Αυτοψίας στο ίδιο Τμήμα.

Σε κάθε περίπτωση οι πληροφορίες που λάβαμε περί ύπαρξης μίας θέσης ιατρού, νοσοκόμου και ψυχολόγου είναι ενθαρρυντικές, ωστόσο, δεν φαίνεται να δύνανται να αντισταθμίσουν ή απαλύνουν τις απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες κράτησης.

Δ) Κέντρο Κράτησης στο Φυλάκιο Ορεστιάδας (Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Κυπρίνου)

Στην περιοχή Φυλάκιο της Ορεστιάδας (Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Κυπρίνου) λειτουργεί από τις αρχές του έτους 2007 το Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών, το οποίο καλύπτει τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής Θράκης και Ανατολικής Μακεδονίας.

Εκτός από το ανωτέρω Κέντρο, εξακολουθούν να κρατούνται αλλοδαποί και στα κρατητήρια των κατά τόπον Τμημάτων Συνοριακής Φύλαξης (π.χ. Φερών, Σουφλίου, Τυχερού, Μεταξάδων, Νέου Χειμωνίου κλπ.) είτε μέχρι να αφεθούν ελεύθεροι, είτε μέχρι να μεταχθούν στο Φυλάκιο. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι σε περίπτωση άφιξης νέων κρατουμένων, κρατούμενοι από το Φυλάκιο μεταφέρονται στα κρατητήρια των προαναφερθέντων Τμημάτων Συνοριακής Φύλαξης.

Κατά τον χρόνο της επίσκεψης (18.03.2011), στο Κέντρο Κράτησης κρατούνταν 412 αλλοδαποί (317 άνδρες, 29 γυναίκες και 66 ανήλικοι) διαφόρων εθνικοτήτων (π.χ. Αίγυπτος, Αλγερία, Ακτή Ελεφαντοστού, Αφγανιστάν, Μυανμάρ, Γεωργία, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κίνα, Κονγκό, Λιβύη, Μαρόκο, Νιγηρία, Πακιστάν, Συρία, Τυνησία, Παλαιστίνη κλπ). Όπως ενημερωθήκαμε, κατά τους προηγούμενους μήνες ο αριθμός κρατουμένων ήταν σχεδόν ο διπλάσιος (σημ. η δυναμικότητα του κέντρου είναι 300 άτομα).

Να σημειωθεί επίσης ότι κατά τον χρόνο της επίσκεψης στο Φυλάκιο κρατούνταν 66 ασυνόδευτοι ανήλικοι για ιδιαιτέρως μεγάλο χρονικό διάστημα (σημ. περίπου 5 μήνες), επειδή δεν υπήρχαν θέσεις σε ξενώνες ή κέντρα φιλοξενίας ανηλίκων ώστε να μεταφερθούν εκεί.

Στο Κέντρο υπάρχει επίσης κλιμάκιο της FRONTEX, το οποίο σε συνεργασία με άνδρες της ΕΛ.ΑΣ. διενεργεί την καταγραφή των νεοεισερχόμενων αλλοδαπών. Για τις ανάγκες της καταγραφής έχει δημιουργηθεί και ειδικός χώρος, όπου διενεργείται η σχετική διαδικασία (π.χ. καταγραφή προσωπικών στοιχείων, προσωπική συνέντευξη, λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων κλπ). Αντιπροσωπεία της FRONTEX βρίσκεται στην περιοχή από το καλοκαίρι του 2010 στο πλαίσιο συνδρομής των ελληνικών αρχών στα θέματα ελέγχου των συνόρων και της εφαρμογής της Συνθήκης Schengen.

Το Κέντρο Κράτησης στο Φυλάκιο Ορεστιάδας, ενώ κατά την έναρξη της λειτουργίας του είχε ανακαινισθεί πλήρως, ήδη εμφανίζει σοβαρές φθορές και προβλήματα στην συντήρηση και λειτουργία του, κυρίως λόγω της κράτησης ιδιαιτέρως μεγαλύτερου αριθμού ανθρώπων. Η κράτηση των αλλοδαπών λαμβάνει χώρα σε επτά (7) θαλάμους με εσωτερικές τουαλέτες και ντους. Κατά τον χρόνο της επίσκεψης, οι γυναίκες και οι ασυνόδευτοι ανήλικοι κρατούνταν σε ξεχωριστούς θαλάμους. Οι συνθήκες κράτησης λόγω του υπερπληθυσμού ήταν ιδιαιτέρως προβληματικές. Επίσης, σύμφωνα με την ενημέρωση, την οποία είχαμε από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές, δεν γίνεται προαυλισμός

των κρατουμένων λόγω του μεγάλου αριθμού αυτών και της μη ύπαρξης επαρκούς προσωπικού για την φύλαξή τους.

Όπως ενημερωθήκαμε, το προσωπικό φύλαξης (αστυνομικοί) είναι πενήντα πέντε (55) άτομα και απασχολούνται οκτώ (8) άτομα στην κάθε βάρδια.

Στον χώρο υπάρχει ιατρείο και αναρρωτήριο. Ενημερωθήκαμε ότι εκεί υπηρετούν ένας (1) ιατρός, ένας (1) νοσηλευτής και ένας (1) ψυχολόγος. Ήδη από τον Μάρτιο του 2011, υπάρχει εγκατεστημένη κινητή μονάδα του Υπουργείου Υγείας για την εξέταση των νεοεισερχόμενων αλλοδαπών. Κατά την επίσκεψή μας ενημερωθήκαμε για τα προβλήματα, που υπάρχουν στην κάλυψη των λειτουργικών αναγκών του Κέντρου. Συγκεκριμένα διαπιστώθηκε ότι υπάρχει σημαντικό πρόβλημα στην χρηματοδότηση της λειτουργίας του Κέντρου εξαιτίας της πρόσφατης αλλαγής του νομοθετικού πλαισίου και της κατάργησης της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, η οποία μέχρι τότε ήταν αρμόδια για την κάλυψη των σχετικών δαπανών σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε ότι λόγω της έλλειψης χρηματοδότησης και της μη εξόφλησης οφειλών στους προμηθευτές υπάρχουν βασικές ελλείψεις σε είδη πρώτης ανάγκης (π.χ. χαρτί υγείας, είδη υγιεινής, κλινοσκεπάσματα κλπ). Επίσης ανησυχία εκφράστηκε και για την συνέχιση της τροφοδοσίας και της σίτισης λόγω του γεγονότος ότι η σύμβαση, που είχε συναφθεί με ιδιωτική εταιρεία catering θα έληγε μέσα στις επόμενες ημέρες.

Αναφέρθηκαν επίσης προβλήματα, τα οποία υπάρχουν στην ενημέρωση και την επικοινωνία με τους κρατουμένους, λόγω της έλλειψης διερμηνέων.

Από τις συζητήσεις, τις οποίες είχαμε με κρατουμένους δεν φάνηκε να είναι ιδιαιτέρως ενημερωμένοι σχετικά με την διαδικασία ασύλου. Επίσης δεν υπήρχε επαρκής ενημέρωση ούτε για τους λόγους κράτησής τους, την διάρκεια αυτής κλπ. Περαιτέρω θα πρέπει να αναφερθεί ότι κάποιοι κρατούμενοι διαμαρτύρονταν ότι είχαν δώσει χρήματα σε δικηγόρους για την υποβολή αιτήματος ασύλου ή αντιρρήσεων κατά της κράτησής τους χωρίς όμως να έχουν προβεί σε καμία ενέργεια για την εκπροσώπησή τους ή την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι κατά την επίσκεψη στο Κέντρο συναντήσαμε και αλλοδαπούς, οι οποίοι είχαν εμφανή σημάδια αυτοτραυματισμού (κόψιμο με αιχμηρά αντικείμενα). Όπως μας ενημέρωσαν οι ίδιοι, αλλά και οι αστυνομικοί, ο αυτοτραυματισμός τους έγινε σε εκδήλωση διαμαρτυρίας για την παράταση της κράτησής τους, ενώ οι ίδιοι είχαν εκφράσει την επιθυμία τους να επιστρέψουν στις χώρες προέλευσής τους (βλ. Αίγυπτο, Μαρόκο, Τυνησία).

Ε) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Νέου Χειμωνίου

Κατά την επίσκεψή μας (18.03.2011) στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Νέου Χειμωνίου, συνολικής χωρητικότητας 15 ατόμων, κρατούνταν 12 άτομα.

Όπως μας ενημέρωσαν οι αστυνομικοί, η πλειοψηφία των κρατουμένων, που βρίσκονταν εκεί, έχει μεταφερθεί από άλλα κέντρα κράτησης και κυρίως από το κέντρο κράτησης στο Φυλάκιο λόγω μη ύπαρξης θέσεων εκεί. Μας πληροφόρησαν ότι αυτό αποτελεί συνήθη πρακτική, δεδομένου του μεγάλου αριθμού των αφίξεων και της έλλειψης χώρων κράτησης. Επίσης, οι εντολές για την άρση της κράτησής τους γίνονται από την αρμόδια αστυνομική αρχή της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ορεστιάδας. Οι κρατούμενοι παραμένουν έγκλειστοι για όσο διάστημα παραμείνουν εκεί, καθώς στο συγκεκριμένο χώρο δεν υπάρχει δυνατότητα προαυλισμού.

Ειδικότερα για τις συνθήκες κράτησης στο ανωτέρω Τμήμα αξίζει να αναφερθεί ότι σε κάποια κελιά δεν υπήρχαν κρεβάτια και οι κρατούμενοι κοιμόντουσαν στο πάτωμα. Διαπιστώθηκαν επίσης σημαντικές ελλείψεις στους χώρους κράτησης (βλ. έλλειψη ντους, έλλειψη θέρμανσης και φυσικού φωτισμού). Περαιτέρω θα πρέπει να αναφερθεί ότι

κατά τον χρόνο της επίσκεψης υπήρξαν διαμαρτυρίες από κρατουμένους για ανάρμοστη συμπεριφορά των αστυνομικών (κυρίως λεκτική), αλλά υπήρξαν και καταγγελίες για βιαιοπραγίες σε βάρος τους (π.χ. χαστούκια, τράβηγμα μαλλιών). Διαμαρτυρίες επίσης υπήρξαν από μέρους κάποιων αλλοδαπών για την λανθασμένη καταγραφή της εθνικότητάς τους από το κλιμάκιο της FRONTEX.

Αναφορικά δε με τις διαδικασίες, οι οποίες τηρούνται τόσο για την κράτησή τους, όσο και την διαδικασία ασύλου, οι εκεί υπηρετούντες αστυνομικοί μας ενημέρωσαν ότι δεν έχουν πληροφόρηση για την κατάσταση των κρατουμένων π.χ. τον συνολικό χρόνο της κράτησης, αν έχουν υποβάλει αίτημα ασύλου κλπ, καθώς η μεταγωγή τους γίνεται από την αρμόδια αστυνομική διεύθυνση και εκείνοι είναι αρμόδιοι μόνο για την φύλαξή τους σύμφωνα με τις εντολές που δέχονται. Αναφορικά δε, με την διαδικασία ασύλου και την ενημέρωσή των κρατουμένων για την υποβολή αιτήματος ασύλου, μας πληροφόρησαν ότι έχουν εντολή μόνο για την φύλαξη τους.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στο συγκεκριμένο τμήμα εντοπίσαμε και τρεις (3) αλλοδαπούς αιτούντες άσυλο, οι οποίοι είχαν υποβάλει αναφορά στον ΣτΠ σχετικά με προβλήματα στην διαδικασία ασύλου, και είχαν μεταφερθεί εκεί από το Φυλάκιο.

ΣΤ) Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Μεταξάδων

Στο ανωτέρω Τμήμα, συνολικής χωρητικότητας 15 ατόμων, κρατούνταν κατά την επίσκεψή μας (18.03.2011) 19 άτομα. Οι εκεί υπηρετούντες αστυνομικοί μας ενημέρωσαν ομοίως ότι οι κρατούμενοι μεταφέρονται από άλλα κέντρα κράτησης, όταν υπάρχει πρόβλημα χώρου.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι ούτε στο ανωτέρω κέντρο υπήρχε η δυνατότητα προαυλισμού με συνέπεια οι κρατούμενοι να παραμένουν έγκλειστοι μέχρι να αφεθούν ελεύθεροι ή να μεταφερθούν σε άλλο χώρο κράτησης. Αναφορικά με τα επί μέρους ζητήματα των συνθηκών κράτησης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπήρχαν κλίνες για όλους τους κρατουμένους, αλλά οι συνθήκες υγιεινής ήταν αρκετά άσχημες (π.χ. έλλειψη καθαριότητας, βρώμικα κλινοσκεπάσματα, έλλειψη ειδών υγιεινής κλπ). Στον χώρο υπήρχε θέρμανση, τουαλέτα και ντους.

Ανάμεσα στους κρατουμένους υπήρχαν και απορριφθέντες αιτούντες άσυλο αλλοδαποί. Σχετικά με την διαδικασία ενημέρωσής τους (π.χ. την επίδοση των αποφάσεων, την ενημέρωση για το δικαίωμα άσκησης προσφυγής κλπ) οι αστυνομικοί δεν ήταν σε θέση να μας ενημερώσουν, καθώς, όπως και οι συνάδελφοι τους στο Νέο Χειμώνιο, μας ενημέρωσαν ότι είναι αρμόδιοι μόνο για την φύλαξή τους και δεν έχουν κάποια άλλη ενημέρωση ή εμπλοκή στην διαδικασία. Οι εντολές και οι προσωπικοί φάκελοι των κρατουμένων κρατούνται στην αρμόδια Αστυνομική Διεύθυνση Ορεστιάδας.

Εντοπίστηκαν επίσης και άτομα, τα οποία αντιμετώπιζαν προβλήματα υγείας. Όπως μας ενημέρωσαν οι αστυνομικοί, στους ανωτέρω κρατουμένους είχε χορηγηθεί φαρμακευτική αγωγή ή/και είχαν προηγουμένως νοσηλευθεί.

Οι αστυνομικοί μας ενημέρωσαν ότι μεταξύ των κρατουμένων υπήρχαν υπόδικοι ή/και κατάδικοι, οι οποίοι κρατούνταν στα κρατητήρια λόγω μη ύπαρξης θέσεων στα σωφρονιστικά καταστήματα της περιοχής.

Τέλος, αναφέρθηκαν τα σημαντικά προβλήματα στην επικοινωνία με τους κρατουμένους, τον εντοπισμό των αναγκών τους και την παροχή σε αυτούς της κατάλληλης προστασίας ελλείψει διερμηνέων.

ΙΙ. Νομός Ροδόπης
Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Βέννας

Το εν λόγω Κέντρο Αλλοδαπών, το οποίο βρίσκεται στις παρυφές του Δημοτικού Διαμερίσματος Βέννας του Δήμου Μαρώνειας, στον Νομό Ροδόπης, συνίσταται σε ένα κύριο οικοδόμημα, το οποίο πριν μετατραπεί σε χώρο κράτησης το 2001, χρησίμευε ως χώρος αποθήκευσης σιτηρών στις εγκαταστάσεις του Σιδηροδρομικού Σταθμού Βέννας.

Την ημέρα της επίσκεψης του κλιμακίου κρατούνταν στον χώρο περίπου 202 άνδρες, ενώ σύμφωνα με τον Διοικητή του Κέντρου η μέγιστη χωρητικότητα του Κέντρου είναι 214 άτομα. Η μεγάλη πλειοψηφία των κρατουμένων προέρχονταν από το Ιράκ, τη Συρία, το Πακιστάν, ενώ ανάμεσά τους υπήρχαν και αρκετοί αλλοδαποί εθνικοτήτων Τυνησίας, Αλγερίας, Σομαλίας και Νιγηρίας.

Το κλιμάκιο διαπίστωσε ότι η στέγαση των κρατουμένων γίνεται σε έξι μεγάλους όμορους θαλάμους με επαρκή φωτισμό και εξαερισμό, στον καθέναν από τους οποίους κρατούνταν 30-37 άτομα. Σε κάθε χώρο κράτησης αντιστοιχεί τουαλέτα και ντουζιέρες. Στον κοινό διάδρομο έξω από τους θαλάμους υπήρχαν έξι καρτοκινητά τηλέφωνα, στα οποία είχαν πρόσβαση οι κρατούμενοι. Ο προαυλισμός των κρατουμένων, σύμφωνα με την παρεχόμενη πληροφόρηση από τα αστυνομικά όργανα, διεξάγεται κάθε ημέρα, κυκλικά, στις ώρες 10πμ-12μμ και 3-5μμ, γεγονός που διαπιστώθηκε και από το κλιμάκιο, αφού κατά το χρόνο της επίσκεψης (δωδεκάτη μεσημβρινή) τμήμα των κρατουμένων προαυλίζονταν.

Από τις συζητήσεις που είχε το κλιμάκιο με τον Διοικητή του Κέντρου Κράτησης, προέκυψε ότι υπάρχει επάρκεια σε είδη προσωπικής υγιεινής, τα οποία παρέχονται από την Περιφέρεια, αλλά δεν υπάρχει συνεργείο καθαρισμού, ενώ οι κουβέρτες και τα στρώματα θα έπρεπε να ανανεωθούν, λόγω της πολυετούς φθοράς και του ιδιαίτερα ελλιπούς καθαρισμού τους. Όσον αφορά την ιατροφαρμακευτική φροντίδα, αυτή παρέχεται από έναν γιατρό παθολόγο και μία νοσηλεύτρια, οι οποίοι επισκέπτονται το Κέντρο από Δευτέρα μέχρι Παρασκευή, κατά τις ώρες 9πμ-5μμ. Επιπλέον, ένας ψυχολόγος παρέχει υποστήριξη στους κρατούμενους. Υπάρχουν δύο μεταφραστές, ενώ η πρόσβαση των δικηγόρων και των εκπροσώπων ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην περιοχή είναι ανεμπόδιστη.

Κατά την επίσκεψη, παράπονα εκφράσθηκαν από τους κρατούμενους για μακροχρόνια κράτησή τους, η οποία μπορεί να διαρκούσε και μέχρι έξι μήνες. Χαρακτηριστική υπήρξε η περίπτωση Αλγερινών κρατουμένων, οι οποίοι κρατούνταν επί πέντε, ήδη, μήνες, λόγω του γεγονότος ότι δεν είχε διευκρινισθεί ακόμη από τις αρμόδιες υπηρεσίες εάν η απέλασή τους ήταν εφικτή ή όχι.

Εξάλλου, όπως προέκυψε από τη συζήτηση τόσο με τον Διοικητή όσο και τα αστυνομικά όργανα, η αστυνομική δύναμη του Κέντρου ανέρχεται στα είκοσι πέντε άτομα, τα οποία κατανέμονται ανά βάρδια πέντε άτομα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην αντίληψη του κλιμακίου υπέπεσε η ιδιαίτερα ελλιπής υποδομή των γραφείων των αστυνομικών οργάνων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι δεν υπήρχαν αρκετές καρέκλες για τους αστυνομικούς, με αποτέλεσμα κάποιοι από αυτούς να παραμένουν όρθιοι.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με εκτίμηση των αστυνομικών, η αυτονόμηση του Χώρου Κράτησης της Βέννας από το Τμήμα Σαπών στο οποίο ανήκε, και η στελέχωσή του με ίδια αστυνομικά όργανα θα συντελούσε στην πλέον εύρυθμη λειτουργία του.

6. Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία*

Ι. Εισαγωγή

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου έχει ασχοληθεί επανειλημμένως με ζητήματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, διατυπώνοντας απόψεις και συστάσεις προς τα αρμόδια Υπουργεία. Έχει δε, αποστείλει εκτεταμένες παρατηρήσεις επί του Σχεδίου της 3ης Περιοδικής Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού και επί της αρχικής Έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου σε σχέση με την ανάμιξη παιδιών σε ένοπλη σύρραξη.[1]

Το Υπουργείο Εξωτερικών (Δ4 Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) απέστειλε στην ΕΕΔΑ το Σχέδιο της αρχικής Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία για σχολιασμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1, παρ. 6 (ε) του ιδρυτικού της Ν. 2667/1998. Η ΕΕΔΑ αφού μελέτησε το σχέδιο της Έκθεσης διατυπώνει τις κάτωθι παρατηρήσεις που μπορούν να συμβάλουν στον εμπλουτισμό του.

ΙΙ. Γενικές Παρατηρήσεις επί του σχεδίου Έκθεσης

Το σχέδιο Έκθεσης υπό σχολιασμό αποτελεί την πρώτη Έκθεση που υποβάλλει η Ελλάδα στην Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (εφεξής Επιτροπή) στο πλαίσιο του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία (εφεξής Πρωτόκολλο). Σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 1 του Πρωτοκόλλου, η αρχική Έκθεση πρέπει να υποβληθεί δύο χρόνια μετά την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου για το κάθε Κράτος Μέρος.

Το Πρωτόκολλο κυρώθηκε με τον Ν. 3625/2007 (ΦΕΚ Α΄ 290), επικυρώθηκε στις 22.02.2008 και τέθηκε σε ισχύ για την Ελλάδα στις 22.03.2008, οπότε άρχισε και η κατά το άρθρο 28 παρ. 1 Σ υπερνομοθετική ισχύς του στην ελληνική έννομη τάξη. Η Έκθεση αναφέρει μόνο τον Ν. 3625/2007, παραλείποντας την επικύρωση και την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου. Σημειώνει δε, επανειλημμένα ότι η επικύρωση έγινε με τον νόμο αυτόν. Όπως όμως είναι γνωστό, ο νόμος αποτελεί εσωτερική πράξη, με την οποία το Πρωτόκολλο εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη, καθώς και προϋπόθεση, κατά το Σύνταγμα, της προβλεπόμενης από το Πρωτόκολλο διεθνούς πράξης της επικύρωσής του. Η διεθνής ισχύς του Πρωτοκόλλου αρχίζει για κάθε Κράτος, κατά το άρθρο 14 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου, ένα μήνα μετά την κατάθεση στον Γενικό Γραμματέα των ΗΕ του εγγράφου επικύρωσης.[2] Η μνεία της χρονολογίας της έναρξης της διεθνούς ισχύος του Πρωτοκόλλου για την Ελλάδα είναι αναγκαία για να γίνει σαφής η έναρξη της προθεσμίας για την υποβολή της αρχικής έκθεσης. Είναι επίσης αναγκαία για να γίνει σαφής η έναρξη της υπερνομοθετικής ισχύος του Πρωτοκόλλου, ώστε να καθορισθεί η νομική ισχύς του στην εσωτερική έννομη τάξη, όπως ζητούν οι σχετικές με τις αρχικές εκθέσεις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Επιτροπής (Ι. General Guidelines, παρ. 4). Αναφορά μόνο στους κυρωτικούς νόμους γίνεται και για άλλες σχετικές διεθνείς συνθήκες που έχει επικυρώσει η Ελλάδα, όπως οι διεθνείς συμβάσεις εργασίας.

Κατά συνέπεια, η αρχική Έκθεση έπρεπε να έχει υποβληθεί έως τις 22.03.2010. Υπάρχει, δηλαδή, καθυστέρηση πέρα του ενός έτους. Εξάλλου, η καθυστέρηση δεν απαλλάσσει το Κράτος Μέρος από την υποχρέωση κάλυψης και του διαστήματος έως την υποβολή της Έκθεσης, πράγμα που δεν συμβαίνει.

Το σχέδιο Έκθεσης είναι αρκετά αναλυτικό και έχει καταβληθεί σημαντική προσπάθεια ώστε να συνταχθεί σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού.[3] Εντούτοις, δεν ακολουθεί όλες τις Γενικές Κατευθυντήριες Οδηγίες (Ι. General Guidelines). Έτσι, π.χ. δεν περιέχει πλήρη περιγραφή της διαδικασίας που ακολουθήθηκε για τη σύνταξή της, και ειδικότερα δεν αναφέρει καμία συμβολή μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ), και αρμόδιων (ανεξάρτητων και μη) αρχών (όπως του Συνηγόρου του Παιδιού ή του ΣΕΠΕ), παρά μόνο τη συμβολή Υπουργείων. Επίσης, δεν γίνεται αξιολόγηση των επιπτώσεων κάθε μέτρου στην πράξη, όπως ζητούν οι Κατευθυντήριες Οδηγίες.

Εξάλλου, η ΕΕΔΑ θεωρεί αναγκαίο να επαναλάβει την παρατήρηση που αφορά και άλλες ελληνικές εκθέσεις ενώπιον διεθνών οργάνων παρακολούθησης της εφαρμογής συμβατικών υποχρεώσεων της χώρας, ότι η μνεία της νομοθεσίας και η παράθεση των δομών που προβλέπονται για την προστασία του κάθε δικαιώματος δεν επαρκεί. Είναι απαραίτητο να συνδυάζεται με τη σαφή περιγραφή των προβλημάτων που εμφανίζονται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας στην πράξη, ούτως ώστε να καθίσταται δυνατή τόσο η ακριβής αποτύπωση της πραγματικότητας, όσο και η αναζήτηση λύσεων στις ελλείψεις είτε του πλαισίου προστασίας, είτε των συναρτημένων με αυτό φορέων και δομών που προέκυψαν.

Επίσης, ορισμένες πληροφορίες παρατίθενται αναλυτικά, ενώ αυτό δεν απαιτείται. Έτσι, π.χ. στην παρ. 14 των Κατευθυντήριων Οδηγιών, γίνεται παραπομπή στο άρθρο 9 παρ. 1 του Πρωτοκόλλου, που απαιτεί να δίδεται «ιδιαίτερη προσοχή» στην προστασία παιδιών, τα οποία είναι «ιδιαίτερα ευάλωτα» στα αδικήματα που αναφέρονται στο Πρωτόκολλο, και ζητείται να περιγραφούν οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την εντόπιση τέτοιων παιδιών, όπως είναι τα παιδιά του δρόμου, τα κορίτσια, τα παιδιά που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές και αυτών που ζουν σε κατάσταση φτώχειας. Ζητείται επίσης περιγραφή κοινωνικών προγραμμάτων και κοινωνικών πολιτικών που στοχεύουν στην προστασία αυτών των παιδιών (π.χ. στον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης), καθώς και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των μέτρων. Η Έκθεση όμως δίνει απλώς γενικές πληροφορίες, και μάλιστα αρκετά αναλυτικά, ιδίως σχετικά με τη νομοθεσία που αφορά την επιτήρηση όλων των μαθητών στα σχολεία (παρ. 70-73) Έκθεσης, Κεφάλαιο «Πρόληψη»), χωρίς αναφορά σε ειδικά μέτρα προστασίας ευάλωτων παιδιών, πράγμα που δεν ανταποκρίνεται στο ζητούμενο. Συνεπώς, θα πρέπει να δοθούν οι ζητούμενες πληροφορίες, ώστε να μη δημιουργηθεί η εντύπωση ότι δεν υπάρχουν μέτρα και πολιτικές στο συγκεκριμένο πεδίο για την ουσιαστική και αποτελεσματική εφαρμογή του Πρωτοκόλλου.

Επιπλέον, η ΕΕΔΑ οφείλει να παρατηρήσει ότι τα στοιχεία που παρατίθενται στο σχέδιο Έκθεσης (data) δεν ανταποκρίνονται πλήρως στις πληροφορίες τις οποίες ζητεί από κάθε Κρά-

* Το παρακάτω κείμενο παρατηρήσεων υιοθετήθηκε ομοφώνως από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στην από 30.6.2011 συνεδρίασή της. Εισηγήτριες: Σ. Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου, Εκπρόσωπος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, Λ.-Μ. Μπολάνη, Επιστημονική Συνεργάτιδα ΕΕΔΑ.

1. ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις επί της 3ης Περιοδικής Έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού», Ετήσια Έκθεση 2008, σελ. 42 επ., «Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, σε σχέση με την ανάμιξη παιδιών σε ένοπλη σύρραξη», Ετήσια Έκθεση 2009, σελ. 94 επ. Βλ. επίσης, ΕΕΔΑ, «Προτάσεις σχετικά με την εφαρμογή του Ν. 3699/2008 «Ειδική Αγωγή και εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες»», Ετήσια Έκθεση 2009, σελ. 35 επ., «Ποινικό Μητρώο ανηλίκων και νεαρών ενηλίκων», Ετήσια Έκθεση 2008, σελ. 121 επ., «Παρατηρήσεις σχετικά με το ζήτημα των ασυνόδευτων ανηλίκων», Έκθεση 2006, σελ. 151 επ., «Παρατηρήσεις-Απόφαση της ΕΕΔΑ επί του νομοσχεδίου 'Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας'», Έκθεση 2005, σελ. 231 επ., «Γνωμάτευση επί του σχεδίου νόμου για την αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων», Έκθεση 2003, σελ. 153 επ.

2. Για την επικύρωση του Πρωτοκόλλου από την Ελλάδα και την έναρξη της διεθνούς ισχύος του έναντι αυτής, βλ. ανακοίνωση του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ, Reference C.N.128.2008. Treaties-2 (Depository Notification), (New York 25.02.2008). Για τις κατά το άρθρο 28 παρ. 1 Σ προϋποθέσεις της υπερνομοθετικής ισχύος των διεθνών συμβάσεων βλ. ΣτΕ 356/1996.

3. Committee on the Rights of the Child, Revised Guidelines regarding Initial Reports to Be Submitted by States Parties under Article 12, Paragraph 1, of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, CRC/C/OPSC/2 (03.11.2006).

τος Μέρος η Επιτροπή, τόσο ως προς το ουσιαστικό περιεχόμενό τους (π.χ. αριθμός παιδιών που έχει διαπιστωθεί ότι εργάζονται καταναγκαστικά, ανάλυση των δεδομένων που υπάρχουν κατά ηλικία, φύλο και ιθαγένεια των παιδιών) όσο και ως προς τη χρονική τους έκταση. Στην παρ. 2 του σχεδίου Έκθεσης αναφέρεται ότι η έκθεση καλύπτει έως και τον Δεκέμβριο του 2010. Ωστόσο, πολλά από τα στοιχεία που παρατίθενται εκτείνονται μόνον έως το 2009 (π.χ. ανήλικα θύματα εμπορίας ανθρώπων (παρ. 5), άδειες εργασίας ανηλίκων (παρ. 18), πρόστιμα επιβληθέντα από το ΣΕΠΕ για παράνομη απασχόληση ανηλίκων (παρ. 24)). Σκόπιμο θα ήταν τα στοιχεία να επικαιροποιηθούν, έως τον χρόνο υποβολής της Έκθεσης, όπως προαναφέρθηκε, και να εμπλουτιστούν. Όπου δεν υπάρχουν δε στοιχεία, αυτό να καθίσταται σαφές και να εκτίθενται παράλληλα οι λόγοι ανυπαρξίας σχετικών στοιχείων (π.χ. έλλειψη σχετικών καταγγελιών ή έλλειψη μηχανισμού καταγραφής σχετικών πληροφοριών). Σημειώνουμε δε, ότι αποτελεί σύσταση της Επιτροπής η ανάγκη συντονισμένης επεξεργασίας στοιχείων, έτσι ώστε να διευκολύνεται με τη συλλογή τους η αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού,[4] και κατ' επέκταση και του Πρωτοκόλλου.

Επίσης, σκόπιμη θα ήταν η δημιουργία υποκεφαλαίων με τη χρήση υποτίτλων που θα ανταποκρίνονται στα ερωτήματα των Κατευθυντήριων Οδηγιών, ώστε η Έκθεση να είναι καλύτερα δομημένη και πιο ευανάγνωστη.

III. Ειδικές παρατηρήσεις επί του σχεδίου Έκθεσης

Παρ. 3: Σκόπιμο θα ήταν σε αυτό το σημείο να αναφερθεί και η αποστολή του σχεδίου Έκθεσης στην ΕΕΔΑ για σχολιασμό, σύμφωνα και με την παρ. 1 των Κατευθυντήριων Οδηγιών.

Παρ. 4-5: Οι τίτλοι "General Guidelines" και "Data" που χρησιμοποιούνται δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται ούτε στο περιεχόμενο που ακολουθεί, ούτε στο πνεύμα των Κατευθυντήριων Οδηγιών. Ειδικά, το κεφάλαιο του σχεδίου Έκθεσης που τιτλοφορείται "Data" στην ουσία αναφέρεται στο νομοθετικό πλαίσιο που αφορά την εργασία ανηλίκων και στους τρόπους ελέγχου τήρησης της σχετικής νομοθεσίας. Αντίθετα, το κεφάλαιο των Κατευθυντήριων Οδηγιών που τιτλοφορείται "Data" αναφέρεται στο σύνολο των στοιχείων που πρέπει το Κράτος Μέρος να περιλάβει στην Έκθεσή του και αφορούν το σύνολο των πράξεων που απαγορεύει το Πρωτόκολλο και όχι μόνο στην καταναγκαστική εργασία των παιδιών. Συνεπώς, τα στοιχεία θα πρέπει ή α) να τεθούν όλα συγκεντρωμένα σε ένα κεφάλαιο ή β) να κατανεμηθούν σε όλο το κείμενο της Έκθεσης ανάλογα με τη θεματική που αναλύεται κάθε φορά. Έτσι, π.χ. τα στοιχεία αναφορικά με υιοθεσίες που ζητούν οι Κατευθυντήριες Οδηγίες στην παρ. 9 σκόπιμο είναι να παρατεθούν στο κομμάτι της Έκθεσης που αναλύει το ζήτημα των υιοθεσιών (παρ. 106-126 σχεδίου Έκθεσης). Καταυτόν τον τρόπο η δομή της ;Εκθεσης αφενός θα ανταποκρίνεται ακριβέστερα στις Κατευθυντήριες Οδηγίες, και αφετέρου θα διευκολύνει τον αναγνώστη στον σχηματισμό μίας πληρέστερης εικόνας της περιγραφόμενης κατάστασης.

Παρ. 10-19: Η ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου για την εργασία ανηλίκων πρέπει να παρατεθεί σε άλλο κεφάλαιο. Αναφορικά με την παιδική εργασία, σημειώνουμε ότι ορισμένες διατάξεις του Ν. 1837/1989, που μεταφέρει την Οδηγία 94/33/ΕΚ για προστασία των νέων στην εργασία, δεν ανταποκρίνονται στους κανόνες της Οδηγίας αυτής. Έτσι, π.χ., ενώ η Οδηγία (άρθρο 10) απαιτεί ελάχιστη περίοδο ανάπαυσης δέκα τεσσάρων (14) συνεχών ωρών, ο νόμος προβλέπει μόνο δώδεκα (12) ώρες (βλ. παρ. 13 Έκθεσης).

Επίσης, πρέπει να γίνει αναφορά και στον Ν. 3863/2010 «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις» (ΦΕΚ Α' 115) που τροποποιεί το νομοθετικό πλαίσιο εργασίας ανηλίκων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 74 παρ. 9 του νόμου, οι ανήλικοι εργαζόμενοι από 15-18 ετών εξαιρούνται από τα κατώτατα όρια προστασίας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας ως προς τα κατώτατα όρια αμοιβής και όρων εργασίας που ίσχυε γι' αυτούς μέχρι σήμερα. Βάσει της διάταξης αυτής η απασχόληση των ανηλίκων 15-18 ετών μπορεί πλέον να γίνεται με συμβάσεις «μαθητείας» με το 70% του κατώτατου ημερομισθίου ή μισθού, με ελάχιστη για την προστασία της ηλικίας τους κοινωνική ασφάλιση και με πλήρη εξαίρεση από το μεγαλύτερο μέρος της εργατικής νομοθεσίας που ίσχυε μέχρι σήμερα για την προστασία τους. Η διάταξη αυτή θα έχει επιπτώσεις στην ορθή εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας (αρ. 138) περί του κατωτάτου ορίου ηλικίας εισόδου στην απασχόληση.[5]

Η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι το ζήτημα αυτό περιλαμβάνεται στην καταγγελία της ΓΣΕΕ στην Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων της ΔΟΕ για την εφαρμογή των Συμβάσεων και Συστάσεων, σχετικά με τις επιπτώσεις των μέτρων που λήφθηκαν στο πλαίσιο του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Η δε Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων, επιφυλασσόμενη να εξετάσει τα εγειρόμενα ζητήματα μετά την απάντηση της Ελληνικής Κυβέρνησης, επισήμανε, ως πρώτη γενική παρατήρηση, ότι μέτρα περιορισμού της συνδικαλιστικής ελευθερίας και της ελευθερίας των συλλογικών διαπραγματεύσεων, όπως τα καταγγελλόμενα, μπορούν να επιβληθούν μόνον ως εξαιρετικά μέτρα και μόνο στην έκταση που είναι αναγκαία, χωρίς να υπερβαίνουν μία λογική χρονική περίοδο, πρέπει δε να συνοδεύονται από επαρκείς εγγυήσεις προστασίας του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων. Επίσης, η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων σημείωσε ότι αυτά τα μέτρα μπορούν να έχουν ευρύτατες επιπτώσεις στην τήρηση μίας σειράς διεθνών συμβάσεων εργασίας που έχει επικυρώσει η Ελλάδα, περιλαμβανομένης και της Σύμβασης αρ. 138. Κάλεσε δε την Ελληνική Κυβέρνηση να επωφεληθεί της τεχνικής βοήθειας του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ΔΓΕ) και να συνεργασθεί με υψηλού επιπέδου αποστολή του ΔΓΕ για την αξιολόγηση των επιπτώσεων των μέτρων στην τήρηση των διεθνών συμβάσεων εργασίας.[6]

Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει πως η παρουσία στην Ελλάδα τα τελευταία έτη πολλών ασυνόδευτων παιδιών, τα οποία είναι τα πλέον ευάλωτα στην εκμετάλλευση, επιβάλλει τη δημιουργία ενός θεσμικού οργάνου, το οποίο θα αναλάβει τις εξουσίες παιδικής μέριμνας και θα διασφαλίζει ότι τηρούνται όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για την εξεύρεση νόμιμης εργασίας και ασφάλισης για τους ανήλικους άνω των 15 ετών που θέλουν και μπορούν να εργασθούν.[7]

Παρ. 20-25: Εκτός του ότι, όπως προαναφέρθηκε, τα στοιχεία που παρέχονται ως προς τη δραστηριότητα του ΣΕΠΕ φτάνουν μόνον έως το 2009, αξίζει να σημειωθεί ότι οι συντάκτες του σχεδίου Έκθεσης πολύ ειλικρινώς αναφέρουν ότι οι διαπιστωμένες παραβιάσεις της νομοθεσίας για την εργασία ανηλίκων δεν ανταποκρίνονται πλήρως στο μέγεθος του προβλήματος. Σκόπιμο θα ήταν σε αυτό το σημείο να γίνει μία μικρή αναφορά και στην ανεπαρκή στελέχωση και έλλειψη υλικο-τεχνικής υποδομής του ΣΕΠΕ, που, όπως η ΕΕΔΑ, αλλά και το ίδιο το ΣΕΠΕ στις ετήσιες εκθέσεις του, επισημαίνουν διαρκώς,[8] δεν του επιτρέπουν να διενεργεί ικανοποιητικά τον έλεγχο τήρησης της εργατικής νομοθεσίας.

Παρ. 29: Σκόπιμο θα ήταν η αναφορά που γίνεται στον Ν. 3727/2008 στην υποσημείωση 3 να μεταφερθεί στο κυρίως κείμενο του σχεδίου Έκθεσης, διότι παρέχονται σημαντικές πληροφορίες ως προς το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου.

Παρ. 30: Η παρατιθέμενη ελληνική

4. Committee on the Rights of the Child, Concluding Observations: Greece, CRC/C/15/Add.170 (02.04.2002) παρ. 23-24.

5. Βλ. Ν. 1182/1981 (ΦΕΚ Α' 193).

6. Βλ. International Labour Conference, 100th Session, 2011, Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, σελ. 82-83.

7. ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις σχετικά με το ζήτημα των ασυνόδευτων ανηλίκων», Έκθεση 2006, σελ. 151 επ.

8. Βλ. ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου «Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης-Εναρμόνιση της κείμενης νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουλίου 2006»», Ετήσια Έκθεση 2008, σελ. 89 επ.

νομολογία πρέπει να ενημερωθεί έως τον χρόνο υποβολής της Έκθεσης.

Παρ. 35-37: Για να είναι πιο ολοκληρωμένη η απάντηση στο ερώτημα σχετικά με τα όργανα που είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου (παρ. 13 (γ) Κατευθυντήριων Οδηγιών) θα πρέπει να γίνει αναφορά και στα Τμήματα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων της Ελληνικής Αστυνομίας, στις ειδικές ομάδες anti-trafficking που έχουν συγκροτηθεί και λειτουργούν σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και στα αποτελέσματα της δράσης τους.[9]

Παρ. 56: Εκτός των δράσεων ΜΚΟ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων που έχουν χρηματοδοτηθεί από το Υπουργείο Εξωτερικών, σκόπιμο θα ήταν να γίνει αναφορά στη γενικότερη συμβολή των ΜΚΟ στην καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών, της παιδικής πορνείας και της πορνογραφίας, σύμφωνα και με την παρ. 13(η) των Κατευθυντήριων Οδηγιών.

Επιπλέον, εντύπωση προκαλεί η παντελής έλλειψη αναφοράς στο θεσμό του Συνηγόρου του Παιδιού κυρίως, αλλά και στην ΕΕΔΑ, αρχών που μπορούν να συμβάλουν στην εφαρμογή του Πρωτοκόλλου μέσω των προτάσεών τους και των δράσεων τους (βλ. για παράδειγμα την παρέμβαση του Συνηγόρου του Παιδιού για το ζήτημα των διακρατικών υιοθεσιών).[10]

Παρ. 59: Σκόπιμο θα ήταν να αναφερθεί και ο αριθμός των Κέντρων Φροντίδας Παιδιών.

Παρ. 61: Η παράγραφος αυτή αναφέρει τις κατηγορίες παιδιών που συνήθως τοποθετούνται σε Μονάδες Παιδικής Προστασίας. Ωστόσο, οι Κατευθυντήριες Οδηγίες ζητούν πληροφορίες για τις μεθόδους που χρησιμοποιεί η Ελλάδα για τον εντοπισμό των ιδιαίτερα ευάλωτων παιδιών και τη λήψη σχετικών μέτρων (παρ. 14). Πάντως, προκαλεί εντύπωση η έλλειψη αναφοράς στους ασυνόδευτους ανήλικους και στα παιδιά του δρόμου που συνιστούν δύο εξαιρετικά ευάλωτες ομάδες ανηλίκων, δεδομένης μάλιστα και της σχετικής Σύστασης της Επιτροπής για τα παιδιά του δρόμου.[11]

Παρ. 67-73: Η εκτενής αναφορά στον τρόπο λειτουργίας των σχολείων – κάτι που αφορά όλα τα παιδιά και όχι μόνον όσα είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και διατρέχουν μεγαλύτερους κινδύνους – δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στο ζητούμενο των Κατευθυντήριων Οδηγιών, όπως επισημάνθηκε ήδη στις Γενικές Παρατηρήσεις μας.

Παρ. 74: Κατά πρώτον, ο τίτλος που χρησιμοποιείται “migration policy” δεν ανταποκρίνεται πλήρως στο περιεχόμενο της παραγράφου, που αναφέρεται στο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των θυμάτων εμπορίας. Επίσης, το σχέδιο Έκθεσης κάνει αναφορά στο προϊσχύον νομοθετικό πλαίσιο (Ν. 3386/2005). Ωστόσο, οι σχετικές διατάξεις έχουν τροποποιηθεί με τους Ν. 3907/2011 «Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α’ 7) και Ν. 3875/2010 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις» (ΦΕΚ Α’ 158). Συνεπώς, η περιγραφή του νομοθετικού πλαισίου πρέπει να αντικατασταθεί στο βαθμό που αυτό έχει τροποποιηθεί.

Επιπλέον, αρκετά περιοριστική είναι η αναφορά στο ζήτημα των ασυνόδευτων ανηλίκων. Δεδομένου ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι συνιστούν μία από τις πιο ευάλωτες ομάδες που μπορούν να πέσουν θύματα των πράξεων που το Πρωτόκολλο απαγορεύει, το σχέδιο Έκθεσης θα πρέπει να αναφέρει όλα τα μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία τους, ασχέτως από το αν υπήρξαν θύματα εμπορίας ή όχι, καθώς και τα διάφορα προβλήματα που υπάρχουν στο πεδίο αυτό. Συνεπώς,

9. Βλ. ΕΕΔΑ, «Έκθεση Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη», Ετήσια Έκθεση 2009, σελ. 222 επ.
10. Οι κατευθυντήριες οδηγίες κάνουν ρητή αναφορά στο θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη (παρ. 13 (θ)). Βλ. επίσης, Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 2: The Role of Independent National Human Rights Institutions in the Promotion and Protection of the Rights of the Child, CRC/GC/2002/2 (15.11.2002).

11. Committee on the Rights of the Child, Concluding Observations: Greece, CRC/C/15/Add.170 (02.04.2002) παρ. 72-73.

θα πρέπει να γίνει αναφορά στα Κέντρα Φιλοξενίας που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης και στον περιορισμένο αριθμό θέσεων, που δεν επαρκούν για να καλύψουν τις υφιστάμενες ανάγκες, καθώς και στην προβληματική λειτουργία του θεσμού του επιτρόπου. Μία τέτοια αναφορά επιβάλλεται – και υπό το φως της πρόσφατης καταδικαστικής απόφασης του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Rahimi*-[12] στο πλαίσιο μίας ακριβούς αποτύπωσης της ελληνικής πραγματικότητας.[13]

Παρ. 76-78: Ελλιπής είναι, επίσης, και η αναφορά στα ζητήματα παιδιών Ρομά, που περιορίζεται στο πρόγραμμα Στεγαστικής Δανειοδότησης. Σκόπιμη θα ήταν κάποια αναφορά σε πτυχές του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Τσιγγάνων – όπως τα ιατροκοινωνικά κέντρα-, αλλά και σε συγκεκριμένα προβλήματα που χρειάζεται να αντιμετωπισθούν το συντομότερο, όπως το θέμα της εκπαίδευσης, και στον ενδεχόμενο σχεδιασμό σχετικών μέτρων.[14]

Παρ. 79 επ.: Σκόπιμο θα ήταν σε αυτό το σημείο να μπει κάποιος τίτλος π.χ. “Awareness-Raising Activities”.

Παρ. 91-96: Ένα σοβαρότατο πρόβλημα είναι η διαφήμιση έργων βίας που γίνεται από τα κανάλια της τηλεόρασης σε ώρες κατά τις οποίες βλέπουν τηλεόραση τα παιδιά και ανάμεσα σε εκπομπές που αυτά παρακολουθούν.

Παρ. 96: Ο τίτλος του άρθρου 323^{A} ΠΚ είναι «Εμπορία ανθρώπων» και όχι «Εμπορία παιδιών» όπως αναφέρει το σχέδιο Έκθεσης. Σκόπιμο επίσης θα ήταν να γίνει αναφορά και στο άρθρο 339 ΠΚ «Αποπλάνηση παιδιών» και ειδικότερα στην παρ. 4 σύμφωνα με την οποία «Όποιος εξωθεί ή παρασύρει ανήλικο, που δεν συμπλήρωσε τα δεκαπέντε έτη, να παρίσταται σε ασελγή μεταξύ άλλων πράξη, έστω και αν δεν συμμετέχει σε αυτήν, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών». Η παρ. αυτή προστέθηκε με το άρθρο 3 του Ν. 3727/2008 (ΦΕΚ Α’ 257) «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις». Στη σελ. 31 η αναφορά στη διάταξη που ποινικοποιεί την «Προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους» αφορά το άρθρο **348Β ΠΚ**.

Παρ. 98-99: Τα άρθρα 126 και 127 ΠΚ τροποποιήθηκαν με το Ν. 3860/2010 (ΦΕΚ Α’ 111) «Βελτιώσεις της ποινικής νομοθεσίας για τους ανήλικους δράστες, πρόληψη και αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων». Συνεπώς, το σχέδιο Έκθεσης θα πρέπει να αναφέρεται στις διατάξεις, όπως αυτές έχουν τροποποιηθεί, στο κυρίως κείμενο και όχι σε υποσημείωση.

Παρ. 107: Σκόπιμο θα ήταν να προστεθεί σε αυτό το σημείο ο τίτλος του Ν. 2447/1996 (ΦΕΚ Α’ 278) «Κύρωση ως κώδικα του σχεδίου νόμου «Υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου, δικαστική συμπαράσταση, δικαστική επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές, δικονομικές και μεταβατικές διατάξεις»» και όχι στην παρ. 115 δεδομένου ότι εδώ γίνεται για πρώτη φορά σχετική αναφορά.

Παρ. 120: Σκόπιμο θα ήταν να δοθούν στοιχεία για την εξάρθρωση κυκλωμάτων παράνομων υιοθεσιών και εμπορίας βρεφών που έχει πραγματοποιηθεί στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, δεδομένου ότι τέτοια στοιχεία ζητούνται και από τις Κατευθυντήριες Οδηγίες (παρ. 10 (δ)).

Παρ. 127: Η εν λόγω παράγραφος επαναλαμβάνει διατάξεις του ΠΚ που έχουν περιληφθεί αναλυτικά στην παρ. 96 του σχεδίου Έκθεσης. Επιπλέον, αναφέρεται σε ζητήματα που δεν

12. ΕΔΔΑ, Rahimi κ. Ελλάδας (05.04.2011).
13. Βλ. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα (Απρίλιος 2008), Human Rights Watch, Left to Survive: Systematic Failure to Protect Unaccompanied Migrant Children in Greece (December 2008). Βλ. επίσης, ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, σε σχέση με την ανάμιξη παιδιών σε ένοπλη σύρραξη», Ετήσια Έκθεση 2009, σελ. 94 επ.
14. Βλ. ΕΕΔΑ, «Έκθεση και προτάσεις για ζητήματα σχετικά με την κατάσταση και τα δικαιώματα των Τσιγγάνων στην Ελλάδα», Ετήσια Έκθεση 2008, σελ. 100 επ., «Έκθεση του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης», Ετήσια Έκθεση 2009, σελ. 159 επ.

σχετίζονται με το θέμα της υιοθεσίας που αναλύεται σε αυτό το σημείο. Μάλλον έχει παρατεθεί εκ παραδρομής και θα πρέπει να απαλειφθεί.

Παρ. 134: Σκόπιμο θα ήταν να γίνει μεγαλύτερη αναφορά στο τι προβλέπουν οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αναφορικά με την έκδοση, δεδομένης και της σημασίας που αποδίδεται σε αυτό το ζήτημα από τις Κατευθυντήριες Οδηγίες (παρ. 24).

Παρ. 142: Το κείμενο πρέπει να παραπέμπει, σε ό,τι αφορά το άρθρο 187 ΠΚ,- στη σελίδα 33 και όχι 27 της Έκθεσης, και σε ό,τι αφορά το άρθρο 323^{A} ΠΚ, στη σελίδα 30 και όχι στη σελίδα 13.

Παρ. 149: Σε αυτό το σημείο η ΕΕΔΑ θα ήθελε να επαναφέρει τις παρατηρήσεις της αναφορικά με τη συνταγματικότητα του άρθρου 8 του Ν. 3625/2007 που αφορά στη δυνατότητα να επιτραπεί με διάταξη του αρμόδιου Εισαγγελέα η δημοσιοποίηση των δεδομένων που σχετίζονται με ποινικές διώξεις ή καταδίκες για αδικήματα, που τιμωρούνται ως κακουργήματα ή πλημμελήματα με δόλο και *ιδίως* εγκλήματα κατά της ζωής, της γενετήσιας ελευθερίας, της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας, των περιουσιακών δικαιωμάτων, παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών, επιβουλή της δημόσιας τάξης, ως και τελούμενα σε βάρος ανηλίκων. Η ΕΕΔΑ, μεταξύ άλλων, είχε επισημάνει ότι *«Γίνεται αντιληπτό ότι η δημοσιοποίηση στοιχείων σχετικά με ποινική δίωξη ή καταδίκη δύναται να συμπαρασύρει τη δημοσιοποίηση δεδομένων, κατά το μάλλον ή ήττον σχετικών, χωρίς να διασφαλίζεται επαρκώς ότι η ταυτότητα των ανηλίκων δεν θα αποκαλυφθεί. Αξιοσημείωτο είναι ότι το Πρωτόκολλο απαιτεί από το νομοθέτη την υιοθέτηση κατάλληλων μέτρων, χωρίς να προσδιορίζει τα μέτρα αυτά. Συνεπώς, η επιλογή του νομοθέτη για τη δυνατότητα δημοσιοποίησης των στοιχείων ποινικών διώξεων ή καταδικών δεν έγινε κατ' εφαρμογή της υπερκείμενης διάταξης του Πρωτοκόλλου, αλλά καθ' υπέρβαση των ορισμών της»*.[15]

Η ευρεία χρήση της δυνατότητας αυτής στην πράξη επαληθεύει τις ανησυχίες μας. Η διάταξη αυτή πρέπει να καταργηθεί το συντομότερο.

Παρ. 150: Η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιαμορφωθεί στο βαθμό που έχουν τροποποιηθεί ο Ν. 3064/2002 και το ΠΔ 233/2003 από το Ν. 3875/2010. Επίσης, θα πρέπει να εμπλουτιστεί με πληροφορίες σχετικά με τους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς που παρέχουν προστασία, αποκατάσταση και παρόμοιες υπηρεσίες σε ανήλικα θύματα, ανεξαρτήτως του εάν έχουν απομακρυνθεί από το οικογενειακό τους περιβάλλον, σύμφωνα και με τις Κατευθυντήριες Οδηγίες (παρ. 32).

Παρ. 153: Σκόπιμο θα ήταν, αντί της αναφοράς στο άρθρο 11 της Σύμβασης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσηw και κακοποίησης, να γίνει αναφορά στην προσθήκη στο άρθρο 5 του ΠΔ 233/2003 από το Ν. 3875/2010 (άρθρο 3) σύμφωνα με την οποία: «Σε περίπτωση κατά την οποία υπάρχει αβεβαιότητα ως προς το αν το θύμα είναι ανήλικο, αλλά αυτό μπορεί βάσιμα να θεωρηθεί ότι είναι νεότερο των 18 ετών, θεωρείται ότι είναι ανήλικο και του παρέχονται ειδικά μέτρα προστασίας μέχρις ότου εξακριβωθεί η πραγματική του ηλικία».

Παρ. 157-160: Η αναφορά που γίνεται στον Ν. 3838/2010 (ΦΕΚ Α' 49) «Σύγχρονες διατάξεις για την ελληνική ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις» δεν φαίνεται να συνάδει ούτε με το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του Πρωτοκόλλου αλλά ούτε και με τις πληροφορίες που ζητούν οι Κατευθυντήριες Οδηγίες στην παρ. 36 (τυχόν διαφορές μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών ανήλικων θυμάτων, σε ό,τι αφορά τη βοήθεια και προστασία που τους παρέχεται). Επίσης, το σχόλιο ότι οι νέες ρυθμίσεις, δηλ. η απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας «ενθαρρύνει τα αλλοδαπά παιδιά στο να παραμείνουν στο σχολικό περιβάλλον και δίνει τη δυνατότητα στα ελληνικά σχολεία να τα εκπαιδεύσουν ελεύθερα, σαν κάθε άλλο ημεδαπό παιδί, καθιστώντας τους αποδέκτες μίας κοινής κοινωνικο-πολιτικής κουλτούρας» μπορεί

15. ΕΕΔΑ, «Η δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες», Ετήσια Έκθεση 2008, σελ. 76 επ.

να παρεξηγηθεί από την Επιτροπή. Και αυτό διότι είναι σαν να υπονοείται ότι: α) η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας λειτουργεί στην πράξη ως προαπαιτούμενο για την υλοποίηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση, και β) η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας συνεπάγεται και την ομογενοποίηση των παιδιών, κάτι που δεν συνάδει απαραίτητα με το άρθρο 29, παρ. 1 (γ) της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού σύμφωνα με το οποίο: «[Η] εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί: […] γ) στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις πολιτισμικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του».[16] Συνεπώς, η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι οι σχετικές παράγραφοι σκόπιμο θα ήταν να απαλειφθούν.

Παρ. 163: Δεδομένου ότι οι πληροφορίες αυτής της παραγράφου έχουν ήδη παρατεθεί στην παρ. 74 θα μπορούσε και να παραλειφθεί. Εάν παρόλα αυτά κριθεί σκόπιμο να διατηρηθεί θα πρέπει το περιεχόμενό της να αναπροσαρμοστεί βάσει των τροποποιήσεων που επέφεραν στο Ν. 3386/2005 ο Ν. 3875/2010 και ο Ν. 3907/2011.

Παρ. 167-169: Ίσως θα ήταν σκόπιμο να αναλυθεί λίγο περισσότερο το νομοθετικό πλαίσιο για τη δυνατότητα καταβολής αποζημίωσης στα θύματα. Επιπλέον, θα πρέπει να γίνει αναφορά και στη δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής.

Παρ. 174: Η παράγραφος αυτή στην ουσία αναφέρεται στις αλλαγές που επέφερε στο προϊσχύον νομοθετικό πλαίσιο ο Ν. 3875/2010 και επαναλαμβάνει και κάποιες ήδη παρατεθείσες πληροφορίες. Όπως έχουμε ήδη επισημάνει η αναφορά στις τροποποιήσεις αυτές θα πρέπει να γίνει στα σχετικά χωρία του σχεδίου Έκθεσης που έχουν προηγηθεί. Σκόπιμο, λοιπόν, είναι να απαλειφθεί η συγκεκριμένη παράγραφος καθώς δεν κομίζει κάτι καινούριο στην Έκθεση.

Παρ. 175-180: Οι παράγραφοι αυτοί αναφέρονται στο σχέδιο Anti-trafficking «ΙΛΑΕΙΡΑ» της Ελληνικής Αστυνομίας το οποίο ξεκίνησε το 2006 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Αφορά την πραγματοποίηση μίας οργανωμένης επιχειρησιακής δράσης, για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών και ανηλίκων με σκοπό την οικονομική εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής τους, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές διασυνοριακό επίπεδο. Οι πληροφορίες αυτές είναι εξαιρετικά χρήσιμες και πρέπει να περιληφθούν στην ελληνική Έκθεση. Ωστόσο, θα ήταν προτιμότερο να ενταχθούν στο κεφάλαιο της Έκθεσης που αφορά τα γενικά μέτρα εφαρμογής, και ειδικότερα στις παραγράφους 35-37 που κάνουν αναφορά στη δράσης της Ελληνικής Αστυνομία καθώς και στο επόμενο κεφάλαιο που αφορά τη διεθνή συνδρομή και συνεργασία.

Παρ. 188-191: Το συγκεκριμένο απόσπασμα θα έπρεπε να είναι αρκετά πιο ευσύνοπτο δεδομένου ότι το περιεχόμενό του έχει στο μεγαλύτερο βαθμό παρατεθεί σε άλλα κεφάλαια της Έκθεσης.

16. Βλ. και Committee for the Rights of the Child, General Comment No. 1: Article 29(1): The Aims of Education, CRC/GC/2001/1 (17.04.2001).

7. Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Κώδικας Ναρκωτικών»*

Ι. Εισαγωγή

Το εν λόγω Σχέδιο Νόμου (εφεξής Σ/Ν) συνοδευόμενο από την σχετική Αιτιολογική Έκθεση απέστειλε στην ΕΕΔΑ, ζητώντας τις απόψεις της, ο Γενικός Γραμματέας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης στις 20.09.2011.

Η ΕΕΔΑ χαιρετίζει και προσυπογράφει τόσο το πνεύμα, όσο και το γράμμα του Σ/Ν και ελπίζει ότι η Πολιτεία θα φροντίσει για την εξασφάλιση των προϋποθέσεων εφαρμογής των προβλέψεών του στη σημερινή δύσκολη συγκυρία. Τούτο περιλαμβάνει αφενός την ενίσχυση των δομών πρόληψης και αφετέρου την πλήρη λειτουργία των προγραμμάτων και δομών απεξάρτησης.

Η ΕΕΔΑ, στο πλαίσιο παρατηρήσεών της επί των δικαιωμάτων των κρατουμένων και των συνθηκών κράτησης στις φυλακές της χώρας τον Απρίλιο του 2008,[1] είχε εξετάσει, και συνακόλουθα διατυπώσει συστάσεις για το ειδικότερο ζήτημα των ουσιοεξαρτημένων κρατουμένων. Είχε, επιπλέον, καταθέσει την γνωμοδότησή της[1] τον Ιούνιο του 2009 για τον Σ/Ν «Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της ιατροδικαστικής υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις» (μετέπειτα Ν. 3772/2009).[2] Παράλληλα, στις 26.11.2009 η ΕΕΔΑ κατέθεσε στις αρμόδιες επιτροπές της Βουλής, τις απόψεις της για τις διατάξεις του -μετέπειτα- Ν. 3727/2008,[3] το Β' Κεφάλαιο του οποίου εναρμόνισε, μερικώς, την ελληνική νομοθεσία με την Απόφαση-Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ (για τη θέσπιση ελάχιστων διατάξεων σχετικά με τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων και τις ποινές που ισχύουν στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών) του Συμβουλίου της ΕΕ, τροποποίησε και συμπλήρωσε κάποιες διατάξεις του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά,[4] και εισήγαγε «Μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα καταστήματα κράτησης».

Εξάλλου, ο ΣτΠ έχει εξετάσει αναφορές για ζητήματα που άπτονται της διαδικασίας κοινωνικής επανένταξης απεξαρτημένων ατόμων,[5] αναφορές σχετικά με τις πρακτικές ελέγχου των γυναικών κρατουμένων για παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών,[6] ενώ έχει διενεργήσει αυτεπάγγελτη έρευνα με θέμα την στάση αρχών αυτοδιοίκησης σχετικά με την εγκατάσταση υπηρεσιών του ΚΕΘΕΑ.[7] Τέλος, στις πρόσφατες (Ιούλιος 2010) «Εκτιμήσεις του ΣτΠ για το ιστορικό εμπορικό κέντρο Αθηνών» τις οποίες απέστειλε στους αρμόδιους φορείς, η Ανεξάρτητη Αρχή διατύπωσε προτάσεις σχετικά με την συστηματική και ανέλεγκτη εμπορία και χρήση ναρκωτικών ουσιών στο κέντρο της πρωτεύουσας και την εν γένει παραβατικότητα και εγκληματικότητα «του δρόμου» που συνδέεται με την αυξημένη παρουσία τοξικοεξαρτημένων ατόμων, αλλά και για τα γενικότερα προβλήματα σχεδιασμού, αποτελεσματικής υλοποίησης και κοινωνικής συναίνεσης που φαίνονται να κατατρύχουν τα μέτρα καταπολέμησης της χρήσης ναρκωτικών ουσιών, στήριξης των τοξικοεξαρτημένων και χωροθέτησης των σχετικών εγκαταστάσεων.

Α) Έννοιες και αριθμοί

Η μέχρι σήμερα κυρίαρχη, αλλά εσφαλμένη εντύπωση στο κοινωνικό σώμα για το υπό εξέταση Σ/Ν, είναι ότι πρόκειται για ένα νομοθέτημα που 'αποποινικοποιεί' την χρήση ναρκωτικών ουσιών. Κρίνεται, έτσι, αναγκαίο να παρατεθεί το περιεχόμενο κάποιων όρων που χρησιμοποιεί το νομοθέτημα και που αποτελούν βασικές έννοιες του κοινωνικού φαινομένου των εξαρτησιογόνων ουσιών.

'Ναρκωτικά', είναι ένας γενικός όρος που χρησιμοποιείται κυρίως για οικονομία του λόγου, αλλά που αναφέρεται στις ***απαγορευμένες*** ναρκωτικές ή ψυχότροπες εξαρτησιογόνες ουσίες. Νόμιμες και κοινωνικά αποδεκτές εξαρτησιογόνες ουσίες είναι, μεταξύ άλλων, το οινόπνευμα, αλλά και τα ψυχοφάρμακα που συνταγογραφούνται αφειδώς σήμερα τόσο εντός, όσο και εκτός φυλακής. Η *χρήση* των *απαγορευμένων* ουσιών ενδέχεται να είναι ευκαιριακή, περιστασιακή, ή συστηματική, ενώ η κατάληξη της τελευταίας είναι η *εξάρτηση*. Η διαφορά μεταξύ συστηματικής χρήσης και *εξάρτησης* έγκειται στο ότι, παρά το γεγονός ότι στον συστηματικό χρήστη υπάρχει ψυχική εξάρτηση από την ουσία (το άτομο εκδηλώνει την επιθυμία να μην την στερηθεί), αυτό δεν συνεπάγεται την πλήρη εξασθένηση των υπόλοιπων ενδιαφερόντων ή/και δεσμών του ατόμου με την πραγματικότητα.[8]

Διάφορες ψυχικές παθήσεις συνυπάρχουν με την χρήση ουσιών σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50%, με αποτέλεσμα η *συννοσηρότητα* να απαντάται σε πλήθος χρηστών που απευθύνονται τόσο στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, όσο και στα προγράμματα απεξάρτησης εντός και εκτός φυλακής.[9] Η σχέση μεταξύ της χρήσης ουσιών και της ψυχοπαθολογίας είναι σύνθετη. Η χρήση ουσιών μπορεί να πυροδοτεί, να επιδεινώνει, να αποτελεί συνέχεια προϋπάρχουσας ή συνυπάρχουσας ψυχοπαθολογίας. Αυτή η πρόσφατη επιστημονική γνώση έχει ωθήσει προς την δημιουργία εξειδικευμένων θεραπευτικών προγραμμάτων και μονάδων με δυνατότητα αντιμετώπισης χρηστών με συννοσηρότητα.

Το κυρίαρχο μοντέλο θεσμικής απάντησης στο φαινόμενο των ναρκωτικών ήταν ο *ποινικός έλεγχος*, ενώ οι θεραπευτικές παρεμβάσεις στο θέμα της εξάρτησης είναι σχετικά πρόσφατες. Ο κύριος στόχος των προγραμμάτων *θεραπείας* είναι η *απεξάρτηση* του εξαρτημένου ατόμου (του *τοξικομανούς*, κατά τους προ του 1729/1987 νόμους, όρος που όμως έχει εγκαταλειφθεί -όπως και ο παρόμοιος όρος '*ναρκομανής*'- στην σύγχρονη επιστημονική ορολογία και στο υπό εξέταση Σ/Ν, ως αρνητικά φορτισμένος και κοινωνικά στιγματιστικός) αναδομώντας την προσωπικότητά του, καθώς και η άρση των αλλοιώσεων τις οποίες έχει επιφέρει η εξάρτηση. Τα *προγράμματα υποκατάστασης* ή συντήρησης της εξάρτησης δεν στοχεύουν στην άρση της εξάρτησης, αλλά στον έλεγχο των αρνητικών συνεπειών της σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Δεν είναι προφανής η αρνητική ή θετική αξιολόγηση της προσωπικής χρήσης ναρκωτικών από το Δίκαιο. Η εκδήλωση, και συνακόλουθα η αξιολόγηση των πράξεων αυτοκαταστροφής ανήκουν, μάλλον, στον χώρο της ηθικής. Το Δίκαιο, επομένως και το Κράτος, νομιμοποιούνται να παρέμβουν στη σχέση μεταξύ προσώπου και της ζωής που αυτό διάγει, «μόνο στο μέτρο που η διατήρηση ή η απώλεια της ζωής ενός ατόμου απειλεί ή θίγει την ελευθερία ή την ζωή τρίτων ή συγκρούεται με θεμελιώδεις βιοτικές αξίες της κοινωνικής συμβίωσης».[10] Η προσωπική χρήση ναρκωτικών δεν αποτελεί 'πράξη' με την έννοια που την εννοεί το ποινικό δίκαιο, ώστε να νομιμοποιείται η έννομη τάξη να υποβάλει την

---

* Το παρακάτω κείμενο υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ κατά τη συνεδρίαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2011. Εισηγητές: Κ. Παπαϊωάννου, πρόεδρος της ΕΕΔΑ, Χ. Παπαδοπούλου και Λ.-Μ. Μπολάνη, επιστημονικές συνεργάτιδες. Οι εισηγητές επιθυμούν να εκφράσουν τις θερμές τους ευχαριστίες στην κ. Γ. Ψαράκη, προϊσταμένη της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Κέντρου Κράτησης Γυναικών στον Ελαιώνα Θηβών, τον κ. Ε. Κοσμάτο, ψυχολόγο του Κέντρου Κράτησης Γυναικών για τις ιδιαίτερα χρήσιμες παρατηρήσεις τους από την εμπειρία της δουλειάς τους με ουσιοεξαρτημένες κρατούμενες.

Βλ. ΕΕΔΑ, Έκθεση 2007, σελ. 209 επ.

1. Βλ. ΕΕΔΑ, Ετήσια Έκθεση 2009, σελ. 58 επ..
2. ΦΕΚ Α' 112/10.07.2009.
3. «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 257).
4. Ν. 3459/2006 (ΦΕΚ Α' 103).
5. Βλ. Συνήγορος του Πολίτη, Επαναχορήγηση άδειας οδήγησης σε απεξαρτημένα άτομα (Απρίλιος 2005) <http://www.synigoros.gr/resources/docs/205618.pdf>.
6. Βλ. Συνήγορος του Πολίτη, Υπόμνημα προς τη διακομματική επιτροπή της Βουλής για την εξέταση του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας και των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων, με θέμα τις πρακτικές απομόνωσης και ελέγχου εισερχομένων κρατουμένων, καταδικασθεισών ή υποδίκων για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών (18.02.2009) <http://www.synigoros.gr/resources/docs/199828.pdf>.
7. Βλ. ενδεικτικά, Αυτεπάγγελτη έρευνα 6487/18.05.2001.
8. Βλ. την καθ' όλα εξαιρετική μελέτη της Α. Κουκουτσάκη, Χρήση ναρκωτικών, ομοφυλοφιλία: Συμπεριφορές μη συμμόρφωσης μεταξύ ποινικού και ιατρικού ελέγχου (Εκδ. Κριτική, Αθήνα 2002).
9. Βλ. μελέτη Ι. Λιάππα και Δ. Καραΐσκου, Ψυχοπαθολογία και Χρήση Εξαρτησιογόνων Ουσιών (1η Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών, Αιγινήτειο Νοσοκομείο).
10. Βλ. τους εξαιρετικά ενδιαφέροντες σχετικούς προβληματισμούς των καθηγητών Α. Μανιτάκη και Ν. Παρασκευόπουλου, στην έρευνα της Ιωάννας Σωτήρχου στην «Ε», 'Φάκελος Ναρκωτικά', 10.05.1994.

διάπραξή της στην κύρωση του ποινικού κολασμού. Ωστόσο, η προσφυγή στα ναρκωτικά και η εγκατάσταση της εξάρτησης είναι αποτέλεσμα όχι μίας τελείως ατομικά προσδιορισμένης επιλογής, αλλά ενός συνδυασμού διάφορων δυσλειτουργιών και κοινωνικών αποκλεισμών. Οι ουσίες, σήμερα, είναι φθηνές, διαθέσιμες και στους κύκλους αρκετών -κυρίως- νέων, παραμένουν μυθοποιημένες. Την στιγμή που θα συναντηθεί, στον ίδιο άνθρωπο, η κοινωνική κρίση της εποχής με ένα πιεστικό προσωπικό περιβάλλον και έναν ελλειμματικό ψυχισμό, τότε μπορεί να εγκατασταθεί η εξάρτηση. Ο εξαρτημένος, ωστόσο, δεν μπορεί κατά κανόνα να απεξαρτηθεί μόνος του, εξ ου και η ανάγκη ύπαρξης υποστηρικτικών προγραμμάτων και δομών που αποτελούν προϋπόθεση της θεραπείας και της κοινωνική επανένταξής του.

Στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες χώρες, η πλειονότητα των ατόμων που συλλαμβάνονται και καταδικάζονται για εμπορία ή διακίνηση ναρκωτικών είναι αγοραστές-πωλητές μικροποσοτήτων, ενώ στην νομοθεσία αναπαράγεται η πλασματική εικόνα ότι ο *χρήστης* και ο *έμπορος* είναι δύο απολύτως διαχωρισμένες κατηγορίες: το 'θύμα' και ο 'θύτης'. Η πραγματικότητα είναι πως οι δύο αυτές κατηγορίες δεν είναι εύκολο να διαχωριστούν, κυρίως όσον αφορά τους κύριους αποδέκτες της καταστολής, δηλαδή τα '*βαποράκια*'.

Οι πολέμιοι όλων των νομοθετικών ρυθμίσεων που κατευθύνονται προς την ηπιότερη ποινική αντιμετώπιση του εξαρτημένου χρήστη και την θεραπευτική απάντηση στο πρόβλημα αντί μόνης της καταστολής, ανεξαρτήτως ιδεολογικής τοποθέτησης, αναπαράγουν αυτή τη βασική σύγχυση όσον αφορά τη δυνατότητα απόλυτου διαχωρισμού αυτών των κατηγοριών. Ταυτόχρονα, και οι πλέον αυστηροί κατασταλτικοί της χρήσης νόμοι ούτε κατά κεραία ανέστειλαν την ραγδαία διάδοση των ναρκωτικών ουσιών και την εξέλιξη του μοντέλου διακίνησής τους. Αντίθετα, μπορεί να υποστηριχθεί ότι συντελούν στην αναπαραγωγή των βασικών εκφάνσεων του φαινομένου της διακίνησης (εγκληματικότητα, παράνομο κύκλωμα, κλπ), ενώ η εμπλοκή του χρήστη στον ποινικό μηχανισμό δημιουργεί τις συνθήκες για τη συνέχιση και όχι τη διακοπή της χρήσης.

Όπως αναφέρεται και στην Αιτιολογική Έκθεση του υπό εξέταση Σ/Ν, *ο πληθυσμός των φυλακών* στην Ελλάδα (με χονδρικούς υπολογισμούς, τα 2/3 των κρατουμένων) απαρτίζεται σε μεγάλο ποσοστό από άτομα που έχουν καταδικαστεί για παραβάσεις της περί ναρκωτικών νομοθεσίας, όπως και για άλλες παραβάσεις που σχετίζονται με τη χρήση ναρκωτικών (διαρρήξεις φαρμακείων, τροχαία, κλοπές, ληστείες, πλαστογραφίες, σωματεμπορία, κλπ) μετατρέποντας έτσι τις φυλακές σε ένα ιδιότυπο «τόπο φύλαξης» εξαρτημένων ατόμων.[11] Ωστόσο, είναι καθολικά παραδεκτό ότι ο εγκλεισμός παράγει από την φύση του εντάσεις, και αποτελεί συνολικά μία συνθήκη όπου η οποιαδήποτε ροπή προς την εξάρτηση ή/και την ψυχική νόσο, αν δεν έχει εκδηλωθεί νωρίτερα, εκεί εγκαθίσταται 'πανηγυρικά'.

Το 2009 οι ελληνικές διωκτικές αρχές απήγγειλαν 17.535 κατηγορίες σε βάρος 16.469 ατόμων για χρήση, παραγωγή, καλλιέργεια και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Την τελευταία πενταετία παρατηρείται σταθερή αύξηση των ατόμων που κατηγορούνται για παραβάσεις που αφορούν ναρκωτικά. Για χρήση, κατοχή ή καλλιέργεια μικροποσότητας προς ιδία χρήση καταδικάστηκαν 1.096 άτομα, ενώ για εμπορία και διακίνηση καταδικάστηκαν 86 άτομα. Υπογραμμίζεται πως μόλις το 1,9% των ατόμων που παρακολουθούν θεραπευτικά προγράμματα το 2009 είχαν παραπεμφθεί από τις δικαστικές υπηρεσίες.[12] Ας σημειωθεί, τέλος, πως την διετία 2008-2009 οι τιμές της ηρωίνης και της κατεργασμένης κάνναβης παρουσίασαν σημαντική μείωση.

11. Το 63% του συνόλου των κρατουμένων, σύμφωνα με τα Annual Penal Statistics 2009 του Συμβουλίου της Ευρώπης.
12. Όλα τα στοιχεία είναι από την Ετήσια Έκθεση για την Κατάσταση του Προβλήματος των Ναρκωτικών στην Ελλάδα 2010 του ΕΚΤΕΠΝ (Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά).

Β) Διεθνές και Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο και Διεθνή Όργανα

Η Ελλάδα έχει επικυρώσει το 1972 την *Ενιαία Σύμβαση του ΟΗΕ για τις ναρκωτικές ουσίες* του 1961, και το Τροποποιητικό της Πρωτόκολλο το 1985. Την *Σύμβαση για τις ψυχοτρόπες ουσίες* του 1971, η χώρα μας την επικύρωσε το 1976, ενώ η επικύρωση της *Διεθνούς Σύμβασης κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών* του 1988, έγινε το 1991.[13] Σύμφωνα με το άρθρο 3.2 της τελευταίας, τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν να χαρακτηρίσουν την κατοχή ναρκωτικών για προσωπική χρήση ως ποινικό αδίκημα. Ωστόσο ο όρος αυτός υπόκειται στις αρχές και την φιλοσοφία των Κρατών Μερών, αφήνοντας στις χώρες το περιθώριο να αποφασίζουν για την συγκεκριμένη πολιτική που θα ακολουθήσουν.[14]

Το *UNODC* (United Nations Office on Drugs and Crime)[15] είναι το όργανο των ΗΕ κατά των παρανόμων ναρκωτικών ουσιών και του διεθνούς εγκλήματος που ιδρύθηκε το 1997, με εντολή να παρέχει αρωγή στα Κράτη Μέλη σε ζητήματα καταπολέμησης των ναρκωτικών, του εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Έχουν συσταθεί δύο Επιτροπές στο πλαίσιο του UNODC: 1) Η *CND* (Επιτροπή Ναρκωτικών - Commission on Narcotic Drugs) είναι Επιτροπή του ECOSOC που αποτελεί το κεντρικό όργανο διαμόρφωσης πολιτικής και συντονισμού των εργασιών του ΟΗΕ κατά των ναρκωτικών. 2) Η *CCPCJ* (Επιτροπή για την Πρόληψη του Εγκλήματος και την Ποινική Δικαιοσύνη - Committee of Crime Prevention and Criminal Justice), η οποία ασχολείται με θέματα όπως η παράνομη διακίνηση προσώπων, η σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων, και η καταπολέμηση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος.

Τα *άρθρα 3, 5 και 8 της ΕΣΔΑ* είναι σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των 'τοξικομανών' (κατά την ορολογία που χρησιμοποιείται στην Σύμβαση), είτε όσον αφορά την τυχόν υπαγωγή τους σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, είτε όσον αφορά την νομιμότητα των διαδικασιών που ακολουθούνται κατά την κράτησή τους ή τους ελέγχους κατοχής ναρκωτικών που παραβιάζουν την σφαίρα της ιδιωτικότητας του ατόμου που υποβάλλεται στον έλεγχο.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, η υποβολή κρατουμένων χωρίς την θέλησή τους σε ιατρικές εξετάσεις εκ μέρους των σωφρονιστικών αρχών συνιστά απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση (άρθρο 3 ΕΣΔΑ) και προσβολή της ιδιωτικότητας (άρθρο 8), εφόσον τέτοιο μέτρο δεν προβλέπεται από διάταξη νόμου, καθώς και σε περίπτωση που, μολονότι συντρέχει σχετική νομοθετική πρόβλεψη, τέτοιο μέτρο δεν κρίνεται πρόσφορο και αναγκαίο ή ο σκοπός τον οποίο αυτά εξυπηρετεί θα μπορούσε να είχε επιτευχθεί με άλλα μέσα.[16]

Η *Επιτροπή Πρόληψης Βασανιστηρίων* (CPT) σε συνέχεια επισκέψεών της σε ελληνικές φυλακές έχει εντοπίσει προβλήματα τόσο στον τρόπο ελέγχου εισαγωγής απαγορευμένων ουσιών, όσο και στα μέτρα, τα οποία λαμβάνονται για τον σκοπό αυτό σε βάρος των κρατουμένων, τα οποία και έχει συμπεριλάβει σε Εκθέσεις της,[17] θεωρώντας μάλιστα ότι συνιστούν *ταπεινωτική μεταχείριση*. Επίσης η Επιτροπή έχει εκφράσει τις αντιρρήσεις της σχετικά με την πάγια τακτική *χορήγησης καθαρτικών ουσιών* στις νεοεισαχθείσες κρατούμενες και της παραμονής τους στην απομόνωση επί πέντε ημέρες, καθώς και για την παρακολούθηση της τουαλέτας μέσω ηλεκτρονικής κάμερας και συνέστησε την άμεση διακοπή της ταπεινωτικής αυτής πρακτικής.[18]

13. Ν. 1990/1991 (ΦΕΚ Α' 193).
14. Βλ. Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας, Τα ναρκωτικά στο προσκήνιο: χρήστες ναρκωτικών και νομοθεσία στην ΕΕ (Λισσαβώνα Μάρτιος 2002) http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index33475EN.html.
15. Βλ. http://www.unodc.org/unodc/index.html.
16. Βλ. ενδεικτικά, ΕΔΔΑ, Narinen v. Finland (01.06.2004), Herczegfalvy v. Austria (24.09.1992), Jalloh v. Germany (11.07.2006).
17. Βλ. ενδεικτικά, Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 August to 9 September 2005, CPT/Inf (2006)41 (Strasbourg, 20.12.2006) παρ. 81.
18. Βλ. CPT, Drugs in Prisons: Draft list of issues to be examined when evaluating arrangements for the treatment of drug users detained in prisons, CPT (2002) 14 rev (Strasbourg 14.10.2002), The Emergence of Drug Addiction in Prisons, CPT (2002) 13 (Strasbourg 13.02.2002).

Ήδη από την πρώτη της επίσκεψη στη χώρα το 1993, η CPT διενήργησε αυτοψίες, μεταξύ άλλων, στο Ψυχιατρείο των Φυλακών Κορυδαλλού,[19] για το οποίο και έκανε εκτεταμένες παρατηρήσεις[20] για την υπερβολικά μεγάλη ομάδα ουσιοεξαρτημένων κρατουμένων και την εμφανώς υπερβολική χορήγηση κατασταλτικών φαρμάκων σε αυτούς.

Στο πλαίσιο της ΕΕ, η *Στρατηγική της Ένωσης για τα Ναρκωτικά* (2005-2012) δίνει έμφαση στη μείωση της ζήτησης και της προσφοράς, καθώς και στην ανάγκη διεθνούς συνεργασίας, έρευνας, πληροφόρησης και αξιολόγησης, λειτουργώντας –ωστόσο- συμπληρωματικά στις εθνικές πολιτικές για τα ναρκωτικά. Ο ρόλος της *Οριζόντιας Ομάδας για τα Ναρκωτικά* (HDG) είναι ο συντονισμός των ενεργειών της ΕΕ με διεθνείς οργανισμούς και άλλους εταίρους.

Το *Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τα Ναρκωτικά* (European Monitoring Center on Drugs and Drug Addiction-EMCDDA)[21] αποτελεί επικουρικό όργανο, με έδρα τη Λισσαβόνα, το οποίο συλλέγει πληροφορίες και συντάσσει μελέτες για διάφορους τομείς δράσης κατά των ναρκωτικών. Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά[22] είναι ο αρμόδιος εθνικός φορέας του EMCDDA για την Ελλάδα και έχει ανατεθεί από το Υπουργείο Υγείας από το 1993 στο Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.[23] Η *Ομάδα του Δουβλίνου* αποτελεί ανεξάρτητο και άτυπο διεθνές όργανο, στο οποίο συμμετέχουν τα Κράτη Μέλη της ΕΕ, οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Ιαπωνία και η Νορβηγία και ασχολείται με το συντονισμό της διεθνούς πολιτικής για τα ναρκωτικά.

Η Ελλάδα συμμετέχει στα ανωτέρω όργανα, ενώ έχει υπογράψει πλέγμα διμερών και περιφερειακών συμφωνιών αστυνομικής συνεργασίας για την αντιμετώπιση μορφών του οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης και της διακίνησης ναρκωτικών.

Γ) Η ελληνική νομοθεσία για τα ναρκωτικά

Στην Ελλάδα η ποινικοποίηση της χρήσης ναρκωτικών[24] ξεκινά ήδη από το 1919.[25] Ετιμωρείτο τότε όχι μία συγκεκριμένη πράξη αλλά ένας αφηρημένος αντικοινωνικός τύπος ατόμου (ο «χασισοπότης»). Έως το 1954 ο νομοθέτης αντιμετώπιζε τον χρήστη ως άνθρωπο του υποκόσμου, επικίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο και ύποπτο για την τέλεση διαφόρων εγκληματικών πράξεων. Με το Ν. 3084/1954 εκφράστηκε έμμεσα η αντίληψη ότι ο χρήστης είναι ασθενής και όχι κοινός εγκληματίας, και θεσπίστηκε αντί ποινής ο εγκλεισμός του σε ειδικό Κατάστημα.[26]

Η ποινική αντιμετώπιση των πράξεων διακίνησης από χρήστες ναρκωτικών ουσιών, μεταβλήθηκε στην συνέχεια αρκετές φορές. Άλλοτε αντιμετωπίστηκε πλημμεληματικά, και άλλοτε κακουργηματικά.[27] Η δε θεραπευτική μεταχείριση του εξαρτημένου εγκληματία παλινωδεί μεταξύ της πρόσληψης της εξάρτησης ως μίας ιδιότυπης «ασθένειας» περισσότερο ηθικού παρά βιολογικού χαρακτήρα -με συνέπεια η Πολιτεία να μην παρέχει τους πόρους που παρέχονται για άλλες παθήσεις-, και μίας «μικτής» αντιμετώπισης του δράστη-εξαρτημένου ως «θύμα» (που ως τέτοιο, του παρέχεται συνδρομή) και ως «θύτη» (για τις αδικηματικές ενέργειες του οποίου η Πολιτεία αξιώνει τον ποινικό κολασμό).[28]

Γενική μεταρρύθμιση της νομοθεσίας των ναρκωτικών έγινε με τον Ν. 1729/1987 που δημιουργεί το ΚΕΘΕΑ[29] (Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων) ως κύριο φορέα για την ψυχική και σωματική απεξάρτηση των εξαρτημένων χρηστών, και εισάγει διάκριση μεταξύ δραστών διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών σε εξαρτημένους και μη, προβλέποντας για τους πρώτους μειωμένα πλαίσια ποινών και ειδική θεραπευτική μεταχείριση πρό της εκτίσεως ποινής σε κατάστημα κράτησης. Το ΚΕΘΕΑ εφαρμόζει προγράμματα συμβουλευτικής, υποστήριξης και επανένταξης σε πάνω από δώδεκα σωφρονιστικά καταστήματα σήμερα. Επίσης, πρόγραμμα υποκατάστασης λειτουργεί στο ΚΑΤΚ (Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων) Ελεώνα Θηβών από το 2002.

Έκτοτε οι νομοθετικές επεμβάσεις ήταν πολύ συχνές. Ανάμεσα σε αυτές ξεχωρίζει ο Ν. 2161/1993, που ιδρύει τον ΟΚΑΝΑ (Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών). Ακολουθούν οι Ν. 2331/1995, 2408/1996, 2479/1997, 2716/1999, 2721/1999, 3811/2009, που τροποποιούν διατάξεις στο πεδίο των κανόνων της πραγματογνωμοσύνης, του ύψους των επιβαλλόμενων ποινών κλπ. Με τον «Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά» του 2006,[30] κωδικοποιήθηκε όλη η -μέχρι το σημείο εκείνο- νομοθεσία περί ναρκωτικών.[31] Ο Ν. 3727/2008[32] εναρμόνισε, μερικώς, την ελληνική νομοθεσία με την Απόφαση-Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ (για τη θέσπιση ελάχιστων διατάξεων σχετικά με τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων και τις ποινές που ισχύουν στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, οι οποίες ας σημειωθεί ότι είναι αισθητά χαμηλότερες από τις αντίστοιχες της ελληνικής νομοθεσίας) του Συμβουλίου της ΕΕ, ενώ τροποποίησε και συμπλήρωσε κάποιες διατάξεις του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά.[33]

Το 2008 Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εκπόνησε Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά 2008-2012. Εν τούτοις, το Σχέδιο ουσιαστικά δεν έχει υλοποιηθεί αφού δεν συστάθηκαν τα προβλεπόμενα για την παρακολούθησή του όργανα και επιτροπές. Πολλά από τα τελευταία, με μερικές τροποποιήσεις, περιλαμβάνονται και στις προβλέψεις του υπό εξέταση Σ/Ν.

ΙΙ. Παρατηρήσεις επί του συνόλου του Σ/Ν

Το υπό εξέταση Σ/Ν σε γενικές γραμμές αποτελεί μία ψύχραιμη, όσο και τολμηρή επανεξέταση του όλου πλαισίου ποινικού κολασμού των αδικημάτων που σχετίζονται με την χρήση και την διακίνηση ναρκωτικών και της μεταχείρισης των εξαρτημένων χρηστών από την πολιτεία. Οι βασικοί του άξονες είναι οι ακόλουθοι:

- Κατοχυρώνει το δικαίωμα του εξαρτημένου χρήστη στη θεραπεία και εισάγει έναν αναγκαίο εξορθολογισμό των ποινών, προσεγγίζοντας περισσότερο την Απόφαση-Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ.
- Κάνει έναν προσεκτικό διαχωρισμό μεταξύ ελαφρύτερων περιπτώσεων διακίνησης και των βαρύτερων και οργανωμένων μορφών, για τους οποίους διατηρεί την αυστηρή καταστολή.
- Επιχειρεί να συστηματοποιήσει τα όργανα σχεδιασμού, συντονισμού και υλοποίησης της πολιτικής κατά των ναρκωτικών.
- Εισάγει – άλλη σημαντική του καινοτομία – επιπλέον αποδεικτικά μέσα για τη διάγνωση της εξάρτησης, πέραν μόνης της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης, όπως αυτή ισχύει μέχρι σήμερα.[34]

Η απουσία στο ισχύον νομικό καθεστώς κριτηρίων που να προσδιορίζουν με τη μέγιστη δυνατή σαφήνεια τη διαφορά μεταξύ χρήσης και εμπορίας, είναι ένα έλλειμμα που δεν προσβάλλει μόνο τα ανθρώπινα δικαιώματα στη χώρα μας, αλλά διακυβεύει συνολικά την αποτελεσματικότητα των δράσεων της Πολιτείας για την αντιμετώπιση του φαινομένου των ναρκωτικών. Παράλλη-

19. Βλ. πιο αναλυτικά τις παρατηρήσεις της CPT στα «Ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία στο πλαίσιο της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα», Ετήσια Έκθεση 2011, σελ. XX.
20. Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 14 to 26 March 1993, CPT/Inf (94)20 (Strasbourg, 29.11.1994) παρ. 175-191.
21. EMCDDA, http://www.emcdda.europa.eu
22. ΕΚΤΕΠΝ, http://www.ektepn.gr
23. ΕΠΙΨΥ, http://www.epipsi.gr
24. Βλ. σχετικά την μελέτη του Ι. Δομάζου, Ποινικό σύστημα και ναρκωτικά, σε www.lawnet.gr
25. Άρθρο 5 του Ν.1681/1919, «Περί αλητείας και επαιτείας».
26. Για όλο το ιστορικό της παλινωδίας και της αμηχανίας, στην αντιμετώπιση από τον νομοθέτη, της χρήσης ναρκωτικών, βλ. Α. Κουκουτσάκη, οπ.π. υποσ. 9.
27. Βλ. Ι. Φαρσεδάκης και Γ. Συλίκος, Ναρκωτικά: Νομική και εγκληματολογική διάσταση στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα (Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1996) σελ. 182.
28. Γενικότερα, για τους προβληματισμούς γύρω από την επιλεκτικότητα της (κρατικής ή κοινωνικής) καταστολής των ναρκωτικών, και όχι μόνο, βλ. το έργο του Ν. Παρασκευόπουλου, ενδεικτικά: Ν. Παρασκευόπουλος, Κ. Κοσμάτος, Ναρκωτικά (Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009).
29. Άρθρο 26 Ν.1729/1987 όπως ισχύει. Βλ. και την ιστοσελίδα του Κέντρου: www.kethea.gr
30. Ν. 3459/2006 (ΦΕΚ Α' 103).
31. Για μία εμπεριστατωμένη παρουσίαση και μελέτη όλης της νομοθεσίας περί ναρκωτικών, βλ. Λ. Κοτσαλής, Ι. Φαρσεδάκης, Μ. Γεωργιάδου, Ναρκωτικά (Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006).
32. «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 257.
33. Ν. 3459/2006 (ΦΕΚ Α' 103).
34. Άρθρο 30 Ν. 3459/2006.

λα, η διστακτικότητα των ελληνικών δικαστηρίων να προτιμήσουν τα θεραπευτικά μέτρα έναντι της ποινικής μεταχείρισης μπορεί να εξηγηθεί και στη βάση αδυναμιών της εφαρμογής (π.χ. έλλειψη προγραμμάτων επιμόρφωσης των δικαστών), αλλά και στη βάση ατελειών και πολυπλοκότητας της κείμενης νομοθεσίας.

Τόσο με το συγκεκριμένο Σ/Ν, όσο και με τη νέα πολιτική η οποία προωθείται για τη δημιουργία μικρών θεραπευτικών μονάδων του ΟΚΑΝΑ σε νοσοκομεία όλης της χώρας και την ελεγχόμενη συνταγογράφηση των φαρμάκων για την υποστήριξη των χρηστών ναρκωτικών, προβάλλει για πρώτη φορά στον ορίζοντα η δυνατότητα για την πλήρη διαθεσιμότητα όλων των διεθνώς γνωστών θεραπευτικών επιλογών και λύσεων για το σύνολο του πληθυσμού των χρηστών ναρκωτικών, για τη λειτουργική διασύνδεση όλων των θεραπευτικών προγραμμάτων και για την απομάκρυνση των χρηστών ναρκωτικών από τα κυκλώματα των εμπόρων.

Όπως διατυπώθηκε και στην εισαγωγή αυτών των παρατηρήσεων, η ΕΕΔΑ χαιρετίζει το νομοθέτημα, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την ανάγκη εξασφάλισης των προϋποθέσεων εφαρμογής των προβλέψεών του στη σημερινή συγκυρία. Οι δραματικές περικοπές στις χρηματοδοτήσεις των προγραμμάτων θεραπείας και απεξάρτησης, αλλά και αυτών της υποκατάστασης, μέρος της γενικότερης συρρίκνωσης του ήδη τραυματισμένου κοινωνικού κράτους, είναι απειλητικές για το άρτιο αυτό νομοθέτημα.

Από πολλές πλευρές (και όχι μόνο από αυτές των συλλόγων εργαζομένων) έχουν διατυπωθεί αμφιβολίες για το αν αυτό το σχέδιο που φιλοδοξεί να εξαφανίσει τις λίστες αναμονής και να απαντήσει στις ανάγκες όλων όσοι επιθυμούν να ενταχθούν σε θεραπευτικά προγράμματα, μπορεί να επιτευχθεί μειώνοντας δραστικά τον προϋπολογισμό λειτουργίας όλων των προαναφερθέντων προγραμμάτων. Και αυτό, σε συνθήκες σοβαρής ανόδου των δεικτών της ανεργίας, της υπο-απασχόλησης και της οικονομικής εκμετάλλευσης, που επιδεινώνει όλα εκείνα τα στοιχεία που ωθούν τον χρήστη στην εξάρτηση και τον απεξαρτημένο χρήστη στην υποτροπή.

Οι εξαρτημένοι χρήστες είναι ένας από τους πιο αδύναμους κρίκους της κοινωνικής αλυσίδας που σπάζει λόγω της κρίσης σε πολλά σημεία, καθώς η κοινωνική συνοχή αποσυντίθεται. Εν τούτοις, στη σημερινή συγκυρία με κυρίαρχη τη λογιστική λογική, επιστημονικές έρευνες τεκμηριώνουν πως το κόστος της εξάρτησης από τα ναρκωτικά είναι, για το Κράτος, πολλαπλάσιο του κόστους λειτουργίας των προγραμμάτων απεξάρτησης εντός και εκτός φυλακής.[35] Ταυτόχρονα, η αποτελεσματικότητα της στεγνής απεξάρτησης έχει αξιολογηθεί και τεκμηριωθεί. Η Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας έχει διερευνήσει την αποχή από τα ναρκωτικά και την επανένταξη, όπως εμφανίζονται πέντε χρόνια μετά την έναρξη της πορείας της απεξάρτησης. Η έρευνα, με διεθνή μεθοδολογική στήριξη, έδειξε πως από την ηρωίνη απομακρύνθηκε το 11% όσων πέρασαν από τις θεραπευτικές διαδικασίες για τρεις μήνες, το 31% όσων παρέμειναν εκεί 3 με 9 μήνες, το 47% όσων παρέμειναν 9 με 12 μήνες και το 76% όσων συμπλήρωσαν έτος.[36]

III. Παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων άρθρων του Σ/Ν

Η ΕΕΔΑ θα ήθελε να επισημάνει ότι λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα (από άποψη γνωστικού και επιστημονικού αντικειμένου) που παρουσιάζουν αρκετές από τις διατάξεις του παρόντος Σ/Ν θα περιορίσει τις παρατηρήσεις ή/και προβληματισμούς της στα σημεία εκείνα που κρίνει ότι από τη θέση της μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση του νομοθετήματος.

Άρθρο 13-Πώληση ναρκωτικών: Στην παρ. 1 γίνεται αναφορά σε αρμόδιες Διευθύνσεις «των Νομαρχιών». Δεδομένης της νέας δομής της τοπικής αυτοδιοίκησης βάσει του Ν. 3852/2010 θα πρέπει να γίνει αναφορά στη νέα αρμόδια υπηρεσία.

Άρθρο 15-Έλεγχος διάθεσης ναρκωτικών: Στην παρ. 1 κρίνεται σκόπιμη η αντικατάσταση του όρου «άρρωστο» με τον όρο «ασθενή». Άλλωστε ο όρος «ασθενής» είναι αυτός που χρησιμοποιείται τόσο στον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (Ν. 3418/2005) όσο και στον Ν. 2071/1992 που περιέχει διάταξη για τα δικαιώματα του νοσοκομειακού ασθενούς.

Άρθρο 20-Διακίνηση ναρκωτικών: Το άρθρο 20 ορίζει τι συνιστά διακίνηση ναρκωτικών και την τιμωρεί με κάθειρξη και χρηματική ποινή έως 300.000 ευρώ. Προβληματισμό εγείρει η απουσία διαβαθμισμένων πλαισίων ποινής κατά το πρότυπο της Απόφασης-Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2004, για τη θέσπιση ελάχιστών διατάξεων σχετικά με τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων και τις ποινές που ισχύουν στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών. Η παρ. 3 αναφέρει ότι κατά την επιμέτρηση της ποινής λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των επιμέρους πράξεων διακίνησης, το είδος, η ποσότητα και η καθαρότητα του ναρκωτικού καθώς και η βαρύτητα των σχετικών επιπτώσεων στην υγεία. Ασφαλώς, ο δικαστής θα πρέπει να είναι ελεύθερος να εκτιμήσει το σύνολο των πραγματικών περιστατικών που συνθέτουν το ιστορικό μία υπόθεσης και να αποφασίσει για το ύψος της επιβαλλόμενης ποινής. Ωστόσο, ελλείψει περαιτέρω διευκρινήσεων και συγκεκριμενοποιήσεων των παραμέτρων που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την επιμέτρηση ποινής (π.χ. ορισμός ουσίας ή ορισμός πλαισίου διακινούμενης ποσότητας)[37] η ευρύτητα του πλαισίου ποινής -5 έως 20 έτη- στο οποίο καλείται να κινηθεί ο δικαστής, δύναται να έχει ως αποτέλεσμα σοβαρές αποκλίσεις –όπως έχει συμβεί και στο παρελθόν άλλωστε.

Άρθρο 21-Προνομιούχες περιπτώσεις: Το άρθρο 21 παρ. 1 (α) του Σ/Ν καθιστά πλημμέλημα τη διακίνηση μικροποσοτήτων ναρκωτικών με σκοπό να εξασφαλίσει την κάλυψη των καθημερινών ατομικών του αναγκών χρήσης. Η διάταξη αυτή επιχειρεί να αντιμετωπίσει ποινικά το φαινόμενο 'βαπορράκια' και η ηπιότερη μεταχείρισή τους εδράζεται στη μικρή επικινδυνότητα συμπεριφοράς τους σε συνδυασμό με την πιεστική ανάγκη εξασφάλισης της καθημερινής δόσης του δράστη. Ωστόσο, η διάταξη εγείρει τους εξής προβληματισμούς. Ο όρος 'μικροποσότητα' δεν ορίζεται δημιουργώντας, ενδεχομένως, ζητήματα ασφάλειας δικαίου. Ωστόσο, η εναλλακτική λύση που θα συνίστατο στον ορισμό συγκεκριμένων ποσοτήτων ανά ουσία ως 'μικροποσότητα' ίσως να οδηγούσε στην πράξη σε αυτοματισμούς, π.χ. Χ γρ. της Υ ουσίας =διακίνηση υπό το άρθρο 21 ή το άρθρο 20 και να δημιουργούσε τεκμήρια (ενδεχομένως και αμάχητα) υπέρ της ιδιότητας του μικροδιακινητή-χρήστη ή διακινητή υπό το άρθρο 20. Δεδομένου, ότι η διακίνηση μικροποσοτήτων ναρκωτικών γίνεται με σκοπό την εξασφάλιση των καθημερινών ατομικών αναγκών χρήσης θα ήταν χρήσιμο να καταστεί σαφής από τη διάταξη η σύνδεση των αναγκών χρήσης (βλ. και άρθρο 29, παρ. 3 Σ/Ν) με τον ορισμό της μικροποσότητας καθιστώντας έτσι τον όρο αυτό πιο συγκεκριμενοποιήσιμο. Άλλωστε, στο άρθρο 23 περ. γ) οι συντάκτες του Σ/Ν προέβησαν σε προσδιορισμό της μεγάλης ποσότητας από το ύψος του προσδοκώμενου οικονομικού οφέλους. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση «έτσι αποφεύγεται η χρήση αόριστων εννοιών όπως λ.χ. ο όρος 'ιδιαίτερα μεγάλη ποσότητα', που ενέχουν κινδύνους διαφορετικού προσδιορισμού της μεγάλης ποσότητας από διάφορα δικαστήρια».[38] Συνεπώς, η ίδια συλλογιστική –ανάγκης προσδιορισμού- θα πρέπει να τύχει εφαρμογής και στην περίπτωση της μικροποσότητας.

Άρθρο 23-Ιδιαίτερα διακεκριμένες περιπτώσεις: Σκόπιμο θα ήταν να καταστεί σαφές ότι οι περ. α), β) και γ) θα πρέπει να πληρούνται διαζευκτικά και όχι σωρευτικά.

Άρθρο 29-Προμήθεια και κατοχή ναρ-

35. Βλ. Δημόσια τοποθέτηση του δρ. Χ. Πουλοπούλου, διευθυντή του ΚΕΘΕΑ και Προέδρου της Επιστημονικής Επιτροπής της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Θεραπευτικών Κοινοτήτων (WFTC), στον ιστότοπο του ΚΕΘΕΑ.

36. Δ. Αγραφιώτης και Ε. Καμπριάνη, «Αποτίμηση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών του ΚΕΘΕΑ. Συνοπτική θεώρηση της ερευνητικής μελέτης» (2002) 2 Εξαρτήσεις, σελ. 13 επ.

37 Για τον προβληματισμό γύρω από τον ορισμό ποσότητας βλ. και τις παρατηρήσεις για το άρθρο 21 Σ/Ν.

38 Βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 12.

κωτικών ουσιών για προσωπική χρήση: Η διάταξη αυτή επιφέρει μία σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με το προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο καθώς η χρήση ναρκωτικών ουσιών και οι αναγκαστικά συνδεόμενες με αυτήν πράξεις της προμήθειας κατοχής για αποκλειστικά ατομική χρήση δεν αποτελεί πλέον αξιόποινη πράξη αναγνωρίζοντας ο νομοθέτης ότι η χρήση ναρκωτικών συνιστά πράξη αυτοπροσβολής.

Ένα ζήτημα που έχει γνωρίσει υπέρμαχους και πολέμιους και έχει συγκεντρώσει τον μεγαλύτερο αριθμό σχολίων στην ιστοσελίδα της ηλεκτρονικής διαβούλευσης είναι αυτό της αποποινικοποίησης της καλλιέργειας ινδικής κάνναβης. Το παρόν Σ/Ν καθιστά πταίσμα την καλλιέργεια φυτών κάνναβης σε αριθμό ή έκταση που δικαιολογούνται μόνο για την ατομική χρήση του δράστη. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 30, παρ. 4 σε περίπτωση που ο δράστης είναι εξαρτημένος δεν τιμωρείται. Η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι η προτεινόμενη διάταξη αποτελεί μία ορθή μέση οδό ανάμεσα στις δύο αντικρουόμενες απόψεις, διασκεδάζει αρκετά τις ανησυχίες που διατυπώνονται και από τα δύο 'στρατόπεδα' και επιχειρεί να απαλύνει τις σοβαρότατες συνέπειες της προηγούμενης ποινικής μεταχείρισης του φαινομένου.

Άρθρο 30-Μεταχείριση εξαρτημένων χρηστών από ναρκωτικές ουσίες: Βελτιωτική αλλαγή στο νομοθετικό πλαίσιο περί ναρκωτικών επιφέρει η παρ. 3 του άρθρου 30 που αφορά στον τρόπο διάγνωσης της εξάρτησης ενός προσώπου. Η διάταξη αυτή δίνει τη δυνατότητα στο δικαστήριο να συνεκτιμήσει και άλλα μέσα πλην της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης, η οποία λόγω διαφόρων προβλημάτων έχει καταστεί ατελές αποδεικτικό μέσο.

Άρθρα 31-35: Με τα άρθρα 31-35 δύο βασικοί άξονες που διέπουν τη φιλοσοφία του Σ/Ν δηλ. α) η καθιέρωση του δικαιώματος στη θεραπεία και β) η δυνατότητα επιβολής εναλλακτικών μέτρων απεξάρτησης από το δικαστήριο διαχέονται σε όλο το φάσμα της ποινικής διαδικασίας και στο πεδίο έκτισης ποινής, από την προδικασία μέχρι και την υφ' όρων απόλυση. Η θεραπευτική προσέγγιση του εξαρτημένου δράστη δεν επιφέρει θετικά αποτελέσματα μόνο σε προσωπικό επίπεδο αλλά συνιστά και ουσιαστικό στοιχείο αντεγκληματικής πολιτικής. Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει και πάλι ότι η αποτελεσματική εφαρμογή των άρθρων 31-35 στηρίζεται στα εγκεκριμένα προγράμματα απεξάρτησης, η λειτουργία των οποίων κινδυνεύει από τις περικοπές χρηματοδότησης που έχουν υποστεί οι Οργανισμοί Θεραπείας τους τελευταίους μήνες.

Άρθρα 48-51: Τα άρθρα αυτά ιδρύουν τα εξής όργανα: α) Διυπουργική Επιτροπή για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά των Ναρκωτικών (άρθρο 48), β) Εθνικό Συντονιστή για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών (άρθρο 49), γ) Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών (άρθρο 50), δ) Γνωμοδοτικό Συμβούλιο (άρθρο 51). Με δεδομένη την όχι πάντα καλή εμπειρία του παρελθόντος από παρόμοια σύνθετα σχήματα οργάνων της ελληνικής Διοίκησης η ΕΕΔΑ ευελπιστεί πως ο συντονισμός των φορέων του συγκεκριμένου νομοσχεδίου θα είναι αποτελεσματικός.

Άρθρο 61-Προγράμματα πρόληψης: Η ΕΕΔΑ θα ήθελε σε αυτό το σημείο να τονίσει την εξαιρετική σημασία των προγραμμάτων πρόληψης. Σε όλους τους τομείς η πρόληψη έχει αποδειχθεί προτιμότερη, αποτελεσματικότερη και λιγότερο κοστοβόρα από ό,τι η καταστολή. Είναι, λοιπόν, αναγκαία η κατάρτιση και η υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης κυρίως στα σχολεία π.χ. με καμπάνιες ενημέρωσης.

8. Σύσταση ΕΕΔΑ: Επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία καταρράκωσης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων*

Στο πλαίσιο του θεσμικού ρόλου της ως συμβουλευτικού οργάνου της Πολιτείας για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η ΕΕΔΑ:

Ι. Υπενθυμίζει την από 10.06.2010 απόφασή της «για την ανάγκη διαρκούς σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την άσκηση της στρατηγικής εξόδου της οικονομίας και της κοινωνίας από την κρίση του εξωτερικού χρέους», με την οποία διατύπωσε προς την Πολιτεία την **έντονη ανησυχία της**, ότι:

> «οι εξελίξεις στο εθνικό οικονομικό περιβάλλον, όπως επιτείνονται από τις διεθνείς οικονομικές πιέσεις και την απροθυμία των διεθνών πιστωτών να βρεθούν σταθερές και μακροχρόνιες λύσεις στην κρίση χρέους, οδηγούν πλέον σε υπαρκτή διατάραξη των κοινωνικών ισορροπιών σε βάρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με πολλαπλές, αλυσιδωτές και παράλληλες επιπτώσεις στην εγγύηση απόλαυσης των κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω της διακινδύνευσης των ατομικών δικαιωμάτων και το αντίστροφο.»·

ΙΙ. Διαπιστώνει ότι:

• οι φόβοι της επαληθεύονται δραματικά από τις κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις,

• η ραγδαία υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου του λαού, η ταυτόχρονη αποδόμηση του Κοινωνικού Κράτους και η λήψη μέτρων που δεν ανταποκρίνονται στην κοινωνική δικαιοσύνη κλονίζουν την κοινωνική συνοχή και τη δημοκρατία,

• η εκποίηση ή αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας και η παραχώρηση κοινωφελών οργανισμών ενέχει σοβαρό κίνδυνο για την ικανοποίηση του δημόσιου συμφέροντος και τη διατήρηση του δημόσιου χαρακτήρα των αγαθών ή υπηρεσιών που παράγουν ή παρέχουν οι οργανισμοί αυτοί και τις συνθήκες εργασίας εκείνων που απασχολούν.

ΙΙΙ. Εκφράζει ακόμη εντονότερη ανησυχία, καθώς:

• η διαρκής και δραστική μείωση μισθών και συντάξεων, ακόμη και των πολύ χαμηλών,

• η ανατροπή της ιεραρχίας και η αποδυνάμωση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας που θέτουν προστατευτικά ενιαία όρια αμοιβής και συνθηκών εργασίας,

• η διευκόλυνση των απολύσεων και ο περιορισμός των προσλήψεων,

• η αλματώδης αύξηση της ανεργίας και η γενική εργασιακή ανασφάλεια,

• η αποδιοργάνωση, μείωση ή κατάργηση των κοινωνικών υποδομών,

• η δραστική μείωση ή κατάργηση βασικών για την επιβίωση παροχών,

• η έλλειψη στήριξης της μητρότητας, της πατρότητας, των παιδιών, και γενικά της οικογένειας, ενώ διαρκώς αυξάνεται ο αριθμός άνεργων γονέων με μικρά παιδιά,

• η έλλειψη προοπτικών για τους νέους, που είτε είναι άνεργοι είτε απασχολούνται υπό δυσμενείς και επισφαλείς συνθήκες,

• η αύξηση των άμεσων φόρων, χωρίς αντιστοιχία με τη φοροδοτική ικανότητα των φορολογουμένων καθώς και των έμμεσων φόρων, με συνέπεια τη στέρηση βασικών για την επιβίωση αγαθών,

• η αναδρομική επιβολή φόρων και οι επαχθείς όροι πρόσβασης στη Δικαιοσύνη για την αμφισβήτησή τους,

• η στέρηση βασικών κοινωνικών αγαθών ως κύρωση για μη καταβολή φόρου και η μετατροπή κοινωφελών οργανισμών, όπως η ΔΕΗ, σε όργανα φοροεισπρακτικά και αναγκαστικής εκτέλεσης,

• ο καταιγισμός απρόβλεπτων, περί-

* Υιοθετήθηκε ομοφώνως από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στην από 08.12.2011 συνεδρίασή της.

πλοκων, αλληλο-συγκρουόμενων και αενάως τροποποιούμενων «μέτρων λιτότητας», άμεσης και συχνά αναδρομικής εφαρμογής που επιτείνει τη γενική ανασφάλεια,

• η ανεπάρκεια νομικής βοήθειας για την πρόσβαση στη Δικαιοσύνη των οικονομικά ασθενών. ***Οδηγούν σε εξαθλίωση μεγάλη μερίδα του πληθυσμού, διευρύνουν το κοινωνικό χάσμα, διαρρηγνύουν τον κοινωνικό ιστό, ενισχύουν ακραία και μισαλλόδοξα στοιχεία και κλονίζουν τους δημοκρατικούς θεσμούς.***

IV. Ταυτόχρονα, υπενθυμίζει ότι:

• η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) «*δεν περιορίζεται σε μια οικονομική ένωση, αλλά πρέπει ταυτόχρονα να εξασφαλίζει, με κοινή δράση, την κοινωνική πρόοδο και να επιδιώκει τη διαρκή βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των ευρωπαϊκών λαών, όπως τονίζεται στο Προοίμιο της Συνθήκης*»,[1]

• τα *ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα* αποτελούν θεμελιώδεις *αξίες* και *θεμέλιο λίθο* της ΕΕ (άρθρο 2 Συνθήκης ΕΕ),

• *πρώτος στόχος* της ΕΕ είναι η προώθηση των *αξιών* της και της *ευημερίας* των λαών της (άρθρο 3 παρ. 3 Συνθήκης ΕΕ),

• οι *κοινωνικοί στόχοι* της ΕΕ, που περιλαμβάνουν την *πλήρη απασχόληση,* την *κοινωνική ένταξη*, την *κοινωνική προστασία* και την *κοινωνική πρόοδο,* συνδέονται άρρηκτα με τους οικονομικούς στόχους της και είναι καθοριστικοί για την αποτελεσματικότητα των οικονομικών στόχων – η *οικονομική συνοχή* στηρίζεται στην *κοινωνική συνοχή* (άρθρο 3 παρ. 3 Συνθήκης ΕΕ),

• ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που δεσμεύει την ΕΕ και τα κράτη μέλη κατοχυρώνει αδιαίρετα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα και διακηρύσσει ότι η ΕΕ **«*τοποθετεί τον άνθρωπο στην καρδιά της δράσης της*»**,

• η Επιτροπή Ελέγχου Εφαρμογής των Διεθνών Συμβάσεων της ΔΟΕ ζήτησε από την ελληνική κυβέρνηση να εντείνει τις προσπάθειές της και να προχωρήσει σε πλήρη και ειλικρινή διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους, προς επανεξέταση των μέτρων λιτότητας που έλαβε ή σχεδιάζει, επανεκτιμώντας τις επιπτώσεις τους σε βάρος των εργαζομένων και διασφαλίζοντας το επίπεδο διαβίωσής τους.

V. Επειδή είναι προφανές:

• ***ότι δεν υπάρχει διέξοδος από την κοινωνικο-οικονομική και πολιτική κρίση, που μαστίζει όλη την Ευρώπη, ούτε μέλλον για την Ένωση, χωρίς εγγύηση των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων,***

• ***ότι απαιτείται άμεση συστράτευση όλων των ευρωπαϊκών δυνάμεων προς διάσωση των αξιών που στηρίζουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.***

VI. Κρούει τον κώδωνα του κινδύνου και καλεί την Ελληνική Κυβέρνηση και την Ελληνική Βουλή:

• ***να σταθμίζουν τις συνέπειες των δημοσιονομικών μέτρων στην κοινωνική προστασία και ασφάλεια, τις οποίες οφείλουν να εγγυώνται,***

• ***να αναλάβουν κοινή δράση με τις κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των άλλων κρατών μελών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ώστε κάθε μέτρο «οικονομικής διακυβέρνησης» και οι σχεδιαζόμενες τροποποιήσεις της Συνθήκης ΕΕ να θεσπίζονται και να εφαρμόζονται με σεβασμό και εγγύηση των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.***

1. ΔΕΚ, C-50/96, Schröder, C-270/97, Sievers (10.2.2000) Συλλ. I-774, I-933.

Β΄ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ[1] ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΔΑ

1. Απάντηση του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας στην επιστολή της ΕΕΔΑ αναφορικά με τη διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου από την Αστυνομία (25.02.2011)

Σε απάντηση του ανωτέρω σχετικού, αναφορικά με το σύστημα διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου κατά την οποιαδήποτε παρέμβαση της Αστυνομίας, καθώς και για την τήρηση σχετικών επίσημων στοιχείων, σας γνωρίζουμε τα ακόλουθα:

α) Το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η προσπάθεια αυτή δεν αφορά απλά στην αποσπασματική αντιμετώπιση περιστατικών που αναφύονται, αλλά κατατείνει στη δημιουργία κλίματος, σκέψης και κουλτούρας σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για το σκοπό αυτό έχουν εκδοθεί κατά καιρούς εγκύκλιες διαταγές που αναφέρονται στα ανθρώπινα δικαιώματα, τη σημασία τους και την προστασία που είναι αναγκαίο να τυγχάνουν.

Στην κατεύθυνση αυτή επίσης εκδηλώνονται συνεχώς πρωτοβουλίες και δράσεις που αποσκοπούν στη συνολική ανταπόκριση του προσωπικού, στην οικειοποίηση και εμπέδωση των αρχών και αξιών αυτών και την εξάλειψη τυχόν κρουσμάτων που αμαυρώνουν τη συνολική εικόνα του Σώματος.

β) Για την αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της μισαλλοδοξίας και της μη ανεκτικότητας, κατά την αστυνομική δράση, έχουν εκδηλωθεί οι κάτωθι ενέργειες:

- Με την 7100/20/2α από 08.06.2004 διαταγή του Προϊσταμένου Επιτελείου του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, απεστάλη σε όλες τις Υπηρεσίες αυτής και κοινοποιήθηκε στο προσωπικό ειδικό φυλλάδιο με τις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Κώδικα Αστυνομικής Δεοντολογίας (Σύσταση 10/2001 Επιτροπής Υπουργών Συμβουλίου της Ευρώπης), στον οποίο περιλαμβάνονται κατευθυντήριες γραμμές για τις αρχές που πρέπει να διέπουν μία σύγχρονη δημοκρατική αστυνομική δύναμη, τη μεταχείριση των πολιτών κατά την αστυνομική δράση, την αντιμετώπιση του ρατσισμού και την προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.
- Εκδόθηκε ο «Κώδικας Δεοντολογίας του Αστυνομικού» (ΠΔ 254/2004), ο οποίος περιλαμβάνει κανόνες για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προστασία των ευάλωτων προσώπων και κοινωνικών ομάδων. Για την κατάρτισή του λήφθηκαν υπόψη ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Αστυνομικής Δεοντολογίας, οι διεθνείς διακηρύξεις για τους κανόνες συμπεριφοράς των αστυνομικών, οι παρατηρήσεις και προτάσεις της Επιτροπής σας, του Συνηγόρου του Πολίτη, του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα και των Ομοσπονδιών του αστυνομικού προσωπικού.

Ειδικότερα:

Στις παραγράφους (β) και (δ) του άρθρου 1 «Γενικές υποχρεώσεις», προβλέπεται: Ο αστυνομικός: β) Υποχρεούται να σέβεται την αξία του ανθρώπου και να μεριμνά για την προστασία των δικαιωμάτων του ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου. δ) Ενεργεί κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων του, με βάση τις αρχές της νομιμότητας, της αναλογικότητας, της επιείκειας, της χρηστής διοίκησης, της ίσης μεταχείρισης και του σεβασμού της διαφορετικότητας των ατόμων.

Στις παραγράφους (γ), (δ) και (στ) του άρθρου 2 «Συμπεριφορά κατά την αστυνομική δράση», προβλέπεται: Ο αστυνομικός: γ) Εκτελεί τα

1 Η ΕΕΔΑ μετά την υιοθέτηση των αποφάσεων-εκθέσεών της, τις αποστέλλει σε όλους τους αρμόδιους κατά περίπτωση Υπουργούς και σε όλα τα μέλη του ελληνικού κοινοβουλίου.

καθήκοντά του με αμεροληψία, αντικειμενικότητα, διαφάνεια, σύνεση, αυτοκυριαρχία, σταθερότητα, αποφασιστικότητα και αξιοπρέπεια, προστατεύοντας, χωρίς διάκριση, όλους τους πολίτες από παράνομες σε βάρος τους πράξεις. δ) Σέβεται το δικαίωμα στη ζωή και την προσωπική ασφάλεια κάθε ατόμου. Δεν επιφέρει, δεν προκαλεί και δεν ανέχεται πράξεις βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και αναφέρει αρμοδίως κάθε παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. στ) Ενεργεί για τη διατήρηση και την αποκατάσταση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, με σκοπό τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων όλων των πολιτών και την απρόσκοπτη κοινωνική διαβίωση, την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και την προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος, αποφεύγοντας συμπεριφορές που μπορεί να προκαλέσουν σύγκρουση και επιβάλλει μόνο τους κατά περίπτωση αναγκαίους και προβλεπόμενους από το νόμο περιορισμούς δικαιωμάτων.

Στις παραγράφους (α), (θ) και (ιβ) του άρθρου 3 «Συμπεριφορά κατά τη σύλληψη και κράτηση πολιτών», προβλέπεται: Ο αστυνομικός: α) Ενεργεί σύλληψη ατόμου όταν αυτό προβλέπεται από τις διατάξεις του Συντάγματος και του νόμου. Κατά τη σύλληψη ενεργεί με σύνεση και σταθερότητα, τηρεί άψογη συμπεριφορά και αποφεύγει κάθε πράξη που μπορεί να βλάψει την τιμή και την υπόληψη του συλληφθέντος και γενικά να προσβάλει την αξιοπρέπειά του. Χρησιμοποιεί την απολύτως αναγκαία βία και δεσμεύει τον συλληφθέντα μόνον όταν αντιδρά βίαια ή είναι ύποπτος φυγής. θ) Αποτρέπει και καταγγέλλει άμεσα, κάθε πράξη που συνιστά βασανιστήριο ή άλλη μορφή απάνθρωπης, σκληρής ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, οποιαδήποτε μορφή βίας ή απειλή βίας, καθώς και κάθε δυσμενή ή διακριτική μεταχείριση σε βάρος κρατουμένου. ιβ) Δεν δημοσιοποιεί την ταυτότητα, την ομάδα, τη φυλετική καταγωγή, την εθνική προέλευση ή την υπηκοότητα του κρατουμένου, εκτός αν αυτό κρίνεται αναγκαίο για την εξυπηρέτηση της αντεγκληματικής πολιτικής.

Στις παραγράφους (3) και (4) του άρθρου 5 «Εξυπηρέτηση των πολιτών», προβλέπεται: 3) Η αποφυγή προκαταλήψεων που έχουν ως αιτία το χρώμα, το φύλο, την εθνική καταγωγή, την ιδεολογία και τη θρησκεία, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ηλικία, την αναπηρία, την οικογενειακή κατάσταση, την οικονομική και κοινωνική θέση ή άλλο διακριτικό στοιχείο του ατόμου, αποτελεί βασική παράμετρο της συμπεριφοράς του αστυνομικού. 4) Ο αστυνομικός επιδεικνύει ιδιαίτερη φροντίδα για την προστασία ιδίως των παιδιών, των γυναικών, των υπερηλίκων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των αναπήρων, των προσφύγων, των μελών μειονοτικών και γενικά ευπαθών κοινωνικών ομάδων και μεριμνά για την παροχή βοήθειας στις γυναίκες σε κατάσταση εγκυμοσύνης και λοχείας, στους άρρωστους και γενικά στα πρόσωπα που έχουν ανάγκη. Ειδικότερα, συμπεριφέρεται στους ανηλίκους με κατανόηση και ανθρωπιά, φροντίζοντας για την προστασία τους από φθοροποιές επιδράσεις και κινδύνους στους οποίους είναι δυνατό να εκτεθούν. Με ιδιαίτερη ευαισθησία οφείλει να μεταχειρίζεται τους ανηλίκους που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά, καθώς και τους ανηλίκους και τις γυναίκες που είναι πρόσφυγες ή θύματα σωματικής, ψυχολογικής ή σεξουαλικής βίας ή εκμετάλλευσης.

- Εκδόθηκε η 7100/26/5ε από 04.08.2004 εγκύκλιος διαταγή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, για τη μη χρήση απαξιωτικών όρων για τον προσδιορισμό των μελών της ομάδας των Ρομά και τη σύσταση να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά οι όροι «Ρόμ/Ρομά» ή ο ελληνικός όρος «τσιγγάνος».
- Εκδόθηκε η 7100/4/3 από 24.05.2006 εγκύκλιος διαταγή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, με θέμα: «Η αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της μισαλλοδοξίας και της μη ανεκτικότητας, κατά την αστυνομική δράση», με την οποία:
  - Προσδιορίστηκαν συγκεκριμένα δεσμευτικά κριτήρια διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου, όταν:
  - Το ομολογούν οι φερόμενοι ως δράστες ενός εγκλήματος.
  - Το επικαλούνται οι παθόντες και οι μάρτυρες ενός εγκλήματος.
  - Υπάρχουν ενδείξεις με βάση στοιχεία αποδεκτά από τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.
  - Οι φερόμενοι ως δράστες και τα θύματα του εγκλήματος αυτοπροσδιορίζονται ή ανήκουν σε διαφορετικές φυλετικές, θρησκευτικές και κοινωνικές ομάδες
  - Καθιερώθηκε υποχρέωση των Αξιωματικών για διερεύνηση τυχόν ρατσιστικού κινήτρου στα πλαίσια της πειθαρχικής διερεύνησης υποθέσεων που αφορούν αντιδεοντολογική συμπεριφορά αστυνομικών σε βάρος ατόμων, που ανήκουν σε ευάλωτες εθνοτικές, θρησκευτικές ή κοινωνικές ομάδες ή είναι αλλοδαποί. Στην περίπτωση αυτή στα πορίσματα των διοικητικών εξετάσεων και ερευνών θα πρέπει να μνημονεύεται αν διερευνήθηκε η ύπαρξη τυχόν ρατσιστικού κινήτρου στη συμπεριφορά των ελεγχόμενων αστυνομικών.
- Με την 4803/22/210-κ΄ από 26.06.2006 διαταγή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, απεστάλη σε όλες τις Υπηρεσίες και κοινοποιήθηκε σε όλο το προσωπικό, με σκοπό την ευαισθητοποίηση αυτού στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την αστυνομική δράση, η από 13.12.2005 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που εκδόθηκε επί της προσφυγής των *ΜΠΕΚΟΥ Λάζαρου και ΚΟΥΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Ελευθερίου κατά της Ελλάδας* (προσφυγή 15250/2002), με την οποία καταδικάστηκε η Χώρα μας για παραβίαση του άρθρου 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), ήτοι για τη συμπεριφορά που υπέστησαν οι προσφεύγοντες στα χέρια της Αστυνομίας, για μη διεξαγωγή αποτελεσματικής έρευνας σχετικά με το περιστατικό και ειδικότερα για τη μη διερεύνηση της πιθανότητας ύπαρξης ρατσιστικού κινήτρου στη συμπεριφορά των αστυνομικών.

Επιπρόσθετα, επισημάνθηκε και πάλι στους Αξιωματικούς που διενεργούν διοικητικές εξετάσεις για τη διερεύνηση υποθέσεων, που αφορούν αντιδεοντολογική συμπεριφορά αστυνομικών σε βάρος ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες εθνοτικές, θρησκευτικές ή κοινωνικές ομάδες ή είναι αλλοδαποί, η υποχρέωση που απορρέει από την παραπάνω απόφαση του ΕΔΔΑ αλλά και από τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 (δ) και 8 παρ. 2 του ΠΔ 22/1996 και ήδη άρθρων 2 παρ. 1 (ε) και 9 παρ. 2 του ΠΔ 120/2008, να διερευνούν τα κίνητρα διάπραξης των πειθαρχικών παραπτωμάτων, κάνοντας περί αυτού σχετική μνεία στα πορίσματά τους.

- Με την 4803/22/103-ζ΄ από 05.07.008 διαταγή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, απεστάλη σε όλες τις Υπηρεσίες και κοινοποιήθηκε σε όλο το προσωπικό, με τον ίδιο ως άνω σκοπό, η από 06.12.2007 απόφαση του ΕΔΔΑ, που εκδόθηκε επί της προσφυγής της *ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΣΑΚΙΡΗ Γιαννούλας κατά της Ελλάδας* (προσφυγή 44803/2004), με την οποία κρίθηκε ότι έλαβε χώρα η επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, λόγω της παράλειψης εκ μέρους του εναγόμενου Ελληνικού Κράτους να διεξαγάγει αποτελεσματική έρευνα για τις συνθήκες του συμβάντος και της παράλειψής του να ερευνήσει στην υπόθεση πιθανά φυλετικά κίνητρα για την κακομεταχείριση της προσφεύγουσας, σε συνδυασμό με τη συμπεριφορά των Εθνικών

Αρχών κατά τη διάρκεια της έρευνας.

- Εκδόθηκε η 6004/12/33-α΄ από 27.12.2007 διαταγή του Προϊσταμένου Επιτελείου του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, με την οποία υπενθυμίσαμε στις Υπηρεσίες και το προσωπικό τις ισχύουσες διατάξεις και διαταγές, που αναφέρονται στην υποχρέωση προστασίας της ζωής, σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, απαγόρευσης διακρίσεων, βασανιστηρίων και κάθε απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης και τιμωρίας, για την ενυπόγραφη ενημέρωση του προσωπικού και την ουσιαστική συμμόρφωση αυτού στις ως άνω υποχρεώσεις του, για την αποφυγή τέτοιων φαινομένων και καταλογισμού ευθυνών.
- Εκδόθηκε η 6004/12/35 από 27.12.2007 διαταγή του Προϊσταμένου Επιτελείου του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, με την οποία πέραν της υπενθύμισης της υποχρέωσης καταγραφής και αξιολόγησης των αποδεικτικών μέσων (ιατρικών βεβαιώσεων ή ιατροδικαστικών εκθέσεων), στις διοικητικές εξετάσεις, με ειδικότερη επισήμανση της νομολογίας του ΕΔΔΑ *«όταν κάποιος που βρισκόταν σε καλή κατάσταση υγείας τίθεται υπό κράτηση από την Αστυνομία και στη συνέχεια διαπιστώνεται ότι φέρει σωματικές βλάβες κατά την απελευθέρωσή του, το κράτος-μέλος είναι υποχρεωμένο να παράσχει λογική εξήγηση για τις αιτίες του τραυματισμού, ελλείψει της οποίας ανακύπτει θέμα βάσει του άρθρου 3 της Σύμβασης (Ν.Δ. 53/74, απαγόρευση βασανιστηρίων ή υποβολή σε ποινή ή μεταχείριση απάνθρωπη ή εξευτελιστική)»,* τονίστηκε και πάλι η υποχρέωση διερεύνησης τυχόν ρατσιστικού κινήτρου στη συμπεριφορά των αστυνομικών, καθώς και ότι η ύπαρξη ή μη ρατσιστικού κινήτρου θα πρέπει να προκύπτει από το ανακριτικό υλικό (καταθέσεις μαρτύρων κλπ) και να μην αποτελεί προσωπική εκτίμηση του ενεργούντος τη διοικητική εξέταση.
- Εκδόθηκε η 6004/12/42-β΄ από 03.08.2008 διαταγή του Αναπληρωτή Προϊσταμένου Επιτελείου του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, για τη δεοντολογία στην αστυνομική δράση, με σκοπό την υπενθύμιση στο προσωπικό της υποχρέωσης τήρησης και εφαρμογής των κανόνων του Κώδικα Δεοντολογίας του αστυνομικού και ειδικά εκείνων που αναφέρονται στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προστασία των ευάλωτων προσώπων και κοινωνικών ομάδων.
- Με την 7100/15/9-στ΄ από 08.12.2007 διαταγή του Προϊσταμένου Επιτελείου του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, διαβιβάστηκαν σε όλες τις Υπηρεσίες οι Γενικές Αρχές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης, για ενημέρωση και εφαρμογή.
- Επίσης, με σκοπό την ενίσχυση των δικαιωμάτων των κρατουμένων από τις Αστυνομικές Αρχές, αποφασίσθηκε από τον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας η ενσωμάτωση στα «πληροφοριακά δελτία για τα δικαιώματα των κρατουμένων» (σχετική η 4803/22/14-α΄ από 03.11.1995 εγκύκλιος διαταγή), ως «δικαίωμα» αυτών, η υποβολή έγγραφης καταγγελίας για τυχόν κακές συνθήκες κράτησης, κακοποίηση, κακομεταχείριση ή άλλες προσβολές των δικαιωμάτων τους, σύμφωνα με Υπόδειγμα που καθιερώθηκε ειδικά προς τούτο. Τα Υποδείγματα αυτά μεταφράστηκαν σε (16) γλώσσες και μετά την τελική τυποποίηση αυτών από τη Δ/νση Οργάνωσης-Νομοθεσίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, απεστάλησαν σε όλες τις Υπηρεσίες της, με την 7100/24/3-ε΄ από 12.10.2010 εγκύκλιο διαταγή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, μέσω της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας POLICE ON LINE (POL), με την 72394/10/708353 από 17.10.2010 όμοια του Προϊσταμένου Κλάδου Οργάνωσης και Ανθρώπινου Δυναμικού του Αρχηγείου.

γ) Για ενδεχόμενες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι αστυνομικοί υπόκεινται σε συνεχή διοικητικό έλεγχο, ο οποίος εξασφαλίζεται από το ιδιαίτερα αυστηρό Πειθαρχικό Δίκαιο (ΠΔ 120/2008), ο δε κολασμός των παραβατικών συμπεριφορών γίνεται με τη μέγιστη δυνατή ταχύτητα. Σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 23 του ΠΔ 120/2008, η εξέταση των πειθαρχικών παραπτωμάτων που φέρονται ότι τελέσθηκαν από αστυνομικούς σε βάρος πολιτών, προηγείται της εξέτασης των λοιπών πειθαρχικών τους παραπτωμάτων.

Επισημαίνεται ότι, παρά το γεγονός ότι το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας έχει εκδώσει κατ' επανάληψη εγκύκλιες διαταγές για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εν γένει συμπεριφορά του προσωπικού για το ζήτημα αυτό παρακολουθεί αδιάλειπτα την υλοποίηση αυτών και σε περίπτωση που καθίσταται αναγκαία η λήψη τυχόν συμπληρωματικών μέτρων, προβαίνει άμεσα σε ανάλογες ενέργειες.

Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας είναι αποφασισμένα να μην επιτρέψουν την ανάπτυξη ξενοφοβικού κλίματος ή εκδήλωση ρατσιστικών φαινομένων στους κόλπους του Σώματος της Ελληνικής Αστυνομίας και να ελέγξουν κάθε παράνομη, αντικανονική ή απρεπή συμπεριφορά αστυνομικών. Γίνεται μνεία ότι από τις διενεργηθείσες διοικητικές εξετάσεις, μετά από την έκδοση της 4803/22/210-κ΄ από 26.06.2006 εγκυκλίου διαταγής, που αφορούν αντιδεοντολογική συμπεριφορά αστυνομικών σε βάρος μεταναστών ή άλλων ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, δεν έχει **βεβαιωθεί περιστατικό** με ρατσιστικό κίνητρο.

2. Ν. 3996/2011 «Αναμόρφωση Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 170)

Μία από τις προτάσεις της ΕΕΔΑ αναφορικά με τα «Ζητήματα προστασίας δικαιωμάτων των οροθετικών στο HIV ατόμων» ήταν η συμπερίληψη της οροθετικότητας στους λόγους διάκρισης του Ν. 3304/2005 (Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμου) και η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του.

Ο Ν. 3996/2011 στο άρθρο 2 παρ. 2 (η) προβλέπει ότι το Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας ελέγχει, κατ' εφαρμογή του άρθρου 10 του Ν. 3304/2005, την τήρηση της ίσης μεταχείρισης έναντι των ατόμων με αναπηρία, στα οποία περιλαμβάνονται και οι οροθετικοί.

Παρόλο που δεν τροποποιήθηκε ο Ν. 3304/2005 ώστε να συμπεριληφθεί ρητώς η οροθετικότητα ως λόγος διάκρισης στο πλαίσιο εφαρμογής του, ο Ν. 3996/2011 καθιστά σαφές ότι στην αναπηρία, ως λόγος διάκρισης, συμπεριλαμβάνεται και η οροθετικότητα.

Επίσης, η ΕΕΔΑ στις 18.02.2010 είχε υποβάλει «Παρατηρήσεις σχετικά με το Ν. 3304/2005 και προτάσεις σχετικά με την ανάγκη τροποποίησης του». Μία από τις προτάσεις ήταν η εισαγωγή πρόβλεψης στο νόμο για την απαγόρευση των πολλαπλών διακρίσεων.

Ο Ν. 3996/2011 στο άρθρο 2 παρ. 2 (η) προβλέπει ότι το Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας ελέγχει την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού λαμ-

βάνοντας υπόψη και τις περιπτώσεις πολλαπλής διάκρισης σύμφωνα με όσα ειδικότερα προβλέπονται στο άρθρο 19 του ν. 3304/2005.

Αν και ο Ν. 3996/2011 κάνει αναφορά στις περιπτώσεις πολλαπλής διάκρισης, οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι αυτό γίνεται ειδικά σε σχέση με τις αρμοδιότητες του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας, και δεν τροποποιείται γενικά ο Ν. 3304/2005, όπως όφειλε να γίνει. Προκύπτει, λοιπόν, το ερώτημα κατά πόσο ο Συνήγορος του Πολίτη, που είναι ο άλλος φορέας προώθησης της ίσης μεταχείρισης στο πλαίσιο του Ν. 3304/2005 έχει αρμοδιότητα να επιληφθεί περιπτώσεων και υπό το πρίσμα των πολλαπλών διακρίσεων.

3. Απάντηση του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής στην επιστολή της ΕΕΔΑ αναφορικά με τα ρατσιστικά συνθήματα που αναφώνησαν άνδρες της ΟΥΚ κατά τη στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου 2010 (05.08.2011)

Σε απάντηση της αριθ.πρωτ.:232/01.07.2011 επιστολής σας, σας γνωρίζουμε ότι κατόπιν διαταγής κ. Αρχηγού Λιμενικού Σώματος ανετέθη σε Ανώτατο Αξιωματικό ΛΣ η διενέργεια Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης και σύμφωνα με το πόρισμα της καταλογίσθηκαν πειθαρχικές ευθύνες: α) στον επικεφαλής του αγήματος ΜΥΑ/ΛΣ, διότι δεν μερίμνησε, ως όφειλε υπό την ιδιότητα του αυτή, να παρέξει ρητές προφορικές οδηγίες πριν από την έναρξη της παρέλασης προς αποτροπή αναφώνησης μη προβλεπόμενων συνθημάτων και β) σε έναν εκ των διμοιριτών διότι κατέθεσε αναληθώς για τον έτερο διμοιρίτη ότι άκουσε την αναφώνηση ρατσιστικού συνθήματος, αλλά χωρίς να επιβεβαιώνεται από τον δεύτερο και δίχως να προβεί σε επαρκή αιτιολόγηση της προαναφερόμενης πράξης.

Από την Υπηρεσία μας κλήθηκαν σε απολογία τα πιο πάνω στελέχη ΛΣ και αναμένεται η ποινική εκδίκαση της υπόθεσης, προκειμένου να επιβληθούν ανάλογες πειθαρχικές ποινές.

Επίσης, από το πόρισμα της διενεργηθείσας ΕΔΕ προκύπτει ότι δεν υπήρχαν αδιάσειστα αποδεικτικά στοιχεία για τον προσδιορισμό των ανδρών του αγήματος που συμμετείχαν στην αναφώνηση ρατσιστικών συνθημάτων ενώ ο σχετικός φάκελος ΕΔΕ συμπεριλήφθηκε στην προκαταρκτική εξέταση και υποβλήθηκε από τον διενεργούντα αυτή Αξιωματικό ΛΣ στην Εισαγγελία Ναυτοδικείου Πειραιά.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με έγγραφη ενημέρωση της προαναφερόμενης Εισαγγελικής Αρχής έχει προσδιορισθεί δικάσιμος η 20.09.2011 με κατηγορούμενους τριάντα εννέα (39) βαθμοφόρους ΛΣ για παράβαση του άρθρου 2 του Ν.927/79 κατά συναυτουργία.

Τέλος, σας γνωρίζουμε ότι Υπηρεσία μας, επιδεικνύοντας ιδιαίτερη ευαισθησία για το συγκεκριμένο θέμα θα βρίσκεται στη διάθεση σας για την παροχή οποιασδήποτε πληροφορίας.

4. Απάντηση του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη στην Έκθεση της ΕΕΔΑ και του Συνηγόρου του Πολίτη σχετικά με την αξιολόγηση των ευρημάτων από τη διενεργηθείσα αυτοψία στα Κέντρα Κράτησης της περιοχής του Έβρου (19.11.2011)

Σε συνέχεια της διενεργηθείσας αυτοψίας στα Κέντρα Κράτησης της περιοχής του Έβρου και της συνάντησης-σύσκεψης που έλαβε χώρα στο Υπουργείο ΠτΠ *(την 25 Μαΐου τ.έ.),* φέρουμε σε γνώση σας τα ακόλουθα **:**

1. Από πλευράς μας συμμεριζόμεθα πλήρως τις ανησυχίες σας και συνακόλουθα αυτών, τις προτάσεις σας. Μέσω αυτών αναγνωρίζετε την διυπουργική και διυπηρεσιακή διάσταση του ζητήματος και αποκλείεται παντελώς η άποψη της μονοσήμαντης διαχείρισης του ζητήματος από την Ελληνική Αστυνομία.

2. Συμφωνώντας πλήρως με την ανάγκη προστασίας των προσώπων που βρίσκονται σε ανάγκη, καθώς και των προσώπων που αναζητούν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, σας γνωρίζουμε κατωτέρω μια σειρά από δράσεις και μέτρων βελτίωσης των συνθηκών υποδοχής και φιλοξενίας των ως άνω προσώπων που εντοπίζονται/συλλαμβάνονται κατά παράβαση των ισχυουσών διατάξεων για παράνομη είσοδο στη χώρα μας. Ειδικότερα**:**

Κέντρα Πρώτης Υποδοχής:

Η χώρα μας παραμένει σταθερή στην υλοποίηση των μέτρων που έχει εξαγγείλει, τα οποία έχουν εγκριθεί από την ΕΕ και ανάγονται στην ίδρυση νέας υπηρεσίας ασύλου, στην εγκαθίδρυση Κέντρων Πρώτης Υποδοχής, στην εφαρμογή ενός ορθολογικού συστήματος διεθνούς προστασίας. Πρωτίστως δε, και κατά προτεραιότητα, στην διασφάλιση συνθηκών υποδοχής και παραμονής, με ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης.

Προς τούτο, το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας έχει ήδη προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τις ελλείψεις χώρων κράτησης στις κτιριακές εγκαταστάσεις της Ελληνικής Αστυνομίας. Συγκεκριμένα:

Εκπονήθηκε το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών *(Αύγουστος 2010)*, το οποίο προβλέπει τη λήψη μέτρων σε θέματα ασύλου και διαχείρισης της παράνομης μετανάστευσης, με ορίζοντα τριετίας.

Πρόσφατα, αναλήφθηκαν και συγκεκριμένες νομοθετικές πρωτοβουλίες, για την ουσιαστική αναμόρφωση και βελτίωση των υφιστάμενων δομών κράτησης και την τροποποίηση της εθνικής διαδικασίας ασύλου, με τη δημιουργία σύγχρονων και μόνιμων δομών, προκειμένου να ανταποκρίνονται με επάρκεια όχι μόνο στις απαιτήσεις του παρόντος που αφορούν στις μεταναστευτικές ροές, αλλά να καλύπτουν και τις διαφαινόμενες ανάγκες που θα ανακύψουν προϊόντος του χρόνου, κατά τρόπο που διασφαλίζει τα δικαιώματα των εν γένει φιλοξενούμενων στους χώρους αυτούς, όπως αρμόζει σε μια χώρα πολιτισμένη, με ευρωπαϊκό προσανατολισμό.

Με την ψήφιση του Ν. 3907/26.01.2011, αφενός εναρμονιζόμαστε με τις επιταγές του κοινού ευρωπαϊκού δικαίου και αφετέρου διασφαλίζονται οι προϋποθέσεις, συνθήκες και υποδομές που αναβαθμίζουν το επίπεδο προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων, με γνώμονα πάντα την ανάδειξη και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου. Με τον προαναφερόμενο νόμο, σε συνδυασμό με τις ισχύουσες διατάξεις του Ν. 3386/2005 ρυθμίζονται τα θέματα κράτησης και της εν γένει διαχείρισης των αλλοδαπών που διαβιούν παράνομα στην ελληνική επικράτεια.

Οι νομοθετικές αυτές πρωτοβουλίες του Υπουργείου μας, έχουν τεράστια σημασία, που συνίσταται στο γεγονός ότι ήταν ζητούμενο από τους Διεθνείς Οργανισμούς, τις ανθρωπιστικές οργανώσεις κ.α. η αναθεώρηση, ουσιαστικά, των υφιστάμενων δομών κράτησης και η τροποποίηση της εθνικής διαδικασίας ασύλου, με τη δημιουργία συγκρότησης αποτελεσματικότερων και μόνιμων δομών που να διασφαλίζουν την αξιοπιστία και την εξουσία της Ελληνικής Αστυνομίας, ώστε η χώρα μας να μη δυσφημίζεται στο εξωτερικό και να μην εγκαλείται από τους διεθνείς οργανισμούς.

Με τα Κέντρα Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ), εγκαινιάζεται ένα νέο σύστημα έγκυρης πιστοποίησης της ταυτότητας και της προέλευσης των μεταναστών, μέσω ειδικής τεχνογνωσίας και παράλληλης εκπαίδευσης του προσωπικού, ενώ διασφαλίζεται, ο διαχωρισμός και η καταγραφή των μεταναστών, ο ιατρικός τους έλεγχος, αλλά και η υποστήριξη των ευπαθών ομάδων και φυσικά η καθοδήγηση όσων δικαιούνται διεθνή προστασία, έτσι ώστε η χώρα μας να μην είναι ελεγχόμενη από τον ΟΗΕ και τους λοιπούς διεθνείς Οργανισμούς. Γενικότερα καθιερώνονται συνθήκες υποδοχής που θα εξασφαλίζουν αξιοπρεπές επίπεδο δι-

αβίωσης, κατάλληλο από απόψεως υγείας, με στέγαση, προστασία της οικογενειακής ζωής, ιατρική περίθαλψη και δυνατότητα επικοινωνίας με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ κλπ που σε συνδυασμό και με τις πολιτικές κράτησης πιστεύουμε ότι θα δώσει λύσεις.

Πέραν αυτών, την 19.05.2011 ανακοινώθηκαν από τον κ. Υπουργό Προστασίας του Πολίτη οι χώροι για τη δημιουργία Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ) και Κέντρων Κράτησης Αλλοδαπών, στην Περιφέρεια Αττικής, στις περιοχές του Έβρου και του Βορείου Αιγαίου και την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα. Με τη δημιουργία των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ) και των Κέντρων Κράτησης Αλλοδαπών θα επιλυθεί το μείζον πρόβλημα για τη χώρα μας που είναι η δημιουργία νέων πρότυπων ως προς τις συνθήκες κράτησης Κέντρων, ικανών να αυξήσουν σημαντικά τη χωρητικότητα σε θέσεις αλλοδαπών για τους οποίους εκκρεμεί έκδοση διοικητικής ή δικαστικής επιστροφής και να διασφαλίσουν το απαραίτητο επίπεδο συνθηκών στους εκεί φιλοξενούμενους κρατούμενους. Θεωρούμε ότι, η αποτελεσματική λειτουργία αυτής της Υπηρεσίας και των διαδικασιών Πρώτης Υποδοχής, είναι η βασική προϋπόθεση για την εμπέδωση κλίματος ασφάλειας στην ελληνική κοινωνία και ένα ουσιαστικό βήμα για την αντιμετώπιση των παράνομων μεταναστευτικών ροών προς τη χώρα μας.

Παράλληλα, καταβάλλουμε μεγάλη προσπάθεια ώστε να αντιμετωπιστούν με τον πιο πρόσφορο και αποτελεσματικό τρόπο οι δυσκολίες αυτού του μεγάλου εγχειρήματος, που είναι ο **χρόνος** και η **χρηματοδότηση κατασκευής** των νέων κέντρων. Προς τούτο, γνωρίζεται πως οι κτηριακές εγκαταστάσεις μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το **Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων**, ενώ το ειδικό προσωπικό *(διερμηνείς, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι)* μπορεί να προσληφθεί από κονδύλια του **Ταμείου Επιστροφών**. Ταυτόχρονα, εξετάζονται επιπρόσθετοι τρόποι χρηματοδότησης για τα λειτουργικά έξοδα και για τις δαπάνες πρόσληψης βοηθητικού προσωπικού *(καθαριστές-επιμελητές κ.ά.)*.

Εφόσον αντιμετωπισθούν με τον πιο πρόσφορο και αποτελεσματικό τρόπο οι δυσκολίες του ομολογουμένως μεγάλου εγχειρήματος, **ευελπιστούμε να ενταχθούν και άλλες περιοχές της επικράτειας, που αρχικά δεν συμπεριλήφθηκαν στον αρχικό σχεδιασμό**, με τρόπο που να διασφαλίζει τόσο την ανάγκη ελέγχου των συνόρων απέναντι στην παράνομη μετανάστευση όσο και την ανάγκη παροχής προστασίας στους πρόσφυγες και στις άλλες ευπαθείς ομάδες, ώστε να διασφαλίζονται συνθήκες διαβίωσης απολύτως συμβατές με την ανθρώπινη αξία.

Επιπρόσθετα, όπως προβλέπεται από το Ν. 3907/2011 (άρθρο 8 παρ. 5), με απόφαση του Υπουργού ΠτΠ μπορεί να συνιστάται έκτακτη ή κινητή μονάδα Πρώτης Υποδοχής ώστε να διαχειρίζονται με τον πιο πρόσφορο και αποτελεσματικό τρόπο μη αναμενόμενες αφίξεις αλλοδαπών σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν κέντρα υποδοχής.

Σημειώνεται πως η παρουσίαση του σχεδίου της ίδρυσης της νέας Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής πραγματοποιήθηκε συνολικά ώστε να αναδειχθεί το γεγονός πως δεν υπήρχε καμιά πρόθεση να επιβαρυνθεί καμιά περιοχή ξεχωριστά και πως η προσπάθεια αυτή αποτελεί μία εθνική προσπάθεια που θα πρέπει να υιοθετηθεί από όλους.

Πέραν αυτών, αναζητείται κάθε πρόσφορη λύση σε χώρες με εμπειρία στις διαδικασίες υποδοχής παράνομων μεταναστών που θα μπορούσαν να συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Παράλληλα, υφίσταται συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες υποδοχής και φιλοξενίας των μεταναστών. ***Που βρισκόμαστε σήμερα:***

α) Στην ***νέα Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής*** έχει αναλάβει τα καθήκοντά της η κα Μαρία Σταυροπούλου ως διευθύντρια, ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη η στελέχωση της κεντρικής υπηρεσίας με αποσπασμένο προσωπικό από άλλες μονάδες του δημόσιου τομέα.

β) Η νέα Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής έχει ήδη αναλάβει την παρακολούθηση και τη λειτουργία των υφιστάμενων, εδώ και χρόνια, κέντρων σε διάφορες περιοχές της χώρας. Αναλαμβάνει, επίσης, την εξεύρεση χώρων και τη δημιουργία νέων κέντρων.

γ) **Ολοκληρώθηκε η σύνταξη των τεχνικών προδιαγραφών-απαιτήσεων** για χώρους κράτησης-παραμονής αλλοδαπών *(ΚΕΠΥ – Κέντρων Κράτησης Αλλοδαπών)*, από ομάδα εργασίας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία EASO.

δ) **Έχει ολοκληρωθεί η νομοθεσία σχετικά με την Οργάνωση και Λειτουργία της Υπηρεσίας** *(Προεδρικό Διάταγμα)* και έχει αποσταλεί για έγκριση από το Συμβούλιο της Επικρατείας πριν τεθεί σε ισχύ.

Τα ζητήματα αυτά αποτελούσαν μία εκκρεμότητα ετών, για την οποία δεχθήκαμε επανειλημμένως κριτική από τη διεθνή κοινότητα. Με τις επιμέρους διατάξεις αυτών διασφαλίζονται οι προϋποθέσεις, συνθήκες και υποδομές που αναβαθμίζουν το επίπεδο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με γνώμονα πάντα την ανάδειξη και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου.

Οι ανωτέρω νομοθετικές ρυθμίσεις ουσιαστικά αποτελούν την πρώτη επίσημη καταγραφή σε νομοθετικά κείμενα της λειτουργίας των Κέντρων Υποδοχής *(πρώην ΕΧΠΑ)* και του κανονισμού λειτουργίας των χώρων κράτησης που μέχρι τώρα πραγματοποιούνταν με γνώμονα τις κατά καιρούς εκδοθείσες υπηρεσιακές διαταγές.

ε) **Συντάχθηκε το σχέδιο Γενικού (εσωτερικού) Κανονισμού Λειτουργίας κέντρων και μονάδων πρώτης υποδοχής της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής** και αναμένεται η υπογραφή του. Για την σύνταξή αυτού, η ομάδα εργασίας χρησιμοποίησε το υπόδειγμα αντίστοιχων κανονισμών άλλων συναφών ευρωπαϊκών δομών (Βέλγιο, Γαλλία, Νορβηγία) και των προτάσεων του EASO (για την περίπτωση της πρώτης υποδοχής).

στ) Έχει συνταχθεί χάρτης λειτουργίας (flowcharts) της Υπηρεσίας, ο οποίος αποτελεί τη βάση και για τη διαμόρφωση των απαιτήσεων λειτουργίας αυτής.

ζ) Παραχωρήθηκε ήδη στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη **έκταση είκοσι (20) στρεμμάτων** που γειτνιάζει με τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις **στο Φυλάκιο Ορεστιάδας** προκειμένου να κατασκευαστεί Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής.

Επίσης, προωθούνται οι διαδικασίες για την αξιοποίηση κτιριακού συγκροτήματος εμβαδού (11.000) τ.μ. στην περιοχή Ορεστιάδας του Νομού Έβρου ***(πρώην εργοστάσιο επεξεργασίας καφέ)***, προκειμένου να μετατραπεί σε ένα Πολυδύναμο Κέντρο για να στεγαστούν η Υπηρεσία Ασύλου, η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, ο Frontex, οι υπηρεσίες της Αστυνομικής Διεύθυνσης της περιοχής, των Συνοριοφυλάκων και του Πυροσβεστικού Σώματος.

Επίσης, ερευνάται η δυνατότητα να πραγματοποιηθούν τα απαραίτητα έργα σε εγκαταλελειμμένο **στρατόπεδο στην Καρωτή Έβρου**, ώστε να είναι η δυνατή η χρήση του ως Κέντρο Παραμονής Αλλοδαπών.

Το πλεονέκτημα των επιλογών αυτών είναι ότι οι ανωτέρω χώροι μπορούν να αξιοποιηθούν ταχύτατα και να καλύψουν με ουσιαστικό τρόπο αυξημένες ανάγκες που αντιμετωπίζουμε, δεδομένου ότι απαιτείται μόνο η κατάλληλη εσωτερική τους διαμόρφωση.

η) Εντός του τρέχοντος μηνός (Νοέμβριος 2011) αναμένεται να υπογραφεί το **Μνημόνιο Συνεργασίας** μεταξύ της Ελλάδας και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ

– Νορβηγία, Ελβετία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν), το οποίο προβλέπει χρηματοδότηση ύψους 20.873.417 € για την ενίσχυση του τομέα Ασύλου και Μετανάστευσης. Ιδιαίτερα, για την κάλυψη άμεσων αναγκών υποδοχής αλλοδαπών και παροχής στέγης σε ευάλωτες ομάδες και ασυνόδευτους ανηλίκους, για την ενίσχυση του προγράμματος των εθελούσιων επιστροφών, καθώς και την ενίσχυση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη συνέχιση του έργου υποστήριξης των ελληνικών αρχών.

Κέντρα Κράτησης:

Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας έχει ήδη προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τεχνικής φύσεως που σχετίζονται με τις υπάρχουσες κτιριακές εγκαταστάσεις της Ελληνικής Αστυνομίας, αλλά και την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων που έχουν σχεδιαστεί προκειμένου να διαχειριστούμε την κατάσταση έκτακτης ανάγκης που παρατηρείται ***στην περιοχή του Έβρου*** και την εν γένει βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων αλλοδαπών. Ειδικότερα:

α) Στο **Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης (ΤΣΦ) Σουφλίου** αναμένεται η υλοποίηση έργου αναδιαμόρφωσης των υφιστάμενων χώρων κράτησης και η δημιουργία τεσσάρων (4) νέων αυτόνομων χώρων κράτησης, μέχρι τέλος τρέχοντος έτους *(Δεκέμβριος 2011)*. Η συνολική δυναμικότητα των κρατητηρίων θα είναι τριάντα δύο (32) κρατούμενοι.

β) Για το **ΤΣΦ Τυχερού** συνεχίζονται οι εργασίες αναδιαμόρφωσης των υφιστάμενων χώρων κράτησης και η δημιουργία νέου αυτόνομου χώρου κράτησης με εσωτερικό χώρο υγιεινής με ζεστό νερό, λεκάνη WC, ντούζ και νιπτήρα, μέχρι τέλος τρέχοντος έτους *(Δεκέμβριος 2011).* Η συνολική δυναμικότητα θα είναι εβδομήντα έξι (76) κρατούμενοι.

γ) Στο **ΤΣΦ Φερών** συνεχίζονται οι εργασίες ανέγερσης του νέου κτηρίου σε χώρο που παραχωρήθηκε από το Δήμο Φερών, με εκτιμώμενο χρόνο παράδοσης τα τέλη του τρέχοντος έτους *(Δεκέμβριος 2011)*. Το νέο σύγχρονο κτίριο θα περιλαμβάνει, επιπλέον, νέους χώρους κράτησης και προαυλισμού. Η συνολική δυναμικότητα θα είναι ογδόντα επτά (87) κρατούμενοι, με πρόβλεψη για προσθήκη άλλων εξήντα (60) περίπου.

δ) Για το **ΤΣΦ Κυπρίνου/Φυλάκιο Ορεστιάδας** συνεχίζονται οι εργασίες αναδιαμόρφωσης των υφιστάμενων χώρων κράτησης και της υλοποίησης της αποκατάστασης των προβλημάτων αποχέτευσης με την κατασκευή νέου αποχετευτικού δικτύου και αναβάθμισης της ασφάλεια του χώρου προαυλισμού, ενώ γενικά ανακαινίζονται πλήρως και επισκευάζονται οι χώροι υγιεινής, μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους *(Δεκέμβριος 2011)*.

ε) Στο **ΤΣΦ Μεταξάδων Ορεστιάδας** ανακαινίζονται οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις, ενισχύεται η ασφάλεια, δημιουργείται εξωτερικός χώρος προαυλισμού, κλπ και αναμένεται η υλοποίηση του έργου μέχρι τέλος τρέχοντος έτους *(Δεκέμβριος 2011)*.

στ) Στο **ΚΣΦ Νέας Βύσσας Ορεστιάδας** Έβρου και στο **Κλιμάκιο ΤΣΦ Φερών στον Πόρο** ανακαινίζονται οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις, ενισχύεται η ασφάλεια, κλπ. Το έργο θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους *(Δεκέμβριος 2011)*.

ζ) **ΑΤ Αλεξανδρούπολης**: Προβλέπεται ανέγερση νέου σύγχρονου κτηρίου *(Α.Δ. Αλεξανδρούπολης)*, με το σύστημα Σύμπραξης Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα, μέσω της Κτηματικής Εταιρείας Δημοσίου. Στο νέο κτήριο προβλέπεται η κατασκευή σύγχρονων χώρων κράτησης για όλες τις Υπηρεσίες της ΑΔ Αλεξανδρούπολης και εξωτερικού χώρου προαυλισμού – αθλοπαιδιών κλπ. Οι διαδικασίες για τη δημοπράτηση του έργου είναι στην αρμοδιότητα της ΚΕΔ.

η) **Τ.Σ.Φ. Ορεστιάδας** *(με έδρα το Ν. Χειμώνιο):* Προγραμματίζεται η σύνταξη μελέτης προ-

κειμένου να εκτελεσθούν εργασίες ανακατασκευής και ανακαίνισης των χώρων. Η σύνταξη της μελέτης και η εκτέλεση των εργασιών, εκτιμάται ότι θα ολοκληρωθούν μέχρι τα μέσα του επόμενου έτους (6ος του 2012).

θ) **Τ.Σ.Φ. Διδυμοτείχου**:Από το Δήμο Διδυμοτείχου παραχωρήθηκε οικοπεδική έκταση 2.670 τ.μ. προκειμένου ανεγερθεί σε αυτή κτίριο για τη στέγαση του ΑΤ- Τμήμα Ασφαλείας και ΤΣΦ Διδυμοτείχου. Στη Δ/νση Οικονομικών/ΑΕΑ προτάθηκε το έργο ανέγερσης και εντάχθηκε στο Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων έτους 2011 με συνολικό προϋπολογισμό 2.500.000 € και η πίστωση είναι εξασφαλισμένη. Με την ολοκλήρωση των διαδικασιών για την επίλυση πολεοδομικών προβλημάτων *(αλλαγή χρήσης γης)* θα συνταχθούν οι απαιτούμενες μελέτες του έργου και θα ακολουθήσουν οι προβλεπόμενες διαδικασίες για την ανάδειξη αναδόχου εκτέλεσης του έργου. Εκτιμώμενος χρόνος ολοκλήρωσης του έργου **30.06.2013.** Επιπρόσθετα, από την οικεία Αστυνομική Διεύθυνση ήδη πραγματοποιήθηκε χρωματισμός των εγκαταστάσεων και η αποκατάσταση των προκληθεισών φθορών στις τουαλέτες και στο σύστημα αποχέτευσης.

ι) Για το **ΤΣΦ Σαπών/Βέννας Ροδόπης** πραγματοποιήθηκε αυτοψία και συντάχθηκε τεχνική περιγραφή - προϋπολογισμός δαπάνης για την αναμόρφωση και ανακαίνιση της πρώην εγκατάστασης ΕΧΠΑ Βέννα Ροδόπης *(215 κλίνες)*, εγκρίθηκε πίστωση ύψους 12.172 € και αναμένεται η υλοποίηση της από την οικεία Αστυνομική Διεύθυνση.

κ) Για το **ΤΣΦ Ιάσμου** έχει εγκριθεί από τη Δ/νση Οικονομικών/ΑΕΑ χρηματικό ποσό που αφορά βελτιώσεις των υφιστάμενων υποδομών.

Πέραν των ανωτέρω, γνωρίζεται ότι παρόμοιες ενέργειες θα γίνουν από τις καθ' ύλην αρμόδιες Υπηρεσίες μας *(εντός του τρέχοντος έτους)*, προκειμένου να εκτελεστούν οι απαιτούμενες εργασίες, στα πλαίσια του εφικτού, για ανακαίνιση-αναβάθμιση των κτιριακών εγκαταστάσεων στο σύνολο των Αστυνομικών Υπηρεσιών κυρίως στις παραμεθόριες περιοχές *(εξωτερικά σύνορα)*.

Εξελίξεις στον τομέα του ασύλου:

Αναφορικά με τις εξελίξεις στα θέματα πολιτικού ασύλου, γνωρίζονται τα κάτωθι:

α) Υιοθετήθηκε το ΠΔ 114/2010 αναφορικά με την καθιέρωση διαδικασίας για τη χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας και ανθρωπιστικού καθεστώτος σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς *(ενσωμάτωση και πλήρης συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ)*.

β) Αναμορφώθηκαν τα έντυπα που χρησιμοποιούνται κατά τη διαδικασία ασύλου, με αποτέλεσμα η όλη διαδικασία να έχει ποιοτικότερα χαρακτηριστικά.

γ) Δημιουργήθηκε εκ νέου Βάση Δεδομένων με πληροφορίες για τη διαδικασία ασύλου και τις χώρες καταγωγής, σε συνεργασία με την ΥΑ/ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο Δίκτυο Police On Line. Η νέα Βάση Δεδομένων, στην οποία έχουν πρόσβαση όλοι οι αρμόδιοι υπάλληλοι των Υπηρεσιών Παραλαβής και Εξέτασης αιτημάτων ασύλου.

δ) Συγκροτήθηκαν και λειτουργούν από 18.02.2011 (5) Επιτροπές Προσφυγών του ΠΔ 114/2010 στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Ειδικότερα **:**

- Τρείς (3) Επιτροπές αποφαίνονται επί των εκκρεμουσών προσφυγών.
- Δύο (2) Επιτροπές αποφαίνονται επί προσφυγών που κατατέθηκαν από ενάρξεως εφαρμογής του ΠΔ 114/2010.

ε) Διαχωρίστηκαν οι ενεργές προσφυγές, με σκοπό την καλύτερη διαχείριση των εκκρεμοτήτων σε β' βαθμό. Τα πρώτα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι εκκρεμείς υποθέσεις ανέρχονται πλέον στις (38.100). Ο αριθμός αυτός αναμένεται να μειωθεί ακόμα περισσότερο.

στ) Ιδρύθηκαν άλλες (5) Επιτροπές

Προσφυγών, τα μέλη των οποίων θα τύχουν εκπαίδευσης σε συνεργασία με την ΥΑ/ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Κατόπιν, θα ξεκινήσουν τις συνεδριάσεις στο χώρο του ΑΤ Άνω Πατησίων.

ζ) Εκπαιδεύθηκε το αστυνομικό προσωπικό από Υπηρεσίες παραλαβής και εξέτασης αιτημάτων ασύλου, σε συνεργασία με την ΥΑ/ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, μέσω σεμιναρίων που διεξάχθηκαν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Αναμένεται η διενέργεια και άλλων σεμιναρίων, καθώς και η χρήση του European Asylum Curriculum (είτε με διενέργεια σεμιναρίων είτε με χρήση e-learning).

η) Χρησιμοποιούνται διερμηνείς της **ΜΚΟ «ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ»** για την κάλυψη των αναγκών στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής, στο Τμήμα Ασφαλείας Αερολιμένα Αθηνών και τις Επιτροπές Προσφυγών. Αύξηση του αριθμού των χρησιμοποιούμενων γλωσσών διερμηνείας. Επιπρόσθετα, διερμηνεία παρέχεται και στις Υπηρεσίες Λέσβου, Χίου, Σάμου, Λέρου, Ρόδου. Επεκτάθηκε η συνεργασία και σε άλλες Αστυνομικές Υπηρεσίες, όπου υφίσταται η ανάγκη χρήσης πιστοποιημένων διερμηνέων για τη διαδικασία. Αξιοποιείται το Σύστημα της τηλεδιάσκεψης για τη διερμηνεία με τη συνεργασία της ΜΚΟ «ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ» και τοποθέτηση σχετικού εξοπλισμού στην ΑΔ Ορεστιάδας, Σάμου, Χίου, Λέσβου, ΥΑ Ρόδου, και στο ΑΤ Λέρου.

θ) Εκτυπώθηκε και διανεμήθηκε το ενημερωτικό φυλλάδιο «Βασικές Πληροφορίες για τους αιτούντες άσυλο». Επιπρόσθετα, τόσο στην ιστοσελίδα www.mocp.gr όσο και στην ιστοσελίδα www.astynomia.gr, υπάρχουν καταχωρημένες πληροφορίες για τη νομοθεσία, τη διαδικασία ασύλου κλπ, οι οποίες θα εμπλουτισθούν και θα είναι διαθέσιμες σε περισσότερες γλώσσες, πέραν των ελληνικών, αγγλικών, γαλλικών και αραβικών.

ι) Το μηδενικό ποσοστό χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας έχει ανέλθει πλέον στο ποσοστό του 12,35%, από τα πιο υψηλά ποσοστά εντός ΕΕ.

ια) Υπογράφηκε το Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης ανάμεσα στο Υπουργείο ΠτΠ και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Στήριξης Ασύλου, με σκοπό την τοποθέτηση Ομάδων Στήριξης Ασύλου για τη χρονική περίοδο 2011-2012, με βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες δράσεις *(εκπαίδευση, παροχή τεχνογνωσίας-εμπειρογνωμοσύνης, περαιτέρω ποιοτική αναβάθμιση της διαδικασίας)* που αφορούν στη μεταβατική περίοδο, στη νέα Υπηρεσία Ασύλου, στην Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, στη βελτίωση των υλικών συνθηκών υποδοχής *(σε συνεργασία με το ΥΥΚΑ)* και στην αξιοποίηση των Ευρωπαϊκών Ταμείων *(Εξωτερικών Συνόρων, Επιστροφής και Προσφύγων)*. Έχουν ήδη ολοκληρωθεί οι πρώτες δράσεις *(Μάιος-Ιούνιος)*, άλλες βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη, ενώ έχουν προγραμματιστεί και άλλες εντός Δεκεμβρίου τ.έ.

ιβ) Ιδρύθηκε η νέα ανεξάρτητη Υπηρεσία Ασύλου. Διορίστηκε ο Διευθυντής, έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία για έναν (1) υπάλληλο και ολοκληρώνονται οι διαδικασίες για την απόσπαση προσωπικού από άλλες δημόσιες υπηρεσίες *(12 υπάλληλοι)*. Αναφορικά με τις μετατάξεις προσωπικού, έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον από είκοσι-δύο (22) υπαλλήλους. Υπό εξέλιξη οι ενέργειες και για τη στελέχωση της Αρχής προσφυγών.

ιγ) Έχει ανευρεθεί το κτίριο για τη στέγαση της Υπηρεσίας Ασύλου και της Αρχής Προσφυγών. Αποφασίσθηκε τα Περιφερειακά Γραφεία να λειτουργήσουν σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Ηράκλειο και την περιοχή του Έβρου. Σε εξέλιξη οι ενέργειες για την ανεύρεση χώρων για τη στέγασή τους.

ιδ) Διορίσθηκε η Διευθύντρια της Αρχής Προσφυγών του Ν. 3907/2011 *(την 29.09.2011)*.

3. Αν και αυτονόητο δραττόμεθα της ευκαιρίας να σας διευκρινίσουμε ότι τα ως άνω περιγραφόμενα μέτρα στη συντριπτική τους πλειοψηφία, εκδηλώνονται για τη κάλυψη θεμάτων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της Ελληνικής Αστυνομίας.

4. Πλέον των ανωτέρω εκ καθήκοντος υπογραμμίζουμε την ανάγκη συνέχισης των προσπαθειών μας προς την κατεύθυνση ανάπτυξης ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού, υποδοχής, φιλοξενίας και εντοπισμό ευπαθών ομάδων και όχι μόνο, με την συμβολή όλων των κατά λόγο αρμοδιότητας εμπλεκομένων φορέων και Υπηρεσιών.

Θεωρούμε ότι το ζήτημα αυτό δεν αντιμετωπίζεται και δεν πρέπει να συνεχισθεί η αντιμετώπισή του, πέραν από το στάδιο της ποινικής διαδικασίας, με μόνο αστυνομικά μέτρα.

Παραμένουμε στη διάθεσή σας για οποιοδήποτε θέμα που εμπίπτει στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων σας και υποχρεώσεών μας με στόχο την επίτευξη του κοινού σκοπού.

5. Έκθεση της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία

Η ΕΕΔΑ, κατά τη συνήθη διαδικασία, διατύπωσε και απέστειλε στις 30.06.2011 τις παρατηρήσεις της στο Υπουργείο Εξωτερικών πάνω στο Σχέδιο αρχικής Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου με σκοπό τον εμπλουτισμό της. Η τελική Έκθεση η οποία κατατέθηκε στην Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού στις 26.02.2012 (CRC/C/OPSC/GRC/1) έχει ενσωματώσει σε ικανοποιητικό βαθμό τις παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Έκθεσης.

Η Έκθεση εμπλουτίστηκε με νέα στοιχεία έπειτα από πρόταση της ΕΕΔΑ, ώστε να ανταποκρίνεται επιτυχέστερα στα ερωτήματα των Κατευθυντήριων Οδηγιών. Ειδικότερα, το Υπουργείο Εξωτερικών ακολούθησε τη γενική σύσταση της ΕΕΔΑ και ανέφερε στο κείμενο της έκθεσης τη γενικότερη συμβολή Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και αρμόδιων (ανεξάρτητων ή μη) αρχών, πέραν της συμβολής και δράσης των Υπουργείων, για την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου.

Πρώτον, έγινε εκτενής αναφορά στον εξέχοντα ρόλο του Συνηγόρου του Παιδιού, σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, την αρμοδιότητά του να διεξάγει έρευνα σε περιπτώσεις σοβαρών παραβιάσεων δικαιωμάτων παιδιών και το ρόλο του ως προς την ενσωμάτωση διεθνών συμβάσεων στην ελληνική έννομη τάξη. Δεύτερον, έγινε αναφορά και στο ρόλο της ΕΕΔΑ για την επιτυχή εφαρμογή του Πρωτοκόλλου, μέσα από τις συστάσεις της αλλά και τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει προκειμένου να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη και τα ΜΜΕ σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Στο ίδιο πνεύμα, κατόπιν σύστασης της ΕΕΔΑ, έγινε προσθήκη νέων παραγράφων για τα Τμήματα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων της Ελληνικής Αστυνομίας και τις ειδικές ομάδες anti-trafficking, αλλά και της γενικότερης δράσης και νέων πρωτοβουλιών της Ελληνικής Αστυνομίας για την αποτελεσματικότερη προστασία των παιδιών που πέφτουν θύματα εμπορίας.

Πέραν των προαναφερθέντων, έγινε εκτενής αναφορά, και στο εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα των ασυνόδευτων ανήλικων παραθέτοντας λεπτομερώς τα μέτρα προστασίας και φροντίδας τους, τα οποία εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του εάν έπεσαν θύματα εμπορίας ή όχι, καθώς πρόκειται για δύο εξαιρετικά ευάλωτες κατηγορίες παιδιών.

Όσον αφορά την ισχύ του Πρωτοκόλλου, έγινε μνεία της ακριβούς χρονολογίας έναρξης ισχύος της σύμβασης στην Ελλάδα (22.03.2008), ώστε να είναι σαφής η έναρξη της προθεσμίας για την υποβολή της αρχικής Έκθεσης από την Ελλάδα.

Σε διάφορα σημεία έχει γίνει, επίσης, αντικατάσταση της περιγραφής νομοθετικού πλαισίου, όπου αυτό έχει τροποποιηθεί, όπως επίσης έγινε και ενημέρωση της ελληνικής νομολογίας έως το

χρόνο υποβολής της έκθεσης. Επιπλέον, σε διάφορα σημεία της Έκθεσης έγινε τροποποίηση ή προσθήκη τίτλων, ούτως ώστε η δομή να ανταποκρίνεται περισσότερο στο περιεχόμενο και το κείμενο να είναι πιο ευανάγνωστο. Τέλος, για μία ολοκληρωμένη εικόνα της ελληνικής πραγματικότητας παρατέθηκε και ο ακριβής αριθμός των εν λειτουργία Κέντρων Φροντίδας Παιδιών.

Ακόμη, σύμφωνα με γενική σύσταση της ΕΕΔΑ για αιτιολόγηση της οποιασδήποτε έλλειψης στοιχείων, προστέθηκαν πληροφορίες από το Υπουργείο Εξωτερικών για τη μη χρηματοδότηση προγραμμάτων ΜΚΟ το 2010 και 2011 τα οποία στόχο θα είχαν την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών, αποδίδοντας το στην γενικότερη οικονομική κρίση και τις περικοπές στον προϋπολογισμό.

6. Ενημέρωση σχετικά με επιστολή του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον Πρόεδρο της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) σε συνέχεια δημόσιας ανακοίνωσης της ως άνω Επιτροπής για την Ελλάδα, σχετικά με τις συνθήκες κράτησης των παράτυπων μεταναστών και την κατάσταση του σωφρονιστικού συστήματος.

Σε συνέχεια της δημόσιας ανακοίνωσης για την Ελλάδα στην οποία προέβη τον Μάρτιο του 2011 η *Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας* (CPT), σχετικά με τις συνθήκες κράτησης των παράτυπων μεταναστών και την κατάσταση του σωφρονιστικού συστήματος, η ΕΕΔΑ ενημερώθηκε με το υπ'αριθμόν 184/13-05-11 έγγραφο του Γενικού Γραμματέα Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κ. Γ. Ιωαννίδη, για την ακόλουθη επιστολή που απηύθυνε ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κ. Χ. Καστανίδης προς τον Πρόεδρο του CPT, κ. L. Husetnov. Επίσης, για το θέμα της δημόσιας ανακοίνωσης για την Ελλάδα, η ΕΕΔΑ εξέδωσε σχετικό Δελτίο Τύπου επισημαίνοντας ότι η δημόσια ανακοίνωση πρέπει να αποτελέσει για την Πολιτεία μία ευκαιρία συνειδητοποίησης της σοβαρότητας της κατάστασης και την απαρχή λήψης συγκεκριμένων μέτρων. Η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ότι οι συνθήκες στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί η Πολιτεία είναι εξαιρετικά δύσκολες, αλλά επισημαίνει ότι πρέπει ωστόσο να προβεί αμέσως σε κινήσεις βελτίωσης των συνθηκών κράτησης, τόσο μεσοπρόθεσμου όσο και μακροπρόθεσμου χαρακτήρα, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και κυρίως με ορθό συντονισμό και κινητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων και αποτελεσματική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων.

Ακολουθεί η επιστολή του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Αθήνα, 9.4.2011
ΑΠ.1425

ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Προς τον
Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων
και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας
κ. L. HUSEYNOV
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

Κύριε Πρόεδρε,

Σε σχέση με τη δημόσια ανακοίνωση της CPT, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σχετικά με τα θέματα αρμοδιότητάς του, αναγνωρίζοντας το σημαντικό θεσμικό ρόλο της CPT στην προστασία της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων των ατόμων που έχουν στερηθεί την ελευθερία τους και διακηρύσσοντας τη σταθερή προσήλωση του στην εμβάθυνση της συνεργασίας για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης, οφείλει να επισημάνει τα ακόλουθα.

Όπως είναι γνωστό, η επιλογή της δημόσιας ανακοίνωσης αποτελεί ένα μέσο που προβλέπεται κυρίως λόγω της άρνησης συνεργασίας ή της «εκ προθέσεως» μη συμμόρφωσης μιας χώρας στις παρατηρήσεις και υποδείξεις της CPT που την αφορούν.

Επίσης, η μέχρι τώρα πρακτική επιλογής δημοσίων ανακοινώσεων αφορούσε περιπτώσεις, όπου προσβαλλόταν βάναυσα ο σκληρός πυρήνας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βασανιστήρια, φυσική και ψυχολογική κακομεταχείριση, αναγκαστικές εξαφανίσεις, απαγωγές κ.λπ.).

Αδυνατούμε να κατανοήσουμε, γιατί για πρώτη φορά επιλέγεται η δημόσια ανακοίνωση για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, που έχει κοινά σωφρονιστικά προβλήματα με το μεγαλύτερο μέρος των χωρών του Συμβουλίου της Ευρώπης, χωρίς όμως να συντρέχουν για τη χώρα μας καταγγελίες για περιπτώσεις βασανιστηρίων, κακομεταχειρίσεων, αναγκαστικών εξαφανίσεων, απαγωγών κ.λπ.

Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι η CPT αλλάζει στόχευση και επιλέγει πλέον το μοντέλο της έκδοσης δημοσίων ανακοινώσεων για τις χώρες όπως η Ελλάδα που παρουσιάζουν κοινά σωφρονιστικά προβλήματα με πολλές χώρες της Ε.Ε. (υπερπληθυσμός, ιατρική φροντίδα, θέματα στρατηγικού σχεδιασμού, management κ.λπ.).

Πράγματι, ευλόγως γεννάται η απορία γιατί δεν έχει επιλεγεί η δημόσια ανακοίνωση για χώρες, ακόμα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες σε επανειλημμένες επισκέψεις της CPT έχουν παρατηρηθεί τα ίδια προβλήματα. Μάλιστα δεν έχει επιλεγεί η δημόσια ανακοίνωση για χώρες της Ε.Ε., παρά τις διαπιστώσεις σε επανειλημμένες αναφορές της ίδιας της CPT, για προβλήματα που δεν απαντώνται στην Ελλάδα, που κάθε άλλο όμως παρά υπολείπονται σε σοβαρότητα όπως λ.χ. σε περιπτώσεις που προβλέπεται προσωρινή κράτηση πέντε (5) ετών, πολυετής κράτηση σε απομόνωση για είκοσι δύο (22) ώρες την ημέρα για ειδικές κατηγορίες καταδικασθέντων ή απομόνωση για μεγάλα διαστήματα, υπερδιπλάσιος αριθμός κρατουμένων σε πολλές φυλακές μόνιμα φαινόμενα υπερπληθυσμού, ελλιπής ιατρική περίθαλψη, παρουσία κουκουλοφόρων ανδρών σε φυλακή, συστηματική χρήση χειροπεδών για ειδικές κατηγορίες κρατουμένων ακόμα και κατά την διεξαγωγή ιατρικών εξετάσεων, προβληματικές υγειονομικές συνθήκες, το λεγόμενο «slopping out» κ.λπ.

Σε κάθε περίπτωση, η εκτίμηση για την κατάσταση σε μια χώρα πρέπει να αξιολογεί τη συνολική λειτουργία ενός σωφρονιστικού συστήματος και αποτελεί συνάρτηση πολλών παραγόντων. Ειδικότερα για την Ελλάδα, πρέπει να συνεκτιμάται και το επίπεδο προστασίας του συνόλου των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν οι κρατούμενοι, όπως: η ακώλυτη πρόσβαση σε δικηγόρο, το ανώτατο όριο της προσωρινής κράτησης, το νο-

μικό καθεστώς των επισκέψεων και των αδειών, τα δικαιώματα των κρατουμένων κατά την πειθαρχική διαδικασία, ο δικαστικός έλεγχος των πειθαρχικών μέτρων, η πρόσβαση στον τύπο και την πληροφόρηση, η μη αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων (ιδίως του δικαιώματος ψήφου), η εξέταση και η εύλογη αντιμετώπιση των συνολικών αιτημάτων των κρατουμένων, η αρωγή τους κατά την διαδικασία της επανένταξης, η οποία ήδη βελτιώνεται σημαντικά με τη θέση σε λειτουργία του αρμόδιου ΝΠΙΔ «ΕΠΑΝΟΔΟΣ», καθώς και το ότι η χώρα μας υπέγραψε στις 03.03.2011 το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (Optional Protocol to the Convention against Torture-OPCAT).

Θα παρατηρήσουμε, λοιπόν, στενά τις επιλογές δημοσίων ανακοινώσεων, ώστε να διαπιστώσουμε την τήρηση των αρχών της αναλογικότητας και της ισότητας.

Αν όμως δεν έχει επιλεγεί η αλλαγή κατευθύνσεως της CPT ως προς την επιλογή του μέσου της δημόσιας ανακοίνωσης για χώρες που έχουν τα ίδια προβλήματα με τη δική μας, τότε φοβούμαστε ότι αγνοήθηκαν τα βήματα προόδου που έχει συντελέσει η χώρα και περιγράφονται κατωτέρω, σε χρονικό διάστημα μόλις ενάμιση χρόνου.

Όλες αυτές οι συγκεκριμένες και ήδη υλοποιούμενες πρωτοβουλίες γνωστοποιήθηκαν κατά την τελευταία επίσκεψη στο κλιμάκιο της CPT, στο οποίο υπήρξε εκτενής και εις βάθος ενημέρωση σε υψηλό επίπεδο και στο οποίο παρασχέθηκαν όλες οι πληροφορίες και κάθε αναγκαία συνδρομή, χωρίς καμία προσπάθεια εξωραϊσμού ή παραγνώρισης των προβλημάτων. Τούτο άλλωστε είχε συμβεί και κατά την προηγούμενη, επίσκεψή του (2010). Δυστυχώς, αυτή η διάθεση ειλικρινούς συνεργασίας των Ελληνικών Αρχών, την οποία διαπιστώνει ρητώς στην τελευταία έκθεσή του ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα Βασανιστήρια και κάθε άλλη βάναυση, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία κ. M. Nowak (υποβληθείσας το Μάρτιο του 2011 από τον διάδοχό του κ. J. Méndez), δεν φαίνεται να εκτιμήθηκε από την Επιτροπή.

Ειδικότερα και όσον αφορά τα σημεία της δημόσιας ανακοίνωσης που άπτονται των σωφρονιστικών καταστημάτων :

Α. Η Ελλάδα, σε ό,τι αφορά το στρατηγικό σχεδιασμό των καταστημάτων κράτησης και τη διαχείριση του υπερπληθυσμού έχει αναλάβει τις εξής πρωτοβουλίες και δράσεις.

1. Έχει από το 2001 δημιουργήσει Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού με νόμο του ελληνικού κράτους, στο οποίο ενέταξε την κατασκευή πολλών νέων καταστημάτων, τα οποία χωροθέτησε σε όλη την επικράτεια.

Η χώρα μας λοιπόν, για να αντιμετωπίσει την αύξηση του πληθυσμού των κρατουμένων προγραμμάτισε και εκτέλεσε από το 2001 την κατασκευή έξι (6) νέων καταστημάτων κράτησης στα Γρεβενά (600 θέσεων), Τρίκαλα (600 θέσεων), Δομοκός (600 θέσεων), Μαλανδρίνο (400 θέσεων), Ελεώνας (400 θέσεων) και Νιγρίτα (600 θέσεων), συνολικής χωρητικότητας 3200 θέσεων.

Το κατάστημα κράτησης Νιγρίτας Σερρών ολοκληρώθηκε το 2010 και έχει αρχίσει η σταδιακή λειτουργία του.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα να καταπολεμήσει το πρόβλημα του υπερπληθυσμού, συνεχίζει το πρόγραμμα ανέγερσης νέων καταστημάτων, παρά τη σημαντική μείωση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του, λόγω των κρίσιμων δημοσιονομικών συνθηκών που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, ενώ υπό κατασκευή είναι δύο (2) επιπλέον καταστήματα 600 θέσεων το καθένα, της Δράμας και των Χανίων (έχουν ολοκληρωθεί και απομένει η κατασκευή βιολογικού καθαρισμού για το πρώτο και σύνδεση αποχέτευσης για το δεύτερο).

2. Παράλληλα με την αύξηση της χωρητικότητας των καταστημάτων κράτησης, το Υπουργείο μας

και ειδικότερα η παρούσα κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε στοχευμένες νομοθετικές ρυθμίσεις με μόνιμο χαρακτήρα για να εξορθολογήσει το σύστημα των ποινών για τους κρατουμένους, εξαλείφοντας τυχόν αστοχίες της Ελληνικής νομοθεσίας που συνέβαλαν μέχρι σήμερα στην τροφοδότηση του υπερπληθυσμού.

Ειδικότερα, με το Ν. 3811/2009 περιορίστηκαν οι προϋποθέσεις για να μπορεί να τεθεί κάποιος σε προσωρινή κράτηση, ενώ τροποποιήθηκαν οι προϋποθέσεις για απόλυση με όρο των καταδίκων για ναρκωτικά, με μείωση του ορίου έκτισης ποινής από 4/5 σε 3/5 της ποινής.

Επίσης, με το Ν. 3900/2010 «Εξορθολογισμός και επιτάχυνση της διοικητικής δίκης και άλλες διατάξεις» και το Ν. 3904/2010 «Εξορθολογισμός και βελτίωση στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις» επιδιώκεται η επιτάχυνση του ρυθμού απονομής δικαιοσύνης στη χώρα μας. Κατ' αυτόν τον τρόπο αναμένεται να αντιμετωπιστεί το υψηλό ποσοστό υποδίκων (άνω του 30% των κρατουμένων), και να γίνει πιο ουσιαστικός ο διαχωρισμός υποδίκων-καταδίκων.

3. Επιπλέον ο Ν.3904/2010 περιλαμβάνει σειρά ρυθμίσεων που ενισχύουν τα εναλλακτικά του εγκλεισμού μέτρα, ώστε η φυλάκιση να παραμείνει ως ποινή μόνο για τα σοβαρά αδικήματα και για τους υπότροπους εγκληματίες.

Ειδικότερα προβλέπει:

-Την απαγόρευση κράτησης για δικαστικά έξοδα ή χρηματική ποινή έως 3.000 Ευρώ

-Την κατά κανόνα μετατροπή των ποινών φυλάκισης από δύο (2) έως τριών (3) ετών σε χρηματική ποινή

-Δίνει την δυνατότητα ποινές που μετατρέπονται σε χρήμα να ρυθμίζεται η πληρωμή τους σε διάστημα δύο(2) έως τριών(3) ετών ή να μετατρέπονται σε κοινωφελή εργασία.

-Ενισχύεται ο θεσμός της κοινωφελούς εργασίας που είχε περιπέσει σε αχρησία, ενώ είναι προς δημοσίευση στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως κοινή υπουργική απόφαση που προβλέπει την αύξηση των φορέων (δήμοι, νοσοκομεία, ΜΚΟ κ.λπ.) που θα έχουν τη δυνατότητα να υποδεχτούν άτομα για να παράσχουν κοινωφελή εργασία (προβλέπονται 285 φορείς σε όλη τη χώρα).

- Για ποινές από τρία (3) έως πέντε (5) έτη για τις οποίες έχει ήδη εκτιθεί το 1/5 δίδεται η δυνατότητα εξαγοράς του υπολοίπου 1/5 ή μετατροπής του σε κοινωφελή εργασία και οι κατάδικοι αποφυλακίζονται.

-Ευαίσθητες ομάδες κρατουμένων (πάσχοντες από ημιπληγία ή παραπληγία, σκλήρυνση κατά πλάκας ή έχουν υποβληθεί σε επέμβαση μεταμόσχευσης καρδιάς, ήπατος, νεφρού ή μυελού, ορροθετικοί, φυματικοί, καρκινοπαθείς, πάσχοντες από νεφρική ανεπάρκεια για την οποία γίνεται τακτική αιμοκάθαρση, ασθενείς με ποσοστά αναπηρίας 80% και άνω, καθώς και οι κρατούμενες μητέρες που έχουν το παιδί τους μαζί στη φυλακή) έχουν ευεργετικό υπολογισμό έκτισης της ποινής, καθώς κάθε ημέρα παραμονής σε σωφρονιστικό κατάστημα υπολογίζεται ως δύο ημέρες εκτιόμενης ποινής.

-Επεκτείνεται ο θεσμός της αναστολής εκτέλεσης της ποινής σε όλους τους καταδικασθέντες σε ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε (5) έτη, αν δεν έχουν καταδικασθεί παλιότερα σε ποινή άνω του ενός (1) έτους.

-Επεκτείνεται η δυνατότητα της κατ' οίκον έκτισης της ποινής σε όλους τους κρατούμενους με ποινή φυλάκισης που είναι άνω των 75 ετών.

Ήδη τους τρεις πρώτους μήνες εφαρμογής του Ν. 3904/2010 έχουν κάνει χρήση του και έχουν αποφυλακισθεί αρκετοί κρατούμενοι (από 12.600 στα τέλη Νοεμβρίου 2010 μειώθηκαν σε 11780 τον Μάρτιο 2011).

4. Τέλος με το Ν.3860/2010 του Υπουργείου Δι-

καιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Βελτιώσεις της ποινικής νομοθεσίας για τους ανήλικους δράστες, πρόληψη και αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων» προβλέπονται δικαιότερες ποινικές κυρώσεις για τους ανήλικους παραβάτες, αφού πλέον οι ανήλικοι εκτίουν ποινές μόνον για κακουργήματα και όχι για πλημμελήματα όπως στο παρελθόν, ενώ οι ποινές αυτές δεν επιτρέπεται να ξεπερνούν τα 10 έτη, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων που ανέρχονται έως τα 15 έτη, αντί των 20 ετών που ίσχυαν στο παρελθόν.

Επιπλέον, στοχεύοντας στον περιορισμό του ποινικού σωφρονισμού σε ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα και σε ανηλίκους μεγαλύτερης σχετικά ηλικίας, προβλέπει την επιβολή μόνο αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων μέχρι και το 15ο έτος της ηλικίας τους, από το 13ο που ίσχυε μέχρι πρότινος, καθώς αντίστοιχα και τον περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων μόνο των ανηλίκων 15 ετών και άνω.

Επίσης, με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκε το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων.

Β.- Σε ότι αφορά τα θέματα ιατρικής φροντίδας λόγω των κενών που υπάρχουν στις θέσεις ιατρικού προσωπικού,

1.- με το Ν. 3772/2009 το Ψυχιατρείο και το νοσοκομείο Κορυδαλλού καθώς και τα Ειδικά Θεραπευτικά Καταστήματα Τοξικομανών έχουν υπαχθεί στο Εθνικό Σύστημα Υγείας που ανήκει στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ώστε να εξασφαλισθεί η κάλυψη όλων των αναγκαίων θέσεων, ενώ μικτή επιτροπή των δύο Υπουργείων επεξεργάζεται τους όρους λειτουργίας τους, ώστε να εκδοθεί το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα.

Πρέπει να σημειωθεί βέβαια ότι πολλά περιστατικά άμεσης ιατρικής φροντίδας αντιμετωπίζονται από τα Πανεπιστημιακά και Δημόσια Νοσοκομεία της χώρας, στα οποία καθημερινά και συχνά μετάγονται για εξέταση και θεραπεία οι ασθενείς κρατούμενοι.

2.- Παράλληλα η σημερινή ηγεσία του Υπουργείου έχει προχωρήσει στη σύναψη συνεργασιών με Πανεπιστημιακούς φορείς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που μπορούν να συμβάλλουν με το επιστημονικό προσωπικό τους στην παροχή ψυχιατρικών και ιατρικών υπηρεσιών στα καταστήματα κράτησης. Ήδη σχετικά μνημόνια συνεργασίας έχουν υπογραφεί με την:

-Β' Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου «Αττικόν»

-Γ' Ψυχιατρική Κλινική του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

-Ψυχιατρική Κλινική του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

-Μ.Κ.Ο. Κλίμακα

Επίσης, ανάλογο ενδιαφέρον έχουν εκδηλώσει οργανώσεις όπως οι Γιατροί του Κόσμου και η Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία. Στο πλαίσιο αυτών των συνεργασιών εντάσσονται και έλεγχοι για τη φυματίωση στους κρατουμένους του καταστήματος Κορυδαλλού από το μεταπτυχιακό πρόγραμμα της Ιατρικής σχολής Αθηνών με τίτλο «Διεθνής Ιατρική : Διαχείριση Κρίσεων Υγείας».

3.- Λήψη πρωτοβουλιών υπάρχει και στον τομέα θεραπείας των εξαρτημένων από ναρκωτικές ουσίες κρατουμένων. Στο Ελεώνα Θηβών λειτουργεί το Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων (Κ.Α.Τ.Κ.), ενώ αντίστοιχο κέντρο είναι υπό κατασκευή στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής. Σε όσους δε κρατουμένους συμμετέχουν στο θεραπευτικό πρόγραμμα παρέχεται ευεργετικός υπολογισμός ημερών στην ποινή τους.

Παράλληλα συμβουλευτικά προγράμματα απεξάρτησης πραγματοποιούνται σε δεκαέξι (16) καταστήματα κράτησης από το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ), ενώ στα άμεσα σχέδια μας είναι η πιλοτική λειτουργία προγράμματος με την χορήγηση υποκατάστατων στις φυλακές Κορυδαλλού και Πάτρας.

Επίσης, λειτουργεί Θεραπευτική Κοινότητα στο Κατάστημα Κράτησης Γυναικών Κορυδαλλού και Ελαιώνα Θηβών, υπό την εποπτεία του ΚΕΘΕΑ. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έγινε μερική μετατροπή του Καταστήματος Κράτησης Θεσσαλονίκης σε Θεραπευτικό Κατάστημα όπου θα λειτουργεί πλήρες θεραπευτικό πρόγραμμα υπό την εποπτεία του ΚΕΘΕΑ.

Γ. Τέλος, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δίδει ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και εργασίας των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης, καθώς μόνο κατ' αυτό τον τρόπο θα καταστεί πραγματικά δυνατή η ομαλή επανένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο.

Ακόμα, σε επτά καταστήματα κράτησης λειτουργούν ισάριθμα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας καθώς και από δύο σχολεία κατώτερης και μέσης εκπαίδευσης σε Καταστήματα Κράτησης για ανηλίκους. Επίσης, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και άλλους φορείς πραγματοποιούνται δεκαεννέα (19) εκπαιδευτικά προγράμματα (ελληνικής, αγγλικής, γαλλικής γλώσσας, πληροφορικής, μαθηματικών, σκάκι κ.α) σε εννέα (9) καταστήματα. Επιπρόσθετα, πραγματοποιούνται και έντεκα (11) προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης (αρτοποιία, κεραμική, χειρισμός Η/Υ κ.α.).

Δ. Σε ότι αφορά την εποπτεία των φυλακών το Σώμα Επιθεώρησης και Ελέγχου Καταστημάτων Κράτησης ασκεί τακτικούς και εκτάκτους ελέγχους στα καταστήματα κράτησης, ενώ ελεύθερη πρόσβαση σε όλα τα καταστήματα κράτησης έχει ο Συνήγορος του Πολίτη, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τα μέλη όλων των κομμάτων της Βουλής, ώστε ν' ασκείται ο αναγκαίος κοινωνικός έλεγχος.

Ε. Σε ότι αφορά την εκπαίδευση του προσωπικού έχει ήδη εξασφαλισθεί η χρηματοδότηση της αναδιοργάνωσης της σχολής σωφρονιστικών υπαλλήλων σύμφωνα με τις διεθνείς επιστημονικές προδιαγραφές και τις σχετικές καλές πρακτικές (αρχική κατάρτιση), ενώ ήδη ενεκρίθη η εφαρμογή προγράμματος διαπολιτισμικής επιμόρφωσης του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης της χώρας, που αφορά περίπου 2.000 υπαλλήλους και υψηλόβαθμα στελέχη (δια βίου μάθηση).

Πρέπει μάλιστα να σημειωθεί ότι ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα Βασανιστήρια και κάθε άλλη βάναυση, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, στην πρόσφατη έκθεσή του μετά από επίσκεψή του στην Ελλάδα, προβαίνει σε διαπιστώσεις αντίθετες με αυτές που περιέχονται στη δημόσια ανακοίνωση της CPT και επισημαίνει την επαγγελματική συμπεριφορά του μεγαλύτερου μέρους του σωφρονιστικού προσωπικού προς τους κρατουμένους και την έλλειψη καταγγελιών για βασανιστήρια ή κακομεταχείριση στις φυλακές της χώρας.

ΣΤ. Επίσης, είναι σημαντικό το γεγονός ότι δύο νομοπαρασκευαστικές επιτροπές που είχε συστήσει ο νυν Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την αναθεώρηση του Σωφρονιστικού Κώδικα και του Κώδικα περί Ναρκωτικών ολοκλήρωσαν το έργο τους και θα προωθηθούν για ψήφιση στην Βουλή. Με τους κώδικες αυτούς ρυθμίζονται θέματα αδειών, μεταγωγών, εργασίας και εκπαίδευσης με φιλικό προς τον κρατούμενο τρόπο, ενώ αναθεωρείται το πλαίσιο ποινών για τα ναρκωτικά, ώστε ν' αποφεύγονται οι άσκοποι εγκλεισμοί και οι εξοντωτικές ποινές.

Ζ. Υποτιμάται, αν και αναφέρεται στη δημόσια ανακοίνωση της CPT, το μεταναστευτικό πρόβλημα, το οποίο αποτελεί την κορυφαία συνιστώσα διόγκωσης του υπερπληθυσμού στα καταστήματα κράτησης.

Στο τέλος Νοεμβρίου του 2010 στα καταστήματα κράτησης με την τότε χωρητικότητα 9.100 ατόμων κρατούνταν 12600 κρατούμενοι εκ των οποίων περίπου 7.000 ήσαν αλλοδαποί.

Η αυξανόμενη πολιτική αστάθεια, οι ανθρωπιστικές κρίσεις, οι πόλεμοι και η οικονομική ανέχεια που πλήττουν μεγάλα τμήματα του πλανήτη δημιουργούν τεράστια μεταναστευτικά ρεύματα προς την Ευρωπαϊκή ήπειρο. Η Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής της θέσης αποτελεί εξ αντικειμένου την κύρια πύλη εισόδου της Ευρώπης για τους εξ ανατολής μετακινούμενους πληθυσμούς, ενώ η κατάσταση επιδεινώνεται από την συνεχιζόμενη απροθυμία-αδυναμία γειτονικών χωρών να εποπτεύσουν αποτελεσματικά τα σύνορά τους.

Το 2008, 50% των συλλήψεων παράνομων μεταναστών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έλαβε χώρα στην Ελλάδα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό το 2009 έφτασε το 75% και το 2010 το 90%. Ενδεικτική της κρισιμότητας της κατάστασης αποτελεί η αναφορά στην έκθεση του Ειδικού Εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για τα Βασανιστήρια και κάθε άλλη βάναυση, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, ότι μόνο κατά τις πρώτες δύο ημέρες της επίσκεψης του, τον Οκτώβριο του 2010, έγιναν 1.400 συλλήψεις παράνομων μεταναστών στην ευρύτερη περιοχή των Ελληνο-Τουρκικών συνόρων στον Έβρο.

Το βάρος που καλείται να αναλάβει η χώρα μας στον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης επιβαρύνεται από τις ρυθμίσεις του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ που προβλέπει ότι οι αιτούντες άσυλο παράνομοι μετανάστες πρέπει να καταθέσουν το σχετικό αίτημα στην χώρα από την οποία αρχικώς εισήλθαν σε Ευρωπαϊκό έδαφος, η οποία όπως καταδεικνύουν τα παραπάνω νούμερα είναι συνήθως η Ελλάδα.

Η παραπάνω εκτεθείσα κατάσταση έχει αναμφισβήτητα επιβαρύνει και το Ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα. Από τη μια η παράνομη είσοδος και παραμονή στη χώρα συνιστά, όπως στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη ποινικό αδίκημα. Από την άλλη οι παράνομα διαμένοντες στη χώρα, των οποίων συχνά η απέλαση είναι για διάφορους λόγους ανέφικτη, μη διαθέτοντας οικονομικούς πόρους, μη γνωρίζοντας την γλώσσα και αδυνατώντας να βρουν εργασία καταφεύγουν συχνά στο έγκλημα για να καταφέρουν να επιβιώσουν.

Είναι ενδεικτικό ότι οι κρατούμενοι στα Ελληνικά Σωφρονιστικά Καταστήματα έχουν μόλις σε μια δεκαετία, παρουσιάσει αύξηση, σε απόλυτα νούμερα, άνω του 65%, φθάνοντας κατά τη διάρκεια του 2010 τους 12.600 από 7.661 το 2000, εκ των οποίων το 60% είναι αλλοδαποί.

Ωστόσο, για να αντιμετωπιστούν οι γενεσιουργές αιτίες του σωφρονιστικού υπερπληθυσμού της χώρας μας, που συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τις μεταναστευτικές ροές, απαιτείται να ληφθούν δράσεις-πρωτοβουλίες και από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να λάβει σαφείς πολιτικές αποφάσεις αναφορικά με την αποτελεσματική εποπτεία των συνόρων της, την αναθεώρηση του Κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ και να προχωρήσει στην υλοποίηση συλλογικού στρατηγικού σχεδίου δράσης για την υποδοχή των αυξανόμενων μεταναστευτικών πληθυσμών και την αναλογική κατανομή τους στις χώρες της. Η ίδια διάθεση συνεργασίας πρέπει να επιδειχθεί και από τα λοιπά Κράτη-Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, πολλά από τα οποία είναι κράτη αποστολής ή διέλευσης μεταναστών προς την Ελλάδα, αλλά και από το ίδιο το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Συνοψίζοντας, πρέπει να σημειώσουμε ότι η Ελλάδα, όπως κάθε ευνομούμενη πολιτεία, οφείλει να προστατεύει και να διαφυλάττει τα θεμελιώδη δικαιώματα όλων όσων βρίσκονται στο έδαφος της, πόσο μάλλον αυτών, που με βάση το εθνικό της δίκαιο, τους έχει επιβληθεί η αυστηρότερη των ποινών, αυτή του εγκλεισμού.

Πρέπει μάλιστα να σημειωθεί ότι η Ελλάδα παγίως συναινούσε στην άμεση δημοσιοποίηση

των αναφορών (reports) της CPT αποδεικνύοντας την ειλικρινή διάθεση συνεργασίας της Χώρας μας, αντίθετα με την πρακτική που ακολουθούν άλλα κράτη μέλη σε σχέση με την δημοσιοποίηση των αναφορών που τα αφορούν.

Είναι απαρέγκλιτη δέσμευση του Υπουργείου μας να αντιμετωπίσει κάθε φαινόμενο που υπονομεύει τα δικαιώματα των κρατουμένων και να συνεργάζεται στενά και ειλικρινώς με τη CPT και με κάθε διεθνή ή εθνικό φορέα που μπορεί να συμβάλλει στην υπόδειξη και εφαρμογή λύσεων του σωφρονιστικού προβλήματος, αρκεί και η CPT να έχει την ίδια διάθεση συνεργασίας και να τηρεί τις αρχές της αναλογικότητας, της ισότητας, της αντικειμενικότητας και της ακρίβειας.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Χάρης Καστανίδης

7. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Σε συνέχεια της παρουσίασης τον Μάρτιο 2012 των αποτελεσμάτων του πιλοτικού προγράμματος του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας από την ΕΕΔΑ και την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (ΥΑΗΕΠ), πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο Υπουργείο Εξωτερικών με τα συναρμόδια Υπουργεία και επισημάνθηκε η ανάγκη δημιουργίας μηχανισμού καταγραφής ρατσιστικών περιστατικών. Επιπλέον ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δικαιοσύνης κ. Γ. Ιωαννίδης απηύθυνε επιστολή στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, κ. Ι. Τέντε με την οποία υπογραμμίζει ότι οι περιπτώσεις ρατσιστικών εγκλημάτων πρέπει να ερευνώνται σε βάθος και να ασκούνται οι διώξεις σε βάρος όσων παρανομούν από ρατσιστικά κίνητρα. Στην επιστολή του, ο Γενικός Γραμματέας, ζητά τη συνδρομή των εισαγγελικών λειτουργών στην καταγραφή των ρατσιστικών εγκλημάτων, καθώς υπάρχει μεγάλη αναντιστοιχία, τα τελευταία χρόνια, ανάμεσα στον αριθμό των περιστατικών που δίνουν οι επίσημες ελληνικές αρχές και στα σχετικά στοιχεία διεθνών αλλά και ελληνικών φορέων που ασχολούνται με το πρόβλημα.

8. Απαντήσεις από ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς στη Σύσταση της ΕΕΔΑ αναφορικά με την επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία καταρράκωσης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων

Η ΕΕΔΑ απέστειλε την ως άνω σύσταση (μεταφρασμένη στα αγγλικά) στον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στους αρμόδιους Επιτρόπους, στον Πρόεδρο και Αντιπροέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στα μέλη των αρμόδιων κοινοβουλευτικών Επιτροπών, στον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, στον Πρόεδρο του Eurogroup, στο Διευθυντή του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, στην Ύπατη Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για Δικαιώματα του Ανθρώπου, στο Γραφείο Εθνικών Επιτροπών του ΟΗΕ, στους Προέδρους του Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Συντονιστικού Οργάνου των Εθνικών Θεσμών, στις ευρωπαϊκές ομόλογες Επιτροπές για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, στον Επίτροπο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης, στον Πρόεδρο της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, στον Εκτελεστικό Γραμματέα και στο Προεδρείο της Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο Προεδρείο και τα μέλη της αποστολής της

Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας που επισκέφτηκε την Ελλάδα, στην Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ETUC), στη Διεθνή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ITUC) κά.

Το κείμενο της σύστασης συνοδεύτηκε από την ακόλουθη επιστολή:

The Greek National Commission for Human Rights (GNCHR) was established and is operating under the UN Paris Principles (UN General Assembly, 85th Plenary, 20.12.1993, A/RES/48/134) as an independent advisory body to the Greek State for the protection of Human Rights. In this capacity, it adopted on 8 December 2012 the hereto attached Recommendation "*On the imperative need to reverse the sharp decline in civil liberties and social rights*".

This Recommendation deplores the dramatic deterioration of living standards in Greece, which is coupled with the dismantling of the Welfare State, with unprecedented negative effects on the enjoyment of a wide spectrum of human rights. ***These phenomena are not, however, unique in Europe***. They are part of an all too slippery ground on which many EU countries are currently situated, which is leading to a radical change of heart of Europeans vis-à-vis the process of European integration and is undermining the Union's cultural and democratic foundations.

In Greece, the economic crisis and the avalanche of strict austerity measures have lead to a 5,5% recession. Unemployment, according to official statistics, which usually tend to underestimate real figures, was 21% in November 2011, having doubled in two years time, and is alarmingly increasing, whereas youth unemployment is close to 50%. Thus, the unemployed have exceeded one million, while about three million people (i.e. about 1/3 of the population) live below the poverty line. Vulnerable groups, such as immigrants, Roma, the handicapped, the elderly, etc. are obviously more hardly hit. This situation affects the very core of human dignity; it is generating social tensions, posing a serious threat to social peace and stability.

The Recommendation recalls that, by virtue of the Treaties, the Fundamental Rights Charter and the Court's case law, civil liberties and social rights are fundamental values and objectives of the EU, indeed its cornerstone. Moreover, the fulfilment of EU social objectives conditions the effectiveness of its economic objectives. ***There is thus no way out of the socio-economic and political crisis, which plagues Europe as a whole – in fact no future for the Union – if civil liberties and social rights are not effectively guaranteed.*** However, the tendency to adopt measures of EU '*economic governance*' of a monetarist character is growing. In particular:

Both the '*Treaty on Stability, Co-ordination and Governance in the Economic and Monetary Union'*, presented at the informal EU Council of 30.01.2012 and scheduled to be signed in March, and the '*Treaty establishing the European Stability Mechanism'* signed by the Euro area Member States on 02.02.2012, lack the required social dimension. Moreover, none of them refers to above fundamental values and objectives or to the Charter, which are nevertheless binding on EU institutions and Member States in all areas of EU jurisdiction.

The GNCHR is once more sounding the alarm and calling for an immediate joint mobilization of all European forces with a view to saving the values on which the European civilization is founded. Furthermore, common action of EU and national institutions is urgently needed, so that every measure of '*economic governance*' be adopted and implemented with due respect for and in a manner that safeguards fundamental civil liberties and social rights. ***The very survival of the Union is at stake.***

Η ΕΕΔΑ έλαβε τις ακόλουθες απαντητικές επιστολές:

Α) Επιστολή κ. R. Brillat, Εκτελεστικού Γραμματέα της Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης (21.02.2012)

Dear Mr. President,

I should like to thank you for sending me the recommendation "On the imperative need to reverse the sharp decline in civil liberties and social rights" adopted by the Greek National Commission for Human Rights on 8 December last.

I understand that this text follows the resolution adopted by your Committee in 2010 on "The need for constant respect for fundamental rights in the course of the strategy aimed at extricating Greek economy and Greek society from the dept crisis" that Professor Petros Stangos, member of the European Committee of Social Rights, recently forwarded to me.

Given their significance and particular relevance to the work of the Committee, the above mentioned recommendation and resolution will be made available to Members of the European Committee of Social Rights on the occasion of its next Session taking place in Strasburg on 19-23 March 2012.

I look forward to continuing our fruitful cooperation.

Β) Επιστολή κας C. Doumbia-Henry, Διευθύντρια του Τμήματος Διεθνών Προτύπων Εργασίας εκ μέρους του Γενικού Γραμματέα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (27.02.2012)

Dear Mr. Papaioannou,

Thank you for your letter of 15 February 2012 and the attached NCHR Recommendation, which is particularly relevant to the work of the International Labour Office.

The ILO has been following very closely the situation in Greece, in particular as it impacts on a range of international labour standards that have been ratified by the State. In this context, the ILO sent a high-level mission to Greece from 19 to 23 September 2011, and held further meetings with the European Commission and the IMF in Brussels and Washington on October 2011

The Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations at its November-December 2011 sessions examined the application by Greece of a range of ILO Conventions, including some of the fundamental Conventions, which are the human rights Conventions related to labour. The comments of the Committee of Experts should be publically available on the ILO's Website sometime in March.

Γ) Επιστολή κ. M. Kjaerum, Διευθυντή του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (07.03.2012)

Dear Mr. Papaioannou,

Let me thank you for your letter of 17 February and the Greek National Commission for Human Right's Recommendation ["On the imperative need to reserve the sharp decline in civil liberties and social rights"] from 8 December 2011.

Like many colleagues at the Agency and other European citizens, I am deeply concerned about the current situation in Greece and the deplorable situation of a growing number of people in your country. I fully share your view that the respect for fundamental rights is a core value held in common by all EU Member States and the very basis upon which this union is built. We are all witnesses of the serious challenges that the economic crisis poses to the protection of fundamental rights, ranging from rising unemployment, dramatically reduced public spending and possibly also a rise of xenophobia or racism. It is distressing that particularly the rights of already disadvantaged are at a higher risk to be violated by the crisis, including children, women, young adults, immigrants, people with disability and elderly.

As you know, the Agency has been following the developments in the course of the economic crisis from the perspective of fundamental

rights since December 2008. In fall 2010, when the FRA published the working paper "Protecting fundamental rights during the economic crisis", we stressed that the Member States' responses to the crisis should be non-discriminatory, justified and continue to provide effective support to those at risk of discrimination. We furthermore pointed out that a systematic ex-ante impact assessment of the fiscal consolidation measures is indispensable, since their impact is always obvious at first sight. Unfortunately, there is still no evidence that such an assessment is being done in a sufficient manner.

I assure you that the Fundamental Rights Agency will continue to closely follow and assess the developments in relation to the economic crisis.

I look forward to stay in contact with the Greek National Commission for Human Rights in order to ensure the highest level of human rights protection in this very difficult period. Concretely I will suggest that we on the fringes of one of the upcoming meetings discuss possible collaboration between the network of National Institutions and FRA.

Δ) Επιστολή κ. J. Laitenberger από το Γραφείο του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. J.M. Barroso (28.03.2012)

Dear Mr Papaioannou,

Thank you for your letter of 13 February informing the President of the European Commission of the adoption by the Greek National Commission for Human Rights of a Recommendation "On the imperative need to reverse the sharp decline in civil liberties and social rights".

The Commission is aware of the heavy burden that the Greek people have to bear and of the indispensable efforts made over the past two years. As recognised by the Greek authorities themselves, the measures taken are essential and in many cases long overdue. There is no alternative to fiscal consolidation and structural reform if Greece is to restore its competitiveness and generate growth and jobs.

These measures, and the new treaties adopted to reinforce the governance and stability in the Economic and Monetary Union, are in no way intended to diminish the protection afforded to fundamental rights under existing treaties. In this context, let me assure you that, within the remit of its powers, the Commission is committed to ensuring that all rights provided for in the Charter, including social rights, are respected.

As regards the social dimension which you feel is lacking in the new treaties, the Commission has made proposals for growth and employment, in particular through a programme to address youth unemployment. Following our proposals, each Member State will prepare a national job plan to tackle youth unemployment. To support this initiative funds of €22 billion not yet allocated from the European Social Fund Europe-wide could be drawn upon. The Commission has also proposed that a Youth Guarantee be at its core, ensuring that all young people are either in a job, in training or in education within 4 months of leaving school.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗ:
ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ

ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ[1]

I. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

II. ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ, ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ

Διευκρινιστικές παρατηρήσεις – Σύνοψη

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) πραγματοποίησε μια σειρά δραστηριοτήτων, ορισμένες σε συνεργασία με άλλους φορείς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, για την αντιμετώπιση της δραματικής όξυνσης της ρατσιστικής βίας. Στο πλαίσιο αυτό, η Ολομέλεια της ΕΕΔΑ υιοθέτησε δύο ειδικές εκθέσεις. Οι δύο αυτές εκθέσεις παρατίθενται διαδοχικά στο παρόν κείμενο προκειμένου να διευκολυνθεί η συνδυαστική τους ανάγνωση. Η ΕΕΔΑ έχει εξετάσει επιμέρους γενεσιουργές αιτίες και εκφάνσεις του ρατσισμού και των διακρίσεων σε προηγούμενες εισηγήσεις της. Με την παρούσα έκθεση επιχειρεί να φωτίσει συγκεκριμένες πτυχές της ρατσιστικής βίας, οι οποίες έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην ελληνική κοινωνία.

Στην *πρώτη έκθεση*, η ΕΕΔΑ διασαφηνίζει εννοιολογικά τη ρατσιστική βία και παρουσιάζει τις υποχρεώσεις του κράτους, σύμφωνα με τα διεθνή και ευρωπαϊκά νομοθετικά κείμενα και τις συστάσεις των αρμόδιων οργάνων. Η ΕΕΔΑ έστρεψε πρωτίστως την προσοχή της στη δικαιοσύνη και την αστυνομία. Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, οι συστάσεις των διεθνών οργάνων και οι σχετικές μελέτες συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι η ελληνική νομοθεσία, οι μηχανισμοί παρακολούθησης των περιστατικών ρατσιστικής βίας, καθώς και η ποινική αντιμετώπισή τους είναι αναποτελεσματικοί ή ανύπαρκτοι. Η εισήγηση εστιάζει τις προτάσεις της στη βελτίωση της απονομής της δικαιοσύνης στα θύματα ρατσιστικής βίας, τη διαχείριση του ρατσιστικού εγκλήματος από την αστυνομία και το σύστημα καταγραφής των ρατσιστικών εγκλημάτων.

Στην πρώτη έκθεση διαπιστώθηκε η απουσία ενός επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας. Σε συνέχεια της διαπίστωσης αυτής καθώς και της ανάγκης διασύνδεσης των φορέων οι οποίοι καταγράφουν με δική τους πρωτοβουλία τα περιστατικά αυτά που συντελούνται σε βάρος προσώπων τα οποία προσέρχονται στις υπηρεσίες τους, η ΕΕΔΑ και το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (ΥΑ) ανέλαβαν την πρωτοβουλία δημιουργίας του *Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας* με συμμετοχή 18 μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων φορέων[2].

Στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την πρώτη έκθεση της ΕΕΔΑ σχετικά με την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την αστυνομία και τη δικαιοσύνη, η βία εξαπλώθηκε και η διασύνδεσή της με τη βαθιά οικονομική και κοινωνική κρίση διευρύνθηκε. Η καταφανής δράση ακραίων ομάδων κρούσης κατά αλλοδαπών γίνεται ανεκτή από τις αρχές σε ένα γενικευμένο και ολοένα οξυνόμενο κλίμα ανασφάλειας, αδιαλλαξίας και παραλυσίας. Στο συμπέρασμα αυτό συντείνουν τα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία

1. *Η παρούσα έκθεση περιλαμβάνει τις δύο επιμέρους εισηγήσεις της ΕΕΔΑ προς την Πολιτεία σχετικά με την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας. Η πρώτη εισήγηση σχετικά με την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την αστυνομία και τη δικαιοσύνη υιοθετήθηκε ομοφώνως από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στην από 19.5.2011 συνεδρίασή της. Η δεύτερη εισήγηση σχετικά με τις εξτρεμιστικές ομάδες, το δημόσιο λόγο και τη ρατσιστική βία στα γήπεδα υιοθετήθηκε ομοφώνως από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στην από 19.5.2011 συνεδρίασή της. Εισηγητές: κ. Κ. Α. Παπαϊωάννου, τ. Πρόεδρος της ΕΕΔΑ, Εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας και Τ. Σταυρινάκη, Επιστημονική Συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ.*

2. Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας απαρτίζεται από φορείς οι οποίοι προσφέρουν ιατρικές, κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες ή/και έρχονται σε άμεση επαφή με τα θύματα ρατσιστικής βίας. Αποτελεί πρωτοβουλία της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (UNHCR) και επιδιώκει την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας. Το περιστατικό καταγράφεται και γνωστοποιείται στο Δίκτυο χωρίς καμία αναφορά σε προσωπικά στοιχεία. Το Δίκτυο καταγραφής των ρατσιστικών περιστατικών διατυπώνει συστάσεις και ευαισθητοποιεί την κοινή γνώμη για την καταπολέμηση του ρατσισμού.

των καταγεγραμμένων περιστατικών ρατσιστικής βίας από το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, τα οποία δημοσιοποιήθηκαν το Μάρτιο 2012. Σε πολλά περιστατικά εκ των καταγεγραμμένων τα θύματα υπέστησαν σωματικές βλαβών, ορισμένα βαριές.

Ειδική κατηγορία αποτελούν τα περιστατικά όπου συνδέεται η *αστυνομική με τη ρατσιστική βία*. Πρόκειται για περιστατικά στα οποία ένστολοι κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και σε επιχειρήσεις ρουτίνας, καταφεύγουν σε έκνομες ενέργειες και πρακτικές άσκησης βίας. Καταγράφηκαν επίσης περιπτώσεις προσαγωγών στα αστυνομικά τμήματα, κράτησης και κακομεταχείρισης για ορισμένο χρονικό διάστημα κάποιων ωρών, καθώς και η καταστροφή νομιμοποιητικών εγγράφων. Σε μια περίπτωση, ένστολος κατέστρεψε φάρμακα τα οποία ο αλλοδαπός είχε προμηθευτεί από ιατρείο ΜΚΟ.

Επιπλέον, προκύπτει μια τάση *ομαδικής βίας με τη συμμετοχή ανηλίκων*. Στις περιπτώσεις αυτές καταγράφτηκε στοιχειώδης οργάνωση στο δημόσιο χώρο (πλατείες κλπ.) και χρήση αυτοσχέδιων κυρίως όπλων, ωστόσο δυνάμει φονικών. Επίσης, προκύπτει η πρακτική *«περιπολίας» από μαυροφορεμένους μοτοσικλετιστές*, με κράνη ή καλυμμένο πρόσωπο οι οποίοι επιτίθενται εν κινήσει και συχνά σε στάσεις λεωφορείων. Οι ομάδες επίσης χρησιμοποιούν μεγαλόσωμους σκύλους για εκφοβισμό. Οι επιθέσεις κατά των γυναικών έχουν στοιχεία απειλής της γενετήσιας αξιοπρέπειάς τους με ρητή σύνδεση με το χρώμα τους. Οι επιθέσεις παρουσιάζουν, ως επί το πλείστον, χαρακτηριστικά στοιχειωδώς οργανωμένων επιχειρήσεων. Εκ των καταγεγραμμένων περιστατικών, μόνο ένα θύμα, αιθιοπικής καταγωγής με ελληνική ιθαγένεια, κατέφυγε στην αστυνομία προκειμένου να κινηθεί η ποινική διαδικασία. Οι συμμετέχοντες φορείς στο Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας διαπίστωσαν ότι ακόμα και στις περιπτώσεις στις οποίες το θύμα, συχνά με νωπά τα σημάδια της βίας, αναζητά κάποια βοήθεια στις υπηρεσίες τους, αποφεύγει την καταγγελία. Οι λόγοι αυτής της απροθυμίας μπορούν να αναζητηθούν στον φόβο, στην έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα και κάποιες φορές, στην παθητική εξοικείωση με τη ρατσιστική συμπεριφορά.

Η διαπίστωση των στοιχείων αυτών οδήγησαν την ΕΕΔΑ στην εξέταση των προκλήσεων που θέτει η δράση των εξτρεμιστικών ομάδων στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας με τα χαρακτηριστικά της ελληνικής.

Έτσι, στη *δεύτερη έκθεση*, η ΕΕΔΑ επιχειρεί μια συνοπτική – και οπωσδήποτε μη εξαντλητική – πλην εύληπτη παράθεση των προβληματισμών και των αντίστοιχων προτάσεων των διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σχετικά με τη δράση ακραίων ομάδων κρούσης κατά αλλοδαπών. Εξετάζονται, ιδίως, οι πρακτικές εκφοβισμού και συστηματοποίησης της βίας των ομάδων αυτών, καθώς και η ιδιαίτερα ανησυχητική πτυχή της συμμετοχής ανηλίκων σε κάποιες από τις ρατσιστικές επιθέσεις. Επιπλέον, η ΕΕΔΑ διατυπώνει την ανησυχία της για την επίδραση στη δημοκρατία της αποδοχής του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας μέσω του δημόσιου πολιτικού και θρησκευτικού λόγου και απευθύνει στα πολιτικά κόμματα και τα ΜΜΕ συγκεκριμένες προτάσεις αποκήρυξης της ρατσιστικής βίας και αναμετάδοσης του ρατσιστικού λόγου. Τέλος, η ΕΕΔΑ προσεγγίζει για πρώτη φορά τη ρατσιστική βία στα γήπεδα. Υπό το πρίσμα της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων, διατυπώνονται νομοθετικές προτάσεις και συστάσεις στους αθλητικούς συλλόγους και τις ομοσπονδίες, καθώς ο χώρος των γηπέδων αποτελεί το πιο αθέατο ή παραγνωρισμένο φυτώριο ρατσισμού, όπου «ευδοκιμούν» και συνυπάρχουν ακραίες εκφάνσεις της βίας. Η ηλικία μοιάζει να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ολίσθηση στη βία σε αυτές τις περιπτώσεις, αλλά *η περιθωριοποίηση, η διεύρυνση του αποκλεισμού και η ενίσχυση των ανισοτήτων συνιστούν τα κοινά στοιχεία των κοινωνιών στις οποίες παρατηρείται η έξαρση της βίας των γηπέδων*.

Η δημοσιοποίηση των ιδιαιτέρως ανησυχητικών πιλοτικών αποτελεσμάτων του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας το Μάρτιο του 2012 είχε σημαντικό αντίκτυπο στον Τύπο και προκάλεσε ορισμένες θετικές αντιδράσεις από την Πολιτεία σχετικά με τη διερεύνηση των ρατσιστικών εγκλημάτων στην Ελλάδα και τη δύσκολη μάχη κατά της ατιμωρησίας των δραστών[3]. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, θορυβημένο από την αναντιστοιχία μεταξύ των στοιχείων του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας και των επίσημων στοιχείων και λαμβάνοντας υπόψη ότι υπάρχουν ελάχιστες διώξεις, ζήτησε τη συνδρομή των εισαγγελικών αρχών ώστε να γίνεται ταχεία και ενδελεχής έρευνα όταν τέτοιου είδους υποθέσεις φτάνουν στη Δικαιοσύνη και να απαγγέλλονται κατηγορίες σε βάρος των δραστών.

Παρατηρούμε ωστόσο μια σημαντική ποιοτική και ποσοτική αλλαγή: μέχρι πρόσφατα τα ρατσιστικά περιστατικά βίας δεν γίνονταν γνωστά και τα θύματα έμεναν αόρατα για την Πολιτεία. Το τελευταίο χρονικό διάστημα, όμως, παρατηρείται έξαρση, γεωγραφική εξάπλωση αλλά και κοινωνική διεύρυνση των βίαιων περιστατικών τα οποία φτάνουν στη δημοσιότητα. Η σιωπή της Πολιτείας έναντι της έξαρσης συμβάλλει στη διάχυση του ρατσισμού και τη διαδικασία «απενοχοποίησης» της ελληνικής κοινωνίας για ακραίες και απρόκλητες βίαιες συμπεριφορές. Η συχνότατη πλέον μετάδοση μέσω του Τύπου ειδήσεων σχετικά με ρατσιστικές επιθέσεις δεν αφήνει στις αρχές το περιθώριο να σιωπούν ή να υποτιμούν την εξάπλωση των ρατσιστικών επιθέσεων από ομάδες κατά νομίμως ή μη νομίμως διαμενόντων αλλοδαπών στην επικράτεια. Αν η Πολιτεία επιδείξει αδράνεια ή ανοχή έναντι των συχνών επιθέσεων και νομιμοποιήσει έστω και δια παραλείψεως την εξάπλωση της ρατσιστικής βίας, το κοινωνικό σύνολο κινδυνεύει να εξοικειωθεί απολύτως με την τυφλή και κυνική βία κατά των αδυνάτων. Η ανασφάλεια δε η οποία προκαλείται σε μεγάλες μερίδες του στοχοποιούμενου πληθυσμού δύναται να οδηγήσει σε ακραίες κοινωνικές συγκρούσεις.

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει με τη μεγαλύτερη δυνατή έμφαση πως στις παρούσες συνθήκες οικονομικής ύφεσης, ρήξης του κοινωνικού ιστού και ταχύτατης περιθωριοποίησης ομάδων του πληθυσμού, το φαινόμενο απειλεί να λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Η συμμετοχή ανηλίκων, υπό την καθοδήγηση ενηλίκων, σε εξαιρετικά βίαια περιστατικά εντείνει την ανησυχία της ΕΕΔΑ, καθώς προμηνύει ότι η ακραία ρατσιστική βία ήρθε για να μείνει. Το ερώτημα είναι αν η Πολιτεία, έστω και αργά, θα λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να υπερασπιστεί τις αρχές της δημοκρατικής κοινωνίας ή θα παραδοθεί στην κυριαρχία του μίσους.

Προκειμένου να διευκολύνει την Πολιτεία και τον αναγνώστη, η ΕΕΔΑ παραθέτει επιγραμματικά τις επιμέρους προτάσεις της στο τέλος κάθε έκθεσης.

3. Τα σχετικά κείμενα είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της ΕΕΔΑ, καθώς και στην υπό δημοσίευση ετήσια Έκθεση για το έτος 2011.

Η αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την αστυνομία και τη δικαιοσύνη

I. Γενικό Μέρος
Α. Από την αποδοχή του ρατσισμού στην άσκηση βίας
Β. Εννοιολογική προσέγγιση: βία ή έγκλημα + ρατσιστικό κίνητρο
Γ. Τα διεθνή κείμενα και οι συστάσεις των διεθνών οργάνων
II. Ζητήματα νομοθετικής και δικαστικής αντιμετώπισης της ρατσιστικής βίας
Α. Στοιχεία νομοθετικής προσέγγισης
1. Ιδιώνυμο αδίκημα
2. Το ρατσιστικό κίνητρο ως επιβαρυντική περίσταση – άρθρο 79 παρ. 3 ΠΚ
3. Το ρατσιστικό κίνητρο: μίσος, εχθροπάθεια ή διάκριση;
Β. Η δικαστική αντιμετώπιση ρατσιστικού εγκλήματος
1. Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των δικαστών
2. Πρόσβαση στη δικαιοσύνη
III. Αστυνομία και ρατσιστική βία
Α. Η ατιμωρησία
Β. Υποχρέωση διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου
Γ. Υποχρέωση καταγραφής ρατσιστικών περιστατικών
Δ. Υποστήριξη θυμάτων και μαρτύρων – συνεργασία με ΜΚΟ
Ε. Εκπαίδευση των αστυνομικών και σύσταση ειδικής ομάδας
IV. Η καταγραφή των ρατσιστικών εγκλημάτων
Α. Επίσημοι και ανεπίσημοι φορείς καταγραφής
Β. Χαρακτηριστικά του συστήματος καταγραφής στοιχείων
V. Επιγραμματική αποτύπωση των προτάσεων της ΕΕΔΑ

I. Γενικό Μέρος

Η επικράτηση της βίας συνιστά αδιαμφισβήτητη απόδειξη της απομάκρυνσης της κοινωνίας από τις βασικές αρχές του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της δημοκρατίας. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) έχει εξετάσει όλες τις επιμέρους πτυχές των γενεσιουργών αιτιών πριν καλέσει προ μηνών την πολιτεία να αντιμετωπίσει επειγόντως και αποτελεσματικά την έξαρση της ρατσιστικής βίας. Η υποτίμηση εκφάνσεων ρατσισμού και η μη αποφασιστική αντιμετώπιση διαπιστωμένων ρατσιστικών πρακτικών «προμήνυαν» τη σημερινή οξύτητα του φαινομένου που θέτει σε κίνδυνο τους δημοκρατικούς θεσμούς και τον κοινωνικό ιστό. Ο ρατσισμός εμφανίστηκε και εξαπλώθηκε με πολλούς τρόπους. Η θεσμική του εμφάνιση αφορά μεταξύ άλλων περιστατικά βίας ή αυθαιρεσίας που συνδέονται με την αστυνομία και τις επιχειρήσεις «σκούπα» ως μοναδική απάντηση της πολιτείας στο πολύπλοκο ζήτημα των παράτυπων μεταναστών. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και μέρος του επίσημου πολιτικού λόγου που ενίοτε ακροβατεί επικίνδυνα στο όριο της ρητορικής του μίσους. Παράλληλα, ανεύθυνες πρακτικές, όπως η δημοσιογραφική διαχείριση εγκληματικών πράξεων και κοινωνικών φαινομένων από τα ΜΜΕ, επέδρασαν καταλυτικά στη διαμόρφωση ενός συλλογικού ασυνείδητου και στην εδραίωση μιας συλλογικής ρατσιστικής κοινοτοπίας.

Α. Από την αποδοχή του ρατσισμού στην άσκηση βίας

Στις πρόσφατες παρατηρήσεις της επί του Σ/Ν για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου, η Επιτροπή τόνισε ότι η κύρωση του ρατσιστικού λόγου δεν πρέπει να λειτουργήσει ως αντίβαρο στην απουσία οποιασδήποτε κύρωσης των πράξεων βίας[4]. Ορισμένα μόνο περιστατικά ρατσιστικής βίας βρίσκουν το δρόμο της δημοσιότητας μαρτυρώντας την κορύφωση της έντασης[5]. Είναι όμως βέβαιο ότι πολλά άλλα κρούσματα δεν εξέρχονται ποτέ από την στενή σφαίρα του θύματος και κάποιων ΜΚΟ που παρέχουν ιατρική βοήθεια. Το θύμα, συχνά αλλοδαπός χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα διαμονής, παραμένει αόρατο και τελικά ανύπαρκτο για την πολιτεία.

Η ρατσιστική βία και ο ρατσιστικός λόγος δημιουργούν και εκφράζουν κατηγοριοποίηση των ατόμων σε ανθρώπους και *υπανθρώπους*, εκμηδενίζοντας την ανθρώπινη υπόσταση των ανεπιθύμητων. Όταν τα ρατσιστικά εγκλήματα δεν διερευνώνται σε βάθος και δεν διώκονται και ο ρατσιστικός λόγος παραμένει ανέλεγκτος και ασύδοτος, οι δράστες λαμβάνουν το μήνυμα ότι μπορούν να συνεχίσουν ελεύθερα τη βίαιη συμπεριφορά. Η ατιμωρησία εντείνει και διαιωνίζει τη βία, απομακρύνει τις ευάλωτες ομάδες από το κοινωνικό σύνολο και συχνά καταλήγει σε αντίποινα.

Η ΕΕΔΑ έχει πλήρη επίγνωση ότι οι διαπιστώσεις αυτές ενδέχεται να μοιάζουν ήδη ξεπερασμένες υπό το πρίσμα της αποτρόπαιης δολοφονίας του άτυχου Μανώλη Καντάρη στην οδό Γ΄ Σεπτεμβρίου της Αθήνας και των πογκρόμ κατά μεταναστών που ακολούθησαν. Όποιος όμως παρακολουθεί την εξέλιξη της κατάστασης στην περιοχή, αισθάνεται αποστροφή για την σκληρό-

4. Ήδη το 2001, η ΕΕΔΑ σημείωνε ότι «[ι]διαίτερα βίαιες, πρωτόγνωρες για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, ενέργειες Ελλήνων πολιτών αλλά και δημοσίων (αστυνομικών) οργάνων, τα έτη 1999-2001, κυρίως κατά αλλοδαπών μεταναστών που διέμεναν νόμιμα στην Ελλάδα, αλλά και εις βάρος μελών της κοινότητας των Ρομά, έχουν καταστήσει πλέον σαφές ότι η Ελληνική Πολιτεία οφείλει να προβεί άμεσα στην εισαγωγή και εφαρμογή νέας, ολοκληρωμένης νομοθεσίας για την προστασία από και την εξάλειψη των «φυλετικών διακρίσεων» στην Ελλάδα».
5. Η ΕΕΔΑ πραγματοποίησε διαβούλευση με ΜΚΟ, οι οποίες έρχονται σε επαφή συχνά με θύματα ρατσιστικής βίας. Στη συνάντηση συμμετείχαν οι PRAKSIS, Γιατροί του Κόσμου, i-Red, το Φόρουμ Προσφύγων. Η ΕΕΔΑ ήρθε επίσης σε επαφή με το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, το ΚΕΘΕΑ MOSAIC, το YRE YOUTH AGAINST RASISM IN EUROPE και το Κυριακάτικο Σχολείο. Η ΕΕΔΑ ευχαριστεί όλους τους φορείς για τη συνδρομή τους. Η επιστημονική συνεργάτιδα επίσης ευχαριστεί την κ. Δάφνη Καπετανάκη, στέλεχος του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα, για τις πολύτιμες πληροφορίες και τη γόνιμη συζήτηση.

τητα αλλά δεν εκπλήσσεται.

Η ζοφερή κατάσταση στο κέντρο της Αθήνας συμπυκνώνει την αποτυχία της πολιτείας να ανταποκριθεί στην υποχρέωση διασφάλισης συνθηκών ασφάλειας για οποιονδήποτε διαβιοί στο ελληνικό έδαφος. Η ανθρωπιστική κρίση των συνόρων (τόσο στον Έβρο, όσο και στην Ηγουμενίτσα) βρίσκει τον αντικατοπτρισμό της στην ανθρωπιστική κρίση του κέντρου της πρωτεύουσας: η απουσία αντεγκληματικής πολιτικής καθιστά θύματα – αναλόγως του δράστη – ημεδαπούς και αλλοδαπούς (ή ημεδαπούς που διαθέτουν «χαρακτηριστικά» αλλοδαπού και αναγκάζονται να αποδείξουν την «ημεδαπότητα» ως προαπαιτούμενο για την ασφάλειά τους). Η ακραία αυτή κατάσταση όμως δεν μπορεί να αποτελέσει άλλοθι ή αιτία αποσιώπησης της εξάπλωσης της βίας σε πολλές περιοχές της περιφέρειας.

Η παρούσα κατάσταση, σοβαρότερη από κάθε άλλη στον παρελθόν, δεν αφήνει περιθώρια αποπροσανατολισμού και «διαπραγμάτευσης» της έννοιας της ασφάλειας σύμφωνα με κοντόφθαλμες ή μονόπλευρες αναλύσεις. Η πολιτεία οφείλει να διασφαλίσει για οποιονδήποτε διαβιοί επί ελληνικού εδάφους το δικαίωμα στη ζωή έναντι κάθε κρατικού, παρακρατικού ή άλλου εγκληματικού στοιχείου. Κατάφωρες παραλείψεις εκ μέρους της πολιτείας συνέθεσαν την αφόρητη καθημερινότητα των ανθρώπων που διαβιούν ή εργάζονται στις πληττόμενες περιοχές. Έναντι αυτών η πολιτεία υπέχει πολυεπίπεδη ευθύνη: η κουλτούρα της βίας επιδρά σε όλο το φάσμα της ιδιωτικής και κοινωνικής ζωής και εξέλιξης του καθενός, ενώ υπό τις παρούσες ακραίες συνθήκες, οδηγεί σχεδόν νομοτελειακά στην ανάπτυξη ξενοφοβικών αισθημάτων. Η απαξίωση των κρατικών θεσμών διά της απουσίας τους ή της ανοχής εγκληματικών συμπεριφορών διαβρώνει το κράτος δικαίου και αποδυναμώνει τις δημοκρατικές αξίες.

Το κράτος που αποχωρεί υποκαθίσταται από οργανώσεις ή ομάδες με σκοπούς και δράση που αντίκεινται στο νόμο και εν τέλει στο δημοκρατικό πολίτευμα. Με αυτό τον τρόπο, βάλλονται βάναυσα η δικαιοκρατική ασφάλεια και η αξιοπρέπεια κάθε πολίτη. Τα πογκρόμ εναντίον αλλοδαπών, νομίμων ή παράτυπα διαμενόντων, στρέφονται εναντίον της δημοκρατικής κοινωνίας. Οι πολίτες μετατρέπονται σε θύτες και απεμπολούν τις αντιστάσεις τους έναντι της αυθαιρεσίας. Οι πρόσφατες πρακτικές, στενά συνυφασμένες με γνωστές από το παρελθόν τεχνικές του φασισμού, αφήνουν πλέον λίγες αμφιβολίες για την εδραίωση φασιστικών θυλάκων. Εξάλλου, η δημοσίευση συνεντεύξεων κατοίκων, όπου ομολογείται η αναζήτηση βοήθειας σε ακροδεξιές/νεοναζιστικές ομάδες ενόψει της προφανούς απουσίας του κράτους, επιβάλλει τη σοβαρή αντιμετώπιση του φαινομένου.

Η απουσία μιας δίκαιης μεταναστευτικής πολιτικής και ενός αποτελεσματικού συστήματος ασύλου συμβάλλουν αναμφίβολα στη σημερινή κρίση. Προκειμένου όμως να αποφύγουμε την υποβάθμιση των φαινομένων και να προσεγγίσουμε ψύχραιμα το ζήτημα, δεν πρέπει να εξετάσουμε τη ρατσιστική βία μόνο ως συνέπεια της ανθρωπιστικής κρίσης που συνδέεται με τη μεταναστευτική πολιτική. Ο ρατσισμός έγινε πιο ορατός στην περίοδο της μεγάλης κρίσης αλλά δεν γεννήθηκε από αυτή.

Το τελευταίο διάστημα ωστόσο επήλθε ρήξη με τους θεσμούς του επίσημου κράτους. Η απονομιμοποίηση των θεσμών αντιπροσώπευσης και η γενικευμένη αμφισβήτηση των κρατικών δομών να λειτουργήσουν προληπτικά και θεραπευτικά σε φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας αποτελούν προνομιακό πεδίο για την εξάπλωση της κοινωνικής δυσανεξίας και του φυλετικού μίσους. Ο *ρατσισμός της κρίσης* συνέβαλε καθοριστικά ώστε να ξεπεραστούν τα *όρια της ανεκτικότητας* και να περάσουν στην πράξη ή να αποδεχτούν ηθικά τη ρατσιστική βία στρώματα της κοινωνίας που μέχρι τώρα δεν μετείχαν στη διαδικασία του φαινομένου[6]. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι το «μεταναστευτικό» αντιμετωπίζεται μόνο ως πρόβλημα, συμπαρασύροντας μαζικά τη διαδικασία ένταξης των αλλοδαπών, την ανεκτικότητα της κοινωνίας και εν τέλει την προσήλωση στους δημοκρατικούς θεσμούς.

Β. Εννοιολογική προσέγγιση: βία ή έγκλημα + ρατσιστικό κίνητρο

Δεν υπάρχει ένας κοινός νομικός ορισμός της ρατσιστικής βίας. Σύμφωνα με ένα ευρέως αποδεκτό ορισμό, ως ρατσιστική βία ορίζεται η εγκληματική πράξη εις βάρος θυμάτων, τα οποία επιλέγονται με βάση τη φυλή, την εθνική ή εθνοτική προέλευση, τη θρησκευτική ή πολιτισμική προέλευση, το χρώμα. Το θύμα δεν επιλέγεται ως άτομο, αλλά γιατί ανήκει ή συνάγεται ότι ανήκει σε μια ομάδα που μοιράζεται το στοχοποιούμενο χαρακτηριστικό[7]. Η ρατσιστική βία μπορεί να στρέφεται και κατά υλικών αγαθών, επειδή ανήκουν στην ομάδα ή το πρόσωπο που στοχοποιείται. Η ρατσιστική βία εκδηλώνεται και λεκτικά (λ.χ. απειλές, εκφοβισμός, εξύβριση).

Στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ και κάποιων αλλοδαπών έννομων τάξεων, προτιμάται ο όρος «έγκλημα μίσους». Το έγκλημα μίσους θεωρείται ότι διευκολύνει την ποινική αντιμετώπιση, καθώς είναι πιο σαφής η σύνδεση του όρου με την αστυνομία και την ποινική δικαιοσύνη[8]. Πρόκειται για μια ευρύτερη προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία περιλαμβάνεται στα κίνητρα η θρησκεία, το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή η αναπηρία. Το έγκλημα μπορεί να είναι κάποιο από τα ήδη τιμωρούμενα από τον ποινικό κώδικα, όπως ανθρωποκτονία, επίθεση που προκαλεί βαριές σωματικές βλάβες, ληστεία ή κλοπή, βανδαλισμός περιουσίας (ή χώρου θρησκευτικής λατρείας).

Στις σύγχρονες κοινωνίες, το κίνητρο της βίας είναι συχνά ένα μείγμα μισαλλοδοξίας, άγνοιας, φόβου για το διαφορετικό, το «άλλο» που απορρέει από τον κοινωνικό αποκλεισμό διαφόρων ομάδων (μεταναστών, αλλά και ημεδαπών, όπως οι Ρομά, ή τα παιδιά των μεταναστών που έχουν την ιθαγένεια του κράτους στο οποίο διαβιούν), αλλά και από εθνικιστικές ιδεολογίες. Όλα τα διεθνή όργανα καταγράφουν και αξιολογούν τα περιστατικά επιθέσεων κατά θρησκευτικών χώρων ή χώρων που συνδέονται με ομάδες με ευάλωτα χαρακτηριστικά κατά τη μελέτη της κατάστασης σε μια συγκεκριμένη χώρα. Ειδικό πεδίο διερεύνησης για τα διεθνή όργανα άλλωστε είναι το ποδόσφαιρο ως χώρος όπου ευνοείται η ανάπτυξη και η διάδοση ξενοφοβικών και ρατσιστικών ιδεολογιών και πρακτικών.

Με εθνικιστικές ιδεολογίες συνδέεται συχνά η ρατσιστική βία που ασκείται από ομάδες ή συλλογικότητες, οι οποίες την αντιλαμβάνονται ως *αποστολή*. Η αποστολή αυτή συνίσταται στην «προστασία» μιας περιοχής από τους αλλοδαπούς, με σκοπό να διασφαλίσουν την «καθαρότητα» της σύνθεσης του πληθυσμού. Οι επιθέσεις σε αυτές τις περιπτώσεις είναι θεαματικές, ακολουθούν συγκεκριμένες μεθόδους, οι οποίες στοχεύουν στην επίδειξη της απόλυτης κυριαρχίας στην περιοχή. Η περίπτωση του Αγίου Παντελεήμονα και της πλατείας Αττικής εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία.

Τα συμβάντα στην πλατεία Βικτωρίας αποτελούν ένα είδος ρατσιστικής βίας – *αντίδρασης* στη δολοφονία του Μανώλη Καντάρη, η οποία παράλληλα έδωσε την ευκαιρία σε ομάδες με ρατσιστικά ιδεώδη και δράση να καταλάβουν περισσότερο χώρο στη δημόσια σφαίρα, επιδεικνύοντας τη δύναμή τους. Η εισβολή τους στην καθημερινή ζωή της περιοχής αποκτά άλλες προεκτάσεις καθώς πλέον επιτυγχάνεται δια της επικαιρότητας και μάλιστα σε εθνικό επίπεδο. Ένα

6. Etienne Balibar, « Racisme et crise », *Race, nation, classe. Les identités ambigües*, La Découverte/Poche, 1988, σελ. 291-292.
7. Συμβούλιο της Ευρώπης, *Combattre la violence raciste et xénophobe en Europe : études de cas*, 1997, σελ. 14. Βλ. επίσης, EUMC, *ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ ΣΕ 15 ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ*, Συγκριτική επισκόπηση των συμπερασμάτων των Εκθέσεων των Εθνικών Φορέων Συνεργασίας του RAXEN 2001-2004, Συνοπτική έκθεση, 2005.
8. Βλ. και OSCE, *HATE CRIMES IN THE OSCE REGION – INCIDENTS AND RESPONSES*, ANNUAL REPORT FOR 2009, σελ. 13.

σημείο της πόλης που συνδέθηκε με την αποτρόπαιη βία του κοινού ποινικού δικαίου επιχειρείται να αναγορευθεί σε τόπο με τεράστιο φορτίο ρατσιστικού μίσους, ένα συμβολικό συνοριακό φυλάκιο στην καρδιά της πόλης.

Ενώ πρόκειται για μια ακραία περίπτωση μαζικής ρατσιστικής βίας, αποτελεί ένδειξη της αριθμητικής δύναμης των ομάδων αυτών, οι οποίες δρουν καθημερινά σε μικρότερη κλίμακα, αλλά είναι έτοιμες ανά πάσα στιγμή να εκμεταλλευθούν οποιαδήποτε συγκυρία.

Γ. Τα διεθνή κείμενα και οι συστάσεις των διεθνών οργάνων

Α) ΟΗΕ

Το άρθρο 4 της *Διεθνούς Σύμβασης του 1966 για την κατάργηση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων* επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να καθιστούν ποινικά κολάσιμη κάθε προπαγανδιστική ενέργεια, καθώς και τη συμμετοχή σε οργάνωση που βασίζεται σε ιδέες ή θεωρίες περί ανωτερότητας μιας φυλής ή ομάδας προσώπων ενός χρώματος ή εθνοτικής προέλευσης ή που προσπαθούν να δικαιολογήσουν ή να προάγουν το φυλετικό μίσος, κάθε μορφής διάκριση έως και πράξεις βίας. Στο άρθρο 5 *στοιχ. β)* προβλέπεται η υποχρέωση των κρατών να διασφαλίσουν το δικαίωμα προσωπικής ασφαλείας και προστασίας κατά της βιαιοπραγίας και σωματικής βλάβης εκ μέρους είτε κρατικών αξιωματούχων ή εκ μέρους παντός ατόμου, ομάδος ή ιδρύματος.

Στη *Διάσκεψη αναθεώρησης του Durban κατά του ρατσισμού (2009)*, επαναβεβαιώθηκε η σπουδαιότητα της ποινικοποίηση της διάδοσης ιδεών που βασίζονται στη φυλετική ανωτερότητα ή το μίσος, της προτροπής προς φυλετική διάκριση καθώς και κάθε πράξης βίας[9].

Στις πλέον πρόσφατες συστάσεις της, η *Επιτροπή για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων* (CERD) διατυπώνει την ανησυχία της για την αποτελεσματική καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων και των εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο και συνιστά στις ελληνικές αρχές να συμπεριλάβουν στην επόμενη έκθεση στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή του Ν. 927/1979 (υποθέσεις, καταδίκες, ποινές και μέσα επανόρθωσης).

Η *Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων* (CAT) σύστησε στην Ελλάδα να εντείνει τις προσπάθειες μείωσης της κακομεταχείρισης από την αστυνομία ή άλλο δημόσιο λειτουργό, συμπεριλαμβανομένης της ρατσιστικής. Η Επιτροπή τόνισε ότι το κράτος πρέπει να διαμορφώσει τρόπους συλλογής στοιχείων και να παρακολουθεί τα περιστατικά ρατσιστικής βίας[10].

Β) Συμβούλιο της Ευρώπης

Η *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας* (ECRI), στην τελευταία έκθεση για την Ελλάδα (2009), αφιερώνει ειδική θεματική ενότητα στο ζήτημα της ρατσιστικής βίας[11]. Η ECRI σημειώνει την έλλειψη επίσημων δεδομένων για εγκλήματα με κίνητρο το ρατσισμό στην Ελλάδα και τη δυσκολία ανάλυσης της κατάστασης. Ωστόσο, συγκεκριμένα περιστατικά κατά Ρομά, Αλβανών, Πακιστανών, ατόμων που ζητούν άσυλο και μεταναστών, καθώς επίσης και αντισημιτικές ενέργειες που έχουν δημοσιοποιηθεί από τα μέσα ενημέρωσης και από την κοινωνία των πολιτών, σε συνδυασμό με καταγγελίες σχετικά με θεωρούμενη αδράνεια της αστυνομίας σε εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο και προκατάληψη κατά των μεταναστών, αποτελούν για την ECRI σοβαρές ενδείξεις, οι οποίες την οδηγούν να επιστήσει την προσοχή των αρχών στην υπ' αριθμό 11 Σύσταση Γενικής Πολιτικής για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων στην αστυνόμευση[12].

9. Durban Review Conference, Draft Outcome Document Rev 1, παρ.

10. Έγγραφο CAT/C/CR/33/2 , *Καταληκτικές παρατηρήσεις επί της ελληνικής έκθεσης*, (10.12.2004), παρ. 6.

11. Έγγραφο ECRI(2009)31, *Έκθεση για την Ελλάδα* (2009), παρ. 82-85.

12. Βλ. κατωτέρω.

Στο κείμενο αυτό συνιστάται τα κράτη μέλη να καθιερώσουν και να εφαρμόσουν ένα σύστημα για την καταγραφή και την παρακολούθηση των ρατσιστικών περιστατικών και του βαθμού που παραπέμπονται στον εισαγγελέα και χαρακτηρίζονται τελικά ρατσιστικά αδικήματα. Η ECRI συνιστά επίσης στα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι η αστυνομία ερευνά διεξοδικά τα ρατσιστικά αδικήματα, περιλαμβανομένης και της έρευνας για ρατσιστικά κίνητρα κοινών αδικημάτων και ότι ενθαρρύνουν τα θύματα και τους μάρτυρες των ρατσιστικών περιστατικών να τα αναφέρουν. Η ECRI αναφέρει με ευχαρίστηση τις πληροφορίες των ελληνικών αρχών ότι αυτή η Σύσταση Γενικής Πολιτικής έχει μεταφραστεί στα Ελληνικά και διανέμεται σε όλα τα αστυνομικά τμήματα. Οι αρχές έχουν ακόμη αναφέρει ότι το ίδιο συνέβη όσον αφορά την υπ' αριθμό 8 Σύσταση Γενικής Πολιτικής της ECRI (για την καταπολέμηση του ρατσισμού κατά την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας) και την υπ' αριθμό 9 (για την καταπολέμηση του αντισημιτισμού).

Υπό το πρίσμα του άρθρου 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της *Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου* εξετάζονται οι ισχυρισμοί σχετικά την ύπαρξη ρατσιστικού κινήτρου για μια συγκεκριμένη συμπεριφορά που συνιστά παραβίαση ενός δικαιώματος που κατοχυρώνει η Σύμβαση. Το ΕΔΔΑ αποδίδει μεγάλη σημασία στην έμπρακτη καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας. Για το δικαστήριο, «η ρατσιστική βία αποτελεί ιδιαίτερη προσβολή στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και λαμβάνοντας υπόψη τις επικίνδυνες συνέπειές της απαιτεί ειδική επαγρύπνηση και σθεναρή αντίδραση εκ μέρους των αρχών. Για αυτό το λόγο, οι αρχές πρέπει να καταφεύγουν σε όλα τα διαθέσιμα μέσα για να καταπολεμούν το ρατσισμό και τη ρατσιστική βία, ενδυναμώνοντας έτσι την αντίληψη της δημοκρατίας για μια κοινωνία, όπου η διαφορετικότητα δεν αποτελεί απειλή αλλά πλούτος[13]».

Το ΕΔΔΑ τονίζει ότι η όμοια μεταχείριση της βίας με ρατσιστικό κίνητρο με τις περιπτώσεις χωρίς στοιχεία ρατσισμού «θα σήμαινε ότι κλείνουμε τα μάτια στην ειδική φύση πράξεων ιδιαιτέρως καταστρεπτικών για τα θεμελιώδη δικαιώματα[14]».

Εφαρμόζοντας στενό έλεγχο σύμφωνα με τις αρχές αυτές, το ΕΔΔΑ καταδίκασε την Ελλάδα στην υπόθεση *Πετροπούλου-Τσακίρη*, καθώς θεώρησε απαράδεκτο ότι όχι μόνο δεν έγινε καμία απόπειρα διερεύνησης από τις αρχές προκειμένου να ελέγξουν εάν η συμπεριφορά των αστυνομικών είχε στοιχεία εχθρικά έναντι των Ρομά, αλλά ότι επιπλέον ο Υπαρχηγός της αστυνομίας προέβη σε μεροληπτικές γενικές παρατηρήσεις σε σχέση με την προέλευση της προσφεύγουσας[15]. Στην υπόθεση *Μπέκος και Κουτρόπουλος*, το ΕΔΔΑ κατέληξε ότι οι ελληνικές αρχές δεν ανταποκρίθηκαν στην υποχρέωση που απορρέει από την απαγόρευση των διακρίσεων να λάβουν εύλογα μέτρα, ώστε να συλλέξουν και να συντηρήσουν τα αποδεικτικά στοιχεία, να μελετήσουν όλα τα διαθέσιμα μέσα που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αποκάλυψη της αλήθειας και να υιοθετήσουν αποφάσεις πλήρως αιτιολογημένες, αμερόληπτες και αντικειμενικές, χωρίς την παράλειψη γεγονότων που δημιουργούν αμφιβολίες σχετικά με μια πράξη βίας υποκινούμενη από ρατσιστικές αντιλήψεις[16].

Γ) ΕΕ

Ζητήματα συναφή με την ποινική αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας ρυθμίζει η απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2008 για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου[17]. Το

13. ΕΔΔΑ (Ευρεία Σύνθεση), *Nachova κ.ά. κ. Βουλγαρίας*, απόφ. 6.7.2005, παρ. 145.

14. ΕΔΔΑ, *όπ. π.* παρ. 160, *Secic κ. Κροατίας*, απόφ. 31.5.2007, παρ. 67.

15. ΕΔΔΑ, *Πετροπούλου-Τσακίρη κ. Ελλάδας*, απόφ. 6.3.2008, παρ. 64.

16. ΕΔΔΑ, *Μπέκος και Κουτρόπουλος κ. Ελλάδας*, απόφ. 13.3.2006, παρ. 69 *επ.*

17. Βλ. πρόσφατες παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σ/Ν του

2005, το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Φαινομένων Ρατσισμού και Μισαλλοδοξίας εξέδωσε συγκριτικά αποτελέσματα για όλα τα τότε κράτη-μέλη σε σχέση με την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας[18]. Η μελέτη κατέληξε ότι τουλάχιστον τη δεδομένη εκείνη περίοδο, η ελληνική νομοθεσία και οι μηχανισμοί παρακολούθησης των περιστατικών ρατσιστικής βίας, καθώς και η ποινική αντιμετώπισή τους ήταν αναποτελεσματικοί ή ανύπαρκτοι[19].

ΙΙ. Ζητήματα νομοθετικής και δικαστικής αντιμετώπισης της ρατσιστικής βίας

Η νομοθεσία μπορεί να ρυθμίσει την ποινική αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος με ειδική ποινική διάταξη δηλαδή ως ιδιώνυμο αδίκημα, ως επιβαρυντική περίσταση, ή με το συνδυασμό και των δύο.

Α. Στοιχεία νομοθετικής προσέγγισης

1. Ιδιώνυμο αδίκημα

Στην περίπτωση της ειδικής ποινικής διάταξης, το ρατσιστικό κίνητρο περιλαμβάνεται στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος. Λίγες έννομες τάξεις έχουν επιλέξει αυτή την οδό. Λ.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο, προστέθηκαν διατάξεις που τιμωρούν αυστηρότερα τις ρατσιστικές (ή λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων του θύματος) επιθέσεις με βαριές σωματικές βλάβες[20].

Η κύρωση του ρατσιστικού εγκλήματος ως ιδιώνυμου καθιστά το αδίκημα πιο ορατό και αποδοκιμάζει ρητά, οπότε και σαφέστερα το ρατσιστικό έγκλημα στα μάτια του θύματος και του κοινωνικού συνόλου. Επίσης, η ειδική διάταξη διευκολύνει τη συλλογή σχετικών στοιχείων και επομένως, την πρόληψη και την καταπολέμηση. Από την άλλη πλευρά, οι εισαγγελείς διστάζουν να καταφύγουν σε αυτές τις διατάξεις, γνωρίζοντας ότι είναι δυσκολότερη η απόδειξη του ρατσιστικού κινήτρου και επομένως η καταδίκη του κατηγορούμενου.

2. Το ρατσιστικό κίνητρο ως επιβαρυντική περίσταση – άρθρο 79 παρ. 3 ΠΚ

Οι περισσότερες έννομες τάξεις έχουν επιλέξει ότι η τέλεση του αδικήματος με ρατσιστικό κίνητρο συνιστά επιβαρυντική περίσταση και κατά την επιμέτρηση της ποινής συνεκτιμάται από το δικαστήριο. Το άρθρο 79 παρ. 3 ΠΚ ορίζει ότι η τέλεση της πράξης από μίσος εθνικό, φυλετικό, θρησκευτικό ή μίσος λόγω διαφορετικού γενετήσιου προσανατολισμού κατά του παθόντος συνιστά επιβαρυντική περίσταση[21]. Με άλλα λόγια, πρώτα πρέπει να αποδειχθεί η ενοχή του κατηγορούμενου για το βασικό αδίκημα για το οποίο δικάστηκε και στη συνέχεια το δικαστήριο κρίνει εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις της επιβαρυντικής περίστασης. Ο ελληνικός ποινικός κώδικας έχει επιλέξει τη γενική επιβαρυντική περίσταση, η οποία δύναται να εφαρμοστεί στην επιμέτρηση της ποινής για όλα τα ποινικά αδικήματα[22]. Σε άλλες νομοθεσίες, η επιβαρυντική περίσταση του ρατσιστικού κινήτρου προβλέπεται για ορισμένα μόνο αδικήματα.

Ο συνυπολογισμός του ρατσιστικού κινήτρου στην επιμέτρηση της ποινής είναι μια πιο ευέλικτη λύση, αλλά ενέχει κάποια μειονεκτήματα. Αν το δικαστήριο καταδικάσει τον κατηγορούμενο με τη μέγιστη ποινή για το αδίκημα, τότε το ρατσιστικό κίνητρο παραμένει αφανές και χωρίς καμία συμβολική ή αποτρεπτική αξία.

Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για τη συμμόρφωση με τις διατάξεις της (Μάρτιος 2011).
18. EUMC, *RACIST VIOLENCE IN 15 EU MEMBER STATES - A Comparative Overview of Findings from the RAXEN National Focal Points Reports 2001*-2004, April 2005.
19. *Οπ. π.*, σελ. 88-89.
20. OSCE/ODIHR, *Hate Crime Laws. A Practical Guide*, 2009, σελ. 32-33.
21. Το εδάφιο προστέθηκε με το άρθρο 23 παρ. 1 Ν. 3719/2008 (ΦΕΚ Α΄241). Βλ. και τις παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του πρόσφατου Σ/Ν, όπ. π.
22. Βλ. την Σύσταση της γενικής πολιτικής υπ' αρ. 7 της ECRI σχετικά με την εθνική νομοθεσία για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων, παρ. 18- 23.

3. Το ρατσιστικό κίνητρο: μίσος, εχθροπάθεια ή διάκριση;

Τα ρατσιστικό κίνητρο μπορεί να αναλύεται στο νόμο ως μίσος ή άλλη συναφή έννοια. Στις περιπτώσεις που προβλέπεται ότι τιμωρείται όποιος από μίσος ή εχθροπάθεια τέλεσε το αδίκημα, πρέπει να αποδειχθεί ότι ο δράστης έδρασε όντως λόγω μίσους ή εχθρότητας. Οι πρόσφατες αντιδράσεις στην έννοια της εχθροπάθειας καταδεικνύουν την σπουδαιότητα της διατύπωσης του νόμου για το θύμα και το κοινωνικό σύνολο. Στην πράξη όμως φαίνεται ότι αυτό το μοντέλο προβληματίζει και τον εφαρμοστή του δικαίου. Η υποκειμενικότητα της έννοιας του μίσους και η υποχρέωση για το δικαστήριο να αποδείξει ότι ο κατηγορούμενος αισθανόταν μίσος κατά τη διάπραξη του αδικήματος μπορεί να είναι εξαιρετικά δύσκολη[23].

Απλούστερη είναι η εφαρμογή των διατάξεων, οι οποίες προβλέπουν ότι ο δράστης επιλέγει το θύμα λόγω ενός προστατευόμενου χαρακτηριστικού αλλά χωρίς να είναι απαραίτητη η απόδειξη μίσους εκ μέρους του. Έτσι, σε αυτή την περίπτωση εμπίπτει, για παράδειγμα, η επίθεση σε μετανάστη, επειδή ο δράστης θεωρεί ότι δεν θα την καταγγείλει ή ότι είναι λιγότερο πιθανό να την καταγγείλει. Στις υποθέσεις αυτές, ενώ πρέπει να αποδειχθεί η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ του προστατευόμενου χαρακτηριστικού του θύματος και τη συμπεριφορά του κατηγορουμένου, δεν απαιτείται ο προσδιορισμός των συναισθημάτων του.

- *Επομένως, η πολιτεία πρέπει να ελέγξει σε συνεργασία με τις ανακριτικές αρχές και τους δικαστές τις δυσκολίες απόδειξης του μίσους (ή της εχθροπάθειας) στην πράξη και να φροντίσει ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι στη διαδικασία να λάβουν την κατάλληλη ενημέρωση και εκπαίδευση για τη διευκόλυνση της απόδειξης.*

Τις δυσκολίες εφαρμογής της νομοθεσίας στην Ελλάδα σημείωσε η ECRI το 2009. Σύστησε συγκεκριμένα στις ελληνικές αρχές η αρχική και η συνεχής εκπαίδευση που παρέχεται σε δικαστές και εισαγγελείς να τονίζει τη νομοθεσία κατά του ρατσισμού γενικά και ιδιαίτερα τους νέους νόμους που προβλέπουν τα ρατσιστικά κίνητρα ενός εγκλήματος να θεωρούνται επιβαρυντικό στοιχείο για την επιβολή της ποινής[24].

Σύμφωνα με τους κανόνες που έχει διατυπώσει ο ΟΑΣΕ για τα ρατσιστικά εγκλήματα, η νομοθεσία για την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας πρέπει να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά[25]:

1. Πρέπει να αναγνωρίζει ως θύματα ανθρώπους και υλικά αγαθά.
2. Να εφαρμόζεται συμμετρικά για όλες τις πιθανές αιτίες.
3. Τα δικαστήρια πρέπει να έχουν την αρμοδιότητα να εξετάζουν τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με το κίνητρο.
4. Τα δικαστήρια πρέπει να αιτιολογούν την εφαρμογή ή τη μη εφαρμογή της επιβαρυντικής περίστασης.
5. Η πολιτεία πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο συνδυασμού ειδικών διατάξεων ρατσιστικών εγκλημάτων και διατάξεων που καθιστούν το ρατσιστικό κίνητρο επιβαρυντική περίσταση.
6. Πρέπει να αναφέρεται σε χαρακτηριστικά που είναι αμετάβλητα ή θεμελιώδη για την ταυτότητα του ατόμου.
7. Πρέπει να λαμβάνει υπόψη κοινωνικά και ιστορικά μοντέλα διακρίσεων.
8. Πρέπει να περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά που είναι ορατά ή εύκολα αναγνωρίσιμα από το δράστη.
9. Πρέπει να αποφεύγεται στην ποινική

23. OSCE/ODIHR, *Hate Crime Laws. A Practical Guide*, 2009, σελ. 47.
24. ECRI, Έγγραφο CRI(2009)31, *Έκθεση για την Ελλάδα* (2009), παρ. 19.
25. OSCE/ODIHR, *Hate Crime Laws. A Practical Guide*,2009, σελ. 56-57.

νομοθεσία η αόριστη ορολογία.

10. Πρέπει να αποφεύγεται η αναφορά σε μια ειδική συναισθηματική κατάσταση (βλ. μίσος).
11. Πρέπει να προστατεύει και ανθρώπους που συνδέονται με τα άτομα ή τις ομάδες που προστατεύονται κατά του ρατσισμού[26].
12. Πρέπει να περιλαμβάνει τις περιπτώσεις, στις οποίες ο δράστης διέπραξε το έγκλημα έχοντας εσφαλμένη αντίληψη για την ταυτότητα του θύματος.
13. Πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα πολλαπλά κίνητρα ενός δράστη.

Όπως προκύπτει από τον κατάλογο αυτόν, η πληρότητα και η σαφήνεια της νομοθεσίας είναι θεμελιώδους σημασίας για την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας. Η αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας πρέπει ωστόσο να κριθεί σε συνάρτηση με την ουσιαστική δυνατότητα πρόσβασης – ιδίως των αλλοδαπών – στη δικαιοσύνη και την εφαρμογή της νομοθεσίας από τους δικαστές.

Β. Η δικαστική αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος

Ο ρόλος της δικαιοσύνης στην καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας δεν εξαντλείται στην σαφή απαξίωση που συνεπάγεται η επιβολή της ποινής που προβλέπει ο νόμος. Η στάση των δικαστών δύναται να ενθαρρύνει ή να αποτρέψει αναλόγως τα θύματα, αλλά και τους δικηγόρους, ως προς την καταγγελία του περιστατικού. Η αποδοκιμασία του ρατσιστικού εγκλήματος θα είναι αδύναμη και χωρίς αντίκτυπο στην κοινωνία, αν δεν συνοδευτεί από τη διασφάλιση αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη για τα θύματα ρατσιστικών εγκλημάτων και τεχνικής κατάρτισης των δικαστών.

26. Για παράδειγμα, ρατσιστική πρέπει να χαρακτηριστεί η απόπειρα εμπρησμού των γραφείων της ΜΚΟ «Youth Against Racism», ή εναντίον της σομαλικής κοινότητας και του Φόρουμ προσφύγων.

1. Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των δικαστών

Στις κοινωνίες με θολή αντίληψη σχετικά με το ρατσιστικό έγκλημα, όπως η ελληνική, οι συμμετέχοντες στο δικαστικό γίγνεσθαι διστάζουν να διακινδυνεύσουν την αναζήτηση της ρατσιστικής πτυχής και τελικά επιλέγουν την κλασική προσέγγιση ενός εγκλήματος. Παρόλο που αυξήθηκαν οι καταδίκες βάσει του Ν. 927/1979 και διευρύνθηκε η ερμηνεία της αρχής της ίσης μεταχείρισης[27], δεν έχει ξεπεραστεί η αρχική αμηχανία που συνδέεται εκτός άλλων με το γεγονός ότι οι διατάξεις για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας είναι σχετικά πρόσφατες για την ελληνική κοινωνία.

Το μήνυμα της δικαιοσύνης προς τα θύματα πρέπει να είναι ότι οι δικαστές επαγρυπνούν και παρέχουν στα θύματα την προστασία που προβλέπει η νομοθεσία. Πέρα όμως της ατομικής περίπτωσης κάθε θύματος, η ανάλυση από το δικαστήριο της αναγνώρισης ή μη του ρατσιστικού κινήτρου φωτίζει πλευρές της εγκληματικότητας που διαφορετικά θα παρέμεναν ενδεχομένως αφανείς για την αντεγκληματική πολιτική.

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει επομένως η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση των δικαστών, ώστε να αναπτύξουν το αντανακλαστικό διερεύνησης του ρατσιστικού κινήτρου, ακόμα και όταν λείπει το αντίστοιχο ανακριτικό υλικό.

- *Προτείνεται η εισαγωγή ειδικού σεμιναρίου στην Εθνική Σχολή Δικαστών για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος κατά την αρχική κατάρτιση, καθώς και στο πλαίσιο της διαρκούς επιμόρφωσης των δικαστών.*

2. Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Η ΕΕΔΑ έχει τονίσει ότι η συνδρομή των

27. Βλ. τη μελέτη του Καθ. Π. Στάγκου και του Λέκτορα Β. Κούτρη για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Comparative study on access to justice in gender equality and anti-discrimination law - National Report for Greece», σελ. 26-27.

θυμάτων από νομικά πρόσωπα και ενώσεις προσώπων διευκολύνει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη αλλά και την απονομή της. Στη διεθνή πρακτική, τέτοιες διατάξεις έχουν βοηθήσει να αναδειχθούν ενώπιον εθνικών δικαστηρίων και διεθνών οργάνων υποθέσεις. Ωστόσο σημειώνεται ότι οι εισαγγελείς δεν πρέπει να επαναπαύονται και να απέχουν από την υποχρέωση να ασκούν αυτεπαγγέλτως ποινική δίωξη για ρατσιστικά εγκλήματα.

Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη των θυμάτων ρατσιστικών εγκλημάτων συχνά ανακόπτεται από την οικονομική αδυναμία τους. Σύμφωνα με τη μελέτη του ΑΠΘ[28], οι δικηγόροι αποφεύγουν τις υποθέσεις ρατσιστικών συμπεριφορών, γιατί φοβούνται ότι δεν θα λάβουν την αμοιβή τους. Οι αδυναμίες του συστήματος παροχής νομικής βοήθειας έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην καταγγελία των ρατσιστικών εγκλημάτων[29]. Το κράτος οφείλει να διασφαλίσει στα θύματα ρατσιστικών εγκλημάτων την παροχή νομικής βοήθειας από δικηγόρους με σχετική γνώση και εμπειρία.

- *Προτείνεται η αναθεώρηση του συστήματος νομικής βοήθειας στα θύματα ρατσιστικών εγκλημάτων, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη.*

ΙΙΙ. Αστυνομία και ρατσιστική βία

Η αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την αστυνομία αποτελεί, στην παρούσα φάση, το σημαντικότερο πεδίο δράσης. Τα ρατσιστικά περιστατικά σπανίως καταγγέλλονται στην αστυνομία. Σε αυτό συντελεί ιδιαιτέρως η ατιμωρησία των αστυνομικών και το κλίμα ανοχής που καλλιεργείται έναντι των δραστών ρατσιστικής βίας.

28. Όπ. π. σελ. 25.
29. Βλ. ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις επί του σχεδίου ΠΔ «Τροποποίηση ΠΔ 90/2008», *Έκθεση 2009*, σελ. 52-53, «Γνωμοδότηση επί του νομοσχεδίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την «Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος», *Έκθεση 2003*, σελ. 181 *επ.*

Α. Η ατιμωρησία

Η ρατσιστική βία στην Ελλάδα δεν θα αντιμετωπιστεί ποτέ αποτελεσματικά αν δεν αλλάξει ριζικά ο χειρισμός των περιστατικών από την αστυνομία.

Κατ΄αρχήν, γενικότερα τα περιστατικά βίας, στα οποία εμπλέκονται αστυνομικοί, σπάνια διερευνούνται ή καταλήγουν σε δίκαιη τιμωρία. Η αστυνομία *ως θύτης* μένει ατιμώρητη, οπότε τα θύματα θεωρούν μάταιο να προβούν σε οποιαδήποτε καταγγελία ρατσιστικής βίας κατά αστυνομικού. Η αστυνομία *ως αμέτοχος παρατηρητής* ενώπιον επιθέσεων από ακροδεξιές οργανώσεις και ομάδες δεν ανταποκρίνεται στην υποχρέωση της να προστατεύσει τα θύματα ρατσιστικής βίας. Τέλος, η έλλειψη διερεύνησης επίμονων καταγγελιών για *υπόγειες διαδρομές και επαφές της αστυνομίας με δράστες ρατσιστικής βίας* ακυρώνει οποιαδήποτε άλλη προσπάθεια καταδίκης του φαινομένου.

Τα δημοσιεύματα σχετικά με την εμπλοκή της αστυνομίας, άμεση ή έμμεση διά της ανοχής, σε επιχειρήσεις ρατσιστικών ομάδων και η αποχή από οποιαδήποτε έρευνα σε βάθος με ορατά από όλη την κοινωνία αποτελέσματα, ισοδυναμούν με αποδοχή και επιδοκιμασία εν τέλει των περιστατικών αυτών από την πολιτεία. Όπως σημειώνει ο ειδικός εισηγητής του ΟΗΕ για τα βασανιστήρια κατόπιν της επίσκεψης στην Ελλάδα, «η έλλειψη αποτελεσματικού μηχανισμού καταγγελιών, ανεξάρτητης διερεύνησης και παρακολούθησης, δημιουργεί ένα περιβάλλον αδυναμίας αντίδρασης για τα θύματα σωματικής βίας[30]».

Στην απαντητική επιστολή προς την ΕΕΔΑ σχετικά με τη διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου[31], το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και η ΕΛΑΣ αναφέρουν ότι «από τις διενεργηθείσες διοικητικές εξετάσεις, μετά από την έκδοση

30. A/HRC/16/52/Add.4, Report submitted by the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak - Mission to Greece (4.3.2011).
31. Αριθ. Πρωτ. : 7100/18/19-α΄ (25.2.2011).

της 4803/22/210-και από 26-6-2006 εγκυκλίου δ/γής, που αφορούν αντιδεοντολογική συμπεριφορά αστυνομικών σε βάρος μεταναστών ή άλλων ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, δεν έχει βεβαιωθεί περιστατικό με ρατσιστικό κίνητρο». Η στάση της ηγεσίας της ΕΛΑΣ είναι καθοριστική για την στάση των αστυνομικών. Όταν η ηγεσία επιδεικνύει όντως μηδενική ανοχή έναντι των περιστατικών βίας και επιδιώκει την ουσιαστική ενημέρωση των υπηρεσιών για τις συστάσεις διεθνών οργάνων, παρατηρείται ότι μειώνονται τα περιστατικά με δράστη αστυνομικό[32].

Β. Υποχρέωση διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου

Η διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου δεν πρέπει να επαφίεται στη βούληση των αστυνομικών οργάνων, αλλά να αποτελεί υποχρέωση και μέρος της βασικής εκπαίδευσης των αστυνομικών. Οι αστυνομικοί και τα ανακριτικά όργανα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν στην καθιερωμένη διαδικασία τις ενέργειες που θα βοηθήσουν να θεμελιωθεί το ρατσιστικό κίνητρο.

Το 2006 εκδόθηκε εγκύκλιος διαταγή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας με θέμα: «Η αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της μισαλλοδοξίας και της μη ανεκτικότητας, κατά την αστυνομική δράση[33]». Η εγκύκλιος αυτή προσδιόρισε τις περιπτώσεις στις οποίες διερευνάται υποχρεωτικά το ρατσιστικό κίνητρο: α) όταν το ομολογούν οι φερόμενοι ως δράστες, β) όταν το επικαλούνται οι παθόντες και οι μάρτυρες ενός εγκλήματος, γ) όταν υπάρχουν ενδείξεις με βάση στοιχεία αποδεκτά από τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, δ) όταν οι φερόμενοι ως δράστες και τα θύματα του εγκλήματος αυτοπροσδιορίζονται ή ανήκουν σε διαφορετικές φυλετικές, θρησκευτικές και κοινωνικές ομάδες. Επιπλέον, καθιερώθηκε υποχρέωση των Αξιωματικών για διερεύνηση τυχόν ρατσιστικού κινήτρου στα πλαίσια της πειθαρχικής διερεύνησης υποθέσεων που αφορούν αντιδεοντολογική συμπεριφορά αστυνομικών σε βάρος ατόμων, που ανήκουν σε ευάλωτες εθνοτικές, θρησκευτικές ή κοινωνικές ομάδες ή είναι αλλοδαποί. Στην περίπτωση αυτή στα πορίσματα των διοικητικών εξετάσεων και ερευνών θα πρέπει να μνημονεύεται αν διερευνήθηκε η ύπαρξη τυχόν ρατσιστικού κινήτρου στη συμπεριφορά των ελεγχόμενων αστυνομικών.

Σύμφωνα με τη σχετική *Σύσταση γενικής πολιτικής της ECRI αριθ. 11*, ρατσιστικό περιστατικό πρέπει να θεωρείται «οποιοδήποτε γίνεται αντιληπτό ως ρατσιστικό από το θύμα ή οποιαδήποτε άλλο άτομο[34]». Οι περιπτώσεις που ορίζονται στην εγκύκλιο ως δεσμευτικές είναι επομένως ικανοποιητικές. Ωστόσο για την ενίσχυση του κανονιστικού τους χαρακτήρα και την αντίληψή τους ως υποχρεωτικών από τους αστυνομικούς θα ήταν σκόπιμο να εισαχθούν στον Κώδικα Δεοντολογίας του Αστυνομικού.

Περιπτώσεις, όπου εμπλέκονται άνθρωποι που συνεργάζονται με ΜΚΟ και κοινότητες, στις οποίες καταγγέλλεται έλλειψη συντονισμού και μεγάλη καθυστέρηση στη διερεύνηση της υπόθεσης, είναι απαράδεκτες και εκθέτουν την αστυνομία.

- *Προτείνεται η ενσωμάτωση των κριτηρίων διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου της εγκυκλίου 7100/4/3 (24.5.2006) στον Κώδικα Δεοντολογίας του Αστυνομικού.*
- *Προτείνεται η εισαγωγή ερώτησης σχετικά με την ύπαρξη ρατσιστικού κινήτρου.*

32. Ο διευθυντής του ινστιτούτου i-Red, κ. Μ. Παύλου, θεωρεί ότι όντως λειτούργησε θετικά η εξέταση κατά αστυνομικού με ερώτημα απόταξης λόγω ρατσιστικής βίας και η διαβίβαση σε όλες τις υπηρεσίες υπό τη μορφή εντολής των Γενικών αρχών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (C.P.T.) του Συμβουλίου της Ευρώπης, ώστε να μην έχει καταγραφεί περιστατικό κατά το πρώτο εξάμηνο 2010.
33. Εγκύκλιος 7100/4/3 (24.5.2006).
34. ECRI, Σύσταση γενικής πολιτικής της ECRI αριθ. 11, *Combating racism and racial discrimination in policing* (29.6.2007).

- *Προτείνεται να προβλεφθεί ειδική διαδικασία στο πλαίσιο των εσωτερικών υποθέσεων για την εξέταση ρατσιστικών περιστατικών από την αστυνομία.*

Γ. Υποχρέωση καταγραφής ρατσιστικών περιστατικών

Η καταγραφή των ρατσιστικών περιστατικών από την αστυνομία, ανεξαρτήτως αν τελικά ασκείται δίωξη για αυτά, λειτουργεί θετικά σε πολλά επίπεδα. Ο αστυνομικός κατανοεί και εξοικειώνεται με τέτοιου τύπου εγκλήματα, όταν είναι υποχρεωμένος να απαντήσει σε σχετικές ερωτήσεις προκειμένου να καταγράψει το περιστατικό. Η αναφορά του περιστατικού διαφέρει σημαντικά, καθώς ο αστυνομικός εκθέτει τα συμβάντα, χωρίς να μπορεί να αποφύγει την υποκειμενικότητα της έκθεσης. Αν ο αστυνομικός γνωρίζει ότι έχει την υποχρέωση να καταγράψει τα ρατσιστικά περιστατικά σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες, θα αποκτήσει την συνήθεια να τα αντιμετωπίζει όπως επιβάλλουν οι κανόνες.

Επιπλέον, είναι σημαντικό για την γενική πολιτική διαχείρισης των ρατσιστικών εγκλημάτων να γνωρίζει η πολιτεία πόσα από τα καταγεγραμμένα περιστατικά καταλήγουν να χαρακτηριστούν ρατσιστικά εγκλήματα από τις εισαγγελικές αρχές. Ο συσχετισμός των στοιχείων αυτών μπορεί να φανερώσει κενά στο κανονιστικό πλαίσιο ή στην πρακτική των αστυνομικών οργάνων ή των εισαγγελικών αρχών, καθώς και να συμβάλλει στην παρακολούθηση της εγκληματικότητας.

- *Προτείνεται η υποχρεωτική καταγραφή των ρατσιστικών περιστατικών από την αστυνομία βάσει ειδικής φόρμας, η οποία θα περιλαμβάνει στοιχεία για τους εμπλεκόμενους και τη φύση του περιστατικού.*
- *Προτείνεται η ανάθεση σε ένα συγκεκριμένο άτομο σε κάθε αστυνομικό τμήμα της φροντίδας του αρχείου και της επικοινωνίας με όλους τους αρμόδιους φορείς.*

Δ. Υποστήριξη θυμάτων και μαρτύρων – συνεργασία με ΜΚΟ

Η υποστήριξη των θυμάτων και των μαρτύρων από την αστυνομία θα μπορούσε να ανατρέψει εξ ολοκλήρου την απροθυμία των θυμάτων και των μαρτύρων να καταγγείλουν το περιστατικό. Είναι γνωστό ότι τα αστυνομικά τμήματα υποστελεχώνονται και ότι δεν διαθέτουν ψυχολογικές υπηρεσίες. Η συνεργασία με ΜΚΟ, έστω σε ένα αρχικό στάδιο, για την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης, όμως, θα δημιουργούσε στο θύμα την απαραίτητη εμπιστοσύνη ώστε να καταγγείλει το έγκλημα.

Ελλείψει πάντως της δυνατότητας συνεργασίας με ειδικούς ψυχολόγους, οι αστυνομικοί πρέπει να εκπαιδευτούν ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν το φόβο και τη δυσπιστία θυμάτων και μαρτύρων.

- *Προτείνεται η συνεργασία της αστυνομίας με ΜΚΟ για την ψυχολογική υποστήριξη θυμάτων και μαρτύρων ρατσιστικών περιστατικών, καθώς και η εκπαίδευσή τους, ώστε να ανταποκρίνονται στην ανάγκη ενθάρρυνσης των προσώπων αυτών.*

Η αστυνομία οφείλει να επιδιώξει την σταθερή συνεργασία με ειδικούς φορείς, όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και ΜΚΟ, οι οποίες είτε λόγω σκοπού, έρχονται σε επαφή με θύματα, όπως αυτές που παρέχουν πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη, είτε λόγω ειδικής δράσης, όπως αυτές κατά των διακρίσεων, γνωρίζουν σε βάθος τις ευάλωτες ομάδες[35]. Η αστυνομία οφείλει επίσης να αναπτύξει τέτοιες

35. Το ζήτημα της ρατσιστικής βίας έχει απασχολήσει και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, καθώς οι αιτούντες άσυλο και οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες αποτελούν σταθερά πιθανά θύματα. Βλ. UNCHR, *Combating racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance through a strategic approach*, 2009.

συμμαχίες με τις κοινότητες των μεταναστών και των προσφύγων, οι οποίες έχουν αποδείξει την αντιπροσωπευτικότητά τους και την εγγύτητα στις ευάλωτες ομάδες.

- *Προτείνεται η σταθερή συνεργασία με ειδικούς φορείς, ΜΚΟ και κοινότητες, οι οποίες έρχονται σε επαφή με τα θύματα.*

Ε. Εκπαίδευση των αστυνομικών και σύσταση ειδικής ομάδας

Το ζήτημα της εκπαίδευσης των αστυνομικών έχει απασχολήσει επανειλημμένα την ΕΕΔΑ και άλλους φορείς. Η εισαγωγή της προβληματικής του ρατσιστικού εγκλήματος και οι μέθοδοι αντιμετώπισης στην γενική εκπαίδευση των αστυνομικών, θα βοηθούσε αναντίρρητα να αντιληφθούν ότι αποδίδεται σημασία στην καταπολέμησή του.

- *Προτείνεται η καθιέρωση ειδικών οδηγιών επί των διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο αστυνομικός στα επιμέρους στάδια της διαδικασίας διερεύνησης του εγκλήματος.*

Θεωρώντας ωστόσο ότι χρειάζεται εξειδικευμένη εκπαίδευση, ιδίως σε περιπτώσεις μεγάλης έντασης, η ΕΕΔΑ υιοθετεί την πρόταση για τη δημιουργία ειδικής ομάδας. Η ειδική ομάδα θα μπορούσε να δράσει πιλοτικά στις περιοχές του κέντρου και της περιφέρειας όπου εντοπίζεται η μεγαλύτερη ένταση[36]. Η επιλογή των ανθρώπων που θα συμμετέχουν στις ειδικές ομάδες αντιμετώπισης της ρατσιστικής βίας πρέπει να γίνει με αυστηρότητα ώστε να συμπεριληφθούν άτομα, τα οποία αντιλαμβάνονται τον επαγγελματισμό που απαιτείται.

- *Προτείνεται η δημιουργία ειδικής ομάδας αστυνομικών κατά της ρατσιστικής βίας, για να δραστηριοποιηθεί στις πλέον ευάλωτες περιοχές.*
- *Προτείνεται να εκπονηθεί ειδικό επιχειρησιακό σχέδιο αντιμετώπισης της κρίσης σε στενή συνεργασία με τους αστυνομικούς διευθυντές των περιοχών αυτών, οι οποίοι σε τακτά χρονικά διαστήματα θα λογοδοτούν στην πολιτική ηγεσία.*
- *Προτείνεται η δημιουργία ενός θεσμού διαμεσολάβησης με τη συμμετοχή κατοίκων, ΜΚΟ και εκπροσώπων των δήμων και της αστυνομίας.*

III. Η καταγραφή των ρατσιστικών εγκλημάτων

Α. Επίσημοι και ανεπίσημοι φορείς καταγραφής

Ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση μιας αποτελεσματικής πολιτικής κατά της ρατσιστικής βίας είναι σχεδόν αδύνατοι χωρίς τη δημιουργία και τη συστηματική τήρηση ενός συστήματος συλλογής στοιχείων. Στα κράτη με ελλιπή συστήματα, θεωρείται βέβαιο ότι τα περιστατικά που γίνονται γνωστά είναι λιγότερα από αυτά που συμβαίνουν στην πραγματικότητα.

Ο ΟΑΣΕ και το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στην προσπάθειά τους να εντείνουν την καταπολέμηση των ρατσιστικών εγκλημάτων, προετοιμάζουν μια ετήσια έκθεση, στην οποία δημοσιεύονται στοιχεία, όπως τα έχουν συλλέξει τα κράτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην έκθεση του 2009 καταγράφονται μόνο δύο υποθέσεις από την αστυνομία, δύο υποθέσεις στις οποίες ασκήθηκε ποινική δίωξη και καμία καταδίκη[37]. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης είναι αρμόδιο για την συλλογή των στοιχείων και όπως προκύπτει από τον εν λόγω πίνακα,

36. EUMC, *Policing Racist Crime and Violence: A Comparative Analysis*, 2005, σελ. 47.

37. OSCE, *HATE CRIMES IN THE OSCE REGION – INCIDENTS AND RESPONSES*, ANNUAL REPORT FOR 2009, σελ. 104. Τα πρώτα στοιχεία εμφανίζονται το 2008 για την Ελλάδα (1 υπόθεση για το έτος 2008).

καταγράφονται όσες υποθέσεις φθάνουν στην εισαγγελία και χαρακτηρίζονται ως ρατσιστικές.

Στην Ελλάδα, όμως, υπάρχει μεγάλη διάσταση μεταξύ των ανεπίσημων συστημάτων καταγραφής, δηλαδή τις ΜΚΟ που με δική τους πρωτοβουλία καταγράφουν τα ρατσιστικά περιστατικά και τα δημοσιεύματα του Τύπου. Όπως ανέφεραν οι ΜΚΟ που συμμετείχαν στη διαβούλευση με την ΕΕΔΑ, τα θύματα, κυρίως πλέον ασιατικής καταγωγής ή/και μουσουλμάνοι, καταφεύγουν σε αυτές για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, αλλά δεν καταγγέλλουν το περιστατικό στην αστυνομία[38]. Για το έτος 2010, η ΜΚΟ PRAKSIS περιέθαλψε 206 άτομα με κακώσεις[39].

Είναι, επομένως, προφανές ότι η καταγραφή στοιχείων βάσει της άσκησης ποινικής δίωξης δεν αποτυπώνει το εύρος του φαινομένου. Η συλλογή στοιχείων συνιστά ακόμα ένα πεδίο, στο οποίο η πολιτεία πρέπει να αναπτύξει συνεργασία με τις ΜΚΟ και όσους συλλέγουν αξιόπιστα στοιχεία. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να αναπτυχτεί ένα σοβαρό και αξιόπιστο μοντέλο συλλογής και επεξεργασίας στοιχείων, το οποίο μπορεί να αναλάβει το Υπουργείο Δικαιοσύνης, όπως και σήμερα, ως κεντρικός κρατικός φορέας. Διευκρινίζεται ότι αυτό το σύστημα καταγραφής θα διαφέρει από εκείνο της αστυνομίας. Εκτός των ΜΚΟ, σύνδεση του συστήματος καταγραφής πρέπει να γίνει με τα νοσοκομεία και τους ιατρικούς συλλόγους, προκειμένου να καταγράφονται περιστατικά που περιθάλπονται και εμφανίζουν στοιχεία ρατσιστικής βίας. Αυτό βεβαίως προϋποθέτει την ενημέρωση των ιατρών και των κοινωνικών υπηρεσιών των νοσοκομείων.

- *Προτείνεται η δημιουργία ενός ενιαίου ειδικού συστήματος καταγραφής ρατσιστικών εγκλημάτων, το οποίο θα διαχειρίζεται το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το σύστημα αυτό θα συνδέει τα στοιχεία των ΜΚΟ, των νοσοκομείων και άλλων κατάλληλων φορέων.*

Β. Χαρακτηριστικά του συστήματος καταγραφής στοιχείων

Η τυποποίηση των στοιχείων που θα καταγράφονται σε ένα ενιαίο σύστημα είναι το πρώτο βήμα προς την αποτελεσματική παρακολούθηση της εξέλιξης της ρατσιστικής βίας. Τα αποσπασματικά στοιχεία που αναφέρουν ένα αριθμό χωρίς περαιτέρω ανάλυση δεν αξιοποιούνται επιτυχώς. Όπως τονίζεται στην έρευνα της ΕΕ για τη ρατσιστική βία, στα κράτη μέλη που διαθέτουν άρτιους μηχανισμούς δεδομένων, συνήθως λαμβάνονται προοδευτικές πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση του προβλήματος και για τη συνδρομή προς τα θύματα[40].

Στην Ελλάδα, πολλά θύματα είναι αλλοδαποί παράτυπα εισερχόμενοι και διαμένοντες και γι' αυτό το λόγο δεν καταφεύγουν στις αρχές, για να καταγγείλουν τη βία. Αυτή η πραγματικότητα έχει δύο επιπτώσεις σημαντικές: την έλλειψη στοιχείων, όπως ήδη αναφέρθηκε και την ισοπεδωτική αντιμετώπιση όλων των αλλοδαπών ενδεχομένως και από τις αρχές. Οι αιτίες έξαρσης του φαινομένου πρέπει ασφαλώς να μελετηθούν, αλλά η διαπίστωση ότι ενώ αυξάνονται οι επιθέσεις με ρατσιστικό κίνητρο, ο χαμηλός αριθμός καταγγελιών και καταγραφών, δεν μπορεί παρά να συνδέεται και με την αξιοπιστία του συστήματος καταγραφής.

- *Προτείνεται το σύστημα καταγραφής να περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία, υπό την προϋπόθεση να διαφυλάσσεται η ανωνυμία του θύματος:*
  α) εθνική προέλευση, φύλο, ηλικία θύματος και δράστη

38. Βλ. το σύστημα καταγραφής που έχει αναπτύξει το ινστιτούτο i-Red στην ιστοσελίδα του. Επίσης, οι Γιατροί του Κόσμου καταγγέλλουν ότι δέχονται μεγάλο ποσοστό τραυματισμένων ανθρώπων.

39. 45 από το Αφγανιστάν, 59 από το Μπαγκλαντές, 11 από τη Νιγηρία, 14 από την Ερυθραία, 34 από τη Σομαλία, 6 από την Αιθιοπία, 6 από το Ιράν, 7 από το Πακιστάν, 24 από άλλες χώρες.

40. EUMC, *ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ ΣΕ 15 ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ*, Συγκριτική επισκόπηση των συμπερασμάτων των Εκθέσεων των Εθνικών Φορέων Συνεργασίας του RAXEN 2001-2004, Συνοπτική έκθεση, 2005, σελ. 18.

β) θρησκεία θύματος και δράστη
γ) τύπος εγκληματικής πράξης
δ) τόπος εγκληματικής πράξης
ε) εάν το θύμα έχει εμπλακεί στο παρελθόν σε περιστατικό ρατσιστικής βίας
στ) εάν ο δράστης έχει εμπλακεί στο παρελθόν σε περιστατικό ρατσιστικής βίας

IV. Επιγραμματική αποτύπωση των προτάσεων της ΕΕΔΑ

Νομοθεσία και δικαιοσύνη

- *Στη νομοθεσία πρέπει να αποφεύγονται οι αόριστες έννοιες.*
- *Τα δικαστήρια πρέπει να εξετάζουν τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με το κίνητρο.*
- *Τα δικαστήρια πρέπει να αιτιολογούν την εφαρμογή ή τη μη εφαρμογή της επιβαρυντικής περίστασης του άρθρου 79 παρ. 3 ΠΚ σχετικά με το ρατσιστικό κίνητρο.*
- *Προτείνεται η εισαγωγή ειδικού σεμιναρίου στην Εθνική Σχολή Δικαστών για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος κατά την αρχική κατάρτιση, καθώς και στο πλαίσιο της διαρκούς επιμόρφωσης των δικαστών.*
- *Προτείνεται η αναθεώρηση του συστήματος νομικής βοήθειας στα θύματα ρατσιστικών εγκλημάτων, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη.*

Αστυνομία

- *Προτείνεται η ενσωμάτωση των κριτηρίων διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου της εγκυκλίου 7100/4/3 (24.5.2006) στον Κώδικα Δεοντολογίας του Αστυνομικού.*
- *Προτείνεται η εισαγωγή ερώτησης σχετικά με την ύπαρξη ρατσιστικού κινήτρου.*
- *Προτείνεται να προβλεφθεί ειδική διαδικασία στο πλαίσιο των εσωτερικών υποθέσεων για την εξέταση ρατσιστικών περιστατικών από την αστυνομία.*
- *Προτείνεται η υποχρεωτική καταγραφή των ρατσιστικών περιστατικών από την αστυνομία βάσει ειδικής φόρμας, η οποία θα περιλαμβάνει στοιχεία για τους εμπλεκόμενους και τη φύση του περιστατικού.*
- *Προτείνεται η ανάθεση σε ένα συγκεκριμένο άτομο σε κάθε αστυνομικό τμήμα της φροντίδας του αρχείου και της επικοινωνίας με όλους τους αρμόδιους φορείς.*
- *Προτείνεται η συνεργασία της αστυνομίας με ΜΚΟ για την ψυχολογική υποστήριξη θυμάτων και μαρτύρων ρατσιστικών περιστατικών, καθώς και η εκπαίδευσή τους, ώστε να ανταποκρίνονται στην ανάγκη ενθάρρυνσης των προσώπων αυτών.*
- *Προτείνεται η σταθερή συνεργασία με ΜΚΟ και κοινότητες, οι οποίες έρχονται σε επαφή με τα θύματα.*
- *Προτείνεται η καθιέρωση ειδικών οδηγιών επί των διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο αστυνομικός στα επιμέρους στάδια της διαδικασίας διερεύνησης ρατσιστικού εγκλήματος.*
- *Προτείνεται η δημιουργία ειδικής ομάδας αστυνομικών κατά της ρατσιστικής βίας, για να δραστηριοποιηθεί στις πλέον ευάλωτες περιοχές.*
- *Προτείνεται να εκπονηθεί ειδικό επιχειρησιακό σχέδιο αντιμετώπισης της κρίσης σε στενή συνεργασία με τους αστυνομικούς διευθυντές των περιοχών αυτών, οι οποίοι θα λογοδοτούν στην πολιτική ηγεσία.*
- *Προτείνεται η δημιουργία ενός θεσμού διαμεσολάβησης με τη συμμετοχή κατοίκων, ΜΚΟ και εκπροσώπων των δήμων και της αστυνομίας.*

Καταγραφή των ρατσιστικών εγκλημάτων

- *Προτείνεται η δημιουργία ενός ενιαίου ειδικού συστήματος καταγραφής ρατσιστικών εγκλημάτων, το οποίο θα διαχειρίζεται το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το σύστημα αυτό θα συνδέει τα στοιχεία των ΜΚΟ, των νοσοκομείων και άλλων κατάλληλων φορέων.*
- *Προτείνεται το σύστημα καταγραφής να περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία, υπό την προϋπόθεση να διαφυλάσσεται η ανωνυμία του θύματος:*

α) εθνική προέλευση, φύλο, ηλικία θύματος και δράστη
β) θρησκεία θύματος και δράστη
γ) τύπος εγκληματικής πράξης
δ) τόπος εγκληματικής πράξης
ε) εάν το θύμα έχει εμπλακεί στο παρελθόν σε περιστατικό ρατσιστικής βίας
στ) εάν ο δράστης έχει εμπλακεί στο παρελθόν σε περιστατικό ρατσιστικής βίας.

Εξτρεμιστικές ομάδες, δημόσιος πολιτικός λόγος, ρατσιστική βία στα γήπεδα

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

II. Οι προκλήσεις της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων

Α. Η δημόσια προτροπή στις φυλετικές διακρίσεις και η στρατολόγηση ανηλίκων
Β. Οι δημόσιες πρακτικές εκφοβισμού και συστηματοποίησης της βίας έναντι θυμάτων και υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
Γ. Εξτρεμιστικές ομάδες και ελευθερίες ένωσης, συνάθροισης και έκφρασης
1. Τα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
2. Η ερμηνεία των διατάξεων από τα αρμόδια όργανα

III. Η επίδραση των ρατσιστικών ιδεολογιών στη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος – ρατσισμός και δημόσιος πολιτικός λόγος

IV. Ρατσιστική βία στον αθλητισμό, ιδίως στο ποδόσφαιρο

V. Επιγραμματική παράθεση των προτάσεων της ΕΕΔΑ

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) θεωρεί τη δράση των εξτρεμιστικών ομάδων σημαντική απειλή για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κοινωνική συνοχή. *Η διάδοση των ρατσιστικών ιδεολογιών από αυτές τις ομάδες ευνοείται απολύτως σε συνθήκες αναποτελεσματικής πολιτικής ή ανικανότητας αντιμετώπισης των σύγχρονων οξέων οικονομικο-κοινωνικών προβλημάτων από τα δημοκρατικά πολιτικά κόμματα ή άλλες κινήσεις, πολλώ δε μάλλον στις συνθήκες της παρούσας πολύπλοκης οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής κρίσης*. Η ανεργία και η γενική ανασφάλεια αποδίδονται με υπεραπλουστευτικά επιχειρήματα σε ευάλωτες ομάδες, όπως οι μετανάστες, οι αιτούντες άσυλο, οι πρόσφυγες. Οι ευάλωτες ομάδες κατηγορούνται ως κύριοι υπεύθυνοι και πρωταρχική πηγή όλων των καθημερινών δεινών, της ανασφάλειας και της υπαρξιακής αγωνίας. Μετατρέπονται με αυτό τον τρόπο σε μια «χειροπιαστή» απειλή της κοινωνικής συνοχής, της εθνικής ταυτότητας ή της ασφάλειας και συνιστούν ένα εχθρό «στα μέτρα» του μέσου ανθρώπου.

Το ζήτημα των εξτρεμιστικών ομάδων αποτελεί σημαντική παράμετρο της καταπολέμησης της ρατσιστικής βίας[41]. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ καταδίκασε νεοναζιστικές και ρατσιστικές πρακτικές εξτρεμιστικών ομάδων, οι οποίες συμβάλλουν στην πυροδότηση του ρατσισμού και των ρατσιστικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και της μισαλλοδοξίας[42]. Στις πρακτικές αυτές συγκαταλέγονται *βίαια περιστατικά με ρατσιστικό κίνητρο στα οποία εμπλέκονται νεοναζιστικές ομάδες και ομάδες με εξτρεμιστική ιδεολογία και συμπεριφορά, καθώς και η αναζωπύρωση της ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας με στόχους μέλη εθνικών, θρησκευτικών και πολιτιστικών κοινοτήτων ή μέλη μειονοτήτων*. Η Γενική Συνέλευση επανέλαβε ότι τέτοιες πράξεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων και συνιστούν σαφή και προφανή κατάχρηση των ελευθεριών της συνάθροισης και της ένωσης, καθώς και της ελευθερίας της έκφρασης, όπως κατοχυρώνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και τη Διεθνή Σύμβαση για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων.

Ο αρμόδιος Ειδικός Εισηγητής του ΟΗΕ μελετώντας τις επιπτώσεις της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων στο ρατσισμό, τις φυλετικές διακρίσεις και την ξενοφοβία, επεσήμανε ότι – εκτός από την προφανή περιφρόνηση της απαγόρευσης των διακρίσεων – αποτελούν σοβαρή απειλή για τη διασφάλιση θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία στην πράξη και υπό ορισμένες συνθήκες αγγίζει την ίδια τη δημοκρατία[43]. Επομένως, η αντιμετώπιση των εξτρεμιστικών ομάδων από την Πολιτεία δεν άπτεται μόνο του ζητήματος της καταπολέμησης της ρατσιστικής βίας, στην οποία συχνά και οργανωμένα οι ομάδες αυτές καταφεύγουν, αλλά της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αρχών.

Στα οικουμενικά κείμενα η καταπολέμηση του ρατσισμού συνδέεται με την απαγόρευση της προτροπής στο φυλετικό μίσος και τις φυλετικές διακρίσεις. *Η δράση των εξτρεμιστικών ομάδων βασίζεται στον συσχετισμό μεταξύ προτροπής στις φυλετικές διακρίσεις και ανάπτυξης ρατσιστικών πρακτικών οι οποίες απολήγουν συστηματικά στη διάπραξη ρατσιστικών εγκλημάτων*. Η απουσία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού αντιμετώπισης του ρατσιστικού εγκλήματος, το οποίο σύμφωνα με τις συστάσεις της ΕΕΔΑ στην ως άνω πρώτη έκθεση, πρέπει να διασφαλίζει την προστασία του θύματος και των μαρτύρων της εγκληματικής πράξης, συνιστά τη διά παραλείψεως «νομιμοποίηση» της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων.

Η περαιτέρω αποδοχή της ρατσιστικής ιδεολογίας και της βίας ριζώνει και εξαπλώνεται μέσω του δημόσιου πολιτικού λόγου όταν αυτός ενσωματώνει στοιχεία – ουσιαστικά ή τακτικής – του ρατσιστικού λόγου. Ένα από τα αποτελέσματα είναι η *εξοικείωση με το ρατσιστικό λόγο*, η «νομιμοποίησή» του και εντέλει η σταδιακή αποδοχή φορέων ρατσιστικής βίας ως παραγόντων του δημόσιου βίου.

Τέλος, η ΕΕΔΑ προσεγγίζει για πρώτη φορά τη ρατσιστική βία στα γήπεδα, υπό το πρίσμα της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων, καθώς ο χώρος αυτός αποτελεί το πιο αθέατο ή παραγνωρισμένο φυτώριο ρατσισμού, όπου «ευδοκιμούν» και συνυπάρχουν ακραίες εκφάνσεις της βίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ διατυπώνει συνοπτικές παρατηρήσεις επί της εφαρμογής του ψηφισθέντος *Νόμου για την αντιμετώπιση της βίας στα γήπεδα, του ντόπινγκ, των προσυνεννοημένων αγώνων και λοιπές διατάξεις*.

II. Οι προκλήσεις της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων

Α. Η δημόσια προτροπή στις φυλετικές διακρίσεις και η στρατολόγηση ανηλίκων

Οι εξτρεμιστικές ομάδες λειτουργούν βάσει μια ιδεολογίας η οποία υποστηρίζει ευθέως και χωρίς προσχήματα την ανωτερότητα των γηγενών, ενώ παράλληλα δικαιολογεί – και «προβάλλει» με κάθε μέσο – την κατωτερότητα των «άλλων» αρνούμενη κατ'επέκταση την πρόσβασή τους σε θεμελιώδη δικαιώματα. Τα μέλη των ομάδων αυτών αυτοανακηρύσσονται θεματοφύλακες της εθνικής ταυτότητας, το μονοπώλιο της οποίας έχουν επιπλέον πλήρως οικειοποιηθεί. Φροντίζουν δε να υποστηρίζουν το μονοπώλιο αυτό απαξιώνοντας όλες τις υπόλοιπες απόψεις που παρουσιάζουν διαφορετικές πτυχές της εκ των πραγμάτων ετε-

41. Σύμφωνα με την Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, η έννοια της ομάδας περικλείει ιδίως *de facto* ομάδες, οργανώσεις, ενώσεις και πολιτικά κόμματα. Βλ. CRI(2003) 8, *Σύσταση γενικής πολιτικής υπ' αριθ. 7 της ECRI περί εθνικής νομοθεσίας για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων* (13.12.2002), παρ. 43.
42. A/RES/65/199 (21.12.2010).

43. A/HRC/15/45 (15.7.2010), *Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance on the inadmissibility of certain practices that contribute to fuelling contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance*.

ρογενούς πραγματικότητας για τα περισσότερα κράτη, ώστε να επιβληθεί διά της επανάληψης και της πειθούς η άποψη ότι αποτελούν τους πλέον αυθεντικούς υπερασπιστές μιας παρελθούσης λαμπρής εθνικής κατάστασης[44].

Η Α. Τσουκαλά επισημαίνει τις δύο φάσεις μετατροπής των μελών ενός υποπληθυσμού μιας χώρας σε *κοινωνικούς εχθρούς*: αρχικά, αποδίδονται στον υποπληθυσμό εγγενή χαρακτηριστικά, τα οποία τον ακολουθούν για πάντα, λ.χ. διαφθορά, πονηριά, έλλειψη ηθικής και στη συνέχεια, συσχετίζονται τα χαρακτηριστικά αυτά με σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, είτε ως αίτια των προβλημάτων είτε ως επιβαρυντικός παράγοντας. Κατόπιν της εδραίωσης του συσχετισμού αυτού, ο στοχευόμενος υποπληθυσμός, λ.χ. οι αλλοδαποί εν γένει ή μια συγκεκριμένη κατηγορία αλλοδαπών, παρουσιάζονται αποκλειστικά βάσει του κατασκευασμένου στερεότυπου, το οποίο «(…) τονίζει την εικόνα της μόνιμης απειλής για την ευημερία της υπόλοιπης κοινότητας»[45]. Από τη διαδικασία αυτοί δεν ξεφεύγει ο αστυνομικός, ο οποίος «με την επίκληση ενός συστήματος αξιών που συνδέεται με απλουστευτικές θεωρίες, δημιουργεί μια πραγματικότητα[46]». Επομένως, στην πραγματικότητα η οποία υπακούει στο δημιουργηθέν στερεότυπο, το θύμα της ρατσιστικής βίας είναι «δικαιολογημένα» θύμα.

Άλλη μορφή έκφρασης αυτής της ρατσιστικής προσέγγισης αποτυπώνεται στην σκέψη ότι οι αλλοδαποί είναι «διαφορετικοί», δεν ταιριάζουν με τις συνήθειες μας και πρέπει να γυρίσουν στο σπίτι τους. Στοιχείο του «ηθικού πανικού», το οποίο συντείνει στη σύγχρονη εκδήλωση των ακραίων ξενοφοβικών αισθημάτων, είναι «η γενικευμένη πεποίθηση ότι οι μουσουλμάνοι ούτε μπορούν ούτε θέλουν να ενσωματωθούν ομαλά στην ελληνική κοινωνία[47]». Ο Β. Καρύδης επισημαίνει την ανάδραση στη συλλογική κοινωνική συνείδηση, μετά από διαδοχικά επεισόδια τα οποία συγκροτούν την απειλητική εικόνα των μεταναστών, ότι «αυτοί οι μετανάστες» δεν έχουν θέση στη χώρα και μόνη λύση αποτελεί η καταστολή και η υπερ-αστυνόμευση[48]».

Επιπλέον, χρησιμοποιείται το επιχείρημα ότι οι γηγενείς δεν «θέλουν τίποτα από τους αλλοδαπούς», δεν τους «χρωστούν» τίποτα, οπότε το αίτημα της απομάκρυνσής τους παρουσιάζεται σαν ένα «δίκαιο» αίτημα μιας κοινωνίας που δεν ευθύνεται για την οικονομική ανισότητα.

Ο βασικός στόχος της τακτικής αυτής είναι ο καταλογισμός της γενικής δυσαρέσκειας στους αλλοδαπούς, ώστε η προσπάθεια «απομάκρυνσής» τους με κάθε τρόπο μοιάζει δικαιολογημένη ή έστω φυσικό αντανακλαστικό έναντι της αδικίας και του φόβου. Σύμφωνα με τη Β. Γεωργιάδου, «[η] ακροδεξιά αντιλαμβάνεται ότι όσοι νιώθουν ανασφαλείς και στο περιθώριο των κοινωνικών εξελίξεων θεωρούν μάταιο να επιδιώξουν να γίνει υποφερτή η δική τους αδυναμία. Σε μια τέτοια κατάσταση, δεν είναι η υπέρβαση ή ο περιορισμός της αδυναμίας που μετράει πιο πολύ, αλλά *η υπόδειξη «των υπαιτίων»* για τη δική τους αδυναμία[49]».

Σημαντική πτυχή της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων είναι οι μέθοδοι στρατολόγησης νέων μελών. Καταγγέλλεται ότι οι ομάδες αυτές δραστηριοποιούνται στα σχολεία και στους αθλητικούς χώρους ή στα γήπεδα όπου προσεγγίζουν ανηλίκους και νέους ανθρώπους. Εκτός του ευάλωτου των ανηλίκων, οι ομάδες εκμεταλλεύονται την ανάγκη ανηλίκων γεννημένων στην Ελλάδα

44. A/HRC/15/45 (15.7.2010), *Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance on the inadmissibility of certain practices that contribute to fuelling contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance*, παρ. 8. Περισσότερα σχετικά με τις συζητήσεις περί εθνικής ταυτότητας, βλ. A/HRC/14/43 (30.3.2010), *Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance*, παρ. 5-13.

45. Α. Τσουκαλά, *Μετανάστευση και εγκληματικότητα στην Ευρώπη*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2001, σελ. 25 *επ.*

46. Ε. Βαγενά-Παλαιολόγου, «Ρατσισμός και ξενοφοβία στην Ελλάδα σήμερα – Στάσεις των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (Δικαιοσύνη – Αστυνομία», *στο* Καβουνίδη, Τ., Καρύδης, Β., Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η., Στυλιανούδη, Μ. - Γ. Λίλυ - *Μετανάστευση στην Ελλάδα : Εμπειρίες – Πολιτικές*, Β΄ Τόμος, Εκδόσεις ΙΜΕΠΟ, 2008, σελ. 107-108.

47. Β. Καρύδης, *Όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα : ηθικοί πανικοί, ποινική δικαιοσύνη*, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2010 σελ. 132-149.

48. *Οπ. π.* σελ. 144.

49. Β. Γεωργιάδου, *Η άκρα δεξιά και οι συνέπειες της συνανίνεσης. Δανία, Νορβηγία, Ολλανδία, Ελβετία, Αυστρία, Γερμανία*, Εκδ. Καστανιώτη, 2008, σελ. 64.

από αλλοδαπούς γονείς να αποδείξουν ότι αποτελούν πλήρη μέλη της ελληνικής κοινωνίας και της ελληνικής ταυτότητας. Έτσι, παρατηρείται η συμμετοχή ανηλίκων με αλλοδαπούς γονείς σε ακραίες ομάδες με αποτέλεσμα να στρέφονται με βαρβαρότητα εναντίον άλλων αλλοδαπών.

Το γενικό ζήτημα της αντιμετώπισης της ρατσιστικής βίας εντός του σχολείου και υπό το πρίσμα της συγχώνευσης των σχολείων χρήζει ειδικής μελέτης και ανάλυσης. Ωστόσο η ΕΕΔΑ, στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης, προτείνει ενδεικτικά μέτρα πρόληψης τα οποία έχουν ως στόχο την ενίσχυση της επαγρύπνησης των εκπαιδευτικών απέναντι στο φαινόμενο και τη «θωράκιση» των παιδιών με βιώματα ανεκτικότητας ώστε να δυσχεραν θεί η προσέγγισή τους από τις εξτρεμιστικές ιδεολογίες. Ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί επίσης η χρήση του διαδικτύου από τις ομάδες αυτές προκειμένου να διαδώσουν προπαγανδιστικό υλικό και ρατσιστικές απόψεις.

Β. Οι δημόσιες πρακτικές εκφοβισμού και συστηματοποίησης της βίας έναντι θυμάτων και υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η ρατσιστική βία δεν περιορίζεται στην επίθεση κατά ατόμου. Αποτελεί κομμάτι μιας σειράς πρακτικών, οι οποίες στοχεύουν στον εκφοβισμό των αλλοδαπών και την συστηματοποίηση του ελέγχου συγκεκριμένων περιοχών από εξτρεμιστικές ομάδες. Παράλληλα εκφοβίζονται όσοι δεν αποδέχονται τις εξτρεμιστικές πρακτικές και αποδυναμώνονται οι αμυντικές τους ικανότητες έναντι της βίας. Οι πρακτικές εκφοβισμού δημιουργούν με άλλα λόγια τετελεσμένα γεγονότα υπεροχής έναντι των κρατικών μηχανισμών, οι οποίοι είτε είναι ανύπαρκτοι είτε απλώς παρατηρητές της διάβρωση του συστήματος προστασίας[50].

Μελετώντας τέτοιου είδους πρακτικές, ο Ειδικός Εισηγητής του ΟΗΕ εκφράζει μεγάλη ανησυχία για τη δημιουργία και την ανάπτυξη εξτρεμιστικών ομάδων «επαγρύπνησης» ή «φύλακες αυτοάμυνας», οι οποίες επιτίθενται σε άτομα χωρίς να διώκονται ποινικά ή να καταδικάζονται. Όπως αναφέρεται στην έκθεση του Ειδικού Εισηγητή, οι οργανώσεις αυτές υποστηρίζονται και χρηματοδοτούνται από ακραία πολιτικά κόμματα, τα οποία αποκομίζουν πολιτικό όφελος από την κάλυψη των γεγονότων από τα ΜΜΕ, ενώ καταφέρνουν με αυτό τον τρόπο να συντηρούν την επαφή τους με τον τοπικό πληθυσμό και μάλιστα να αυξάνουν την επιρροή τους[51].

Οι «επιδρομές» σε οικίες και καταστήματα αλλοδαπών σε συγκεκριμένες περιοχές, καθώς και οι περιπολίες από γνωστές βίαιες ομάδες σε δρόμους υψηλής συγκέντρωσης μεταναστών και οι εναντίον τους επιθέσεις έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία «άβατου» για μεγάλες μερίδες του πληθυσμού αυτού. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα άτομα που ανήκουν στις ομάδες στόχου προσπαθούν να αναπτύξουν συστήματα χαρτογράφησης των «ακίνδυνων» δρόμων και περιοχών, ενώ προειδοποιούν αλλήλους προκειμένου να αποφύγουν ένα σημείο όπου «επαγρυπνούν» και περιπολούν μέλη εξτρεμιστικών ομάδων. Από μαρτυρίες θυμάτων, τις οποίες έχει ήδη καταγράψει το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, προέκυψε μια πρακτική *περιπολίας δικυκλιστών*, η οποία καταλήγει στον άγριο ξυλοδαρμό άτυχων αλλοδαπών, κυρίως διαφορετικού χρώματος. Επιπλέον, καθημερινά μεταδίδονται πλέον από τα ΜΜΕ σοβαρές επιθέσεις σε αλλοδαπούς. Η σιωπή της Πολιτείας έναντι της έξαρσης αυτής συμβάλλει στη γενική εξοικείωση με τη ρατσιστική βία και μετατρέπει το μακροχρόνιο έλλειμμα αποτελεσματικής μεταναστευτικής πολιτικής σε λόγο «νομιμοποίησης» των ρατσιστικών εγκλημάτων.

50. Βλ. την εισήγηση της ΕΕΔΑ σχετικά με την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από τη δικαιοσύνη και την αστυνομία (Μάιος 2011).

51. A/HRC/18/44 (21.7.2011), *Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance on the implementation of General Assembly resolution 65/199*, παρ. 22.

Εξάλλου, σε πολλές περιπτώσεις μέλη εξτρεμιστικών ομάδων επιτίθενται ή εκφοβίζουν τους υπερασπιστές των θυμάτων ενώ παρέχουν την υποστήριξή τους στους θύτες ρατσιστικών εγκλημάτων. Στην περίπτωση υπεράσπισης θύματος ρατσιστικής βίας από την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και του Πολίτη στην Ηγουμενίτσα, μέλη οργάνωσης μετέβησαν στην περιοχή του δικαστικού μεγάρου με 2 λεωφορεία, απέκλεισαν την περιοχή και επιτέθηκαν στους μάρτυρες της υπόθεσης[52]. Κατά τη διάρκεια της δίκης σχετικά με τα συνθήματα τα οποία φώναζαν οι άνδρες της ΟΥΚ κατά τη στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου 2010 στο κέντρο της Αθήνας[53], οι δικηγόροι των οργανώσεων υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δέχτηκαν απειλές από άτομα και μέλη της ΟΥΚ. Επιπλέον, στο διαδίκτυο κυκλοφόρησαν κείμενα με απειλητικούς τίτλους (όπως «Θάνατος τώρα αμέσως σε όσους τόλμησαν να δικάσουν τα ΟΥΚ») ενώ παράλληλα καλούνταν όσοι έχουν εκπαίδευση ειδικών δυνάμεων «να πάνε μια νύχτα και να σφάξουν τους κάτωθι προδότες» και ακολουθούσε παράθεση συγκεκριμένων ονομάτων δικηγόρων της Ομάδας Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Πρσφύγων και Μεταναστών που μετείχαν στη διαδικασία.

Η καταγεγραμμένη δημόσια εκφοβιστική δράση των εξτρεμιστικών ομάδων έναντι των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει διττό προβληματικό αποτέλεσμα: δυσχεραίνει επιπλέον την ποινική διαδικασία στο πεδίο καταπολέμησης της ρατσιστικής βίας και εν τέλει, εκφεύγει του ελέγχου της νομιμότητας.

Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι η Πολιτεία έχει ιδιαίτερη υποχρέωση να προστατεύει τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο από κινδύνους που προέρχονται από τα όργανα του κράτους όσο και από μη κρατικούς φορείς, σύμφωνα με τη *Διακήρυξη για το Δικαίωμα και την Ευθύνη των Ατόμων και Κοινωνικών Ομάδων και Φορέων για την Προώθηση και την Προάσπιση των Διεθνών Αναγνωρισμένων Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την Θεμελιωδών Ελευθεριών*[54]. Στην υποχρέωση αυτή εμπίπτει η προστασία της σωματικής ακεραιότητας των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και η καταπολέμηση της ατιμωρησίας των μη κρατικών φορέων από τους οποίους προέρχεται η βία και ο εκφοβισμός. Ο Ειδικός Εισηγητής του ΟΗΕ για την κατάσταση των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων[55] συνιστά στα κράτη να λάβουν επιπρόσθετα μέτρα για τη διασφάλιση της προστασίας των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι οποίοι αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο βιαιοτήτων καθώς συχνά θεωρείται ότι θέτουν υπό αμφισβήτηση κανόνες, παραδόσεις και προκαταλήψεις[56].

Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε συνέχεια της υιοθέτησης της σχετικής Διακήρυξης από την Επιτροπή Υπουργών[57], έχει διατυπώσει την ανησυχία της για την κατάσταση όσων μάχονται κατά της ατιμωρησίας σοβαρών εγκλημάτων και ευαίσθητων ζητημάτων. Θεωρεί δε ότι οι επιθέσεις και οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός των κρατών του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι απαράδεκτες και πρέπει να καταδικάζονται σθεναρά[58].

Επομένως, η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει στην Πολιτεία την υποχρέωσή της να διευκολύνει το έργο όσων υπερασπίζονται ειρηνικά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ευάλωτες ομάδες και να λάβει μέτρα πρόληψης των επιθέσεων εναντίον τους. Σε κάθε περίπτωση, οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν πρέπει να αποτρέπονται από την πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη και τις αρχές.

Εκτός από τις προφανείς και άμεσες συνέπειες για τα άτομα τα οποία στοχοποιούν οι εξτρεμιστικές ομάδες, η Πολιτεία πρέπει να λάβει υπόψη τις σοβαρές επιπτώσεις της διεύρυνσης της περιθωριοποίησης, της παγίωσης του φόβου και της ενίσχυσης ενός φαύλου κύκλου βίας μέσα σε μια αέναη διαδικασία εναλλαγής θυτών-θυμάτων.

Γ. Εξτρεμιστικές ομάδες και ελευθερίες ένωσης, συνάθροισης και έκφρασης

1. Τα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η επιβολή περιορισμών στη δράση των εξτρεμιστικών ομάδων θέτει στην Πολιτεία την υποχρέωση εξεύρεσης της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ της υποχρέωσης καταπολέμησης του ρατσισμού και τη ξενοφοβίας και της υποχρέωσης διασφάλισης για όλους των δικαιωμάτων στην ελευθερία της έκφρασης και στην ελευθερία ένωσης και συνάθροισης. Τα διεθνή όργανα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιφυλάσσουν αυστηρό έλεγχο στις περιπτώσεις περιορισμού των ελευθεριών αυτών, καθώς αυτές συνιστούν ουσιαστικά θεμέλια της δημοκρατικής και πλουραλιστικής κοινωνίας και κάθε σχεδίου δράσης κατά του ρατσισμού[59]. Η συζήτηση στην Ελλάδα σχετικά με το Σχέδιο Νόμου για την καταπολέμηση εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας έφερε στην επιφάνεια ορισμένες πτυχές της πολύπλοκης στάθμισης μεταξύ συγκρουόμενων έννομων αγαθών[60].

Τα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προβλέπουν τις περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπονται περιορισμοί. Το άρθρο 19 παρ. 3 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ) ορίζει ότι η άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ελευθερία της έκφρασης συνεπάγεται ειδικά καθήκοντα και ευθύνες και επιτρέπει περιορισμούς, όταν προβλέπονται με σαφήνεια και είναι αναγκαίοι, για τον σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων και για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών. Στο άρθρο 20 ΔΣΑΠΔ προβλέπεται επιπλέον ότι κάθε επίκληση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους που αποτελεί υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας απαγορεύεται από τον νόμο. Το άρθρο 10 ΕΣΔΑ προσθέτει ρητώς στους λόγους περιορισμού της ελευθερίας της έκφρασης την πρόληψη του εγκλήματος.

Ως προς την ελευθερία ένωσης και συνάθροισης, παρόμοιοι είναι οι λόγοι επιτρεπόμενων περιορισμών από τα άρθρα 21 και 22 ΔΣΑΠΔ και 11 ΕΣΔΑ: η ανάγκη προστασίας της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας, της τάξης και της πρόληψης του εγκλήματος, η προστασία της υγείας και της ηθικής, καθώς και η προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

Το άρθρο 4 της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων επιβάλλει στα κράτη να απαγορεύσουν διά νόμου τη διάδοση προπαγανδιστικών ιδεών οι οποίες βασίζονται στη φυλετική ανωτερότητα και το μίσος, καθώς και τις πράξεις βίας με παρόμοια κίνητρα. Επιπλέον, οργανώσεις οι οποίες επιδίδονται σε προπαγανδιστικές δραστηριότητες και παροτρύνουν στις φυλετικές διακρίσεις πρέπει να κηρύσσονται διά νόμου παράνομες και η συμμετοχή σε αυτές να τιμωρείται.

52. Βλ. σχετικό δημοσίευμα της 23.11.2010 στο TVXS.
53. Για την επιστολή της ΕΕΔΑ προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη και τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου σχετικά με την άσκηση ποινικής δίωξης για το συγκεκριμένο ζήτημα, καθώς και την ανταπόκριση του λιμενικού σώματος, βλ. *Έκθεση 2010*, σελ.187-188.
54. A/RES/53/144 (9.3.1999) διαθέσιμη στην ιστοσελίδα σε ελληνική μετάφραση: http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/Greek_Declaration.pdf . Βλ. επίσης το πρόσφατο σχολιασμό της Διακήρυξης στην ιστοσελίδα http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/CommentarytoDeclarationondefendersJuly2011.pdf
55. Απόφαση σύστασης από την παλαιά Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ 2000/61, καθώς και την πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωματων resolution 16/5.
56. Βλ. το πρόσφατο σχολιασμό της Διακήρυξης στην ιστοσελίδα http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/CommentarytoDeclarationondefendersJuly2011.pdf σελ. 86-87. Απόφαση σύστασης από την παλαιά Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ 2000/61, καθώς και την πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωματων resolution 16/5.
57. Declaration of the Committee of Ministers on Council of Europe action to improve the protection of human rights defenders and promote their activities (6.2.2008).
58. Resolution 1660 (2009), *Situation of human rights defenders in Council of Europe member states*.
59. *Durban Review Conference outcome document* (2009), παρ. 58: “the right to freedom of opinion and expression constitutes one of the essential foundations of a democratic, pluralistic society and stresses further the role these rights can play in the fight against racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance worldwide” (παρ. 58).
60. Βλ. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου (Μάρτιος 2011).

Από την ανάγνωση των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι σημαντικό στοιχείο αποτελεί η υποκίνηση σε βίαιες πράξεις μέσω της διάδοσης ιδεών περί ανωτερότητας ή προώθησης των διακρίσεων. Σε αυτό το συμπέρασμα συνηγορεί το έγγραφο της Δεύτερης Συνδιάσκεψης των ΗΕ του 2009 για (Durban Review Conference), το οποίο παροτρύνει τις κυβερνήσεις να τιμωρήσουν τις βίαιες, ρατσιστικές και ξενοφοβικές δραστηριότητες των ομάδων οι οποίες βασίζονται σε νεοναζιστικές, νεοφασιστικές ή άλλες βίαιες εθνικές ιδεολογίες[61].

2. Η ερμηνεία των διατάξεων από τα αρμόδια όργανα

Σύμφωνα με την Επιτροπή του ΔΣΑΠΔ, οι απαγορεύσεις εκ του νόμου επιτρέπονται στις συγκεκριμένες περιπτώσεις του άρθρου 20 ΔΣΑΠΔ, δηλαδή όταν η επίκληση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους συνιστά υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας. Ωστόσο σε κάθε περίπτωση οι περιορισμοί πρέπει να συνάδουν με τις αυστηρές προϋποθέσεις του άρθρου 19 ΔΣΑΠΔ[62], ως προς το οποίο το άρθρο 20 αποτελεί *lex specialis*. Με άλλα λόγια, η Επιτροπή ΔΣΑΠΔ θεωρεί ασύμβατο με την υποχρέωση σεβασμού του άρθρου 19 του ΔΣΑΠΔ την γενική απαγόρευση της έκφρασης αντίθεσης λ.χ. με συγκεκριμένες θρησκείες, εκτός εάν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 20 λόγω της υποκίνησης στη βία[63].

Τόσο οι διατάξεις αυτές όσο και η διάταξη του άρθρου 17 ΕΣΔΑ περί κατάχρησης δικαιώματος υιοθετήθηκαν σε ένα ιστορικό πλαίσιο, όπου οι μνήμες από τα ολιγαρχικά καθεστώτα και το φυλετικό διαχωρισμό ήταν πολύ νωπές. Η ανάπτυξη του κράτους δικαίου ωστόσο επέφερε ως φυσική συνέπεια την ιδιαιτέρως προσεκτική εφαρμογή των διατάξεων αυτών από τα διεθνή όργανα ελέγχου. Οι νόμοι οι οποίοι εμπίπτουν στις διατάξεις αυτές χρησιμοποιούνται σε κράτη με έλλειμμα δημοκρατίας προκειμένου να τιμωρήσουν και να φιμώσουν τις ομάδες, τις οποίες υποτίθεται ότι προστατεύουν.

Έτσι το ΕΔΔΑ εφαρμόζει το άρθρο 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος) με μεγάλη φειδώ στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης. Η άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης χαρακτηρίστηκε καταχρηστική, στις περιπτώσεις στις οποίες ο φορέας του δικαιώματος εκφράστηκε κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η επιδίωξη την ανατροπής της κοινωνικής ειρήνης να διαπιστώνεται χωρίς αμφιβολία[64]. Στο πεδίο της ελευθερίας της ένωσης, το ΕΔΔΑ εξετάζει το καταστατικό των ενώσεων και τη δημόσια παρουσία τους μέσω των ηγετών. Στην περίπτωση της Έθνικής και Πατριωτικής Ένωσης Πολωνών Θυμάτων του Μπολσεβικισμού και του Σιωνισμού, η οποία είχε ενσωματώσει στο καταστικό της αντισημιτικές απόψεις οι οποίες, σύμφωνα με το δικαστήριο, ήταν σε θέση να αναζωπυρώσουν τον αντισημιτισμό, κρίθηκε ότι συνιστούσε κατάχρηση δικαιώματος της ελευθερίας της ένωσης[65].

Η Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των φυλετικών διακρίσεων διευκρίνισε ότι βάσει του άρθρου 4 (απαγόρευση της προπαγάνδας και των προπαγανδιστικών οργανώσεων), τα κράτη υποχρεούνται να ποινικοποιούν α) τη διάδοση ιδεών βασισμένων στην ανωτερότητα ή το ρατσιστικό μίσος, β) την προτροπή στις φυλετικές διακρίσεις, γ) τις πράξεις βίας κατά οποιασδήποτε φυλής ή ομάδες ατόμων διαφορετικού χρώματος ή άλλης εθνικής προέλευσης, δ) την συνδρομή δραστηριοτήτων τέτοιας φύσης. Η Επιτροπή συμβουλεύει τα κράτη να αντιδρούν ταχέως έναντι των οργανώσεων με προπαγανδιστική δραστηριότητα και να μη διστάζουν να τις θέσουν εκτός νόμου[66].

Η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) συστήνει την επιβολή ποινών για τις ακόλουθες πράξεις, όταν αυτές διαπράττονται εσκεμμένα: α) δημόσια υποκίνηση βίας, μίσους ή διακρίσεων, β) δημόσιες προσβολές και δυσφήμιση ή γ) απειλές εναντίον ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων λόγω της φυλής, του χρώματος, της γλώσσας, της θρησκείας, της ιθαγένειας ή της εθνικής ή εθνοτικής τους καταγωγής· δ) δημόσια έκφραση, με ρατσιστικές προθέσεις, ιδεολογίας η οποία προβάλλει την ανωτερότητα ενός συνόλου ατόμων ή υποτιμά ή δυσφημεί το σύνολο αυτό λόγω της φυλής, του χρώματος, της γλώσσας, της θρησκείας, της ιθαγένειας ή της εθνικής ή εθνοτικής του καταγωγής· ε) δημόσια άρνηση, υποβάθμιση, δικαιολόγηση ή υπεράσπιση, με ρατσιστικές προθέσεις, εγκλημάτων γενοκτονίας, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας ή εγκλημάτων πολέμου· στ) δημόσια διάδοση ή δημόσια διανομή – ή παραγωγή ή αποθήκευση με σκοπό τη δημόσια διάδοση ή διανομή – με ρατσιστικές προθέσεις έγγραφου, εικονογραφημένου ή άλλου υλικού σχετικού με τις πράξεις που αναφέρονται στα στοιχεία α), β), γ), δ) και ε) της παραγράφου 18· ζ) συγκρότηση ή ανάληψη της ηγεσίας ομάδας η οποία υποδαυλίζει το ρατσισμό· παροχή υποστήριξης στην εν λόγω ομάδα[67]· συμμετοχή στις δραστηριότητές της με σκοπό τη συνέργεια στα αδικήματα που αναφέρονται στα στοιχεία α), β), γ), δ), ε) και στ) της παραγράφου 18 (…). Η ECRI επισημαίνει ότι η διάλυση των οργανώσεων που υποδαυλίζουν το ρατσισμό μπορεί να πραγματοποιείται μόνο κατόπιν σχετικής απόφασης του δικαστηρίου[68].

Ομοίως, οι Ειδικός Εισηγητής του ΟΗΕ, επαναλαμβάνοντας την υποχρέωση εμπεριστατωμένου ελέγχου από τις αρμόδιες αρχές προκειμένου να διαπιστωθεί ότι όντως συντρέχουν οι προϋποθέσεις περιορισμού ή ποινικής δίωξης, προτείνει το πάγωμα των οικονομικών συναλλαγών αυτών των οργανώσεων και στις περιπτώσεις συστηματικής παρανομίας, ως ύστατο μέσο, τη διάλυσή τους[69]. Παρατηρούμε επομένως ότι η προσέγγιση των οργάνων τα οποία έχουν ως αποστολή την καταπολέμηση του ρατσισμού δεν αποκλείει τη ριζική λύση της διάλυσης των ενώσεων αυτών και την ποινική δίωξη των δραστών. Αντιθέτως, τα όργανα με αποστολή την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων επιμένουν στην εφαρμογή τέτοιων διατάξεων σε εξαιρετικές περιπτώσεις και κατόπιν μιας ενδελεχούς εξέτασης της κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Σε κάθε περίπτωση, η απόφαση αυτή πρέπει να λαμβάνεται από αρμόδιο δικαστήριο βάσει σαφών νομοθετικών διατάξεων.

Ο Ποινικός Κώδικας προβλέπει στο άρθρο 187 την κύρωση όποιου συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση) «που επιδιώκει» τη διάπραξη μιας σειράς κακουργημάτων, μεταξύ των οποίων αναφέρεται η βαριά σωματική βλάβη και η ανθρωποκτονία με πρόθεση. Επομένως, αν κάποιο από τα θύματα υπερβεί τα εμπόδια και κινήσει την ποινική διαδικασία, πρέπει να εξεταστεί αναλυτικά αν τίθεται ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 187.

Η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ότι λίγοι περιορισμοί των εν λόγω ελευθεριών μπορούν να γίνουν ανεκτοί σε μια δημοκρατική κοινωνία, χωρίς να πληγεί ο δημόσιος διάλογος και η αρχή του πλουραλισμού. Υπάρχουν ωστόσο περιπτώσεις *οργανωμένης προπαγάνδας και συστηματοποίησης της ρατσιστικής βίας*, η ατιμωρησία των οποίων αποδυναμώνει τις αρχές του κράτους δικαίου και ενθαρρύνει τους θύτες να επαναλάβουν τις πράξεις τους εισπράττοντας ολοένα περισσότερη αποδοχή[70].

Η ΕΕΔΑ λαμβάνει υπόψη τις συστάσεις των διεθνών και περιφερειακών οργάνων προστα-

61. *Durban Review Conference outcome document* (2009), παρ. 60.
62. Επιτροπή ΔΣΑΠΔ, *Γενικό Σχόλιο Αρ. 34, Άρθρο 19: ελευθερία γνώμης και έκφρασης*, CCPR/C/GC/34 (12.9.2011), παρ. 21 *επ.*
63. Όπ. π., παρ. 48 και 50 *επ.* Βλ. επίσης την αναφορά *JRT και WG Party* κ. Καναδά (Αρ. 104/1981), στην οποία η Επιτροπή κατέληξε ότι ήταν απαράδεκτη υπό το πρίσμα του άρθρου 19 παρ. 3, αλλά επεσήμανε ότι οι απόψεις τις οποίες διέδιδε ο προσφεύγων μέσω τηλεφωνικού συστήματος συνιστούν υπεράσπιση ρατσιστικού ή θρησκευτικού μίσους, την οποία ο Καναδάς έχει την υποχρέωση κατά το άρθρο 20 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ να απαγορεύσει. Απόφ. 6.4.1983.
64. ΕΔΔΑ, *Garaudy κ. Γαλλίας*, απόφ. επί παραδεκτού 24.6.2003, *Pavel Ivanov κ. Ρωσίας*, απόφ. επί παραδεκτού, 20.2.2007.
65. ΕΔΔΑ, *W.P. κ. Πολωνίας*, απόφ. επί παραδεκτού 2.9.2004.
66. CERD, Γενική Σύσταση Αρ. 15, *Organized violence based on ethnic origin (Art. 4)* (23.3.1993), παρ. 4-6.
67. Η ECRI διευκρινίζει ότι η έννοια της «παροχής υποστήριξης» περιλαμβάνει πράξεις όπως η χρηματοδότηση της ομάδας, η εξασφάλιση άλλων υλικών αναγκών, η κατάρτιση ή απόκτηση εγγράφων. Όπ. π., παρ. 43.
68. Όπ. π. παρ. 37, 38-43.
69. A/HRC/15/45 (15.7.2010), όπ. π., παρ. 20.
70. World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance, *Durban Declaration*, παρ. 81.

σίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και καταπολέμησης του ρατσισμού, καθώς και τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής περίπτωσης και συστήνει στην Πολιτεία σε συνέχεια των συστάσεων που έχει ήδη απευθύνει:

→ Επαγρύπνηση έναντι ομάδων οι οποίες διαδίδουν απόψεις βασισμένες στο φυλετικό μίσος.

→ Ενημέρωση των αστυνομικών δυνάμεων σχετικά με τις συνέπειες της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων και εκπαίδευση ώστε να αντιδρούν καταλλήλως.

→ Συλλογή αποδεικτικών στοιχείων ώστε η εφαρμογή του άρθρου 187 ΠΚ στις περιπτώσεις των εξτρεμιστικών οργανώσεων να καθίσταται δυνατή.

→ Δημιουργία ειδικής αστυνομικής ομάδας για την παρακολούθηση και την αντιμετώπιση των εξτρεμιστικών ομάδων.

→ Ανάπτυξη συνεργασίας με ειδικούς επιστήμονες, οι οποίοι μελετούν τη δράση και την εξέλιξη τέτοιων οργανώσεων και με τις ΜΚΟ, οι οποίες έρχονται σε επαφή με τα θύματα και γίνονται οι ίδιες στόχος των εξτρεμιστικών ομάδων.

→ Προστασία των δικαιωμάτων των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διασφάλιση της πρόσβασής τους στη δικαιοσύνη και τις αρχές.

→ Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε επίπεδο τοπικών συμβουλίων σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις τέτοιων ιδεολογιών.

→ Προγράμματα πρόληψης στα σχολεία και σύνδεση με τα μέτρα καταπολέμηση της ενδοσχολικής βίας. Ενδεικτικά[71]: α) εμπλουτισμός της εκπαιδευτικής ύλης με ενότητες σχετικά με την καταπολέμηση της ρατσισμού και της βίας, β) βιωματική μάθηση με αντικείμενο τη συνύπαρξη και τον σεβασμού του διαφορετικού, γ) μηχανισμοί πρόληψης εντός του σχολικού συμβουλίου με την συμμετοχή των εκπαιδευτικών και των παιδιών.

→ Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για τους νέους στις δύσκολες περιοχές όπου οι εξτρεμιστικές ομάδες αναπτύσσουν τη δράση τους.

→ Υποστήριξη πολιτιστικών και επιστημονικών εκδηλώσεων με αντικείμενο την καταπολέμηση του ρατσισμού και ιδίως την εξήγηση των μεθόδων και των συνεπειών της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων.

→ Σαφής και ρητή καταδίκη των εξτρεμιστικών ομάδων και των πρακτικών τους από την πολιτική ηγεσία.

Ο ρόλος της πολιτικής ηγεσίας και των πολιτικών κομμάτων είναι καθοριστικός. Η καταδίκη των προπαγανδιστικών και ρατσιστικών πρακτικών των εξτρεμιστικών ομάδων από τους πολιτικούς χωρίς υπεκφυγές και η προώθηση της ανεκτικότητας από τα δημόσια πρόσωπα έχει ιδιαίτερο ηθικό βάρος[72]. Παρά την απαξίωση της πολιτικής, οι πολίτες έχουν ανάγκη και αναζητούν τα θετικά (παρα)δείγματα. Αντιθέτως, όταν τα κόμματα και οι πολιτικοί φορείς θέτουν σε διαπραγμάτευση την υποχρέωση καταπολέμησης του ρατσισμού αντιδρώντας αντανακλαστικά στο λαϊκισμό των εξτρεμιστικών ιδεολογιών δεν εκπληρώνουν τον σκοπό τους και δεν προστατεύουν τη δημοκρατία. Ακόμα πιο επικίνδυνη είναι η οριζόντια διάχυση ξενοφοβικών ή και ρατσιστικών απόψεων σε στελέχη πολλών πολιτικών κομμάτων, η αβασάνιστη ή συνειδητή χρήση ρατσιστικών στερεοτύπων στον πολιτικό τους λόγο και η ενγένει εκμετάλλευση φοβικών συνδρόμων για σκοπούς κομματικού οφέλους.

III. Η επίδραση των ρατσιστικών ιδεολογιών στη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος – ρατσισμός και δημόσιος πολιτικός λόγος

Σύμφωνα με τον Ειδικό Εισηγητή του

71. Βλ. περισσότερα στις Συμπερασματικές σκέψεις και προτάσεις του Γ. Μόσχου, *στο* Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου (διευθ.), Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου – Ειδική Επιτροπή Μελέτης των Ομάδων Ενδοσχολικής Βίας, *Ομαδική βία και επιθετικότητα στα σχολεία*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 338-347.

72. A/HRC/18/44 (21.7.2011), όπ. π., παρ. 40.

ΟΗΕ, σημαντική πρόκληση παραμένει η ενίσχυση της επιρροής των εξτρεμιστικών ιδεολογιών σε αρκετά κράτη και περιοχές του πλανήτη. Το 2001, στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη του Durban, τα κράτη καταδίκασαν τις πολιτικές πλατφόρμες και τους οργανισμούς οι οποίοι βασίζονται στο ρατσισμό και την ξενοφοβία ή σε θεωρίες φυλετικής ανωτερότητας ως ασύμβατους με τη δημοκρατία[73]. Από τότε έως σήμερα ωστόσο καταγράφεται σημαντική διαφοροποίηση στον πολιτικό χάρτη με την είσοδο στα εθνικά κοινοβούλια εκπροσώπων των εξτρεμιστικών ιδεολογιών. Επιπλέον, σημειώνεται ότι η δημοτικότητα ορισμένων τέτοιων κινημάτων αυξάνεται μέσω της καταγγελτικής ρητορικής κατά των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, οι οποίοι παρουσιάζονται ως υπεύθυνοι για τα προβλήματα κάθε κράτους. Παράλληλα όμως αναπτύσσεται από τους εξτρεμιστικούς φορείς μια στρατηγική «οπισθοχώρησης»: προκειμένου να διατηρήσουν τη θέση τους στην πολιτική σκηνή, υιοθετούν μια μετριοπαθέστερη ρητορική και αποφεύγουν τον άμεσο προπαγανδιστικό λόγο. Επιπλέον δε χρησιμοποιούν ένα λόγο σχεδόν μειλίχιο και «συμβατό» με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε να αποφύγουν τις καταγγελίες και να κερδίσουν περισσότερους υποστηρικτές[74].

Η επικρατούσα πολιτική σκηνή δεν επηρεάζεται μόνο λόγω της εισχώρησης ακραίων στοιχείων· σημαντική ευθύνη φέρουν τα πολιτικά κόμματα τα οποία τηρούν μια αμφίσημη στάση έναντι των στοιχείων αυτών, ενώ αναλόγως του διακυβεύματος δεν διστάζουν να δημιουργούν συμμαχίες μαζί τους[75]. Οι εξτρεμιστικοί πολιτικοί φορείς παρεμβαίνουν στο δημόσιο διάλογο προκειμένου να στρέψουν την προσοχή στα ζητήματα που ευνοούν τη διάδοση της ιδεολογίας τους. Τα πολιτικά κόμματα εμπλέκονται σε μια λαϊκιστική προσέγγιση των προβλημάτων της ανεργίας, της ασφάλειας και της μετανάστευσης, προκειμένου να μη χάσουν ψηφοφόρους. Επομένως, αντί να επιχειρηματολογήσουν πολιτικά κατά των υπερα-πλουστευτικών θέσεων των εξτρεμιστικών πολιτικών φορέων και να ενημερώσουν την κοινή γνώμη με πραγματικά στοιχεία, ολισθαίνουν σε πρακτικές οι οποίες δεν ευνοούν τη δημοκρατία.

Οι δηλώσεις των εκπροσώπων της Πολιτείας, οι οποίες στοχοποιούν συγκεκριμένες ομάδες ως υπεύθυνες για σύνθετα προβλήματα, όπως λ.χ. η δημόσια υγεία, στιγματίζει τις ομάδες αυτές και νομιμοποιεί τους υπερασπιστές ρατσιστικών θέσεων. Σε πρόσφατη περίπτωση τέτοιων δηλώσεων, αρμόδιος Υπουργός παρέβλεψε την ατομική ευθύνη του καθενός για την προστασία της υγείας του και καταλόγισε με τρόπο αυθαίρετα γενικευτικό ευθύνες σε πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων και τοξικοεξαρτημένα, τα οποία η Πολιτεία υποχρεούται να προστατεύσει και να περιθάλψει. Προσέδωσε έτσι σε μια κοινωνική ομάδα, και μάλιστα εξαιρετικά ευάλωτη, χαρακτηριστικά γνωρίσματα συλλήβδην απειλής για τη δημόσια ασφάλεια και κάλεσε τους πολίτες σε εγρήγορση απέναντί της. Επιβεβαιώνοντας την σχέση αλληλοτροφοδότησης ρατσιστικού λόγου και ρατσιστικής πράξης, η Πολιτεία προχώρησε σε μια αμφισβητούμενη από άποψης ιατρικής δεοντολογίας διαδικασία προσαγωγής και εξέτασης εκδιδόμενων γυναικών, καθώς και στην άνευ δισταγμού δημοσιοποίηση φωτογραφιών και ευαίσθητων ιατρικών δεδομένων. Ορισμένες εξ αυτών των γυναικών πληροφορήθηκαν ότι διαπιστώθηκαν HIV οροθετικές από την τηλεόραση. Η πράξη αυτή πρωτίστως αντίκειται στο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, θέτει σοβαρούς προβληματισμούς για την συμβατότητα της διάταξης του άρθρου 49 Ν. 4075/2012 και της λεγόμενης υγειονομικής διάταξης «Ρυθμίσεις που αφορούν τον περιορισμό της διάδοσης Λοιμωδών Νοσημάτων» με τις διατάξεις προστασίας της προσωπικής ελευθερίας (στέρηση ελευθερίας και υποχρεωτική εξέταση χωρίς την συναίνεση του ατόμου και χωρίς συμβουλευτική συνδρομή) και της ιατρικής δεοντολογίας και αναβιώνει, με τον εύγλωττο τρόπο της

73. Όπ. π. παρ. 85.
74. A/HRC/18/44 (21.7.2011), όπ. π., παρ. 26.
75. Όπ. π. παρ. 27-28.

τηλεοπτικά μεταδιδόμενης εικόνας, παραδοσιακές σεξιστικές πρακτικές στιγματισμού και εξευτελιστικής μεταχείρισης των γυναικών-μιασμάτων από τις οποίες κινδυνεύουν οι αθώοι «οικογενειάρχες».

Έμμεσο αποτέλεσμα τέτοιων πρακτικών είναι η νομιμοποίηση ενός νέου εθνικισμού, εθνικού ή πολιτισμικού, ο οποίος θεωρεί την πολυπολιτισμικότητα μια απειλή για την εθνική ταυτότητα, τις αξίες και την κοινωνική αλληλεγγύη στο πλαίσιο μιας κοινωνίας που θεωρούσαμε ομοιογενή[76]. Σημειώνεται επομένως μια ανενδοίαστη απόκλιση από την καταγεγραμμένη στο παρελθόν πρακτική των δυτικών κυβερνήσεων, οι οποίες, ενώ στην πράξη επιβεβαίωναν την αδυναμία διαχείρισης των σύγχρονων προβλημάτων με την ανάπτυξη πολιτικών βασισμένων αποκλειστικά στην ασφάλεια, ασκούσαν εν τούτοις οξεία κριτική στο ρατσιστικό πολιτικό λόγο[77].

Η ECRI καταδίκασε τη χρήση ρατσιστικών, αντισημιτικών και ξενοφοβικών στοιχείων στον πολιτικό λόγο και τόνισε ότι είναι ηθικά απαράδεκτο[78]. Η Επιτροπή εξέφρασε μεγάλη ανησυχία για το ρόλο των πολιτικών κομμάτων στη διαδικασία νομιμοποίησης και αποδοχής του ρατσιστικού λόγου. Εκτός από τις επιπτώσεις στη ζωή των ομάδων στόχων, η Επιτροπή επισημαίνει ότι μακροπρόθεσμα διαρρηγνύεται η κοινωνική συνοχή ενώ παράλληλα κερδίζει έδαφος ο ρατσισμός και η ρατσιστική βία. Μεταξύ ορισμένων πρακτικών μέτρων, η Επιτροπή καλεί τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα να υπογράψουν και να εφαρμόσουν τον Χάρτη των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων για μια μη ρατσιστική κοινωνία, ο οποίος προτείνει μια υπεύθυνη στάση έναντι των ρατσιστικών προβλημάτων, σε επίπεδο εσωτερικής οργάνωσης και δράσης των κομμάτων.

Η ως άνω ανάλυση καταδεικνύει ότι η επίδραση στη δημοκρατία μέσω της ενσωμάτωσης ρατσιστικών κινημάτων και ιδεών στην επικρατούσα πολιτική σκηνή είναι καταγεγραμμένη και δεν επιδέχεται αμφισβήτηση. Η αποτελεσματική καταπολέμηση του ρατσισμού και κατ'επέκταση της ρατσιστικής βίας δεν δύναται να περιοριστεί στη λήψη νομοθετικών πρωτοβουλιών. Τα πολιτικά κόμματα οφείλουν να αναλάβουν τον πρωταρχικό ρόλο στην απαξίωση του ρατσιστικού δημόσιου λόγου, να υιοθετήσουν κώδικες συμπεριφοράς και κυρίως να αντιστέκονται στη δημιουργία συμμαχιών με εξτρεμιστικούς πολιτικούς φορείς.

Επιπλέον, η ΕΕΔΑ διευκρινίζει ότι στην κατηγορία του δημόσιου λόγου εμπίπτει ο *δημόσιος λόγος των εκπροσώπων των θρησκευτικών δογμάτων*. Η ΕΕΔΑ δεν παραγνωρίζει τις προσπάθειες ιεραρχών να αναπληρώσουν την απουσία δομών πρόνοιας και να ανακουφίσουν τις ευάλωτες ομάδες, χωρίς καμία διάκριση και ανεξαρτήτως προέλευσης, καταγωγής ή χρώματος. Πρέπει ωστόσο να παρατηρηθεί ότι ορισμένες παρεμβάσεις εκπροσώπων στην επικαιρότητα από άμβωνα ή οι δηλώσεις τους στα ενημερωτικά μέσα θέτουν σοβαρούς προβληματισμούς συμβατότητας με την υποχρέωση των δημόσιων λειτουργών να απέχουν από κάθε πράξη προτροπής στις διακρίσεις, το φυλετικό μίσος, τη μισαλλοδοξία και τη βία. Η Πολιτεία οφείλει να λάβει σοβαρά υπόψη τη νομολογία του ΕΔΔΑ και να αντιμετωπίσει το ζήτημα με σαφήνεια χωρίς να ενδίδει σε μια άνιση εφαρμογή του νόμου[79].

Η ΕΕΔΑ συστήνει στα πολιτικά κόμματα και τις δημόσιες αρχές:

→ Την απαξίωση και σαφή στηλίτευση του ρατσιστικού δημόσιου λόγου από όποιον κι αν προέρχεται, συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων κάθε θρησκείας.

→ Την ανάπτυξη πολιτικών επιχειρημάτων βάσει πραγματικών στοιχείων έναντι των λαϊκιστικών προκλήσεων από τους εξτρεμεστικούς πολιτικούς φορείς.

→ Την ανάπτυξη διαλόγου και σχέσεων εμπιστοσύνης με τις ευάλωτες ομάδες.

→ Την υιοθέτηση μέτρων αυτορρύθμισης για τα πολιτικά κόμματα τα οποία συμμετέχουν στη Βουλή και στις βουλευτικές εκλογές.

Την αυτοσυγκράτηση των ΜΜΕ σχετικά με την αναμετάδοση του δημόσιου ρατσιστικού λόγου και κυρίως τη σαφή απαξίωσή του σε κάθε περίπτωση.

IV. Ρατσιστική βία στον αθλητισμό, ιδίως στο ποδόσφαιρο

Η διάδοση των ρατσιστικών ιδεολογιών στο χώρο του αθλητισμού και ιδίως, η αύξηση των περιστατικών ρατσιστικής βίας στο ποδόσφαιρο, απασχολεί τα τελευταία έτη τα διεθνή όργανα καταπολέμησης του ρατσισμού[80]. Ο Ειδικός Εισηγητής του ΟΗΕ επισημαίνει μεταξύ των αιτίων της έξαρσης της ρατσιστικής βίας ότι τα ευγενή ιδεώδη της άμιλλας και του αμοιβαίου σεβασμού διαβρώθηκαν από τον παροξυσμό της εθνικιστικής διάστασης των αγώνων και την υπερβολική εμπορευματοποίηση του αθλητισμού[81].

Οι εξτρεμιστικές ομάδες δρουν και εντός γηπέδων. Μέλη των ομάδων αυτών στοχοποιούν αλλοδαπούς παίκτες με σαφή ρατσιστικά κίνητρα. Αθλητές γίνονται αντικείμενο συστηματικού χλευασμού, ακόμα και από συναθλητές τους, λόγω χρώματος ή/και εθνικής προέλευσης, με αποτέλεσμα οι αστεϊσμοί ρατσιστικού περιεχομένου να αποτελεί τον κοινό κώδικα επικοινωνίας. Στην εξάπλωση της ρατσιστικής βίας στα γήπεδα συντείνει εξίσου όμως η στάση ανοχής από σπουδαίους παράγοντες των ποδοσφαιρικών ομάδων. Η ανοχή έναντι των πράξεων βίας συχνά γίνεται συγκάλυψη εγκληματικών πράξεων προκειμένου να μη δυσαρεστηθούν οι οπαδοί της ομάδας. Η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου ανακοίνωσε ότι θα δείξει μηδενική ανοχή και ότι διερευνά τις ρατσιστικές συμπεριφορές κατά παικτών σε δύο αγώνες της πρώτης εβδομάδας του Ευρωπαϊκού πρωταθλήματος ποδοσφαίρου. Στη διάθεση της αρμόδιας Επιτροπής της UEFA βρίσκεται υλικό από τους αγώνες, το οποίο θα τη βοηθήσει να εντοπίσει τους δράστες.

Η δράση των οργανώσεων αυτών εντείνεται με αφορμή αγώνες της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου με τις εθνικές κρατών προέλευσης πολλών μεταναστών, όπως η Αλβανία. Η δημιουργία κλίματος εχθρότητας και η αναγωγή του ποδοσφαιρικού αγώνα σε «εθνικό ζήτημα τιμής» είχε ως τραγικότερη κατάληξη τη δολοφονία ενός Αλβανού φιλάθλου στη Ζάκυνθο το 2004. Το περιστατικό αυτό είναι η κορυφή ενός παγόβουνου το οποίο σχηματίζουν συνθήματα παρόμοια με αυτά που ακούστηκαν στην παρέλαση της 25ης Μαρτίου 2010, πρακτικές εκφοβισμού και επιθέσεις σε αλλοδαπούς, φιλάθλους και μη[82]. Μετά την πρόσφατη νίκη και πρόκριση της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα 2012 (Ιούνιος 2012) και κατά τη διάρκεια των πανηγυρισμών, μια ομάδα επιτέθηκε σε αλλοδαπούς με καδρόνια και άλλα αυτοσχέδια όπλα, με αποτέλεσμα να προκληθούν τραυματισμοί. Επομένως, η βία συνδέεται με το συναίσθημα της *εθνικής υπεροχής* και εκτονώνεται «τυφλά» σε ευάλωτα θύματα.

Στην έλλειψη καταγραφής των ρατσιστικών περιστατικών στο χώρο του αθλητισμού πρέπει να προστεθεί η άγνοια και η τάση υποτίμησης του φαινομένου. Οι παράγοντες του αθλητισμού μοιάζουν να μην έχουν επίγνωση του φαινομένου, οι δε εκτός του χώρου του αθλητισμού αντιμετωπίζουν το ζήτημα αποκλειστικά ως προέκταση της γενικότερης βίας στα γήπεδα. Με άλλα λόγια, αφορά τους φανατικούς οπαδούς και όχι το ευρύτερο

76. A/HRC/5/10 (25.5.2007), *Programmes politiques qui incitent à la discrimination raciale ou l'encouragent*, παρ. 13.
77. Δ. Χριστόπουλος, «Η αυτοϋπονομευτική υπόσταση των ευρωπαϊκών αντιρατσιστικών πολιτικών» *στο* Γ. Κτιστάκις (επ.), *Μετανάστες, ρατσισμός, ξενοφοβία : από τη θεωρία στην πράξη*, Γιάννης Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2001, σελ. 93-96.
78. ECRI, *Διακήρυξη σχετικά με τη χρήση ρατσιστικών, αντισημιτικών και ξενοφοβικών στοιχείων στον πολιτικό λόγο* (17.3.2005). Για μια αναλυτική προσέγγιση της ανόδου των παραδοσιακών ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη, βλ. παρ. 16-34.
79. ΕΔΔΑ, *Baczkowski κ.α. κατά Πολωνίας* (απόφ. 3.5.2007).
80. Βλ. A/61/335 (17.9.2006), *Combating racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance and comprehensive implementation of and follow-up to the Durban Declaration and Programme of Action,* A/HRC/4/19 (12.1.2007), *Annual report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance*. Η ECRI υιοθέτησε μάλιστα τη Σύσταση Γενικής Πολιτικής Αρ. 19 σχετικά με την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων στον αθλητισμό, βλ. CRI(2009)5 (19.3.2009).
81. A/HRC/4/19, *όπ. π.*, παρ. 49.
82. Όπ.π., παρ. 40-46.

κοινωνικό σύνολο.

Τα γήπεδα συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό νέων ανθρώπων, εκ των οποίων πολλοί αντιμετωπίζουν τα γενικά οικονομικο-κοινωνικά προβλήματα. Η ηλικία μοιάζει να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ολίσθηση στη βία σε αυτές τις περιπτώσεις, αλλά η περιθωριοποίηση, η διεύρυνση του αποκλεισμού και η ενίσχυση των ανισοτήτων συνιστούν τα κοινά στοιχεία των κοινωνιών στις οποίες παρατηρείται η έξαρση της βίας των γηπέδων[83]. Βασιζόμενες σε αυτό το στοιχείο, καθώς και στην ανάγκη ανάπτυξης θετικών συναισθημάτων (όπως η χαρά της νίκης και η υπερηφάνεια του ανήκειν στους νικητές), εξτρεμιστικές ομάδες προσεγγίζουν νέα μέλη αναπτύσσοντας μια εθνικιστική ρητορική[84].

Ενόψει των ολυμπιακών αγώνων του 2004, προστέθηκε η παρ. γ στο άρθρο 41ΣΤ Ν. 2725/1999, σύμφωνα με την οποία με φυλάκιση μέχρι ενός έτους και χρηματική ποινή, εκτός εάν η πράξη τιμωρείται βαρύτερα σύμφωνα με άλλη διάταξη, τιμωρείται όποιος απευθύνει ατομικά ή ως μέλος ομάδας σε τρίτους εκφράσεις που προσβάλλουν την εθνική ταυτότητα των προσώπων αυτών ή είναι ρατσιστικού περιεχομένου ή προσβάλλει τον εθνικό ύμνο, τα ολυμπιακά σύμβολα ή τους ολυμπιακούς αγώνες.

Επίσης, σε συνέχεια των εξαιρετικά σοβαρών βιαιοπραγιών στα γήπεδα και των αποκαλύψεων περί διαφθοράς ψηφίστηκε ο *Νόμος 4049/2012 για την αντιμετώπιση της βίας στα γήπεδα, του ντόπινγκ, των προσυνεννοημένων αγώνων και λοιπές διατάξεις*[85]. Το άρθρο 4 εισάγει την ποινική αντιμετώπιση της οργανωμένης βίας με αφορμή ή αιτία αθλητικές εκδηλώσεις προσθέτοντας τα σχετικά αδικήματα στην παρ. 1 του άρθρου 187 ΠΚ (εγκληματική οργάνωση). Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, η ιδιαίτερη ποινική μεταχείριση καθίσταται αναγκαία λόγω των διαστάσεων που έχει λάβει το φαινόμενο. Επιπλέον, το άρθρο 5 προβλέπει τη λήψη διοικητικών μέτρων τα οποία λειτουργούν είτε κυρωτικά είτε προληπτικά (απαγόρευση διάθεσης εισιτηρίων, μεταφοράς των φιλάθλων, αλλαγή του τόπου διεξαγωγής του αγώνα, κάθε άλλο πρόσφορο μέτρο). Τέλος, στο άρθρο 3 προβλέπεται η απαγόρευση μετατροπής της στερητικής της ελευθερίας ποινής σε χρηματική και δεν χορηγείται αναστολή εκτέλεσης της ποινής όταν ο δράστης είναι ιδιαιτέρως επικίνδυνος, υπότροπος ή τελεί κατά συνήθεια τις προβλεπόμενες πράξεις.

Ο νόμος αντιμετωπίζει με μεγαλύτερη αυστηρότητα τη βία στα γήπεδα αλλά δεν διακρίνει ρητώς μεταξύ βίας και ρατσιστικής βίας – έστω παραπέμποντας στη διάταξη του άρθρου 79 παρ. 3 ΠΚ (ρατσιστικό κίνητρο = επιβαρυντική περίσταση στην επιμέτρηση της ποινής). Ωστόσο ο εφαρμοστής του νόμου πρέπει να εξετάζει την περίπτωση ρατσιστικού κινήτρου.

Η υιοθέτηση των διατάξεων αυτών δεν αρκεί, ιδίως αν αυτές μείνουν ανεφάρμοστες ή δεν συνοδευτούν από την σαφή εκ μέρους της Πολιτείας καταδίκη σε κάθε περίπτωση του ρατσιστικού στοιχείου. Η ECRI συνιστά προς ενίσχυση της νομοθεσίας στην πράξη την παροχή εξαντλητικών οδηγιών για την αναγνώριση των ρατσιστικών περιστατικών, ιδίως των ρατσιστικών προσβολών και ύμνων, των ρατσιστικών πανό και συμβόλων, των σημαιών, των φυλλαδίων και των εικόνων οι οποίες διακινούν ρατσιστικά μηνύματα. Πρέπει εξάλλου να προβλεφθεί μηχανισμός ο οποίος θα επαγρυπνά κατά τη διάρκεια των αγώνων και θα έχει την αρμοδιότητα να διαχειρίζεται τα περιστατικά. Σημαντική είναι η υιοθέτηση κανόνων οι οποίοι θα καθορίζουν τις υποχρεώσεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων (διαιτητών, προπονητών, υπευθύνων του σταδίου, σωμάτων ασφαλείας και ιδιωτικού προσωπικού ασφαλείας).

83. Για μια ανάλυση του ρόλου της ανεργίας, της εκπαίδευσης, των προβλημάτων του κοινωνικού κράτους στο χουλιγκανισμό στις περιπτώσεις της Αγγλίας και της Ιταλίας, βλ. Α. Τσουκαλά, *Sport et violence: l'évolution de la politique criminelle a l' égard du hooliganisme en Angleterre et en Italie 1970-1995*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1995, σελ. 36-76.
84. RAXEN NFP Greece, HLHR-ΚΕΜΟ/i-RED, Μ. Παύλου (επ.), *Preventing racism, xenophobia and related intolerance in sport across the European Union*, Country Report, 2009, παρ. 32-33.
85. ΦΕΚ 35 Α΄/23.2.2012.

Εκτός από την απαγόρευση ρατσιστικών συμβόλων ή συνθημάτων, οι ομάδες θα έπρεπε από κοινού να διακηρύξουν ότι καταδικάζουν και καταπολεμούν το ρατσισμό. Οι ποδοσφαιρικές ομάδες οφείλουν να υιοθετήσουν μέτρα αυτορρύθμισης και να ενσωματώσουν αντιρατσιστικούς όρους συμπεριφοράς. Στις σοβαρές περιπτώσεις ρατσιστικών πράξεων βίας, οι σύλλογοι οφείλουν να ειδοποιούν και να συνεργάζονται με την αστυνομία.

Η Διαρκής Επιτροπή Αντιμετώπισης της Βίας (άρθρο 2) πρέπει να εντάξει στις αρμοδιότητές της την παρακολούθηση του φαινομένου της ρατσιστικής βίας στα γήπεδα. Η Επιτροπή αυτή θα μπορούσε να αναπτύξει μια πλατφόρμα συνεργασίας με τις αθλητικές ομοσπονδίες και τις επαγγελματικές ενώσεις ώστε να παρακολουθεί τη διαδικασία εισχώρησης των εξτρεμιστικών ομάδων στους συλλόγους των φιλάθλων.

Η ΕΕΔΑ συνοψίζει τις προτάσεις της, τις οποίες δεν θεωρεί εξαντλητικές, για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας στα γήπεδα, ιδίως αυτής που προέρχεται από εξτρεμιστικές ομάδες:

→ Αναγνώριση του προβλήματος από την Πολιτεία, τις αθλητικές ομοσπονδίες και τις επαγγελματικές ενώσεις.Εξέταση κατά περίπτωση του ενδεχόμενου εφαρμογής της επιβαρυντικής περίστασης της τέλεσης του εγκλήματος με ρατσιστικό κίνητρο (79 παρ. 3 ΠΚ).

→ Προσθήκη στις αρμοδιότητες της Διαρκούς Επιτροπής Αντιμετώπισης της Βίας της παρακολούθησης της ρατσιστικής βίας στα γήπεδα.

→ Δημιουργία πλατφόρμας συνεργασίας μεταξύ της Διαρκούς Επιτροπής Αντιμετώπισης της Βίας και των αθλητικών ομοσπονδιών και συλλόγων με σκοπό την παρακολούθηση της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων.

→ Παροχή σαφών οδηγιών για την αναγνώριση των ρατσιστικών περιστατικών.

→ Σαφής καταγραφή των υποχρεώσεων όλων των επαγγελματιών των εμπλεκομένων επαγγελματιών στα αθλητικά γεγονότα.

→ Διακήρυξη υπέρ της καταπολέμησης του ρατσισμού από τις αθλητικές ομοσπονδίες και υιοθέτηση μέτρων αυτορρύθμισης για τη διαχείριση του ζητήματος στο εσωτερικό τους.

→ Συνεργασία με την αστυνομία σε περιπτώσεις εγκληματικών πράξεων με ρατσιστικό κίνητρο.

V. Επιγραμματική παράθεση των προτάσεων της ΕΕΔΑ

Εξτρεμιστικές ομάδες

Προς την Πολιτεία:

→ Επαγρύπνηση έναντι ομάδων οι οποίες διαδίδουν απόψεις βασισμένες στο φυλετικό μίσος.

→ Ενημέρωση των αστυνομικών δυνάμεων σχετικά με τις συνέπειες της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων και εκπαίδευση ώστε να αντιδρούν καταλλήλως.

→ Συλλογή αποδεικτικών στοιχείων ώστε η εφαρμογή του άρθρου 187 ΠΚ στις περιπτώσεις των εξτρεμιστικών οργανώσεων να καθίσταται δυνατή.

→ Δημιουργία ειδικής αστυνομικής ομάδας για την παρακολούθηση και την αντιμετώπιση των εξτρεμιστικών ομάδων.

→ Ανάπτυξη συνεργασίας με ειδικούς επιστήμονες, οι οποίοι μελετούν τη δράση και την εξέλιξη τέτοιων οργανώσεων και με τις ΜΚΟ, οι οποίες έρχονται σε επαφή με τα θύματα και γίνονται οι ίδιες στόχος των εξτρεμιστικών ομάδων.

→ Προστασία των δικαιωμάτων των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διασφάλιση της πρόσβασής τους στη δικαιοσύνη και τις αρχές.

→ Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε επίπεδο τοπικών συμβουλίων σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις τέτοιων ιδεολογιών.

→ Προγράμματα πρόληψης στα σχολεία και σύνδεση με τα μέτρα καταπολέμηση της ενδοσχολικής βίας. Ενδεικτικά[86]: α) εμπλουτισμός της εκπαιδευ-

86. Βλ. περισσότερα στις Συμπερασματικές σκέψεις και προτάσεις του Γ. Μόσχου, *στο* Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου (διευθ.), Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου – Ειδική Επιτροπή Μελέτης των Ομάδων Ενδοσχολικής Βίας, *Ομαδική βία και επιθετικότητα στα σχολεία*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 338-347.

τικής ύλης με ενότητες σχετικά με την καταπολέμηση της ρατσισμού και της βίας, β) βιωματική μάθηση με αντικείμενο τη συνύπαρξη και τον σεβασμού του διαφορετικού, γ) μηχανισμοί πρόληψης εντός του σχολικού συμβουλίου με την συμμετοχή των εκπαιδευτικών και των παιδιών.

→ Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για τους νέους στις δύσκολες περιοχές όπου οι εξτρεμιστικές ομάδες στρατολογούν.

→ Υποστήριξη πολιτιστικών και επιστημονικών εκδηλώσεων με αντικείμενο την καταπολέμηση του ρατσισμού και ιδίως την εξήγηση των μεθόδων και των συνεπειών της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων.

→ Σαφής και ρητή καταδίκη των εξτρεμιστικών ομάδων και των πρακτικών τους από την πολιτική ηγεσία.

Δημόσιος πολιτικός λόγος

Προς τα πολιτικά κόμματα, τα δημόσια πρόσωπα και τα ΜΜΕ:

→ Αποδοκιμασία του ρατσιστικού δημόσιου λόγου από όποιον κι αν προέρχεται, συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων της Εκκλησίας.

→ Ανάπτυξη πολιτικών επιχειρημάτων βάσει πραγματικών στοιχείων έναντι των λαϊκιστικών προκλήσεων από τους εξτρεμιστικούς πολιτικούς φορείς.

→ Ανάπτυξη διαλόγου και σχέσεων εμπιστοσύνης με τις ευάλωτες ομάδες – συνήθη στόχο του ρατσιστικού λόγου.

→ Υιοθέτηση μέτρων αυτορρύθμισης για τα πολιτικά κόμματα τα οποία συμμετέχουν στη Βουλή και στις βουλευτικές εκλογές.

→ Αυτοσυγκράτηση ως προς την αναμετάδοση του δημόσιου ρατσιστικού λόγου από τα ΜΜΕ και κυρίως τη σαφή απαξίωσή του σε κάθε περίπτωση.

Ρατσιστική βία στα γήπεδα

Επί του Νόμου για την αντιμετώπιση της βίας στα γήπεδα:

→ Εξέταση κατά περίπτωση του ενδεχόμενου εφαρμογής της επιβαρυντικής περίστασης της τέλεσης του εγκλήματος με ρατσιστικό κίνητρο (79 παρ. 3 ΠΚ).

→ Προσθήκη στις αρμοδιότητες της Διαρκούς Επιτροπή Αντιμετώπισης της Βίας της παρακολούθησης της ρατσιστικής βίας στα γήπεδα.

→ Δημιουργία πλατφόρμας συνεργασίας μεταξύ της Διαρκούς Επιτροπής Αντιμετώπισης της Βίας και των αθλητικών ομοσπονδιών και συλλόγων με σκοπό την παρακολούθηση της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων.

Προς τις αθλητικές ομοσπονδίες, τις επαγγελματικές ενώσεις και τις ομάδες:

→ Αναγνώριση του προβλήματος και ιδίως του ρατσιστικού κινήτρου από τις αθλητικές ομοσπονδίες και τις επαγγελματικές ενώσεις.

→ Παροχή σαφών οδηγιών για την αναγνώριση των ρατσιστικών περιστατικών.

→ Σαφής καταγραφή των υποχρεώσεων όλων των εμπλεκομένων επαγγελματιών στα αθλητικά γεγονότα.

→ Διακήρυξη υπέρ της καταπολέμησης του ρατσισμού από τις αθλητικές ομοσπονδίες και υιοθέτηση μέτρων αυτορρύθμισης για τη διαχείριση του ζητήματος στο εσωτερικό τους.

→ Συνεργασία με την αστυνομία σε περιπτώσεις εγκληματικών πράξεων με ρατσιστικό κίνητρο.

2. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Ι. Σύσταση και σκοπός

Με πρωτοβουλία της ΕΕΔΑ και του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (ΥΑ) δημιουργήθηκε **Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας** με συμμετοχή 18 μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων φορέων: το Αίτημα, η Αντιγόνη, οι Γιατροί του Κόσμου, η Διεθνής Αμνηστία, η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Ελληνικό Παρατηρητήριο Συμφωνιών του Ελσίνκι, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, το Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων, το Κέντρο Ημέρας «Βαβέλ», η Κίνηση Υπεράσπισης των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών/στριών (Πάτρα), η ΜΕΤΑδραση, το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, η Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών, η Ομάδα Νομικών για την Υπεράσπιση των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών (Θεσσαλονίκη), το Φόρουμ Μεταναστών Κρήτης, το i-RED Ινστιτούτο για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ετερότητα και το PRAKSIS, καθώς και ο Συνήγορος του Πολίτη ως παρατηρητής.

Η δημιουργία του Δικτύου προέκυψε σε συνέχεια δύο σημαντικών διαπιστώσεων: α) της απουσίας ενός επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας και β) της ανάγκης διασύνδεσης των φορέων, οι οποίοι καταγράφουν με δική τους πρωτοβουλία τα περιστατικά αυτά που συντελούνται σε βάρος προσώπων τα οποία προσέρχονται στις υπηρεσίες τους. Οι συμμετέχοντες φορείς έχουν συνάψει συμφωνία συνεργασίας με σκοπό την αναπλήρωση του κενού που δημιουργεί η απουσία ενός επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής περιστατικών και τάσεων του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις του Κράτους. Το Δίκτυο Καταγραφής παραμένει ανοιχτό σε όποιον φορέα έχει τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά συμμετοχής, δηλαδή προσφέρει ιατρικές, κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες ή/και έρχεται σε άμεση επαφή με τα θύματα ρατσιστικής βίας.

Κατά τη χρονική περίοδο Ιούνιος 2011-Σεπτέμβριος 2011, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής βίας δημιούργησε ομάδα εργασίας, η οποία είχε ως αντικείμενο τη δημιουργία ***ειδικού κοινού εργαλείου για την καταγραφή των περιστατικών ρατσιστικής βίας***. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες και ολοκληρώθηκε η σύναψη της Συμφωνίας Συνεργασίας, η οποία προβλέπει το σκοπό και τα μέσα επίτευξης του Δικτύου, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών του Δικτύου.

ΙΙ. Πιλοτική εφαρμογή και παρουσίαση αποτελεσμάτων

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής βίας ξεκίνησε πιλοτικά την 1η Οκτωβρίου τη συστηματική καταγραφή πράξεων βίας με ρατσιστικό κίνητρο και χρησιμοποιεί την κοινή **Φόρμα Καταγραφής Ρατσιστικού Περιστατικού** με στόχο να προκύπτουν σαφείς και ολοκληρωμένες κατά το δυνατόν ενδείξεις για τις ποσοτικές και ποιοτικές τάσεις της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα. Οι συμμετέχοντες φορείς τηρούν την αρχή της εμπιστευτικότητας. Το περιστατικό καταγράφεται και γνωστοποιείται στο Δίκτυο χωρίς καμία αναφορά σε προσωπικά στοιχεία. Το Δίκτυο καταγραφής των ρατσιστικών περιστατικών διατυπώνει συστάσεις και ευαισθητοποιεί την κοινή γνώμη για την καταπολέμηση του ρατσισμού. Η δημοσιοποίηση και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε σε συνέντευξη τύπου στις 21.03.2012, με αφορμή την Παγκόσμια Μέρα για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων. Στη Συνέντευξη Τύπου μίλησαν:

- Η Υπεύθυνη Τομέα Προστασίας του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα, κ. Καλλιόπη Στεφανάκη.
- Ο Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, κ. Κωστής Παπαϊωάννου.Η επιστημονική συνεργάτιδα της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, κ. Τίνα Σταυρινάκη.
- Ο Πρόεδρος του Ελληνικού Φόρουμ Μεταναστών κ. Μοαβία Αχμέτ.
- Ο Πρόεδρος του Ελληνικού Φόρουμ Προσφύγων, κ. Γιονούς Μοχαμαντί.

Εντός του **πιλοτικού τριμήνου**, καταγράφηκαν περιστατικά κυρίως στη γεωγραφική περιοχή στην οποία δραστηριοποιούνται οι συμμετέχοντες φορείς, δηλαδή στις περιοχές του κέντρου της Αθήνας (πλησίον της Ομόνοιας, στην πλατεία Αττικής, στον Άγιο Παντελεήμονα) και σε ορισμένες περιοχές της Πάτρας. Επομένως, λόγω των σοβαρών γεωγραφικών περιορισμών και της μεθόδου καταγραφής βάσει αυτόβουλης μαρτυρίας του θύματος, τα αποτελέσματα αντιπροσωπεύουν ένα μικρό έως ελάχιστο μόνο δείγμα της πραγματικής κατάστασης. Οι συμμετέχοντες φορείς διαπίστωσαν ότι ακόμα και στις περιπτώσεις στις οποίες το θύμα, συχνά με νωπά τα σημάδια της βίας, αναζητά κάποια βοήθεια στις υπηρεσίες τους, αποφεύγει την καταγγελία. Οι λόγοι αυτής της απροθυμίας μπορούν να αναζητηθούν στο φόβο, στην έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα και κάποιες φορές, στην παθητική εξοικείωση με τη ρατσιστική συμπεριφορά.

Συνοπτικά, καταγράφηκαν κατά την περίοδο 01.10.2011-31.12.2011, **63 περιστατικά ρατσιστικής βίας**. Στα **51** από αυτά εμπλέκονται **περισσότεροι θύτες**.

Στοιχεία σχετικά με τους θύτες: 18 θύτες φέρονται να λειτουργούν ως **μέλη εξτρεμιστικών ομάδων** και **26** ως **μεμονωμένοι πολίτες**. Οι περισσότεροι **θύτες** είναι **άνδρες** (61 έναντι 2 γυναικών). Σημειώνεται ωστόσο ότι στα ομαδικά περιστατικά εμπλέκονται και γυναίκες.

Στοιχεία σχετικά με τα θύματα: κυρίως **άνδρες**, με αναλογία 56 προς 7 **γυναίκες** (στα περιστατικά με περισσότερα θύματα η καταγραφή βασίστηκε στη μαρτυρία 1 θύματος). Τα θύματα προέρχονται κυρίως από το Αφγανιστάν (25), την Υποσαχάρια Αφρική (21), το Μπαγκλαντές (4) και το Πακιστάν (2).

Εκ των θυμάτων, **27 είναι χωρίς χαρτιά, 23 αιτούντες άσυλο, 5 νόμιμα διαμένοντες, 1 αναγνωρισμένος πρόσφυγας και 1 δικαιούχος επικουρικής προστασίας** (σε 6 περιπτώσεις το καθεστώς του θύματος είναι άγνωστο).

Στοιχεία σχετικά με την πράξη: κυρίως σωματικές βλάβες (30) και βαριές σωματικές βλάβες (12) (10 με ανάγκη ιατρικής περίθαλψης). Καταγράφηκαν, τέλος, κρούσματα καταστροφής περιουσιακών στοιχείων (καταστροφή οχήματος διανομής παντοπωλείου, εμπρησμός ανθοπωλείου).

Επιπλέον, προκύπτει μία τάση **ομαδικής βίας με τη συμμετοχή ανηλίκων**. Στις περιπτώσεις αυτές καταγράφεται **στοιχειώδης οργάνωση στο δημόσιο χώρο** (πλατείες κλπ) και **χρήση αυτοσχέδιων κυρίως όπλων**, ωστόσο δυνάμει φονικών. Επιπλέον, προκύπτει η **πρακτική «περιπολίας»** από **μαυροφορεμένους μοτοσικλετιστές**, με κράνη ή καλυμμένο πρόσωπο, οι οποίοι επιτίθενται εν κινήσει και συχνά σε στάσεις λεωφορείων. Οι ομάδες επίσης χρησιμοποιούν **μεγαλόσωμους σκύλους** για εκφοβισμό. Οι επιθέσεις κατά των γυναικών έχουν στοιχεία απειλής της γενετήσιας αξιοπρέπειάς τους με ρητή σύνδεση με το χρώμα τους.

Ειδική κατηγορία αποτελούν τα **18** περιστατικά όπου συνδέεται η **αστυνομική με τη ρατσιστική βία** (10 στην Αθήνα και 8 στην Πάτρα). Πρόκειται για περιστατικά στα οποία ένστολοι, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και σε επιχειρήσεις ρουτίνας, καταφεύγουν σε έκνομες ενέργειες και πρακτικές άσκησης βίας. Καταγράφηκαν, επίσης, περιπτώσεις προσαγωγών στα αστυνομικά τμήματα, κράτησης και κακομεταχείρισης για ορισμένο χρονικό διάστημα κάποιων ωρών, καθώς και η καταστροφή νομιμοποιητικών εγγράφων. Σε μία περίπτωση, ένστολος κατέστρεψε φάρμακα τα οποία ο αλλοδαπός είχε προμηθευτεί από ιατρείο ΜΚΟ.

Το **Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας** διαπιστώνει ότι τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής είναι εξαιρετικά ανησυχητικά και η ανησυχία αυξάνεται από το γεγονός ότι δεν πρόκειται καν για την κορυφή του παγόβουνου. Η βραχύβια πιλοτική περίοδος, οι περιορισμένοι πόροι του δικτύου, η ανάγκη ενίσχυσης της συνεργασίας με τις μεταναστευτικές κοινότητες και η συχνή δημοσιοποίηση περιστατικών σε άλλες περιοχές από αυτές όπου δραστηριοποιούνται οι συμμετέχοντες φορείς φανερώνουν ότι η ρατσιστική βία εξαπλώνεται με τρομακτικούς ρυθμούς και απειλεί την ήδη πληγείσα κοινωνική συνοχή. Επισημαίνεται με τη μεγαλύτερη δυνατή έμφαση πως στις παρούσες συνθήκες οικονομικής ύφεσης, ρήξης του κοινωνικού ιστού και ταχύτατης περιθωριοποίησης ομάδων του πληθυσμού, το φαινόμενο απειλεί να λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις.

III. Προτάσεις προς την Πολιτεία

Το **Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας** υπενθυμίζει ότι η ατιμωρησία πυροδοτεί την εγκληματικότητα, διαιωνίζει τον φαύλο κύκλο της βίας και υποδαυλίζει τις κοινωνικές διαμάχες. Για τους λόγους αυτούς, προτείνει στην Πολιτεία:

- τη δημιουργία ενός **ενιαίου ειδικού συστήματος καταγραφής ρατσιστικών εγκλημάτων**, το οποίο θα διαχειρίζεται το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το σύστημα αυτό θα συνδέει τα στοιχεία των ΜΚΟ, των νοσοκομείων και άλλων κατάλληλων φορέων.
- τη **σταθερή συνεργασία** με το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής, τις ΜΚΟ και τις κοινότητες των μεταναστών, οι οποίες έρχονται σε επαφή με τα θύματα, με σκοπό την αναζήτηση κατάλληλων λύσεων και το σχεδιασμό συγκεκριμένων μέτρων κατά της ρατσιστικής βίας.
- την **καθιέρωση ειδικών οδηγιών επί των διαδικασιών αστυνομικής διερεύνησης** του ρατσιστικού εγκλήματος, την καταπολέμησης της ανοχής εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων τέτοιων συμπεριφορών και τη διασφάλιση της παραπομπής στη δικαιοσύνη των δραστών, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες.

Οι οργανώσεις και οι φορείς που συμμετέχουν στο Δίκτυο γνωρίζουν ότι τα σοβαρά προβλήματα υποβάθμισης και αυξημένης παραβατικότητας, που χαρακτηρίζουν μία σειρά περιοχές που συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό περιθωριοποιημένων μεταναστών και προσφύγων, αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να αναπτυχθούν κοινωνικές εντάσεις, ξενοφοβικές συμπεριφορές, ακόμη και ανοχή μερίδας του πληθυσμού απέναντι σε φαινόμενα βίας με ρατσιστικά κίνητρα. Γι' αυτό και επισημαίνουν ότι, οι παραπάνω προτάσεις για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πράξεων ρατσιστικής βίας, πρέπει να συνοδεύονται από μέτρα και πολιτικές βελτίωσης του κλίματος ασφάλειας στις γειτονιές, πάταξη των κυκλωμάτων διακίνησης ανθρώπων, εμπορίας ναρκωτικών, πορνείας και εγκληματικότητας, αναβάθμισης των περιοχών αυτών και ανακούφισης του συνόλου του πληθυσμού, περιορισμού της γκετοποίησης άπορων/άστεγων μεταναστών και προσφύγων και προώθησης της κοινωνικής τους ένταξης, όπου αυτό είναι δυνατό.

Σημειώνεται τέλος ότι εκδηλώθηκε ιδιαιτέρως ζωηρό ενδιαφέρον από τον Τύπο και δόθηκε η ευκαιρία να παρουσιαστεί η πρωτοβουλία αυτή της ΕΕΔΑ και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, σε σειρά τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών.

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας συνεχίζει τη δράση του και σύμφωνα με τις αποφάσεις που λήφθηκαν κατά την

τελευταία συνάντηση του Δικτύου στις 06.03.2012, στοχεύει στην ενδυνάμωση των εργαλείων του και ιδίως της συνεργασίας του με τις κοινότητες των μεταναστών και των προσφύγων.

3. Εκπαιδευτικό Σεμινάριο και εστιασμένη συζήτηση με μαθητές Γυμνασίου

Στο πλαίσιο της ίδιας πρωτοβουλίας και της αρμοδιότητας της ΕΕΔΑ να αναπτύσσει πρωτοβουλίες ενημέρωσης και εκπαίδευσης, η Επιτροπή διοργάνωσε από κοινού με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για του Πρόσφυγες και το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) ειδικό εκπαιδευτικό σεμινάριο για τις ΜΚΟ και τους φορείς, οι οποίοι παρέχουν ιατρική, κοινωνική και νομική βοήθεια σε θύματα ρατσιστικής βίας και συμμετέχουν στο Δίκτυο.

Το *Εργαστήρι για τις ΜΚΟ με θέμα την πρόληψη και την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους* πραγματοποιήθηκε στις 8-9.11.2011, στα γραφεία της ΕΕΔΑ. Κατά το εκπαιδευτικό σεμινάριο, διερευνήθηκαν εκδηλώσεις μισαλλοδοξίας και ο αντίκτυπος τους, η έννοια των εγκλημάτων μίσους σε σχέση με άλλες έννοιες και δημιουργήθηκαν ομάδες εργασίας για την παρουσίαση υποθέσεων εργασίας. Επιπλέον, εκτενώς συζητήθηκε ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους, ιδίως ως προς την ανάπτυξη ειδικών δράσεων στα ακόλουθα πεδία:

α) ευαισθητοποίηση σχετικά με τον αντίκτυπο των εγκλημάτων μίσους,

β) άσκηση πιέσεων για βελτίωση της νομοθεσίας,

γ) συνεργασία με τις αστυνομικές αρχές και τα θεσμικά όργανα,

δ) συνεργασία με την κοινωνία,

ε) παροχή βοήθειας στα θύματα.

Εκτός από την παρουσίαση του νομοθετικού πλαισίου στην Ελλάδα, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τις δυνατότητες ελέγχου, παρακολούθησης και δημοσιοποίησης των εγκλημάτων μίσους.

Απαραίτητο προκαταρκτικό στάδιο του σεμιναρίου αποτέλεσε η πραγματοποίηση **εστιασμένης συζήτησης μεταξύ δύο εκπαιδευτών εκ μέρους του ΟΑΣΕ και ομάδας περίπου είκοσι μαθητών του Αρσακείου (Γυμνάσιο) σχετικά με ζητήματα ρατσισμού, διακρίσεων και ρατσιστικής βίας**. Κατά την συζήτηση αυτή, οι μαθητές ενημερώθηκαν για τη δράση της ΕΕΔΑ και του ΟΑΣΕ, καθώς και για την επίδραση του ρατσισμού στο σχολικό περιβάλλον και τις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Η συμβολή εκ μέρους των μαθητών τροφοδότησε το εκπαιδευτικό σεμινάριο για τις ΜΚΟ, καθώς τα στερεότυπα και τα προβλήματα που αναδείχθηκαν χρησιμοποιήθηκαν για τις υποθέσεις εργασίας του σεμιναρίου. Στόχος ήταν η προσαρμογή των γενικών εννοιών στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής κοινωνίας. Η εμπειρία αυτή των μαθητών εξάλλου βοήθησε σημαντικά ώστε να αναδυθούν σημαντικές πτυχές της ενδοσχολικής ζωής, τις οποίες οι εκπαιδευτικοί χαρακτήρισαν ιδιαιτέρως σημαντικές και δύσκολα ανιχνεύσιμες.

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΣΕ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ

Α. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

1. Δήλωση της ΕΕΔΑ κατά την παρουσίαση της Έκθεσης για την Ελλάδα του Ειδικού Εισηγητή του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια κ. M. Nowak

Η ΕΕΔΑ με επιστολή της εξουσιοδότησε την κ. K. Rose, εκπρόσωπο στη Γενεύη της Διεθνούς Συντονιστικής Επιτροπής των Εθνικών Θεσμών για την Προώθηση και Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ICC), να αναγνώσει εκ μέρους της ΕΕΔΑ δήλωση κατά τη 16η σύνοδο του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ που έλαβε χώρα στη Γενεύη από τις 28 Φεβρουαρίου έως 25 Μαρτίου 2011, κατά την παρουσίαση της Έκθεσης του Ειδικού Εισηγητή του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια κ. M. Nowak μετά από επίσκεψή του στην Ελλάδα κατά τον Οκτώβριο του 2010. (02.03.2011)

1. The Greek National Commission for Human Rights is a NHRI with A status accreditation with the ICC, in full compliance with the Paris Principles.
2. The NCHR presents this statement on the basis of the recommendations and findings of the mission to Greece by the Special Rapporteur on Torture, which took place in October 2010 and included a consultation with the National HR Commission. The NCHR considers the present statement as a means to emphasize on a number of questions that have been identified by the SR's Report, and which coincide with its own recommendations before the Greek authorities.
3. Throughout his mission report, the SR stresses the link between the critical conditions observed in the quasi totality of detention facilities visited and the overwhelming increase of irregular migrants entering Greece, as well as the difficulties due to the financial crisis the country is facing. As the SR recommends, the NCHR has repeatedly underlined the urgent need for a fairer system of burden sharing among European countries regarding asylum and migration policies, while simultaneously requesting by the Greek authorities to do their utmost to respond to the legitimate concerns of asylum seekers and irregular migrants in an adequate fashion.
4. Regarding torture and ill-treatment in Police Stations, the NCHR has criticised the dysfunctional existing mechanism of complaints' handling and recommended the establishment of an independent body with full investigative power, as noted by the SR. It has also criticized the use of police detention facilities as de facto facilities for administrative detention of migrants. The NCHR has further recommended that Greek Police receive appropriate training in order to comply with HR standards during the exercise of their routine functions.
5. The NCHR is systematically turning its attention on the ***dramatic conditions of detention in Greek prisons, police stations and aliens' detention facilities***, and has produced a series of relevant reports and resolutions, which are publicly available. Its positions and proposals are congruous with the observations and recommendations of the SR, as well as with those of all international bodies competent on the matter. In particular, the NCHR has underlined the need to develop a new and comprehensive correctional policy, including non-custodial measures and post-correctional care, with emphasis on drug related offences. It also recommends the separation between pre-trial and convicted detainees, the provision of appropriate health care, as well as of meaningful opportunities for education, work and recreation.
6. Regarding the detention of migrants, the NCHR is adamant on the need for Greece to proceed to the ***adequate implementation of the recently initiated reform in the management of both the immigration and asylum granting system***. It has also stressed the issue of the lack of train-

ing of police personnel involved in the functioning of aliens' detention facilities. It is underlining the need for an efficient operation of the newly established screening centres for the identification and registration of migrants, and all other types of reception and detention facilities announced.

7. Regarding the access to ***refugee protection and to non-refoulement***, the NCHR, in accordance with the SR, stresses the need for a careful assessment on a case-per-case basis, for putting the processing of asylum applications under civil authority and for providing the applicants with adequate interpretation and legal assistance.

8. Last, but not least, and once more in accordance with the SR, the NCHR re-iterates its position urging the Government ***to ratify the OPCAT***, a step that would impel the country to proceed to a comprehensive review of its overall performance in the management of detention related issues and facilities.

9. Thank you for the opportunity to contribute with this oral statement to the work of the HRC and that of the SR on Torture.

2. Αποστολή στην Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης σχολίων επί της 21ης Έκθεσης της Ελλάδας

Η ΕΕΔΑ απέστειλε στις 04.04.2011 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης τα σχόλιά της επί της 21ης Ελληνικής Έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη ενόψει της εξέτασής της από την Επιτροπή. Σημειώνουμε δε, ότι η ΕΕΔΑ απέστειλε απευθείας τα σχόλιά της στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης που ήταν αρμόδιο για τη σύνταξη Έκθεσης παρέλειψε να στείλει το Σχέδιο της Έκθεσης στην ΕΕΔΑ ώστε η τελευταία να εκφέρει τη γνώμη της σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 6 (ε) του Ν. 2667/1998.

Article 7 par. 1-Minimum age of admission to employment

***Page 7 of the Report*:** The NCHR has noted on several occasions that the Labour Inspectorate may not perform its duties efficiently despite the efforts of its staff, due to lack of human resources and of the necessary infrastructure, a problem also noted by the Labour Inspectorate itself in its annual reports. If it is not strengthened and its scope of action is not extended so as to cover all the sectors and all the regions of Greece, its effectiveness will diminish even more.[1]

Article 7 par. 10-Special protection against physical and moral dangers

***Page 11 of the Report*:** Law 3064/2002 and Presidential Decree 233/2003 regarding trafficking were amended by Law 3875/2010 (OG A' 158) "Ratification and implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized and its three Protocols and relevant provisions". The said law improves the legal framework for the protection of minors against trafficking by extending, for example, the reflection period as recommended by the NCHR.[2] Given the importance that the Committee for Social Rights attaches to the question of trafficking, the NCHR attaches to the present comments its Report on Trafficking, the content of which, irrespective of some legislative changes, remains pertinent.

Under article 44 par. 1 of Law 3385/2005 as amended by Law 3875/2010, victims of trafficking, if they are characterized as such by the Public Prosecutor under certain conditions, they are granted a residence permit irrespective of whether or not they cooperate with the prosecutorial authorities.[3]

1. NCHR, "Comments on the Bill "Implementation of the Principle of Equal opportunities and Equal treatment of Men and Women in Matters of Employment and Occupation-Harmonization of Legislation with Directive 2005/54/EC of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006"", *Annual Report 2008* [in English], p. 49.
2. NCHR, "Positions and Proposals of the NCHR on Trafficking in Persons-The Situation in Greece", *Annual Report 2007* [in English], p. 52.
3 Also recommended by the NCHR, *ibid*.

Page 12 of the Report: Greece ratified the Optional Protocol to the UN Convention on the Rights of the Child on the trafficking of children, child prostitution and child pornography by Law 3625/2007. Article 8 par. 3, in conjunction with par. 1 of Law 3625/2007, amends the legal framework on the protection of personal data providing for the disclosure by the prosecutor of the data concerning prosecution or convictions related to crimes, felonies or offences of intent, in particular against life, sexual liberty, financial exploitation of sexual life, personal freedom, property, rights related to property, violations of the legislation related to drugs, conspiracy against public order as well as offences committed against minors. The NCHR has noted that the said provision does not define the type and the extent of information which may be disclosed. Therefore, the disclosure related to the prosecution or convictions may well result in the disclosure of the identity of the minor victim, which is in contravention of article 8 of the UN Protocol.[4]

Page 13 of the Report: The Ombudsman for the Rights of the Child has submitted to the competent Ministries recommendations regarding the protection of the rights of minors in internet cafes.[5]

Article 8- Right to the protection of working women

At this point it should be noted that the financial crisis in Greece brings about a growing deterioration of women's status in the labour market. The introduction of a new kind of collective agreement – the Special Undertaking Collective Agreement – which may cover a large number of matters and prevails over Sectoral Collective Agreements (article 13 of Law 3899/2010, OG A' 212), is at the expense of women, due to their limited participation in unions and their limited possibilities of individual bargaining. Thus, women are deprived of an important safety net. Given that Sectoral Collective Agreements often provide for more favourable working terms and conditions than the legislation or National General Collective Agreements, including measures which enhance the protection of maternity, parenthood and the family, the primacy of Special Undertaking Collective Agreements is very likely to undermine the protection of maternity, parenthood and the family. It is obvious that women will be increasingly compelled to accept unfavourable individual working terms and conditions under the growing threat of unemployment (which is much higher for them than for men).

The NCHR has repeatedly stressed the need to grant parental leave as an autonomous, non-transferable right to all employees of both sexes, in both private and public sector. Moreover, regarding the private sector, where parental leave is unpaid, the NCHR has underlined the need to replace pay with social benefits, and to maintain in all cases social security coverage.

The NCHR notes the existence of serious problems in law and practice concerning parental leave and the protection of maternity, such as the following:

Maternity leave: Article 52 of the Code for Civil Servants (CCS) (Law 3528/2007, OG A' 26) provides for a five months' paid maternity leave (two months before and three months after childbirth). Civil servants who give birth to more than three children are entitled to an additional two months leave for every further child (starting with the 4th child). By virtue of article 4 par. 5 of Law 2839/2000 (OG A' 196), the above provisions also apply to the personnel employed by the State on a contract of indefinite duration. The personnel employed by the State on a fixed term contract are not entitled to the maternity leave provided by the CCS, but only to the shorter maternity leave provided for the private sector. This maternity

4. NCHR, "Disclosure of personal data concerning criminal prosecutions and convictions", *Annual Report 2008*, p. 42.
5. Greek Ombudsman, "The protection of rights of minors in internet cafes" (June 2010) http://0-18.gr/downloads/internet_cafe_protaseis_Iounios_%20teliko_2010.pdf [in Greek].

leave is seventeen weeks (eight weeks before and nine weeks after childbirth) only (article 11 of Law 2874/2000 (OG A' 286), which sanctioned article 7 of the General National Collective Agreement of 23.05.2000). Thus, employees of the same employer (the State) are treated differently and discrimination is created to the detriment of employees of the State on a fixed term contract, as compared to their colleagues who are civil servants or are employed by the State on a contract of indefinite duration.

Moreover, the conditions for granting the pregnancy and childbirth allowance by the Social Insurance Fund-IKA) are stricter than those applying to the sickness allowance; this is contrary to Directive 92/85/EEC.[6] Besides, several ministerial decisions limit in an unlawful way the scope of application of article 142 of Law 3655/2008, which grants a special maternity leave, thus creating discrimination against certain categories of mothers, whom they deprive of the protection provided by this Law.

Parental leave: a) Article 53 of the CCS provides for reduced working hours or, alternatively, nine months of paid parental leave for both parents, until the child reaches the age of four years. However, this is not granted as a personal and autonomous right, as required by Directive 96/34/EC.[7] b) According to the same article of the CCS, when the mother does not work, the father is not entitled to the above, unless the mother is unfit for raising the child. c) Employees of the State employed on a fixed term contract, are not entitled to the above, but only to the shorter parental leave provided for the private sector (three months and a half for each parent, until the child reaches the age of three and a half), which is unpaid (article 5 of Law 1483/1984, OG A' 153). Thus, employees of the same employer (the State) are treated differently and discrimination is created to the detriment of employees of the State on a fixed term contract, as compared to their colleagues who are civil servants or are employed by the State on a contract of indefinite duration.

There is a serious problem with civil servants parental leave in practice: when the nine months leave is not requested upon the expiry of maternity leave, but later, while the child is still under four, by a parent who made no use of the reduced working day, a 'fictitious use' of the reduced working day is taken into account, the leave being proportionately curtailed. The Legal Council of the State agreed with this practice,[8] which is in breach of the European Charter and EC law and which continues.

Parental leave in the private sector (Law 1483/1984) is ineffective, given that it is unpaid and pay is not replaced by social benefits, whereas in order to maintain his/her social security coverage, the employee needs to pay both his/her and the employer's contribution. As a result, take up of this leave is very low.

It would be very useful for the members of the European Committee for Social Rights to request from the Greek Ombudsman the English version of the two Annual Special Reports "On the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation" by its Department for Gender Equality where several problems regarding the implementation of laws addressing the issues under article 8 of the European Social Charter are depicted. It is noted that the Greek Ombudsman is one of the Equality Bodies who are competent for monitoring and promoting equal treatment between men and women in the field of employment and occupation. The other body is the Labour Inspectorate, which, however, is not independent, thus not fulfilling the criteria laid down by Directive 2006/54 (recast).[9]

6. Council Directive 92/85/EEC of 19 October 1992 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health at work of pregnant workers and workers who have recently given birth or are breastfeeding (10th individual Directive within the meaning of Article 16(1) of Directive 89/391/EEC), OJ L 348, 28.11.1992 p. 1-8

7. Council Directive 96/34/EC of 3 June 1996 on the framework agreement on parental leave concluded by UNICE, CEEP and the ETUC, OJ L 145, 19.06.1996 p. 4-9.

8. Legal Council of the State (LCS) Opinion 64/2008. The LCS (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους) represents the State before national and international/European courts and gives opinions at the request of public authorities submitted through a minister, which are not binding, unless the minister endorses them.

Article 16- The right of the family to social, legal and economic protection

In addition to the observations made under article 8, with respect to the part of the Report regarding the Roma population, we refer to our "Report and Recommendations on Issues concerning the Situation and Rights of the Roma in Greece" attached to the present comments.

Article 17-The right of mothers and children to social and financial protection

***Page 49 of the Report*:** There is a typing error: the Law concerned is Law **3719/2008** (and not Law 3718/2008, as quoted in the Report) on "Reforms for the Family, Children and Society". The NCHR has adopted, *inter alia*, the following comments regarding the relevant bill:

a) Parental custody (article 21 of the bill): The introduction of the rule of joint custody after the divorce or annulment of the marriage constituted a dangerous repealing of basic family law principles safeguarding the interests of the child. Moreover, the basic terms of the provision on joint custody, such as the term "usual acts of the child's daily life" were unclear and would cause harmful tensions to the detriment of children and more frequent intervention of the courts for parents disputes to be resolved. The Explanatory Report acknowledged the fact that the new provision might indeed result in an increase of disputes and that it required mature parents. Due to the obvious problems likely to be caused by the provision in question, the NCHR recommended that it be withdrawn from the bill, which was done.

b) Adoption (article 14 of the bill, article 16 of Law 3719/2008): The NCHR took the view that should the court substitute for the consent of the parents for their child to be given for adoption – after they have authorized the initiation of the adoption procedure –, there should be proof that they are indeed of unknown residence.

c) Divorce (article 19 of the bill, article 15 of Law 3719/2008): The NCHR held the view that certain serious acts of domestic violence and any attempt on the spouse's life should constitute irrebuttable presumption of irreparable breakdown of the marriage. This proposal was not endorsed.

e) Article 1532 CC: The NCHR proposed an amendment to article 1532 CC (consequences of improper exercise of custody): the exercise of any kind of violence against a minor to constitute case of improper exercise of custody. This proposal was not endorsed.

*f) Children born out of wedlock (article 15 of Law 3719/2008)***:** Regarding the custody of children born out of *wedlock*, article 1515 par. 1 CC, provides that it belongs to the mother. Par. 2 of this article, as amended by Law 3719/2008, provides that the father who has recognized his child may be assigned the custody in whole or in part after he/she applies to court, if that is in the best interest of the child. The requirement of the mother's consent, which was originally included in this provision, was omitted in Law 3719/2008. The NCHR took the view that the consent of the mother, should be explicitly required for the assignment of parental custody, in whole or in part, to the father, in order for abusive practices to be avoided.

Protection against maltreatment and abuse: Law 3500/2006 "Combating domestic violence and other provisions". The observations of the NCHR were the following:

a) The Bill does not deal with the essence

9. On the problems mentioned above, under article 8 of the ESC, see in particular NCHR, "Observations on the 7th Greek Report (2005-2008) to the Committee for the Elimination of Discrimination against Women", *Annual Report 2010* [in English], p. 64. and S. Koukoulis-Spiliotopoulos, "Retirement and harmonisation of family and work: issues of substantive gender equality and judicial protection (with reference to ECJ 26.3.2009 C-559/07)", *Review of Social Security Law* (*Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως*), 2009, pp. 753-785.

of the problem – the violence against women – nor with its root causes i.e. the persisting roles of "man-master" and "woman-servant".

b) The acts it purports to penalise are those already covered by the Penal Code, except for rape within marriage. Moreover, confusion will be created as to which acts will continue to be regulated by the Penal Code or by the new law. Furthermore, all the provisions of the Law should be incorporated in the relevant Codes (Penal Code, Code of Penal Procedure, Civil Code, Code of Civil Procedure) in order for legal certainty to be created.

c) The relevant legislation is neutral from the point of view of gender, covering perpetrators and victims of both genders. However, it fails to address the reasons why in practice the perpetrator – husband or partner – is often left unpunished when the victim is the wife or the female partner.

d) The establishment of *ad hoc* institutions to deal with the issue is not provided for.

e) The institution of the mediation of the Public Prosecutor in criminal issues, as provided for in the Bill, raises doubts regarding its constitutionality and effectiveness.

f) The police and the Public Prosecutor remain the main actors of the pro-judicial phase, although they have already been proven to be unsuitable for the task and overburdened by other tasks, while the establishment of an *ad hoc* institution to deal with the problem, such as a special body of family social workers, is not provided for.

g) The NCHR has also proposed that further criminal acts, which it mentioned specifically, be included in the notion of domestic violence.[10]

Page 55 of the Report: In 2003 Law 3189 "Reform of Juvenile Criminal Law" (OG A' 243) was adopted. The NCHR had proposed, *inter alia*, the following: a) The introduction into Greek legislation of special protective measures aiming at the rehabilitation and social integration of juvenile offenders; b) The amendment of the Bill so that specialized psychological care is provided to juvenile offenders; c) The strict observance of the rule requiring the separate detention of drug addicts and non-drug addicts also in the case of minor detainees. The NCHR also stressed the need to avoid institutionalized treatment of juvenile offenders. Law 3860/2010 (OG A' 111) "Improvements of Penal Legislation on minor offenders, prevention of and combating minors victimization and criminality" amended partly Law 3819/2003. The NCHR, preoccupied by the negative effect of the criminal record on the efforts of juvenile offenders to integrate back into society, especially in relation to their access to the labour market, adopted a decision entitled "Criminal Record of Juveniles and Young Adults".[11] Unfortunately, its recommendations regarding the reform of the criminal record were not included in the bill.

Page 60 of the Report: The part of the Report referring to the question of unaccompanied minors does not depict accurately the existing situation.[12] First, it needs to be noted that the Public Prosecutor assumes his/her tasks as temporary guardian in some cases only partially or not at all, due also to the fact that the Court's Social Service, provided for by the law, is not established yet. Furthermore, it is not true that minors are always detained in special areas and not with adults. In addition, it is to be noted that the existing reception facilities do not suffice to accommodate the needs of all unaccompanied minors entering Greece.

Page 70 of the Report: With regard to Law 3304/2005, we refer to our "Comments regarding Law 3304/2005 "Implementation of the principle of equal treatment irrespective of racial or ethnic origin, religious or other beliefs, disability, age or sexual orientation" and recommendations for its amendment" attached to present comments.

10. NCHR, "Observations-Resolution on the Bill re. "violence within the family"", *Report 2005* [in English], p. 96.

11. NCHR, "Criminal Record of Juveniles and Young Adults", *Annual Report 2008* [in English], p. 66.

12. UNHCR, Observations on Greece as a Country of Asylum (December 2009), http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b4b3fc82.html; UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece (April 2008), http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/UAM_ english.pdf.

Page 70 of the Report: Regarding Law 3838/2010, it needs to be mentioned that the Fourth Section of the Conseil d'Etat with its judgment 350/2011 found the said Law unconstitutional. The constitutionality of the Law will further be examined by the Grand Chamber of the Court.

Page 72 of the Report: The General Secretariat for Gender Equality is attached to the Ministry of Interior, Decentralization & E-government.

Page 76 of the Report: Article 44 of Law 3386/2005 has been amended by Law 3907/2011 "Establishment of Asylum Service and Service of First Reception, adjustment of Greek legislation to the provisions of Directive 2008/115/EC on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals and other provisions" (OG A' 7).

Page 77 of the Report: The reception of asylum seekers in Greece is quite problematic mostly due to the lack of sufficient and appropriate facilities.[13]

Article 19 par. 6-Family reunion

Page 83 of the Report: Presidential Decree 131/2006 "Harmonisation of the Greek Legislation with Directive 2003/86/EC regarding family reunion" was supplemented by Presidential Decree 167/2008 (OG A' 223).

Article 19 par. 8-Guarantees regarding expulsion

Page 85 of the Report: Regarding article 48 par. 1 of Law 3772/2009 which amended article 76 of Law 3386/2005, the NCHR has made the following comments regarding the relevant bill: According to article 48 of the bill "an alien is considered dangerous for the public order or security especially when he/she is prosecuted for an offence punished with imprisonment of at least three months". This provision makes the criminal prosecution against an alien a presumption of dangerousness leading to his/her deportation.

However, the prosecution by the Public Prosecutor is based on indications for the perpetration of an offence and on the dangerousness of an individual. Furthermore, in order for an individual to be detained in remand in the context of a criminal prosecution, an additional and separate estimation of his dangerousness or probable absconding is required. The mere indication of the perpetration of an offence does not prove that it has been perpetrated nor that it will be repeated in the future. Thus, the prosecution for an offence may not replace the estimation of the police regarding the dangerousness of an individual, which needs to be reasoned. Otherwise, the deportation of an alien on the basis of his/her prosecution for an offence would equate him with a convicted person, thus violating the presumption of innocence. Besides, according to an advisory opinion of the Legal Council of the State "in the light of the presumption of innocence, the revocation of residence permits may not be based solely on the prosecution of aliens for an offence".

Moreover, it needs to be noted that the deportation of the accused terminates the pending trial. Consequently, his/her right to judicial protection, so that he/she can be cleared via a fair trial, as well as the right of the victim to judicial protection as a civil party in the trial are violated.

Furthermore, according to the provision in question, the deportation is feasible on the basis of prosecution for an offence which is punished with imprisonment of at least three months, i.e. for the vast majority of offences enumerated by criminal law, including for offences perpetrated due to negligence or offences prosecuted after a criminal complaint is filed (such as defamation). The broad spectrum of cases when deportation

13. See, *inter alia*, European Court of Human Rights, *M.S.S. v. Belgium and Greece*, Judgment of 21.01.2011.

may be imposed in combination with the absence of prior estimation as to the dangerousness of the accused, violates the principle of proportionality as well. It needs to be noted that Law 3386/2005 provided for the deportation of an alien when he/she was convicted to imprisonment for over 1 year.

The right to private and family life of the alien under deportation needs also to be taken into account. The European Court of Human Rights, even in cases when an alien has been convicted for particularly serious crimes, has held that deportation violates the principle of proportionality when it endangers family unity and the very existence of the family life of the alien.

Apart from the non-conformity of the provision in question with the Constitution and international human rights law, this provision also creates systemic problems for the legal framework regarding migration. According to the Explanatory Report of the bill, the said provision aims at combating irregular migration. However, according to Law 3386/2005 (migration law), individuals who have entered or stay in the country irregularly are deportable for having violated the provisions of Law 3386/2005. Therefore, the *ratione personae* scope of the new provision does not cover the irregular migrants, but the regular ones, and it does not contribute at all to curtailing irregular migration. On the contrary, it renders the rights granted to regular migrants by the State precarious, given that the slightest indication of criminal behavior on the basis of which a Public Prosecutor may initiate the procedure of prosecution will result in their deportation. This precarious situation generated by the presumption of dangerousness hinders the social inclusion process of third country nationals, a strategic goal of the relevant EU Directives and of the Greek migration law.

Par. 2 of article 48 of the bill amends article 76 of Law 3386/2005, in order to increase the maximum time limit for detention of aliens under deportation from three to six months, with the possibility for it to be extended to up to 12 months, if they refuse to cooperate or if the issuance of the necessary documents is delayed in their country of origin.

It needs to be noted that the provision in question incorporates selectively the so-called 'Return Directive' (Directive 2008/115/EC). Although, the maximum time limits which are set are in conformity with the Directive, the required guarantees, such as the periodic review of the lawfulness of the detention by judicial authorities, legal aid, suspension of the deportation decision, are completely ignored. These guarantees had to be provided for, also, due to the recent conviction of Greece by the European Court for Human Rights in the case *S.D.* because of the limited ability of detained aliens to challenge the lawfulness of their detention before the courts.[14]

Even if the provision in question complied with the Directive, the circumstances under which the extension of the detention's time limit for aliens under deportation will be implemented, i.e. the detention conditions in Greece, need to be taken into account. Several reports of international and national bodies and NGOs have underlined: a) the large number of irregular migrants living in Greece under deplorable conditions whose deportation in the immediate future is not feasible, b) the lack of sufficient –both in quality and quantity- detention centres for long periods, c) the lack of access to services of interpretation and legal aid, and d) the particularly problematic asylum procedure.

Lastly, the same provision provides for stricter penal and administrative penalties for those who transfer or facilitate the transfer of irregular migrants, especially in the case of rigs. The setting of stricter penalties constitutes the traditional means of the policy against criminality, but at the same time its effectiveness is dubious, especially if one takes into account the limited capacity of border monitoring, the large number of

14. European Court of Human Rights, *S.D. v. Greece*, Judgment of 11.06.2009.

persons involved in these activities, and their extreme profitability. The NCHR observed that the provision in question does not violate any rights, and therefore the evaluation of the aforementioned considerations is left to the discretion of Parliament.[15]

Article 76 of Law 3386/2005 was further amended by Law 3900/2010 "Acceleration of administrative trials and other provisions" (OG A' 213) in relation to the proceedings by which the lawfulness of the detention is decided.[16]

3. Δήλωση της ΕΕΔΑ στο πλαίσιο του Οικουμενικού Περιοδικού Ελέγχου

Η ΕΕΔΑ με επιστολή της εξουσιοδότησε την κ. K. Rose, εκπρόσωπο στη Γενεύη της Διεθνούς Συντονιστικής Επιτροπής των Εθνικών Θεσμών για την Προώθηση και Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων *(ICC)*, να αναγνώσει εκ μέρους της ΕΕΔΑ δήλωση κατά τη 18η σύνοδο του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ που έλαβε χώρα στη Γενεύη από τις 12 έως 30 Σεπτεμβρίου 2011, στο πλαίσιο του Οικουμενικού Περιοδικού Ελέγχου της Ελλάδας στις 22 Σεπτεμβρίου. (20.09.2011).

Chairperson, Members of the Human Rights Council I speak on behalf of the Greek National Commission for Human Rights, an A accredited National Human Rights Institution.

The Commission commends the Council for the UPR process which provides an invaluable opportunity for constructive international scrutiny of a country's human rights performance, an opportunity which of course can be widened and strengthened in certain aspects. The Commission also appreciates the Greek Government's active and sincere engagement with the UPR.

15. NCHR, "Comments on the Bill of the Ministry of Justice titled "Reform of the Forensic Service, the therapeutic treatment of drug users and other provisions"", *Annual Report 2009* [in Engish], pp. 35-36.
16. NCHR, "Comments on the Bill of the Ministry of Justice titled 'Acceleration of proceedings in administrative courts and other provisions'", *Annual Report 2010* [in English], p. 58.

The NCHR wishes to remind the context and overall circumstances that determine, to a large extent, the enjoyment of human rights in Greece. Currently, large segments of the population are severely affected by the consequences of the financial crisis and by the extremely harsh measures adopted by the government. It is anticipated that this will have a negative impact on the protection of human rights, particularly of the most vulnerable.

Greece has responded positively to many of the recommendations. However, the challenge is to reflect those commitments in legislation and policy, at this time of financial constraints and uncertainty.

The NCHR focuses on a number of issues that have been highlighted within the UPR and which the Government has pledged to address:

- The Commission welcomes the Government's acceptance of recommendations regarding the full implementation of the National Action Plan for the reform of the asylum system and migration management.
- Furthermore, the NCHR welcomes the Government's pledge to progress ratification of OPCAT and to ensure appropriate detention conditions in all types of facilities, as the Special Rapporteur on Torture has also strongly advised.
- The Commission approves Greece's support to the recommendation on the ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, as well as the pledge to strengthen prevention of all forms of discrimination, incitement to hatred and hate speech.
- Finally, the Commission welcomes Greece's commitment to improve police accountability.

Chairperson, the NCHR will advocate, monitor and report on the implemen-

tation of the commitments made through Greece's UPR. Moreover, it will request more clarity and firmness on the part of the government vis-à-vis the realization of its pledges.
Thank you
Kostis Papaioannou
President of the GNCHR

4. Αποστολή θέσεων της ΕΕΔΑ στην Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων (CAT)

Στο πλαίσιο της εξέτασης της 5ης και 6ης Περιοδικής Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας των Ηνωμένων Εθνών από την Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων κατά την 47η Σύνοδό της (31 Οκτωβρίου-25 Νοεμβρίου 2011), η ΕΕΔΑ απέστειλε στην Επιτροπή τις κάτωθι εκθέσεις της: «Ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα των κρατουμένων και τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές», «Οι συνθήκες κράτησης σε αστυνομικά κρατητήρια και χώρους κράτησης αλλοδαπών» και «Αξιολόγηση των ευρημάτων διενεργηθείσας αυτοψίας από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τον Συνήγορο του Πολίτη στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου» (07.10.2011).

Β. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

1. Επιστολή προς τον Πρόεδρο της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για την αναμόρφωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας κ. Λ. Μαργαρίτη (10.01.2011)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στις 26.02.2009 υιοθέτησε την απόφαση «Ποινικό μητρώο ανηλίκων και νεαρών ενηλίκων» με την οποία πρότεινε συγκεκριμένες τροποποιήσεις των διατάξεων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που αφορούν στο ποινικό μητρώο.

Η ΕΕΔΑ απέστειλε στον τότε Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Δένδια την εν λόγω απόφαση (Α.Π. 85/10.03.2009). Επίσης, την απέστειλε στον Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Καστανίδη με αφορμή το σχέδιο νόμου με τίτλο «Βελτιώσεις της ποινικής νομοθεσίας για τους ανήλικους δράστες και ίδρυση νομικού προσώπου για την πρόληψη και αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της τέλεσης αξιόποινων πράξεων από ανήλικους» ζητώντας να συμπεριληφθούν οι προτάσεις της αναφορικά με το ποινικό μητρώο ανηλίκων στο ως άνω σχέδιο νόμου.

Εν όψει των αλλαγών που προωθούνται στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και των εργασιών της σχετικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής της οποίας προεδρεύετε η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνει το αίτημά της για αναμόρφωση των διατάξεων που αφορούν στο ποινικό μητρώο ανηλίκων και νεαρών ενηλίκων και σας αποστέλλει προς ενημέρωσή σας τη σχετική της απόφαση.

2. Επιστολή προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κ. Χ. Παπουτσή αναφορικά με τις Επιτροπές Προσφυγών (11.02.2011)

Όπως γνωρίζετε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ΠΔ 114/2010 το τρίτο μέλος των Επιτροπών Προσφυγών αλλά και των ειδικών επιτροπών του άρθρου 32 επιλέγεται από εσάς από κατάλογο που καταρτίζεται από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ). Με το από 01/12/2010 υπ' αριθ. 408 έγγραφό της η ΕΕΔΑ σας απέστειλε κατάλογο 11 νομικών με εξειδίκευση στο προσφυγικό δίκαιο ή το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σύμφωνα με την Υπουργική σας Απόφαση 5401/1-503011 της 24ης Ιανουαρίου 2010 ορίσατε σε κάθε μία από τις πέντε Επιτροπές Προσφυγών ως τακτικά μέλη έναν από τους υποδειχθέντες νομικούς και ως αναπληρωτές τους τα υπόλοιπα 10.

Η ΕΕΔΑ ενημερώθηκε για προβλήματα που έχουν προκύψει σε ό,τι αφορά τη λειτουργία των Επιτροπών με βασικότερα τη μη συγκρότηση των ειδικών επιτροπών του άρθρου 32 λόγω παραδρομής της εκδοθείσας Υπουργικής Απόφασης, την έλλειψη κανονισμού λειτουργίας των επιτροπών, και το ασαφές εργασιακό καθεστώς των 11 νομικών που έχει υποδείξει η ΕΕΔΑ.

Η ΕΕΔΑ με την παρούσα επιστολή θα ήθελε να εκφράσει την έντονη ανησυχία της για τα ως άνω προβλήματα δεδομένης της σημασίας της λειτουργίας των Επιτροπών και του ρόλου της – στο μέτρο που της αναλογεί – στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους μέσω της υπόδειξης ατόμων υψηλής κατάρτισης για να φέρουν εις πέρας το σημαντικό αυτό έργο.

Από το κείμενο της ως άνω Υπουργικής Απόφασης προκύπτει ότι τα μέλη των Επιτροπών που έχουν υποδειχθεί από την ΕΕΔΑ και επιλεγεί από εσάς καθώς και οι εκπρόσωποι της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες θα πρέπει να εργάζονται σε ένα σχήμα rotation, ώστε να απασχολούνται καθημερινά όλοι εναλλάξ. Αυτό, μάλιστα, φαίνεται να επιτάσσει και η υπάρχουσα κατάσταση λόγω του μεγάλου αριθμητικά όγκου φακέλων που καλούνται οι Επιτροπές να εξετάσουν προκειμένου να υπάρχει επαρκής χρόνος ώστε τα μέλη να προετοιμάζονται για τις συνεντεύξεις, να τις διεξάγουν και να συντάσσουν τις σχετικές αποφάσεις περί χορήγησης ή μη καθεστώτος διεθνούς προστασίας.

Ένα σχήμα λειτουργίας των Επιτροπών σύμφωνα με το οποίο θα συνεδριάζουν μόνο τα τακτικά μέλη και μόνο σε περίπτωση κωλύματός τους θα αναπληρώνονται από τα αναπληρωματικά θα ήταν αντίθετο στο πνεύμα του κειμένου της Υπουργικής Απόφασης, αλλά θα δημιουργούσε και σοβαρά προβλήματα στην πράξη κυρίως λόγω μεγάλων καθυστερήσεων εκθέτοντας το όλο εγχείρημα της αναβάθμισης της διαδικασίας ασύλου στον κίνδυνο της υποβάθμισης της ποιότητας της για τη διασφάλιση της οποίας έχετε προβεί σε σημαντικά βήματα, τα οποία από πλευράς μας έχουμε χαιρετήσει.

Σημειώνουμε, επίσης ότι σύμφωνα με το άρθρο 44 του Νόμου 3907/2011 (Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη − μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις) *«1. Οι ιδιώτες που συμμετέχουν με πλήρη απασχόληση στις Επιτροπές Προσφυγών του άρθρου 26 του π.δ.114/2010 (ΦΕΚ 195 Α΄) αμείβονται σύμφωνα με τα οριζόμενα σε σχετική σύμβαση παροχής υπηρεσιών ή μίσθωσης έργου που συνάπτεται είτε με τους ίδιους είτε με το φορέα στον οποίο ανήκουν»*. Ενώ το άρθρο 26 του ΠΔ 114/2010 ορίζει ότι: *«Οι πρόεδροι και τα μέλη των επιτροπών είναι πλήρους απασχόλησης»*.

Από το σύνολο των ως άνω διατάξεων καθίσταται σαφές ότι οι έντεκα νομικοί θα πρέπει να εργαστούν στις Επιτροπές με το ίδιο εργασιακό καθεστώς πλήρους απασχόλησης με τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις (εργασιακά και μισθολογικά) χωρίς να γίνεται καμία διάκριση μεταξύ τακτικών και αναπληρωματικών μελών, όπως θα γίνει με τους εκπροσώπους της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ώστε να λειτουργήσουν οι Επιτροπές ευέλικτα και γρήγορα.

Η ΕΕΔΑ λαμβάνοντας υπόψη της τη σοβαρή προσπάθεια που καταβάλλει το Υπουργείο σας για να αναβαθμίσει την διαδικασία ασύλου στη χώρα μας, ιδιαίτερα σε μία χρονική συγκυρία κατά την οποία διεθνή όργανα ελέγχου παρακολουθούν με μεγάλη προσοχή τις όποιες εξελίξεις κυρίως μετά την έκδοση της απόφασης *M.S.S. κατά Ελλάδας και Βελγίου* του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και έχοντας μεγάλο ενδιαφέρον για την επιτυχή έκβαση του όλου εγχειρήματος σας ζητούμε να προβείτε σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες έτσι ώστε να διευθετηθούν άμεσα όλα τα προβλήματα που έχουν προκύψει αναφορικά με τη λειτουργία των Επιτροπών συμπεριλαμβανομένου του εργασιακού καθεστώτος των 11 νομικών που έχει υποδείξει η ΕΕΔΑ ώστε να διασφαλιστεί η ποιοτική και ταχεία λειτουργία των Επιτροπών.

3. Επιστολή προς το Γενικό Γραμματέα Δημόσιας Τάξης κ. Γ. Τασούλα σχετικά με τη διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου κατά την οποιαδήποτε παρέμβαση της Αστυνομίας (16.02.2011)

Όπως ήδη γνωρίζετε, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), ως ανεξάρτητο εκ του νόμου συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας, παρακολουθεί την τήρηση και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε επίπεδο λήψης νομοθετικών και άλλων μέτρων, καθώς και κατά την εφαρμογή αυτών στην πράξη.

Εκφράζοντας ιδιαίτερη ανησυχία για την έξαρση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, η ΕΕΔΑ κάλεσε ήδη προ μηνών την Πολιτεία να κινηθεί με αποφασιστικότητα στην κατεύθυνση της άρσης των συνθηκών που δημιουργούν εύφορο έδαφος για την ρατσιστική βία και προανήγγειλε την εκπόνηση ειδικής μελέτης προκειμένου να διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις σε όλους τους αρμόδιους φορείς, σύμφωνα με τις εκ του νόμου αρμοδιότητές της.

Λαμβάνοντας υπόψη την σπουδαιότητα του ζητήματος για την κοινωνική συνοχή και τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, θα θέλαμε να μας ενημερώσετε, για τη διευκόλυνση της μελέτης μας, σχετικά με το σύστημα διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου κατά την οποιαδήποτε παρέμβαση της αστυνομίας, καθώς και για την τήρηση σχετικών επίσημων στοιχείων από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

4. Επιστολή προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κ. Χ. Παπουτσή σχετικά με τη νομοπαρασκευαστική επιτροπή για το άσυλο (04.03.2011)

Όπως ασφαλώς γνωρίζετε από τον Μάρτιο του 2010 λειτουργούσε στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη νομοπαρασκευαστική επιτροπή με τα κάτωθι μέλη: Η. Παπαευθυμίου ως Πρόεδρος και Β. Κουσούτης, Διευθυντής Αλλοδαπών ΥΠΡΟΠΟ, Α. Λάσκαρης, Διευθυντής Οργάνωσης Νομοθεσίας ΥΠΡΟΠΟ, Ι. Αλαβάνος από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, Ι. Παπαγεωργίου από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κ. Στεφανάκη από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Α. Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και Λ.-Μ. Μπολάνη από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ως μέλη.

Η ως άνω νομοπαρασκευαστική επιτροπή η οποία εργαζόταν αμισθί συνέταξε: α) το σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος που δημοσιεύτηκε τον Δεκέμβριο ως ΠΔ 114/2010 για τη διαδικασία ασύλου, και β) τις διατάξεις για τη νέα Υπηρεσία Ασύλου του Νόμου 3907/2011. Στη συνέχεια ξεκίνησε να συντάσσει το σχέδιο ενός Προεδρικού Διατάγματος που θα κληθεί να εφαρμόσει η νέα Υπηρεσία Ασύλου. Σκοπός της επιτροπής ήταν να συντάξει το κείμενο ενός Προεδρικού Διατάγματος το οποίο: α) θα κωδικοποιούσε ουσιαστικά όλα τα ισχύοντα ΠΔ που αφορούν ζητήματα προσφύγων και αιτούντων άσυλο ώστε να είναι πιο εύχρηστο, να αρθούν διάφορες ασυνέπειες και επαναλήψεις μεταξύ των υφιστάμενων ΠΔ, και να γίνει ορθότερα η ενσωμάτωση των κοινοτικών οδηγιών και β) θα επέφερε τις απαραίτητες αλλαγές ως προς τη διαδικασία ασύλου δεδομένης της σύστασης της νέας Υπηρεσίας Ασύλου στη βάση του πορίσματος της ομάδας εμπειρογνωμόνων. Η ως άνω νομοπαρασκευαστική επιτροπή διέκοψε τις εργασίες της στις αρχές Σεπτεμβρίου.

Θεωρούμε σκόπιμο και αναγκαίο η νομοπαρασκευαστική επιτροπή να ξεκινήσει και πάλι τις εργασίες της μετά τον ορισμό νέου προέδρου με την ίδια σύνθεση διότι: α) πρέπει να συνταχθεί το νομοθετικό πλαίσιο που θα κληθεί να εφαρμόσει η νέα Υπηρεσία Ασύλου, β) η ως άνω επιτροπή είχε ξεκινήσει ήδη να το επεξεργάζεται και κρίνουμε ότι πρέπει να αξιοποιηθεί η προηγούμενη εμπειρία της και γ) η πλειοψηφία των μελών της επιτροπής συμμετείχε και στις εργασίες της ομάδας εμπειρογνωμόνων που συνέταξε το πόρισμα πάνω στο οποίο στηρίχτηκε και ο Ν. 3907/2011 και το ΠΔ 114/2010.

Ελπίζουμε στις δικές σας ενέργειες.

5. Επιστολή με θέμα τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου σε θέματα χορήγησης και ανανέωσης άδειας παραμονής και εργασίας στη χώρα (28.03.2011)

Η ΕΕΔΑ απέστειλε επιστολή στον Πρωθυπουργό κ. Γ. Παπανδρέου, στην Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης κ. Λ. Κατσέλη, στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κ. Χ. Παπουτσή, στον Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με την οποία τους ενημέρωνε ότι στη συνεδρίαση της 17.03.2011 η Ολομέλεια της ΕΕΔΑ υιοθέτησε ομοφώνως τις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη με θέμα *«βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου σε θέματα χορήγησης και ανανέωσης άδειας παραμονής και εργασίας στην χώρα»*.[17]

6. Επιστολή προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κ. Χ. Παπουτσή σχετικά με τις Επιτροπές Προσφυγών (05.04.2011)

17. http://www.synigoros.gr/resources/protaseissynhgoroytoypolitigiametanasteyshfinal.pdf

Η ΕΕΔΑ με την παρούσα επιστολή θα ήθελε να εκφράσει την έντονη ανησυχία της αναφορικά με το άρθρο 17 παρ. 2 του Ν. 3938/2011 «Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 61) και τις αλλαγές που επιφέρει στον τρόπο ορισμού των μελών των επιτροπών προσφυγών των άρθρων 26 και 32 του ΠΔ 114/2010.

Η προθεσμία δέκα ημερών από την έγγραφη ειδοποίηση-πρόσκληση της αρμόδιας Υπηρεσίας που θέτει η ως άνω διάταξη στην ΕΕΔΑ για την κατάρτιση καταλόγου νομικών με εξειδίκευση στο προσφυγικό ή στο δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κρίνεται άκρως περιοριστική. Η ΕΕΔΑ αποδίδει εξαιρετική σημασία στη σωστή λειτουργία των Επιτροπών και στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους μέσω της υπόδειξης ατόμων υψηλής κατάρτισης για να φέρουν εις πέρας το έργο τους. Είναι προφανές ότι το χρονικό διάστημα των 10 ημερών δεν επαρκεί για να ανταποκριθεί η ΕΕΔΑ στην ως άνω υποχρέωσή της.

Θα θέλαμε δε, να επισημάνουμε ότι ο ορισμός ως μέλη των επιτροπών προσφυγών δημοσίων υπαλλήλων αντί νομικών υποδειχθέντων από την ΕΕΔΑ θα έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία επιτροπών δύο κατηγοριών, οι οποίες δεν θα ανταποκρίνονται εξίσου στις απαιτήσεις των καθηκόντων τους απλά και μόνο λόγω του εξειδικευμένου αντικειμένου.

Επίσης, θέλουμε να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με το υπ' αριθ. 5401/3-498752/28.03.2011 έγγραφο της Διεύθυνσης Αλλοδαπών/ΑΕΑ ενημερωθήκαμε για την πρόθεση του Υπουργείου σας να συστήσει 17 επιπλέον Επιτροπές Προσφυγών. Η ΕΕΔΑ αντιλαμβάνεται πλήρως την ανάγκη επιτάχυνσης εξέτασης αιτημάτων ασύλου λόγω του μεγάλου αριθμού εκκρεμών υποθέσεων. Οφείλει, ωστόσο, να σημειώσει ότι η ανάγκη για ταχύτητα δεν πρέπει να αποβεί εις βάρος της ποιότητας. Η σύσταση μεγάλου αριθμού Επιτροπών Προσφυγών δεν θα συμβάλλει στη μείωση του όγκου των εκκρεμών υποθέσεων εάν πρώτα δεν επιλυθούν τα σοβαρά οργανωτικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι υφιστάμενες Επιτροπές (προτεραιοποίηση των εκκρεμών αιτημάτων, εκκαθαρισμός του backlog από μη ενεργά αιτήματα, αποτελεσματική επίδοση των προσκλήσεων κλπ). Αντίθετα θα εντείνει τα διάφορα προβλήματα, αφού θα αυξηθούν κατακόρυφα και οι ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό και υποδομές (διερμηνείς, γραμματείς, κτίρια, υπολογιστές κλπ). Επιπλέον, η σύσταση πολλαπλών αποφαινόμενων αρχών θα «έθετε σε κίνδυνο την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «ενιαίως και με ίσο μέτρο κρίσεως», όταν μάλιστα υπάρχει έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού» (βλ. Πρακτικό Επεξεργασίας υπ'αριθ. 167/2003 του Ε' Τμήματος Συμβουλίου της Επικρατείας).

Η ΕΕΔΑ λαμβάνοντας υπόψη της τη σοβαρή προσπάθεια που καταβάλλει το Υπουργείο σας για να αναβαθμίσει την διαδικασία ασύλου στη χώρα μας, και στη βάση των ως άνω προτείνει – προς το παρόν – τη σύσταση πέντε (5) επιπλέον Επιτροπών Προσφυγών ζητώντας παράλληλα τον αναγκαίο χρόνο για να προβεί στην κατάρτιση καταλόγου εξειδικευμένων νομικών, όπως ακριβώς έπραξε και την προηγούμενη φορά που της ζητήθηκε με το από 01.12.2010 υπ' αριθ. 408 έγγραφό της, καθώς και τη διαβεβαίωσή σας για τη διασφάλιση του εργασιακού και μισθολογικού καθεστώτος των υποδειχθέντων από την ΕΕΔΑ προσώπων.

7. Επιστολή προς τους Υπουργούς Προστασίας του Πολίτη και Εθνικής Άμυνας και προς τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου αναφορικά με τα ρατσιστικά συνθήματα που αναφώνησαν άνδρες της ΟΥΚ κατά τη στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου 2010 (01.07.2011)

Με τη συνημμένη από 26ης Μαΐου 2010 επιστολή που σας απηύθυνα κατ'εντολή της Ολομέλειας της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), σας έθεσα το ερώτημα, αν ασκήθηκε ποινική δίωξη για τα προβλεπόμενα από τον Ν. 927/1979 και το άρθρο 79 του Ποινικού Κώδικα, και αυτεπαγγέλτως τιμωρούμενα, ρατσιστικά εγκλήματα, τα οποία τέλεσαν άνδρες της ΟΥΚ κατά τη στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου 2010, στο κέντρο της Αθήνας, ενώπιον πλήθους κόσμου.

Με το συνημμένο από 04.06.2010, αριθ. πρωτ. 1117/102/10, έγγραφο, που υπογράφει ο Διευθυντής, Πλοίαρχος Λ.Σ. Σπανάκος Ν., το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Λιμενικό Σώμα, Κλάδος Α΄ Προσωπικού ΛΣ & ΔΜ, Διεύθυνση Προσωπικού ΛΣ, Τμήμα Α΄, μας πληροφόρησε ότι με την αρ. πρωτ. Ε.1127/166/10/26.03.2010 Διαταγή ΔΠΛΣ Β΄ (Γρ. Υ/Ξ) διατάχθηκε η ενέργεια Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης (ΕΔΕ) από τον Αρχηγό ΛΣ, ώστε να αποδοθούν πειθαρχικές ευθύνες, καθώς και ότι διενεργείται προκαταρτική εξέταση από ανώτατο αξιωματικό ΛΣ κατόπιν παραγγελίας της αρμόδιας Εισαγγελίας.

Μολονότι πέρασαν ήδη πάνω από δέκα πέντε (15) μήνες, αφότου άρχισαν η ΕΔΕ και η προκαταρτική εξέταση για τα προαναφερόμενα αυτόφωρα εγκλήματα, δεν υπάρχει καμία πληροφορία για την πορεία και τα αποτελέσματά τους. Ως εκ τούτου, ενόψει και των ανησυχιών που εκφράζουν επανειλημμένα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) και η Επιτροπή ελέγχου εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης κατά του ρατσισμού (CERD) για την ατιμωρησία των ρατσιστικών εγκλημάτων στη χώρα μας, η ΕΕΔΑ, σε εκτέλεση της αποστολής που της έχει ανατεθεί με τον Ν. 2667/1998, σας παρακαλεί να την πληροφορήσετε ποια ήταν τα αποτελέσματα της ΕΔΕ και της προκαταρκτικής εξέτασης και ποια συνέχεια τους δόθηκε.

8. Επιστολή προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Μ. Παπαϊωάννου σχετικά με την τελική μορφή του σχεδίου νόμου «Καταπολέμηση εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας» (14.11.2011)

Με την παρούσα επιστολή, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) σε συνέχεια της από 10.11.2011 συνεδρίασης της Ολομέλειάς της, διατυπώνει τις παρατηρήσεις της επί της τελικής μορφής του εξεταζόμενου Σχεδίου Νόμου (Σ/Ν) όπως αυτό εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ενσωμάτωση ορισμένων προτάσεών της επί του ιδίου Σ/Ν, οι οποίες υιοθετήθηκαν κατά την από 17.03.2011 συνεδρίαση της Ολομέλειας και απεστάλησαν με την από 08.04.2011 επιστολή στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και επικροτεί την πρόβλεψη της επιβαρυντικής περίστασης της τέλεσης των πράξεων των άρθρων 2 και 3 από δημόσιο λειτουργό ή υπάλληλο κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Η διάταξη αυτή αποτυπώνει την ιδιαίτερη απαξία την οποία προσλαμβάνει η τέλεση της πράξης από όργανο του κράτους ή άτομο στο οποίο έχει ανατεθεί από το κράτος η άσκηση δημόσιας εξουσίας.

Η ΕΕΔΑ υποδέχτηκε με ιδιαίτερη τιμή την νέα γνωμοδοτική αρμοδιότητα, η οποία της ανατίθεται με την παρ. 4 του άρθρου 4 ως προς την επιβολή κυρώσεων σε νομικά πρόσωπα από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ωστόσο οφείλουμε να διατυπώσουμε την ισχυρή μας επιφύλαξη λαμβάνοντας υπόψη την αποστολή και τη λειτουργία της ΕΕΔΑ. Η απροθυμία μας να αποδεχθούμε την αρμοδιότητα αυτή εδράζεται σε χαρακτηριστικά της ΕΕΔΑ που σχετίζονται με τη φυσιογνωμία της, τον τρόπο λειτουργίας και τους πόρους της.

Περαιτέρω, η ΕΕΔΑ θεωρεί επίσης απαραίτητο να επανέλθει στο ζήτημα του δικαιώματος παράστασης πολιτικής αγωγής σε ΜΚΟ, σύμφωνα με το άρθρο 8 του αρχικού Σ/Ν, το οποίο απαλείφθηκε στο παρόν. Η ΕΕΔΑ θεωρεί το σημείο αυτό εξαιρετικά σημαντικό για την εφαρμογή

του νόμου και υπενθυμίζει ότι στη διεθνή πρακτική, τέτοιες διατάξεις έχουν βοηθήσει να αναδειχθούν ενώπιον εθνικών δικαστηρίων και διεθνών οργάνων υποθέσεις σοβαρών παραβιάσεων. Για τον σκοπό αυτό η ΕΕΔΑ πρότεινε το δικαίωμα να διευρυνθεί σε ενώσεις προσώπων και νομικά πρόσωπα με σαφή και αποκλειστικό σκοπό στο καταστατικό τους την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως δε την καταπολέμηση διαφόρων μορφών διακρίσεων και κυρίως αυτών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου.

ΕΚΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Στο πλαίσιο του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών

24η ετήσια σύνοδος του Διεθνούς Συντονιστικού Οργάνου των Εθνικών Θεσμών (ICC) και παράλληλη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Συντονιστικού Οργάνου (Γενεύη, 17-20.05.2011)

Η σύνοδος του ICC ασχολήθηκε τόσο με την πρόοδο του προγράμματος δράσεων που είχε υιοθετηθεί από το όργανο το 2010, όσο και με τα οικονομικά ζητήματα που απασχολούν και μεμονωμένους εθνικούς θεσμούς, αλλά και το ίδιο το Διεθνές Συντονιστικό Όργανο. Η Επιτροπή Διαπίστευσης των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου παρουσίασε την έκθεσή της για τις χώρες οι θεσμοί των οποίων εξετάστηκαν κατά το 2010 – πρόκειται για πιστοποίηση της συμμόρφωσης των Εθνικών Θεσμών με τις Αρχές του Παρισιού – και η Ολομέλεια των Εθνικών Θεσμών υιοθέτησε τις αποφάσεις της Επιτροπής Διαπίστευσης. Σημειώνεται πως, στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή Διαπίστευσης διατήρησε την απόδοση A status στην ΕΕΔΑ έως το 2015. Επιπλέον, συζητήθηκαν οι εμπειρίες της αυξανόμενης συμμετοχής των Εθνικών Θεσμών στην διαδικασία του UPR (Universal Periodic Review) στο πλαίσιο της λειτουργίας του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως και η ενίσχυση της διάδρασής τους με τα Treaty Bodies (Όργανα Παρακολούθησης της Εφαρμογής των Διεθνών Συμβάσεων από τα συμβαλλόμενα μέρη). Συζητήθηκε η πρόοδος της εφαρμογής της Διακήρυξης του Εδιμβούργου αναφορικά με τον Σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο πλαίσιο του κόσμου των Επιχειρήσεων, η οποία υιοθετήθηκε στην Διεθνή Διάσκεψη των Εθνικών Θεσμών τον Οκτώβριο του 2010 στο Εδιμβούργο. Υπήρξαν ειδικές συνεδρίες για τα ακόλουθα θέματα: προώθηση των Δικαιωμάτων των Γυναικών από τους Εθνικούς Θεσμούς Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Εθνικοί Θεσμοί Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Εθνικοί Θεσμοί και Καταπολέμηση του Ρατσισμού (σημειωθείσα πρόοδος στο πλαίσιο της διαδικασίας του Ντέρμπαν), Εθνικοί Θεσμοί και Δικαιώματα των Αυτοχθόνων Λαών, και Εθνικοί Θεσμοί σε καταστάσεις συγκρούσεων και σε περίοδο κρίσης. Στην τελευταία αυτή ειδική συνεδρία, η ΕΕΔΑ κλήθηκε να καταθέσει συνοπτικά την εμπειρία της από την λειτουργία της στο περιβάλλον οξείας οικονομικής κρίσης της χώρας. Τέλος, η Σύνοδος του Διεθνούς Οργάνου εξέλεξε νέο Πρόεδρο τον Επικεφαλής Επίτροπο της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Ιορδανίας, ο οποίος θα αναλάβει καθήκοντα μόλις η κ. Noonan ολοκληρώσει την θητεία της ως πρόεδρος της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Ν. Ζηλανδίας. Υπενθυμίζεται ότι η προεδρία του Διεθνούς Συντονιστικού Οργάνου ανατίθεται εκ περιτροπής σε εκπρόσωπο τεσσάρων γεωγραφικών περιοχών του πλανήτη (Ευρώπη, Ασία και Ωκεανία, Αφρική, Βόρεια και Νότια Αμερική).

Συνοπτικά, τα θέματα που απασχόλησαν τη συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Ομάδας στη Γενεύη αφορούσαν τη συνεργασία με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, με το Γραφείο του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, με τον ΟΑΣΕ, όπως και την πρόοδο της πλατφόρμας διαλόγου που έχει θεσμοθετηθεί μεταξύ των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στον αραβικό και τον ευρωπαϊκό χώρο. Επιπλέον συζητήθηκε το θέμα της διαδικασίας διαμόρφωσης και κατάθεσης Δηλώσεων (Statements) προς το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εκ μέρους όλης της Ευρωπαϊκής Ομάδας Εθνικών Θεσμών. Η Ευρωπαϊκή Ομάδα επιθυμεί την δημιουργία Γραμματείας, η οποία θα εξυπηρετεί όλους τους Εθνικούς Θεσμούς της Ευρώπης και γι' αυτό το σκοπό αναζητούνται πόροι και συζητούνται οι διάφορες πρακτικές όψεις αυτής της διαδικασίας. Η νέα διοικούσα Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Θεσμών η οποία συγκροτήθηκε, αποτελείται από τη Σκωτία (προεδρεύουσα), τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο και τη Δανία.

2. Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης

Ι. Συνάντηση εργασίας για εξειδικευμένο προσωπικό των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Ο ρόλος των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών σε μονάδες προστασίας (Ταλίν, 06-07.04.2011)

Η συνάντηση οργανώθηκε από το Τμήμα Εθνικών Θεσμών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και το Γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη της Εσθονίας, στο πλαίσιο του κοινού προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης «Προώθηση ανεξάρτητων εθνικών μη-δικαστικών θεσμών δικαιωμάτων του ανθρώπου», γνωστό ως "The Peer-to-Peer Project". Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε η επιστημονική συνεργάτιδα, κα Λ.-Μ. Μπολάνη.

Η συνάντηση εργασίας είχε τις εξής θεματικές ενότητες: α) επισκόπηση του διεθνούς νομικού πλαισίου, της κατάστασης επί του πεδίου στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και σημαντικών διεθνών εκστρατειών, β) η απόφαση τοποθέτησης σε μονάδες προστασίας, συμπεριλαμβανόμενων επιλογών και εναλλακτικών, γ) η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής τους, δ) η προστασία των παιδιών μετά τη λήξη της.

ΙΙ. Συνάντηση διαβούλευσης για τις δραστηριότητες του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη μετανάστευση (Αθήνα, 05-06.05.2011)

Η συνάντηση οργανώθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Νομικών Υποθέσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης και το Συνήγορο του Πολίτη. Στη συνάντηση συμμετείχε ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ συντονίζοντας τη δεύτερη συνεδρία.

Η συνάντηση είχε τις εξής θεματικές ενότητες: α) η διάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των παράτυπων μεταναστών, β) άσυλο και διαδικασίες επιστροφής, γ) κοινωνική ένταξη των μεταναστών.

ΙΙΙ. Συνάντηση εργασίας για εξειδικευμένο προσωπικό των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Ο ρόλος των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία (Κίεβο, 24-25.05.2011)

Η συνάντηση οργανώθηκε από το Τμήμα Εθνικών Δομών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και το Γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη της Ουκρανίας, στο πλαίσιο του κοινού προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης «Προώθηση ανεξάρτητων εθνικών μη-δικαστικών δομών δικαιωμάτων του ανθρώπου», γνωστό ως "The Peer-to-Peer Project". Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε η επιστημονική συνεργάτιδα, κα Λ.-Μ. Μπολάνη.

Η συνάντηση εργασίας είχε τις εξής θεματικές ενότητες: α) η προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στην Ευρώπη: επισκόπηση του διεθνούς νομικού πλαισίου, της κατάστασης επί του πεδίου στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και σημαντικών διεθνών εκστρατειών, β) οικουμενικός σχεδιασμός, γ) συμμετοχή στην πολιτική και δημόσια ζωή και δ) μέσα επανόρθωσης και ελέγχου.

IV. Συνεδρίαση Επιτροπής Μετανάστευσης, Προσφύγων και Πληθυσμού της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης (Κέρκυρα, 01-02.06.2011)

Μετά από πρόσκληση της ελληνικής αντιπροσωπείας προς την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Επιτροπή Μετανάστευσης, Προσφύγων και Πληθυσμού συνεδρίασε στην Κέρκυρα. Τις εργασίες παρακολούθησαν περίπου 70 μέλη της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης, καθώς και αξιωματούχοι Διεθνών Οργανισμών και αρμοδίων φορέων από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε το μέλος κ. Γ. Ζερβού.

Αντικείμενο της συνεδρίασης και των συζητήσεων που έλαβαν χώρα αποτέλεσαν τα εξής θέματα: α) μαζικές αφίξεις παράτυπων μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων στις νότιες ακτές της Ευρώπης, β) εντοπισμός και διάσωση στη θάλασσα παράτυπων μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων, γ) αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες: καταμερισμός ευθυνών στην Ευρώπη, δ) παιδιά-μετανάστες χωρίς χαρτιά, ε) συμβιώνοντας στην Ευρώπη του 21ου αιώνα, στ) η κατάσταση των εσωτερικά εκτοπισμένων και επιστραφέντων στην περιοχή του Βόρειου Καυκάσου, ζ) ο τρόπος παρουσίασης των μεταναστών και προσφύγων κατά τις προεκλογικές περιόδους.

V. Στρογγυλή Τράπεζα με τους Εθνικούς Θεσμούς Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης (Μαδρίτη, 21-22.09.2011)

Η Στρογγυλή Τράπεζα οργανώθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Νομικών Υποθέσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σκοπός της συνάντησης ήταν η συζήτηση και η διερεύνηση δυνατοτήτων για ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ του Συμβουλίου της Ευρώπης και των Εθνικών Θεσμών στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης του Interlaken για την υποστήριξη του συστήματος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησαν οι επιστημονικές συνεργάτιδες κκ. Λ.-Μ. Μπολάνη και Τ. Σταυρινάκη. Συζητήθηκαν εκτενώς οι προοπτικές ανάληψης ενεργού ρόλου εκ μέρους των Εθνικών Θεσμών στη διαδικασία ενημέρωσης των πιθανών προσφευγόντων στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ), καθώς και στη διαδικασία εφαρμογής των αποφάσεων του ΕΔΔΑ. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν δύο εκπαιδευτικά σεμινάρια, τα οποία εξέτασαν τον ειδικό ρόλο των Εθνικών Θεσμών ν στη διαδικασία εφαρμογής των αποφάσεων του ΕΔΔΑ. Η κα Μπολάνη παρακολούθησε το σεμινάριο για την εφαρμογή των αποφάσεων του ΕΔΔΑ σχετικά με τις συνθήκες κράτησης και η κα Σταυρινάκη παρακολούθησε το σεμινάριο για την εφαρμογή των αποφάσεων του ΕΔΔΑ σχετικά με τη μη εκτέλεση των αποφάσεων των εθνικών δικαστηρίων. Τέλος, συζητήθηκε ο Χάρτης για την προώθηση της εκπαίδευσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Σύσταση πλαίσιο CM/Rec(2010)7). Οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για τις καλές πρακτικές στον τομέα της εκπαίδευσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αναλύσουν τις προοπτικές αξιοποίησης του νέου εργαλείου του εν λόγω Χάρτη.

3. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ι. 4η Συνάντηση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (Fundamental Rights Agency) της ΕΕ και των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Βιέννη, 05.04.2011)

Στην 4η Συνάντηση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η ΕΕΔΑ εκπροσωπήθηκε από την επιστημονική συνεργάτιδα, κα Τ. Σταυρινάκη. Κατά τη συνάντηση παρουσιάστηκαν εκατέρωθεν η δράση των οργανισμών κατά το έτος που μεσολάβησε από την προηγούμενη συνάντηση και συζητήθηκαν οι δραστηριότητες των συμμετεχόντων ιδίως ως προς: α) την έκθεση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων για τους Εθνικούς Θεσμούς Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, β) τη μετανάστευση, τα σύνορα και τα ζητήματα ασύλου, γ) τους δείκτες των θεμελιωδών δικαιωμάτων και δ) την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Επί-

σης, συζητήθηκαν από κοινού οι προτεραιότητες του Οργανισμού για το έτος 2013, καθώς και το πολυετές πρόγραμμα πλαισίου για την περίοδο 2013-2017.

Τέλος, αξιολογήθηκε η συνεργασία του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ με τους Εθνικούς Θεσμούς Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και αναζητήθηκαν τρόποι ενίσχυσης του ενεργητικού και έγκαιρου χαρακτήρα της συνεργασίας αυτής. Η ΕΕΔΑ παρουσίασε συγκεκριμένες προτάσεις για την ενδυνάμωση του ρόλου των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο πλαίσιο της ΕΕ, καθώς θεωρεί ότι το ζήτημα αυτό συναρτάται άμεσα με την αποτελεσματικότητα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην προώθηση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

ΙΙ. Ετήσιο Συνέδριο FRA με θέμα «Αξιοπρέπεια και Δικαιώματα των παράτυπων μεταναστών» (Βαρσοβία, 21-22.11.201).

Το θέμα του ετήσιου συνεδρίου του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, το οποίο διοργανώθηκε κατά τη διάρκεια της πολωνικής προεδρίας στη Βαρσοβία, ήταν τα δικαιώματα των παράτυπων μεταναστών εντός της έννοιας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Συζητήθηκαν διεξοδικά τα συμπεράσματα σχετικής μελέτης του Οργανισμού, καθώς οι κατευθυντήριες οδηγίες του Συμβουλίου της Ευρώπης. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου, αναπτύχθηκαν παράλληλα και σε βάθος τέσσερις ειδικές θεματικές: α) τα δικαιώματα των ασυνόδευτων ανηλίκων χωρίς χαρτιά, με την συμμετοχή της UNICEF, β) η εργασιακή εκμετάλλευση, με την συμμετοχή της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO), γ) η κράτηση των παράτυπων μεταναστών και τέλος, δ) λύσεις σχετικά με τις περιπτώσεις παρατεταμένης διαμονής σε ένα κράτος μέλος χωρίς χαρτιά.

Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε η κα Τ. Σταυρινάκη, η οποία συμμετείχε στην ως άνω Δ΄ Ομάδα εργασίας. Στην Ομάδα αυτή παρουσιάστηκε η περίπτωση της Ελλάδας και οι προτεινόμενες λύσεις από τον τ. Γ.Γ. Υπουργείου Εσωτερικών, κ. Α. Τάκη ως καλή πρακτική. Στην πολυπληθή ομάδα εργασίας συμμετείχαν άτομα διαφορετικές εργασιακής και εθνικής προέλευσης. Η ομάδα κατέληξε κατά πλειοψηφία στην επεξεργασία λύσεων αναγνώρισης θεμελιωδών δικαιωμάτων στους υπηκόους τρίτων χωρών ανέφικτης απέλασης για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν δύνανται να επιστρέψουν στις χώρες προέλευσης. Η πρόταση αυτή συνδέθηκε με την ανάγκη διασφάλισης ενός αξιοπρεπούς επίπεδου διαβίωσης και την επιδίωξη της κοινωνικής συνοχής. Πρέπει να σημειωθεί ωστόσο ότι διατυπώθηκε επίσης έντονη αντίρρηση στην πρόταση αυτή από μικρή μειοψηφία συμμετεχόντων οι οποίοι αντέδρασαν αρνητικά στην αναγνώριση οποιουδήποτε, έστω και υπό τις χρονικές προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν, δικαιώματος στην εργασία.

ΙΙΙ. Επιμέρους δραστηριότητες στο πλαίσιο της συνεργασίας με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

- Συμμετοχή στη διαβούλευση σχετικά με το Annual Working Programme 2013 του Οργανισμού: προτεραιότητες σχετικά με τα θεματικά πεδία.
- Επιδίωξη συμμετοχής στη διαβούλευση για το FRA Multi-annual Framework (MAF) 2013-2017 προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι προτεραιότητες της ελληνικής πραγματικότητας.
- Συμμετοχή στο FRA Stakeholder Review, δηλαδή την αξιολόγηση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.
- Αποστολή σύντομων παρατηρήσεων επί του EU Handbook on accreditation of NHRIs.

4. Στο πλαίσιο του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη

Συνέδριο για τους Εθνικούς Θεσμούς Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο χώρο του ΟΑΣΕ (Βίλνιους, 13-14.07.2011)

Ο ΟΑΣΕ αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο που οι Εθνικοί Θεσμοί Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μπορούν να διαδραματίσουν στην προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποφάσισε τη διοργάνωση σχετικού συνεδρίου από το Γραφείο του για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε ο Πρόεδρος, κ. Παπαϊωάννου.

Το Συνέδριο είχε τις εξής συνεδρίες: α) Εθνικοί Θεσμοί και Κοινωνία των πολιτών: διάδραση ως βάση για την επιτυχή προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, β) Εθνικοί Θεσμοί και η σχέση τους με τα Κοινοβούλια, γ) Εθνικοί Θεσμοί και η σχέση τους με την εκτελεστική εξουσία, δ) Εθνικοί Θεσμοί και η διοίκηση της δικαιοσύνης: πρόσβαση και διάδραση.

5. Στο πλαίσιο συνεργασίας με ομόλογες Επιτροπές

Ι. Συνάντηση της Ομάδας Εργασίας «Δικαιώματα γυναικών και ισότητα των φύλων» στο πλαίσιο του Ευρώ-Αραβικού διαλόγου των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ντόχα, 09-11.02.2011)

Υπενθυμίζεται πως η εξέταση της θεματικής αυτής ξεκίνησε το Μάρτιο του 2010 με πρωτοβουλία του Δανέζικου Ινστιτούτου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και φιλοξενήθηκε από την ομόλογη Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Κατάρ. Συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας που αποτελείται από εκπροσώπους των Εθνικών Θεσμών της Ελλάδας (η οποία και έχει τον συντονιστικό ρόλο των ενεργειών των Εθνικών Θεσμών από Ευρωπαϊκής πλευράς), της Σουηδίας, της Γαλλίας, της Νορβηγίας, του Κατάρ (η Επιτροπή του οποίου φιλοξενεί και χρηματοδοτεί όλες τις συναντήσεις της ομάδας), της Ιορδανίας, της Παλαιστίνης, του Μαρόκου, της Σαουδικής Αραβίας, της Αιγύπτου και της Τυνησίας. Η ΕΕΔΑ έχει ορίσει την επιστημονική συνεργάτιδα κα Χ. Παπαδοπούλου ως μέλος αυτής της ομάδας εργασίας και στην συγκεκριμένη συνάντηση η κ. Παπαδοπούλου παρουσίασε εισήγηση για τα ζητήματα δικαιωμάτων των γυναικών με τα οποία έχει ασχοληθεί η ΕΕΔΑ.

Η ομάδα είχε μία πρώτη συνεδρίαση το Μάιο του 2010, κατά την οποία κατηγοριοποιήθηκαν και ιεραρχήθηκαν τα ζητήματα ισότητας και δικαιωμάτων που θα εξεταστούν στο πλαίσιο αυτού του διαλόγου. Η δεύτερη συνεδρίαση πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2011, κατά την οποία η ομάδα αποφάσισε για τη συνέχεια του προγράμματος, να εστιάσει αποκλειστικά στο ζήτημα της καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών, καθώς αυτό αποτελεί προτεραιότητα και των δύο πλευρών του διαλόγου, δηλαδή και της αραβικής και της ευρωπαϊκής ομάδας Εθνικών Θεσμών. Συζητήθηκαν συγκεκριμένες δράσεις προσαρμοσμένες στο περιβάλλον της κάθε χώρας που συμμετέχει στο πρόγραμμα, και σχεδιάστηκε και συμφωνήθηκε χρονοδιάγραμμα δράσεων, με κατάληξη το τέλος του 2012 οπότε και θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα σε περιφερειακή διάσκεψη, μαζί με τις καλύτερες πρακτικές από τις χώρες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

ΙΙ. Συνάντηση εργασίας των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο πλαίσιο του ευρω-αραβικού διαλόγου με θέμα «Βασανιστήρια και κράτος-δικαίου». (Βερολίνο, 11-13.05.2011)

Η προσέγγιση της έκτης αυτής θεματικής στο πλαίσιο του ευρω-αραβικού διαλόγου, ξεκίνησε με τις τοποθετήσεις εκπροσώπων διεθνών και περιφερειακών οργάνων που δραστηρι-

οποιούνται στην πρόληψη και καταπολέμηση των βασανιστηρίων, όπως της Επιτροπής Πρόληψης των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Αραβικού Συνδέσμου, της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, και του Διεθνούς Συντονιστικού Οργάνου των Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στη συνέχεια έγιναν παρουσιάσεις των ισχυουσών νομοθεσιών και των πρακτικών περί τα βασανιστήρια στις αραβικές χώρες από Άραβες ειδικούς και από εκπροσώπους ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον Αραβικό κόσμο και ειδικότερα στην καταπολέμηση των βασανιστηρίων. Αναλύθηκε η εμπειρία χωρών σε δημοκρατική μετάβαση – πχ της Ανατολικής Ευρώπης – στην εδραίωση κράτους δικαίου και την καταπολέμηση του φαινομένου των βασανιστηρίων. Επίσης παρουσιάστηκαν οι εμπειρίες ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά την εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στην Σύμβαση του ΟΗΕ ενάντια στα Βασανιστήρια (OPCAT). Πέντε αραβικές χώρες (Αίγυπτος, Μαρόκο, Τυνησία, Παλαιστίνη, Ιορδανία), και τρείς ευρωπαϊκές (Δανία, Ελλάδα, Γερμανία) παρουσίασαν τις ιδιαίτερες προκλήσεις που συναντούν κατά την εφαρμογή του διεθνούς και εγχώριου νομοθετικού πλαισίου σχετικά με τα βασανιστήρια.

Η επιστημονική συνεργάτιδα, κα Χ. Παπαδοπούλου, η οποία και εκπροσώπησε την ΕΕΔΑ, παρουσίασε εισήγηση σχετικά με τις δραστηριότητες της ΕΕΔΑ για την πρόληψη και καταπολέμηση των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης. Υπήρξε ακόμη ειδική συνεδρία για τις πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις σε σειρά αραβικών χωρών.

Τέλος, οι συμμετέχοντες Εθνικοί Θεσμοί υιοθέτησαν τη ***«Διακήρυξη του Βερολίνου σχετικά με τα βασανιστήρια και το κράτος δικαίου»***, η οποία και παρατίθεται αυτούσια:

Berlin Declaration on Torture and Rule of Law

The undersigned National Human Rights Institutions (NHRIs) participating in the Sixth High Level Meeting of the Arab-European Human Rights dialogue on Torture and Rule of Law, held in Berlin on 11th to 13th May 2011 have adopted the following:

Preamble

Thanking the participants, in particular the host organisation; The German Institute for Human Rights. and the German Federal Ministry of Foreign Affairs, and OHCHR, ICC of NHRIs, CPT at the Council of Europe, APT, OMCT, RCT Denmark, and the League of Arab States; and the effective participation from of 13 NHRIs' representatives from Europe and the Arab World including Jordan, Morocco, Egypt, Qatar, Tunisia, Algeria, Mauritania, Palestine, Sweden, Norway, Greece and Denmark, and as a participating observer; the Saudi Human Rights Commission;

Bearing in mind the recent developments in the Arab World and the fruitful dialogue between the Arab and European national human rights institutions and the common desire to progress the dialogue to foster a common understanding of human rights among NHRIs in the Arab-European region and strengthen their capacity to promote and protect human rights in particular in countries of transition;

Recognizing the global prevalence of torture, which is more widely practiced than usually recognized, and that of common interest to both Europe and the Arab World;

Recalling the universal condemnation and prohibition of torture, cruel, inhuman and degrading treatment or punishment;

Recalling further the full body of international law, instruments and mechanisms;

Expressing deep concern about the continued prevalence of such acts and the conviction to urgently addressing the challenge in all its dimensions;

Recalling that torture, cruel, inhuman or degrading treatment is not subject to derogation and that a declared state of emergency and fighting terrorism can in no circumstances justify torture, cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

Emphasising the necessity of securing a coherent and holistic campaign and approach against torture, cruel, inhuman or degrading treatment comprising, inter alia, policies, regulations, implementation, monitoring and evaluation in the field of torture and other areas of human rights;

Reiterating the crucial role of NHRIs in promoting the prevention of and protection from torture, cruel, inhuman and degrading treatment as well as broader human rights issues and transitional justice as emphasized in the Rabat Declaration of the 7th Conference of the African National Human Rights Institutions meeting in Rabat, Morocco, from 3 to 5 November 2009 and the Nairobi Declaration of the 9th International Conference for National Human Rights Institutions held in Nairobi, Kenya, from 21 to 24 October 2008;

Participants agree on the following:

General Policies and National Human Rights Institutions

1. *All States should officially condemn torture, cruel, inhuman and degrading treatment or punishment and adopt an official zero-tolerance policy with a view to end impunity for serious human rights violations* as well as to actively promote a deeply embedded societal culture of respect for human rights and fundamental freedoms, including by supporting and undertaking public awareness campaigns and human rights education of all relevant actors and at all levels;
2. *All States should secure the establishment and maintenance of fully independent, adequately funded and well functioning NHRIs* in full compliance with the UN Paris Principles empowered and capacitated to effectively contribute to the prevention of and protection from torture including by facilitating necessary legal and societal reform in cooperation with all relevant international and national actors, hereunder human rights defenders, civil society organisation and the media;
3. *National Human Rights Institutions should endeavour to play a decisive role in combating torture* and commit themselves to focus on the protection from and prevention of torture and the respect for the rule of law;
4. *The Arab-European Human Rights Dialogue Quartet* - composed in alphabetical order of the Danish Institute for Human Rights, the German Institute for Human Rights, the Jordanian National Centre for Human Rights and the Moroccan National Human Rights Council – is delegated the task of further examining and seeking funds to support activities aimed at (i) encouraging and assisting the establishment of NHRIs in countries that have not yet done so, (ii) to generally strengthening existing NHRIs on the basis of adequate analysis of the gaps in the mandates, funding and functioning of NHRIs, (iii) specifically strengthening NHRIs' work in preventing torture and building democratic institutions, including in countries of transition;

International Human Rights Obligations

5. *All States should sign and ratify, without reservations, as well as implement and enforce relevant international human rights instruments with specific reference to torture*, including the UN Convention against Torture (CAT) and its Optional Protocol (OCPAT), the UN Convention on Enforced Disappearances (CED), the UN Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) and the UN Convention on the Rights of Persons With Disabilities (CRPD) as well as relevant regional instruments such as the African Charter on

Human and Peoples Rights (ACHPR), the Arab Charter on Human Rights (ACHR) or the European Convention on Human Rights (ECHR);

6. *All States should accede to the individual complaints mechanisms available at the international level*, including the jurisdiction of the Committees established under the CAT, ICCPR, CRPD, the Convention on the rights of the Child (CRC) and the Convention on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), as well as the Courts established under the under the ACHPR and ECHR; additionally all states are encouraged to ratify new individual complaint mechanism such as the one for the ICESCR;
7. *All States should fully cooperate with international human rights mechanisms*, including the UN Treaty Bodies (UN Committee Against Torture, UN Sub-committee on the Prevention of Torture (SPT)), the Human Rights Council (Universal Periodic Review and Special Procedures), and the International Committee of the Red Cross (ICRC) as well as regional actors such as the Council of Europe Committee for the Prevention of Torture, just as States are invited to accede to the Second Optional Protocol to the European Convention against Torture, which is open also to non-European states;

National legislation, Institutions and National Action Plans

8. *All States should ensure full coherence between international obligations and national legislation and practice*, including by incorporating international obligations into the constitutions and national laws and ensure that torture is an offence punishable under national law in accordance with the CAT, subject to extradition and universal jurisdiction and not subject to statutory limitation;
9. *All States should establish and maintain effective and independent, national preventive mechanisms* in accordance with international standards, including one or more independent, national preventive mechanism according to standards of the OPCAT, and support its activities by sufficient funding and by allowing unannounced visits to all places of detention with access to all detainees;
10. *All States should develop and implement in accordance with the 1993 Vienna Declaration national action plans against torture and secure sufficient funding toput an end to impunity*, including to follow-up on recommendations from international institutions, where relevant with international support, and focus on human rights education for all relevant actors, including clear instructions to officials that acts of torture are a crime and that an order to perform acts of torture is illegal and must be disobeyed;

The Rule of Law and Individual Remedies

11. *All States should institute necessary legal and institutional reforms of relevant institutions and sectors*, including the military, security forces, police, prisons, psychiatric institutions, judiciary etc. and in particular, where relevant, demilitarise prisons and other institutions by putting them under the jurisdiction of ministries of justice or other civilian authority to put and end to impunity and secure that evidence extracted by means of torture is never relied on in legal proceedings;
12. *All States should secure full legal protection of all individuals* and, at the outset of detention, prompt information of rights, effective access without intimidation to a person of one's confidence, to a lawyer and to a independent medical doctor as well as equal access to judicial protection and other relevant individual remedies, including restitution, fair and adequate financial compensation and appropriate medical care and not least rehabilitation;
13. *All States should conduct effective, independent, prompt, transparent and impartial investigations* into all allegations of torture with a view to bringing perpetrators to justice and to end impunity and secure public accountability of and public confidence in the authorities' adherence to the rule of law.

6. Συναντήσεις με εκπροσώπους της Πολιτείας, Οργανώσεων και Διεθνών Οργανισμών

Ι. Διεθνείς Συναντήσεις

- Συνάντηση του Προέδρου και του επιστημονικού προσωπικού της ΕΕΔΑ με τον κ. Ι. Δημητρακόπουλο, Επικεφαλής του Τμήματος Ισότητας και Δικαιωμάτων Πολιτών του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, σχετικά με τις συνθήκες στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών στην περιοχή του Έβρου (26.01.2011).
- Συνάντηση φορέων δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Πρεσβεία της Νορβηγίας με εκπροσώπους των πρεσβειών της Νορβηγίας, Σουηδίας, Δανίας και Ηνωμένου Βασιλείου με θέμα τον Οικουμενικό Περιοδικό Έλεγχο της Ελλάδας από το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε η επιστημονική συνεργάτιδα Λ.-Μ. Μπολάνη (12.04.2011).
- Συμμετοχή του Προέδρου της ΕΕΔΑ σε συνάντηση στο Γραφείο της Αθήνας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εκπρόσωπων ΜΚΟ και άλλων φορέων με τον κ. D. Endres, Διευθυντή του Γραφείου της Ευρώπης της Ύπατης Αρμοστείας και τον κ. L. Jolles, Περιφερειακό Αντιπρόσωπο του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας στη Ρώμη (30.05.2011).
- Η Αντιπρόεδρος της ΕΕΔΑ, κ. Α. Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου συμμετείχε σε πρόγευμα εργασίας στην Πρεσβεία της Ολλανδίας με τον Υπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου της Ολλανδίας, κ. G. Leers (02.11.2011).
- Συνάντηση του Προέδρου της ΕΕΔΑ με αντιπροσωπεία του Ευρω-Μεσογειακού Δικτύου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Θέματα συζήτησης αποτέλεσαν η κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα και στην Ευρω-Μεσόγειο και οι δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ της ΕΕΔΑ και του Δικτύου (11.11.2011).
- Συνάντηση της επιστημονικής συνεργάτιδας κ. Τ. Σταυρινάκη με εκπροσώπους της οργάνωσης Human Rights Watch με θέμα συζήτησης τη ρατσιστική βία (29.11.2011).

ΙΙ. Συναντήσεις κατόπιν αιτήματος άλλων φορέων

- Συμμετοχή του Προέδρου της ΕΕΔΑ στην ειδική συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής με θέμα «Ακρόαση φορέων και προσώπων της Κοινωνίας των Πολιτών, του Εθελοντισμού και των ΜΚΟ» (22.02.2011).
- Συνάντηση στο Ελληνικό Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες με φορείς, κυρίως μη κυβερνητικές οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στο χώρο προστασίας προσφύγων και αιτούντων άσυλο. Σκοπός της συνάντησης ήταν η συζήτηση τρεχόντων θεμάτων προστασίας αιτούντων άσυλο και προσφύγων καθώς και ζητήματα συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων. Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε η επιστημονική

συνεργάτιδα, κ. Λ.-Μ. Μπολάνη (16.05.2011).

• Συμμετοχή του Προέδρου της ΕΕΔΑ και της επιστημονικής συνεργάτιδας κ. Λ.-Μ. Μπολάνη σε συνάντηση εργασίας στο Συνήγορο του Πολίτη εμπλεκόμενων φορέων με θέμα τη «διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και τη διαδικασία ασύλου στα σημεία εισόδου» (06.06.2011).

• Συνάντηση εργασίας του Προέδρου ΕΕΔΑ και του επιστημονικού προσωπικού με το Γενικό Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, κ. Γ. Ιωαννίδη (23.06.2011).

• Συνάντηση του Αντιπροέδρου της ΕΕΔΑ, κ. Μανιτάκη και της κας Παπαδοπούλου με εκπροσώπους του Συνηγόρου του Πολίτη (κύκλο κοινωνικής προστασίας) και της Ελληνικής Ψυχιατρικής Εταιρίας (ΕΨΕ) κ. Βαρουχάκη για το ζήτημα της υπεράσπισης των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων και/ή νοητικά υστερούντων προσώπων και τον συντονισμό των ενεργειών των 3 φορέων. Σκοπός ήταν ο εντοπισμός των σημαντικότερων προβλημάτων προστασίας των ψυχικά πασχόντων αυτό τον καιρό και συμφωνήθηκε να υπάρξει μία ανοικτή επικοινωνία με ΕΨΕ και Συνήγορο του Πολίτη για το θέμα (10.10.2011).

• Συμμετοχή της επιστημονικής συνεργάτιδας κ. Λ.-Μ. Μπολάνη στο Τρίτο Θεματικό Εργαστήριο για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων που διοργάνωσε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Οι θεματικές ενότητες του εργαστηρίου είχαν ως αντικείμενο την ενεργό γήρανση και την οικονομική πτυχή της καταπολέμησης των διακρίσεων (24.10.2011).

III. Συναντήσεις με πρωτοβουλία της ΕΕΔΑ

• Συνάντηση του Προέδρου της ΕΕΔΑ και του επιστημονικού προσωπικού με οργανώσεις μεταναστευτικών κοινοτήτων που συμμετέχουν στο Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών. Στη συνάντηση προσήλθαν εκπρόσωποι 15 μεταναστευτικών οργανώσεων, οι οποίοι εξέθεσαν τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και σχετικές προτάσεις (08.06.2011).

7. Συμμετοχή σε συνέδρια και ημερίδες

• Ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ συμμετείχε σε Στρογγυλή Τράπεζα της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών με θέμα «Πολιτική Βία και φανατισμός» (07.02.2011).

• Ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ μίλησε σε εκδήλωση-συζήτηση του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού, της Athens Voice, του SARCHA και του Θεάτρου Εξαρχείων με θέμα «Από τις προοδευτικές ιδέες στην πράξη» (02.03.2011).

• Εκδήλωση του Βρετανικού Συμβουλίου, του i-RED, της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και του Migration Policy Group με θέμα «Ένταξη των μεταναστών: Από την εργασία στην ιδιότητα του πολίτη. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας MIPEX III και δημόσιος διάλογος». Στην εκδήλωση συμμετείχε ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ με εισήγηση στην ενότητα *«Από την εκπαίδευση στην ιδιότητα του πολίτη: υλοποιώντας πολιτικές»* (07.04.2011).

• Συνέντευξη Τύπου της Θετικής Φωνής με θέμα «Δράσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των ανθρώπων που ζουν με HIV/AIDS». Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε η επιστημονική συνεργάτιδα Λ.-Μ. Μπολάνη παρουσιάζοντας την έκθεση της Επιτροπής *«Ζητήματα προστασίας δικαιωμάτων των οροθετικών στο HIV ατόμων»* (18.05.2011).

• Εκδήλωση-Συζήτηση της Διεθνούς Αμνηστίας και του Συνδέσμου Αντιρρησιών Συνείδησης με θέμα *«Αντίρρηση συνείδησης στην Ελλάδα: προβλήματα και προοπτικές».* Την ΕΕΔΑ εκπροσώπησε η επιστημονική συνεργάτιδα κα Λ.-Μ. Μπολάνη παρουσιάζοντας τις θέσεις της ΕΕΔΑ (02.06.2011).

• Εκδήλωση-Συζήτηση της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου με θέμα *«Ακροδεξιά, πολιτικός εξτρεμισμός και βία»*. Στην εκδήλωση συμμετείχε ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ με εισήγηση με τίτλο «Το βίαιο τέλος της αντιρατσιστικής αθωότητας» (07.06.2011).

• Διημερίδα της Ένωσης Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Μακεδονίας-Θράκης, με θέμα «Δημοσιογραφία χωρίς διακρίσεις». Στην εκδήλωση συμμετείχε ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ ως ομιλητής στη συνεδρία «Οι ροές των μεταναστών και το δημοσιογραφικό έργο» (Θεσσαλονίκη, 14-15.06.2011).

• Συνέντευξη Τύπου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων με θέμα «Η κατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα». Στην εκδήλωση συμμετείχε ως ομιλητής και ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ (16.06.2011).

• Διημερίδα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης ΕΚΠΑ, του Πάντειου Πανεπιστημίου και του Κέντρου Γυναικείων Μελετών και Ερευνών με θέμα «Γυναικεία μετανάστευση: όψεις, προβλήματα και προοπτικές ένταξης στην Ελλάδα». Στην εκδήλωση συμμετείχε ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ συντονίζοντας τη δεύτερη συνεδρία με θέμα *«Μεταναστευτικές κοινότητες: ζητήματα κοινωνικής ένταξης»* (22-23.06.2011).

• Ημερίδα του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες με θέμα «Προσφυγικό Δίκαιο-Νομολογία-Νομοθεσία». Στην ημερίδα συμμετείχε η επιστημονική συνεργάτιδα Λ.-Μ. Μπολάνη με εισήγηση με τίτλο *«Νόμος 3907/2011: Τι μέλλει γενέσθαι;»* (27.06.2011).

• Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά της Θανατικής Ποινής, η Διεθνής Αμνηστία οργάνωσε στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών συζήτηση μετά την προβολή του γαλλικού ντοκιμαντέρ «Ατέλειωτη θλίψη, η ζωή μετά τη θανατική καταδίκη». Ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ ήταν ένας από τους ομιλητές (10.10.2011).

• Ημερίδα του Δήμου Χανίων με θέμα «Ανθρώπινα Δικαιώματα & Τοπικές Πολιτικές: Ο ρόλος της Αυτοδιοίκησης για την προάσπιση των θεμελιωδών ελευθεριών». Στην εκδήλωση συμμετείχε η Αντιπρόεδρος της ΕΕΔΑ, κ. Α. Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου (Χανιά, 05.11.2011).

• Ημερίδα του Γραφείου της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, του Γραφείου Ενημέρωσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων με θέμα «1981-2011: Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ισότητα των φύλων στην Ελλάδα». Στη δεύτερη συνεδρία της εκδήλωσης με θέμα «Ευρωπαϊκά δίκτυα εμπειρογνωμόνων για την ισότητα των φύλων» συμμετείχε το μέλος της ΕΕΔΑ κ. Σ. Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου (11.11.2011).

• Διημερίδα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας, του ΚΕΚ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ και της Εύξεινης Πόλης με θέμα «Καταπολέμηση των διακρίσεων στην Ελλάδα: Πολιτικές για την καταπολέμησή τους και ο ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών». Στην τρίτη συνεδρία της εκδήλωσης με θέμα «Η ενεργοποίηση και δικτύωση της τοπικής αυτοδιοίκησης και των συλλογικών φορέων για την καταπολέμηση των διακρίσεων» συμμετείχε η επιστημονική συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ

κ. Τ. Σταυρινάκη. Η ομιλία της είχε *τίτλο «Πρωτοβουλία για τη δημιουργία Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας»* (24-25.11.2011).

- Ημερίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες με θέμα «Και 1 πρόσφυγας πίσω σε κίνδυνο είναι πολύ». Στην ημερίδα μίλησε η επιστημονική συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ κ. Λ.-Μ. Μπολάνη. Η εισήγησή της είχε θέμα *«Το αυγό του φιδιού: Από την ξενοφοβία στη ρατσιστική βία»* (Ρόδος, 13.12.2011).

3. Απάντηση σε ερωτηματολόγιο του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (ODIHR)

Η ΕΕΔΑ απέστειλε στις 09.09.2011 την απάντησή στο ερωτηματολόγιο που της είχε αποστείλει προς συμπλήρωση το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (ODIHR) με τίτλο «Δικαιώματα της Γυναίκας, Ισότητα Φύλων και Εθνικοί Θεσμοί Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων».

ΕΒΔΟΜΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΠΟΥ ΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΕΔΑ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

1. Έκθεση Υπουργείου Εσωτερικών

Ι. Θέματα ιθαγένειας

Το σύνολο των αλλοδαπών, που απέκτησαν την Ελληνική Ιθαγένεια με τη διαδικασία της πολιτογράφησης από την Υπηρεσία μας έως το τέλος του 2011 ανέρχεται σε **7.481** άτομα, εκ των οποίων οι **6.551** είναι ομογενείς αλλοδαποί και οι **930** είναι αλλογενείς αλλοδαποί.

Οι σημαντικότερες, ωστόσο αλλαγές συντελέσθηκαν στο πλαίσιο τροποποίησης του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ – Ν. 3284/2004) με τον Ν. 3838/2010 «*Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις*» (ΦΕΚ Α' 49), με τον οποίο επέρχονται αποφασιστικές τομές στο ήδη υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο μέσα από μία σειρά καθοριστικών τροποποιήσεων προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης και της ενίσχυσης των δικαιωμάτων των αλλοδαπών πολιτών, που διαμένουν στη χώρα μας.

Οι τροποποιήσεις αυτές αφορούν κυρίως: α) στην καθιέρωση νέων τρόπων απόκτησης της Ελληνικής Ιθαγένειας με τη **γέννηση** ή τη **φοίτηση** σε ελληνικό σχολείο, β) στη **μείωση του απαιτούμενου χρόνου διαμονής** του αλλοδαπού στη χώρα, γ) στην καθιέρωση **υποχρέωσης αιτιολογίας** των αποφάσεων της Διοίκησης προκειμένου για αιτήματα πολιτογράφησης, δ) στην **καθιέρωση προθεσμιών** στις ενέργειες της Διοίκησης για τα θέματα πολιτογράφησης, ε) στην **αποκέντρωση** της διαδικασίας πολιτογράφησης εν γένει, με τη θεσμοθέτηση Επιτροπών Πολιτογράφησης στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της χώρας, και τέλος στ) στην προσχώρηση των ομογενών και νομίμων διαμενόντων μεταναστών στο δικαίωμα του ***εκλέγειν και εκλέγεσθαι***.

Ειδικότερα, το άρθρο 1 παρ. 2 περ. (α) του νόμου αποτελεί νέα διάταξη του ΚΕΙ και έρχεται να ρυθμίσει το καθεστώς της τρίτης πλέον γενιάς μεταναστών, η οποία έχει αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς με τη χώρα και έχει πλήρως ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία, εφόσον αποτελείται από παιδιά γεννημένα στην Ελλάδα από έναν τουλάχιστον γονέα, ομοίως γεννημένο στην Ελλάδα. Στην περίπτωση αυτή, παρέχεται από το νόμο η δυνατότητα αυτοδίκαιης κτήσης της Ελληνικής Ιθαγένειας, η οποία ανατρέχει στο χρόνο γέννησης του παιδιού, με την κατάθεση μίας απλής αίτησης (συνοδευόμενης από τα απαραίτητα δικαιολογητικά). Η θεσμική αυτή αλλαγή σηματοδοτεί αναγνώριση μίας διαμορφούμενης πολύ-πολιτισμικής πραγματικότητας, θεμελιώνοντας δικαιώματα για τα παιδιά που γεννιούνται και ζουν στη χώρα μας.

Περαιτέρω, το δικαίωμα απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας επεκτείνεται και στα παιδιά, τα οποία γεννιούνται σε ελληνικό έδαφος από γονείς, που διαμένουν νόμιμα σε αυτό, καθώς και στα παιδιά που μετέχουν της ελληνικής παιδείας, συμπληρώνοντας επιτυχώς εξαετή φοίτηση σε ελληνικό σχολείο (άρθρο 1 Α, παρ. 1 και 2). Στις περιπτώσεις αυτές δίδεται το δικαίωμα απόκτησης της Ελληνικής Ιθαγένειας με την κατάθεση κοινής δήλωσης των γονέων και αίτησης εγγραφής στον Δήμο, αλλά και από τα ίδια τα τέκνα μέσα σε τρία έτη από την συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους.

Προς την κατεύθυνση της διευκόλυνσης και απλούστευσης της σχετικής διαδικασίας, κινείται και η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 περ. (δ), η οποία μειώνει τον απαιτούμενο χρόνο διαμονής του αλλοδαπού στη χώρα από τα δέκα έτη, που ίσχυε με τον προηγούμενο ΚΕΙ, στα επτά, αλλά και η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 περ. (ζ), η οποία μειώνει την αξία καταβολής του παραβόλου από τα 1467,35€ στα 700€, ενώ στο πλαίσιο εξασφάλισης της ίσης μεταχείρισης, καθιερώνει και την καταβολή παραβόλου (100 €) από τους ομογενείς αλλοδαπούς.

Ιδιαίτερα σημαντική προς την κατεύθυνση της διασφάλισης του δικαιώματος του ατόμου να εκφράσει τις **αντιρρήσεις-απόψεις** του κυρίως για δυσμενείς ενέργειες της Διοίκησης, καθί-

σταται η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 6 εδ. (β), η οποία εισάγει το δικαίωμα του αιτούντος την πολιτογράφηση να προσφύγει κατά του περιεχομένου της Εισήγησης της Επιτροπής Πολιτογράφησης για το αίτημά του. Οι εν λόγω αντιρρήσεις θα πρέπει να υποβληθούν εγγράφως και εντός της αποκλειστικής προθεσμίας των 15 ημερών, από την ημερομηνία κοινοποίησης στον ενδιαφερόμενο της εισήγησης της Επιτροπής.

Με το άρθρο 6 παρ. 2 του ιδίου νόμου καθιερώνεται η **υποχρέωση αιτιολόγησης** των αποφάσεων της Διοίκησης επί θεμάτων απονομής της ελληνικής ιθαγένειας, γεγονός μείζονος και καθοριστικής σημασίας για την κατοχύρωση του δικαιώματος και της δυνατότητας του αιτούντος να προσφύγει σε δικαστικό έλεγχο και επομένως να προκαλέσει ακόμα και τον ακυρωτικό έλεγχο – αρνητικών αποφάσεων της Διοίκησης – από τα διοικητικά δικαστήρια. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και το άρθρο 12 παρ. 3 του παρόντος νόμου, το οποίο ορίζει ότι σε περίπτωση αδυναμίας διεκπεραίωσης της υπόθεσης από τη Διοίκηση, αυτή οφείλει να αιτιολογεί **αντικειμενικά** και **ειδικά** την αδυναμία ή τους λόγους καθυστέρησης της υπόθεσης, πριν την εκπνοή της προβλεπόμενης για διεκπεραίωση προθεσμίας, παρέχοντας στον ενδιαφερόμενο όλες τις απαραίτητες πληροφορίες. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειωθεί ότι με τις παρούσες διατάξεις πραγματοποιείται σε μεγάλο βαθμό εναρμόνιση των διαδικασιών για τα ζητήματα κτήσης ιθαγένειας με τις αρχές, οι οποίες τίθενται από τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, εκφράζοντας τη βούληση του νομοθέτη να εδραιώσει την αρχή του κράτους δικαίου στο πεδίο του δικαίου της ιθαγένειας.

Συνεχίζοντας, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι για πρώτη φορά τίθενται με το άρθρο 12 του Ν. 3838/2010 ρητές και σαφείς προθεσμίες στις ενέργειες της Διοίκησης για όλη τη διαδικασία απονομής της ελληνικής ιθαγένειας, καθοριστική καινοτομία του παρόντος νόμου, εφόσον μέχρι σήμερα η διαδικασία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας εξαιρούνταν από οποιαδήποτε προθεσμία που έθετε ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας για την υποχρέωση διεκπεραίωσης υποθέσεων εκ μέρους της Διοίκησης. Κάτι τέτοιο φαίνεται ότι είναι σύμφωνο προς τις αρχές της διαφάνειας στο έργο της Διοίκησης, αλλά και προς την αρχή της χρηστής διοίκησης, ενεργώντας σαφώς διευκολυντικά προς όφελος του αιτούντος την ιθαγένεια και επιταχύνοντας την όλη διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, τίθεται από το νόμο η προθεσμία των έξι μηνών από την κατάθεση της αίτησης πολιτογράφησης στην Περιφέρεια μέχρι την κλήση του αιτούντος για συνέντευξη ενώπιον της Επιτροπής, η προθεσμία τεσσάρων μηνών από την κλήση του αιτούντος για συνέντευξη έως την υποβολή εισήγησης της Επιτροπής προς τον Υπουργό και τέλος, η προθεσμία δύο μηνών για την έκδοση της υπουργικής απόφασης και τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δηλαδή μέγιστος συνολικός χρόνος για τη διεκπεραίωση της υπόθεσης ένα έτος. Για τις υποθέσεις καθορισμού ιθαγένειας τίθεται η προθεσμία των δεκαοκτώ μηνών από την υποβολή της αίτησης έως την έκδοση της απόφασης.

Σημαντική τροποποίηση προς την κατεύθυνση αποκέντρωσης της διαδικασίας απονομής της ελληνικής ιθαγένειας αποτελεί και η σύσταση Επιτροπών Πολιτογράφησης σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση (πρώην Περιφέρεια) της χώρας (άρθρο 8). Κατά τον τρόπο αυτόν, καθίσταται εφικτό να αποφορτιστεί η Κεντρική Διοίκηση από μεγάλο όγκο αιτήσεων, οι οποίες μπορούν πρωτογενώς να εξεταστούν από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της χώρας, επιταχύνοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό την όλη διαδικασία.

Προς την ίδια κατεύθυνση της αποφόρτισης της Κεντρικής Διοίκησης, της απλούστευσης και επιτάχυνσης των διαδικασιών και της καλύτερης εξυπηρέτησης του αιτούντος αλλοδαπού, κινείται και η καθιέρωση ενός νέου άρθρου (άρθρο 23), το οποίο προβλέπει ειδική και πιο απλοποιημένη διαδικασία πολιτογράφησης για τους **ομογενείς κατόχους ΕΔΤΟ** (Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς). Σύμφωνα με τη νέα

αυτή διάταξη, η κατά τόπο αρμόδια Υπηρεσία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου την πολιτογράφηση ομογενών κατόχων ΕΔΤΟ, οι οποίοι αποτελούν και την πλειοψηφία των αλλοδαπών στη χώρα μας, από την κατάθεση της αίτησης μέχρι και το τελικό στάδιο έκδοσης της σχετικής απόφασης πολιτογράφησης από το Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Για τη διαδικασία αυτή πολιτογράφησης ομογενούς αλλοδαπού προβλέπεται στο ίδιο άρθρο προθεσμία 1 έτους από την κατάθεση της αίτησης έως τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης πολιτογράφησης.

Τέλος, την αποφασιστικότερη τομή φέρνει ο νόμος στο δεύτερο κεφάλαιο με την προσχώρηση των ομογενών και των νομίμως διαμενόντων μεταναστών στην ανάδειξη των οργάνων της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, αναγνωρίζοντάς τους έτσι το δικαίωμα συμμετοχής τους στα κοινά και στην πολιτική-κοινωνική ζωή του τόπου, όπου κατοικούν και αναπτύσσουν κάθε είδους δραστηριότητα, οικονομική, επαγγελματική, κοινωνική. Κάτι τέτοιο, εκτός από πανηγυρική αναγνώριση ενός θεμελιώδους για την Ελλάδα, λόγω της παράδοσής της, δικαιώματος, αυτού της συμμετοχής στα κοινά, αποτελεί και έναν σημαντικό παράγοντα κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών στον κοινωνικό ιστό της χώρας μας, ένα μέσο πολιτικής εκπαίδευσης και συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες.

II. Θέματα μεταναστευτικής πολιτικής

Α) Μεταναστευτική πολιτική

Σταθερό στόχο της εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής αποτελεί η ορθολογική διαχείριση των νομίμων μεταναστευτικών ροών, στο πλαίσιο του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών με ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα των παιδιών και των ομάδων που χρήζουν προστασίας. Η πολιτική της Ελλάδας στον τομέα της νόμιμης μετανάστευσης, το έτος 2011, έθεσε και πέτυχε σε κάποιο βαθμό, τους εξής επιμέρους στόχους: α) διασφάλιση της συνεκτικότητας του νομοθετικού πλαισίου, β) απλούστευση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διοικητικών διαδικασιών, γ) κάλυψη των διαπιστωμένων αναγκών της εθνικής αγοράς εργασίας σε μία ιδιαίτερα δυσμενή οικονομική συγκυρία και δ) ενίσχυση της συμμετοχής των νομίμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (στο εξής ΥΤΧ) σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής και οικονομικής ζωής ιδίως της δεύτερης και της μιάμισης γενιάς. Επίσης, έμφαση δόθηκε, μεταξύ των άλλων, στον ανασχεδιασμό των διοικητικών διαδικασιών για την έκδοση των αδειών διαμονής, όπως αυτός θα αναλυθεί κατωτέρω.

Σε ό,τι αφορά την ένταξη των ΥΤΧ στην ελληνική αγορά εργασίας επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τη νομοθεσία και την πάγια θέση της χώρας μας, η διαχείριση των ροών εργατικού δυναμικού από τρίτες χώρες γίνεται σε απόλυτη συνάρτηση με τις ανάγκες της εθνικής αγοράς εργασίας. Οι ανάγκες αυτές προσδιορίζονται μέσω της αξιολόγησης των αιτημάτων των εργοδοτών για αλλοδαπό εργατικό δυναμικό (ανά συγκεκριμένη ειδικότητα και τομέα), αφού ληφθούν υπόψη οι ανάγκες της εθνικής οικονομίας και η προσφορά εργασίας από ημεδαπούς και πολίτες της ΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρείται προοδευτική μείωση της ζήτησης ΥΤΧ, εργαζομένων και, ως εκ τούτου, έχει καταγραφεί αντίστοιχη μείωση του αριθμού των θέσεων που, κατ' έτος, προβλέπεται να πληρωθούν από ΥΤΧ.[1] Η εφαρμογή των διατάξεων για τις μετακλήσεις ΥΤΧ για εργασία, καθώς και για θέματα εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, ελέγχεται από τους αρμόδιους ελεγκτικούς μηχανισμούς του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας) και των ασφαλιστικών οργανισμών, ώστε να διασφαλίζεται η προάσπιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων ΥΤΧ – σε προληπτικό και κατασταλτικό επίπεδο – και να διευκολύνεται

1 Ανώτατος αριθμός αδειών διαμονής ΥΤΧ για εργασία κατ' έτος (2008-2011): 38.278 το 2008, 29.000 το 2009, 25.532 το 2010 & 24.000 το 2011.

η ένταξή τους στην ελληνική αγορά εργασίας (με τις διατάξεις του Ν. 3907/2011 προβλέπεται η δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής σε θύματα ιδιαίτερα καταχρηστικών όρων εργασίας, των οποίων η παραμονή στη χώρα είναι αναγκαία για την εκκαθάριση των έναντι αυτών εργοδοτικών υποχρεώσεων).

Β) Οργανωτικά θέματα

Κατά το έτος 2011 μεταβλήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο για την άσκηση των θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής, μέσω της έκδοσης του ΠΔ 65/2011 (ΦΕΚ Α' 147), με το οποίο μεταφέρθηκε εκ νέου στο Υπουργείο Εσωτερικών, ως σύνολο αρμοδιοτήτων, η Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής.

Γ) Νομοθετικό πλαίσιο

Εντός του 2011, ρυθμίστηκαν νομοθετικά, τα εξής θέματα, αναφορικά με την είσοδο και διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών:

α) Με το Ν. 3907/2011 (ΦΕΚ 7 Α') επήλθαν οι ακόλουθες μεταβολές στο νομοθετικό πλαίσιο:

- Ρυθμίστηκαν θέματα για την επιστροφή, μεταξύ άλλων, μέσω διαδικασίας οικειοθελούς αναχώρησης, παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη-μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις». Βασική αρχή της διαδικασίας αυτής συνιστά η παραδοχή ότι για κάθε παράνομα διαμένοντα υπήκοο τρίτης χώρας θα πρέπει να εκδοθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες της χώρας «απόφαση επιστροφής», ενώ προτεραιότητα δίνεται στην εκούσια επιστροφή, ιδίως όταν αφορά πρόσωπα με προηγούμενη νόμιμη διαμονή.

Ειδικότερα, με τις εν λόγω διατάξεις διασφαλίζεται ότι η επιστροφή του παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας πραγματοποιείται σε δύο στάδια: είτε με την οικειοθελή συμμόρφωσή του, κατά την οποία τηρείται η υποχρέωση επιστροφής εντός της προθεσμίας που ορίζεται για το σκοπό αυτό στην οικεία απόφαση επιστροφής, είτε, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης εντός της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης, με την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής με (αναγκαστική) απομάκρυνση.

Επισημαίνεται ότι με τις διατάξεις των άρθρων 22 και 36 του Ν.3907/2011 δίνεται η δυνατότητα στις οικείες υπηρεσίες αλλοδαπών και μετανάστευσης να παρατείνουν με αιτιολογημένη απόφασή τους, την προθεσμία οικειοθελούς αναχώρησης του υπηκόου τρίτης χώρας για κατάλληλο χρονικό διάστημα, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος για τη διευθέτηση εκκρεμών υποχρεώσεων του υπηκόου τρίτης χώρας που σχετίζονται με την πρότερη διαμονή του στη χώρα (π.χ. φοίτηση τέκνων στο σχολείο, κά), ενόψει της αναχώρησής του από την Ελλάδα.

Σημειώνεται ότι η απόφαση επιστροφής παρέχει, κατά το χρονικό διάστημα της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης, προσωρινό δικαίωμα διαμονής στην Ελλάδα και δικαίωμα πρόσβασης στην εργασία, εφόσον αυτό προβλεπόταν από την άδεια διαμονής που ο υπήκοος τρίτης χώρας κατείχε, τηρουμένων των σχετικών διατάξεων της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας.

Τέλος, με τις εν λόγω διατάξεις (άρθρο 41 παρ.1) διασφαλίζεται η προστασία από την έκδοση απόφασης επιστροφής σε συγκεκριμένες κατηγορίες υπηκόων τρίτων χωρών (π.χ. ανήλικοι και οι γονείς ή τα πρόσωπα που έχουν την επιμέλεια τους και διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα, γονείς ημεδαπού ανηλίκου που έχουν την επιμέλεια ή υποχρέωση διατροφής, αλλοδαποί που έχουν υπερβεί το 80ό έτος της ηλικίας τους, ανήλικοι στους οποίους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα, έγκυες γυναίκες κατά τη διάρκεια της κύησης και για έξι μήνες μετά τον τοκετό, κά).

- Με το άρθρο 42 του Ν. 3907/2011 αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 44 του Ν. 3386/05 σχετικά με τη χορήγηση άδειας διαμονής σε υπηκόους τρίτων χωρών για ανθρωπιστικούς και εξαιρετικούς λόγους. Ειδικότερα, με το νέο νομοθετικό πλαίσιο, αναμορφώθηκαν οι κατηγορίες υπηκόων τρίτων χωρών στους οποίους επιτρέπεται να χορηγείται άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και κυρίως προστέθηκαν οι εξής περιπτώσεις α) ενηλίκων που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, καθώς και όσων φοίτησαν σε έξι τουλάχιστον τάξεις ελληνικού σχολείου πριν ενηλικιωθούν, εφόσον εξακολουθούν να διαμένουν μόνιμα στη χώρα, β) σύζυγοι, γονείς ανήλικων ημεδαπών και συντηρούμενα μέλη οικογένειας Έλληνα πολίτη, γ) θύματα ιδιαίτερα καταχρηστικών όρων εργασίας των οποίων η παραμονή στη χώρα, είναι αναγκαία για την εκκαθάριση των έναντι αυτών εργοδοτικών υποχρεώσεων.

Επίσης, αποσαφηνίστηκαν και οριοθετήθηκαν τα κριτήρια χορήγησης των αδειών διαμονής για εξαιρετικούς λόγους σε υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν στην Ελλάδα και αποδεικνύουν ότι έχουν αναπτύξει ιδιαίτερους δεσμούς με τη χώρα, εφόσον δεν συντρέχουν στο πρόσωπό τους λόγοι δημόσιας τάξης. Επίσης, προβλέφθηκε η δυνατότητα κατάθεσης σχετικής αίτησης και από υπηκόους τρίτων χωρών που δεν εισήλθαν με θεώρηση εισόδου στη χώρα ή δεν έχουν προηγούμενη άδεια διαμονής και αποδεικνύουν με έγγραφα βέβαιης χρονολογίας το πραγματικό γεγονός της διαμονής του στη χώρα για δέκα[2] τουλάχιστον συνεχή έτη.

Παράλληλα, και στο πλαίσιο της μείωσης του απαιτούμενου χρόνου για την εξέταση από την Υπηρεσία των αιτημάτων που υποβάλλονται από υπηκόους τρίτων χωρών για εξαιρετικούς λόγους, προβλέφθηκε με τις διατάξεις του Ν. 3907/2011 η σύσταση τριών (αντί μίας Επιτροπής μέχρι πρότινος), Επιτροπών Μετανάστευσης, οι οποίες γνωμοδοτούν σχετικά με τη συνδρομή σε υπηκόους τρίτων χωρών ιδιαίτερων δεσμών με τη χώρα, προκειμένου να χορηγηθεί άδεια διαμονής και να επανέλθουν αυτοί σε καθεστώς νομιμότητας με πλήρη δικαιώματα.

β) Με το Ν. 3938/2011 (ΦΕΚ Α' 61) συστάθηκαν, εκ νέου, στο πλαίσιο της νέας διοικητικής διάρθρωσης του προγράμματος «Καλλικράτη», Επιτροπές σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ισάριθμες με τις περιφέρειες που περιλαμβάνονται στα διοικητικά όρια αυτών και με αντίστοιχη τοπική αρμοδιότητα για την εξέταση σκοπιμότητας άσκησης ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της Χώρας.

γ) Με το Ν. 4018/2011 (ΦΕΚ Α' 215) ψηφίστηκαν οι εξής ρυθμίσεις:

- Η αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας, προκειμένου αφενός να εφαρμοστεί η υποχρέωση που απορρέει από τον Κανονισμό 380/2008, ο οποίος τροποποίησε τον Κανονισμό 1030/2002, για υποχρεωτική έκδοση των αδειών διαμονής με τη μορφή του αυτοτελούς εγγράφου, αφετέρου να υλοποιηθεί ο σταδιακός μετασχηματισμός των Υπηρεσιών Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων σε «υπηρεσίες μίας στάσης», με στόχο τη βέλτιστη παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες. Με το Ν. 4018/2011 συνεχίζεται στην ουσία η διαδικασία αναδιάρθρωσης της διοικητικής οργάνωσης της χώρας που είχε εγκαινιαστεί με το Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και

2 Με το Ν. 3907/2011 απαιτείτο δωδεκαετής διαμονή στη χώρα, η οποία μειώθηκε σε δέκα έτη με το Ν. 4018/2011.

της Αποκεντρωμένης Διοίκησης − Πρόγραμμα Καλλικράτης».

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του νέου νόμου, ανατίθεται το έργο της έκδοσης των αδειών διαμονής με τη μορφή του αυτοτελούς εγγράφου στις «υπηρεσίες μίας στάσης», που θα προκύψουν από το μετασχηματισμό των υπηρεσιών Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, και οι οποίες θα εδρεύουν σε κάθε νομό της χώρας. Ο μετασχηματισμός αυτός κρίθηκε επιβεβλημένος: α) εν όψει της αναγκαιότητας λήψης αυστηρών μέτρων ασφαλείας λόγω της συλλογής και διαχείρισης βιομετρικών δεδομένων, β) της ανάγκης μείωσης του χρόνου έκδοσης των αδειών διαμονής και γ) της παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών και έγκυρης πληροφόρησης στους πολίτες. Επιπλέον, μέσω της λειτουργίας των «υπηρεσιών μίας στάσης» εκτιμάται ότι θα βελτιωθεί η εποπτεία της συνολικής διαδικασίας.

Από τις «υπηρεσίες μίας στάσης» θα παρέχονται πλέον όλες οι υπηρεσίες που άπτονται των ζητημάτων έκδοσης αδειών διαμονής για τις οποίες έως τώρα υφίστατο η εμπλοκή δύο διαφορετικών υπηρεσιών (Δήμος και Αποκεντρωμένη Διοίκηση), με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται προβλήματα καθυστερήσεων, επιβάρυνσης και πρόκλησης ζητημάτων ως προς τη χρηστή λειτουργία της διοίκησης. Επιπλέον, η υποχρέωση συναλλαγής των ενδιαφερόμενων και στις δύο αυτές διαδικασίες με διάφορες υπηρεσίες, προκειμένου να συλλέξουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά για την έκδοση των αιτούμενων πράξεων αποτελούσε έναν επιπρόσθετο παράγοντα έντασης των δυσλειτουργιών, οι οποίες πρόκειται να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά στο πλαίσιο των «υπηρεσιών μίας στάσης».

Στις αρμοδιότητες των «υπηρεσιών μίας στάσης» περιλαμβάνεται ένα ευρύτατο πλαίσιο, ήτοι: α) παραλαβή των αιτήσεων για τη χορήγηση ή την ανανέωση των αδειών διαμονής, β) αναζήτηση δικαιολογητικών μέσω ηλεκτρονικής διασύνδεσης, γ) επίδοση των αδειών διαμονής, καθώς και των σχετικών απορριπτικών ή ανακλητικών αποφάσεων, δ) παραλαβή αιτήσεων εργοδοτών για τη μετάκληση ΥΤΧ, εργαζομένου, ε) παροχή πληροφοριών για τις διαδικασίες, τα δικαιολογητικά και τις προϋποθέσεις έκδοσης ή ανανέωσης άδειας διαμονής, καθώς και μετάκλησης ΥΤΧ, εργαζομένου, στ) παροχή πληροφοριών σχετικά με την πορεία εξέτασης των φακέλων και ζ) είσπραξη υπέρ του Δημοσίου των προβλεπόμενων από την ισχύουσα νομοθεσία τελών και παραβόλων.

- Σημαντικό κρίνεται το άρθρο 4 παρ. 1 με το οποίο καθορίζεται ένας τύπος βεβαιώσεων κατάθεσης αιτήματος για χορήγηση ή ανανέωση άδειας διαμονής με περιορισμένη χρονική ισχύ ενός έτους, ενώ επίσης προβλέπεται ότι εφόσον η αίτηση εκκρεμεί κατά τη λήξη ισχύος της βεβαίωσης κατάθεσης, η υπηρεσία στην οποία υπεβλήθη η αίτηση υποχρεούται να εκδώσει νέα βεβαίωση, ενημερώνοντας ταυτοχρόνως αιτιολογημένα τον ενδιαφερόμενο σχετικά με τους λόγους καθυστέρησης. Με τον τρόπο αυτό, υφίσταται δέσμευση της αρμόδιας υπηρεσίας για την έγκαιρη έκδοση της διοικητικής πράξης. Επίσης, καθορίζονται αναλυτικά οι περιπτώσεις στις οποίες η εν λόγω βεβαίωση χορηγείται, λαμβάνοντας υπ' όψιν τόσο τη σημερινή συνήθη διοικητική πρακτική των υπηρεσιών παραλαβής των αιτήσεων στους Δήμους, όσο και – σε εύλογο βαθμό – πρακτικές δυσκολίες που εγνωσμένα αντιμετωπίζουν οι ΥΤΧ είτε στη συναλλαγή τους με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς υγείας ή/και ασφάλισης είτε στη μετακίνησή τους από τη μία εργασία στην άλλη υπό τις σημερινές συνθήκες δεινής κρίσης της αγοράς απασχόλησης και της εθνικής οικονομίας εν γένει. Σε περίπτωση έλλειψης συγκεκριμένων δικαιολογητικών, η εν λόγω βεβαίωση μπορεί να χορηγηθεί πλην όμως ορίζεται εξάμηνη προθεσμία για την προσκόμιση του ελλείποντος στοιχείου.
- Με τα άρθρα 5 και 6 ρυθμίζεται το θέμα της εισόδου στην Ελλάδα πολιτών τρίτων χωρών για εποχική εργασία και εργασία ως αλιεργάτες στην κατεύθυνση της απλούστευσης της σχετικής διαδικασία υπό την έννοια ότι οι ενδιαφερόμενοι απαλλάσσονται από την υποχρέωση λήψης άδειας διαμονής και καθιερώνεται ειδική θεώρηση εισόδου συγκεκριμένης διάρκειας, ισόχρονης με τη σχετική σύμβαση εργασίας (μέχρι έξι μήνες), που επιτρέπει την εργασία αποκλειστικά για το εν λόγω διάστημα και στο συγκεκριμένο εργοδότη. Η αντικατάσταση της άδειας διαμονής με ειδική θεώρηση εισόδου κρίθηκε αναγκαία, για απλούστευση της διαδικασίας και συναλλαγής με τις αρμόδιες υπηρεσίες, δεδομένης της βραχείας διαμονής και της φύσης της εργασίας των ενδιαφερόμενων. Σημειώνεται, επίσης, ότι η νομοθετική ρύθμιση για την εποχική εργασία είναι συμβατή με τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις του Συμβουλίου για την πρόταση Οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής πολιτών τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία.

Στο πλαίσιο εφαρμογής των ρυθμίσεων του Ν. 3386/2005 και βάσει εξουσιοδοτικών διατάξεων, εκδόθηκαν οι εξής υπουργικές αποφάσεις για τη ρύθμιση ειδικότερων ζητημάτων:

- Η ΚΥΑ 2782/132/14.2.2011 «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2011» (ΦΕΚ Β' 268).
- Η Υπουργική Απόφαση 2891/1.2.2011 «Κατάργηση της αριθμ.1719/09/2009 (ΦΕΚ Β' 91) απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών «Παραπομπή υποθέσεων στην Επιτροπή του άρθρου 89 του ν. 3386/05» (ΦΕΚ Β' 302).
- Η ΚΥΑ 5205/28.2.2011 «Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν. 3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι μετακινούνται από επιχείρηση εγκατεστημένη σε τρίτη χώρα, με σκοπό την παροχή υπηρεσίας, στο πλαίσιο σύμβασης προμήθειας μεταξύ επιχείρησης εγκατεστημένης σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και αντίστοιχης που ασκεί τις δραστηριότητες της στην Ελλάδα (ΦΕΚ Β' 434).
- Η ΚΥΑ 12514/12.5.2011 «Τροποποίηση της αριθ. οικ. 12311/08/3.6.2008 κυα Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του ν. 3386/05, καθώς και των ειδικότερων όρων για τη μετάκληση για εξαρτημένη εργασία υπηκόων τρίτων χωρών», όπως αυτή συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με τις αριθ. οικ. 27846/08/11.12.2008 και οικ. 17590/09/2.7.2009 όμοιες (ΦΕΚ Β' 826).
- Η Απόφαση 21879/22.8.2011 του Υφυπουργού Εσωτερικών «Καθορισμός των δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 44 του ν.3386/2005, όπως αντικαταστάθηκε από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 42 του ν. 3907/11» (ΦΕΚ Β' 1914).
- Η ΚΥΑ 15055/546/10.8.2011 «Τροποποίηση της υπ'αριθμ. 160/2006 (ΦΕΚ Β' 6) περί καθορισμού ελάχιστου αριθμού ημερομισθίων ή ελάχιστου χρονικού διαστήματος ασφάλισης ανά έτος και ασφαλιστικό φορέα για την ανανέωση άδειας διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών καθώς και των όρων και προϋποθέσεων

πρόσβασης στην μισθωτή εργασία και σε ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα της περίπτωσης β του άρθρου 59 του ν.3386/05», όπως τροποποιήθηκε με την κυα 1356/2009 (ΦΕΚ Β' 114).

- Η ΚΥΑ 23443/7.9.2011 «Καθορισμός του τύπου άδειας διαμονής που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών, συντρόφους πολίτη της ΕΕ ή Έλληνα, με τον οποίο διατηρούν σταθερή σχέση προσηκόντως αποδεδειγμένη (ΦΕΚ Β' 2225).

Δ) Διμερείς συμφωνίες

Υπεγράφη το Μάιο του 2011 διμερής συμφωνία Ελλάδας-Καναδά, στο πλαίσιο της αμοιβαιότητας, αναφορικά με τη διευκόλυνση της κινητικότητας νέων από τις δύο χώρες, προκειμένου να προωθηθούν οι επαφές μεταξύ των νέων, η αλληλογνωριμία και η εκατέρωθεν εξοικείωσή τους με τη γλώσσα, τον πολιτισμό και την κοινωνία της χώρας υποδοχής. Η Συμφωνία θα τεθεί σε ισχύ αφού ολοκληρωθεί η προβλεπόμενη από τη συμφωνία ανταλλαγή σχετικών ρηματικών διακοινώσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Ε) Γνωμοδοτήσεις

Η Γνωμοδότηση 300/2011 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους αναφορικά με την διαχείριση αιτήσεων υπηκόων τρίτων χωρών για χορήγηση άδειας διαμονής οι οποίες κατατέθηκαν σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 44 του Ν. 3386/2005, πριν τη δημοσίευση του Ν. 3907/2011, και εκκρεμούν στην αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών.

ΣΤ) Έκδοση εγκυκλίων

Για την ορθή εφαρμογή όλων των ανωτέρω έχουν εκδοθεί ερμηνευτικές εγκύκλιοι και διευκρινιστικά έγγραφα. Ειδικότερα, εντός του 2011 εκδόθηκαν οι εξής εγκύκλιοι:

- Εγκύκλιος 17/2011 αναφορικά με την προσμέτρηση των αναγνωρισμένων από το ΙΚΑ ημερών εργασίας, κατόπιν καταγγελίας του εργαζομένου, στον απαιτούμενο αριθμό ημερομισθίων για τη χορήγηση άδειας διαμονής για εργασία ΥΤΧ. Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο της καλής διοικητικής πρακτικής, επιτεύχθηκε εντός του 2011, η ηλεκτρονική διασύνδεση των Πληροφοριακών Συστημάτων των Υπηρεσιών της Μετανάστευσης και του ΙΚΑ, η οποία εξασφαλίζει την ηλεκτρονική αναζήτηση των ημερών εργασίας και της διάρκειας ασφάλισης του ενδιαφερόμενου ΥΤΧ στο ΙΚΑ, με στόχο αφενός τη μείωση του φόρτου εργασίας των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, αφετέρου τη διευκόλυνση των ΥΤΧ.
- Εγκύκλιος 18/2011 αναφορικά με την εφαρμογή των διατάξεων του 380/2008/ΕΚ του Συμβουλίου για την καθιέρωση των αδειών διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών, υπό τον τύπο του αυτοτελούς εγγράφου και σταδιακή ανάπτυξη των καταστημάτων μίας στάσης («one stop shop»).
- Εγκύκλιος 32/2011 αναφορικά με την εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 30 του Ν. 3386/2005 για την επαγγελματική κατάρτιση.
- Εγκύκλιος 37/2011 αναφορικά με τις αποφάσεις επιστροφής παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών-Εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 16 έως και 41 του Ν. 3907/ 2011.

Ζ) Κοινοτικές δεσμεύσεις της χώρας μας στον τομέα της μετανάστευσης

α) Η εφαρμογή του Κανονισμού 380/2008/ΕΚ για την καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου για τους υπηκόους τρίτων χωρών, όπως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 380/2008/ΕΚ εισάγει, ως υποχρεωτική πλέον, την έκδοση των αδειών διαμονής των ΥΤΧ υπό τον τύπο του αυτοτελούς εγγράφου («ηλεκτρονική κάρτα»), γεγονός που θα επιφέρει σημαντικές μεταβολές στη διαδικασία έκδοσης των αδειών διαμονής σε συνδυασμό με τις διατάξεις του Ν. 4018/2011, για τη λειτουργία των υπηρεσιών μίας στάσης και το νομικό πλαίσιο εφαρμογής του αυτοτελούς εγγράφου.

β) Οδηγία 2009/50/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 2009 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης, με προθεσμία ενσωμάτωσης την 19.6.2011: Εκκρεμεί η ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της ανωτέρω Οδηγίας, για την οποία υφίσταται σχέδιο διατάξεων το οποίο θα περιληφθεί σε σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών που πρόκειται να κατατεθεί στο ελληνικό Κοινοβούλιο.

γ) Οδηγία 2009/52/ΕΚ για τις κυρώσεις στους εργοδότες, οι οποίοι απασχολούν παρανόμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών: Η εν λόγω Οδηγία βρίσκεται στο τελικό στάδιο της διαδικασίας ενσωμάτωσης στην ελληνική έννομη τάξη (προθεσμία ενσωμάτωσης: 20.7.2011). Επισπεύδον Υπουργείο θεωρείται το Υπουργείο Εργασίας, το οποίο έχει λάβει σχετική προειδοποιητική επιστολή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ στις 4.11.2011 ολοκληρώθηκε η δημόσια διαβούλευση για το σχετικό σχέδιο νόμου και εκκρεμεί η ψήφισή του από το ελληνικό κοινοβούλιο.

δ) Προτάσεις Οδηγιών Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με τους όρους εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο αφενός ενδο-επιχειρησιακής μετάθεσης, αφετέρου εποχιακής εργασίας: Οι ανωτέρω προτάσεις Οδηγιών στοχεύουν στη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου κανόνων για μία νέα ταχεία διαδικασία εισόδου και διαμονής σε προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης στο πλαίσιο της ενδο-επιχειρησιακής κινητικότητας, καθώς επίσης και εποχιακών εργαζομένων. Σημειώνεται ότι και οι δύο προτάσεις περιλαμβάνουν διακριτό κεφάλαιο για τη διασφάλιση ενός ελάχιστου κοινού πλαισίου δικαιωμάτων για αυτές τις κατηγορίες των εργαζομένων ΥΤΧ.

ΙΙΙ. Θέματα κοινωνικής ένταξης μεταναστών

Η αποτελεσματική διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου αποτελεί αναμφίβολα ένα ζήτημα απόλυτης προτεραιότητας, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο. Η πολιτική κοινωνικής ένταξης στην Ελλάδα αποσκοπεί στη χορήγηση δικαιωμάτων στους υπηκόους τρίτων χωρών, τα οποία διασφαλίζουν αφενός την αναλογικώς ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας και αφετέρου αποβλέπουν στην υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της ελληνικής δημοκρατίας, με παράλληλη διατήρηση της εθνικής τους ταυτότητας.

Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην οικοδόμηση ενός οργανωμένου και αποτελεσματικού συστήματος ενίσχυσης της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών. Ενός συστήματος, το οποίο συμβάλλει στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, μέσω της σφυρηλάτησης κλίματος αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης ανάμεσα στους μετανάστες και τις κοινωνίες που τους υποδέχονται. Η προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών παραμένει ψηλά στις προτεραιότητες της ΕΕ. Αποτελεί άλλωστε αυτοτελή πυλώνα του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, αλλά και βασική παράμετρο στο πλαίσιο του «Προγράμματος Στοκχόλμης».

Το «Πρόγραμμα Στοκχόλμης», το οποίο

προσδιορίζει τις προτεραιότητες της ΕΕ για την περίοδο 2010-2014, εστιάζει, μεταξύ άλλων στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών στον τομέα της ένταξης μέσω ενός κοινού συντονιστικού μηχανισμού που θα υποστηρίζει τη δράση των κρατών-μελών με βάση ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς σύμφωνα με τις ακόλουθες κατευθύνσεις: α) τον προσδιορισμό κοινών πρακτικών και ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για να διευκολυνθεί η διαδικασία ένταξης, ιδίως της ένταξης των άρτι αφιχθέντων, που θα συμπεριλαμβάνουν βασικά στοιχεία, όπως εισαγωγικά μαθήματα και μαθήματα γλωσσών, σαφή δέσμευση της κοινωνίας υποδοχής και ενεργό συμμετοχή των μεταναστών σε όλες τις πτυχές της συλλογικής ζωής, β) την ανάπτυξη κοινών δεικτών αξιολόγησης των πολιτικών ένταξης, γ) την άρση των φραγμών σε σχέση με άλλες πολιτικές όπως η εκπαίδευση, η κατάρτιση, ο πολιτισμός, η απασχόληση, η πολυγλωσσία και η νεολαία. Πρέπει να τονιστεί ο καθοριστικός ρόλος των σχολείων, ιδίως εκείνων που παρέχουν παιδαγωγικά μοντέλα με ευρωπαϊκές αξίας και δ) την καλύτερη διαβούλευση και συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, μέσω της πύλης του Διαδικτύου και του Ευρωπαϊκού Φόρουμ για την Ένταξη.

Το Υπουργείο Εσωτερικών προχώρησε κατά το έτος 2011 στην κατάρτιση Σχεδίου Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών. Το Σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής διατυπώνει το θεωρητικό πλαίσιο, τις κύριες προτεραιότητες, τους στόχους και τους άξονες της εθνικής πολιτικής για την ένταξη πολιτών τρίτων χωρών και επιπροσθέτως θέτει τη βάση για μία εκτενή διαδικασία διαβούλευσης που διενεργείται τόσο με δημόσιους φορείς – σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο – όσο και με την κοινωνία των πολιτών.

Το εν λόγω Σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής τέθηκε το 2011 υπό ευρεία διαβούλευση με όλα τα συναρμόδια Υπουργεία καθώς και τα κόμματα της Ελληνικής Βουλής, ενώ στις αρχές του 2012 τέθηκε υπό Δημόσια Διαβούλευση – μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας διαλόγου – με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα καθώς και την κοινωνία πολιτών.

Σε ό,τι αφορά τα κίνητρα και τα μέτρα υποστήριξης της εθνικής πολιτικής ένταξης, σε αντιστοιχία με τις Κοινές Βασικές Αρχές για την Ένταξη και την Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών (COM 455/2011), αυτά αφορούν κυρίως σε δράσεις συγχρηματοδοτούμενες από την ΕΕ, όπως από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Επιπλέον, κατά το 2011 το ΥΠΕΣ σχεδίασε και υλοποίησε μία Ηλεκτρονική Βάση Δεδομένων για την καταγραφή δράσεων και έργων που αφορούν στην ένταξη μεταναστών και υλοποιήθηκαν πρόσφατα σε όλη την ελληνική επικράτεια. Η εν λόγω Βάση πρόκειται να ενεργοποιηθεί κατά το έτος 2012.

Στο πλαίσιο της ενδυνάμωσης της κοινωνίας πολιτών σε θέματα ένταξης μεταναστών η Γενική Γραμματεία Πληθυσμού & Κοινωνικής Συνοχής συνεχίζει τον απευθείας διάλογο με τις πιο αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και κοινότητες μεταναστών σχετικά με κρίσιμα ζητήματα της μεταναστευτικής πολιτικής και της κοινωνικής ένταξης, ενώ μέσα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης προωθούνται συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις για την ενίσχυση της αντιπροσώπευσης και αντιπροσωπευτικότητάς τους

Για την εκπλήρωση των ανωτέρω στόχων πολύτιμη αποδεικνύεται η αρωγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 2007, με απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συστήθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΤΕ), ως μέρος του Γενικού Προγράμματος «Αλληλεγγύη και Διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών», με στόχο τη χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση δράσεων κοινωνικής ένταξης των κρατών-μελών, στο πλαίσιο της χάραξης μίας ενιαίας πολιτικής για τη συνολική διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τη χώρα μας, το Υπουργείο Εσωτερικών υπέβαλε προς έγκριση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα εξής προγράμματα:

α) Πολυετές Πρόγραμμα για τα έτη 2007-2013, το οποίο σχεδιάστηκε επί τη βάσει των Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών που δόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το Πρόγραμμα εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η συνολική χρηματοδότηση για τα έτη 2007-2013, συμπεριλαμβανομένης της ευρωπαϊκής συμμετοχής (75%) και της εθνικής συμμετοχής (25%), αναμένεται να ξεπεράσει τα 27,35 εκ. €.

Σε ό,τι αφορά την κατανομή της χρηματοδότησης των επιμέρους Ετήσιων Προγραμμάτων (ΕΠ) που υλοποιούν το προαναφερθέν Πολυετές Πρόγραμμα, επισημαίνονται τα εξής: 1,99 εκ. € για το ΕΠ 2007, 2,69 εκ. € για το ΕΠ 2008, 3,46 εκ. € για το ΕΠ 2009, 3,85 εκ. € για το ΕΠ 2010, 4,32 εκ. € για το ΕΠ 2011, 5,41 εκ. € για το ΕΠ 2012 και 5,63 εκ. € για το ΕΠ 2013.

Οι στόχοι του Πολυετούς Προγράμματος 2007-2013 καλύπτουν το σύνολο των πολιτικών κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, τη διευκόλυνση της ανάπτυξης, εφαρμογής και συντονισμού πολιτικών για τις διαπολιτισμικές δεξιότητες σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, την ανταλλαγή εμπειριών, καλών πρακτικών και πληροφοριών για την ένταξη μεταξύ των κρατών-μελών. Έμφαση δίνεται σε δράσεις, οι οποίες καλύπτουν τις πληθυσμιακές ομάδες που χρειάζονται πρόσθετη υποστήριξη, όπως είναι οι γυναίκες, τα παιδιά, οι εργαζόμενοι, τα άτομα με αναπηρίες και οι ηλικιωμένοι.

β) Ετήσια Προγράμματα 2007, 2008, 2009, 2010 και 2011: Σε εφαρμογή του εγκεκριμένου Πολυετούς Προγράμματος, τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να καταρτίζουν και να υποβάλλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς έγκριση σχέδια Ετησίων Προγραμμάτων για κάθε έτος της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Η Ελλάδα υπέβαλε εγκαίρως και με επιτυχία τα Ετήσια Προγράμματα 2007 (ολοκληρώθηκε η υλοποίηση του στις 30.06.2009), 2008 (ολοκληρώθηκε η υλοποίηση του στις 30.06.2010), 2009 (ολοκληρώθηκε η υλοποίηση του στις 30.06.2011) ενώ έχει ήδη ξεκινήσει και η αξιολόγηση των δράσεων του Ετήσιου Προγράμματος 2010. Το Ετήσιο Πρόγραμμα 2011 έχει ήδη εγκριθεί και πρόκειται άμεσα να δημοσιευθούν οι Προσκλήσεις Υποβολής Προτάσεων για την υλοποίηση των δράσεων. Οι δράσεις που συμπεριλαμβάνονται στα εν λόγω Προγράμματα στοχεύουν στην εξασφάλιση της ακώλυτης και ισότιμης πρόσβασης και συμμετοχής των μεταναστών σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες, η δε κατάρτισή τους ανά έτος επιτρέπει τη διαφοροποίηση και τον επανασχεδιασμό των προτεραιοτήτων, προκειμένου αυτές να προσαρμόζονται και να ανταποκρίνονται πλήρως στις ιδιαίτερες ανάγκες των μεταναστών που διαμένουν μόνιμα στη χώρα μας.

Αναφέρονται ενδεικτικά δράσεις που υλοποιήθηκαν κατά το έτος 2011 στο πλαίσιο υλοποίησης των ΕΠ 2009 & 2010:

- Δημιουργία Βάσης Δεδομένων για τις μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και τους Συλλόγους Μεταναστών.
- Υποστήριξη της λειτουργίας των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ).
- Ενημερωτική εκστρατεία για την προώθηση της ομαλής ένταξης των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες.
- Πρόγραμμα «Διαπολιτισμική Μεσολάβηση» σε επιλεγμένα νοσοκομεία των Περιφερειών Αθήνας και Θεσσαλονίκης.
- Ενημερωτική εκστρατεία με στόχο την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης καθώς και την πληροφόρηση των γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών αναφορικά με την αντιμετώπιση περιπτώσεων trafficking, ενδοοικογενειακής βίας και σεξουαλικής παρενόχλησης.
- Εκπόνηση μελέτης με θέμα «Γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα».
- Εκπόνηση μελέτης με θέμα «Ενσωμάτωση της δεύτερης γενιάς μεταναστών στην ελληνική κοινωνία».
- Διεξαγωγή δημοσκόπησης με θέμα «Κοι-

νωνικές ομάδες με ξενοφοβικές τάσεις».

- Πανευρωπαϊκό συνέδριο με θέμα «Κοινωνική ένταξη των μεταναστών-Καλές πρακτικές στους τομείς της υγείας, πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης».
- Πολιτιστική εκδήλωση για την «Ημέρα του Μετανάστη» (18.12).

IV. Θέματα Ελλήνων Ρομά

Α) Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης (ΟΠΔ) για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων: έργα στεγαστικής αποκατάστασης

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του ΟΠΔ (2002-2008), και ειδικότερα στο πλαίσιο του πρώτου άξονα προτεραιότητας με αντικείμενο την υλοποίηση έργων στεγαστικής υποδομής για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ελλήνων Τσιγγάνων στους Δήμους της χώρας, εντάχτηκαν έργα συνολικού προϋπολογισμού 94,9 εκ. €, ενώ σύμφωνα με την πορεία των εκτελούμενων εργασιών, έχει πληρωθεί μέχρι και σήμερα ποσό 62,09 εκ. € (ΥΠΕΣ, ΠΔΕ-ΣΑΕ055). Σημειώνεται ότι από το 2010 που ξεκίνησε η διαδικασία αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για τους Ρομά, δεν πραγματοποιούνται εντάξεις νέων έργων στεγαστικής υποδομής, προκειμένου το ζήτημα αυτό να αντιμετωπιστεί συνολικότερα στο πλαίσιο της νέας εθνικής στρατηγικής και ιδίως με γνώμονα την ιεράρχηση των αναγκών του πληθυσμού στους ΟΤΑ της χώρας.

Β) ΟΠΔ-Πρόγραμμα στεγαστικής δανειοδότησης

Όπως έχει μνημονευτεί και στο παρελθόν, το πρόγραμμα στεγαστικής δανειοδότησης Ελλήνων Τσιγγάνων σχεδιάστηκε, επιπλέον των δράσεων στεγαστικής υποδομής του ΟΠΔ, για την παροχή οικονομικής συνδρομής (με τη μορφή δανεισμού με ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης) σε περιορισμένο αριθμό οικογενειών Τσιγγάνων με σκοπό την απόκτηση μόνιμης, πρώτης κατοικίας. Λαμβάνοντας υπόψη τον εξαρχής περιορισμένο αριθμό δικαιούχων (9.000), σημαντική στροφή στην υλοποίηση του προγράμματος αποτέλεσε η υιοθέτηση κατά το έτος 2006, κοινωνικών κριτηρίων αξιολόγησης που ενσωμάτωσαν σε μεγάλο βαθμό τις συνθήκες διαβίωσης των οικογενειών των Ελλήνων Τσιγγάνων και έδωσαν στο πρόγραμμα, στην πράξη, χαρακτήρα κατά προτεραιότητα στεγαστικής συνδρομής (ΚΥΑ 33165/23.06.2006, ΦΕΚ Β' 780).

Το 2011, τα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών ανταποκρινόμενα στα αιτήματα των φορέων εκπροσώπησης των Ελλήνων Τσιγγάνων και σε συνεργασία με τους συνεργαζόμενους χρηματοπιστωτικούς φορείς, προχώρησαν, εκ νέου, στην τροποποίηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου (ΚΥΑ 15654/31.03.2011, ΦΕΚ Β' 512), με κύριο γνώμονα τη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών για την εκταμίευση και αποπληρωμή των δανείων. Σύμφωνα και με πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, έτσι, με το νέο άρθρο 6 παρ. 1, καθιερώνεται δυνατότητα επανίσχυσης της επιδότησης επιτοκίου για δανειολήπτες με ληξιπρόθεσμες οφειλές (πλέον των 5), με την προϋπόθεση της εξόφλησης του συνόλου των βεβαιωμένων ληξιπρόθεσμων οφειλών. Επιπλέον, με το νέο άρθρο 5 παρ. 6, προβλέπεται εξαίρεση από την ειδική προθεσμία σύναψης δανειακής σύμβασης για τους δικαιούχους που αν και προχώρησαν (μέχρι και την ημερομηνία θέσης σε ισχύ της εν λόγω ΚΥΑ) στις διαδικασίες έκδοσης των απαιτούμενων για το σκοπό αυτό δικαιολογητικών, εντούτοις αυτό δεν κατέστη δυνατό λόγω της επισυμβαίνουσας απόφασης αποχώρησης της τράπεζας από το πρόγραμμα. Συγχρόνως, με το ίδιο άρθρο παρ. 7. επιχειρείται περαιτέρω διευθέτηση του χρόνου ολοκλήρωσης της εκταμίευσης των δανείων, διαδικασία η οποία πλέον τελεί σε ευθεία συνάρτηση με το χρόνο εκταμίευσης της πρώτης δόσης (σ.σ. ότι ο χρόνος ανάληψης του δανείου συνδέεται και με τη διάρκεια των εργασιών κατασκευής της κατοικίας). Τέλος, πρόσθετες ρυθμίσεις στο πλαίσιο της νέα ΚΥΑ αποβλέπουν στη διαφύλαξη του κοινωνικού χαρακτήρα, αλλά και του σκοπού προγράμματος μέσω της ρητής απαγόρευσης μεταπώλησης των δανειοδοτούμενων κατοικιών ακόμα και σε περίπτωση γονικής παροχής (άρθρα 5 παρ. 13 και 7 παρ. 6), στην παροχή οικονομικών κινήτρων προς τις συνεργαζόμενες τράπεζες (άρθρο 5 παρ. 9) καθώς και στην ενίσχυση των υποχρεώσεων των τραπεζών κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των αιτημάτων σύναψης δανειακής σύμβασης των δικαιούχων (άρθρα 3 παρ. 3 και 7 παρ. 2). Μέχρι και σήμερα ωστόσο, η αδυναμία επαρκούς στήριξης του προγράμματος από τις τράπεζες, σε συνδυασμό και με την τρέχουσα δημοσιονομική συγκυρία, δεν έχουν αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε ό,τι αφορά τουλάχιστον στην αύξηση του αριθμού των εκταμιεύσεων, οι οποίες ανέρχονται επί του παρόντος στις 6.570 (ποσοστό απορρόφησης 83,7%).

Γ) Νέο πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά στην Ελλάδα

Σε συνέχεια ολοκλήρωσης της προγραμματικής περιόδου εφαρμογής του ΟΠΔ, η ανάγκη οργανωμένης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν οι Τσιγγάνοι οδηγεί σε μία συνολικότερη προσπάθεια συντονισμένης διοικητικής αναδιοργάνωσης και στον ανασχεδιασμό της εθνικής στρατηγικής για τους Ρομά στην Ελλάδα. Η διαδικασία ξεκίνησε το 2010 σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συνήγορο του Πολίτη και τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία για την υλοποίηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης και σήμερα έχει υποβληθεί για σχολιασμό από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το πλαίσιο της στρατηγικής. Εκκρεμεί, περαιτέρω, η έγκριση του νέου πλαισίου στρατηγικής από τη Διυπουργική Επιτροπή του άρθρου 64 του ΠΔ 63/2005 και η διαβούλευση με τους φορείς και την ομάδα στόχο προκειμένου για την εξειδίκευση των επιχειρησιακών σχεδίων δράσης στο περιφερειακό-τοπικό επίπεδο.

Επικεντρώνοντας στο τοπικό επίπεδο, η διαμόρφωση του νέου πλαισίου στρατηγικής ακολουθεί τις επιταγές των διεθνών συμβατικών κειμένων, το ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής, αλλά και τις προτάσεις των εθνικών, ανεξάρτητων συμβουλευτικών οργάνων για την καθιέρωση ενός πλαισίου μακροχρόνιου σχεδιασμού. Αναδεικνύει σε βασικούς τομείς πολιτικής προτεραιότητας την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη στέγαση και την υγεία, για την επίτευξη οριζόντιας και ταυτόχρονα, κάθετης (στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων τοπικού χαρακτήρα) παρέμβασης. Συγχρόνως, αναγνωρίζοντας ότι η ισότιμη ένταξη περνάει μέσα από δομικές παρεμβάσεις οριζόντιου χαρακτήρα, προβλέπει τη συνέργεια με λοιπές τομεακές παρεμβάσεις στους τομείς ειδικότερα της αστικο-δημοτικής κατάστασης, της ευαισθητοποίησης και του πολιτισμού, προκειμένου για την ουσιαστική καταπολέμηση αρνητικών στερεοτύπων έναντι της ομάδας στόχου, το σεβασμό της διαφορετικότητας και την προώθηση της συνύπαρξης μεταξύ ομάδων με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον των συνεργούντων πολιτικών, το νέο πλαίσιο στρατηγικής προϋποθέτει τη συνέργεια δράσης των εμπλεκομένων φορέων συμπεριλαμβανομένης της ομάδας-στόχου, σε ό,τι αφορά ιδίως στον ορθολογικό σχεδιασμό των παρεμβάσεων και την αποτελεσματική υλοποίησή τους στο τοπικό και εθνικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία του ΟΠΔ, το νέο πλαίσιο στρατηγικής για τους Ρομά στην Ελλάδα, ποσοτικοποιεί τους στόχους του και ορίζει δείκτες παρακολούθησης προόδου, ενώ παράλληλα, θέτει εξαρχής χρονοδιάγραμμα δράσης και μηχανισμό παρακολούθησης.

Στο επίκεντρο της προσπάθειας αυτής βρίσκεται η καταπολέμηση των διακρίσεων που

υφίστανται οι Ρομά και του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν ως αποτέλεσμα ενός συνδυασμού κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών, ιδίως στο βαθμό που οι συνθήκες αυτές επιτείνονται από τη συνδρομή χαρακτηριστικών διαφορετικότητας. Μέσα από την ολιστική θεώρηση των υφιστάμενων προβλημάτων, αλλά και των αναγκών της κοινότητας στο τοπικό επίπεδο, και λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες εντός της ομάδας και την ιεράρχηση αυτών, ο κεντρικός στόχος του νέου πλαισίου της εθνικής στρατηγικής για τους Ρομά στην Ελλάδα είναι η εν τοις πράγμασι ισότιμη και αποτελεσματική πρόσβασή τους στα ατομικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες.

Δ) Ν. 3852/2010, Πρόγραμμα «Καλλικράτης»

Με το Ν. 3852/2010 (άρθρο 280§ΙΙ.46) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ Α’ 87), η αρμοδιότητα αναγνώρισης δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής μεταφέρεται στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της χώρας. Ταυτόχρονα, με τον οργανισμό των νέων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, ιδρύεται Διεύθυνση Αστικής Κατάστασης και Κοινωνικών Υποθέσεων στις αρμοδιότητες της οποίας ανατίθενται μεταξύ άλλων τα ζητήματα κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής στο επίπεδο της Αποκεντρωμένης Διοίκησης καθώς και η μέριμνα καθορισμού κατάλληλων χώρων για την μετεγκατάσταση πλανοδίων (Τμήμα Κοινωνικών Υποθέσεων).

V. Διασφάλιση του δικαιώματος για την αποτέφρωση νεκρών

Μετά από μακροχρόνιες προσπάθειες, θεσμοθετήθηκε, με τις διατάξεις του άρθρου 35 του Ν. 3448/2006 (ΦΕΚ Α’ 57), η προαιρετική αποτέφρωση νεκρών, ημεδαπών ή αλλοδαπών, των οποίων οι θρησκευτικές πεποιθήσεις επιτρέπουν τη μετά θάνατον αποτέφρωση. Προϋπόθεση για την αποτέφρωση είναι η προηγούμενη ρητή, χωρίς όρο ή αίρεση, δήλωση του θανόντος για τη σχετική επιθυμία του ή η αντίστοιχη δήλωση των συγγενών του, εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, έως και τον τέταρτο βαθμό, κατά σειρά τάξεως. Αρμόδιος για τη χορήγηση της άδειας αποτέφρωσης είναι ο Δήμος όπου θα λειτουργεί το Κέντρο στο οποίο θα γίνεται η αποτέφρωση. Για την άσκηση του δικαιώματος αυτού προβλέφθηκε η έκδοση:

- Προεδρικού διατάγματος, με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων και Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με το οποίο καθορίζονται οι χώροι δημιουργίας Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών (μετά από γνώμη των οικείων Δήμων), οι όροι και ο έλεγχος λειτουργίας τους, καθώς και οι ειδικότερες προϋποθέσεις αποτέφρωσης.
- Κοινής απόφασης των ίδιων Υπουργών, με την οποία ρυθμίζονται ειδικότερα σχετικά ζητήματα, καθώς και ζητήματα με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό.

Επιπλέον, με το νέο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (κυρωτικός Ν. 3463/2006, ΦΕΚ Α’ 114), απονεμήθησαν στους πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σχετικές με τα θέματα αποτέφρωσης νεκρών αρμοδιότητες, όπως η παροχή γνώμης για τον καθορισμό των χώρων υποδοχής των Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών, η δημιουργία, συντήρηση και λειτουργία των Κέντρων αυτών και η χορήγηση άδειας αποτέφρωσης νεκρών (άρθρο 75, παρ. Ι περ. β 10 και ΙΙ περ. 8).

Για την εξέταση των θεμάτων που σχετίζονται με την εφαρμογή του νόμου και την εκπόνηση των σχεδίων των σχετικών κανονιστικών πράξεων, συστάθηκαν, με πρωτοβουλία του Υπουργείου μας, ομάδες εργασίας, στις οποίες συμμετείχαν εκπρόσωποι των συναρμόδιων Υπουργείων, καθώς και άλλων ενδιαφερόμενων

φορέων, συμπεριλαμβανομένης της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Ζητούμενο ήταν η αξιοποίηση της γνώσης και πείρας που διαθέτουν οι συμμετέχοντες φορείς, λόγω της πολυετούς δραστηριοποίησης ή ενασχόλησής τους με τα συναφή θέματα.

Το ΠΔ, αφού έτυχε ενδελεχούς επεξεργασίας από το Συμβούλιο της Επικρατείας και ενσωματώθηκαν σε αυτό οι παρατηρήσεις που αναπτύσσονται στο σχετικό πρακτικό επεξεργασίας (Γνωμοδότηση 241/2008), δημοσιεύθηκε ήδη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΠΔ 31/2009 «Προϋποθέσεις καθορισμού των χώρων δημιουργίας Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών, όροι και έλεγχος της λειτουργίας τους και ειδικότερες προϋποθέσεις για την αποτέφρωση νεκρών» ΦΕΚ Α’ 49).

Στο ίδιο ως άνω πλαίσιο, εκδόθηκε και δημοσιεύθηκε η ΚΥΑ Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης 20232/2010 (ΦΕΚ Β’ 745), στην οποία ρυθμίζονται, ως επί το πλείστον, τεχνικού χαρακτήρα ζητήματα, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων κτιριολογικών προδιαγραφών, μηχανολογικού εξοπλισμού και καθορισμού υγειονομικών κανόνων.

Με την έκδοση της απόφασης ολοκληρώνεται το θεσμικό πλαίσιο που αφορά στην αποτέφρωση νεκρών και ικανοποιείται ένα πάγιο και δίκαιο αίτημα σημαντικής μερίδας συμπολιτών μας, σύμφωνα και με το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και τον εν γένει σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σχετική πρωτοβουλία για τη δημιουργία κέντρων αποτέφρωσης έχει ήδη αναληφθεί από μεγάλους δήμους της χώρας.

VI. Προστασία του δικαιώματος της ιδιοκτησίας-Αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτων

Όπως επισημαίνεται και στις εκθέσεις προηγουμένων ετών του Υπουργείου Εσωτερικών, μεταξύ των περιπτώσεων παραβίασης δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών εκ μέρους της Διοίκησης, διαπιστώνεται ότι σημαντικό ποσοστό εξακολουθεί να καταλαμβάνει η μακροχρόνια δέσμευση ιδιωτικών ακινήτων, στο πλαίσιο αναγκαστικών απαλλοτριώσεών τους υπέρ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι απαλλοτριώσεις αυτές, μετά την κήρυξή τους, διατηρούνται χωρίς να πραγματοποιείται η συντέλεσή τους (με την καταβολή ή παρακατάθεση στο Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων της σχετικής αποζημίωσης), επί μακρό χρονικό διάστημα, το οποίο, υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες που συντρέχουν σε κάθε περίπτωση, υπερβαίνει τα εύλογα όρια. Η υπέρμετρη χρονικά αυτή δέσμευση ιδιωτικών ακινήτων, στερεί από τον διοικούμενο το δικαίωμα της ελεύθερης διάθεσης του ακινήτου του κατά την πραγματική του αξία και την ελεύθερη οικονομική εκμετάλλευσή του και αποτελεί οικονομικό και νομικό βάρος της ιδιοκτησίας, που είναι αντίθετο προς τη συνταγματική προστασία της.

Για το λόγο αυτόν, το Υπουργείο Εσωτερικών, κάθε φορά που λαμβάνει σχετική καταγγελία, απευθύνει σαφείς οδηγίες και συστάσεις προς τις αρμόδιες υπηρεσίες των εμπλεκομένων ΟΤΑ (Δήμων και Περιφερειών) καθώς και στις αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, για τις από μέρους τους ενδεδειγμένες ενέργειες, με σκοπό την άμεση διευθέτηση της υπόθεσης. Παράλληλα, επισημαίνονται οι πειθαρχικές ή άλλες ευθύνες, σε περίπτωση παράλειψης συμμόρφωσης προς το περιεχόμενο τυχόν εκδοθείσας για τη συγκεκριμένη περίπτωση δικαστικής απόφασης.

Επιπλέον, στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (κυρωτικός νόμος 3463/2006, ΦΕΚ Α’ 114), τίθενται, σε σχέση με τον προϊσχύσαντα Κώδικα, αυστηρές προϋποθέσεις για τη λήψη και έκδοση, από τους ΟΤΑ α’ βαθμού, αποφάσεων κήρυξης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ιδιωτικών ακινήτων, καθιστώντας, μεταξύ άλλων, υποχρε-

ωτική τη βεβαίωση από το αρμόδιο όργανο, του ύψους της απαιτούμενης δαπάνης και τον τρόπο κάλυψής της, με ειδική μνεία του αντίστοιχου φορέα και κωδικού αριθμού εξόδου του οικείου προϋπολογισμού, από την εγγεγραμμένη πίστωση των οποίων πρόκειται να καλυφθεί η δαπάνη. Η βεβαίωση αυτή μνημονεύεται υποχρεωτικά στο προοίμιο της πράξης κήρυξης της απαλλοτρίωσης.

Τέλος, καθώς το πρόβλημα της μακροχρόνιας δέσμευσης των ακινήτων επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στην αδυναμία εξεύρεσης πόρων εκ μέρους των δήμων για την καταβολή της επιδικασθείσας αποζημίωσης και τη συντέλεση της απαλλοτρίωσης, με την παρ. 5 του άρθρου 18 του Ν. 3870/2010 (ΦΕΚ Α' 138), θεσπίζεται η δυνατότητα επιβολής ανταποδοτικού τέλους απαλλοτρίωσης, κατόπιν απόφασης του δημοτικού συμβουλίου, αποκλειστικά για τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων και την ικανοποίηση κοινωφελών χρήσεων και σκοπών. Τα έσοδα του ανωτέρω τέλους διατίθενται αποκλειστικά για την κάλυψη δαπανών προς αποζημίωση των ιδιοκτητών των απαλλοτριούμενων ακινήτων.

Στο ίδιο πλαίσιο, επιπρόσθετοι πόροι μπορούν να διασφαλιστούν για τους ΟΤΑ μέσω του Πράσινου Ταμείου που θεσμοθετείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3889/2010 (ΦΕΚ Α' 182), εκτός των άλλων, για τη χρηματοδότηση και δανειοδότηση των ΟΤΑ, προκειμένου να εκτελεστούν έργα συναφούς χαρακτήρα.

VII. Άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο μέσω επιχορηγήσεων και βοηθημάτων

Η Ελληνική Πολιτεία, για την προαγωγή των δικαιωμάτων των ευπαθών κοινωνικά ομάδων του πληθυσμού και στο πλαίσιο ενίσχυσης του κοινωνικού ρόλου των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ της χώρας, θεσμοθέτησε, με το άρθρο 202 του Ν. 3463/2006 (ΦΕΚ Α' 114), τη δυνατότητα υποστήριξης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού που, λόγω οικονομικής αδυναμίας, αντιμετωπίζουν το φάσμα του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης και οι οποίες δεν έχουν πρόσβαση στα υπάρχοντα δίκτυα κοινωνικών υπηρεσιών, όπως είναι οι άστεγοι, οι μετανάστες, οι ηλικιωμένοι, καθώς επίσης και την υποστήριξη παιδιών που είναι θύματα παράνομης διακίνησης, κακοποίησης, εξάρτησης κά. Ειδικότερα:

Με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου είναι δυνατή, η επιχορήγηση συλλόγων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με πανελλήνια δράση, οι οποίοι έχουν ως σκοπό την παροχή βοήθειας και υποστήριξης, κάθε μορφής, σε παιδιά που είναι, ιδίως, θύματα εξάρτησης, κακοποίησης, παραμέλησης, οικονομικής εκμετάλλευσης και παράνομης διακίνησης, ανεξαρτήτως υπηκοότητας.

Επιπροσθέτως, επιτρέπεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις να χορηγούνται στους οικονομικά αδύνατους κατοίκους και πολύτεκνους είδη διαβιώσεως ή περιθάλψεως, κυρίως ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής, με απόφαση του δημοτικού και κοινοτικού συμβουλίου. Με τους ίδιους όρους επιτρέπεται να χορηγούνται χρηματικά βοηθήματα.

Τέλος, για πρώτη φορά με την παρ. 3 του άρθρου 202, προβλέπεται η δυνατότητα μείωσης δημοτικών φόρων ή τελών ως και 50%, ή ακόμη και η πλήρης απαλλαγή από αυτά, προκειμένου για άτομα με αναπηρίες, πολύτεκνους και απόρους, κατόπιν σχετικής απόφασης του οικείου δημοτικού συμβουλίου. Η ενθάρρυνση αυτή της άσκησης κοινωνικής πολιτικής εκ μέρους των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ και η ανάληψη της αντίστοιχης πρωτοβουλίας, συνάδει με τις συνταγματικές επιταγές του άρθρου 21 του Ελληνικού Συντάγματος, περί μέριμνας, ειδικής φροντίδας και λήψης μέτρων για τους αναξιοπαθούντες.

VIII. Θέματα αστικής και δημοτικής κατάστασης

Σε κάθε δήμο της χώρας τηρούνται δημόσια βιβλία, εμπιστευτικού χαρακτήρα, τα οποία

ονομάζονται **δημοτολόγια,** στα οποία είναι εγγεγραμμένοι, υποχρεωτικά, όλοι οι δημότες κάθε δήμου ή κοινότητας, κατά οικογενειακή μερίδα. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εγγραφή κάποιου προσώπου στο δημοτολόγιο Δήμου, είναι η ύπαρξη κτήσης της Ελληνικής Ιθαγένειας.

Επίσης, σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας Ν. 344/1976, στα **ληξιαρχεία** των Δήμων της χώρας συντάσσονται ληξιαρχικές πράξεις, οι οποίες βεβαιώνουν γεγονότα γεννήσεων, γάμων, θανάτων κλπ, *που αφορούν Έλληνες πολίτες και αλλοδαπούς* υπηκόους. Με βάση τα προαναφερόμενα δεν υφίσταται κανείς περιορισμός ως προς τη χορήγηση του αποσπάσματος ληξιαρχικής πράξης γεννήσεως από τις αρμόδιες, προς τούτο αρχές.

Η σύνταξη όμως των ληξιαρχικών πράξεων που αφορούν Έλληνες, έχει ως απώτερο σκοπό τόσο τη δήλωση των ληξιαρχικών γεγονότων, όσο και τη δημοτολογική τακτοποίηση των ενδιαφερομένων, έτσι ώστε να υπάρχει πλήρης απεικόνιση της νέας τους αστικής και δημοτικής κατάστασης στα δημοτολόγια των Δήμων, η οποία αποτυπώνεται στα αιτούμενα εκ μέρους των δημοτών πιστοποιητικά, ***άρα η καταχώριση όλων των ληξιαρχικών γεγονότων είναι υποχρεωτική.***

Όσον αφορά την έκδοση πιστοποιητικών προσωπικής και οικογενειακής κατάστασης δημοτών σε δημοτολόγια της χώρας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 86 παρ. 1 περ. (ζ) του Ν. 3463/2006 (Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων) αυτό είναι αρμοδιότητα του Δημάρχου και χορηγούνται μόνο στον άμεσα ενδιαφερόμενο, διότι περιέχουν στοιχεία της προσωπικής του κατάστασης.

1.1.1.1.1 Σύμφωνα όμως με την Γνωμοδότηση 502/1976 του ΝΣΚ, έχει γίνει δεκτό ότι το Δημόσιο και οι δημόσιες εν γένει Αρχές έχουν την υποχρέωση υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 902-903 του ΑΚ, να χορηγούν αντίγραφα στο πλαίσιο υφιστάμενης εκκρεμούς δίκης – είτε μεταξύ του Δημοσίου και τρίτου είτε μεταξύ τρίτων– υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 450-452 του ΚΠολΔ.

1.1.1.1.2 Επισημαίνουμε ότι, σε περιπτώσεις που δεν είναι απολύτως εμφανής η θεμελίωση του εννόμου συμφέροντος θα παραπέμπονται οι αιτούντες στον αρμόδιο Εισαγγελέα, προκειμένου *να* δοθεί ειδική εισαγγελική παραγγελία για τη χορήγηση βεβαιώσεων.

Στα πιστοποιητικά αναφέρεται η νομική βάση κτήσης της Ελληνικής Ιθαγένειας, *ενώ έχει απαλειφθεί από όλα το θρήσκευμα* και επίσης σύμφωνα με την Απόφαση 9/2002 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, κατά τη χορήγηση πιστοποιητικών οικογενειακής κατάστασης, από οικογενειακές μερίδες στις οποίες φαίνεται ότι ο σύζυγος είχε τελέσει και προηγούμενους γάμους, από τους οποίους όμως δεν είχαν αποκτηθεί τέκνα, οι αρμόδιοι υπάλληλοι για την έκδοση των πιστοποιητικών αυτών, πρέπει να ζητούν από τους ενδιαφερόμενους να προσδιορίζουν στην αίτησή τους, το σκοπό για τον οποίο χορηγείται το εν λόγω πιστοποιητικό και αναλόγως του σκοπού αυτού να συμπεριλαμβάνονται ή μη σε αυτό τις πρώην συζύγους.

Ειδικότερα, εάν το πιστοποιητικό αυτό πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για μεταδημότευση ή για την έκδοση άδειας γάμου, πρέπει υποχρεωτικά να συμπεριλαμβάνει και τα στοιχεία των πρώην συζύγων. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η αναγραφή των συζύγων από προηγούμενους γάμους με τις οποίες δεν έχουν αποκτηθεί τέκνα πρέπει στο εξής να παραλείπεται.

IX. Θέματα ισότητας των φύλων

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) με στόχο τη βελτίωση της καθημερινής ζωής των γυναικών και των ανδρών, και ιδιαίτερα όσων πλήττονται περισσότερο από την οικονομική κρίση, εκπόνησε το **Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013**. Στο Πρόγραμμα ενσωματώθηκαν οι δράσεις του «Εθνικού Προγράμματος για την

Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2009-2013» που είχαν αναγγελθεί στις 25.11.2009.

Το Πρόγραμμα είναι **εθνικής εμβέλειας**, βασίζεται στις βασικές αρχές και θεωρητικές προσεγγίσεις της ισότητας των φύλων και έχει ως **στρατηγικούς στόχους**:

α) την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων των γυναικών, με έμφαση στην ανάπτυξη δράσεων για τις κατηγορίες γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις,

β) την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών στην οικογένεια/ιδιωτική ζωή, στην εργασία και στην κοινωνία,

γ) τη στήριξη της απασχόλησης των γυναικών και της οικονομικής αυτοτέλειάς τους, και

δ) την ενίσχυση της καλλιτεχνικής δημιουργίας που προωθεί την ισότητα των φύλων.

Το Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε **τρεις πυλώνες** που περιλαμβάνουν δράσεις που προωθούν: α) τη βελτίωση, ενίσχυση και εφαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, β) την ανάπτυξη εξειδικευμένων πολιτικών για την ισότητα των φύλων, και γ) την ένταξη της ισότητας των φύλων στις δημόσιες πολιτικές (gender mainstreaming). Για την υλοποίηση του Εθνικού Προγράμματος, αξιοποιείται το ΕΣΠΑ [ΕΠ: «Διοικητική Μεταρρύθμιση» (Άξονας ΙΙΙ: Ενδυνάμωση των πολιτικών ισότητας σε όλο το εύρος της δημόσιας δράσης), «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» και «Ψηφιακή Σύγκλιση»], καθώς και το διακρατικό Πρόγραμμα Progress.

Η παρούσα **Απολογιστική Έκθεση** εκπονείται στο πλαίσιο της διαρκούς διαβούλευσης και λογοδοσίας, για τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των πολιτικών σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Εθνικού Προγράμματος. Η διάρθρωσή της ακολουθεί αυτή του Εθνικού Προγράμματος, το οποίο έχει αναρτηθεί στην ελληνική και αγγλική γλώσσα στην ιστοσελίδα της ΓΓΙΦ (www.isotita.gr).

Α) Πρώτος Πυλώνας: Βελτίωση, ενίσχυση και εφαρμογή της νομοθεσίας

Σύμφωνα με το σχεδιασμό του «Εθνικού Προγράμματος για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013», η νομική κατοχύρωση της ισότητας των φύλων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών είναι αναγκαία για τη θωράκιση του δημοκρατικού πολιτεύματος απέναντι στις άμεσες και έμμεσες διακρίσεις, καθώς και για την αντιμετώπιση των πρακτικών που παραβιάζουν την αρχή της ισότητας των φύλων και προσβάλλουν την αξιοπρέπεια των γυναικών.

α) Νομοθετικό έργο

Κατά το χρονικό διάστημα της Έκθεσης σημειώθηκαν **σημαντικές νομοθετικές πρωτοβουλίες** στην κατεύθυνση της προώθησης της ουσιαστικής ισότητας των φύλων. Ειδικότερα:

i) Φορολογικό δίκαιο

Τον Απρίλιο του 2010 μετά από πρόταση της ΓΓΙΦ υιοθετήθηκε η δυνατότητα **χορήγησης χωριστής βεβαίωσης και επιστροφής φόρου που αναλογεί στα ατομικά εισοδήματα των συζύγων** με στόχο την περιουσιακή και οικονομική αυτοτέλεια των συζύγων και με γνώμονα την εφαρμογή της συνταγματικής αρχής για την ισότητα των φύλων. Συγκεκριμένα η σχετική διάταξη του Φορολογικού Νόμου ορίζει ότι: *«Για τους έγγαμους… η οφειλή για φόρο, τέλη και εισφορές, που αναλογούν στα εισοδήματά τους βεβαιώνεται χωριστά και η ευθύνη της καταβολής βαρύνει κάθε σύζυγο»* (άρθρο του Ν. 3842/2010, ΦΕΚ Α' 58/23.04.2010). Η ρύθμιση αυτή θα ισχύσει από το 2012 (εισοδήματα 2011).

ii) Καλλικράτης

Τον Ιούνιο του 2010, με πρόταση της ΓΓΙΦ περιελήφθησαν στο νέο Νόμο για τη «Νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Ν. 3852/2010, ΦΕΚ Α' 87/07.06.2010) διατάξεις που προωθούν την ισότητα των φύλων. Ειδικότερα, σε κάθε Περιφέρεια συγκροτείται **Περιφερειακή Επιτροπή Ισότητας των Φύλων (ΠΕΠΙΣ)** (άρθρο 186, παρ.VI.1), που αποτελείται από: τον/την Περιφερειάρχη ως Πρόεδρο, ένα μέλος του Περιφερειακού Συμβουλίου, εκπρόσωπο των Δήμων της Περιφέρειας, εκπρόσωπο αντιπροσωπευτικής γυναικείας οργάνωσης της Περιφέρειας και εκπρόσωπο της ΓΓΙΦ. Στις αρμοδιότητες των Περιφερειακών Επιτροπών Ισότητας περιλαμβάνονται: α) η μέριμνα και η υποστήριξη για την ένταξη της ισότητας των φύλων στην αναπτυξιακή πολιτική της περιφέρειας, β) η εισήγηση μέτρων για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς, γ) η εισήγηση προς το Περιφερειακό Συμβούλιο για την ένταξη και χρηματοδότηση Έργων από τον Προϋπολογισμό της Περιφέρειας, καθώς και σχετικών δράσεων ενημέρωσης και πληροφόρησης πολιτών, και δ) η συνεργασία με το Συμβουλευτικό Κέντρο της ΓΓΙΦ στην Περιφέρεια.

Παράλληλα, οι **πολιτικές ισότητας των φύλων** αποτελούν για πρώτη φορά αντικείμενο της υπηρεσιακής μονάδας «Άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων» που θα περιλαμβάνεται στους Οργανισμούς Εσωτερικής Υπηρεσίας των **Δήμων** (άρθρο 97, παρ. η). Συμπληρωματικά με τις υπηρεσιακές μονάδες δίνεται η δυνατότητα στους Δήμους για συγκρότηση Δημοτικών Επιτροπών Ισότητας των Φύλων (άρθρο 70), με ενδεικτικές αρμοδιότητες την εισήγηση σχετικών προτάσεων στο δημοτικό συμβούλιο, την ευαισθητοποίηση/ενημέρωση για θέματα ισότητας των φύλων, την επιδίωξη συνεργασίας με την ΠΕΠΙΣ κά. **Με αυτές τις ρυθμίσεις δίνεται η δυνατότητα στην αιρετή Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση να αναλάβει ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη πολιτικών και δράσεων για την ισότητα των φύλων.**

Περιφερειακές Επιτροπές Ισότητας των Φύλων (ΠΕΠΙΣ)

Κατά το χρονικό διάστημα της Έκθεσης, η ΓΓΙΦ όρισε με απόφαση Υπουργού τις εκπροσώπους της στις ΠΕΠΙΣ και αναμένεται η ολοκλήρωση των συγκροτήσεών τους από τους/τις Περιφερειάρχες. Έως το τέλος του 2011 συγκροτήθηκαν δέκα (10) ΠΕΠΙΣ στις Περιφέρειες Αττικής, Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Θεσσαλίας, Κρήτης, Ιονίων Νήσων, Ηπείρου, Στερεάς Ελλάδος, Πελοποννήσου, Νοτίου Αιγαίου και Βορείου Αιγαίου. Η λειτουργία των ΠΕΠΙΣ θα στηριχθεί από την ΓΓΙΦ τόσο σε επίπεδο ανάπτυξης περιφερειακών πολιτικών ισότητας όσο και με τη χρηματοδότηση δράσεων από το ΕΣΠΑ.

Δήμοι και Ισότητα των Φύλων

Μετά την ένταξη υπηρεσιακών μονάδων με αντικείμενο την ισότητα των φύλων στους Δήμους (Ν. 3852/2010), η ΓΓΙΦ απέστειλε προτάσεις προς την ΕΕΤΑΑ με ενδεικτικές αρμοδιότητες των Μονάδων οι οποίες εντάχθηκαν στα Πρότυπα Οργανισμών των Δήμων. Στη συνέχεια, απέστειλε επιστολές στους 325 Δήμους, με τις οποίες τους παρότρυνε να εντάξουν στους Οργανισμούς Υπηρεσιακές Μονάδες για την ισότητα των φύλων σύμφωνα με τους Πρότυπους Οργανισμούς. Μέχρι το τέλος του 2011, έχουν καταγραφεί δέκα (10) υπηρεσιακές μονάδες που δημιουργήθηκαν σε Δήμους και έχουν ως αντικείμενο την προώθηση της ισότητας των φύλων. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν πολλές τεχνικές συναντήσεις με τους Δήμους που ζήτησαν συνεργασία με την ΓΓΙΦ για την ανάπτυξη δράσεων για την ισότητα των φύλων.

iii) Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Διακίνησης Προσώπων, ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών

Το Σεπτέμβριο του 2010, **κυρώθηκε** από τη Βουλή των Ελλήνων το παραπάνω **Πρωτόκολλο** που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνω-

μένων Εθνών, κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο (Ν. 3875/2010, ΦΕΚ Α' 158/20.09.2010). Η κύρωση του Πρωτοκόλλου με τις σχετικές τροποποιήσεις στην ελληνική νομοθεσία, στον Ποινικό Κώδικα και στην Ποινική Δικονομία, υλοποιεί πάγιο αίτημα Γυναικείων Οργανώσεων, φορέων, Οργανισμών, ΜΚΟ και αποτελεί σημαντικό βήμα για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την παράνομη διακίνηση των γυναικών με στόχο τη σεξουαλική/οικονομική εκμετάλλευση. Ειδικότερα, οι σημαντικότερες **αλλαγές** αφορούν:

α) στην επέκταση της υπάρχουσας νομοθεσίας σε όλους τους αλλοδαπούς, θύματα εμπορίας ανθρώπων ανεξάρτητα από το εάν έχουν εισέλθει στη χώρα νόμιμα ή παράνομα,

β) στη διασφάλιση παροχής προστασίας **ανεξαρτήτως** της συνεργασίας ή μη των θυμάτων με τις αρμόδιες αρχές,

γ) στην τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα, ώστε να μην καλύπτει μόνο τα εγκλήματα που έχουν σχέση με την εργασιακή εκμετάλλευση προσώπων αλλά και με τον εξαναγκασμό σε επαιτεία,

δ) στην επέκταση της εφαρμογής των προστατευτικών διατάξεων της Ελληνικής νομοθεσίας για τα θύματα εμπορίας και στα πρόσωπα που χαρακτηρίζονται ως θύματα παράνομης διακίνησης μεταναστών/-τριών, και

ε) στη θέσπιση μέτρων προστασίας μαρτύρων επί των αξιόποινων πράξεων εμπορίας ανθρώπων και παράνομης διακίνησης μεταναστών/-τριών.

iv) Νόμος «Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης»

Το Δεκέμβριο του 2010, ψηφίστηκε ο Ν. 3896/2010 (ΦΕΚ Α' 207/08.12.2010) με τον οποίο βελτιώνεται, απλουστεύεται και κωδικοποιείται σε ένα ενιαίο και συνεκτικό νομοθετικό κείμενο η ισχύουσα μέχρι τώρα νομοθεσία, σύμφωνα με το πνεύμα και τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/54/ΕΚ. Μεταξύ άλλων, στο Νόμο περιλαμβάνονται τα εξής:

α) Νομικά πρόσωπα και ενώσεις προσώπων μπορούν, με τη συναίνεση του θύματος της διάκρισης, να ασκούν στο όνομά του προσφυγή ή να παρεμβαίνουν προς υπεράσπισή του ενώπιον των αρμόδιων δικαστικών ή διοικητικών αρχών,

β) αναδιατυπώνεται ο ορισμός της έμμεσης διάκρισης, της σεξουαλικής παρενόχλησης στους χώρους εργασίας και της αντιστροφής του βάρους απόδειξης που πλέον εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις άνισης μεταχείρισης λόγω φύλου, και

γ) ο Συνήγορος του Πολίτη, ανεξάρτητη αρχή για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα απασχόλησης και εργασίας, αποκτά διευρυμένη αποστολή και επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων ή δικαστικών αρχών μέχρι την πρώτη συζήτηση στο ακροατήριο.

β) Νομοπαρασκευαστικό Έργο

Για την επεξεργασία διατάξεων που θα βελτιώσουν και ενισχύσουν την ισχύουσα νομοθεσία, τον Αύγουστο του 2010 συστάθηκαν οι ακόλουθες τρεις Ειδικές Νομοπαρασκευαστικές Επιτροπές:

α) **Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την τροποποίηση διατάξεων του Οικογενειακού Δικαίου**, με στόχο την ενίσχυση της εφαρμογής της συνταγματικής αρχής της ισότητας των φύλων (ΦΕΚ ΥΟΔΔ 286/24.08.2010). Πραγματοποιήθηκαν εφτά συνεδριάσεις (08.09.2010, 23.09.2010, 08.10.2010, 18.10.2010, 11.11.2010, 22.11.2010 και 02.12.2010). Η Επιτροπή ολοκλήρωσε τις συνεδριάσεις της και κατέθεσε αιτιολογική έκθεση και Σχέδιο Νόμου στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (28.12.2010).

β) Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την επεξεργασία σχεδίου νόμου για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών (ΦΕΚ ΥΟΔΔ 270/04.08.2010 «Αρ. ΔΔΟΙΚ/3604: και ΦΕΚ ΥΟΔΔ 253/08.08.2011 Αρ. ΔΔΟΙΚ/3435: Σύσταση, συγκρότηση και ορισμός μελών Ομάδας Διοίκησης Έργου για την επεξεργασία σχεδίου νόμου για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών»). Από τη συγκρότησή της η Επιτροπή πραγματοποίησε δέκα εννέα συνεδριάσεις (14.09.2010, 07.10.2010, 25.10.2010, 12.11.2010, 06.12.2010 13.01.2011, 18.02.2011, 04.03.2011, 28.03.2011, 18.04.2011, 02.05.2011, 27.05.2011, 07.06.2011, 20.06.2011 30.06.2011, 13.09.2011, 04.11.2011, 25.11.2011 και 05.01.2012) και εκκρεμεί η κατάθεση του τελικού Πορίσματος Εργασιών.

γ) **Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την επεξεργασία σχεδίου νόμου για την ουσιαστική ισότητα των φύλων** (Αρ. ΔΔΟΙΚ/3603/30.07.2010, ΦΕΚ ΥΟΔΔ 270/04.08.2010, ΦΕΚ ΥΟΔΔ 424/31.12.2010, ΦΕΚ ΥΟΔΔ 146/25.05.2011). Από τη συγκρότησή της η Επιτροπή πραγματοποίησε δεκατρείς συνεδριάσεις (26.08.2010, 01.10.2010 και 03.12.2010, 14.01.2011, 17.02.2011, 03.03.2011, 18.03.2011, 31.03.2011, 29.04.2011, 16.06.2011, 04.07.2011, 21.07.2011 και 13.09.2011). Το έργο της Επιτροπής ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2011, οπότε έληξε και η θητεία της. Επιπροσθέτως με πρωτοβουλία των μελών της Επιτροπής, έχουν σταλεί από την ΓΓΙΦ τρεις προτάσεις σχετικά με τις νομοθετικές πρωτοβουλίες που προετοιμάζονταν από τον Υπουργό Εσωτερικών, τον Ειδικό Γραμματέα του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας και το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ως εξής:

- Πρόταση για την επεξεργασία Σχεδίου Νόμου για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων σχετικά με τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων (ΑΠ ΓΓΙΦ/2358/17.05.2011).
- Πρόταση για την επεξεργασία Σχεδίου Νόμου για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων σχετικά με το προτεινόμενο από το Υπουργείο Εργασίας Σχέδιο Νόμου για την αναμόρφωση του ΣΕΠΕ (ΑΠ ΓΓΙΦ/2320/16.05.2011).
- Πρόταση για την επεξεργασία σχεδίου νόμου για την ουσιαστική ισότητα των φύλων σχετικά με «τον εξορθολογισμό και τη βελτίωση στην απονομή της πολιτικής δικαιοσύνης» (ΑΠ ΓΓΙΦ/2659/31.05.2011).

Κατά την ολοκλήρωση του έργου της, η Επιτροπή κατέληξε σε **Σχέδιο Νόμου** που περιλαμβάνει τις διατάξεις που επεξεργάστηκε κατά τις συνεδριάσεις της.

γ) Συγκέντρωση και επεξεργασία νομοθεσίας και νομολογίας στο πεδίο της ισότητας των φύλων

Επανασχεδιάστηκε το Έργο: **«Κωδικοποιήσεις και προτάσεις για απλούστευση των νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων στο τομέα της ισότητας των φύλων»**, το οποίο εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ στις 29.10.2010. **Στόχος** του Έργου είναι η συστηματική καταγραφή και μελέτη της ισχύουσας νομοθεσίας, στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και της σχετικής νομολογίας, έτσι ώστε να απλουστευτούν και να βελτιωθούν οι νομοθετικές και κανονιστικές ρυθμίσεις, στον τομέα της ισότητας των φύλων, για να εφαρμόζονται αποτελεσματικότερα από τη διοίκηση και τα δικαστήρια. Επαναπροκηρύχθηκε δημόσιος διαγωνισμός ύψους 400.000 € για την επιλογή του αναδόχου, ο οποίος θα αναλάβει την εκπόνηση του Έργου. Ο διαγωνισμός βρίσκεται στη φάση της αξιολόγησης των προτάσεων.

Επίσης, το Έργο σημαία με τίτλο: **«Αποτίμηση των επιπτώσεων 100 νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων στην πολιτική ισότητας των φύλων»** βρίσκεται στη φάση της προετοιμασίας της σχετικής προκήρυξης για την επιλογή αναδόχου. Το αντικείμενο του Έργου

περιλαμβάνει: α) την ανάδειξη και τεκμηρίωση των υφιστάμενων αδυναμιών στο πεδίο ένταξης της ισότητας των φύλων στις διαδικασίες εκ των προτέρων αξιολόγησης σχεδίων νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, αλλά και στις τεχνικές αποτίμησης των αποτελεσμάτων τους, και β) την ανάπτυξη ενός πρότυπου μοντέλου αξιολόγησης των επιπτώσεων στο φύλο (gender impact assessment model), που θα εφαρμοστεί σε θεσμικά κείμενα αντιπροσωπευτικών τομέων πολιτικής.

δ) Νομικές Υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων

Η νομική υπηρεσία της ΓΓΙΦ, κατά το εξεταζόμενο διάστημα, προέβη στις ακόλουθες δραστηριότητες:

- **Ενημέρωση πολιτών** (μέσω έγγραφων επιστολών ή τηλεφωνικά) σχετικά με την ισχύουσα νομοθεσία, η οποία αφορά σε θέματα που άπτονται της ισότητας των φύλων (εργασιακές σχέσεις, δικαιώματα που απορρέουν από τη μονογονεϊκότητα, ασφαλιστικό δίκαιο, συμμετοχή γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων κλπ.).
- **Νομική συμβουλευτική** (τηλεφωνικά ή με ραντεβού στο χώρο της ΓΓΙΦ) σε **γυναίκες θύματα βίας** (πχ ενδοοικογενειακή βία, κακοποίηση, απειλές κατά ζωής ή σωματικής ακεραιότητας, εκβίαση για έκθεση με ηλεκτρονικό τρόπο κλπ) και σε περιπτώσεις **οικογενειακού δικαίου** (πχ ζητήματα διάστασης και διαζυγίου – συναινετικού ή κατ' αντιδικία – διεκδίκησης της επιμέλειας ανήλικων τέκνων, διατροφής, περιουσιακών διαφορών/δικαιωμάτων, αναγνώρισης τέκνου εκτός γάμου, αρπαγής ανηλίκου, σύμφωνο συμβίωσης). Επίσης, παρέχεται νομική πληροφόρηση αναφορικά με εργασιακά ζητήματα (γονικές άδειες, διάκριση λόγω φύλου στον εργασιακό χώρο κλπ). Κατά το διάστημα από 01.01.2011 έως και 31.01.2012 το Νομικό Τμήμα δέχθηκε **1.323 τηλεφωνικές κλήσεις για παροχή νομικής συμβουλευτικής**. Επιπροσθέτως, το Τμήμα απάντησε εγγράφως σε **45 επιστολές/καταγγελίες, ερωτήματα πολιτών** και δέχθηκε **12 νομικά ραντεβού**, για παροχή στήριξης/ενημέρωσης γυναικών (θύματα ενδοοικογενειακής βίας, διεκδίκηση επιμέλειας τέκνου σε περίπτωση διπλής υπηκοότητας του κλπ).
- **Συνεργασία με το Συνήγορο του Πολίτη (ΣτΠ)** κυρίως σε περιπτώσεις άσκησης σεξουαλικής παρενόχλησης. Η συνεργασία έγκειται στην ενημέρωση και παραπομπή των γυναικών, που υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση, στον Κύκλο Ισότητας του ΣτΠ. Επίσης, ο ΣτΠ σε συνεργασία με τη ΓΓΙΦ πρόκειται να εκδώσει εγκύκλιο για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης.
- **Εισήγηση προτάσεων στη Γενική Γραμματέα Ισότητας των Φύλων για νομοθετικές αλλαγές** προς την κατεύθυνση κάλυψης κενών του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, με στόχο τη διευκόλυνση της ζωής των γυναικών στη χώρα μας και την εγγύηση της ισότητας των φύλων.

ε) Παρεμβάσεις της ΓΓΙΦ σε αρμόδια Υπουργεία για ειδικά θέματα ισότητας των φύλων

Κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, η ΓΓΙΦ προέβη σε παρεμβάσεις σε αρμόδια Υπουργεία για θέματα που αφορούν στην άνιση μεταχείριση γυναικών και στην καλύτερη εφαρμογή της νομοθεσίας για θέματα ισότητας των φύλων, όπως:

- Ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στο φορολογικό σύστημα (υποβολή χωριστών φορολογικών δηλώσεων) (Υπουργείο Οικονομικών).
- Μη περιορισμός της χρονικής διάρκειας που αφορά στη χορήγηση γονικής άδειας των δικαστικών λειτουργών (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων).
- Αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής του Ν. 3636/2004 που αφορά στο ποσοστό υποψηφίων κατά φύλο για την ανακήρυξη των εκλογικών συνδυασμών (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων).
- Αλλαγή του τρόπου υπολογισμού της ποσόστωσης της συμμετοχής των υποψηφίων κατά φύλο στις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές, προκειμένου να μην μειώνεται το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών (Υπουργείο Εσωτερικών).
- Επιβράβευση του πολιτικού κόμματος ως προς τη χρηματοδότησή του, σε περίπτωση που η εκπροσώπηση των υποψηφίων γυναικών υπερβαίνει το 1/3 στα ψηφοδέλτια (Υπουργείο Εσωτερικών).
- Αντιμετώπιση έμμεσης διάκρισης λόγω φύλου που αφορά στις σπουδάστριες των Ακαδημιών Εμπορικού Ναυτικού (Υπουργείο Θαλασσίων Υποθέσεων, Νήσων και Αλιείας).
- Άνιση μεταχείριση γυναικών εκπαιδευτικών για την πλήρωση θέσεων σχολικών συμβούλων δημοτικής εκπαίδευσης και προσχολικής αγωγής (Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων).
- Εξακολούθηση της λειτουργίας των βρεφονηπιακών σταθμών του Οργανισμού Εργατικής Εστίας ως απαραίτητο μέσο για τη συμφιλίωση των οικογενειακών και επαγγελματικών ευθυνών (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης).

Β) Δεύτερος Πυλώνας: Εξειδικευμένες πολιτικές για την ισότητα των φύλων

1.1.1 α) Θεματικά πεδία δημόσιας πολιτικής

i) Βία κατά των γυναικών

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης δράσεων για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, η ΓΓΙΦ έχει σχεδιάσει και υλοποιεί δύο Έργα ΕΣΠΑ:

α) Έργο: «Οριζόντιες παρεμβάσεις εθνικής εμβέλειας»: Το Έργο εντάχθηκε στο χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ στις 10.05.2010. Κατά το χρονικό διάστημα της Έκθεσης, πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω δράσεις:

- **Συγκροτήθηκε 15μελής Επιστημονική Επιτροπή** με τη συμμετοχή πανεπιστημιακών και εμπειρογνωμόνων σε θέματα έμφυλης βίας με αντικείμενο την επιστημονική παρακολούθηση και τη γενική εποπτεία των δράσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Επίσης, η Επιστημονική Επιτροπή εποπτεύει την εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού και εργαλείων για την επιμόρφωση των στελεχών των Συμβουλευτικών Κέντρων της ΓΓΙΦ. *Τα μέλη της Επιτροπής δεν αμείβονται για το έργο τους* και έχουν πραγματοποιήσει 6 συνεδριάσεις (19.02.2010, 23.04.2010, 21.09.2010, 19.11.2010, 11.02.2011 και 29.09.2011).
- Εκπονήθηκε **εκπαιδευτικό υλικό** για την επιμόρφωση των στελεχών της τηλεφωνικής γραμμής SOS 15900 και των συμβουλευτικών κέντρων από τρεις εξωτερικές συνεργάτιδες (νομικός, ψυχολόγος, κοινωνική λειτουργός) με εμπειρία στη συμβουλευτική κακοποιημένων γυναικών και με την οπτική του φύλου. Εκπονήθηκαν, επίσης, ο **Κώδικας Δεοντολογίας και οι Κανονισμοί Λειτουργίας** της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900, των Συμβουλευτικών Κέντρων και των Ξενώνων, καθώς και τα **Πρωτόκολλα Συνερ-**

γασίας με φορείς που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών (Ελληνική Αστυνομία και Εθνικό Σύστημα Υγείας). Η δημόσια παρουσίαση αυτών των εκπαιδευτικών εργαλείων σε επαγγελματίες που ασχολούνται με θέματα βίας κατά των γυναικών πραγματοποιήθηκε σε ημερίδα με θέμα: «Βία κατά των γυναικών-Μεθοδολογία Συμβουλευτικής» (30.09.2011). Η ημερίδα αναμεταδόθηκε ζωντανά μέσω διαδικτύου (live streaming) από την ιστοσελίδα της ΓΓΙΦ.

- **Στις 11.03.2011 ξεκίνησε η λειτουργία της τηλεφωνικής γραμμής SOS**, η οποία υποστηρίζεται και με την ηλεκτρονική διεύθυνση sos15900@isotita.gr. Η γραμμή λειτουργεί σε 24ωρη βάση/365 ημέρες το χρόνο και προσφέρει υπηρεσίες ενημέρωσης, πληροφόρησης και τηλεφωνικής συμβουλευτικής σε γυναίκες-θύματα όλων των μορφών βίας. Η γραμμή στελεχώνεται (μετά από διαδικασία πρόσληψης μέσω ΑΣΕΠ) από 12 εξειδικευμένους/-ες συμβούλους και από μία συντονίστρια και μέχρι τον Δεκέμβριο του 2011 έχει δεχτεί πάνω από 4.000 κλήσεις.
- Ξεκίνησε η πραγματοποίηση συντονισμένων παρεμβάσεων πρόληψης και η πανελλαδική **εκστρατεία ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης** σε θέματα βίας κατά των γυναικών. Ήδη μέχρι τον Δεκέμβριο 2011 πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω δράσεις:
  - Έκδοση Φυλλαδίου για την τηλεφωνική γραμμή SOS 15900 για την αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών (ενδοοικογενειακή βία, βιασμός, σεξουαλική παρενόχληση, εμπορία ανθρώπων). Το φυλλάδιο μεταφράστηκε και σε συνήθεις γλώσσες των μεταναστριών (αγγλικά, γαλλικά και αλβανικά).
  - Τηλεοπτική και Ραδιοφωνική Καμπάνια. Για την προβολή της τηλεφωνικής γραμμής SOS 15900 δημιουργήθηκε το ραδιοφωνικό σποτ «Μην ανέχεσαι», το οποίο βγήκε στον αέρα τον Σεπτέμβριο 2011 και μεταδόθηκε έως τον Νοέμβριο του 2011 ως κοινωνικό μήνυμα από περίπου 500 ραδιοφωνικούς σταθμούς σε όλη τη χώρα (στην Αθήνα μεταδόθηκε ήδη 1.251 φορές και στη Θεσσαλονίκη 1.867 φορές). Παράλληλα, δημιουργήθηκε και μεταδόθηκε από τις 25.11.2011 έως τις 25.01.2012 στα κρατικά και ιδιωτικά κανάλια το τηλεοπτικό σποτ «Εδώ Χτύπησε», διάρκειας 48'', το οποίο προβλήθηκε 912 φορές (Νοέμβριος 2011-Ιανουάριος 2012). Επίσης, προβλήθηκε **τηλεοπτικό spot** «Η τελευταία φορά» για τη βία κατά των γυναικών, ως κοινωνικό μήνυμα από σταθμούς εθνικής εμβέλειας (388 προβολές στο διάστημα από 10.03.2011 έως 31.05.2011).
  - Κινηματογραφικό Αφιέρωμα «1ο Πανόραμα Ταινιών για τη βία κατά των γυναικών» (Αθήνα, 25-28.11.2011). Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών η ΓΓΙΦ σε συνεργασία με την Ταινιοθήκη της Ελλάδος διοργάνωσαν 4ήμερο αφιέρωμα ταινιών.
  - 15η Μπιενάλε Νέων Καλλιτεχνών της Ευρώπης και της Μεσογείου (Θεσσαλονίκη, 10-11.2011). Η ΓΓΙΦ συμμετείχε στην 15η Μπιενάλε Νέων Καλλιτεχνών της Ευρώπης και της Μεσογείου με τη διοργάνωση στις 31.10.2011 Ημερίδας με ζωντανή διαδικτυακή αναμετάδοση που παρακολούθησαν εκατοντάδες άτομα από όλη την Ελλάδα με θέμα τη βία κατά των γυναικών.
  - Ολοκληρώθηκε η διαδικασία επιλογής αναδόχου που αφορά στο έργο: **«Εκπαίδευση Στελεχών»** που θα απασχοληθούν στα Συμβουλευτικά Κέντρα και τους Ξενώνες.
  - **Προετοιμάζεται Microsite για τη Βία κατά των Γυναικών και την τηλεφωνική γραμμή SOS 15900** που θα αναρτηθεί κάτω από την ιστοσελίδα της ΓΓΙΦ.

β) Έργο: «Δράσεις της δημόσιας διοίκησης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών»: Το Έργο εντάχθηκε στο χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ στις 17.09.2010. Έχουν πραγματοποιηθεί οι παρακάτω δράσεις:

- Έναρξη της διαδικασίας **μίσθωσης ή παραχώρησης ακινήτων** για τη στέγαση των 13 Συμβουλευτικών Κέντρων της ΓΓΙΦ στις πρωτεύουσες των Περιφερειών της χώρας. Με επιστολή της Γενικής Γραμματέως Ισότητας των Φύλων (27.12.2010) προς τους/τις νέους/-ες Δημάρχους και προς τους Περιφερειάρχες υπεβλήθη αίτημα για παραχώρηση/ενοικίαση κατάλληλου χώρου για τη στέγαση του Συμβουλευτικού Κέντρου της ΓΓΙΦ στην πόλη τους. Ένας μεγάλος αριθμός Δημάρχων ανταποκρίθηκε και έχει αρχίσει η διαδικασία παραχώρησης ή εκμίσθωσης των χώρων. Εντός του πρώτου εξαμήνου του 2012 θα γίνει η έναρξη λειτουργίας του **Πολύκεντρου στην Αθήνα** με διευρυμένες υπηρεσίες για την απασχόληση, την υγεία, καθώς επίσης και των Συμβουλευτικών Κέντρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών στις πόλεις: **Πειραιάς, Κομοτηνή, Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Ιωάννινα, Λάρισα, Πάτρα, Λαμία, Τρίπολη και Ηράκλειο**. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα συνιστούν υπηρεσίες πρώτης γραμμής, οι οποίες θα παρέχουν άμεση αρωγή προς τις γυναίκες/θύματα έμφυλης βίας, και συγκεκριμένα:
  - Ψυχοκοινωνική στήριξη,
  - Πληροφόρηση και ενδυνάμωση,
  - Νομική συμβουλευτική,
  - Παροχή νομικής βοήθειας σε συνεργασία με Δικηγορικούς Συλλόγους.
- Ολοκληρώθηκε η διαδικασία έγκρισης της πρόσληψης με συμβάσεις ορισμένου χρόνου του επιστημονικού προσωπικού που θα στελεχώσει τα Συμβουλευτικά Κέντρα μέσω ΑΣΕΠ. Ήδη δημοσιεύθηκαν δύο προκηρύξεις, η μία για την πρόσληψη 24 ατόμων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου για τα Συμβουλευτικά Κέντρα σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Πάτρα και Λαμία και η δεύτερη για την πρόσληψη 14 ατόμων για τα Συμβουλευτικά Κέντρα σε Πειραιά, Τρίπολη και Λάρισα.
- **Ανάπτυξη συνεργασίας** με τους **Δικηγορικούς Συλλόγους** με στόχο την παροχή Νομικής Βοήθειας (legal aid) σε γυναίκες θύματα βίας.
- **Προγραμματική Συμφωνία μεταξύ της ΓΓΙΦ και του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)** για τη στελέχωση και λειτουργία των Συμβουλευτικών Κέντρων της ΓΓΙΦ στις πρωτεύουσες των Περιφερειών της χώρας.

Παράλληλα, στο ευρύτερο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της ΓΓΙΦ για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, έχουν πραγματοποιηθεί τα ακόλουθα:

- Στον τομέα αρωγής και προστασίας, **συνεχίζεται η λειτουργία του Συμβουλευτικού Κέντρου της Αθήνας** που παρέχει ψυχοκοινωνική στήριξη και νομική συμβουλευτική στις γυναίκες θύματα βίας. Κατά την εξεταζόμενη περίοδο η στελέχωση του Κέντρου ενισχύθηκε με 6 δημοσίους υπαλλήλους (2 διοικητικοί, 2 σύμβουλοι ψυχοκοινωνικής στήριξης και 2 νομικής συμβουλευτικής). Εκκρεμούν διαδικασίες μετάταξης και για άλλες θέσεις του κλάδου ΠΕ Συμβουλευτικής.
- Συνεχίζεται η **συνεργασία** με το **Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύ-**

ης (ΕΚΚΑ) με στόχο την υποστήριξη, την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση και την προστασία των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας με την προετοιμασία Πρόσκλησης για χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ της ΓΓΙΦ της στελέχωσης 2 ξενώνων του ΕΚΚΑ σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

- Για την αναγκαιότητα καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών η ΓΓΙΦ ανέπτυξε πολλαπλές δράσεις ενημέρωσης συμμετέχοντας: α) στη **Βουλή των Ελλήνων** (εκπροσώπηση στις δημόσιες συζητήσεις της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ιδιαίτερα στη ημερίδα με θέμα τη «Διεθνής Ημέρα για την Πάταξη της Βίας κατά των Γυναικών» το 2009 και το 2010), β) σε **ημερίδες και συνέδρια** που αναφέρονται στη βία κατά των γυναικών, και γ) σε **τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές,** στις οποίες παρουσιάσθηκε η λειτουργία της γραμμής SOS και ανακοινώθηκε η υπογραφή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.
- Η ΓΓΙΦ σε συνεργασία με το **Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης Αυτοδιοίκησης** (ΕΚΔΔΑ) υλοποίησε επιμορφωτικά σεμινάρια με στόχο την επιμόρφωση, ευαισθητοποίηση και ενημέρωση στελεχών της δημόσιας διοίκησης (αστυνομικών, νοσηλευτών/-τριών κλπ) σε θέματα βίας κατά των γυναικών, προκειμένου να μπορούν να αντιμετωπίζουν τα θύματα της βίας με τον πιο ενδεδειγμένο τρόπο, καθώς και να μπορούν να διαχειριστούν τα θέματα αυτά κατά την άσκηση των καθηκόντων τους αποτελεσματικότερα και σύμφωνα με τις σύγχρονες προδιαγραφές. Συγκεκριμένα, από το Νοέμβριο 2010 έως το Μάιο 2011 επιμορφώθηκαν 209 αστυνομικοί σε όλη την Ελλάδα, μέσω δώδεκα 3ήμερων σεμιναρίων και 29 νοσηλευτές/-τριες μέσω δύο σεμιναρίων.

γ) Έργο: «Ανάπτυξη δομών και υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας»: Το Έργο αφορά στην ανάπτυξη **14 ξενώνων φιλοξενίας γυναικών-θυμάτων βίας** από τους Δήμους **στις πρωτεύουσες των Περιφερειών** για την παροχή υπηρεσιών υποστήριξής τους. Το Έργο συμπληρώνει και υποστηρίζει τους στόχους της πολιτικής για την αντιμετώπιση της βίας και την υποστήριξη των γυναικών που την υφίστανται ή απειλούνται από αυτήν. Το δίκτυο των **ξενώνων** αυτών θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με τα 14 Συμβουλευτικά Κέντρα της ΓΓΙΦ. Η Πρόσκληση προς την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ) και τους Δήμους Έδρες των Περιφερειών ή/και τους μεγαλύτερους πληθυσμιακά Δήμους στις οικείες Περιφέρειες, ως δικαιούχους εκδόθηκε στις 27.10.2011. Το έργο συμπληρώνει και υποστηρίζει τους στόχους της πολιτικής για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.

Εκδόθηκε συμπληρωματική Πρόσκληση προς Δήμους για τη δημιουργία 6 ακόμα ξενώνων φιλοξενίας γυναικών-θυμάτων βίας (25.01.2012), καθώς και Πρόσκληση για τη δημιουργία 27 Κέντρων Συμβουλευτικής Υποστήριξης γυναικών θυμάτων βίας (25.01.2012) σε Δήμους με βάση το πληθυσμιακό κριτήριο σε συνδυασμό με τη διάρθρωση ανά Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα, ούτως ώστε να επιτευχθεί η μεγαλύτερη γεωγραφική κάλυψη της χώρας (ΕΛΣΤΑΤ, προσωρινά αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού 2011 – 22.07.2011).

Τέλος, η ΓΓΙΦ συμμετείχε ενεργά στην *ad hoc* Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης που επεξεργάστηκε τη **Σύμβαση για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας**. Στις 11.05.2011, η Ελλάδα ήταν μεταξύ των 13 χωρών που υπέγραψαν τη Σύμβαση. Πρόκειται για το πρώτο νομικά δεσμευτικό εργαλείο που δημιουργεί ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη της βίας, την προστασία των θυμάτων και την ποινική δίωξη των δραστών.

ii) Πολλαπλές διακρίσεις

Θεωρώντας ότι σοβαρή απειλή των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών αποτελούν οι περιπτώσεις όπου οι έμφυλες διακρίσεις ισχυροποιούνται από άλλες μορφές διακρίσεων η ΓΓΙΦ ανέπτυξε τις παρακάτω δράσεις στον τομέα αυτό:

- Στο πλαίσιο του Προγράμματος PROGRESS, από το Δεκέμβριο του 2010 η ΓΓΙΦ σχεδίασε και υλοποιεί το Έργο με τίτλο: **«Η ένταξη της διάστασης του φύλου στους δήμους, με έμφαση στις γυναίκες που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες (μετανάστριες, πρόσφυγες, ρομά, ηλικιωμένες που ζουν μόνες και γυναίκες με ειδικές ανάγκες)»** με συνολική διάρκεια 18 μηνών. Ο κύριος στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η ενίσχυση της εφαρμογής πολιτικών ισότητας των φύλων σε Δήμους και ιδιαίτερα σε σχέση με τις προαναφερόμενες ομάδες πληθυσμού.
- Παράλληλα, έχει αναπτυχθεί συνεργασία με την **Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ)** για την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις υπηρεσίες της ΓΓΙΦ. Στο πλαίσιο αυτό, στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στους ξενώνες φιλοξενίας γυναικών-θυμάτων βίας έχει προβλεφθεί η δυνατότητα πρόσβασης σε άτομα με αναπηρία, και η ανάπτυξη λογισμικού από τη Βιβλιοθήκη Θεμάτων Ισότητας και Φύλου της ΓΓΙΦ προσβάσιμου στα άτομα αυτά.
- Επιπλέον, έχει συγκροτηθεί στη ΓΓΙΦ **Ομάδα Εργασίας για τη Μεταναστευτική Πολιτική**. Η Ομάδα αυτή σκοπό έχει την επεξεργασία και ανάπτυξη συγκροτημένης και ολοκληρωμένης πολιτικής για την αντιμετώπιση των πολλαπλών διακρίσεων που υφίστανται οι γυναίκες μετανάστριες.
- Στις 20.06.2011, με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας για τους Πρόσφυγες, η ΓΓΙΦ σε συνεργασία με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες διοργάνωσε ημερίδα με θέμα: **«Η Προστασία των προσφύγων γυναικών και κοριτσιών»**. Αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας υπήρξε η εκπόνηση ενός **Οδηγού** (εγχειρίδιο) για τους δημόσιους λειτουργούς που εργάζονται στις υπηρεσίες υποδοχής προσφύγων. Ο Οδηγός μεταξύ των άλλων επισημαίνει τους ιδιαίτερους κινδύνους και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τα κορίτσια πρόσφυγες τονίζοντας τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια μπορούν να απολαύσουν προστασία και να λάβουν βοήθεια ισότιμα με τους άνδρες και τα αγόρια πρόσφυγες.
- Συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Wedo της ΜΚΟ **50+ Ελλάς**, (εκπρόσωπο στη χώρα μας του AGE-Platform Europe) που διοργάνωσε συνάντηση στις 04.05.2011 με σκοπό τη δημιουργία μίας **εθνικής συμμαχίας φορέων** που ενδιαφέρονται να καταπολεμήσουν την κακοποίηση ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και να διασφαλίσουν την ευημερία και αξιοπρέπειά τους στην κοινωνία.
- Συμμετοχή στην προετοιμασία και υλοποίηση της **Ημέρας Διαφορετικότητας**, που οργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά των Διακρίσεων στο Γκάζι. Η εκδήλωση συνδιοργανώθηκε από πολλούς φορείς και η ΓΓΙΦ συμμετείχε με περί-

πτερο όπου διένειμε ενημερωτικό υλικό.

- Συμμετοχή στις Ομάδες Εμπειρογνωμόνων που συγκρότησε η **Συμβουλευτική Επιτροπή της ΕΕ** για τις Ίσες Ευκαιρίες μεταξύ Γυναικών και Ανδρών με σκοπό τη διατύπωση Γνώμης για τη διάσταση του φύλου στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών/-τριών (Φεβρουάριος-Απρίλιος 2011) και στην ενεργό γήρανση (Μάρτιος-Νοέμβριος 2011).

iii) Αναπαραγωγή & σεξουαλική υγεία

Η ΓΓΙΦ σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς έχει σχεδιάσει την υλοποίηση εκστρατείας με τίτλο: **«Δημιουργία Internet Portal και Προωθητικής Ενημερωτικής Καμπάνιας με θέμα Νέες Γυναίκες & Αντισύλληψη»** που αποσκοπεί στην ενημέρωση/ευαισθητοποίηση των νέων γυναικών (και ανδρών), ηλικίας 15-25 ετών, για θέματα αντισύλληψης και σεξουαλικής υπευθυνότητας. Κεντρικός άξονας του Έργου θα είναι η δημιουργία μίας βιώσιμης διαδικτυακής πλατφόρμας (portal) που να παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που προωθούν την ανάπτυξη υπεύθυνης στάσης για τη σεξουαλική πρόληψη και προστασία σε νεαρά κορίτσια, γυναίκες και τους συντρόφους τους, με ειδική βαρύτητα και στόχο τη μείωση των αμβλώσεων των εφήβων και την αποφυγή ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης. Η εκστρατεία πρόκειται να χρηματοδοτηθεί από τους τακτικούς προϋπολογισμούς των Γενικών Γραμματειών Ισότητας & Νέας Γενιάς.

iv) Απασχόληση

Η ΓΓΙΦ σχεδίασε τα παρακάτω δύο Έργα για την προώθηση της απασχόλησης των γυναικών με χρηματοδότηση του ΕΠ **Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού** (ΕΠΑΝΑΔ). Αναμένεται εκχώρηση στην ΓΓΙΦ των αναγκαίων πόρων για την υλοποίησή τους:

α) «Αναβάθμιση της επαγγελματικής θέσης εργαζομένων, αυτοαπασχολουμένων γυναικών»,
β) «Προώθηση πολιτικών ισότητας των φύλων στις επιχειρήσεις».

Στο πλαίσιο των Έργων θα ενισχυθούν οι συνεργασίες τοπικών φορέων με στόχο την αύξηση της γυναικείας απασχόλησης, τη στήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας, την υιοθέτηση πολιτικών ισότητας από τις επιχειρήσεις και την ενημέρωση-ευαισθητοποίηση στο ευρύ κοινό για θέματα διαχωρισμού λόγω φύλου. Επίσης, πρόκειται να εκπονηθούν μελέτες προσδιορισμού δεικτών ισότητας των φύλων και οδηγοί Καλών Πρακτικών, καθώς και να καθιερωθεί πλαίσιο απονομής και καθιέρωσης σήματος ποιότητας επιχειρήσεων που εντάσσουν πρακτικές ισότητας στον εργασιακό χώρο.

Έχουν πραγματοποιηθεί οι παρακάτω δράσεις και αναπτύχθηκαν οι απαραίτητες συνεργασίες:

- **Συγκρότηση 10μελούς Επιστημονικής Επιτροπής**, με τη συμμετοχή πανεπιστημιακών, ειδικών επιστημόνων, εμπειρογνωμόνων και στελεχών της ΓΓΙΦ με εμπειρία σε θέματα φύλου και σε συναφείς τομείς της απασχόλησης. Αντικείμενο της είναι η γνωμοδότηση και η επιστημονική στήριξη της λειτουργίας της παροχής συμβουλευτικής για την απασχόληση. Τα μέλη της Επιτροπής *παρέχουν τις υπηρεσίες τους χωρίς αμοιβή*.
- Ανάπτυξη συνεργασίας με το **Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)**, προκειμένου να αναλάβει το ρόλο του επιστημονικού συντονιστή της συμβουλευτικής γυναικών για την απασχόληση και την ενίσχυση των γυναικών στην αγορά εργασίας.
- Ανάπτυξη συνεργασίας με το **Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ)** και επικαιροποίηση του Μνημονίου Συνεργασίας. Διοργανώθηκε Ημερίδα από το Δίκτυο ΕΚΕ, υπό την αιγίδα της ΓΓΙΦ (31.03.2011) στην Αθήνα, με τίτλο: **«Η συμβολή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην καταπολέμηση των στερεοτύπων λόγω Φύλου».**
- Ανάπτυξη συνεργασίας με το **Εθνικό Επιμελητηριακό Δίκτυο Ελληνίδων Γυναικών Επιχειρηματιών (ΕΕΔΕΓΕ)** με στόχο τη συνέργεια στην υλοποίηση του έργου της ΓΓΙΦ για την αναβάθμιση της επαγγελματικής θέσης των απασχολούμενων γυναικών.
- Συνεργασία με τον **Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)** σχετικά με τη συμπερίληψη της μεταβλητής του φύλου στα στατιστικά στοιχεία και την ένταξη της ισότητας στις δράσεις του Οργανισμού.
- **Έργο: «Ενδυνάμωση και βελτίωση δεξιοτήτων των γυναικών δημοσίων υπαλλήλων** στην Κεντρική Διοίκηση, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού με στόχο να αναλάβουν υψηλόβαθμες θέσεις». Η ΓΓΙΦ συνεργάστηκε με το ΕΚΔΔΑ για το σχεδιασμό του έργου και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού.

v) Προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και στην κοινωνία των πολιτών

Στο πλαίσιο της προώθησης των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, κατά το εξεταζόμενο διάστημα δόθηκε έμφαση στην ανάδειξη των γυναικών στις **Περιφερειακές και Δημοτικές εκλογές** και στην ένταξη της ισότητας στις πολιτικές της τοπικής αυτοδιοίκησης στο νέο πλαίσιο του Προγράμματος «Καλλικράτης».

α) Έργο: «Ενθάρρυνση και ευαισθητοποίηση για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης»: Το Έργο εντάχθηκε στο χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ και κατά το 2010 **ολοκληρώθηκε η καμπάνια ευαισθητοποίησης για τις περιφερειακές και δημοτικές εκλογές** που πραγματοποιήθηκαν τον Νοέμβριο του 2010 για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα πολιτικά κέντρα λήψης αποφάσεων της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης. Συγκεκριμένα, η ΓΓΙΦ ανέπτυξε τις ακόλουθες δράσεις:

- **Καμπάνια ευαισθητοποίησης** με θέμα: **«Αψηφήστε τα Στερεότυπα σε αυτές τις εκλογές, Ψηφίστε και Γυναίκες»**, με κεντρικό στόχο αφενός την ευαισθητοποίηση του κοινού για την ανατροπή των στερεότυπων αντιλήψεων για τα δύο φύλα στο χώρο της πολιτικής και αφετέρου την υποστήριξη και ενίσχυση των γυναικών υποψηφίων, μέσω της διανομής σχετικού έντυπου υλικού. Η καμπάνια ευαισθητοποίησης περιλάμβανε: α) παραγωγή **υλικού** (κονκάρδες, φυλλάδια και αφίσες στην ελληνική και αλβανική γλώσσα, ώστε να ενημερωθούν οι μετανάστες/-τριες που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε αυτές τις εκλογές), β) δημιουργία και προβολή δύο **τηλεοπτικών spot**, γ) παραγωγή **ραδιοφωνικού spot**, δ) διοργάνωση **ημερίδας** για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, ε) προβολή του κοινωνικού μηνύματος και διαδικτυακά μέσω εμφανίσεων σε ειδησεογραφικά sites, και στ) λειτουργία **περιπτέρου** σε κεντρικό σημείο της Αθήνας (Ερμού και Χριστοπούλου) για τρεις μέρες (2-4.11.2010).
- Παράλληλα, **απέστειλε επιστολή** στους/στις **Γενικούς/-ές Γραμματείς** και **υπεύθυνους/-ες** των **κοινοβουλευτικών πολιτικών κομμάτων** με την οποία τους/τις καλούσε να περιλάβουν στα κριτήρια επιλογής των επικεφαλής των συνδυασμών τους την παράμετρο του φύλου, προκειμένου να γίνει πράξη η ενεργή

προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τα αποτελέσματα των περιφερειακών εκλογών του 2010, προκύπτει ότι το **14,82%** στο σύνολο των **Αντιπεριφερειαρχών** και το **15,76%** στο σύνολο των **Περιφερειακών Συμβούλων** είναι **γυναίκες**.

- Προετοιμάζεται αντίστοιχη καμπάνια με τίτλο: **«Εκστρατεία ευαισθητοποίησης για την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών στα πολιτικά κέντρα λήψης αποφάσεων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο»** (για την περίοδο των Εθνικών εκλογών και των Εκλογών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αντίστοιχα).

β) Έργο με τίτλο: «Ενθάρρυνση και υποστήριξη της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης και εκπροσώπησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο»: Το Έργο εντάχθηκε στο χρηματοδοτικό πλαίσιο ΕΣΠΑ και υλοποιείται με δικαιούχο την ΠΕΤΑ ΑΕ σε συνεργασία με την **Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΕΔΕ**) και την **Ένωση Περιφερειών (ΕΝΠΕ).** Στο πλαίσιο του Έργου έχουν υλοποιηθεί οι ακόλουθες δράσεις:

- **Διοργάνωση συνεδρίου «Η Πόλη της Ισότητας»** στις 7-8.11.2011 με τη συμμετοχή των δημάρχων για την ***υπογραφή της «Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες».*** Η ημερίδα (08.11.2011) που ακολούθησε την Τελετή Υπογραφής της Χάρτας αναμεταδόθηκε ζωντανά μέσω διαδικτύου (live streaming) από την ιστοσελίδα της ΓΓΙΦ. Μέχρι σήμερα οι Δήμοι που ανέλαβαν δέσμευση για την ανάπτυξη και εφαρμογή σχεδίου δράσης για την ένταξη της ισότητας στις πολιτικές του Δήμου τους υπογράφοντας τη Χάρτα ανέρχονται περίπου στους 152.
- Επίσης, 12 Περιφερειάρχες **υπέγραψαν** την Ευρωπαϊκή Χάρτα σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στις 09.12.2011 στα γραφεία της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας. Σε μεταγενέστερο χρόνο (02.03.2012) προγραμματίζεται ημερίδα με την οποία θα εγκαινιασθεί η συνεργασία της ΓΓΙΦ με τις ΠΕΠΙΣ στο πλαίσιο των νέων αρμοδιοτήτων των Επιτροπών που ορίζονται από τον «Καλλικράτη».
- **Έκδοση** της «Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες», η οποία διανεμήθηκε σε Δήμους και Περιφέρειες.
- **Εκπόνηση και έκδοση** του Οδηγού Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες.
- **Δημιουργία ειδικής ιστοσελίδας www.airetes.gr** και δημιουργία **Μητρώου Εκλεγμένων Γυναικών**.
- **Διενέργεια σεμιναρίων επιμόρφωσης** (προγραμματιζόμενη επιμόρφωση/κατάρτιση 1.000 αιρετών γυναικών) στην Κοζάνη (15-16.12.2011). Για το 2012 προγραμματίστηκαν τα υπόλοιπα 12 Περιφερειακά Σεμινάρια.
- ζ) Προγραμματισμός για έκδοση Προκήρυξης για τη **Στελέχωση Γραφείων Ισότητας** στην Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) και στην Ένωση Περιφερειών (ΕΝΠΕ).

γ) Έργο με τίτλο: «Ενθάρρυνση και υποστήριξη της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης και εκπροσώπησης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο πολιτικής»: Στο χρηματοδοτικό πλαίσιο ΕΣΠΑ εκδόθηκε Πρόσκληση με Δικαιούχο το ΚΕΘΙ στις 14.02.2012. Η Πρόσκληση αφορά στην υποβολή προτάσεων για την ανάπτυξη δράσεων ενθάρρυνσης και υποστήριξης της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης και εκπροσώπησης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα οι δράσεις θα απευθύνονται: α) σε γυναίκες που έχουν εκλεγεί σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο, β) σε γυναίκες υποψήφιες σε εκλογικές διαδικασίες (εθνικές εκλογές, ευρωεκλογές), που ως τώρα δεν έχουν εκλεγεί, και γ) σε πολιτικά κόμματα, θεσμούς και όργανα που λαμβάνουν αποφάσεις σχετικές με την εκλογική διαδικασία και τη διεκδίκηση της πολιτικής εξουσίας.

δ) Έργα για την προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων των Κοινωνικών Εταίρων: Τα Έργα στοχεύουν στην ενδυνάμωση των γυναικών συνδικαλιστριών στις διοικήσεις των συνδικαλιστικών οργάνων όλων των βαθμίδων, με δράσεις όπως: δημιουργία δομών ισότητας στις έδρες των τριτοβάθμιων οργανώσεων, δικτύωση και διακρατική συνεργασία, επιμόρφωση και διοργάνωση ημερίδων ευαισθητοποίησης.

- **«Δράσεις προώθησης και υποστήριξης των γυναικών σε ανώτατες συνδικαλιστικές βαθμίδες της ΑΔΕΔΥ και των μελών της»** με δικαιούχο το Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης της ΑΔΕΔΥ. Η ΑΔΕΔΥ έχει προχωρήσει στη συγκρότηση της Ομάδας Εποπτείας Πράξης, με εκπροσώπηση από την ΓΓΙΦ.
- **«Ενίσχυση και ενδυνάμωση της συμμετοχής των γυναικών στις συνδικαλιστικές αγροτικές οργανώσεις και σε άλλους φορείς συλλογικής εκπροσώπησης της υπαίθρου»** με δικαιούχο τη Γενική Συνομοσπονδία Αγροτικών Συλλόγων Ελλάδος (ΓΕΣΑΣΕ).
- **«Ενίσχυση και υποστήριξη γυναικών για τη συμμετοχή τους στην εμπορική επιχειρηματικότητα και στον εμπορικό συνδικαλισμό»** με δικαιούχο την Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου (ΕΣΕΕ).
- **«Σχέδιο δράσης για την προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων των συλλογικών οργάνων της ΓΣΕΒΕΕ»** με δικαιούχο το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ (ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ).
- **«Προώθηση και ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα όργανα εκπροσώπησης των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων»** με δικαιούχο το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ (ΙΝΕ-ΓΣΕΕ).
- **«Η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις ευθύνης στις επιχειρήσεις και στους φορείς εκπροσώπησης των επιχειρήσεων»** με δικαιούχο τη «Στέγη της Ελληνικής Βιομηχανίας (ΣΕΒ)».

Στο πλαίσιο της παρακολούθησης της εφαρμογής του **Ν. 2839/2000** (ΦΕΚ Α’ 196) που αφορά στην **εφαρμογή ποσόστωσης στα συλλογικά όργανα** απέστειλε επιστολή προς όλους/-ες τους/τις Γενικούς/-ές Γραμματείς της Κυβέρνησης. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί τόσο από τις κοινοποιηθείσες στην ΓΓΙΦ αποφάσεις όσο και από την έρευνα στο «Διαύγεια», σχηματίστηκε η παρακάτω εικόνα σχετικά με την τήρηση

	Αριθμός Αποφάσεων	Νόμιμη Συγκρότηση	Μη Νόμιμη Συγκρότηση
Υπηρεσιακά Συμβούλια Υπουργείων	103	81	22
Διοικητικά Συμβούλια των Εποπτευόμενων Οργανισμών των Υπουργείων	14	7	7
Υπηρεσιακά Συμβούλια Περιφερειών	2	0	2
Υπηρεσιακά Συμβούλια Δήμων	2	2	0
Διοικητικά Συμβούλια ΝΠΔΔ Δήμων	33	12	21
Σύνολο	**154**	**102**	**52**

του Νόμου:

Για τις περιπτώσεις μη νόμιμης συγκρότησης, η ΓΓΙΦ παρεμβαίνει ζητώντας περαιτέρω διευκρινίσεις.

ε) Έργο: «Υποστήριξη των ΜΚΟ (γυναικείων οργανώσεων)»: Το Έργο εντάχθηκε στο χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ στις 03.11.2010. Στοχεύει στην ενίσχυση των δράσεων των **γυναικείων και μη κυβερνητικών οργανώσεων** που δραστηριοποιούνται για την ισότητα των φύλων ή/και την προάσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών και αφορά στην υποστήριξη της διοικητικής και επιχειρησιακής τους ικανότητας, μέσω της υλοποίησης Σχεδίων Δράσης και ενεργειών υποστήριξης γυναικών και προώθησης της ισότητας των φύλων.

Η ΓΓΙΦ **διοργάνωσε Ημερίδα** (07.12.2010) στο Υπουργείο Εσωτερικών, στην οποία παρουσιάστηκε το Προσχέδιο της Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος για τα Σχέδια Δράσης που θα εκπονήσουν Γυναικείες Οργανώσεις και ΜΚΟ. Η Πρόσκληση Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος δημοσιεύτηκε στις 22.07.2011 και οι ενέργειες των προτεινόμενων Σχεδίων Δράσεων αφορούσαν τουλάχιστον σε έναν από τους παρακάτω **τομείς**:

- Στην πρόληψη και την καταπολέμηση κάθε μορφής έμφυλης βίας κατά των γυναικών, και στην αρωγή θυμάτων έμφυλης βίας.
- Στην υποστήριξη γυναικών κοινωνικά ευπαθών ομάδων, όπως μεταναστριών, προσφύγων, φυλακισμένων, αποφυλακισμένων, γυναικών Ρομά, γυναικών με αναπηρία κά.
- Στην καταπολέμηση των στερεοτύπων των φύλων και των έμφυλων κοινωνικών ρόλων, όπως προβάλλονται μέσα από τα ΜΜΕ.
- Σε τομείς ένταξης της οπτικής του φύλου με καινοτόμο χαρακτήρα, όπως για παράδειγμα το περιβάλλον, η κοινωνία της γνώσης, ο πολιτισμός, η έρευνα, η επιστήμη, η τέχνη κά.

Τα προτεινόμενα Σχέδια Δράσης – 135 στο σύνολο – υποβλήθηκαν μέχρι τις 26.09.2011. Μετά την ολοκλήρωση των φάσεων της αξιολόγησης **εγκρίθηκαν 15 Σχέδια Δράσης**, τα οποία υποβλήθηκαν από τους ακόλουθους φορείς:

- Home Start Νέας Ιωνίας Βόλου,
- Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας,
- Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό και Ερευνητικό Κέντρο Αθηνών,
- Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών-ΔΙΟΤΙΜΑ,
- Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας,
- ΕΡΓΑΝΗ-Κέντρο Στήριξης της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας των γυναικών,
- Κέντρο παιδαγωγικής και καλλιτεχνικής επιμόρφωσης-ΣΧΕΔΙΑ,
- Κέντρο UNESCO για τις γυναίκες και την ειρήνη στα Βαλκάνια,
- Ένωση Διπλωματούχων Ελληνίδων Μηχανικών-ΕΔΕΜ,
- Κοινωνική Ενδυνάμωση ΑΜΚΕ ΜΚΟ,
- Εύξεινη Πόλη-Δίκτυο Τοπικών Αυτοδιοικήσεων για Κοινωνική Πολιτιστική Περιβαλλοντική Τουριστική και Αγροτική Ανάπτυξη,
- Αρωγή ΑΜΚΕ,
- «ΑΘΗΝΑ» ΑΜΚΕ ΜΚΟ,
- Επιστημονική Εταιρεία για την Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη,
- Κέντρο Εκπαίδευσης και Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού-Πλάτων Ναυπάκτου.

Παράλληλα, η ΓΓΙΦ για τη στήριξη των γυναικείων οργανώσεων και ΜΚΟ:

- **Δημιούργησε ειδικό χώρο** στην ιστοσελίδα της (www.isotita.gr) για τις ΜΚΟ, ο οποίος φιλοξενεί **προτάσεις των γυναικείων οργανώσεων**. Στον εν λόγω χώρο της ιστοσελίδας, έχει επίσης αναρτηθεί και ένας διαρκώς επικαιροποιούμενος κατάλογος με στοιχεία επικοινωνίας γυναικείων οργανώσεων, κοινωνικών φορέων, γυναικείων τμημάτων πολιτικών κομμάτων.
- **Υποστήριξε** με την παρουσία στελεχών της τις εκδηλώσεις γυναικείων συλλόγων, οργανώσεων και ΜΚΟ, παρουσιάζοντας στο ευρύ κοινό τις δράσεις του Εθνικού Προγράμματος για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013.

vi) Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ)

Η ΓΓΙΦ, αναγνωρίζοντας ότι ο ρόλος των ΜΜΕ (τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση και διαδίκτυο) στην αναπαραγωγή των έμφυλων στερεοτύπων είναι σημαντικός προέβη στις εξής ενέργειες:

- Εμπλουτισμός και συνεχής επικαιροποίηση mailing list της ΓΓΙΦ (πχ γυναικείες οργανώσεις και ΜΚΟ, gender experts, σπουδές φύλου, Υπουργεία κλπ), με σκοπό την πληροφόρηση των πολιτών για θέματα ισότητας των φύλων και του έργου της ΓΓΙΦ.
- Συνεχής συνεργασία με το **Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ),** για έγκριση δωρεάν μετάδοσης τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών κοινωνικών μηνυμάτων. Επίσης, στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής απεστάλησαν και **πέντε καταγγελίες** για συγκεκριμένες εκπομπές για τις οποίες μέχρι και τον Ιούνιο του 2011 εκδόθηκε μία καταδικαστική απόφαση.
- Αποστολή **εξώδικης διαμαρτυρίας** σε εκπομπή και σε τηλεοπτικό σταθμό για την προσβολή της προσωπικότητας που υπέστη στέλεχός της, κατά την άσκηση των καθηκόντων της, και πέτυχε την άμεση άρση της προσβολής και την παράλειψη επανάληψής της στο μέλλον.
- Ανάπτυξη συνεργασίας με το **Συμβούλιο Ελέγχου Επικοινωνίας (ΣΕΕ)** και το **Σύνδεσμο Διαφημιζομένων Ελλάδος (ΣΔΕ)**, προκειμένου να αναπτυχθούν κοινές δράσεις για την καταπολέμηση των έμφυλων στερεότυπων στις διαφημίσεις που παράγονται και προβάλλονται δημόσια. Στο πλαίσιο αυτό, η ΓΓΙΦ εκπόνησε Σχέδιο Παραρτήματος με θέμα «Ισότητα των Φύλων και Επικοινωνία», προκειμένου να ενταχθεί στον Ελληνικό Κώδικα Διαφήμισης-Επικοινωνίας του Συμβουλίου Ελέγχου Επικοινωνίας. Το Συμβούλιο Ελέγχου Επικοινωνίας κοινοποίησε επιστολή με την οποία κατέληξε στην ομόφωνη άποψη ότι το θέμα αυτό καλύπτεται ικανοποιητικά από τις ήδη υπάρχουσες διατάξεις του Ελληνικού Κώδικα Διαφήμισης-Επικοινωνίας.
- Ως συνέχεια από το 2000 της ενίσχυσης του θεσμού απονομής βραβείων του Ιδρύματος Προαγωγής Δημοσιογραφίας Αθανασίου Βασ. Μπότση, η ΓΓΙΦ συμμετείχε στην τελετή απονομής στις 27.05.2010 και απένειμε για το έτος 2010 το **βραβείο Ισότητας «Ελένη Αλιτζόγλου»**, σε δημοσιογράφο που προέβαλε θέματα Ισότητας των Φύλων μέσω δημοσιογραφικής έρευνας, ρεπορτάζ και άρθρων.
- **Έκδοση 72 δελτίων τύπου**, προκειμένου να ενημερώσει το ευρύ κοινό για δράσεις, νομοθετικές ρυθμίσεις, θέματα επικαιρότητας, συναντήσεις και ημερίδες που αφορούν σε ζητήματα ισότητας των φύλων.
- Οργανωμένη αποστολή ενημερωτικού υλικού της γραμμής SOS-15900 και φυλλαδίων της Υπηρεσίας για ενημέρωση στους Δήμους της χώρας και σε κοινωνικούς φορείς.

vi) Τέχνες και Πολιτισμός

Έργο: «Ενίσχυση και προβολή της καλλιτεχνικής δημιουργίας που προωθεί την ισότητα

των φύλων»: Η ΓΓΙΦ στοχεύει στη διεύρυνση της κοινωνίας των πολιτών ιδιαιτέρως των γυναικών, στην παραγωγή και πρόσληψη της τέχνης (κινηματογράφος, θέατρο, λογοτεχνία, μουσική, χορός, φωτογραφία, εικαστικά ψηφιακές τέχνες κλπ) σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και στην ευαισθητοποίηση του κοινού στα θέματα ισότητας των φύλων, μέσω μηνυμάτων που μεταφέρονται με την καλλιτεχνική δραστηριότητα.

Στο πλαίσιο του Έργου, **συγκροτήθηκε άτυπα μη αμειβόμενη Επιστημονική Επιτροπή** για το φύλο και τον πολιτισμό η οποία διαμόρφωσε τις παρακάτω κατηγορίες δράσεων του Έργου:

- Προώθηση της ισότητας των φύλων μέσω της παραγωγής καλλιτεχνικού έργου από καλλιτέχνες και καλλιτεχνικές ομάδες με θέμα: «Ταυτότητες φύλου, δικαιώματα γυναικών, ισότητα των φύλων» μέσω ανοιχτού διαγωνισμού.
- Σχέδια Δράσης για την ενίσχυση της πρόσληψης καλλιτεχνικού έργου που προωθεί την ισότητα των φύλων από πολιτιστικούς φορείς (μουσεία, καλλιτεχνικοί οργανισμοί κά).
- Συγκέντρωση, ψηφιοποίηση, αρχειοθέτηση οπτικοακουστικής καλλιτεχνικής δημιουργίας.
- Δημοσιότητα-Προβολή (Φεστιβάλ: βραβεία, εκδηλώσεις, εκθέσεις).

Οι δράσεις αφορούν στους εξής τομείς τέχνης: α) εικαστικά (ζωγραφική, γλυπτική, φωτογραφία, εγκαταστάσεις, video, διαδικτυακή τέχνη (net-art), δράση (performance)), β) ντοκιμαντέρ, γ) ταινίες μικρού μήκους, δ) λογοτεχνία, ε) θέατρο και ζ) χορός.

Παράλληλα, η ΓΓΙΦ για τα θέματα φύλου και πολιτισμού ανέπτυξε συνεργασίες με τα **μορφωτικά ιδρύματα πρεσβειών** με στόχο την προώθηση της διαπολιτισμικότητας στην πολιτιστική δημιουργία σε θέματα ισότητας των φύλων μέσω της διοργάνωσης εκθέσεων, εκδηλώσεων και άλλων κοινών δραστηριοτήτων με ανάλογη θεματολογία. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν πραγματοποιηθεί συνεργασίες με: τη μορφωτική ακόλουθο της **Ιταλικής, Ισπανικής, Γαλλικής και Νορβηγικής Πρεσβείας**, του **Σπιτιού της Κύπρου** και του **Βρετανικού Συμβουλίου**.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο των συνεργασιών με τα μορφωτικά ιδρύματα των πρεσβειών (EUNIC-European Union National Institutes for Culture) η ΓΓΙΦ πραγματοποιεί την έκδοση ενός τόμου διηγημάτων γυναικών συγγραφέων με τίτλο «6 φωνές-6 Γυναίκες» που πρόκειται να παρουσιαστεί από τις συγγραφείς σε Στρογγυλό Τραπέζι στις 08.03.2012 (Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας).

Τέλος, στο χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ έχουν ενταχθεί και υλοποιούνται οι δύο **μελέτες** (τεχνική βοήθεια) με τίτλο: α) «Όροι συμμετοχής στο καλλιτεχνικό πεδίο: Προσέγγιση με την οπτική του φύλου», και β) «Η εκπροσώπηση των γυναικών στις καλλιτεχνικές συλλογικότητες».

vii) Τεκμηρίωση και Πληροφόρηση

Η ΓΓΙΦ στο πλαίσιο παροχής τεκμηρίωσης και πληροφόρησης για τομείς και πεδία πολιτικής που άπτονται της ισότητας των φύλων προέβη στις εξής ενέργειες:

- **Συγκέντρωσε** και **επεξεργάστηκε** στατιστικά στοιχεία και μεθοδολογίες στατιστικών φύλου από ΕΛΣΤΑΤ, EUROSTAT, OECD κλπ κατά τομέα/πεδίο πολιτικής, εντόπισε κενά-ελλείψεις και εκπόνησε εκθέσεις και αναφορές σε ειδικά θέματα.
- Οργανώνει Ομάδα Εργασίας με στελέχη της ΕΛΣΤΑΤ για τη δημιουργία **«Εθνικού Συστήματος Δεικτών Φύλου»** στο πλαίσιο του Έργου ΕΣΠΑ «Ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας του πυρήνα παραγωγής των πολιτικών ισότητας για την ενσωμάτωση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών ισότητας καθώς και των συμβουλευτικών, συντονιστικών και ελεγκτικών μηχανισμών της ισότητας των φύλων».
- **Συνεργάστηκε** με το European Institute for Gender Equality της ΕΕ συμμετέχοντας στο Expert Forum και στο Working Group on Beijing Indicators, και έχει ορίσει εμπειρογνώμονα στο Working Group EU Gender Equality Index.
- **Επικαιροποιεί** και **ενημερώνει** σε συστηματική βάση την **ιστοσελίδα** της **(www.isotita.gr)** (νομοθεσία, πολιτικές, Προγράμματα, δελτία τύπου, ανακοινώσεις κά). Η συστηματική και αναλυτική καταγραφή των στοιχείω**ν επισκεψιμότητας** της ιστοσελίδας της ΓΓΙΦ έχει εμφανίσει κατά την περίοδο από 01.04.2011 έως 31.12.2011 συνολικά **60.561** επισκέψεις από **33.166** επισκέπτες/-τριες. Σε ποσοστό **27.58%** περίπου οι επισκέψεις γίνονται με άμεση κατεύθυνση στη σελίδα της ΓΓΙΦ, ενώ το **54,17%** περίπου αποτελεί επισκέψεις που γίνονται μέσω μηχανών αναζήτησης για θέματα όπως η ισότητα, η πρόνοια, η σεξουαλική παρενόχληση, η ενδοοικογενειακή βία. Επιπλέον, το **18.28%** των επισκέψεων γίνονται με ανακατεύθυνση από άλλους ιστότοπους (πχ ypes.gr, diorismos.gr, kepea.gr, eyeisotita.gr κά). Επισκέψεις έχουν καταγραφεί από χώρες όπως: Κύπρος, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Γερμανία κά. Στο μεγαλύτερο, βέβαια, ποσοστό πρόκειται για επισκέψεις από τις 5 μεγάλες πόλεις της Ελλάδας (Αθήνα-Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο) και από περιοχές της Βόρειας Ελλάδας.

β) Θεσμοί, όργανα και δομές πολιτικών

i) Βιβλιοθήκη Θεμάτων Ισότητας και Φύλου (ΒΘΙΦ)

Έργο: «Αναβάθμιση και διεύρυνση των υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης Θεμάτων Ισότητας και Φύλου της ΓΓΙΦ»: Το Έργο σχεδιάστηκε και εντάχθηκε στο χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ τον Φεβρουάριο του 2011. Στόχος του Έργου είναι η **αναβάθμιση και διεύρυνση των υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης**, προκειμένου να επιτραπεί η παροχή νέων υπηρεσιών πληροφόρησης προς όφελος της ενημέρωσης των πολιτών και ιδιαίτερα του ερευνητικού/ακαδημαϊκού κοινού, καθώς και των φορέων άσκησης πολιτικής για την ισότητα των φύλων σε όλους τους τομείς της δημόσιας πολιτικής.

Οι **δράσεις** αφορούν: α) στη δημιουργία και πιλοτική λειτουργία ψηφιακού θεματικού αποθετηρίου (Repository) σε θέματα ισότητας των φύλων, β) στον εμπλουτισμό της υπάρχουσας βάσης δεδομένων της ΒΘΙΦ με τη συλλογή και ψηφιοποίηση τεκμηρίων της «γκρίζας» βιβλιογραφίας, γ) στη διεύρυνση του Ιστορικού Αρχείου με τεκμήρια του γυναικείου κινήματος κλπ, και δ) στην προσαρμογή ορισμένων υπηρεσιών της ΒΘΙΦ με στόχο την κάλυψη αναγκών ατόμων με αναπηρίες (ΑμεΑ).

Στο πλαίσιο του Έργου έχουν πραγματοποιηθεί τα ακόλουθα:

- **Συγκρότηση μη αμειβόμενης Επιστημονικής Επιτροπής**, με τη συμμετοχή πανεπιστημιακών, ειδικών επιστημόνων, εμπειρογνωμόνων και στελεχών της ΓΓΙΦ με εμπειρία σε θέματα φύλου και σε συναφείς τομείς του Έργου.
- **Οργάνωση και λειτουργία δύο ομάδων εργασίας** για την υποστήριξη των διευρυμένων υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης Θεμάτων Ισότητας των Φύλων.
- **Πρόσληψη μίας Αρχειονόμου** με σύμβαση έργου 18μηνης διάρκειας, για την τεκμηρίωση και θεματική ευρετηρίαση αρχειακού υλικού του Ιστορικού Αρχείου της Βιβλιοθήκης Θεμάτων Ισότητας των Φύλων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων.

  Παράλληλα, η Βιβλιοθήκη Θεμάτων Ισότητας και Φύλου (ΒΘΙΦ) *στο πλαίσιο της μόνιμης λειτουργίας και ανάπτυξης των υπηρεσιών της* υλο-

ποίησε την περίοδο αναφοράς τις ακόλουθες δράσεις:

- Συνεχής **ενημέρωση** και **εμπλουτισμός** της **συλλογής** με έντυπο και σε ηλεκτρονική μορφή υλικό, καθώς και ανανέωση συνδρομών επιστημονικών περιοδικών.
- **Αποδοχή σημαντικών δωρεών**.
- Συνεργασία με το Ινστιτούτο Flying Broom στην Τουρκία για **αποστολή αφισών** της συλλογής του Ιστορικού Αρχείου της ΒΘΙΦ, προς ανάρτηση στις 08.03.2011-«Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας», σε διεθνή έκθεση αφισών και σε ψηφιοποιημένη μορφή στον ιστοχώρο τους.
- **Τέσσερις βιβλιοπαρουσιάσεις νέων επιστημονικών εκδόσεων** σε θέματα φύλου στο χώρο του Ιστορικού Αρχείου.
- **Πραγματοποίηση Ημερίδας** με τίτλο: «Βιβλιοθήκη Θεμάτων Ισότητας και Φύλου: Εμπλουτισμός με το Ερευνητικό Υλικό των Έργων ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ» (19.12.2011). Η ημερίδα αναμεταδόθηκε ζωντανά μέσω διαδικτύου (live streaming) από την ιστοσελίδα της ΓΓΙΦ.
- **Επισκέψεις τριών σχολείων στη Βιβλιοθήκη και στο Ιστορικό Αρχείο**.
- Κατά την περίοδο αναφοράς επισκέφθηκαν τη Βιβλιοθήκη 363 αναγνώστες/-τριες, απαντήθηκαν με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο/φαξ 53 αιτήματα απομακρυσμένων χρηστών/-τριών, έγινε δανεισμός 746 βιβλίων, **εγγράφηκαν** 89 νέα μέλη και **καταχωρίστηκαν** στη συλλογή της βιβλιοθήκης και του Ιστορικού Αρχείου από αγορές και δωρεές πάνω από 980 βιβλία και τεκμήρια.
- Επίσης, η **επισκεψιμότητα** της ιστοσελίδας της ΒΘΙΦ από το Μάρτιο του 2011 έως το Δεκέμβριο του 2011 είχε ως εξής: **συνολικές επισκέψεις 3.230** (επισκέψεις στο Ιστορικό Αρχείο: 791, επισκέψεις στις Γενικές Πληροφορίες/Συλλογές/Νέες προσκτήσεις: 974, Αναζητήσεις στο Δημόσιο Κατάλογο (OPAC): 427, Υπόλοιπες υπηρεσίες: 1038).

ii) Δομή παρακολούθησης των πολιτικών ένταξης της ισότητας των φύλων

Έργο: «Οργάνωση υπηρεσιών για την ενσωμάτωση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών ισότητας σε όλο το εύρος της δημόσιας δράσης (ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ)»: Η ΓΓΙΦ αναπτύσσει εξειδικευμένη δομή παρακολούθησης των **πολιτικών** ένταξης της ισότητας των φύλων **σε όλο το εύρος της Δημόσιας Δράσης**. Το Έργο εντάχθηκε στο χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ στις 28.05.2010 και υλοποιείται.

Στόχος του Έργου είναι η δημιουργία/ανάπτυξη και πιλοτική λειτουργία του Μηχανισμού-Δομής (πχ τεχνολογική υποδομή, εργαλεία, στατιστική τεκμηρίωση και δείκτες φύλου, εκπαίδευση, gender impact assessment, δικτυώσεις-συνεργασίες κλπ) για την υποστήριξη των κυβερνητικών οργανισμών σχετικά με την ενδυνάμωση των σχεδιαζόμενων και υλοποιούμενων πολιτικών υπέρ της ισότητας των φύλων. Η Δομή εκτός από ολοκληρωμένο σύστημα παρακολούθησης των δράσεων όλων των οργανισμών της κυβέρνησης και των ΟΤΑ, θα διαθέτει σύστημα αξιολόγησης των δράσεων, καθώς και ανατροφοδότησης και συνεργασίας με τους οργανισμούς. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν πραγματοποιηθεί τα εξής:

- **Συγκρότηση μη αμειβόμενης Επιστημονικής Επιτροπής** για την υποστήριξη και επιστημονική καθοδήγηση/παρακολούθηση του Έργου, η οποία απαρτίζεται από πανεπιστημιακούς, εμπειρογνώμονες σε θέματα ισότητας των φύλων και στελέχη της ΓΓΙΦ.
- **Υπεγράφη σύμβαση** (01.04.2011) **με τον ανάδοχο** για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό του μηχανισμού-δομής παρακολούθησης της ισότητας των φύλων & υποστήριξη της εφαρμογής του.
- **Προκηρύχθηκαν δύο μελέτες**:
  - **«Ετήσιες Εκθέσεις για την Πρόοδο της Εφαρμογής των Πολιτικών Ισότητας Φύλων»**.
  - **Ανάπτυξη και θέση σε λειτουργία πληροφοριακού συστήματος με υποσυστήματα:** α) «Πληροφοριακό Υπο-Σύστημα Διαχείρισης Καταλόγου εμπειρογνωμόνων για θέματα ισότητας των φύλων», και β) «Πληροφοριακό Υπο-Σύστημα Διαχείρισης Καταλόγου γυναικείων, φεμινιστικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων που αναπτύσσουν δράσεις στο πεδίο της ισότητας των φύλων».
- Προετοιμάζεται Προκήρυξη δημόσιου διαγωνισμού σε τμήματα για την **Εκπόνηση Μελετών και Ερευνών** που θα υποστηρίξουν τη λειτουργία του Μηχανισμού-Δομής.

iii) Διαδικτυακή πύλη

Η ΓΓΙΦ παρέχει συνεχή ενημέρωση και εξειδικευμένη πληροφόρηση προς τους πολίτες, τις ευάλωτες ομάδες γυναικών, τους συνεργαζόμενους οργανισμούς, τις ΜΚΟ και τους/τις εμπειρογνώμονες φύλου (gender experts) σχετικά με τις πολιτικές, τα προγράμματα και τις δράσεις της ΓΓΙΦ ή άλλων φορέων, καθώς και σχετικά με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο όσον αφορά στην προώθηση της ισότητας των φύλων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Για την επίτευξη της άμεσης και συνεχούς ενημέρωσης μέσα από τη **διαδικτυακή πύλη** της ΓΓΙΦ παρέχεται πρόσβαση στη Web TV της ΓΓΙΦ, ώστε να μπορεί κάθε ενδιαφερόμενος/-η να παρακολουθεί τις εκδηλώσεις/ημερίδες σε ζωντανή αναμετάδοση (live streaming). Επιπλέον, στη διαδικτυακή πύλη της ΓΓΙΦ παρέχονται πληροφορίες σχετικά με στατιστικά στοιχεία που αφορούν στη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στην Απασχόληση, στην Εκπαίδευση και στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, καθώς και στοιχεία που αφορούν στη βία κατά των γυναικών, καθώς και πρόσβαση στο διαθέσιμο υλικό και τους καταλόγους της Βιβλιοθήκης Θεμάτων Ισότητας και Φύλου.

Επιπρόσθετα, προετοιμάζονται τα ακόλουθα:

- **Μηνιαίο Ηλεκτρονικό Δελτίο Ενημέρωσης** (e-newsletter) με προγράμματα, προκηρύξεις, δράσεις κά της ΓΓΙΦ, το οποίο θα αποστέλλεται σε περίπου 5.000 ηλεκτρονικές διευθύνσεις.
- **Βίντεο-παρουσίαση**, διάρκειας 5 λεπτών, για το έργο, τα προγράμματα, τις πολιτικές και δράσεις της **ΓΓΙΦ** (με γραφικά & μουσική για χρήση σε εκδηλώσεις, ημερίδες και παρουσιάσεις της ΓΓΙΦ).
- **Βίντεο-παρουσίαση**, διάρκειας 3 λεπτών, για το έργο και τις δράσεις της **Βιβλιοθήκης της Ισότητας των Φύλων** (για χρήση σε εκδηλώσεις, ημερίδες και παρουσιάσεις της ΓΓΙΦ).

Γ) Τρίτος Πυλώνας: Ένταξη της ισότητας των φύλων στις δημόσιες πολιτικές (gender mainstreaming)

Η στρατηγική για την «ένταξη της ισότητας σε όλες τις πολιτικές» (gender mainstreaming) αφορά σε τρόπους με τους οποίους όλες οι δημόσιες πολιτικές μπορούν να συμπεριλάβουν το στόχο

της ισότητας στο σχεδιασμό και την υλοποίησή τους. Όσον αφορά στο σύνολο των εθνικών δημόσιων πολιτικών η ΓΓΙΦ, διασφάλισε την απαιτούμενη **συνεργασία των αρμόδιων Γενικών Γραμματέων** με την οποία θα προωθηθεί στην πράξη ο στρατηγικός στόχος της ένταξης της ισότητας στις κεντρικές και περιφερειακές πολιτικές της χώρας, ώστε να μειωθεί το χάσμα του φύλου στην ομάδα στόχο στην οποία οι πολιτικές απευθύνονται.

Μέχρι σήμερα, η ΓΓΙΦ σχεδίασε και υλοποιεί δύο μεγάλα Έργα ΕΣΠΑ: **α) Έργο: «Δημιουργία μεθοδολογιών και εργαλείων ένταξης παρακολούθησης και ελέγχου της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλες τις δημόσιες πολιτικές»**: Το Έργο έχει ενταχθεί στο χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ στις 29.12.2010. Στόχος του Έργου είναι η υποστήριξη της εκπόνησης και πιλοτικής εφαρμογής **Σχεδίων Δράσης για την ένταξη της ισότητας στις πολιτικές των Υπουργείων, των Περιφερειών και των Δήμων**.

- Η ΓΓΙΦ απευθύνθηκε σε όλες τις Γενικές Γραμματείες των Υπουργείων, στις 13 Περιφέρειες και στους 15 μεγαλύτερους σε πληθυσμό Δήμους με στόχο την ένταξή τους στο Έργο, ώστε να χρηματοδοτηθούν Σχέδια Ισότητας (action plans) με βάση Πρότυπο Σύστημα Ένταξης της Ισότητας των Φύλων (ΣΕΙΦ), το οποίο ήδη εκπονείται.
- Έχουν ήδη εκδοθεί οι αποφάσεις για τη συγκρότηση τριών Ομάδων Εργασίας και στις δύο από αυτές έχουν οριστεί και τα μέλη τους. Η 1η Ομάδα Εργασίας έχει ως έργο την ανάπτυξη του «Οδηγού Εφαρμογής του πρότυπου Συστήματος Ένταξης της Ισότητας σε περιφέρειες, δήμους και υπουργεία». Η 2η Ομάδα έχει ως έργο την εφαρμογή του πρότυπου Συστήματος Ένταξης της Ισότητας των Φύλων στην Αυτοδιοίκηση Α' και Β' βαθμού και η 3η Ομάδα την εφαρμογή του Πρότυπου Συστήματος Ένταξης της Ισότητας στην Κεντρική Διοίκηση.
- Έχει πραγματοποιηθεί η 1η συνάντηση της 3ης Ομάδας Εργασίας στις 21.11.2011, για την οποία συνολικά εκδηλώθηκε ενδιαφέρον από 12 Περιφέρειες και 15 Δήμους, οι οποίοι και όρισαν έναν/μία εκπρόσωπο από κάθε φορέα ως gender expert με σκοπό τη συμμετοχή του/της στην Ομάδα Εργασίας.
- Επίσης, τον Νοέμβριο του 2011 η ΓΓΙΦ απευθύνθηκε εκ νέου στα Υπουργεία, μετά και τη σχεδιαζόμενη αναδιάρθρωσή τους για τη δημιουργία ενιαίου Οργανισμού ανά Υπουργείο. Συνολικά έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον από εννέα (9) Υπουργεία σχετικά με τη συμμετοχή τους στο Έργο και τον ορισμό εκπροσώπων από κάθε Υπουργείο ως gender expert με σκοπό τη συμμετοχή του/της στη σχετική Ομάδα Εργασίας.
- Επίσης, προετοιμάζεται προκήρυξη για την επιλογή αναδόχων, οι οποίοι θα παράσχουν συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη, ώστε να εκπονηθούν και να εφαρμοστούν τα Σχέδια Δράσης σε υπουργεία, περιφέρειες, δήμους.

β) Έργο: «Ενέργειες για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε περιφερειακό επίπεδο. Αναβάθμιση των Περιφερειακών Επιτροπών Ισότητας (ΠΕΠΙΣ)» με στόχο την ενίσχυση των ΠΕΠΙΣ ως θεσμού ανάπτυξης πολιτικών ισότητας στις αιρετές Περιφέρειες.

Διμερείς συνεργασίες

- Συνεργασία της ΓΓΙΦ με την **Ελληνική Στατιστική Αρχή** για την προώθηση του gender mainstreaming με στόχο τη διεξαγωγή, για πρώτη φορά, στην Ελλάδα της Έρευνας Χρήσης του Χρόνου με την ένταξη στο ΕΣΠΑ, ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση»-Άξονας 3 της ΓΓΙΦ, του Έργου: «Υποστήριξη της Διεξαγωγής της Έρευνας Χρήσης του Χρόνου από την ΕΛΣΤΑΤ για τη βελτίωση του σχεδιασμού και την αξιολόγηση των πολιτικών για την ισότητα των φύλων». Η διεξαγωγή της Έρευνας Χρήσης Χρόνου (Time-use Survey) από την ΕΛΣΤΑΤ έχει ενταχθεί στο ετήσιο πρόγραμμά της για τα έτη 2012 και 2013.
- Συνεργασία με το **Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων** και το **Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας** για τη διερεύνηση της δυνατότητας υλοποίησης Έργου με τίτλο: «Αύξηση του βαθμού κατοχής και χρήσης Η/Υ από ομάδες γυναικών, για την ενεργή συμμετοχή τους στο σύγχρονο περιβάλλον ΤΠΕ», με σκοπό την ενεργή συμμετοχή και αύξηση του βαθμού κατοχής και χρήσης Ηλεκτρονικών Υπολογιστών από ομάδες γυναικών. Δεν έγινε δυνατή η ολοκλήρωση του Έργου δεδομένου ότι προέκυψαν προβλήματα επιλεξιμότητας από το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση».
- Συνεργασία με το **Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)** για τη διεξαγωγή τριών ερευνών-μελετών με σκοπό την ανάπτυξη εργαλείων τεκμηρίωσης για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων πολιτικών ως προς την προώθηση της ισότητας των φύλων. Συγκεκριμένα θα διερευνηθούν: α) το πλαίσιο διαδικασιών για την κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, β) η πολιτική κουλτούρα των πολιτών ανάλογα με το φύλο, και γ) οι προνοιακές πολιτικές στην Ελλάδα καθώς και η χρήση τους από τους δικαιούχους πολίτες ανάλογα με το φύλο τους. Εκδόθηκε Πρόσκληση για υποβολή προτάσεων στο ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση 2007-2013» (09.12.2011).
- Συνεργασία με τη **Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ)** για την ενσωμάτωση της ισότητας των φύλων στην πολιτική (gender mainstreaming) που αφορά στην Έρευνα, στην Τεχνολογική Ανάπτυξη και στην Καινοτομία. Επίκειται έκδοση Πρόσκλησης για υποβολή προτάσεων στο ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση 2007-2013».
- Συνεργασία με το **Υπουργείο Δικαιοσύνης** και το **ΝΠΙΔ «Επάνοδος»** (φορέας εποπτευόμενος από το Υπουργείο Δικαιοσύνης) για την ανάπτυξη δράσεων υπέρ των γυναικών κρατουμένων και τη δημιουργία πολυδύναμου κέντρου στο σωφρονιστικό κατάστημα γυναικών Ελεώνα Θηβών. Εκδόθηκε Πρόσκληση για υποβολή προτάσεων στο ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση 2007-2013» (09.12.2011).
- Συνεργασία με το **Υπουργείο Εξωτερικών** για την ανάπτυξη δράσεων με στόχο την πρόληψη και καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας γυναικών με σκοπό την οικονομική/σεξουαλική εκμετάλλευση και υποστήριξη της δημιουργίας Εθνικού Συντονιστικού Μηχανισμού.
- Συνεργασία με το **Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων** για την ένταξη της ισότητας των φύλων στις πολιτικές και ειδικότερα για την ανάπτυξη δράσεων γυναικείων συνεταιρισμών.

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες **ενημερωτικές συναντήσεις της ΓΓΙΦ** με **γυμνάσια και λύκεια** της χώρας (σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση Συντονισμού):

- Γυμνάσιο Μήλου (04.04.2011), στο πλαίσιο του προγράμματος ΔΑΦΝΗ ΙΙΙ («Ευαισθητοποίηση για την Ισότητα των Φύλων ενάντια στη βία μεταξύ ερωτικών

συντρόφων»).

- Α' Λύκειο Κορυδαλλού (29.11.2011), στο πλαίσιο πιλοτικού προγράμματος ερευνητικών εργασιών στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του σχολείου με διάφορες θεματικές (μια εξ' αυτών η ισότητα των φύλων).
- Γυμνάσιο Αρτέμιδας (17.01.2012), στο πλαίσιο πιλοτικού προγράμματος ερευνητικών εργασιών στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του σχολείου με διάφορες θεματικές (μία εξ' αυτών η ισότητα των φύλων).
- Γενικό Λύκειο Καρύστου (11.01.2012), στο πλαίσιο του μαθήματος της Κοινωνιολογίας με θέμα: ισότητα των φύλων.

2. Υπουργείο Εξωτερικών

Ι. Δραστηριότητες Δ4 Διευθύνσεως Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Στο χώρο της πολυμερούς διπλωματίας, το Υπουργείο Εξωτερικών παρακολουθεί, μέσω της Δ4 Διεύθυνσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τον κατ' εξοχήν ευαίσθητο τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ΑΔ), εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συγκεκριμένα, η Δ4 Διεύθυνση παρακολουθεί τα όργανα του ΟΗΕ, τόσο τα εξωσυμβατικά όσο και τα συμβατικά, τα οποία καλύπτουν γενικές ή ειδικές πτυχές ΑΔ. Μεταξύ αυτών, συμπεριλαμβάνονται η Τρίτη Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών και το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ιδίου Οργανισμού. Επίσης, παρακολουθεί το έργο των Επιτροπών ελέγχου εφαρμογής υπό τα Διεθνή Σύμφωνα για τα Ατομικά-Πολιτικά Δικαιώματα, για τα Οικονομικά-Κοινωνικά-Πολιτιστικά Δικαιώματα και υπό τις Διεθνείς Συμβάσεις για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων, κατά των Βασανιστηρίων, για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και τα Δικαιώματα του Παιδιού. Και τα έξι αυτά διεθνή συμβατικά κείμενα έχουν υπογραφεί και κυρωθεί από τη χώρα μας.

Στο σύνολο των θεμάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων που απασχολούν τα οικεία όργανα των Ηνωμένων Εθνών, το Υπουργείο Εξωτερικών διαδραματίζει ρόλο συντονιστή των διαφόρων (συν)αρμοδίων Υπουργείων.

Ειδικότερα όσον αφορά τις δραστηριότητες έτους 2011:

Α) Διεθνείς Συναντήσεις

α) **Συναντήσεις στο πλαίσιο ΚΕΠΠΑ/ΕΕ:** Συμμετοχή στις τακτικές μηνιαίες Συναντήσεις της Ομάδας Εργασίας της ΚΕΠΠΑ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (COHOM) (Βρυξέλλες, Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2011) καθώς και στις άτυπες συναντήσεις της εν λόγω Ομάδας Εργασίας που πραγματοποιήθηκαν στην Βουδαπέστη (Μάιος 2011) και στην Βαρσοβία (Οκτώβριος 2011), κατά την Ουγγρική και Πολωνική Προεδρία αντίστοιχα.

β) Συμμετοχή στην εξέταση της Ελλάδας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της **Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης κ-μ ΟΗΕ** (Universal Periodic Review, UPR) κατά την 11η Σύνοδο της Ομάδας Εργασίας Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης κ-μ ΟΗΕ (Γενεύη, 9-11.05.2011). Η σχετική Εθνική Έκθεση είχε υποβληθεί στην Γραμματεία του ΣΑΔ τον Ιανουάριο 2011. Η όλη διαδικασία ολοκληρώθηκε, με υιοθέτηση από το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Έκθεσης της εν λόγω Ομάδας Εργασίας για την Ελλάδα (18η Σύνοδος ΣΑΔ, Γενεύη, 22.09.2011).

γ) Προετοιμασία της **Υπουργικής Διάσκεψης των κ-μ ΟΗΕ για τον εορτασμό της 60ης επετείου της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και της 50ης επετείου της Σύμβασης του 1961 για την Μείωση της Ανιθαγένειας (Γενεύη, 07-08.12.2011).** Σύνταξη, σε συνεργασία με την Γ4 Διεύθυνση και το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, των εθελοντικών δεσμεύσεων που ανακοίνωσε η χώρα μας στην Υπουργική Διάσκεψη των κ-μ ΟΗΕ για τον εορτασμό της 60ης επετείου της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και της 50ης επετείου της Σύμβασης του 1961 για την Μείωση της Ανιθαγένειας.

δ) Προετοιμασία της **4ης Συνόδου του Forum on Minority Issues**_με θέμα «Guaranteeing the rights of minority women» (Γενεύη, 29-30.11.2011).

Β) Παρακολούθηση των εργασιών της 3ης Επιτροπής της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ και του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

α) 3η Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ (Οκτώβριος-Νοέμβριος 2011)

Η Ελλάδα συγκηδεμόνευσε συνολικά 39 αποφάσεις, υπερψήφισε 6, καταψήφισε 6 και απέσχε σε 3 αποφάσεις. Επίσης πραγματοποίησε τρεις παρεμβάσεις: μία για το Κυπριακό, μία στην παρουσίαση της έκθεσης του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και μία με αφορμή την υιοθέτηση της Απόφασης ΓΣ ΟΗΕ για την Ολυμπιακή Εκεχειρία (οι δύο τελευταίες πραγματοποιήθηκαν στην Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης). Επίσης, προετοιμάσαμε τις ερωτήσεις που υπέβαλε η ΕΕ προς τον Ειδικό Εκπρόσωπο για τα Δικαιώματα των Μεταναστών και διαπραγματευθήκαμε για λογαριασμό της ΕΕ (EU burden-sharing) την απόφαση με θέμα τη διεθνή συνεργασία στο παγκόσμιο πρόβλημα των ναρκωτικών.

β) Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Υποψηφιότητα Ελλάδας στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Η Ελλάδα έχει υποβάλει την υποψηφιότητά της για μία θέση στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την χρονική περίοδο 2013-2015. Η Δ4 Διεύθυνση, σε συνεργασία με την Δ1 Δ/νση και την ΕΝΥ, προέβη σε σύνταξη των εθελοντικών δεσμεύσεων της Ελλάδας.

Αναθεώρηση Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Η Ελλάδα υποστήριξε ενεργά τις προσπάθειες αναθεώρησης του ΣΑΔ που αποσκοπούσαν σε αναβαθμισμένο καθεστώς, λειτουργικότητα και δομές του οργάνου, στο πλαίσιο των ΗΕ, η οποία ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο 2011.

Συμμετοχή σε Συνόδους του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Η Ελλάδα συμμετείχε ενεργά και στις επτά Συνόδους του ΣΑΔ (3 τακτικές, 4 έκτακτες, 1 για την Λιβύη και 3 για την Συρία). Συγκεκριμένα:

- στην 16η Τακτική Σύνοδο ΣΑΔ (όπου υιοθετήθηκαν 26 ψηφίσματα με συναίνεση και 13 με ψηφοφορία), η Ελλάδα παρενέβη κατά τον διαδραστικό διάλογο με την Ανεξάρτητη Εμπειρογνώμονα για τα Θέματα των Μειονοτήτων, κατά την παρουσίαση της Έκθεσης για την Ελλάδα του Ειδικού Εισηγητή για τα Βασανιστήρια, στην παρουσίαση της Ετήσιας Έκθεσης της Ύπατης Αρμοστείας/ΓΓΗΕ για την κατάσταση των ΑΔ στην Κύπρο. Επίσης, προετοίμασε την παρέμβαση της ΕΕ για τον διαδραστικό διάλογο με την Ειδική Εκπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα για την Βία κατά των Παιδιών και την Ειδική Εισηγήτρια για την Πώληση των Παιδιών.
- στην 17η Τακτική Σύνοδο ΣΑΔ (όπου υιοθετήθηκαν 21 ψηφίσματα ομόφωνα και 8 με ψηφοφορία), η Ελλάδα παρενέβη κατά τον διαδραστικό διάλογο με τον Ειδικό Εισηγητή για τους Μετανάστες και τον αντίστοιχο διάλογο με την Ειδική Εισηγήτρια για την Εμπορία Ανθρώπων.
- στην 18η Τακτική Σύνοδο ΣΑΔ (όπου υιοθετήθηκαν 28 ψηφίσματα ομόφωνα και 8 με ψηφοφορία), η Ελλάδα παρενέβη κατά τον διαδραστικό διάλογο με την Ειδική Εκπρόσωπο για τα Παιδιά και τις Ένοπλες συγκρούσεις και τον αντίστοιχο διάλογο με την Ύπατη Αρμοστεία για την Υεμένη.

Γ) Υπογραφείσες Συμβάσεις-Πρωτόκολλα

Εν όψει νομοθετικής κύρωσης του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση ΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και Άλλης Σκληρής, Απάνθρωπης και Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (το οποίο η Χώρα μας υπέγραψε στις 03.03.2011), έχουν ζητηθεί θέσεις συναρμοδίων Υπουργείων, όσον αφορά τον ή τους ανεξάρτητους εθνικούς μηχανισμούς πρόληψης, που τα κράτη-μέρη οφείλουν να δημιουργήσουν ή να ορίσουν, το αργότερο εντός ενός έτους από την επικύρωση ή την προσχώρηση στο Πρωτόκολλο.

Δ) Σύνταξη εθνικών εκθέσεων

α) Ολοκλήρωση Εθνικής Έκθεσης και υποβολή της στην Γραμματεία του ΣΑΔ (Ιανουάριος 2011) εν όψει της εξέτασης της Ελλάδας στο πλαίσιο της Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης κ-μ ΟΗΕ /Universal Periodic Review/ UPR.
β) Ολοκλήρωση της πρώτης εθνικής περιοδικής Έκθεσης για την Εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφορικά με την πώληση παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία (υποβολή της Έκθεσης στην οικεία Επιτροπή ΗΕ τον Δεκέμβριο 2011).
γ) Συντονισμός των συναρμοδίων Υπουργείων για τη σύνταξη της 2ης Έκθεσης για την Εφαρμογή του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και της 2ης Εθνικής Περιοδικής Έκθεσης για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα.

Ε) Αναβολή εξέτασης περιοδικών εθνικών εκθέσεων

α) Η **εξέταση 5ης και 6ης Περιοδικών Εθνικών Εκθέσεων Ελλάδος** για την εφαρμογή της Σύμβασης ΗΕ κατά των βασανιστηρίων και κάθε άλλης βάναυσης, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας από την Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων. Η εν λόγω εξέταση είχε προγραμματισθεί να πραγματοποιηθεί κατά την παρελθούσα (47η) Σύνοδο της εν λόγω Επιτροπής (Γενεύη, 14-15.11.2011), και ανεβλήθη για την 48η Σύνοδό της (Γενεύη, 07.05-01.06.2012).
β) Η εξέταση, από την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, **2ης και 3ης Περιοδικής Εθνικής Έκθεσης υπό Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και 1ης Εθνικής Έκθεσης υπό το Προαιρετικό Πρωτόκολλο Διεθνούς Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Παιδιού, σε σχέση με την ανάμειξη παιδιών σε Ένοπλες Συρράξεις**, αρχικώς προγραμματισθείσα για τον Σεπτέμβριο 2011. Οι ανωτέρω εκθέσεις θα εξετασθούν κατά την 60η Σύνοδο της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Γενεύη, 29.05-15.06.2012).

Ε) Επισκέψεις

α) Ανεβλήθη η επίσκεψη στην Ελλάδα του (πρώην) Ειδικού Εισηγητή ΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των Μεταναστών κ. Jorge Bustamante (αρχικώς προγραμματισθείσα να πραγματοποιηθεί μεταξύ 28.02-08.03.2011).
β) Αποδεχθήκαμε (Δεκέμβριος 2011) αίτημα του Ανεξάρτητου Εμπειρογνώμονα για τις Επιπτώσεις του Εξωτερικού Χρέους στην Απόλαυση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κ. Lumina για επίσκεψη στη χώρα μας (κατόπιν αιτήματός του και δεδομένης της «ανοικτής πρόσκλησης» (“standing invitation”) που έχει απευθύνει η χώρα μας στους Εντολοδόχους Ειδικών Διαδικασιών του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία αναμένεται πραγματοποιηθεί το β’ εξάμηνο 2012.

Ζ) Συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία

α) Συντονισμός των συναρμοδίων Υπουργείων για παροχή πληροφοριών προς την Υπάτη Αρμοστεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με πολιτικές που άπτονται των ΑΔ, υπό τη μορφή απαντήσεων σε ερωτηματολόγια Ειδικών Εισηγητών και Εμπειρογνωμόνων προς τον σκοπό της σύνταξης σχετικών Εκθέσεων τους.
β) Συντονισμός των συναρμοδίων Υπουργείων για παροχή πληροφοριών προς τον νέο Ειδικό Εισηγητή ΗΕ για τα Βασανιστήρια κ. Mendez όσον αφορά την συνέχεια-παρακολούθηση (Follow-up) της επίσκεψης στην Ελλάδα του πρώην Ειδικού Εισηγητή ΗΕ για τα Βασανιστήρια, κ. Manfred Nowak, (10-20.10.2010) και ειδικότερα όσον αφορά την εφαρμογή των συστάσεων που είχε διατυπώσει στην Έκθεσή του ο κ. Nowak προς την χώρα μας.
γ) Συντονισμός συναρμοδίων Υπουργείων για την έρευνα και την παροχή απαντήσεων σε καταγγελίες που διατυπώθηκαν κατά της χώρας μας για παραβιάσεις ΑΔ σε διάφορα όργανα των

Ηνωμένων Εθνών, π.χ. από Ειδικούς Εισηγητές του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθώς και από διεθνείς ΜΚΟ.

ΙΙ. Υποψηφιότητα της Ελλάδας

Η Δ1 Διεύθυνση του ΥΠΕΞ, κατά τη διάρκεια του 2011, συνέχισε το συντονισμό της παρουσίας της χώρας μας στο σύστημα των ΗΕ και την προώθηση των ελληνικών υποψηφιοτήτων στα εντεταλμένα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όργανα. Η υποβολή και υποστήριξη των ελληνικών υποψηφιοτήτων σε διεθνή *fora* υπογραμμίζει το έντονο ενδιαφέρον και την ευαισθησία της χώρας μας σε θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο αυτό, σημειώνεται η επανεκλογή του Καθηγητή κ. Στέλιου Περράκη στη Διεθνή Ανθρωπιστική Διερευνητική Επιτροπή που σχετίζεται με την προστασία των θυμάτων από ένοπλες συγκρούσεις.

Την προσήλωση της Ελλάδας στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που αποτελεί το θεμέλιο λίθο της σύγχρονης διεθνούς έννομης τάξης, καθώς και τη βούλησή της να συμβάλει ουσιαστικά στην προάσπισή τους, εκφράζει η υποψηφιότητά μας στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την περίοδο 2013-2015.

Η εν λόγω υποψηφιότητα είναι μείζονος σημασίας για τη χώρα μας και προωθείται σθεναρά από το Υπουργείο Εξωτερικών.

ΙΙΙ. Ειδική Νομική Υπηρεσία (ΕΝΥ)

Κατά το έτος 2011, η Ειδική Νομική Υπηρεσία του ΥΠΕΞ:

α) Είχε την ευθύνη του συντονισμού της ελληνικής αντιπροσωπείας, καθώς και της προφορικής παρουσίασης της εθνικής έκθεσης κατά την εξέταση της Ελλάδας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης κ-μ ΟΗΕ (Universal Periodic Review) (α) κατά την 11η Σύνοδο της Ομάδας Εργασίας Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης κ-μ ΟΗΕ (Γενεύη, 09-11.05.2011) και (β) κατά την 18η Σύνοδο του ΣΑΔ (Γενεύη, 22.09.2011).

β) Συνέταξε προσχέδιο της 2ης Περιοδικής Έκθεσης για την Εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και τα Πολιτικά Δικαιώματα και επικαιροποίησε το σχέδιο της 2ης Περιοδικής Έκθεσης για την Εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, υπό το συντονισμό της Δ4 Διεύθυνσης.

γ) Εκπροσώπησε τη Χώρα στις εργασίες της Διευθύνουσας Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΣτΕ (CDDH), καθώς και ορισμένων Επιτροπών Εμπειρογνωμόνων του ΣτΕ που υπάγονται σε αυτήν.

δ) Παρακολούθησε τη Συνάντηση Εφαρμογής της Ανθρώπινης Διάστασης του ΟΑΣΕ.

ε) Παρακολούθησε τις δραστηριότητες του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

Κατά το έτος 2011, η Ελλάδα υπέγραψε:

α) Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση ΗΕ κατά των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (Νέα Υόρκη, 03.03.2011)

β) Τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Κωνσταντινούπολη, 11.05.2011).

IV. Εξελίξεις στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης

α) Κλιμάκιο της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας** (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment/CPT) επισκέφθηκε την Χώρα μας στις 20-27 Ιανουαρίου 2011, προκειμένου να διαπιστώσει την συμμόρφωση με τις συστάσεις που είχε απευθύνει στην χώρα μας μετά τις επισκέψεις το 2008 και το 2009.

β) Στις 15 Μαρτίου 2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) εξέδωσε **Δημόσια Δήλωση** (Public Statement) για τις συνθήκες κράτησης των παράνομων μεταναστών και την γενικότερη κατάσταση των φυλακών στη Χώρα μας. Ο στόχος της -πολύ σκληρά διατυπωμένης- Δημόσιας Δήλωσης ήταν να τονίσει την μακροχρόνια άρνηση της Ελλάδας να συμμορφωθεί με τις υποδείξεις της Επιτροπής (CPT), η οποία έχει πραγματοποιήσει δέκα (10) επισκέψεις στην Χώρα μας από το 1993. Σημειώνεται ότι ήταν η έκτη (6η) φορά που η CPT προέβη σε Δημόσια Δήλωση από την ίδρυσή της το 1989 και η πρώτη (1η) φορά που η CPT απηύθυνε Δημόσια Δήλωση κατά κ-μ της ΕΕ.

γ) Η καθηγήτρια κα **Χαριτίνη Δίπλα**, **εθνικό μέλος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας** (CPT) επανεξελέγη στη θέση της Β' Αντιπροέδρου στο Προεδρείο (Bureau) της εν λόγω Επιτροπής κατά την τελευταία της σύνοδο (Μάρτιος 2011). Σε συνεδρίαση της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων του ΣτΕ της 28ης Σεπτεμβρίου 2011 η κα Χ. Δίπλα επανεξελέγη στη θέση εθνικού μέλους Χώρας μας στην εν θέματι Επιτροπή. Η θητεία της κας Δίπλα θα διαρκέσει έως τις 19 Δεκεμβρίου 2015.

δ) Η Διακήρυξη και το Πρόγραμμα Δράσης του Ιντερλάκεν (18-20.02.2010) έδωσαν το έναυσμα μίας διαδικασίας μεταρρύθμισης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΑΔ), η οποία αποβλέπει στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας και αποτελεσματικότητας του ΕΔΑΔ, μέσω της αποσυμφόρησής του από τον διαρκώς αυξανόμενο φόρτο εργασίας. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έδωσε απόλυτη προτεραιότητα στη «συνέχεια» της Διακήρυξης του Ιντερλάκεν και οι συναφείς δραστηριότητες βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη, σε επίπεδο ομάδων εμπειρογνωμόνων, Διευθύνουσας Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (CDDH) και Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων. Τα σχετικά με τα μεταρρύθμιση του Δικαστηρίου ζητήματα εξετάσθηκαν και κατά την **Διάσκεψη της Σμύρνης** (26-27.04.2011), στην οποία υιοθετήθηκε και η σχετική **Διακήρυξη**. Μεταξύ των υπό συζήτηση θεμάτων συγκαταλέγονται η δημιουργία νέου μηχανισμού φιλτραρίσματος των ατομικών προσφυγών, η εισαγωγή συστήματος δικαστικών τελών, η απλούστευση της διαδικασίας τροποποίησης της ΕΣΔΑ, η σύνταξη Καταστατικού του Δικαστηρίου, κλπ. Οι σχετικές αποφάσεις θα πρέπει να ληφθούν και υπό το φως της εμπειρίας του Δικαστηρίου από την εφαρμογή του 14ου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ, ενώ οι πληροφορίες που καλούνται να υποβάλουν τα Κράτη στην Επιτροπή Υπουργών (Μόνιμοι Αντιπρόσωποι) μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους θα δώσουν μία πρώτη συνολική εικόνα των μέτρων που έλαβαν αυτά για την εφαρμογή των μέτρων της εν λόγω διαδικασίας.

ε) Η **προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ** αποβλέπει στην ενίσχυση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο ενωσιακό σύστημα και λειτουργεί συμπληρωματικά προς την συντακτική αναγνώριση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ως νομικά δεσμευτικού κειμένου για τα όργανα της ΕΕ και τα κ-μ όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ (άρθρο 6 ΣΕΕ). Ειδικότερα, η προσχώρηση στην ΕΣΔΑ έχει ως αντικείμενο την υπαγωγή της ΕΕ σε ένα σύστημα εξωτερικού ελέγχου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), όπως ακριβώς και τα κ-μ υπάγονται στον εξωτερικό έλεγχο του ΕΔΑΔ. Λόγω της ιδιαιτερότητας της ΕΕ, ως φορέα δημόσιας εξουσίας, διακριτού από τα κ-μ, με εκτεταμένες νομοθετικές αρμοδιότητες που λειτουργεί στο πλαίσιο ίδιας έννομης τάξης υπό τον έλεγχο του Δικαστηρίου ΕΕ (ΔΕΕ), απαιτείται η επίλυση μίας σειράς σύνθετων νομικών ζητημάτων με πολιτικό αντίκτυπο για την πραγματο-

ποίηση της προσχώρησης. Σε αυτό το στάδιο, συζητούνται ορισμένες αλλαγές επί του σχεδίου συμφωνίας που έχει καταρτιστεί από την Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρώπης μετά από μακρές διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως διαπραγματευτή της ΕΕ και των συμβαλλομένων μερών της ΕΣΔΑ. Μια σειρά από προτάσεις τροποποιήσεων συζητούνται στο πλαίσιο της ΕΕ.

V. Εξελίξεις στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ

Η περιεκτική προσέγγιση της ασφάλειας από τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) συμπεριλαμβάνει τρεις διαστάσεις α) πολιτικο-στρατιωτική, β) οικονομική και περιβαλλοντική και γ) ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκδημοκρατισμού. Σε ό,τι αφορά τις κυριότερες εξελίξεις ως προς την τρίτη διάσταση, εντός του 2011, αναφέρονται τα εξής:

Κατά την Υπουργική Σύνοδο του ΟΑΣΕ στο Βίλνιους (06-07.12.2011) δεν υιοθετήθηκε καμία Απόφαση σε θέματα Ανθρώπινης Διαστάσεως.

Σε ό,τι αφορά τις ετήσιες συναντήσεις Ανθρώπινης Διαστάσεως ΟΑΣΕ εντός του 2011, αναφέρονται τα εξής:

α) Κατά τις συνόδους της Συναντήσεως Εφαρμογής Ανθρώπινης Διαστάσεως ΟΑΣΕ (Human Dimension Implementation Meeting, HDIM) ασκήθηκε κριτική σε διάφορα συμμετέχοντα-Κράτη, αναφορικά με τις θεματικές ενότητες περί ελευθερίας εκφράσεως και ΜΜΕ, θρησκευτικών ελευθεριών, ελευθερίας συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, κράτους δικαίου, ανεκτικότητας και μη διακριτικής μεταχειρίσεως, εθνικών μειονοτήτων, Ρομά και Σίντι. Τα τρία ειδικά θέματα της HDIM ήταν οι «δημοκρατικές εκλογές και η εκλογική παρατήρηση», η «ελευθερία της μετακινήσεως» και η «ενίσχυση της εφαρμογής των δεσμεύσεων ΟΑΣΕ σε θέματα Ρομά και Σίντι».

β) Το ετήσιο Σεμινάριο Ανθρώπινης Διαστάσεως (Human Dimension Seminar), με θέμα τον *«Ρόλο των Πολιτικών Κομμάτων στην Πολιτική Διαδικασία»* (The Role of Political Parties in the Political Process), έλαβε χώρα στην Βαρσοβία (18-20.05.2011).

γ) Οι τρεις Συμπληρωματικές Συναντήσεις Ανθρώπινης Διαστάσεως (Supplementary Human Dimension Meetings, SHDMs) του 2011 πραγματοποιήθηκαν -ως είθισται- στην Βιέννη, με θέματα τα οποία αποτέλεσαν θεματικές προτεραιότητες της Λιθουανικής Προεδρίας: 1) *«Εθνικά Θεσμικά Όργανα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων»* (National Human Rights Institutions-NHRIs, 14-15.04.2011), 2) *«Προώθηση του Πλουραλισμού στα Νέα ΜΜΕ»* (Promotion of Pluralism in the New Media, 07-08.07.2011), και 3) *«Πρόληψη του Ρατσισμού, της Ξενοφοβίας και των Εγκλημάτων Μίσους μέσω Εκπαιδευτικών Πρωτοβουλιών και Ευαισθητοποιήσεως της Κοινής Γνώμης»* (Prevention of Racism, Xenophobia and Hate Crimes through Educational and Awareness-Raising Initiatives, (10-11.11.2011).

Επίσης, εντός του 2011, μεταξύ άλλων διοργανώθηκαν:

α) Τρεις Συναντήσεις Υψηλού Επιπέδου, με πρωτοβουλία της Λιθουανικής Προεδρίας: 1) για την *«Καταπολέμηση του Αντισημιτισμού στον Δημόσιο Λόγο»* (Confronting Anti-Semitism in Public Discourse, Πράγα, 23-24.03.2011), 2) για την *«Πρόληψη και Αντιμετώπιση Περιστατικών και Εγκλημάτων Μίσους κατά των Χριστιανών»* (Preventing and Responding to Hate Incidents and Crimes against Christians, Ρώμη, 12.09.2011), και 3) για την *«Αντιμετώπιση της Μη-Ανοχής και Διακριτικής Μεταχειρίσεως σε βάρος των Μουσουλμάνων στον Δημόσιο Λόγο»* (Confronting Intolerance against Muslims in Public Discourse, Βιέννη, 28.10.2011).

β) Διάσκεψη, με πρωτοβουλία της Λιθουανικής Προεδρίας, με θέμα την *«Ασφάλεια των Δημοσιογράφων»* (Safety of Journalists in the OSCE Region, Βίλνιους, 07-08.06.2011).

γ) Διάσκεψη με θέμα *«Preventing Trafficking for Labour Exploitation: Decent Work and Social Justice»* (Βιέννη, 20-21.6.2011), από το Γραφείο

της Ειδικής Εκπροσώπου και Συντονιστού του ΟΑΣΕ για την καταπολέμηση του φαινομένου της παράνομης διακινήσεως προσώπων, κας M.-G. Giammarinaro.

δ) Παρουσίαση από το ΟΑΣΕ/ODIHR του νέου προγράμματός του στον τομέα της προλήψεως και αντιμετωπίσεως των εγκλημάτων μίσους, με τον τίτλο *«Training against Hate Crimes for Law Enforcement»* (TAHCLE) (Βιέννη, 13.05.2011).

ε) Η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στην παρατήρηση εκλογών στον χώρο ΟΑΣΕ, μέσω της Κοινοβουλευτικής Συνελεύσεως ΟΑΣΕ, καθώς και σε συνεργασία με το αρμόδιο Γραφείο του Οργανισμού. Είκοσι (20) Έλληνες διεθνείς Παρατηρητές βραχείας διαρκείας (Short Term Observers) συμμετείχαν στην Αποστολή Εκλογικής Παρατηρήσεως (Election Observation Mission) του ΟΑΣΕ/ODIHR στις τοπικές εκλογές της Αλβανίας (08.05.2011), καθώς και ένας (1) κατά τις Κοινοβουλευτικές Εκλογές στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (05.06.2011). Επίσης, η χώρα μας απέστειλε από δύο (2) παρατηρητές, τόσο στις εκλογές για την ανάδειξη των μελών της Ρωσικής Δούμας (04.12.2011), όσο και στις Προεδρικές Εκλογές στην Κιργιζία (30.10.2011).

VI. Δράσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Γραφείου Νομικού Συμβούλου του ΥΠΕΞ και Σχηματισμού Υποθέσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης και Αλλοδαπής)

Το Γραφείο Ν.Σ. ΥΠΕΞ τελεί ότι υπό την άμεση εποπτεία του Προέδρου του ΝΣΚ ως Agent της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Στο πλαίσιο της εκτέλεσης των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής ΕΔΔΑ), με βάση το άρθρο 46 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (στο εξής ΕΣΔΑ), το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους επιμελείται συστηματικά την προώθηση των ατομικών και γενικών μέτρων, για τις εκκρεμείς ελληνικές υποθέσεις ενώπιον της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Παράλληλα, παρακολουθεί τις εξελίξεις στην νομολογία του Δικαστηρίου και στις διεργασίες που λαμβάνουν χώρα στους κόλπους των οργάνων του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την προοπτική αναθεώρησης της Σύμβασης και μεταρρύθμισης του Δικαστηρίου, ενώ συμμετέχει και στην οργάνωση σεμιναρίων και επιστημονικών εκδηλώσεων σε ζητήματα του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η πρωτοβουλία του Προέδρου του ΝΣΚ ως Agent μέσω του Γραφείου Ν.Σ. ΥΠΕΞ, με την οποία εκπονήθηκε η μετάφραση στα ελληνικά του «Οδηγού προϋποθέσεων παραδεκτού της προσφυγής του άρθρου 34 της ΕΔΔΑ», που συνέταξε το ΕΔΔΑ, η οποία αναρτήθηκε στον ιστότοπο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αναρτήθηκε επίσης και στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.(www.nsk.gov.gr).

Α) Πρωτοβουλίες-Δράσεις του Γραφείου ΝΣ στο ΥΠΕΞ σε θέματα εκτέλεσης αποφάσεων του ΕΔΔΑ καθώς και στο πλαίσιο εκκρεμών προσφυγών

Στο πλαίσιο των νέων μεθόδων εργασίας της Υπηρεσίας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, εκπονήθηκαν από το Γραφείο ΝΣ ΥΠΕΞ σε συνεργασία με αρμόδια, κατά περίπτωση, Υπουργεία (ιδίως Προστασίας του Πολίτη, Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων δικαιωμάτων) και απεστάλησαν τα εξής σχέδια δράσης-απολογισμού μέτρων:

α) Στο πλαίσιο της διαδικασίας συμμόρφωσης της Χώρας σε αποφάσεις του ΕΔΔ που αφορούν παραβιάσεις των άρθρων 2 και 3 της ΕΣΔΑ απεστάλη action plan- report στις πιο κάτω υποθέσεις:

Στην ομάδα υποθέσεων *Μακαρατζής κ.α.* (σύνολο 9 υποθέσεων) που αφορούσαν την άσκηση παράνομης αστυνομικής βίας και την απουσία

επαρκούς νομοθετικού και διοικητικού πλαισίου για την διερεύνηση των καταγγελιών άσκησης παράνομης βίας από αστυνομικές δυνάμεις, απεστάλη στην υπηρεσία του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκτέλεση (16.11.2011) των αποφάσεων «σχέδιο δράσης», για το νέο νομοθετικό πλαίσιο Ν. 3938/2011 και ΠΔ 78/30.11.2011 που προβλέπει την σύσταση μίας ανεξάρτητης επιτροπής ελέγχου, η οποία επιλαμβάνεται σε περιπτώσεις έκδοσης καταδικαστικών αποφάσεων του Δικαστηρίου όταν διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας.

β) Με την συμμετοχή δύο μελών του Γραφείου ΝΣΚ στην ομάδα εργασίας που συνέστησε το Υπουργείο Δικαιοσύνης για την εκπόνηση σχεδίου νόμου για την υιοθέτηση εθνικής προσφυγής για τον εύλογο χρόνο της διαδικασίας, συνετάγη action plan, μετά την έκδοση της απόφασης-πιλότος του ΕΔΔΑ, *Β. Αθανασίου κατά Ελλάδος* της 21.12.2010, που αφορά τις διοικητικές δίκες.

γ) Στην ομάδα υποθέσεων που αφορούν τον θρησκευτικό όρκο στην ποινική δίκη και ειδικότερα τις διατάξεις των άρθρων 217, 218 και 220 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Υποθέσεις *Αλεξανδρίδης*, *Δημητράς*) προετάθησαν τα οικεία μέτρα προς το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την συμμόρφωση της Χώρας προς τις αποφάσεις αυτές. Στις προτεραιότητες του Υπουργείου αυτού είναι η εξέταση της δυνατότητας προώθησης νομοθετικών ρυθμίσεων για την εισαγωγή αντίστοιχης ρύθμισης με αυτήν που ισχύει για την δόση του όρκου στο πλαίσιο των διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 408 ΚΠολΔ).

δ) Στην ομάδα υποθέσεων *Τσαλκιτζής* και *Συγγελίδης*που αφορούν τα προνόμια της Βουλευτικής Ασυλίας και την προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, το Γραφείο μας ενήργησε ώστε, μετά την σχετική τροποποίηση του Κανονισμού της Βουλής, να λάβει επικαιροποιημένα στοιχεία για τις περιπτώσεις άρσης της βουλευτικής ασυλίας, προκειμένου να αποστείλει σχέδιο δράσης προς την Υπηρεσία του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκτέλεση των αποφάσεων.

ε) Στις υποθέσεις *Saidoun* και *Fawsie*, στις οποίες διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 8 (δικαίωμα προστασίας της οικογενειακής ζωής), σε συνδυασμό με το άρθρο 14 ΕΣΔΑ (απαγόρευση διακριτικής μεταχείρισης) (λόγω μη χορήγησης στις προσφεύγουσες του επιδόματος πολυτέκνων, επειδή δεν διέθεταν την ελληνική υπηκοότητα και παρότι τους είχε αναγνωρισθεί το καθεστώς του πολιτικού πρόσφυγα), απεστάλη action plan για τα ληφθέντα ατομικά και γενικά μέτρα συμμόρφωσης.

στ) Στις υποθέσεις *Perlala* και *Καραβελατζής*, στις οποίες διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, ως προς το δικαίωμα των προσφευγόντων σε δίκαιη δίκη, διότι ο Άρειος Πάγος αρνήθηκε να εξετάσει τους λόγους αναίρεσης των προσφευγόντων που βασίζονταν στο μοναδικό λόγο παραβίασης του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, απεστάλη action plan για τα ληφθέντα ατομικά και γενικά μέτρα συμμόρφωσης.

ζ) Στην υπόθεση *Τρίτσης*, στην οποία διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, όσον αφορά το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, απεστάλη action plan για τα ληφθέντα ατομικά και γενικά μέτρα συμμόρφωσης.

η) Στην υπόθεση *Τσώτσος*, στην οποία διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 3(δ) ΕΣΔΑ, αναφορικά με το δικαίωμα του προσφεύγοντος να εξετάσει τους μάρτυρες κατηγορίας και του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, λόγω παραβίασης του δικαιώματος εκδίκασης της υπόθεσής του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων εντός ευλόγου χρόνου, απεστάλη action plan για τα ληφθέντα ατομικά και γενικά μέτρα συμμόρφωσης.

θ) Στην υπόθεση *Ξηρός*, της 09.09.2010, στην οποία διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, όσον αφορά στην ποιότητα της ιατρικής περίθαλψης που παρασχέθηκε στον προσφεύγοντα στη Φυλακή Κορυδαλλού, απεστάλη έγγραφο πληροφοριών, σχετικά με τις ενέργειες των εθνικών αρχών, εν συνεχεία της ανωτέρω απόφασης, όσον αφορά το ανωτέρω ζήτημα και τα ληφθέντα γενικά μέτρα για τη βελτίωση της παροχής ιατρικής περίθαλψης στα σωφρονιστικά καταστήματα.

ι) Στην υπόθεση *M.S.S* κατά Ελλάδας και Βελγίου, στην οποία διαπιστώθηκαν παραβιάσεις άρθρων της ΕΣΔΑ σχετικές με το θεσμικό πλαίσιο και την εφαρμογή του σε υπόθεση παροχής ασύλου, απεστάλη Σχέδιο Δράσης (Action Plan) αναμόρφωσης του συστήματος παροχής διεθνούς προστασίας και αντιμετώπισης των παρανόμως ευρισκομένων στη χώρα αλλοδαπών.

ια) Στην υπόθεση *Νησιώτης*, με την οποία διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ από τις συνθήκες κράτησης στο Κατάστημα Κράτησης Ιωαννίνων, απεστάλη Σχέδιο Δράσης (Action Plan) με αντικείμενο τα ληφθέντα μέτρα προς αντιμετώπιση του προβλήματος του υπερπληθυσμού στο συγκεκριμένο κατάστημα κράτησης και γενικότερα..

Β. Συμμετοχή σε συναντήσεις και επιτροπές του Συμβουλίου της Ευρώπης για την τροποποίηση διατάξεων της ΕΣΔΑ και μεταρρύθμισης του ΕΔΔΑ

Ο Πρόεδρος του ΝΣΚ συμμετείχε υπό την ιδιότητά του ως Agent της Ελληνικής Κυβέρνησης σε συνάντηση των εκπροσώπων των κ-μ του Συμβουλίου της Ευρώπης ενώπιον του ΕΔΔΑ (Agents) που πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο, την 01.04.2011. Κατά την ανωτέρω σύνοδο, οι Agents 21 κ-μ από τα 47 συνολικά του Συμβουλίου της Ευρώπης, συναντήθηκαν με τον Προϊστάμενο της Γραμματείας του ΕΔΔΑ, κο Erik Friberg, καθώς και τους λοιπούς Γραμματείς των Τμημάτων του ΕΔΔΑ και συζήτησαν θέματα κοινού ενδιαφέροντος, αναφορικά με τις ασκούμενες στο ΕΔΔΑ προσφυγές. Η συνάντηση επαναλήφθηκε στις 05.12.2011 στο Στρασβούργο.

Την 09-11.03.2011, μέλος του Γραφείου μας μετείχε ως εμπειρογνώμονας στις εργασίες της Επιτροπής DH-PS ως εντολοδόχου της Διευθύνουσας Επιτροπής CDDH στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα ζητήματα της εισαγωγής ενός μηχανισμού απλοποιημένης διαδικασίας τροποποίησης διατάξεων «οργανωτικής φύσεως» της ΕΣΔΑ.

Στην Συνδιάσκεψη της Σμύρνης (Απρίλιος 2011) συμμετείχαν δύο μέλη του Γραφείου μας και παρακολούθησαν τις εξελίξεις που οδήγησαν στην διακήρυξη της 26-27.04.2011 για τα ζητήματα της θεσμικής μεταρρύθμισης του ΕΔΔΑ αλλά και της τροποποίησης διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Τον Αύγουστο του 2011, μέλος του Γραφείου ΝΣ του ΥΠΕΞ συμμετείχε με εκπρόσωπο της ΕΝΥ στις επαφές του Υπουργείου Εξωτερικών (αρμόδια Δ/νση Δ3) με διπλωματικούς υπαλλήλους της Πρεσβείας του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου συζητήθηκαν θέματα κοινού ενδιαφέροντος στο πλαίσιο της επερχόμενης, τότε, Προεδρίας του Ηνωμένου Βασιλείου στο Συμβούλιο της Ευρώπης (Νοέμβριος 2011-Μάϊος 2012). Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν σε ζητήματα θεσμικών μεταρρυθμίσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τροποποιήσεων διατάξεων της ΕΣΔΑ αλλά και του εν γένει ισχύοντος μηχανισμού προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μέλος του Γραφείου μας έλαβε χώρα σε Ομάδα Εργασίας με θέμα «Εθνικές πρακτικές για την επιλογή υποψηφίων για το αξίωμα του δικαστή στο ΕΔΔΑ» (07-09.09.2011 και 10-13.01.2012).

Παράλληλα, στο πλαίσιο της Μόνιμης Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων (DH-GDR) που ενεργεί ως εντολοδόχος της Διευθύνουσας Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (CDDH) για την εισαγωγή θεσμικών μεταρρυθμίσεων αναμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μέλος του Γραφείου συμμετείχε στις εργασίες της στο Στρασβούργο την περίοδο από 02-04.11.2011.

Στις 14 έως 16 Δεκεμβρίου 2011 πραγματοποιήθηκε στα Τίρανα της Αλβανίας Στρογ-

γυλή Τράπεζα με θέμα « Εθνικοί Συντονιστικοί Μηχανισμοί για τη συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων», με επιμέλεια και πρωτοβουλία του Συμβουλίου της Ευρώπης (Γενική Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων). Στην συνάντηση αυτή προσκλήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης μέλος του ΝΣΚ και παρουσίασε το θέμα της εκτέλεσης των αποφάσεων του Στρασβούργου. Μεταξύ άλλων, συζητήθηκαν ο καθοριστικός ρόλος των Agents, οι οποίοι πρέπει να έχουν την δυνατότητα να ασκούν συντονιστικό ρόλο, δεδομένου ότι το στάδιο της συμμόρφωσης αποτελεί αναπόσπαστη συνέχεια του δικαστικού χειρισμού κάθε προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ με την καθοδήγηση και τον συντονισμό των αρμοδίων, για τη λήψη των αναγκαίων κάθε φορά μέτρων, εθνικών φορέων (διοικητικών, νομοθετικών ή δικαστικών Οργάνων). Επίσης, συζητήθηκε η ανάγκη θεσμικής κατοχύρωσης του σχετικού ρόλου του Agent σε εθνικό επίπεδο, ώστε να εξασφαλίζεται, κατά το δυνατόν, η ανταπόκριση των Υπηρεσιών στις οδηγίες και προτροπές του αναφορικά με την λήψη των ενδεικνυόμενων μέτρων συμμόρφωσης προς τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ.

Γ) Συμμετοχή σε επιστημονικές εκδηλώσεις

Μέλη του Γραφείου μας συμμετείχαν σε σειρά επιστημονικών εκδηλώσεων με αντικείμενο το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Καταγράφονται προς το σκοπό αυτό οι ακόλουθες επιστημονικές εκδηλώσεις:

α) Στις 7 Απριλίου 2011 πραγματοποιήθηκε, μετά από σχετική πρόσκληση του Εφετείου Αθηνών, στην αίθουσα τελετών του Εφετείου Αθηνών επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Ο εύλογος χρόνος της διαδικασίας στην πολιτική και ποινική δίκη» και εισηγητές την κα Κ. Παρασκευοπούλου, Πάρεδρο ΝΣΚ DEA Paris I/Sorbonne και τον κ. Ι. Μπακόπουλο, ΔΝ, Δικ/κο Αν/πο ΝΣΚ,

β) Στις 3-4 Ιουνίου 2011, στο Δημοτικό Θέατρο Μυτιλήνης πραγματοποιήθηκε, με πρωτοβουλία της Ένωσης Δικαστών & Εισαγγελέων, του Δικηγορικού Συλλόγου Μυτιλήνης και του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, στο Δημοτικό Θέατρο Μυτιλήνης επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Μετανάστευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα». Μεταξύ άλλων, η κα Φ. Δεδούση, Πάρεδρος ΝΣΚ, εισηγήθηκε το θέμα: «Το άσυλο ενώπιον του ΕΔΔΑ και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

γ) Στις 21 Ιουνίου 2011, στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, «Η έννοια του αστικού δικαιώματος κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η δημοσιοϋπαλληλική σταδιοδρομία», Επιστημονική διάλεξη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και της Επιστημονικής Εταιρείας Διοικητικής Δικαιοσύνης, με θέμα: 1) «Ο εύλογος χρόνος διάρκειας των δικών κατά την ΕΣΔΑ. Πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης», Εισηγητής, κ. Ι. Μπακόπουλος, Δ.Ν. Δικαστικός Αντιπρόσωπος ΝΣΚ, 2) «Ο εύλογος χρόνος διάρκειας των αστικών, ποινικών και διοικητικών δικών κατά τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου - Άρθρο 13 της Σύμβασης-Υποχρέωση λήψης μέτρων στην εθνική έννομη τάξη», Εισηγήτρια, κα Κ. Παρασκευοπούλου, Πάρεδρος ΝΣΚ, DEA Paris I/Sorbonne

δ) Στις 09.11.2011 πραγματοποιήθηκε (η 1η) επιστημονική διάλεξη στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (για το νέο δικαστικό έτος) με θέμα: «Η ευρωπαϊκή διάσταση ελέγχου και περιορισμού της βουλευτικής ασυλίας», Εισηγητής, κ. Ι. Μπακόπουλος, Δ.Ν. Δικαστικός Αντιπρόσωπος ΝΣΚ με παρέμβαση της κας Β. Πελέκου, Παρέδρου του ΝΣΚ.

ε) Παρέμβαση στην 2η επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Ευθύνη Υπουργών» που διοργανώθηκε στο ΝΣΚ την 24.11.2011. Παρεμβαίνων: κ. Ι. Μπακόπουλος.

Δ) Συμμετοχή στη διαδικασία της εκτέλεσης των αποφάσεων

Ο Agent με το Γραφείο Νομικού Συμβούλου του ΥΠΕΞ σε συνεργασία με την Υπηρεσία του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και την Μόνιμη Αντιπροσωπεία στο Στρασβούργο συνέβαλε αποφασιστικά στην έκδοση αποφάσεων (final resolutions) της αρμόδιας Επιτροπής Υπουργών με τις οποίες διαπιστώθηκαν ότι ελήφθησαν από τις Ελληνικές Αρχές τα αναγκαία μέτρα συμμόρφωσης (γενικά και ειδικά) στις αποφάσεις του ΕΔΔΑ. Αναφέρουμε τις πιο κάτω κατηγορίες υποθέσεων:

- *Ρίζος και Ντάσκας κ. Ελλάδος* (Resolution CM/ResDH(2011)117, 14.09.2011).
- *Σαμπάνης κ. Ελλάδος* (Resolution CM/ResDH(2011)119, 14.09.2011).
- *Ουράνιο Τόξο κ.α.* (Resolution CM/ResDH(2011)218, 02.12.2011).
- *Καραπαναγιώτου κ.α.* (Resolution CM/ResDH(2011)219, 02.12.2011).
- *Μάλαμα* (Resolution CM/ResDH(2011)10, 10.03.2011).
- *Αζάς κ.α.* (Resolution CM/ResDH(2011)217, 02.12.2011).
- *Πυργιωτάκης* (Resolution CM/ResDH(2011)11, 13.03.2011).
- *Μαμιδάκης* (Resolution CM/ResDH(2011)116, 14.09.2011).
- *Αγγά* (Resolution CM/ResDH(2011)118, 14.09.2011).
- *Πιστόλης κ.α.* (Resolution CM/ResDH(2011)220, 02.12.2011).
- *Μπιγκάεβα* (Resolution CM/ResDH(2011)221, 02.12.2011).
- *Κολοκύθας* (Resolution CM/ResDH(2011)12, 10.03.2011).

Συνολικά έκλεισαν 20 υποθέσεις.

Μέλη του ΝΣΚ έχουν αποσπασθεί σε όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

VII. Θέματα Ασύλου

Το Υπουργείο Εξωτερικών, το 2011, ανέλαβε πρωτοβουλίες για την προώθηση των θέσεων των αρμόδιων Υπουργείων και την προβολή της εθνικής προσπάθειας αναμόρφωσης του εθνικού συστήματος ασύλου στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, στους διεθνείς οργανισμούς, αλλά και μέσω των Αρχών Εξωτερικού, στα υπόλοιπα κ-μ Μέλη της ΕΕ.

Παράλληλα, το 2011, το Υπουργείο Εξωτερικών συμμετείχε στις νομοθετικές διεργασίες για την ολοκλήρωση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, μέσω της συμμετοχής εκπροσώπων του στις αρμόδιες Ομάδες Εργασίας και στο Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων για τους Κανονισμούς και τις Οδηγίες που σχετίζονται με το άσυλο.

Α) Υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο και του Προγράμματος της Στοκχόλμης

Οι βασικές αρχές του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για το Άσυλο και τη Μετανάστευση και το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, συνέχισαν να αποτελούν, το 2011, βασικό αντικείμενο εργασιών των θεσμικών οργάνων της ΕΕ στον τομέα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων.

Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 23-24.06.2011 επιβεβαίωσε εκ νέου τη σημασία ολοκλήρωσης του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (ΚΕΣΑ) έως το 2012, το οποίο θα βασίζεται σε υψηλά πρότυπα προστασίας σε συνδυασμό με δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες, που θα αποτρέπουν την καταχρηστική υποβολή αιτημάτων ασύλου και θα διευκολύνουν την ταχεία εξέταση των αιτήσεων χορήγησης, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα του συστήματος. Παράλληλα, τονίστηκε η ανάγκη για πραγματική και έμπρακτη αλληλεγγύη προς τα κ-μ που πλήττονται περισσότερο από τις μεταναστευτικές ροές μέσω επιχειρησιακής και οικονομικής στήριξης. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό

Συμβούλιο χαιρέτισε την επέκταση του πιλοτικού προγράμματος αναλογικής ανακατανομής δικαιούχων διεθνούς προστασίας που εφαρμόζει η Μάλτα, σε εθελοντική βάση.

Κατόπιν των ανωτέρω αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση στις 02.12.2012 σχετικώς με την αλληλεγγύη μεταξύ των κ-μ σε θέματα ασύλου, την αναλογική κατανομή των βαρών και την ανάπτυξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Β) Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Στήριξης Ασύλου

Το Νοέμβριο 2010 ξεκίνησε τις εργασίες της η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Στήριξης Ασύλου (ΕΥΣΑ), με έδρα τη Μάλτα, η ίδρυση της οποίας προβλέπεται στον Κανονισμό 439/2010 με στόχο την ενίσχυση της πρακτικής συνεργασίας μεταξύ των κ-μ σε θέματα ασύλου καθώς και την επίδειξη αλληλεγγύης προς τα κ-μ που αντιμετωπίζουν αυξημένες ροές αιτούντων άσυλο. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό Κανονισμό της, τα κ-μ που υφίστανται ιδιαίτερες πιέσεις δύνανται να ζητήσουν την αποστολή μίας ή περισσοτέρων Ομάδων Στήριξης για το Άσυλο (Asylum Support Teams) στο έδαφός τους, για σύντομο χρονικό διάστημα και με συγκεκριμένο επιχειρησιακό σχέδιο. Ο ρόλος των Ομάδων αυτών είναι η παροχή τεχνικής βοήθειας, όπως υπηρεσίες διερμηνείας, πληροφορίες για τις χώρες προέλευσης και τεχνογνωσία σχετικά με τη διαχείριση των φακέλων ασύλου. Η ΕΥΣΑ είναι υπεύθυνη για τον ορισμό των εμπειρογνωμόνων, οι οποίοι θα στελεχώνουν τις Ομάδες Στήριξης για το Άσυλο.

Τον Φεβρουάριο 2011, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη απέστειλε επίσημο αίτημα στην ΕΥΣΑ για την αποστολή Ομάδων Στήριξης Ασύλου. Το σχετικό επιχειρησιακό σχέδιο υπεγράφη το Μάιο 2011, μεταξύ του Εκτελεστικού Διευθυντή της ΕΥΣΑ και του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη και περιλαμβάνει τις δράσεις, οι οποίες πρέπει να υλοποιηθούν από τις ομάδες εμπειρογνωμόνων των κ-μ που θα μεταβαίνουν στην Ελλάδα προς συνδρομή των ελληνικών αρμοδίων υπηρεσιών με ορίζοντα διετίας.

Γ) Νομοθετικό έργο ΕΕ

Με στόχο την ολοκλήρωση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, συνεχίσθηκαν το 2011 οι διαπραγματεύσεις που ξεκίνησαν το 2009 για την τροποποίηση των Κανονισμών του «Συστήματος Δουβλίνου», δηλαδή του Κανονισμού 2725/2000 «EURODAC» και του Κανονισμού 343/2003 «Δουβλίνο ΙΙ», καθώς και οι διαπραγματεύσεις για την τροποποίηση των τριών Οδηγιών για θέματα ασύλου, της Οδηγίας 2003/9 για τις συνθήκες υποδοχής αιτούντων άσυλο, της Οδηγίας 2005/85 για τις διαδικασίες απόδοσης καθεστώτος διεθνούς προστασίας, καθώς και της Οδηγίας 2004/83 για τις προϋποθέσεις απόδοσης καθεστώτος διεθνούς προστασίας.

Το 2011 δεν επήλθε η αναμενόμενη πρόοδος για την υιοθέτηση των σχετικών προτάσεων, λόγω της πολυπλοκότητας των ρυθμίσεων και των αντιρρήσεων των κ-μ σχετικά με τις τροποποιήσεις που προώθησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εξαίρεση υπήρξε η πρόταση για την τροποποίηση της Οδηγίας 2004/83 για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους και το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, επί της οποίας επήλθε συμφωνία το Νοέμβριο 2011. Ειδικότερα:

α) Το θέμα της **αναθεώρησης του Κανονισμού 343/2003 «Δουβλίνο ΙΙ»** συζητήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια του 2011 επισταμένως χωρίς όμως να επιτευχθεί συμβιβαστική λύση. Η αρχική πρόταση της Επιτροπής για τη δημιουργία μηχανισμού αναστολής των επιστροφών σε επιβαρυμένα κ-μ συνάντησε την αρνητική στάση της πλειοψηφίας των κ-μ. Η συζήτηση μετατοπίστηκε από την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης, στην αναζήτηση των βαθύτερων αιτιών τους και οδήγησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να καταθέσει σε άτυπο Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (Sopot 18-19.07.2011) νεότερη πρόταση, η οποία εστιάζει στην ανάγκη δημιουργίας μηχανισμού «έγκαιρης προειδοποίησης-early warning» με στόχο την έγκαιρη αντιμετώπιση πιέσεων/ελλειμμάτων διαχείρισης συστήματος ασύλου σε συγκεκριμένο κ-μ. Η συζήτηση επί του θέματος συνεχίζεται ακόμη.

β) **Κανονισμός 2725/2000 για τη θέσπιση του EURODAC**: Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχουν ως στόχο την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού, ώστε να καλύπτει και την επικουρική προστασία, την πρόβλεψη ρητών προθεσμιών για τη διαβίβαση δεδομένων στο κεντρικό σύστημα EURODAC και τη ρητή πρόβλεψη ελέγχου της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, τόσο από τις εθνικές αρχές εποπτείας όσο και από τον Ευρωπαίο Επόπτη Προσωπικών Δεδομένων.

Κατά το 2011 δεν σημειώθηκε πρόοδος στις διαπραγματεύσεις για την πρόταση αυτή. Η συντριπτική πλειοψηφία των κ-μ ζητά τη συμπερίληψη ρήτρας, η οποία θα παρέχει το δικαίωμα στις αρχές επιβολής του νόμου να έχουν πρόσβαση στο σύστημα EURODAC με στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, πρόταση στην οποία αντιτίθεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

γ) **Οδηγία 2003/9/ΕΚ για τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στα κ-μ**: Η αρχική πρόταση αναδιατύπωσης της Οδηγίας 2003/9 υπεβλήθη το 2009 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και είχε ως στόχο την εξάλειψη των διαφοροποιήσεων μεταξύ των κ-μ, όσον αφορά στο επίπεδο των παροχών προς τους αιτούντες άσυλο. Τα κ-μ εξέφρασαν κατά τις διαπραγματεύσεις τις επιφυλάξεις τους σχετικά με τις προτεινόμενες αλλαγές (ιδίως το μηχανισμό εντοπισμού ευάλωτων ομάδων, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, το ύψος της χρηματικής ενίσχυσης στους αιτούντες άσυλο, την πρόβλεψη διατάξεων για την κράτηση) με το επιχείρημα ότι αυτές θα αυξήσουν το κόστος των διαδικασιών, θα συνιστούν παράγοντα προσέλκυσης αιτούντων άσυλο (pull factor) και θα επιβαρύνουν τα εθνικά συστήματα υποδοχής. Κατόπιν τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε τον Ιούνιο 2011 τροποποιημένη πρόταση η οποία δίνει μεγαλύτερα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας στα κ-μ σε επιμέρους σημεία. Η πρόταση συζητείται έκτοτε στο Συμβούλιο. Πρόοδος έχει επιτευχθεί σε ορισμένα σημεία όπως η παροχή υγειονομικής περίθαλψης, ο εντοπισμός και ορισμός των μελών οικογενείας, ενώ συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις για το περιεχόμενο των συνθηκών υποδοχής, της δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης και του εντοπισμού των ατόμων με ειδικές ανάγκες ως προς την υποδοχή.

δ) **Οδηγία 2005/85 για τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες αναγνώρισης καθεστώτος πρόσφυγα από τα κ-μ**: Η Οδηγία 2005/85 προβλέπει τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούν τα κ-μ μετά την υποβολή αιτήματος ασύλου. Η Επιτροπή κατέθεσε πρόταση αναδιατύπωσης της Οδηγίας το 2009 με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των αποφάσεων, ώστε να βοηθήσει τα κ-μ να παράγουν «ορθές» αποφάσεις ασύλου. Τα κ-μ εξέφρασαν κατά τις διαπραγματεύσεις τις επιφυλάξεις τους σχετικά με τις προτεινόμενες αλλαγές, με το επιχείρημα ότι αυτές θα αυξήσουν το κόστος των διαδικασιών και θα έχουν αρνητικές συνέπειες για την αποτελεσματικότητά τους. Έτσι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε τον Ιούνιο 2011 τροποποιημένη πρόταση αναδιατύπωσης, η οποία δίνει μεγαλύτερα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας στα κ-μ σε επιμέρους σημεία σε σχέση με την πρόταση του 2009. Η πρόταση συζητείται έκτοτε στο Συμβούλιο. Πρόοδος έχει επιτευχθεί σε ορισμένα σημεία όπως, στον ορισμό και τον εντοπισμό αιτούντων που χρειάζονται ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις, το ρόλο και τη χρηματοδότηση των ιατρικών εξετάσεων, τις προϋποθέσεις εφαρμογής της λεγόμενης ταχύρρυθμης διαδικασίας, τις προθεσμίες περάτωσης της διαδικασίας σε πρώτο βαθμό και το πεδίο εφαρμογής της

νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης. Περαιτέρω συζήτησης χρήζουν άλλα ζητήματα, όπως τα πολλαπλά αιτήματα ασύλου, οι ταχύρρυθμες διαδικασίες και οι διατάξεις για το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής.

ε) Οδηγία 2004/83 για τις προϋποθέσεις αναγνώρισης και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας και για το περιεχόμενο της προστασίας αυτής - Οδηγία 2011/95: Το Νοέμβριο 2011 επήλθε συμφωνία επί της πρότασης (πλέον Οδηγία 2011/95), η οποία αντικαθιστά στο εξής την Οδηγία 2004/83. Στις βασικές της ρυθμίσεις συγκαταλέγεται η διευκρίνιση ορισμένων εννοιών της Οδηγίας 2004/83, ώστε να βρίσκονται σε συμφωνία με τη νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Επίσης, λαμβάνεται υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, καθώς και η διάσταση του φύλου στην αξιολόγηση των αιτημάτων ασύλου και στην εφαρμογή των κανόνων για το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας. Τέλος, εναρμονίζονται τα δικαιώματα των δικαιούχων επικουρικής προστασίας και των προσφύγων, ως προς την πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην ιατρική φροντίδα και παράλληλα τους δίδεται το δικαίωμα για ανανέωση του χρόνου ισχύος της ετήσιας άδειας διαμονής σε δύο έτη.

Δ) Καταδίκη Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Τα τελευταία έτη περισσότερες από 900 υποθέσεις αιτούντων άσυλο κατατέθηκαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΔΑΔ), στις οποίες οι αιτούντες άσυλο επικαλούνται παραβίαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Τελικά, στις 21.01.2011 εκδόθηκε η πρώτη απόφαση του ΕΔΑΔ, στην υπόθεση *M.S.S. [Αφγανός υπήκοος] κ. Βελγίου και Ελλάδας*, με την οποία το Δικαστήριο καταδίκασε την Ελλάδα για παραβίαση των άρθρων 3 και 13 της ΕΣΔΑ (συνθήκες διαμονής στην Ελλάδα, κίνδυνος επαναπροώθησης στο Αφγανιστάν χωρίς κατ' ουσίαν εξέταση του αιτήματος ασύλου). Κατόπιν της απόφασης, αρκετά κράτη (Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Δανία, Φιλανδία, Γερμανία καθώς και Ελβετία, Νορβηγία, Ισλανδία) ανέστειλαν τις επιστροφές αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα βάσει του Κανονισμού. Η μονομερής αναστολή του Κανονισμού από ορισμένα κ-μ συνεπεία της απόφασης του ΕΔΑΔ δεν μπορεί να θεωρηθεί ως θετική εξέλιξη, διότι βασίζεται στο τεκμήριο (απόφαση ΕΔΑΔ) ότι η Ελλάδα δεν συνιστά ασφαλή χώρα για τους αιτούντες άσυλο.

3. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Ι. Γενικά

Το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η προσπάθεια αυτή δεν αφορά απλά στην αποτελεσματική αντιμετώπιση περιστατικών που αναφύονται, αλλά κατατείνει στη δημιουργία κλίματος, σκέψης και κουλτούρας σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στην κατεύθυνση αυτή εκδηλώνονται συνεχώς πρωτοβουλίες και αναλαμβάνονται συγκεκριμένες δράσεις επί των διαλαμβανομένων θεμάτων, οι οποίες εντάσσονται στο συνολικό πρόγραμμα δράσης του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, στρατηγικός στόχος του οποίου υπήρξε ο απόλυτος σεβασμός και η εγγύηση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η συνεχής ενημέρωση, η εποπτεία και ο έλεγχος του προσωπικού στην εφαρμογή της νομοθεσίας και των μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλισή τους.

Για το σκοπό αυτό από το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας έχουν αναπτυχθεί πρωτοβουλίες και έχουν ληφθεί μέτρα με σκοπό την ευαισθητοποίηση των αστυνομικών σε θέματα σεβασμού και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την αστυνομική δράση αποδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό το μόνιμο και σταθερό ενδιαφέρον της Ελληνικής Αστυνομίας.

Ειδικότερα, με σχετικές διαταγές προς τις περιφερειακές αστυνομικές Υπηρεσίες, έχει επισημανθεί ιδιαίτερα προς τους αστυνομικούς το θέμα της συμπεριφοράς τους προς όλους ανεξαρτήτως τους πολίτες, η ανάγκη του απόλυτου σεβασμού της προσωπικότητας και των ατομικών τους δικαιωμάτων και της ίσης μεταχείρισης χωρίς φυλετικές, εθνοτικές ή άλλες διακρίσεις, όπως άλλωστε επιτάσσουν το άρθρο 4 του Συντάγματος, ο Ν.3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού», η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Πολιτικά Δικαιώματα, η Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ο Κώδικας Συμπεριφοράς Αστυνομικών του ΟΗΕ, η Διακήρυξη Κανόνων Δεοντολογίας για την Αστυνομία του Συμβουλίου της Ευρώπης κλπ.

ΙΙ. Παρατηρήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου *(έτους 2011)*

Α) Θέματα οργάνωσης νομοθεσίας

Πέραν των ανωτέρω, επισημαίνεται δε ότι καταβάλλεται προσπάθεια για τη δημιουργία αποτελεσματικότερων και μόνιμων δομών αντιμετώπισης ρατσιστικών φαινομένων βίας. Για το σκοπό αυτό η Αστυνομία συνεργάζεται με όλους τους αρμόδιους φορείς, ανεξάρτητες αρχές και με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ).

Επίσης, με πρωτοβουλία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, εκδόθηκε και διαβιβάστηκε σε όλες τις Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας *«Οδηγός συμπεριφοράς της Ελληνικής Αστυνομίας προς θρησκευτικές και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες».* Στον οδηγό αυτό παρέχονται οδηγίες και κατευθύνσεις προς το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας που αφορούν στη συμπεριφορά τους κατά τον έλεγχο, την προσαγωγή, τη σύλληψη και την κράτηση ατόμων που ανήκουν σε θρησκευτικές και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Στόχος του ως άνω οδηγού είναι ο σεβασμός της πολιτιστικής, θρησκευτικής και άλλης ετερότητας, η καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνικής/εθνοτικής καταγωγής καθώς και των αρνητικών διακρίσεων λόγω φύλου, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Επιπρόσθετα, ενδεικτικό της σημασίας που αποδίδει το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας,

στον απόλυτο σεβασμό και την εγγύηση της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών, καθώς και στην καταπολέμηση κάθε είδους ρατσιστικής συμπεριφοράς, πέραν της κείμενης νομοθεσίας, αποτελεί η ψήφιση του **Ν. 3938/2011** (ΦΕΚ Α' 61) **«Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις».**

Το Γραφείο έχει ως αποστολή τη συλλογή, καταγραφή, αξιολόγηση και την περαιτέρω προώθηση προς διερεύνηση καταγγελιών για πράξεις του ένστολου προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής και του Πυροσβεστικού Σώματος, οι οποίες εκδηλώθηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή κατά κατάχρηση της ιδιότητας του. Επίσης, θα ερευνά υποθέσεις για τις οποίες έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση σε βάρος της χώρας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Προστίθεται επίσης μία διάταξη με την οποία διευρύνεται ο κύκλος προσώπων που μπορούν να οριστούν ως Προϊστάμενοι στο Γραφείο Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. Με την ίδρυση του εν λόγω Γραφείου επιδιώκεται κυρίως ο αποτελεσματικότερος έλεγχος περιστατικών κακομεταχείρισης πολιτών ή προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας εκ μέρους του ανωτέρω ένστολου προσωπικού.

Επισημαίνεται δε ότι το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας καταβάλλουν προσπάθεια για τη δημιουργία αποτελεσματικότερων και μόνιμων δομών αντιμετώπισης ρατσιστικών φαινομένων βίας και στην κατεύθυνση αυτή δίνουμε ιδιαίτερη σημασία και συνεργαζόμαστε για το σκοπό αυτό με όλους τους φορείς, ανεξάρτητες αρχές και ΜΚΟ.

Για την αντιμετώπιση ρατσιστικών φαινομένων βίας έχουμε ενισχυμένο και επικαιροποιημένο πλαίσιο, επαρκές και ικανό ώστε να απομονώσουμε τέτοιου είδους συμπεριφορές που οδηγούν σε τέτοιου είδους φαινόμενα.

Η ενασχόλησή μας ε τέτοιου είδους υποθέσεις, εμφανίζει τα περιστατικά αυτά να είναι ελάχιστα και μεμονωμένα στα οποία δίνεται έμφαση στην υποχρέωση των Αστυνομικών Αρχών να διερευνούν την ύπαρξη ρατσιστικού κινήτρου τόσο στις ποινικές όσο και τις διοικητικές υποθέσεις επί των οποίων επιλαμβάνονται, εφόσον εμπλεκόμενος τυγχάνει αλλοδαπός ή άτομο, που ανήκει σε ευπαθή κοινωνική ομάδα, καταλήγοντας στο γενικότερο συμπέρασμα πως δεν αναδεικνύεται τέτοια τάση.

Για το παρελθόν έτος (2011) καταγράφηκαν δεκατρείς (13) περιπτώσεις που κυρίως αφορούν πρόκληση ελαφρών σωματικών βλαβών σε μετανάστες *(από ημεδαπούς ή άγνωστους δράστες)*, χαρακτηριστικό των οποίων είναι ότι εκδηλώνονται στα Κέντρα μεγάλων πόλεων που είναι συγκεντρωμένος μεγάλος αριθμός μεταναστών.

Στο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος Αντεγκληματικής Πολιτικής 2010-2014, καθώς και των προτεραιοτήτων και στόχων των Υπηρεσιών του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας που επανακαθορίστηκαν πανελλαδικά, δόθηκαν πρόσθετες εντολές και οδηγίες σε όλες τις Αστυνομικές Υπηρεσίες για την περαιτέρω δραστηριοποίηση του προσωπικού των Υπηρεσιών τους και την καλύτερη αξιοποίηση των μέσων που διαθέτουν, ώστε να επιτευχθούν σε μεγαλύτερο βαθμό οι τιθέμενες προτεραιότητες, όπου μεταξύ αυτών, συγκαταλέγεται και η αντιμετώπιση των νέων μορφών βίας που αναπτύσσονται στον αστικό ιστό.

Τέλος, γνωρίζεται ότι η επικείμενη ψήφιση του **Νόμου** *«για την καταπολέμηση εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας»*, φρονούμε ότι θα συμβάλλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση του φαινομένου της εκδήλωσης εγκλημάτων μίσους, υποκινούμενων από προκατάληψη ή στρεφόμενων κατά προσώπων ή σχετικών ομάδων που προσδιορίζονται με βάση ορισμένα χαρακτηριστικά τους, είτε γενικά *(ιδίως τη φυλή, το χρώμα, την εθνικότητα και την εθνική προέλευση, την ένταξη σε μειονότητα, την υπηκοότητα, τη γλώσσα, το θρήσκευμα, το σεξουαλικό προσανατολισμό, τη φυσική κατάσταση, κλπ)*, είτε ειδικά *(αντισημιτισμός, εγκλήματα κατά των Χριστιανών ή Μουσουλμάνων, των Ρομά κλπ)*.

Β) Θέματα αστυνομικού προσωπικού

Με αφορμή τα διαλαμβανόμενα σε Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) που συντάχθηκε μετά την επίσημη επίσκεψη μελών της στη χώρα μας, που πραγματοποιήθηκε από τις 19 έως 27 Ιανουαρίου 2011, εκδόθηκε η 6004/12/50-α΄ από 16.06.2011 διαταγή κ. Προϊσταμένου Επιτελείου του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, με την οποία υπενθυμίζονται σε όλο το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, οι κυριότερες διατάξεις από τις οποίες απορρέει η υποχρέωση προστασίας της ζωής, σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, **απαγόρευσης διακρίσεων, βασανιστηρίων και κάθε απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης και τιμωρίας**, αναφορικά με το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών και της εν γένει συμπεριφοράς των αστυνομικών προς τους πολίτες, τονίζοντας τους, ότι αποτελεί ζήτημα πρωταρχικής σημασίας για το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας και σε περιπτώσεις που βεβαιωθεί μέσω διοικητικής εξέτασης, τυχόν παραβίαση των αρχών και αξιών αυτών, στο πλαίσιο της εκπεφρασμένης βούλησης της Πολιτικής και Φυσικής Ηγεσίας για μηδενική ανοχή σε θέματα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα επιβάλλονται αυστηρές πειθαρχικές κυρώσεις, ενώ παράλληλα επισημάνθηκε ότι σε περιπτώσεις που έρχεται στο φως οποιαδήποτε πληροφορία, ενδεικτική πιθανής κακομεταχείρισης ατόμου, θα πρέπει να αναλαμβάνεται από τη διοίκηση αποτελεσματική δράση, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΠΔ 120/2008 «Πειθαρχικό Δίκαιο Αστυνομικού Προσωπικού», για τη διερεύνηση της και καταλογισμού, σε συντρέχουσα περίπτωση, ανάλογων με τη βαρύτητα της πράξης πειθαρχικών κυρώσεων, ώστε να αποφεύγεται κάθε αίσθηση ατιμωρησίας.

Επιπρόσθετα, με την ίδια διαταγή υπενθυμίστηκε η υποχρέωση επίδοσης στους κρατουμένους σε Αστυνομικές Υπηρεσίες, των νέων τυποποιημένων και επικαιροποιημένων πληροφοριακών δελτίων *(Υπόδειγμα Δ-33)*, για τα δικαιώματα τους, καθώς και του νέου υποδείγματος Δ-34 «Καταγγελία κρατουμένου», σε γλώσσα την οποία να κατανοούν, προκειμένου να εξασφαλίζεται η δυνατότητα σε κάθε κρατούμενο, ανεξαρτήτως υπηκοότητας, να υποβάλλει, ενώ τελεί σε κράτηση, καταγγελία σχετικά με τυχόν κακές συνθήκες κράτησης, κακοποίηση, κακομεταχείριση ή άλλες προσβολές των δικαιωμάτων του και να την απευθύνει σε οποιαδήποτε Αρχή, Υπηρεσία, Οργάνωση επιθυμεί, γεγονός το οποίο αποτελεί και τον κύριο λόγο καθιέρωσης του εν λόγω εντύπου-υποδείγματος (Δ-34).

Εκδόθηκε η 233428/6/5-πγ' από 01.02.2011 διαταγή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, με την οποία απεστάλη σε όλες τις Υπηρεσίες και κοινοποιήθηκε σε όλο το προσωπικό, με σκοπό την ευαισθητοποίηση αυτού στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την αστυνομική δράση, η από 22.04.2010 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), που εκδόθηκε επί της προσφυγής του **ΣΤΕΦΑΝΟΥ Θεόδωρου κατά της Ελλάδας** (προσφυγή 2954/2007), με την οποία καταδικάστηκε η χώρα μας για παραβίαση του άρθρων 3 και 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

Τέλος, το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών και της εν γένει συμπεριφοράς των αστυνομικών προς τους πολίτες, είναι πρωταρχικής σημασίας για το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας. Η προσπάθεια, η οποία καταβάλλεται για το σκοπό αυτό, δεν αφορά απλά στην αποσπασματική αντιμετώπιση περιστατικών που αναφύονται, αλλά κατατείνει στη δημιουργία κλίματος, σκέψης και πνεύματος

σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επίσης, στο πλαίσιο της εκπεφρασμένης βούλησης της Πολιτικής και Φυσικής Ηγεσίας για μηδενική ανοχή σε θέματα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε κάθε περίπτωση καταγγελίας ή πληροφορίας, για ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικού, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ή εκτός διατεταγμένης υπηρεσίας και γενικά για ενέργεια ή παράλειψη αστυνομικών αντίθετη με το Σύνταγμα, τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς και την ηθική τάξη, που περιέρχεται στο Αρχηγείο, εκδηλώνονται άμεσα ενέργειες για την περαιτέρω διοικητική και ποινική σε συντρέχουσα περίπτωση, διερεύνηση της και εφόσον διαπιστωθεί παράβαση αυτών εφαρμόζεται η κείμενη νομοθεσία.

Γ) Θέματα εκπαίδευσης

Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που καταρτίζονται τόσο στο **βασικό** *(Σχολές Αξιωματικών και Αστυφυλάκων)*, όσο και στο **μετεκπαιδευτικό επίπεδο** *(στις Σχολές της Αστυνομικής Ακαδημίας)*, καταβάλλεται ιδιαίτερη προσπάθεια ενδυνάμωσης του μηχανισμού προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γενικότερα, δηλαδή των αρχών προστασίας της ζωής, του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της απαγόρευσης των διακρίσεων, των βασανιστηρίων και κάθε απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης, συμπεριφοράς και τιμωρίας. Αποκλειστικός σκοπός και καθημερινή επιδίωξή μας, είναι τα εν λόγω εκπαιδευτικά προγράμματα να ευαισθητοποιήσουν τους σπουδαστές των Αστυνομικών Σχολών και το μετεκπαιδευόμενο ένστολο προσωπικό και να προσδώσουν στην προσωπικότητα τους ισχυρή αυτοαντίληψη, συναισθηματική σταθερότητα στην προάσπιση όλων των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, χωρίς πολιτισμικές προκαταλήψεις ή διακρίσεις, σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνίας και της Πολιτείας.

Επιπρόσθετα, γνωρίζεται ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών της Σχολής Αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας αναβάθμισε *(σε αριθμό ωρών)* και εμπλούτισε *(σε περιεχόμενο)* τα ήδη υπάρχοντα μαθήματα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το πρόγραμμα αυτό έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή *(στο 2ο εξάμηνο)*. Επισημαίνεται ότι για πρώτη φορά εισάγεται διδασκαλία για το θέμα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Σημαντική επίσης είναι η αλλαγή στην εκπαιδευτική μέθοδο, στην οποία δίνεται πλέον μεγάλη έμφαση στην πρακτική εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων. Ειδικότερα:

- Για το 1ο Εκπαιδευτικό Έτος, στα πλαίσια της διδασκαλίας του μαθήματος του Συνταγματικού Δικαίου, προβλέπεται αυτοτελής θεματική ενότητα περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων *(28 ώρες διδασκαλίας)*.

  Ειδικότερα, μερικές από τις θεματικές ενότητες που περιλαμβάνει η διδακτέα ύλη είναι οι εξής :
  - Έννοια, φύση και διάκριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
  - Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
  - Τα δικαιώματα στη ζωή, την τιμή και την ελευθερία.
  - Προσωπική ελευθερία και ασφάλεια.
  - Άσυλο κατοικίας.
  - Δικαίωμα στην ιθαγένεια.
  - Ελευθερία γνώμης, ελευθερία τύπου.
  - Θρησκευτική ελευθερία.
  - Ελευθερία παιδείας.
  - Συνδικαλιστική ελευθερία και απεργία.
  - Γενικές αρχές ισότητας κατά το Σύνταγμα.
- Για το 3ο Εκπαιδευτικό Έτος, στα πλαίσια της διδασκαλίας του μαθήματος του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, προβλέπεται αυτοτελής θεματική ενότητα Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου *(30 ώρες διδασκαλίας)*. Ειδικότερα, μερικές από τις θεματικές ενότητες που περιλαμβάνει η διδακτέα ύλη είναι οι εξής :
  - Εισαγωγή στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο.
  - Βασικές αρχές του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου.
  - Εφαρμογή του δικαίου σε περίοδο ειρήνης.
  - Το Δίκαιο της Χάγης.
  - Το Δίκαιο της Γενεύης.
  - Προστασία του πολιτισμικού περιβάλλοντος.
  - Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο και διατήρηση δημοσίας τάξεως.
  - Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο και ζητήματα χρήσης βίας από την Αστυνομία.

Για το 1ο, 2ο και 3ο Εκπαιδευτικό Τμήμα, προβλέπονται δεκαπέντε θέματα δίωρων διαλέξεων *(30 ώρες για κάθε έτος, 60 ώρες συνολικά)* ως ακολούθως**:**

- Οργάνωση-Αρμοδιότητες Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας.
- Πρόληψη βασανιστηρίων, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης, υποχρεώσεις αστυνομικών.
- Ο χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- Σχέσεις Ελληνικής Αστυνομίας και ειδικών ομάδων κοινού *(αλλοδαποί, μετανάστες κλπ)*.
- Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι επιπτώσεις της στην Ελλάδα.
- Προστασία ατομικών δικαιωμάτων κατά την ΕΣΔΑ.
- Ρατσισμός και ξενοφοβία.
- Η χρήση βίας από αστυνομικά όργανα.
- Προϋποθέσεις σύλληψης και προσωρινής κράτησης του κατηγορουμένου σύμφωνα με το Σύνταγμα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.
- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- Κατάχρηση εξουσίας- παράβαση καθήκοντος.
- Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Θέματα ασύλου.
- Μετανάστευση, λαθρομετανάστευση στην Ελλάδα, ο ρόλος της Αστυνομίας στην αντιμετώπιση του φαινομένου.
- Η πρόληψη των βασανιστηρίων σε συνθήκες κράτησης.

Για το 4ο Εκπαιδευτικό Έτος και στο δεύτερο εξάμηνο (παρούσα φάση) υλοποιείται Πρόγραμμα πρακτικής ποινικών υποθέσεων-σύνταξης δικογραφιών για τέσσερις (4) βασικές κατηγορίες εγκλημάτων. Στο πρόγραμμα αυτό δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην τήρηση των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων (ΚΠΔ), σε συνδυασμό με την απόλυτη εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Δ) Θέματα αλλοδαπών

Η εκτενής αναφορά και ενασχόληση σας με το φαινόμενο της μετανάστευσης, όπως αποτυπώθηκε στην Έκθεσή σας για το έτος 2010, καθώς και οι διαλαμβανόμενες παρατηρήσεις σας αποτέλεσαν αντικείμενο προβληματισμού, ενδελεχούς μελέτης και διερεύνησης από πλευράς μας ώστε να επιλυθούν τα όποια προβλήματα και δυσλειτουργίες παρατηρήθηκαν από την κράτηση και την εν γένει διαχείριση των παρανόμως εισερχομένων στη χώρα μας αλλοδαπών.

Δοθείσης της ευκαιρίας στην ενότητες που ακολουθούν, θα αναφερθούμε περιληπτικά στις νέες Υπηρεσίες Πρώτης Υποδοχής και Ασύλου, που αποτελούν τους βασικούς πυλώνες της νέας μεταναστευτικής μας πολιτικής, αλλά και στη διαρκή μας προσπάθεια για την αναμόρφωση του Εθνικού Συστήματος Ασύλου και των συνθηκών κράτησης στα αστυνομικά κρατητήρια και τους χώρους κράτησης αλλοδαπών.

α) Γενικά

Το θέμα της μη νόμιμης μετανάστευσης αποτελεί πλέον ένα μείζον εθνικό ζήτημα και ως τέτοιο αντιμετωπίζεται από το Υπουργείο μας. Στο πλαίσιο δε της νέας πολιτικής μας για τη μη νόμιμη μετανάστευση, αναλαμβάνουμε τις απαραίτητες πρωτοβουλίες για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού. Ειδικότερα, λαμβάνονται μία σειρά από μέτρα, τα οποία έχουν σχεδιαστεί και στηρίζονται σε αναλύσεις κινδύνου, συμπεριλαμβανομένου και του τρόπου δράσης *(μεταναστευτικές ροές)* των μη νόμιμα διερχομένων, από τη χώρα μας, αλλοδαπών. Πρόθεσή μας είναι η αντιμετώπιση των μικτών μεταναστευτικών ροών στα σημεία εισόδου της ελληνικής επικράτειας, με τρόπο που να διασφαλίζει τόσο την ανάγκη ελέγχου των συνόρων απέναντι στην μη νόμιμη μετανάστευση, όσο και την ανάγκη παροχής προστασίας στους πρόσφυγες και στις άλλες ευπαθείς ομάδες, ώστε να διασφαλίζονται συνθήκες διαβίωσης απολύτως συμβατές με την αξία του ανθρώπου.

Συγκεκριμένα, εκπονήθηκε το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών (Αύγουστος 2010), το οποίο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και χρηματοδοτήθηκε με 230.000.000 € με πρόβλεψη τη λήψη μέτρων σε θέματα ασύλου και διαχείρισης της παράνομης μετανάστευσης, με ορίζοντα τριετίας (2011-2013), στους εξής τομείς**:**

α) Μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου.

β) Δημιουργία Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ).

γ) Προστασία ευάλωτων ομάδων.

δ) Παροχή υπηρεσιών (διερμηνεία, ιατρική και νομική συνδρομή, κοινωνικές υπηρεσίες).

ε) Ενίσχυση της πολιτικής αναγκαστικών και εθελοντικών επιστροφών υπηκόων τρίτων χωρών στις χώρες καταγωγής τους.

Τον Φεβρουάριο 2011 το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη απέστειλε επίσημο αίτημα στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Στήριξης Ασύλου (ΕΥΣΑ) για την αποστολή Ομάδων Στήριξης Ασύλου. Το σχετικό επιχειρησιακό σχέδιο υπεγράφη την 01.04.2011 και περιλαμβάνει δράσεις, οι οποίες πρέπει να υλοποιηθούν από τις ομάδες εμπειρογνωμόνων των κ-μ που θα μεταβαίνουν στην Ελλάδα προς συνδρομή των ελληνικών αρμοδίων υπηρεσιών με ορίζοντα διετίας (2011-2012). Ο ρόλος των Ομάδων αυτών είναι η παροχή τεχνικής βοήθειας και πρόταση βέλτιστων πρακτικών στις Ελληνικές Αρχές. Το Σχέδιο συνίσταται από βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες δράσεις *(εκπαίδευση, παροχή τεχνογνωσίας-εμπειρογνωμοσύνης, περαιτέρω ποιοτική αναβάθμιση της διαδικασίας)* που αφορούν στη μεταβατική περίοδο, στη νέα Υπηρεσία Ασύλου, στην Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, στη βελτίωση των υλικών συνθηκών υποδοχής *(σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης)* και στην αξιοποίηση των Ευρωπαϊκών Ταμείων *(Εξωτερικών Συνόρων, Επιστροφής και Προσφύγων).*

Επιπρόσθετα, συμμετέχουμε στα Προγράμματα που αναπτύσσει η ΕΥΣΑ στο πλαίσιο εκπλήρωσης της αποστολής της, όπως είναι πχ οι δεξαμενή εκπαιδευτών, οι πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής και η επεξεργασία αυτών κλπ.

β) Ίδρυση Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής και Υπηρεσίας Ασύλου

Με το Ν. 3907/2011 «Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη-μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις», ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από 26.01.2011, πραγματοποιείται, μεταξύ άλλων, όπως προαναφέρθηκε η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ και σε συνδυασμό με τις ισχύουσες διατάξεις του Ν. 3386/2005 ρυθμίζονται η κράτηση και η εν γένει διαχείριση των αλλοδαπών που διαβιούν παράνομα στην ελληνική επικράτεια.

Με τις επιμέρους διατάξεις αυτού, αφενός εναρμονιζόμαστε με τις επιταγές του κοινού ευρωπαϊκού δικαίου και αφετέρου διασφαλίζονται οι προϋποθέσεις, συνθήκες και υποδομές που αναβαθμίζουν το επίπεδο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με γνώμονα πάντα την ανάδειξη και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου.

Εξαιτίας της γενικής οικονομικής κατάστασης της χώρας και προκειμένου να δοθεί το χρονικό περιθώριο αντιμετώπισης των υφιστάμενων πρακτικών δυσχερειών σε διοικητικό επίπεδο, παρατάθηκε κατά έξι (6) μήνες η ημερομηνία έναρξης λειτουργίας (Ν. 4038/2012).

i. Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής

Με τον προαναφερόμενο νόμο ιδρύθηκε η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής ως αυτοτελής Υπηρεσία εντός του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, με αυτοδύναμη διοικητική οργάνωση και εξειδικευμένο πολιτικό προσωπικό.

Η νέα Υπηρεσία έχει ήδη αναλάβει την παρακολούθηση και τη λειτουργία των υφιστάμενων, εδώ και χρόνια, κέντρων σε διάφορες περιοχές της χώρας. Αναλαμβάνει, επίσης, την εξεύρεση χώρων και τη δημιουργία νέων κέντρων *(ειδικά στις περιοχές της Ηγουμενίτσας και της Αττικής σε συνεργασία με τις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις).*

Στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης προσπάθειας του Υπουργείου μας για τη βελτίωση κτιριακών υποδομών και τη διασφάλιση της υγιεινής διαμονής και προστασίας των κρατουμένων, καταρτίστηκε **«Γενικός Κανονισμός Λειτουργίας Περιφερειακών Υπηρεσιών Πρώτης Υποδοχής»** (υπ' αριθ. 7001/2/1454-η΄ από 26.01.2012 Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) ΦΕΚ 64) βάσει του οποίου καταβάλλονται συντονισμένες προσπάθειες, ώστε να επιλύονται τα προβλήματα που επισημαίνονται σε ορισμένες Υπηρεσίες και οφείλονται στην υπάρχουσα κτιριακή υποδομή, σε συνδυασμό, πολλές φορές, με τον μεγάλο αριθμό κρατουμένων. Στόχος μας είναι να υπάρξει σε όλη τη χώρα μία κατάσταση, στον τομέα αυτόν, όπως αρμόζει στον ελληνικό πολιτισμό και την ευαισθησία που έχουμε όλοι έναντι των κρατουμένων.

Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος, που αφορά στην Οργάνωση και τη Λειτουργία της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής βρίσκεται στο τελικό στάδιο επεξεργασίας του.

Τα ζητήματα αυτά αποτελούσαν μία εκκρεμότητα ετών, για την οποία δεχθήκαμε επανειλημμένως κριτική από τη διεθνή κοινότητα. Με τις επιμέρους διατάξεις αυτών διασφαλίζονται οι προϋποθέσεις, συνθήκες και υποδομές που αναβαθμίζουν το επίπεδο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με γνώμονα πάντα την ανάδειξη και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου.

Οι ανωτέρω νομοθετικές ρυθμίσεις ουσιαστικά αποτελούν την πρώτη επίσημη καταγραφή σε νομοθετικά κείμενα της λειτουργίας των Κέντρων Υποδοχής *(πρώην ΕΧΠΑ)* και του κανονισμού λειτουργίας των χώρων κράτησης που μέχρι τώρα πραγματοποιούνταν με γνώμονα τις κατά καιρούς εκδοθείσες υπηρεσιακές διαταγές.

Έχουν εκπονηθεί οι γενικές απαιτήσεις και τεχνικές προδιαγραφές για τις Περιφερειακές Υπηρεσίες Πρώτης Υποδοχής, και έχει γίνει έρευνα αγοράς για την πρώτη Περιφερειακή Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής στον Έβρο.

Υπογράφηκε το **Μνημόνιο Συνεργασίας** μεταξύ της Ελλάδας και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ – Νορβηγία, Ελβετία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν), το οποίο προβλέπει χρηματοδότηση ύψους 20.873.417 € για την ενίσχυση του τομέα Ασύλου και Μετανάστευσης. Ιδιαίτερα, για την κάλυψη άμεσων αναγκών υποδοχής αλλοδαπών και παροχής στέγης σε ευάλωτες ομάδες και ασυνόδευτους ανηλίκους, για την ενίσχυση του προγράμματος των εθελούσιων επιστροφών, καθώς και την ενίσχυση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη συνέχιση του έργου υποστήριξης των Ελληνικών

Αρχών.

ii) Δρομολογηθείσες ενέργειες για την περιοχή του Έβρου

- Παραχωρήθηκε ήδη στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη οικοπεδική έκταση (17.388 τ.μ.) που βρίσκεται παραπλεύρως της έκτασης που λειτουργεί το υφιστάμενο Κέντρο Υποδοχής και Φύλαξης λαθρομεταναστών **Φυλακίου στο Δήμο Κυπρίνου**. Η παραχωρηθείσα έκταση θα αξιοποιηθεί για τη ανέγερση νέας κτιριακής μονάδας Κέντρου Υποδοχής, καθώς και για την κατασκευή μονάδας επεξεργασίας λυμάτων μικρής κλίμακας, η οποία θα εξυπηρετεί από κοινού τις γειτνιάζουσες κτιριακές εγκαταστάσεις και προς τούτο, προτάθηκε η εξασφάλιση της πίστωσης για την εκτέλεση του έργου στο Ετήσιο Πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων έτους 2012, ύψους 5.500.000 €.
- Υπεγράφη Κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Προστασίας του Πολίτη, με την οποία ανατέθηκε στην ΚΕΔ η εξεύρεση κατάλληλων κτιριακών χώρων στην περιοχή του Βορείου Έβρου για τη στέγαση Περιφερειακής Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου και Γραφείων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού FRONTEX, καθώς και δημοσίων υπηρεσιών, που θα υποστηρίζουν το έργο αυτών *(Αστυνομική Διεύθυνση, έδρα Υπηρεσιών Συνοριακής Φύλαξης, Πυροσβεστική Υπηρεσία-Πολυδύναμο Κέντρο)*. Η απαιτούμενη δαπάνη ύψους 5 εκ. €, θα καλυφθεί από πιστώσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων *(75% ευρωπαϊκή και 25% εθνική συμμετοχή)*. Για το σκοπό αυτό προωθούνται οι διαδικασίες για την αξιοποίηση κτιριακού συγκροτήματος (εμβαδού 11.000 τ.μ.) στην περιοχή Ορεστιάδας του Νομού Έβρου *(πρώην εργοστάσιο επεξεργασίας καφέ)*.

Το πλεονέκτημα των επιλογών αυτών είναι ότι οι ανωτέρω χώροι μπορούν να αξιοποιηθούν ταχύτατα και να καλύψουν με ουσιαστικό τρόπο αυξημένες ανάγκες που αντιμετωπίζουμε, δεδομένου ότι απαιτείται μόνο η κατάλληλη εσωτερική τους διαμόρφωση.

Επιπρόσθετα, τον περασμένο Μάιο, ανακοινώσαμε τους χώρους για τη δημιουργία Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ) και Κέντρων Κράτησης Αλλοδαπών, στην Περιφέρεια Αττικής, στις περιοχές του Έβρου και του Βορείου Αιγαίου και την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα.

Εφόσον αντιμετωπισθούν με τον πιο πρόσφορο και αποτελεσματικό τρόπο οι δυσκολίες του ομολογουμένως μεγάλου εγχειρήματος, ευελπιστούμε να ενταχθούν και άλλες περιοχές της επικράτειας, που αρχικά δεν συμπεριλήφθηκαν στον αρχικό σχεδιασμό, με τρόπο που να διασφαλίζει τόσο την ανάγκη ελέγχου των συνόρων απέναντι στην παράνομη μετανάστευση όσο και την ανάγκη παροχής προστασίας στους πρόσφυγες και στις άλλες ευπαθείς ομάδες, ώστε να διασφαλίζονται συνθήκες διαβίωσης απολύτως συμβατές με την ανθρώπινη αξία.

Οι επισημάνσεις αυτές που αφορούν στα καινούργια Κέντρα Κράτησης και Πρώτης Υποδοχής και τις συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν στα υπάρχοντα Κέντρα Κράτησης, επιβάλλεται να ληφθούν υπόψη όχι μόνο από το Υπουργείο μας, αλλά και την **Τοπική Αυτοδιοίκηση** σε όλες τις περιοχές, την Περιφερειακή Διοίκηση και βεβαίως, τις τοπικές κοινωνίες, ώστε να συμβάλλουν στην υλοποίηση όλου του πλέγματος ενεργειών και δράσεων που συγκροτούν τη μεταναστευτική μας πολιτική.

Προς την κατεύθυνση αυτή γίνονται προσπάθειες με τους τοπικούς φορείς να ξεπεραστούν τα όποια προβλήματα, τονίζοντας τους τον νέο τρόπο λειτουργίας των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ) και τα οφέλη που θα προκύψουν από τη λειτουργία τους, τόσο σε τοπικό, όσο και σε εθνικό επίπεδο. Προς τούτο έχουν λάβει χώρα ορισμένες συσκέψεις για την ενημέρωση Δημάρχων τριών Δήμων στην Αττική, δεδομένου ότι τα επόμενα Κέντρα Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ) και Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών θα πρέπει να δημιουργηθούν στην Αττική.

Επισημαίνεται ότι, η προσπάθεια ουσιαστικής αντιμετώπισης του μεταναστευτικού ζητήματος δεν περιορίζεται μόνο στην αστυνομική αρμοδιότητα, αλλά απαιτείται η συμμετοχή και η συνεργασία και άλλων Υπηρεσιών συναρμόδιων Υπουργείων ως και λοιπών Φορέων (Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων κλπ) και για το λόγο αυτό, καταβάλλονται συνεχείς προσπάθειες προς ενίσχυση της συνεργασίας αυτής.

Πρέπει να γίνει κατανοητό από όλους ότι, το μεταναστευτικό ζήτημα απαιτεί συνολική και ολοκληρωμένη προσέγγιση και πρακτική αντιμετώπιση και όχι αποσπασματική. Είναι άλλωστε ευνόητο ότι, οι διαδικασίες της απέλασης και του εθελοντικού επαναπατρισμού δεν μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, όπως δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά και η Υπηρεσία του Ασύλου, εάν δεν λειτουργεί ταυτόχρονα η Υπηρεσία των Κέντρων Κράτησης και Πρώτης Υποδοχής.

Πέραν αυτών, αναζητείται κάθε πρόσφορη λύση σε χώρες με εμπειρία στις διαδικασίες υποδοχής παράνομων μεταναστών που θα μπορούσαν να συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Παράλληλα, υφίσταται συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες υποδοχής και φιλοξενίας των μεταναστών.

iii) Υπηρεσία Ασύλου

Με τον προαναφερόμενο νόμο (3907/2011) ιδρύθηκε η Υπηρεσία Ασύλου, ως αυτοτελής Υπηρεσία εντός του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, με αυτοδύναμη διοικητική οργάνωση και εξειδικευμένο πολιτικό προσωπικό.

Οι σχετικές διατάξεις προβλέπουν τη δημιουργία Κεντρικής Υπηρεσίας και Περιφερειακών Γραφείων και τη στελέχωσή τους αποκλειστικά με πολιτικό προσωπικό *(όχι αστυνομικούς)*, το οποίο θα διαθέτει στη πλειοψηφία του αυξημένα τυπικά προσόντα *(Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό)*.

Η Υπηρεσία Ασύλου θα είναι αποκλειστικά αρμόδια για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου σε α' βαθμό. Επιπλέον, συστήθηκε Ανεξάρτητη Αρχή Προσφυγών, η οποία θα είναι αρμόδια για την εξέταση σε β' βαθμό των αιτημάτων ασύλου.

Ήδη έχει έχουν οριστεί οι προϊστάμενοι της Υπηρεσίας Ασύλου και της Αρχής Προσφυγών και έχει αρχίσει η στελέχωσή τους με προσωπικό (8 υπάλληλοι, οι οποίοι ασχολούνται επί του παρόντος με τη διοικητική υποστήριξη της Υπηρεσίας). Γίνονται συνεχείς προσπάθειες για την ολοκλήρωση της στελέχωσης σε συνεργασία και με εκπρόσωπο του Task Force στην Ελλάδα.

Σε συνεργασία με την Ελληνική Αστυνομία (Διεύθυνση Πληροφορικής/ΑΕΑ) και την Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, σχεδιάζεται η Κεντρική Βάση/Εφαρμογή της Υπηρεσίας (η οποία θα είναι κοινή και για την Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής). Αναμένεται να είναι έτοιμη για χρήση περί τα μέσα Μαρτίου 2012.

Εκδόθηκε Υπουργική Απόφαση που ορίζει τα έξι (6) Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Ηράκλειο, Σάμος και Ορεστιάδα). Προκηρύχθηκε πρόσκληση ενδιαφέροντος για τη στελέχωση των εν λόγω Γραφείων.

Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος, που αφορά στη διαδικασία ασύλου βρίσκεται σε στάδιο επεξεργασίας.

γ) Εξελίξεις στη διαδικασία ασύλου

Η προσπάθεια αναμόρφωσης του Εθνικού Συστήματος Ασύλου είναι αναπόσπαστο τμήμα της ορθολογικής και αποτελεσματικής διαχείρισης του μεταναστευτικού φαινομένου με σεβασμό, πάντοτε, στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η Ελληνική Αστυνομία είναι αρμόδια για τη διαδικασία ασύλου κατά τη μεταβατική περίοδο (**ΠΔ 114/2010**) και, μέχρις έναρξης επιχειρησιακής λειτουργίας της νέας Υπηρεσίας Ασύλου του Ν. 3907/2011. Για το σκοπό αυτό και για την αντιμετώπιση των εκκρεμών υποθέσεων και τη βελτίωση της ποιότητας στη διαδικασία ασύλου, στο πλαίσιο επιτυχούς υλοποίησης του **«Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου και τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών»**, κατά το παρελθόν έτος (2011) έλαβαν χώρα οι εξής δράσεις:

- Εκδόθηκε η υπ' αριθ. 5401/1-498001 από 03.01.2011 Εγκύκλιος Διαταγή κ. Αρχηγού Ελληνικής Αστυνομίας, που αφορά στην εφαρμογή του Π.Δ. 114/2010 «Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου "σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα" (L 326/13.12.2005)».
- Τυποποιήθηκαν έντυπα που χρησιμοποιούνται στη διαδικασία ασύλου από τις αρμόδιες υπηρεσίες παραλαβής και εξέτασης μίας αίτησης, με σκοπό την καλύτερη προετοιμασία των φακέλων και την αναβάθμιση της ποιότητας της διαδικασίας σε α' βαθμό. Ειδικότερα, απεστάλησαν στις αστυνομικές Υπηρεσίες για χρήση τα εξής πρότυπα εγγράφων**:** α) αίτηση ασύλου, β) απόφαση κράτησης, γ) συνέντευξη, δ) σχέδιο εισήγησης, ε) σχέδιο απόφασης.
- Εκτυπώθηκε ενημερωτικό φυλλάδιο για αιτούντες άσυλο υπό τον τίτλο «Βασικές Πληροφορίες για τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα» σε δεκαπέντε (**15**) γλώσσες *(μαζί με την Ελληνική)*, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και τη ΜΚΟ "ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ". Το εν λόγω φυλλάδιο απεστάλη στις αρμόδιες αστυνομικές Υπηρεσίες (Δ.Α.Α., Δ.Α.Θ., Δ.Α.Α.Α., Δ.Α.Κ.Α.Θ. και Α.Δ. Χώρας), τόσο σε έντυπη όσο και σε ηλεκτρονική μορφή, προκειμένου να διανέμεται σε κρατούμενους μη νόμιμα εισερχόμενους αλλοδαπούς *(π.χ. στα Κέντρα Κράτησης)* και σε αιτούντες άσυλο.
- Ενημέρωση για τη διαδικασία του ασύλου έχει αναρτηθεί και στις ιστοσελίδες του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και της Ελληνικής Αστυνομίας (www.mocp.gr και www.astynomia.gr), υπό τη θεματική ενότητα «ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ». Στην ενότητα αυτή περιέχονται, μεταξύ άλλων, όλες οι πληροφορίες σχετικά με δικαιώματα και υποχρεώσεις, καθώς και η σχετική νομοθεσία. Οι εν λόγω πληροφορίες υπάρχουν και στην Αγγλική, Γαλλική και Αραβική γλώσσα.
- Διανεμήθηκε στις αρμόδιες αστυνομικές Υπηρεσίες (Δ.Α.Α., Δ.Α.Θ., Δ.Α.Α.Α., Δ.Α.Κ.Α.Θ. και Α.Δ. Χώρας) ενημερωτικό φυλλάδιο της ΜΚΟ "ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ", το περιεχόμενο του οποίου αφορά πληροφορίες σχετικά με την παροχή διερμηνείας στη διαδικασία ασύλου. Το φυλλάδιο αυτό είναι διαθέσιμο στους αιτούντες σε δεκαοκτώ (**18**) γλώσσες.
- Δημιουργήθηκε εκ νέου, σε συνεργασία με τη Δ/νση Πληροφορικής ΑΕΑ και την Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Βάση Δεδομένων με «**Πληροφορίες για τη διαδικασία ασύλου - Χώρες καταγωγής αιτούντων άσυλο**» στην ηλεκτρονική αλληλογραφία (**P**olice **O**n **L**ine), όπου έχουν πρόσβαση όλες οι αρμόδιες Υπηρεσίες (Δ.Α.Α., Δ.Α.Θ., Δ.Α.Α.Α., Δ.Α.Κ.Α.Θ. και Α.Δ. Χώρας) και περιλαμβάνονται θεματικές ενότητες ως ακολούθως**:** α) Υπηρεσίες Υπουργείου Εξωτερικών, β) ανήλικοι, γ) διαδικασία ασύλου–Εγκύκλιος Διαταγή και συνοδευτικά έγγραφα ΠΔ 114/2010, δ) διερμηνεία, ε) ειδικά ζητήματα, στ) νομοθεσία, ζ) νομολογία Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η) νομολογία Συμβουλίου της Επικρατείας, θ) εκθέσεις για χώρες καταγωγής (στην Ελληνική και Αγγλική γλώσσα).
- Επιπρόσθετα, η Ύπατη Αρμοστεία έχει δημιουργήσει Γραφείο Τεκμηρίωσης, στο οποίο μπορούν να υποβάλλουν συγκεκριμένα ερωτήματα αρμόδιοι υπάλληλοι των ως άνω Υπηρεσιών.
- Δημιουργήθηκε εφαρμογή σε συνεργασία με τη Δ/νση Πληροφορικής ΑΕΑ στο Police On Line υπό τον τίτλο «**Συνεντεύξεις ασύλου**», στην οποία καθορίζονται οι ημερομηνίες συνέντευξης από τις Αρχές Εξέτασης και τις Αρχές Παραλαβής.
- Εκπαιδεύθηκε το αστυνομικό προσωπικό από Υπηρεσίες παραλαβής και Εξέτασης αιτημάτων ασύλου, οι Πρόεδροι, τα μέλη και οι Γραμματείες των Επιτροπών Προσφυγών, καθώς και το προσωπικό του Τμήματος Ασύλου της Δ/νσης Αλλοδαπών ΑΕΑ, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, μέσω Σεμιναρίων που διεξάχθηκαν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Συνολικά έγιναν (6) εκπαιδευτικά σεμινάρια. Οι θεματικές ενότητες αφορούσαν στις διαδικασίες και κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων και στη βελτίωση των εισηγήσεων και των πρωτοβάθμιων αποφάσεων ασύλου.
- Χρησιμοποιούνται διερμηνείς της ΜΚΟ "ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ" για την κάλυψη των αναγκών στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής, στο Τμήμα Ασφαλείας Αερολιμένα Αθηνών και τις Επιτροπές Προσφυγών. Αύξηση του αριθμού των χρησιμοποιούμενων γλωσσών διερμηνείας. Επιπρόσθετα, διερμηνεία παρέχεται και στις Υπηρεσίες Θεσσαλονίκης, Αχαΐας, Λέσβου, Χίου, Σάμου, Λέρου, Ρόδου. Επεκτάθηκε η συνεργασία και σε άλλες Αστυνομικές Υπηρεσίες, όπου υφίσταται η ανάγκη χρήσης πιστοποιημένων διερμηνέων για τη διαδικασία. Αξιοποιείται το Σύστημα της Τηλεδιάσκεψης για τη διερμηνεία με τη συνεργασία της ΜΚΟ "ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ" και τοποθέτηση σχετικού εξοπλισμού στις Αστυνομικές Διευθύνσεις Ορεστιάδας, Σάμου, Χίου, Λέσβου, την Υποδ/νση Ασφαλείας Ρόδου και στο Α.Τ. Λέρου.
- Συστήθηκαν και λειτουργούν δέκα (**10**) Επιτροπές Προσφυγών, δυνάμει της υπ' αριθ. 5401/3-505533 από 07.11.2011 Απόφασης του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη (ΦΕΚ ΥΟΔΔ 385). Οι έξι (**6**) από αυτές είναι οι Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 32 του ΠΔ 114/2010, οι οποίες αποφαίνονται επί εκκρεμών προσφυγών παρελθόντων ετών (Backlog) και τέσσερις (**4**) από αυτές είναι οι Επιτροπές Προσφυγών του άρθρου 26 του ΠΔ 114/2010, οι οποίες αποφαίνονται επί προσφυγών που υποβλήθηκαν μετά την 22.11.2010.
- Για την εκκαθάριση των εκκρεμών προσφυγών παρελθόντων ετών (προ της 22.11.2010 που τέθηκε σε ισχύ το ΠΔ 114/2010), αρχικά αξιολογήθηκαν τα αποτελέσματα της μελέτης που έγινε από εμπειρογνώμονες που έστειλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2010 στη χώρα μας και οι προτάσεις της Ύπατης Αρμοστείας ΟΗΕ για τους Πρό-

σφυγες. Οι εν λόγω εκκρεμείς υποθέσεις κατηγοριοποιούνται ως εξής:

I) Εκκρεμείς προσφυγές του ΠΔ 61/1999, για τις οποίες είχε συνταχθεί γνωμοδότηση των αρμοδίων Επιτροπών. Απαιτείται η σύνταξη της απόφασης και υπογραφή αυτής από την αρμόδια Αρχή (Γενικός Γραμματέας ή Υπουργός).

II) Εκκρεμείς προσφυγές του ΠΔ 90/2008.

III) Υποθέσεις για τις οποίες οι αιτούντες παραιτήθηκαν από τη διαδικασία ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας εντός ανατρεπτικής προθεσμίας τριών (3) μηνών, αρχόμενης αυτής από 22.11.2010.

IV) Υποθέσεις οι οποίες επεστράφησαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας λόγω ακύρωσης της δευτεροβάθμιας απόφασης.

- Με τις απαραίτητες υπηρεσιακές ενέργειες για την ταυτοποίηση των ενεργών υποθέσεων και την έναρξη εξέτασης υποθέσεων από τις Ειδικές Επιτροπές Προσφυγών του άρθρου 32 του ΠΔ 114/2010, οι εκκρεμείς υποθέσεις β' βαθμού στο τέλος του 2011 μειώθηκαν από (**47.155**) σε (**29.807**) και αφορούν στις **κατηγορίες ΙΙ, ΙΙΙ και IV**. Οι εκκρεμείς υποθέσεις της **κατηγορίας Ι** μειώθηκαν από (**2.000**) σε (**1.823**).
- Για την ελάττωση των εκκρεμών υποθέσεων σε α' βαθμό και την καλύτερη διαχείριση, τοποθετήθηκαν στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής επιπλέον βαθμοφόροι-εξεταστές (συνολικά 20) και θα λαμβάνονται συνεντεύξεις και το απόγευμα.
- Μεταφράσθηκαν ανακοινώσεις σχετικά με τις διαδικαστικές λεπτομέρειες που αφορούν στην πρόσβαση των αιτούντων στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες και τη ΜΚΟ "ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ". Οι ανακοινώσεις, οι οποίες μεταφράσθηκαν σε δεκατρείς (13) γλώσσες, θα αναρτηθούν σε Πίνακες έξωθεν της Δ/νσης Αλλοδαπών Αττικής.
- Μεταφράσθηκε το Υπηρεσιακό Σημείωμα σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες και τη ΜΚΟ "ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ" (14 γλώσσες), που αφορά στα δικαιώματα κρατουμένων αλλοδαπών που έχουν υποβάλλει αιτήσεις ασύλου και αφήνονται ελεύθεροι, τη βελτίωση της περαιτέρω μεταχείρισής τους και πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου.
- Τα ταξιδιωτικά έγγραφα που χορηγούνται σε δικαιούχους διεθνούς προστασίας και αιτούντες άσυλο, κατ' εφαρμογή του ΠΔ 96/2008, καθώς και αυτά που χορηγούνται σε ανιθαγενείς (Σύμβαση της Ν. Υόρκης του 1954), εκδίδονται με διαδικασία παρόμοια με αυτή των διαβατηρίων που εκδίδονται για Έλληνες πολίτες, με όλα τα προβλεπόμενα χαρακτηριστικά ασφαλείας, από τη Δ/νση Διαβατηρίων ΑΕΑ, έπειτα από έγκριση της Υπηρεσίας μας. Η διαδικασία παραλαβής των απαραίτητων δικαιολογητικών γίνεται, για την περιοχή της Αττικής, από τη Δ/νση Αλλοδαπών Αττικής, ενώ για τη λοιπή Ελλάδα από τα Γραφεία Διαβατηρίων, στα οποία παραπέμπονται οι δικαιούχοι αλλοδαποί από τις αρμόδιες Υπηρεσίες έκαστης Αστυνομικής Διεύθυνσης.
- Επιπρόσθετα, με τη συνεργασία της Δ/νση Διαβατηρίων ΑΕΑ και της Διεύθυνση Πληροφορικής ΑΕΑ, αναπτύσσεται σχετική εφαρμογή για την καταχώριση των απολεσθέντων/κλαπέντων ταξιδιωτικών εγγράφων.

Πίνακες στατιστικών στοιχείων ασύλου

Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Αιτήσεις	9.050	12.267	25.113	19.884	15.928	10.273	9.311
Απορρίψεις	4.585	10.414	20.684	22.188	14.190	3.353	9.175
Άσυλο	39	64	140	358	36	95	240
Επικουρική προστασία	-	-	-	17	104	35	165
Ανθρωπιστικό	85	129	75	38	26	35	182

Α΄ Βαθμός	2011	Β' Βαθμός	2011
Αιτήσεις ασύλου που υποβλήθηκαν	9.311	Προσφυγές που υποβλήθηκαν	5.981
*Αιτήματα που εξετάστηκαν σε α' βαθμό	8.685	** Αιτήματα που εξετάστηκαν σε β' βαθμό	1.007
Καθεστώς πρόσφυγα	44	Καθεστώς πρόσφυγα	196
Ποσοστό αναγνώρισης προσφυγικού καθεστώτος	0,51%	Ποσοστό αναγνώρισης προσφυγικού καθεστώτος	19,46%
Επικουρική προστασία	87	Επικουρική προστασία	78
Ποσοστό αναγνώρισης	1,00%	Ποσοστό αναγνώρισης	7,75%
επικουρικής προστασίας		επικουρικής προστασίας	
Ανθρωπιστικό καθεστώς	47	Ανθρωπιστικό καθεστώς	135
Ποσοστό αναγνώρισης ανθρωπιστικού καθεστώτος	0,54%	Ποσοστό αναγνώρισης ανθρωπιστικού καθεστώτος	13,41%
* Εκκρεμότητες σε α' βαθμό	7.093	*** Εκκρεμότητες σε β' βαθμό	5.445
*Αφορά και αιτήσεις προηγούμενων ετών (Εκκρεμότητες στο τέλος του 2010: 8.265)			
**Αφορά και προσφυγές προηγούμενων ετών			
*** Εκκρεμείς προσφυγές μετά την εφαρμογή του ΠΔ 114/2010			
Εκκρεμείς προσφυγές (Backlog): 29.807			
Εκκρεμείς προσφυγές (ΠΔ 61/1999): 1.823 προς σύνταξη			

Εκκρεμείς προσφυγές (ΠΔ 61/1999): 1.823 προς σύνταξη

Επιτροπή	Προσκ/ λήθηκαν	Εξετ/ άσθηκαν	Απορ/ ρίψεις	Άσυλο	Επικ/ ρική	Ανθρωπ/ ιστικό	Παρ/ σεις	Διακ/ οπές	Απόρριψη Εκπρ/σμων	Έγκριση Εκπρ/σμων
1η Ειδική	595	203	25	87	27	57	30	182	0	18
2η Ειδική	577	134	3	46	23	32	21	266	0	10
3η Ειδική	511	147	9	42	20	33	35	206	0	5
4η Ειδική	61	35	0	10	0	0	29	7	0	0
5η Ειδική	46	16	0	0	0	0	14	12	0	0
6η Ειδική	60	30	0	0	0	0	1	9	0	0
Σύνολο Ειδικών	**1.850**	**565**	**37**	**185**	**70**	**122**	**130**	**682**	**0**	**33**
1η Επιτροπή	485	231	147	4	3	3	9	78	1	0
2η Επιτροπή	555	185	130	7	5	10	0	115	0	0
3η Επιτροπή	45	11	2	0	0	0	0	11	0	0
4η Επιτροπή	45	15	0	0	0	0	1	13	0	0
Σύνολο Απλών	**1.130**	**442**	**277**	**11**	**8**	**13**	**10**	**217**	**1**	**0**
Αποφάσεις ΠΔ 61/1999	0	0	177	0	0	0	0	0	0	0
Γενικό Σύνολο Επιτροπών	**2.980**	**1.007**	**491**	**196**	**78**	**135**	**140**	**899**	**1**	**33**

δ) Υποδοχή, διαχείριση, απομάκρυνση, συνθήκες κράτησης σε αστυνομικά κρατητήρια και χώρους κράτησης αλλοδαπών. Αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τις ελλείψεις χώρων κράτησης στις κτιριακές εγκαταστάσεις της Ελληνικής Αστυνομίας

i) Υποδοχή-διαχείριση-απομάκρυνση

Η Ελληνική Αστυνομία έχει προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για τη βελτίωση και καλύτερη διαχείριση του επαναπατρισμού των παρανόμως διαβιούντων στη χώρα μας αλλοδαπών (απέλαση-επιστροφή-επαναπροώθηση). Παρ' όλα αυτά κάποια από τα χρόνια προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται. Ειδικότερα:

- Αντιμετωπίσθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό οι δυσκολίες στον προσδιορισμό της πραγματικής υπηκοότητας των παρανόμων μεταναστών.
- Για μία ακόμη χρονιά, δεν υπήρξε ο επιθυμητός βαθμός συνεργασίας των χωρών προέλευσης των μη νομίμων μεταναστών στον προσδιορισμό της υπηκοότητάς τους, κωλυσιεργία στην έκδοση (έγκαιρα) ταξιδιωτικών εγγράφων και μη αναγνώριση των L.P. που εκδίδουμε για την απέλαση όσων δεν κατέχουν ταξιδιωτικά έγγραφα, σύμφωνα με τα κοινοτικά πρότυπα.
- Παράλληλα, οι δυσκολίες των παρελθόντων ετών λόγω έλλειψης προηγούμενης εκπαίδευσης και εμπειρίας στον τομέα της ταυτοποίησης της πραγματικής υπηκοότητας των παρανόμων μεταναστών που συνελήφθησαν άρχισαν να ξεπερνιούνται προς τα τέλη του παρελθόντος *(φθινόπωρο)*, οπότε και εφαρμόστηκε και υλοποιήθηκε σε συνεργασία με τη Frontex δεξαμενή πυρήνα ελλήνων εκπαιδευτών, οι οποίοι εν συνεχεία εκπαίδευσαν αστυνομικούς μας στα Τμήματα Συνοριακής Φύλαξης του Έβρου, σε πρώτη φάση. Η προσπάθεια αυτή θα συνεχιστεί και το 2012, με μοναδικό σκοπό να καταστούμε αυτάρκεις στον τομέα αυτό (ταυτοποίησης-screening), σύμφωνα με τα κοινοτικά πρότυπα.
- Ευάλωτες ομάδες: Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας παρακολουθεί με προσοχή το σοβαρό θέμα της μεταχείρισης των ευάλωτων ομάδων (πχ γυναίκες, μονογονεϊκές οικογένειες, ηλικιωμένοι) και ιδιαιτέρως των ανηλίκων προσφύγων (εφαρμόζοντας τις διατάξεις του Ν. 3907/2011 με τον οποίο προσαρμόστηκε η ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ), το οποίο αποτελεί για τις Υπηρεσίες μας αντικείμενο ιδιαίτερης μέριμνας και, στα πλαίσια του κοινωνικού ρόλου και της αποστολής που επιτελούν, αντιμετωπίζεται με ευαισθησία και προσοχή, ώστε να παρέχεται ο απαιτούμενος βαθμός προστασίας.

Αρχικά ο πρώτος διαχωρισμός γίνεται από αστυνομικό κλιμάκιο. Ιδιαίτερη σημασία δίδεται στην εκπαίδευση των αστυνομικών αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ευάλωτες ομάδες.

Για το σκοπό αυτό διενεργούνται ετησίως εκπαιδευτικά σεμινάρια συγχρηματοδοτούμενα από το Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων και Επιστροφών. Στη συνέχεια εξετάζονται από κλιμάκια του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης και από επιστημονικό προσωπικό (ψυχολόγους-κοινωνικούς λειτουργούς) που έχουν προσληφθεί από την Ελληνική Αστυνομία (δράσεις του Ταμείου Επιστροφών – Α΄ και Β΄ Φάση), προκειμένου καλυφθούν οι τεράστιες ανάγκες που προκύπτουν σε καθημερινή βάση στην περιοχή του Έβρου.

Αναφορικά με τον καθορισμό της ανηλικότητας γνωρίζεται ότι αυτή διαπιστώνεται κατόπιν συνέντευξης με εξειδικευμένο προς τούτο προσωπικό σε συνεργασία με ιατρούς όπου δραστηριοποιούνται σε αστυνομικά κρατητήρια και

σε συνεργασία με ΜΚΟ.

ii) Κράτηση αλλοδαπών

Για τα θέματα της παράνομης μετανάστευσης υφίσταται νομοθετικό πλαίσιο πλήρως εναρμονισμένο με την κοινοτική νομοθεσία.

Ειδικότερα, μετά την κατάργηση του άρθρου 48 παρ. 1 του Ν.3772/2009 (ΦΕΚ Α' 112) με το Ν. 3938/2011, η κράτηση των παράνομα εισερχομένων και διαβιούντων στη χώρα μας αλλοδαπών προβλέπεται σε ειδικές διατάξεις στους Νόμους 3907/2011 και 3386/2005. Συγκεκριμένα:

- **Νόμος 3907/2011:**
  - Ως γνωστόν με το Ν. 3907/2011 (Κεφ. Γ) ενσωματώθηκε η Οδηγία 2008/115/ΕΚ[1] «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κ-μ για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.
  - Στο άρθρο 30 παρ. 1 του Νόμου (άρθρο 15 της Οδηγίας) προβλέπεται ότι οι υπήκοοι τρίτης χώρας που υπόκεινται σε διαδικασίες επιστροφής, τίθενται υπό κράτηση για την προετοιμασία της επιστροφής και τη διεκπεραίωση της διαδικασίας απομάκρυνσης, μόνο εάν στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν δύνανται να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά αλλά επαρκή και λιγότερο επαχθή μέτρα (πχ χρηματική ποινή εγγύηση, υποχρέωση παραμονής σε ορισμένο μέρος κλπ).
  - Η κράτηση επιβάλλεται και διατηρείται για το απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα διεκπεραίωσης της διαδικασίας απομάκρυνσης, η οποία εξελίσσεται και εκτελείται με τη δέουσα επιμέλεια.
  - Η κράτηση συνεχίζεται για το χρονικό διάστημα και είναι αναγκαία για να διασφαλισθεί η επιτυχής απομάκρυνση (παρ. 5).
  - Το ανώτατο όριο κράτησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το εξάμηνο, το οποίο μπορεί να παραταθεί μέχρι τους δώδεκα (12) μήνες στις περιπτώσει παρά τις εύλογες προσπάθειες των αρμοδίων υπηρεσιών εάν ο υπήκοος της τρίτης χώρας αρνείται να συνεργασθεί ή καθυστερεί η λήψη των αναγκαίων εγγράφων από τρίτες χώρες.
  - Σε κάθε περίπτωση η συνδρομή των προϋποθέσεων της κράτησης επανεξετάζεται αυτεπαγγέλτως, ανά τρίμηνο, από το όργανο που εξέδωσε την απόφαση κράτησης.

Σε περίπτωση παράτασης της διάρκειας της κράτησης, οι σχετικές αποφάσεις διαβιβάζονται στον Πρόεδρο ή του υπ' αυτού οριζόμενο Πρωτοδίκη του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου ο οποίος κρίνει για τη νομιμότητα της παράτασης της κράτησης και εκδίδει παραχρήμα την απόφασή του την οποία διατυπώνει συνοπτικούς σε τηρούμενο πρακτικό, αντίγραφο του οποίου διαβιβάζει αμέσως στην αρμόδια Αστυνομική Αρχή.

Κατά συνέπεια η καθιέρωση του δικαστικού ελέγχου μετά τη συμπλήρωση του τριμήνου καθιερώνεται από τον ίδιο το Νόμο.

- **Νόμος 3386/2005:** Με τον προαναφερόμενο νόμο η κράτηση των παράνομα εισερχομένων στη χώρα μας αλλοδαπών ρυθμίζεται στις διατάξεις του άρθρου 76 αυτού σύμφωνα με τις οποίες εφόσον εκδοθεί απόφαση απέλασης, η κράτηση συνεχίζεται ως την εκτέλεση της απέλασης, σε καμία όμως περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες *(6 + 6 μήνες)*.

1. Η Ελλάδα είναι από τις πρώτες χώρες που ενσωμάτωσε την εν λόγω οδηγία.

Σε κάθε περίπτωση επισημαίνεται ότι επιχειρησιακός σκοπός μας είναι η ολοκλήρωση των σχετικών διοικητικών διαδικασιών, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, σε σύντομο χρονικό διάστημα και η επικέντρωση των προσπαθειών μας σε περιπτώσεις αλλοδαπών που δύναται να επαναπατρισθούν.

- **Κράτηση αιτούντων άσυλο:** βάσει της εθνικής μας νομοθεσίας (ΠΔ 114/2010, Ν. 3907/2011) γνωρίζεται ότι αυτή επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση όπου συντρέχει ένας από τους κατωτέρω λόγους:

  α) Δεν φέρει ή έχει καταστρέψει τα ταξιδιωτικά του έγγραφα και είναι αναγκαίο να διαπιστωθεί η ταυτότητα του, οι συνθήκες εισόδου και τα πραγματικά στοιχεία προέλευσης ταυ, ιδίως στις περιπτώσεις μαζικών αφίξεων παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών.

  β) Συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη για λόγους που αναλύονται ειδικώς στην απόφαση κράτησης.

  γ) Κρίνεται αναγκαία για την ταχεία και αποτελεσματική εξέταση του αιτήματος.

  Η κράτηση διαρκεί για το απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα. Οι αιτούντες που κρατούνται έχουν πρόσβαση σε δικαστική προστασία.

  Για να αντιμετωπισθεί το θέμα της περαιτέρω αποτελεσματικής τους καταγραφής, όταν αφήνονται ελεύθεροι, μεταφράσθηκε το Υπηρεσιακό Σημείωμα σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες και τη ΜΚΟ "ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ" (14 γλώσσες), το οποίο αφορά στα δικαιώματα κρατουμένων αλλοδαπών που έχουν υποβάλλει αιτήσεις ασύλου.

- **Δικαστικές φυλακές**: Η μεταφορά προφυλακισμένων κρατουμένων στις δικαστικές φυλακές, για την οποία έχουμε δεχθεί επανειλημμένα την κριτική από τους Διεθνείς Οργανισμούς, ανθρωπιστικές οργανώσεις κ.α. δεν οφείλεται σε αργοπορία των Υπηρεσιών μας, αλλά σε προβλήματα που παρουσιάζονται στις μεταγωγές-παραλαβή των ποινικών κρατουμένων από τα Σωφρονιστικά Καταστήματα για λόγους πληρότητας.

  Το ως άνω πρόβλημα είναι υπαρκτό, δημιουργώντας σημαντικές παρενέργειες στην εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών και θα επιλυθούν μόνο με την άμεση παραλαβή των ποινικών κρατουμένων από τις Δικαστικές Φυλακές.

  Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ. 6 του ΠΔ 141/1991, τα αστυνομικά κρατητήρια είναι χώροι βραχείας κράτησης στα οποία δεν επιτρέπεται η κράτηση υποδίκων ή καταδίκων που προορίζονται για σωφρονιστικό κατάστημα, με εξαίρεση τον απολύτως αναγκαίο πριν τη μεταγωγή τους χρόνο και εφόσον δεν είναι δυνατή η απευθείας παράδοσή τους σε αυτό.

  Λύση στα εν λόγω προβλήματα που εγείρονται από την κράτηση, για βραχύ χρονικό διάστημα, των προφυλακισμένων κρατουμένων στα αστυνομικά κρατητήρια, αναμένεται να δοθούν από τα μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα καταστήματα κράτησης, όπως του πρόσφατου Ν. 4043/2012 «Μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα καταστήματα κράτησης και άλλες διατάξεις».

- **Πρόβλεψη συνθηκών υποδοχής και εγγυήσεις**: Η παρουσία **δικηγόρου** είναι θεσμοθετημένη σε κάθε στάδιο της ποινικής και διοικητικής διαδικασίας, βάσει των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας.

Η επικοινωνία με τους συνηγόρους γίνεται ανελλιπώς όλες τις ημέρες τις εβδομάδος. Οι κρατούμενοι για απέλαση αλλοδαποί έχουν δικαίωμα νομικής συνδρομής, καθώς και δικαστικής προστασίας στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, προκειμένου να εξετασθεί το νόμιμο ή μη της κράτησής τους.

Καθορισμένοι εκπρόσωποι του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) έχουν καθημερινή πρόσβαση σε όλους τους χώρους κράτησης και επικοινωνία με τους λαθρομετανάστες, για την παροχή νομικής βοήθειας, προκειμένου να εξασφαλισθεί η πρόσβαση των κρατουμένων στη διαδικασία ασύλου και να μπορέσουν να εκπροσωπηθούν κατά τη διάρκεια της εξέτασης του αιτήματος τους.

Σημειώνεται πως το ίδιο συμβαίνει και με εκπροσώπους άλλων φορέων που ασχολούνται με το θέμα της μετανάστευσης, όπως η Ύπατη Αρμοστεία και άλλες ΜΚΟ. Σε όλους τους συλληφθέντες επιδίδεται πληροφοριακό δελτίο, μέσω του οποίου ενημερώνονται για τα δικαιώματα τους, τόσο για την κράτηση όσο και τη διαδικασία ασύλου.

Η παρουσία διερμηνέα είναι και αυτή θεσμοθετημένη και γίνονται προσπάθειες να καλύπτονται οι ανάγκες διερμηνείας σε όλες τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες, με διορισμένους διερμηνείς από το Ελληνικό Κράτος και διερμηνείς ΜΚΟ.
Στα ετήσια προγράμματα 2009-2010-2011-2012 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφής υλοποιήθηκαν, υλοποιούνται και θα υλοποιηθούν δράσεις που αφορούν την απασχόληση διερμηνέων για την πληροφόρηση των κρατουμένων σε μία γλώσσα που καταλαβαίνουν. Επίσης στα ετήσια προγράμματα 2011 και 2012 έχουν προβλεφθεί δράσεις ώστε να έχουν οι κρατούμενοι πρόσβαση σε νομική συνδρομή.

Με τη δημιουργία των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ) και των Κέντρων Κράτησης Αλλοδαπών (Ν. 3907/2011) θα επιλυθεί το μείζον πρόβλημα για τη χώρα μας, που είναι η δημιουργία νέων πρότυπων ως προς τις συνθήκες κράτησης Κέντρων, ικανών να αυξήσουν σημαντικά τη χωρητικότητα σε θέσεις αλλοδαπών, για τους οποίους εκκρεμεί έκδοση διοικητικής ή δικαστικής επιστροφής και να διασφαλίσουν το απαραίτητο επίπεδο συνθηκών στους εκεί φιλοξενούμενους και κρατουμένους.

Θεωρούμε ότι, η αποτελεσματική λειτουργία αυτής της Νέας Υπηρεσίας και των διαδικασιών πρώτης υποδοχής, είναι η βασική προϋπόθεση για την εμπέδωση κλίματος ασφάλειας στην ελληνική κοινωνία και ένα ουσιαστικό βήμα για την αντιμετώπιση των παράνομων μεταναστευτικών ροών προς τη χώρα μας.

iii) Συνθήκες κράτησης σε αστυνομικά κρατητήρια και χώρους κράτησης αλλοδαπών

Οι συλληφθέντες αλλοδαποί που εισέρχονται παράνομα στη χώρα μας, επαναπροωθούνται στη χώρα καταγωγής τους, μέσω βορείων συνόρων της χώρας μας, κυρίως Αλβανοί, ενώ για τους συλληφθέντες στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα με τηη Τουρκία, υποβάλλονται αιτήματα επανεισδοχής, προκειμένου να επιστρέψουν στην εν λόγω χώρα, στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου Επανεισδοχής που έχει υπογραφεί για το σκοπό αυτό.

Επισημαίνεται ότι, κατά κανόνα και μέχρι να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες απομάκρυνσης τους κρατούνται στους πρώην Ειδικούς Χώρους Παραμονής (ΕΧΠΑ), καθώς και σε αστυνομικά κρατητήρια. Σε περίπτωση όμως, που η απομάκρυνση τους από τη χώρα (μέσω της διαδικασίας της απέλασης-επιστροφής ή της επαναπροώθησης) δεν είναι εφικτή, λόγω αντιμετώπισης εξαιρετικών δυσκολιών, όπως η αναγνώριση-διαπίστωση της υπηκοότητας τους, η απροθυμία συνεργασίας των εδώ Προξενικών Αρχών για την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων, η εμπόλεμη κατάσταση που επικρατεί στις χώρες καταγωγής τους, καθώς και μία σειρά από άλλους επιμέρους παράγοντες, εκδίδονται <u>αποφάσεις επιστροφής</u> χωρίς κράτηση.

Επιπλέον, γίνεται ειδική μνεία ότι ενημερώνονται στη γλώσσα τους ή γλώσσα που κατανοούν, ότι τους παρέχεται η δυνατότητα εντός της ταχθείσας προς οικειοθελή αναχώρηση προθεσμίας (χορηγείται αυτοδικαίως), η οποία κυμαίνεται μεταξύ επτά (7) και τριάντα (30) ημερών, προκειμένου να αναχωρήσουν μόνοι τους από τη χώρα, στη χώρα τους ή σε χώρα της αρεσκείας τους.

Σε ό,τι αφορά αλλοδαπούς δε που συλλαμβάνονται στα σύνορα της χώρας μας, γνωρίζεται ότι αυτοί κρατούνται το απολύτως απαραίτητο χρονικό διάστημα ώστε να ολοκληρωθούν οι απαραίτητες υπηρεσιακές διαδικασίες (ταυτοποίηση, καταγραφή, δακτυλοσκόπηση, φωτογράφιση) και εν συνεχεία εκδίδονται <u>αποφάσεις απέλασης</u> χωρίς κράτηση, προκειμένου να αναχωρήσουν εντός της ταχθείσας προς οικειοθελή αναχώρηση προθεσμίας από τη χώρα, στη χώρα τους ή σε χώρα της αρεσκείας τους. Εκτός των αλλοδαπών που παραδίδονται στις Αρχές της γείτονος χώρας *(Τουρκία)* βάση του υφιστάμενου Πρωτοκόλλου Επανεισδοχής, οι υπόλοιποι αλλοδαποί για τους οποίους είναι εφικτός ο επαναπατρισμός τους μεταφέρονται στην Δ/νση Αλλοδαπών Αττικής ώστε να ολοκληρωθούν οι σχετικές διαδικασίες απομακρύνσεώς τους.

iv) Αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τις ελλείψεις χώρων κράτησης στις κτιριακές εγκαταστάσεις της Ελληνικής Αστυνομίας

Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας έχει ήδη προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τις ελλείψεις χώρων κράτησης στις κτιριακές εγκαταστάσεις της Ελληνικής Αστυνομίας. Αναλήφθηκαν και συγκεκριμένες νομοθετικές πρωτοβουλίες, για την ουσιαστική αναμόρφωση και βελτίωση των υφιστάμενων δομών κράτησης και την τροποποίηση της εθνικής διαδικασίας ασύλου, με τη δημιουργία σύγχρονων και μόνιμων δομών, προκειμένου να ανταποκρίνονται με επάρκεια, όχι μόνο στις απαιτήσεις του παρόντος, που αφορούν στις μεταναστευτικές ροές, αλλά να καλύπτουν και τις διαφαινόμενες ανάγκες που θα ανακύψουν προϊόντος του χρόνου, κατά τρόπο που διασφαλίζει τα δικαιώματα των εν γένει φιλοξενούμενων στους χώρους αυτούς, όπως αρμόζει σε μία χώρα πολιτισμένη, με ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Οι καινοτομίες αυτές, σε συνδυασμό με τις πολιτικές κράτησης και το πλέγμα των μέτρων, που περιλαμβάνει η μεταναστευτική μας πολιτική, εκτιμάται, βάσιμα, ότι θα δώσουν ουσιαστικές λύσεις στα χρονίζοντα προβλήματα.

Στο Ετήσιο Πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων έτους 2011 (λήξη 30.06.2013) έχει εξασφαλιστεί πίστωση (ύψους 3.000.000 €) για δράσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση του εν λόγω Ελληνικού Σχεδίου Δράσης για τη μετανάστευση (Action Plan). Τα έργα και ο ακριβής προϋπολογισμός θα εξειδικευτεί με τη χωροθέτηση των ανωτέρω υποδομών, οι διαδικασίες των οποίων βρίσκονται σε εξέλιξη (ανέγερση-διαμόρφωση Κέντρων Κράτησης και Κέντρων Πρώτης Υποδοχής).

Στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης προσπάθειας για τη βελτίωση των κτιριακών υποδομών και τη διασφάλιση της υγιεινής διαμονής και προστασίας των κρατουμένων, έχει καταρτιστεί Τεχνική Περιγραφή των χώρων κράτησης, βάσει της οποίας κατασκευάζονται-ανακατασκευάζονται οι χώροι κράτησης των Αστυνομικών Υπηρεσιών, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, και των οδηγιών της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας. Με γνώμονα τη βελτίωση των κτιριακών υποδομών των Υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας υλοποιούνται έργα είτε μέσω Π.Δ.Ε., είτε μέσω Σ.Δ.Ι.Τ. που αφορούν ανεγέρσεις νέων σύγχρονων κτιρίων που διαθέτουν τους πλέον κατάλληλους χώρους κράτησης που έχει ως αποτέλεσμα να καλύπτονται πλήρως τόσο οι εργασιακές ανάγκες του προσωπικού όσο και οι ανά-

γκες προσερχόμενων πολιτών, ενώ παρέχουν ανθρώπινες συνθήκες κράτησης στους κρατούμενους στις Υπηρεσίες αυτές.

Το παρελθόν έτος (2011) αντιμετωπίστηκαν τα άμεσα προβλήματα τεχνικής φύσεως που σχετίζονταν με τις υπάρχουσες κτιριακές εγκαταστάσεις της Ελληνικής Αστυνομίας, στους πρώην ΕΧΠΑ Φυλακίου Ορεστιάδας και Βέννας Ροδόπης, καθώς και στα υφιστάμενα Τμήματα Συνοριακής Φύλαξης (ΤΣΦ) της περιοχής του Έβρου.[2] Επίσης, έχουν δρομολογηθεί επιπρόσθετες βελτιώσεις τεχνικής φύσεως στις προαναφερόμενες εγκαταστάσεις, αλλά και έχουν αναληφθεί συγκεκριμένες δράσεις που έχουν σχεδιαστεί προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι μεταναστευτικές ροές των παρανόμων μεταναστών στην εν λόγω περιοχή και να βελτιωθούν έτι περαιτέρω οι συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων αλλοδαπών. Η πραγματοποίηση των βελτιωτικών εργασιών που αφορούν τους ήδη υπάρχοντες χώρους κράτησης εκτελούνται κατά το δυνατόν άμεσα, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων, με την προϋπόθεση ότι το κτίριο επιτρέπει τη δυνατότητα παρέμβασης, ενώ, στην περίπτωση που το οίκημα είναι μισθωμένο, απαιτείται η συναίνεση του ιδιοκτήτη για την εκτέλεση εργασιών. Σε όλες τις νέες μισθώσεις που συνάπτονται, τίθεται πλέον ως όρος η κατασκευή κατάλληλων χώρων κράτησης. Ειδικότερα**:**

- Την 23.01.2012 υπεγράφη η σχετική σύμβαση (ύψους 437.987 €) μέσω του Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων που αφορά το κόστος επισκευής-ανακαίνισης-αναμόρφωσης (ελαιοχρωματισμοί, ανακαίνιση χώρων υγιεινής, τοποθέτηση μεταλλικών κρεβατιών) των χώρων κράτησης του ΤΣΦ Σουφλίου (32 κλίνες), Κυπρίνου Ορεστιάδας (Φυλάκιο Έβρου) (378 κλίνες) και Τυχερού (76 κλίνες) αντίστοιχα. Οι εργασίες θα ολοκληρωθούν εντός τεσσάρων (4) μηνών από την προαναφερόμενη ημερομηνία.
- ΤΣΦ Σουφλίου: Πραγματοποιήθηκαν εργασίες συντήρησης καυστήρα, θερμοσίφωνα, αντικατάστασης λαμπτήρων και μπαταριών στις τουαλέτες, επισκευή παραθύρων και κεντρικής πόρτας των χώρων κράτησης καθώς και των κιγκλιδωμάτων.
- ΤΣΦ Τυχερού: Πραγματοποιήθηκαν εργασίες στους χώρους κράτησης, ήτοι βάψιμο εσωτερικά και εξωτερικά, αντικατάσταση θερμοσίφωνων, τοποθέτηση επιπρόσθετων κιγκλιδωμάτων και αλλαγή νιπτήρων.
- ΤΣΦ Φερών: Την 23.06.2011 υπεγράφη η σύμβαση (ύψους 1.700.000 €) προκειμένου ανεγερθεί κτίριο για τη στέγαση του ΑΤ-ΤΣΦ Φερρών (87 κλίνες). Το έργο εντάχθηκε στο Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων και θα ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος μηνός Φεβρουαρίου τ.έ.
- ΑΔ Αλεξανδρούπολης: Βρίσκεται σε εξέλιξη μέσω Σ.Δ.Ι.Τ. η Β΄ Φάση για την ανέγερση κτιρίου προς στέγαση των Υπηρεσιών έδρας της ΑΔ Αλεξανδρούπολης. Το έργο εκτιμάται ότι θα ολοκληρωθεί εντός δύο (2) ετών από την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης με τον ανάδοχο που θα προκύψει από την προβλεπόμενη διαδικασία επιλογής.
- Πραγματοποιήθηκαν οι εργασίες διαμόρφωσης-ανακατασκευής (συνολικού προϋπολογισμού 11.000 €) και εγκρίθηκε επιπλέον ποσό (ύψους 25.000 €) από την Υπηρεσία Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων σε παραχωρηθέν από το ΓΕΣ οίκημα στον Πόρο Έβρου το οποίο λειτουργεί ως Κέντρο Πρώτης Διαχείρισης Λαθρομεταναστών.
- Ανακαινίστηκαν και αναμορφώθηκαν οι χώροι κράτησης για το ΤΣΦ Μεταξάδων (20 κλίνες) και ΚΣΦ Νέας Βύσσας (25 κλίνες) με εγκεκριμένες πιστώσεις (ύψους 64.000 €) μέσω του Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων.
- Έχουν δρομολογηθεί οι αλλαγές από τον οικείο Δήμο του παραχωρητηρίου του οικήματος, που στεγάζεται το Τ.Σ.Φ. Ορεστιάδας (12 κλίνες) από ετήσιο σε δεκαετές τουλάχιστον προκειμένου να πραγματοποιηθούν από την Ελληνική Αστυνομία οι απαιτούμενες επισκευές (ύψους 70.000 €) μέσω του Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων.
- Από το Δήμο Διδυμοτείχου παραχωρήθηκε οικοπεδική έκταση (2.670 τ.μ.) προκειμένου ανεγερθεί σε αυτή κτίριο για τη στέγαση του ΑΤ-Τμήματος Ασφαλείας και ΤΣΦ Διδυμοτείχου (30 κλινών). Το έργο εντάχθηκε στο Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων με συνολικό Προϋπολογισμό 2.500,000 €. Δρομολογήθηκαν οι προβλεπόμενες διαδικασίες για την ανάδειξη αναδόχου εκτέλεσης του έργου. Εκτιμώμενος χρόνος ολοκλήρωσης του έργου 30.06.2013.
- Ο Δήμος Τυχερού Ν. Έβρου προτίθεται να μας παραχωρήσει οικοπεδική έκταση δέκα (10) στρεμμάτων προκειμένου ανεγερθεί σε αυτή σύγχρονο κτίριο για τη στέγαση του ΑΤ και του ΤΣΦ Τυχερού. Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας παραχώρησης και όταν η έκταση περιέλθει στην κυριότητα της Ελληνικής Αστυνομίας, θα προταθεί το έργο ανέγερσης κτιρίου για ένταξη στο Πρόγραμμα του Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων. Εκτιμώμενος χρόνος ολοκλήρωσης του έργου εντός του έτους 2013.
- Συντάχθηκαν μελέτες-προϋπολογισμοί δαπάνης (ύψους 70.000 €) και εξασφαλίστηκε η χρηματοδότηση από το Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων για την εγκατάσταση κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης στα ΤΣΦ Μεταξάδων, Σουφλίου, Τυχερού και Ορεστιάδας τα οποία και τοποθετήθηκαν.
- Πραγματοποιήθηκε αυτοψία και συντάχθηκε τεχνική περιγραφή-προϋπολογισμός δαπάνης για την αναμόρφωση και ανακαίνιση της πρώην εγκατάστασης ΕΧΠΑ Βέννας (215 κλίνες) Ν. Ροδόπης, εγκρίθηκε πίστωση (ύψους 70.000 €) και βρίσκεται σε εξέλιξη η υλοποίηση της από την οικεία Αστυνομική Διεύθυνση.
- Πραγματοποιήθηκε αυτοψία και συντάχθηκε τεχνική περιγραφή-προϋπολογισμός δαπάνης για την αναμόρφωση και ανακαίνιση των πρώην εγκαταστάσεων ΕΧΠΑ Χίου και Σάμου (συνολικά 405 κλίνες) και εξασφαλίστηκε η αναγκαία πίστωση (ύψους 80.192 €) μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων.
- Εντός α' διμήνου τ.έ. θα διενεργηθεί Δημόσιος Διαγωνισμός και με την ανάδειξη του αναδόχου που θα εκτελέσει το έργο της ανακαίνισης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων, θα υπογραφεί η σχετική σύμβαση και οι εργασίες θα πρέπει να ολοκληρωθούν εντός πενήντα (50) ημερολογιακών ημερών από την ημερομηνία υπογραφής.
- Πλέον των προαναφερομένων γνωρίζεται ότι πρόσφατα, μεταξύ των άλλων δράσεων του ετήσιου Ευρωπαϊκού Προγράμματος 2011 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφών, εγκρίθηκε το ποσό των 600.000 € για τη βελτίωση των συνθηκών στους χώρους κράτησης στην περιοχή της Αττικής.
- Πέραν των ανωτέρω για το μόνιμο έλεγχο των χωρών κράτησης συγκροτήθηκε Επιτροπή με Διαταγή του κ. Προϊσταμένου Επιτελείου/ΑΕΑ το μήνα Οκτώβριο του έτους 2010 προκειμένου επιθεωρεί τους προαναφερόμενους χώρους αναφορικά με την τήρηση των όρων και προϋποθέσεων από πλευράς υγιεινής και

2. Που είχατε άλλωστε παρατηρήσει από την διενεργηθείσα αυτοψία με τον Συνήγορο του Πολίτη *(18 έως 20 Μαρτίου 2011).*

ασφάλειας των κρατουμένων και στην περίπτωση που διαπιστώνεται παρέκκλιση από τα ισχύοντα να παραθέτει ανάλογες προτάσεις για τις αναγκαίες παρεμβάσεις-βελτιώσεις των χώρων κράτησης.

Ειδικότερα, κατά το δ΄ τρίμηνο του έτους 2010 και κατά το έτος 2011, η εν λόγω Επιτροπή, συγκροτούμενη από Αξιωματικούς των Διευθύνσεων Γενικής Αστυνόμευσης, Υγειονομικού και Τεχνικών/ΑΕΑ, πραγματοποίησε δεκαεπτά (17) επισκέψεις σε Αστυνομικά Τμήματα της Διεύθυνσης Αστυνομίας Αθηνών, με σκοπό τη διαπίστωση της τήρησης ή μη των όρων και προϋποθέσεων των κανόνων υγιεινούς και ασφαλούς διαβίωσης των κρατουμένων στα κρατητήρια αυτών, καθώς και της προστασίας των δικαιωμάτων τους. Οι σχετικές εκθέσεις της εν λόγω Επιτροπής με τις παρατηρήσεις-προτάσεις της, οι οποίες κυρίως αφορούσαν σε ζητήματα υγιεινής και ασφάλειας, αποστάλθηκαν στις καθ' ύλη αρμόδιες Υπηρεσίες προς υλοποίηση αυτών. Ήδη το μεγαλύτερο μέρος αυτών έχουν υλοποιηθεί. Οι ως άνω επισκέψεις θα συνεχιστούν και κατά το τρέχον έτος.

Στόχος όλων των προαναφερομένων είναι η διασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στα πλαίσια της αξιοπρέπειας, του σεβασμού των ιδιαιτεροτήτων, η μη περιθωριοποίηση και ο χωρισμός των ανθρώπων σε κατηγορίες.

Η χώρα μας παραμένει σταθερή στην υλοποίηση των μέτρων που έχει εξαγγείλει, τα οποία έχουν εγκριθεί από την ΕΕ και ανάγονται στην ίδρυση νέας Υπηρεσίας Ασύλου, στην εγκαθίδρυση Κέντρων Πρώτης Υποδοχής, στην εφαρμογή ενός ορθολογικού συστήματος διεθνούς προστασίας. Πρωτίστως δε, και κατά προτεραιότητα, στην διασφάλιση συνθηκών υποδοχής και παραμονής, με ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης.

Ο εξορθολογισμός και η αναβάθμιση του συστήματος Πρώτης Υποδοχής σε συνδυασμό με την πολιτική ασύλου δημιουργεί μία σύγχρονη στρατηγική αποτελεσματικής διαχείρισης των μεταναστών που εισέρχονται παράνομα στη χώρα, με σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Έτσι, αναβαθμίζεται η εικόνα της χώρας στο εξωτερικό. Αποδεικνύεται ότι η Ελλάδα μπορεί να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα μεταναστευτικά ρεύματα, ενισχύει τη διαπραγματευτική θέση της χώρας και μας απαλλάσσει από τις συνεχείς διεθνείς επικρίσεις και βαριές κατηγορίες.

*Ε) **Θέματα δημόσιας ασφάλειας***

Οι δράσεις της Ελληνικής Αστυνομίας για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, της προστασίας ανηλίκων και της ενδοοικογενειακής βίας, καθώς επίσης και πίνακες στατιστικών στοιχείων έτους 2011, έχουν ως ακολούθως**:**

α) Εμπορία ανθρώπων

Η χώρα μας, λίαν προσφάτως, με το Ν. 3875/2010 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις» ενσωμάτωσε στο εθνικό μας δίκαιο τις διατάξεις της προαναφερόμενης Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής, μεταξύ των οποίων και το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Διακίνησης προσώπων, ιδιαίτερα γυναικών και ανηλίκων, βάσει του οποίου επέρχονται ορισμένες τροποποιήσεις στον ορισμό της έννοιας «διακίνηση προσώπων» και «θύμα εμπορίας ανθρώπων», στην αύξηση του χρόνου προθεσμίας περίσκεψης, τόσο στα ενήλικα, όσο και στα ανήλικα θύματα.

Το ζήτημα της αντιμετώπισης και καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, έχει αποτελέσει αντικείμενο στοχοθέτησης στο πλαίσιο του Προγράμματος Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου μας και της Ελληνικής Αστυνομίας, που εκπονήθηκε για τα έτη 2010-2014. Ιδιαίτερα, στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού έχουν ενταχθεί συγκεκριμένες δράσεις και έχουν καθορισθεί οι προτεραιότητες των Υπηρεσιών μας. Ειδικότερα, προβλέπεται**:**

- Αποτύπωση όλων των παραμέτρων του προβλήματος στην περιφέρεια εκάστης Αστυνομικής Διεύθυνσης των Γενικών Αστυνομικών Διευθύνσεων Χώρας.
- Ευαισθητοποίηση του προσωπικού για βαθιά γνώση και κατανόηση του φαινομένου ώστε να εμπεδωθεί ότι η εμπορία ανθρώπων δεν αποτελεί ένα απλό ποινικό αδίκημα, αλλά μία σύγχρονη μορφή δουλεμπορίου που συνιστά κατάφωρη παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Εφαρμογή με αυστηρότητα των διατάξεων της σχετικής νομοθεσίας. Έρευνα σε βάθος των οργανωμένων υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων για τη σύλληψη των διακινητών-εκμεταλλευτών.
- Διενέργεια ελέγχων και ερευνών για τη διαπίστωση όλων των μορφών εμπορίας ανθρώπων (σεξουαλική εκμετάλλευση, εργασιακή εκμετάλλευση, εμπορία βρεφών κά) και τον εντοπισμό πιθανών θυμάτων.
- Ενεργοποίηση-βελτίωση πληροφοριακού δικτύου, συλλογή-αξιολόγηση των πληροφοριών και βάσει αυτών διενέργεια σχεδιασμένων και συντονισμένων αστυνομικών επιχειρήσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
- Καταγραφή και στόχευση εγκληματικών ομάδων και προσώπων που δραστηριοποιούνται και εμπλέκονται στην εμπορία ανθρώπων.
- Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, ενεργοποίηση Ελέγχων Διαβατηρίων Συνοριακών Σημείων, για τον εντοπισμό πιθανών θυμάτων κατά την είσοδο στη χώρα.
- Συντονισμένη δράση των συνεργείων αστυνομικών ελέγχων και ειδικότερα των γενικών συνεργείων ασφάλειας και ειδικών συνεργείων ελέγχου αλλοδαπών.
- Συνεργασία και αξιοποίηση των εξειδικευμένων αστυνομικών υπηρεσιών καταπολέμησης εμπορίας ανθρώπων (anti-trafficking) που συγκροτήθηκαν και λειτουργούν στη χώρα, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου.
- Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων λειτουργούν ομάδες anti-trafficking κεντρικά και περιφερειακά.
- Σε επιτελικό επίπεδο λειτουργεί από το Σεπτέμβριο του 2002 ομάδα anti-trafficking στη Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας.
- Σε Επιχειρησιακό-Περιφερειακό επίπεδο λειτουργούν από 01.11.2003 στις Δ/νσεις Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης ομάδες anti-trafficking, με κατάλληλη στελέχωση σε προσωπικό και υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Από 29.12.2005, μετά την αξιολόγηση της δράσης των ομάδων αυτών συγκροτήθηκαν και λειτουργούν δεκατέσσερις (14) Ομάδες anti-trafficking, οι οποίες καλύπτουν όλη τη χώρα.
- Την 13.03.2006, δημιουργήθηκαν στις Διευθύνσεις Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης, Τμήματα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων, τα οποία αποτελούν το Τμήμα 3ο της Υποδιεύθυνσης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος.

Με σκοπό την αποτελεσματικότερη δράση των Υπηρεσιών μας για την εξάρθρωση των κυκλωμάτων εμπορίας ανθρώπων, την τιμωρία των δραστών και την απελευθέρωση των θυμάτων, από το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας εκδίδονται επικαιροποιημένες διαταγές

σε διαρκή βάση και αναπτύσσεται συνεργασία με λοιπούς συναρμόδιους κρατικούς φορείς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ).

Επειδή το θέμα της εκπαίδευσης του αστυνομικού προσωπικού θεωρείται εξαιρετικά σημαντικό, ήδη η Αστυνομική Ακαδημία έχει συμπεριλάβει στη διδακτέα ύλη, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, το θέμα της εμπορίας ανθρώπων.

Προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας συμμετέχει σε επιμορφωτικά σεμινάρια και ημερίδες που διοργανώνουν συναρμόδιοι κρατικοί φορείς και ΜΚΟ με θέματα σχετικά με την αναγνώριση των θυμάτων, τον ειδικό χειρισμό αυτών και γενικότερα για την επίτευξη εποικοδομητικής συνεργασίας των φορέων για την προστασία των θυμάτων.

Σημειώνεται ότι με το ΠΔ 233/2003 (ΦΕΚ Α΄ 204), που εκδόθηκε σε εκτέλεση του άρθρου 12 του Ν. 3064/2002, καθορίζονται οι φορείς, τα μέτρα και ο τρόπος παροχής της προστασίας, αρωγής και μέριμνας των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Πιο συγκεκριμένα η αρωγή και προστασία που παρέχεται στα θύματα περιλαμβάνει**:**

- Προστασία για τη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα, την προσωπική και γενετήσια ελευθερία, αν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος γι' αυτά τα αγαθά και για όσο χρόνο διαρκεί αυτός ο κίνδυνος.
- Την παροχή, από τις Υπηρεσίες και Μονάδες Παροχής Αρωγής και Προστασίας και για όσο χρόνο κρίνεται αναγκαίο απ' αυτές, δωρεάν αρωγής (βοήθειας) που αφορά τη στέγαση (διαμονή με ασφάλεια σε ειδικά καταλύματα, διατροφή και ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης), ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (ιατρική βοήθεια και χορήγηση των αναγκαίων φαρμάκων με τις οδηγίες του γιατρού), ψυχολογική υποστήριξη από ψυχολόγους-κοινωνιολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς και εξασφάλιση νομικού παραστάτη και διερμηνέα.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου ΠΔ, ο κύριος συντονιστικός φορέας του δικτύου παροχής υπηρεσιών κοινωνικής αλληλεγγύης, πληροφόρησης σε θέματα πρόνοιας και παροχής αρωγής στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, σε εθνικό επίπεδο, είναι το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ- Τηλεφωνική Γραμμή 197) του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Εάν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διερευνήσεως υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων διαπιστωθεί ότι ανάμεσα στα εμπλεκόμενα πρόσωπα υπάρχουν πιθανολογούμενα θύματα, τότε οι Αστυνομικές ή Εισαγγελικές Αρχές επικοινωνούν με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ζητούν τη συνδρομή του προκειμένου ειδικοί επιστήμονες να συνδράμουν τις Αρχές στον χαρακτηρισμό του θύματος. Παράλληλα, οι Εισαγγελικές Αρχές αποφασίζουν για την παραπομπή των πιθανολογούμενων θυμάτων προς φιλοξενία σε καταφύγια προκειμένου να παρασχεθεί βοήθεια και προστασία από περαιτέρω εκμετάλλευση και κακή μεταχείριση.

Οι Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας συνεργάζονται με όλους τους συναρμόδιους κρατικούς φορείς αλλά και με Ελληνικές και Διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων.

Ειδικότερα και σε ό,τι αφορά τη συνεργασία των αστυνομικών υπηρεσιών με τις Εθνικές ΜΚΟ κατά τη διερεύνηση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, αυτή γίνεται μέσω του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α. - Τηλεφωνική Γραμμή 197) του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο αποτελεί σε εθνικό επίπεδο τον κύριο συντονιστικό φορέα του δικτύου παροχής υπηρεσιών κοινωνικής αλληλεγγύης και πληροφόρησης σε θέματα πρόνοιας.

Οι Υπηρεσίες μας συνεργάζονται επίσης, με τις ξένες Διπλωματικές Αρχές στη χώρα μας σε ό,τι αφορά, την παροχή αρωγής στα θύματα υπηκόων τους στις υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων και με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ), για το ζήτημα του ασφαλούς επαναπατρισμού των θυμάτων.

Για την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος πραγματοποιούνται σε διμερή βάση με τις γείτονες χώρες (Αλβανία, ΠΓΔΜ, Βουλγαρία) συναντήσεις των όμορων Περιφερειακών Αστυνομικών Αρχών, εναλλάξ στα συνοριακά σημεία των δύο χωρών, τακτικά ή έκτακτα όποτε κρίνεται απαραίτητο από τις δύο πλευρές. Ειδικότερα, μέσω αυτών των συναντήσεων επιδιώκεται ο συντονισμός των μέτρων άσκησης του διαβατηριακού ελέγχου και επιτήρησης στα μη ελεγχόμενα τμήματα των συνόρων για την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης, την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, προσώπων, όπλων, καθώς επίσης και η επίλυση τυχόν προβλημάτων που αναφύονται στα συνοριακά σημεία με τη λήψη εναρμονισμένων μέτρων.

Στην προσπάθεια καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και κάθε μορφής εγκληματικότητας, σε διεθνές επίπεδο ανταλλάσσονται πληροφορίες με την EUROPOL, INTERPOL, SECI καθώς και μέσω των διμερών σχέσεων που έχουμε αναπτύξει συνομολογώντας συμφωνίες αστυνομικής συνεργασίας τόσο με κράτη μέλη της ΕΕ όσο και με τρίτες χώρες καθώς επίσης και μέσω της τοποθέτησης των αστυνομικών συνδέσμων.

Η διεθνικότητα της φύσης του εγκληματικού φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, επιτάσσει την ανάληψη δράσεων, όχι μόνο σε εθνικό, αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Προς την κατεύθυνση αυτή εστιάζεται και το Σχέδιο anti-trafficking **«ΙΛΑΕΙΡΑ»**, το οποίο συνιστά μία πρωτοποριακή και συνεχώς εξελισσόμενη πρωτοβουλία της Πολιτικής και Φυσικής ηγεσίας της Ελληνικής Αστυνομίας, η οποία ξεκίνησε το 2006 **και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.** Αφορά στην πραγματοποίηση μίας οργανωμένης επιχειρησιακής δράσης, για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών και ανηλίκων με σκοπό την οικονομική εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής τους, τόσο σε Εθνικό όσο και σε Διεθνές Διασυνοριακό επίπεδο. Σε Διεθνές επίπεδο αποτελεί τη βάση, ενός "μοντέλου" διασυνοριακής αστυνομικής συνεργασίας κοινής αποδοχής, το οποίο επικαιροποιείται, μέσω της εκπόνησης μνημονίων, ενσωματώνοντας τις βέλτιστες αστυνομικές πρακτικές που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας, καθώς και των συμπερασμάτων που προκύπτουν μέσα από την δοκιμασία των ασκήσεων-αποτιμήσεων πραγματικών υποθέσεων.

Στο Σχέδιο anti-trafficking «ΙΛΑΕΙΡΑ», συμμετέχουν σε εθνικό επίπεδο εκπρόσωποι-εμπειρογνώμονες του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, όλων των συναρμοδίων Υπουργείων καθώς και των Πρεσβειών των συμμετεχουσών στη Δράση «ΙΛΑΕΙΡΑ» χωρών, των Πρεσβειών των ΗΠΑ, Ηνωμένου Βασιλείου, των Εισαγγελικών Αρχών, των Αστυνομικών Υπηρεσιών της Επικράτειας και των Τοπικών Αρχών. Σε διεθνές επίπεδο συμμετέχουν εμπειρογνώμονες από 20 ευρωπαϊκές χώρες, κράτη μέλη της ΕΕ και τρίτες χώρες (Πορτογαλία, Τουρκία, Ιταλία, Αλβανία, Κύπρος, Βοσνία- Ερζεγοβίνη, Ρωσία, Ουγγαρία, Μολδαβία, ΠΓΔΜ, Αυστρία, Σερβία, Σλοβενία, Ουκρανία, Γαλλία, Κροατία, Μαυροβούνιο, Φινλανδία, Βουλγαρία και Ρουμανία) και από πέντε (5) Διεθνείς Οργανισμούς *(Europol, Interpol. Eurojust, Frontex, Seci).*

Επίσης, για την υλοποίηση της Πρωτοβουλίας «ΙΛΑΕΙΡΑ», συγκροτήθηκε στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, ομάδα Αξιωματικών-εμπειρογνωμόνων, που διαμόρφωσε τα ακόλουθα κείμενα**:**

- Σχέδιο Διυπηρεσιακής-Επιχειρησιακής Δράσης σε Εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας

ζωής γυναικών και ανηλίκων «ΙΛΑΕΙΡΑ».

- «Μνημόνιο Αστυνομικών Ενεργειών και Βέλτιστων Πρακτικών για τον χειρισμό υποθέσεων Εμπορίας Ανθρώπων (μόνο για Αστυνομική χρήση)».
- «Πρωτοβουλία Anti-trafficking «ΙΛΑΕΙΡΑ» Ρυθμίσεις και Διαδικασίες Διασυνοριακής Αστυνομικής Συνεργασίας».

Τα προαναφερόμενα κείμενα εκδόθηκαν σε μορφή εγχειριδίου και απεστάλησαν στις Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας για ενημέρωση και εφαρμογή από τους Αστυνομικούς, ενώ το Σχέδιο Διασυνοριακής Αστυνομικής Συνεργασίας απεστάλη σε όλες τις Αστυνομίες των χωρών που συμμετείχαν καθώς και στους Διεθνείς Αστυνομικούς Οργανισμούς και τέλος το Εθνικό Σχέδιο Διυπηρεσιακής Δράσης απεστάλη στα συναρμόδια Υπουργεία, φορείς και ΜΚΟ για εφαρμογή.

β) Προστασία ανηλίκων

Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και η Ελληνική Αστυνομία προσεγγίζουν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και προσοχή το θέμα της προστασίας των ανηλίκων από κάθε κίνδυνο σωματικής, ψυχικής ή άλλου είδους κακοποίησης, στο πλαίσιο του κοινωνικού ρόλου και της αποστολής που επιτελούν.

Για το σκοπό αυτό, στο πλαίσιο του Προγράμματος Αντεγκληματικής Πολιτικής, αναπτύσσονται συγκεκριμένες δράσεις για την προστασία των ανηλίκων, στις οποίες περιλαμβάνονται**:**

- Εξειδικευμένες δράσεις για τους ανηλίκους με στόχο κυρίως την προστασία τους από τα ναρκωτικά, την αποτροπή συμμετοχής τους σε εγκληματικές ομάδες και την προστασία τους από το ενδεχόμενο θυματοποίησής τους.
- Εντατικοί έλεγχοι σε κέντρα διασκέδασης και στα λοιπά καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος που προσφέρουν οινοπνευματώδη ποτά ως προς την είσοδο, παραμονή και κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών από ανηλίκους.
- Έλεγχοι για την τοποθέτηση επιγραφών σε εμφανές σημείο, σχετικά με την απαγόρευση εισόδου ανηλίκων σε κέντρα διασκέδασης.
- Συστηματική επιτήρηση των χώρων που συχνάζουν ή παραμένουν ανήλικοι, όπως σχολεία, φροντιστήρια, χώροι άθλησης κλπ. Συνεχής συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία και φορείς (σχολικές κοινότητες, σύλλογοι κλπ) για λήψη των απαραίτητων μέτρων που θα εξασφαλίζουν την προστασία των μαθητών και των σχολείων.
- Συχνοί έλεγχοι με σκοπό την αποτροπή της επαιτείας και της οικονομικής εκμετάλλευσης των ανηλίκων.
- Διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων για τα ναρκωτικά και άλλες μορφές εγκληματικότητας σε συνεργασία με τοπικούς παράγοντες και φορείς με στόχο της ευαισθητοποίηση του κοινού και κυρίως της νεολαίας.
- Καταχώρηση των στοιχείων των εξαφανισθέντων ανηλίκων στην ιστοσελίδα του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, εφόσον επιθυμούν οι κηδεμόνες τους.
- Ανάπτυξη επαφών και συνεργασία με συναρμόδιους για θέματα ανηλίκων δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και οργανισμούς.
- Εφαρμογή του συστήματος “Amber Alert” που αφορά στην έγκαιρη προειδοποίηση, στις περιπτώσεις εξαφάνισης ανηλίκων, αναπτύσσοντας την απαιτούμενη συνεργασία.
- Ευαισθητοποίηση και εξειδικευμένη εκπαίδευση στο προσωπικό που χειρίζεται υποθέσεις ανηλίκων.

Έστω υπόψη ότι η Ελληνική Αστυνομία έχει καταρτίσει δεκατρία (13) «Ειδικά Σχέδια Δράσης», για την προστασία των εκτεθειμένων σε κινδύνους παιδιών (θύματα εμπορίας ανθρώπων, προστασίας ανηλίκων, ενδοοικογενειακής βίας).

Επιπλέον, από την αρχή του 2009 εφαρμόζεται το νέο Ειδικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ελληνικής Αστυνομίας κατά των Ναρκωτικών (2009-2012), το οποίο περιλαμβάνει μία σειρά από ρεαλιστικούς στόχους και αντίστοιχες δράσεις για την επίτευξή τους και αποσκοπεί στη μείωση της διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών στη χώρα μας, ιδιαίτερα από νέους ανθρώπους. Το Πρόγραμμα αυτό καταρτίστηκε με βάση το Σχέδιο Δράσης (2009-2012) της ΕΕ κατά των ναρκωτικών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής (2009-2012).

Στο πλαίσιο της βελτίωσης της παρεχόμενης προστασίας στους ανηλίκους εντάσσεται και η συμμετοχή της Ελληνικής Αστυνομίας στη διαδικασία ενεργοποίησης του Προγράμματος “Amber Alert”, για τα εξαφανισθέντα παιδιά, την εγκατάσταση και υλοποίηση του οποίου ανέλαβε η ΜΚΟ «Χαμόγελο του Παιδιού», η οποία έχει οριστεί αρμόδια για τη διαχείρισή του. Το εν λόγω πρόγραμμα, λειτουργεί μέσω της σύμπραξης σαράντα (40) κρατικών και ιδιωτικών φορέων, ο δε ρόλος της Ελληνικής Αστυνομίας είναι πρωταρχικός, καθώς ουσιαστικά δίνει το πράσινο φως (συγκατάθεση) για τη θέση του μηχανισμού σε ισχύ, δεδομένου ότι ενδέχεται να υπάρχουν αστυνομικής φύσεως λόγοι που να επιβάλλουν τη μη δημοσιοποίηση της εξαφάνισης.

Ειδικότερα το πρόγραμμα “Amber Alert” συνίσταται σε**:** α) Συμμετοχή των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών, οι οποίοι υποχρεούνται να διακόπτουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα το Πρόγραμμα τους και να εκπέμπουν μηνύματα με πληροφορίες σχετικά με την εξαφάνιση του παιδιού. β) Διαβίβαση του μηνύματος/προβολή πληροφοριών σχετικά με το θύμα και το περιστατικό στις οδικές ηλεκτρονικές σημάνσεις, στο μετρό, στα πορθμεία, στους σταθμούς τρένων, αστικών λεωφορείων, στα σύνορα, στα μέσα μαζικής μεταφοράς (πλοία, αεροπλάνα, τραίνα κα), στα ηλεκτρονικά παιγνίδια, στα κινητά τηλέφωνα, στους βομβητές, μέσω e-mail, fax και γενικά σε κάθε μηχάνημα/εξάρτημα/συσκευή που μπορεί να εμφανίσει και να διαδώσει άμεσα πληροφόρηση.

Επειδή το ζήτημα της προστασίας των ανηλίκων είναι πρωταρχικής σημασίας, έχουν συσταθεί και λειτουργούν σε ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια εξειδικευμένες Υπηρεσίες με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό στην αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με τους ανήλικους. Ειδικότερα, έχουν συσταθεί και λειτουργούν**:**

- Η Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας (Τμήμα Ναρκωτικών και Παραβατικότητας Ανηλίκων της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας/ΑΕΑ). Πρόκειται για επιτελική Υπηρεσία, στρατηγικού χαρακτήρα, στην οποία έχει ανατεθεί πέραν της παρακολούθησης της παραβατικότητας ανηλίκων και η παρακολούθηση της θυματοποίησης των ανηλίκων.
- Η Υποδιεύθυνση Προστασίας Ανηλίκων της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής.
- Το Τμήμα Ανηλίκων της Διεύθυνσης Ασφάλειας Θεσσαλονίκης.
- Τα Γραφεία Ανηλίκων των Υποδιευθύνσεων Ασφάλειας Ηρακλείου Κρήτης και Πατρών.

Εκεί όπου δεν υφίστανται εξειδικευμένες Υπηρεσίες οι σχετικές αρμοδιότητες ασκούνται κατά περίπτωση από τις Υποδιευθύνσεις Ασφάλειας, τα Τμήματα Ασφάλειας ή τα Αστυνομικά Τμήματα γενικής αρμοδιότητας.

Λίαν προσφάτως, με τις διατάξεις του ΠΔ 9/2011 αναδιοργανώνεται, βελτιώνεται, εξειδικεύεται και αναβαθμίζεται η δομή, η αποστολή και ο ρόλος της Υποδιεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, η οποία αποτελεί πλέον πυλώνα

της αυτοτελούς κεντρικής Υπηρεσίας Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος. Στην αποστολή της συμπεριλαμβάνεται η πρόληψη, ή έρευνα και η καταστολή εγκλημάτων ή αντικοινωνικών συμπεριφορών που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου ή άλλων μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Ειδικότερα, στο πλαίσιο αυτής της νέας αναβαθμισμένης δομής λειτουργεί Τμήμα Προστασίας Ανηλίκων που ασχολείται με τα εγκλήματα που διαπράττονται κατά των ανηλίκων με τη χρήση του διαδικτύου και των άλλων μέσων ηλεκτρονικής ή ψηφιακής επικοινωνίας και αποθήκευσης. Σημειώνεται ότι από το περασμένο καλοκαίρι (2011) έχουμε ξεκινήσει μία μεγάλη προσπάθεια ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης όλων των πολιτών σε ολόκληρη τη χώρα με τις ημερίδες που διοργανώνονται από την Υποδιεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος και επίσης με τη δημιουργία της σχετικής πρωτοποριακής ιστοσελίδας μας cyberkid.gr που φανερώνει ότι η σύγχρονη αστυνομία εκτός του κυρίως ή αμιγώς αποτρεπτικού και κατασταλτικού της ρόλου, έχει και έναν σύγχρονο κοινωνικό ρόλο πρόληψης και ενημέρωσης.

γ) Ενδοοικογενειακή βία

Πλέον των ανωτέρω, σημειώνεται ότι, πέραν των ως άνω μορφών εκμετάλλευσης και η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο.

Η ελληνική νομοθεσία αντιμετωπίζει την ενδοοικογενειακή βία με τις διατάξεις του Ν. 3500/2006, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από 24.01.2007 και στοχεύει κυρίως στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μελών της οικογένειας.

Οι κυριότερες δράσεις που αναπτύχθηκαν από το Υπουργείο μας και το Αρχηγείο μας αφορούν στη διευκόλυνση των Υπηρεσιών στο χειρισμό υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας, στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αστυνομικών, καθώς και στον συστηματικότερο και πληρέστερο χειρισμό των υποθέσεων αυτών μέσω της παροχής οδηγιών προς το προσωπικό των αστυνομικών Υπηρεσιών. Ειδικότερα**:**

- Από την 28.01.2002 με ανανεούμενες Υπουργικές Αποφάσεις, συστάθηκε και λειτούργησε μέχρι το 2007 στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Ομάδα Διοίκησης Έργου για το Σχεδιασμό Αντεγκληματικής Πολιτικής (ΟΔΕΣΑΠ), στην οποία προήδρευε ο Διευθυντής Δημόσιας Ασφάλειας και συμμετείχαν Πανεπιστημιακοί και Υπηρεσιακοί Παράγοντες. Έργο της Ομάδας, σύμφωνα με την απόφαση σύστασής της, ήταν η ορθολογική διαμόρφωση ενός πλαισίου δράσης αντεγκληματικής πολιτικής, με μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους, η μελέτη και έρευνα του φαινομένου της εγκληματικότητας στις διάφορες εκδοχές του, ο σχεδιασμός αντεγκληματικής πολιτικής, καθώς και η διεξαγωγή βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας στο πεδίο της αντεγκληματικής πολιτικής.

Στα πλαίσια της αποστολής της, η ΟΔΕΣΑΠ υπέβαλλε προς την Πολιτική Ηγεσία του Υπουργείου μας κείμενο προτάσεων για μία ολοκληρωμένη πολιτική προστασίας των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Η πρόταση εγκρίθηκε με απόφαση της Φυσικής Ηγεσίας και στη συνέχεια εκπονήθηκε Ενημερωτικό Εγχειρίδιο με στόχο να συνδράμει και να καθοδηγήσει το έργο των Υφιστάμενων Υπηρεσιών που έρχονται σε επαφή με θύματα εγκληματικών ενεργειών. Συγκεκριμένα, παρέχεται λεπτομερής ανάλυση των υποχρεώσεων και δυνατών δράσεων των αστυνομικών οι οποίοι χειρίζονται υποθέσεις που αφορούν σε **:**

- Εγκλήματα σε βάρος ανηλίκων.
- Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας.
- Εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας.
- Εγκλήματα κατά της ζωής και σωματικής ακεραιότητας.
- Οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση ανθρώπων.

Επιπρόσθετα, περιλαμβάνεται παράρτημα με χρήσιμες πληροφορίες για την περαιτέρω καθοδήγηση και χειρισμό των θυμάτων, από τους Αρμόδιους για το σκοπό αυτό Φορείς (συμπεριλαμβάνονται και ΜΚΟ), προκειμένου να τύχουν της προβλεπόμενης από το νόμο προστασίας και αρωγής.

- Η Ελληνική Αστυνομία στα πλαίσια, των δράσεων για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων που διαπράττονται σε βάρος γυναικών και ανηλίκων στο οικογενειακό περιβάλλον, συνεργάζεται με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, (ΕΚΚΑ) του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης ο οποίος αποτελεί τον κατ' εξοχήν αρμόδιο φορέα άσκησης κοινωνικής πολιτικής και παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και κοινωνικής αλληλεγγύης.
- Το Αρχηγείο μας στο πλαίσιο της εποικοδομητικής συνεργασίας με τον προαναφερόμενο φορέα, διαβίβασε σε όλες τις αστυνομικές Υπηρεσίες της χώρας τις ακόλουθες διαταγές και οδηγίες**:**
- Συνοπτικό σημείωμα αναφορικά με τη λειτουργία του ΕΚΚΑ, το σκοπό του και τις Υπηρεσίες τις οποίες διαθέτει προκειμένου να ενημερωθούν οι Επιχειρησιακές Υπηρεσίες και σε συντρέχουσα περίπτωση χρησιμοποιήσουν τις παροχές του ΕΚΚΑ προς όφελος του θύματος.
- Εγχειρίδιο της Δ/νσης Οργάνωσης Νομοθεσίας/ΑΕΑ, με θέμα «Η αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», το οποίο εκδόθηκε από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας με στόχο, αφενός μεν την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως των γυναικών και των παιδιών μέσα στην οικογένεια, αφετέρου δε την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αστυνομικών, καθώς και τον συστηματικότερο και πληρέστερο χειρισμό των υποθέσεων μέσω της παροχής οδηγιών, προς το προσωπικό των αστυνομικών Υπηρεσιών. Στο εγχειρίδιο, περιλαμβάνεται παράρτημα με χρήσιμες πληροφορίες για την περαιτέρω καθοδήγηση και χειρισμό των θυμάτων, από τους Αρμόδιους για τον σκοπό αυτό Φορείς, προκειμένου να τύχουν της προβλεπόμενης από το νόμο αρωγής.
- Ενημερωτικό εγχειρίδιο του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, στο οποίο γίνεται καταγραφή και προβολή των Παιδουπόλεων και των Κέντρων Παιδικής Μέριμνας στην επικράτεια, με πληροφορίες που αφορούν στην διεύθυνση, τηλέφωνο, φαξ, οργανική δυναμικότητα κλινών, είδος περίθαλψης, φύλο εξυπηρετουμένων και ηλικίες των παιδιών.
- Δύο (2) οδηγούς πληροφοριών για κοινωνικούς-προνοιακούς φορείς του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, οι οποίοι περιλαμβάνουν μία σειρά από φορείς και υπηρεσίες οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων των πολιτών, ανά την επικράτεια.
- Σχετική Εγκύκλιο Διαταγή του κ. Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, που αφορά στο Ν. 3500/2006, με σκοπό την ενημέρωση του προσωπικού περί των διατάξεων του νέου νόμου προκειμένου να ανταποκριθεί πλήρως στην εφαρμογή αυτών σε συνδυασμό με τα ήδη διαβιβασθέντα έγγραφα σχετικά με τον τρόπο χειρισμού υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας.

Επισημαίνεται ότι καθόσον το θέμα της εκπαίδευσης του αστυνομικού προσωπικού θεωρείται εξαιρετικά σημαντικό, η Αστυνομική Ακαδημία έχει συμπεριλάβει στη διδακτέα ύλη, σε όλες

τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας.

Τέλος, σημειώνεται ότι προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας συμμετέχει σε επιμορφωτικά σεμινάρια και ημερίδες που διοργανώνουν συναρμόδιοι κρατικοί φορείς και ΜΚΟ με θέματα σχετικά με τον ειδικό χειρισμό υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας καθώς και του τρόπου επίτευξης εποικοδομητικής συνεργασίας των φορέων για την προστασία των θυμάτων.

Στατιστικά στοιχεία έτους 2011 Εμπορίας Ανθρώπων και Ενδοοικογενειακής Βίας

Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων & Σωματεμπορίας *(Άρθρα 323Α & 351)*	
Υπηκοότητα θυμάτων	**Σύνολο**
Αλβανίας	2
Βουλγαρίας	29
Δομινικανής Δημοκρατίας	1
Ελλάδας	1
Μπαγκλαντές	1
Ουγγαρίας	1
Ουκρανίας	2
Ρουμανίας	53
Ρωσίας	7
Τελικό Σύνολο	**97**

Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων & Σωματεμπορίας *(Άρθρα 323Α & 351)*				
Υπηκοότητα θυμάτων	**Άνδρες**	**Γυναίκες**	**Ανήλικοι**	**Σύνολο**
Αλβανίας	-	2	-	2
Βουλγαρίας	7	21	1	29
Δομινικανής Δημοκρατίας	-	1	-	1
Ελλάδας	-	-	1	1
Μπαγκλαντές	-	1	-	1
Ουγγαρίας	-	-	1	1
Ουκρανίας	-	2	-	2
Ρουμανίας	21	22	10	53
Ρωσίας	-	7	-	7
Τελικό Σύνολο	**28**	**56**	**13**	**97**

Παροχή Αρωγής και Προστασίας στα Θύματα *(Άρθρα 323Α & 351)*					
Υπηκοότητα Θυμάτων	**Παροχή Αρωγής**	**Διάταξη Εισαγγελέα**	**Συνεργασία ΚΟ & ΜΚΟ**	**Συνεργασία με Διπλ.**	**Συνεργασία με ΔΟΜ**
Βουλγαρίας	12	1	8	6	-
Δομινικανής Δημοκρατίας	-	1	1	1	-
Μπαγκλαντές	-	-	1	-	-
Ουγγαρίας	-	-	-	1	-
Ουκρανίας	1	-	-	-	-
Ρουμανίας	38	4	4	7	1
Ρωσίας	-	3	5	1	-
Τελικό Σύνολο	**51**	**9**	**19**	**16**	**1**

Δράστες Εμπορίας Ανθρώπων & Σωματεμπορίας *(Άρθρα 323Α & 351)*	
Υπηκοότητα Δραστών	**Σύνολο**
Άγνωστη	2
Αζερμπαϊτζάν	1
Αλβανίας	17
Αρμενίας	2
Βουλγαρίας	30
Δομινικανής Δημοκρατίας	1
Ελλάδας	83
Ιράκ	1
Μπαγκλαντές	2
Ουγγαρίας	3
Ουκρανίας	3
Ρουμανίας	57
Ρωσίας	17
Σομαλίας	1
Τελικό Σύνολο	**220**

Δράστες Εμπορίας Ανθρώπων & Σωματεμπορίας (Άρθρα 323Α & 351)			
Υπηκοότητα Δραστών	**Γυναίκες**	**Άνδρες**	**Σύνολο**
Άγνωστη	1	1	2
Αζερμπαϊτζάν	1	-	1
Αλβανίας	13	4	17
Αρμενίας	2	-	2
Βουλγαρίας	22	8	30
Δομινικανής Δημοκρατίας	-	1	1
Ελλάδας	64	19	83
Ιράκ	1	-	1
Μπαγκλαντές	2	-	2
Ουγγαρίας	-	3	3
Ουκρανίας	-	3	3
Ρουμανίας	37	20	57
Ρωσίας	1	16	17
Σομαλίας	1	-	1
Τελικό Σύνολο	**145**	**75**	**220**

Ενδοοικογενειακή Βία											
Εγκλήματα											
Τετελεσμένα						Απόπειρες					
2005						2					
Δράστες											
Σύνολο	Συλλ/ντες	Άγνωστοι	Άνδρες	Γυναίκες	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Ηλικίες				
							έως 12	13-18	19-30	31-50	>51
2.176	824	230	1.301	220	1.902	274	20	6	223	1.313	542
Θύματα											
Σύνολο	Νεκροί	Τραυματίες	Άνδρες	Γυναίκες	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	ΗΛΙΚΙΕΣ				
							έως 12	13-18	19-30	31-50	>51
2.223	1	652	392	1.385	1.890	333	63	130	328	1.252	445

4. Έκθεση του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

Ι. Προοίμιο

Η παρούσα δυσμενής οικονομική συγκυρία δημιουργεί αυξημένη και εύλογη ανησυχία σε όλους τους Ευρωπαίους πολίτες για ένταση των διακρίσεων στην Ευρώπη. Η ανησυχία αυτή, αν και εκδηλώνεται σε όλα τα κράτη μέλη, είναι ιδιαίτερα έντονη στη χώρα μας καθώς, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Ευροβαρόμετρου, το 80% των Ελλήνων πολιτών – το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό στην Ένωση, έναντι 64% του κοινοτικού μέσου όρου – θεωρεί ότι η οικονομική ύφεση θα οδηγήσει σε περισσότερες διακρίσεις στην αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της εν λόγω έρευνας, η ηλικία θεωρείται ότι θα αποτελέσει τον κυριότερο παράγοντα διάκρισης στην αγορά εργασίας εν μέσω της οικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα να εκφράζονται έντονοι φόβοι για σημαντική αύξηση της ανεργίας των νέων. Επιπροσθέτως, η Ελλάδα καταγράφει ποσοστό ρεκόρ με 83% – έναντι 57% του κοινοτικού μέσου όρου – μεταξύ αυτών που ανησυχούν ότι η ύφεση θα οδηγήσει σε περισσότερες διακρίσεις λόγω εθνοτικής καταγωγής και λόγω αναπηρίας (το 77% των Ελλήνων – έναντι 56% των Ευρωπαίων) στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, στη χώρα μας καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό ανησυχίας σχετικά με την επιδείνωση της έντασης των διακρίσεων λόγω φύλου, 66%, έναντι 43% του κοινοτικού μέσου όρου, ενώ έντονος προβληματισμός εκδηλώνεται και όσον αφορά τις διακρίσεις λόγω θρησκείας, με τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά να είναι της τάξης του 63% έναντι 42% στην Ευρώπη.

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης αντιλαμβανόμενο τις προκλήσεις που τίθενται δεδομένης της κρίσης που έχει πλήξει τη χώρα μας, έχει προχωρήσει σε μία σειρά ενεργειών με συγκεκριμένη στόχευση και σε απόλυτη συνάφεια με τις κατευθύνσεις πολιτικής που υπαγορεύονται από τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, την προώθηση των πολιτικών απασχόλησης και την πρόληψη των επιπτώσεων της δημοσιονομικής προσαρμογής στην αγορά εργασίας.

ΙΙ. Απασχόληση-Κατάρτιση

Α) Προγράμματα Απασχόλησης

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης πραγματοποιεί ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και δράσεις με στόχο καταρχήν, τη διατήρηση των θέσεων εργασίας, τη δημιουργία νέων θέσεων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Αναφορικά με τη στήριξη και ανάπτυξη της απασχόλησης έχουν αναληφθεί δράσεις για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας, καθώς και δράσεις που αφορούν τη στήριξη των ευάλωτων και ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Συγκεκριμένα για το έτος 2011 ο ΟΑΕΔ συνέχισε την υλοποίηση μίας σειράς προγραμμάτων που στοχεύουν στην ενίσχυση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας. Στα προγράμματα αυτά περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων: α) προγράμματα επιδοτούμενης μισθωτής απασχόλησης για τη διατήρηση νέων θέσεων εργασίας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (ΝΘΕ), β) προγράμματα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων και γ) προγράμματα εργασιακής εμπειρίας.

Στη συνέχεια παρατίθεται το σύνολο των Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων που υπεγράφησαν κατά το 2011, με τις οποίες αφενός, τροποποιούνται και συνεχίζονται τα ήδη υπάρχοντα προγράμματα και αφετέρου, θεσπίζονται νέα με γνώμονα τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

α) Προγράμματα επιδότησης των ασφαλιστικών εισφορών για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας και την ενθάρρυνση των προσλήψεων

α) Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 19721/15.10.2010 ΚΥΑ «Πρόγραμμα επιχορήγησης 200.000 θέσεων πλήρους απασχόλησης με επιδότηση των εργοδοτικών εισφορών, για τη διατήρηση τουλάχιστον 400.000 θέσεων εργασίας, σε επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα» (ΦΕΚ Β' 1656) (ΚΥΑ 26139/987, ΦΕΚ Β' 72/28.01.2011): Σκοπός του προγράμματος είναι η επιχορήγηση 200.000 θέσεων πλήρους απασχόλησης, σε επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα, με την επιχορήγηση του μη μισθολογικού κόστους που αντιστοιχεί στις μηνιαίες εργοδοτικές εισφορές, ως κίνητρο για τη διατήρηση τουλάχιστον 400.000 θέσεων εργασίας για χρονικό διάστημα δεκαοκτώ μηνών, με έμφαση στις ειδικές ομάδες εργαζομένων (άτομα με αναπηρία, εργαζόμενοι ηλικίας 50 ετών και άνω). Οι ενταγμένες επιχειρήσεις θα επιχορηγηθούν για το 50% των εργαζομένων που απασχολούν κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησής τους και ειδικότερα για έναν έως και ογδόντα εργαζόμενους κατ' ανώτατο όριο, με την προϋπόθεση να διατηρήσουν, ίσο αριθμό τουλάχιστον μη επιχορηγούμενων εργαζομένων με τον αριθμό των επιχορηγούμενων καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

β) Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 6251/31.03.2010 ΚΥΑ, με τίτλο «Ειδικό τετραετές πρόγραμμα προώθησης της απασχόλησης με επιχορήγηση των ασφαλιστικών εισφορών για την πρόσληψη 40.000 ανέργων» (ΚΥΑ 1195/71, ΦΕΚ Β' 119/08.02.2011)

γ) Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 6248/31.03.2010 ΚΥΑ, με τίτλο «Ειδικό διετές πρόγραμμα προώθησης της απασχόλησης με επιχορήγηση των ασφαλιστικών εισφορών για την πρόσληψη 25.000 ανέργων» (ΚΥΑ 1194/70, ΦΕΚ Β' 118/08.02.2011).

Σκοπός των ανωτέρω προγραμμάτων είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με την επιχορήγηση μέρους του μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους, που αντιστοιχεί στο ύψος των ασφαλιστικών εισφορών, λαμβάνοντας υπόψη ως βάση υπολογισμού τις αποδοχές που αντιστοιχούν μέχρι του ύψους του κατώτατου βασικού μισθού, όπως ορίζεται κάθε φορά από την ΕΓΣΣΕ, σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, ως κίνητρο για την πρόσληψη 25.000 άνεργων για πλήρη απασχόληση, με έμφαση στους νέους έως 30 ετών και στις ειδικές ομάδες ανέργων (άνεργοι που βρίσκονται στο στάδιο πλησίον της σύνταξης και στους οποίους υπολείπονται μέχρι 1.500 ημέρες ασφάλισης ή έως 5 έτη για την συμπλήρωση του ορίου ηλικίας για τη θεμελίωση της κατώτατης σύνταξης γήρατος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, γυναίκες μακροχρόνια άνεργες, άνω των 45 ετών και άνεργες γυναίκες, άνω των 50 ετών, πολύτεκνοι/νες και τρίτεκνοι/νες, αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών).

Τα προγράμματα απευθύνονται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα, με προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν έως 50 άτομα κατά την ημερομηνία εκδήλωσης ενδιαφέροντος για ένταξη στο πρόγραμμα, και ιδιαίτερα εκείνες που δραστηριοποιούνται σε καινοτόμους κλάδους, όπως η πράσινη οικονομία. Στόχος είναι η ενίσχυση της καθαρής αύξησης των νέων θέσεων εργασίας και της απασχόλησης, επιπλέον εκείνων που τυχόν δημιουργούνται στο πλαίσιο επενδυτικού σχεδίου ενταγμένου σε άλλο καθεστώς ενισχύσεων.

Για την ενίσχυση του κλάδου του τουρισμού υλοποιούνται συγκεκριμένα Προγράμματα για τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου και τη διατήρηση των θέσεων εργασίας, ως εξής:

α) Πρόγραμμα διεύρυνσης της τουριστικής περιόδου έτους 2011, με επιχορήγηση των ασφαλιστικών εισφορών για την επαναπρόσληψη ή πρόσληψη 70.000 ανέργων σε εποχικής και συνεχούς λειτουργίας ξενοδοχειακά καταλύματα κύρια και μη, τουριστικά γραφεία και τουριστικά λεωφορεία» (ΚΥΑ 4826/190, ΦΕΚ Β' 977/25.05.2011).

β) Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 4826/190/12.05.2011 ΚΥΑ «Πρόγραμμα επιχορήγησης των ασφαλιστικών εισφορών έτους 2011, για την επαναπρόσληψη ή πρόσληψη 70.000 ανέργων σε εποχικής και συνεχούς λειτουργίας ξενοδοχειακά καταλύματα κύρια και μη, τουριστικά γραφεία και τουριστικά λεωφορεία» (ΚΥΑ 15625/564, ΦΕΚ Β' 2527/07.11.2011).

Σκοπός των ανωτέρω ΚΥΑ είναι η επαναπρόσληψη ή πρόσληψη 70.000 ανέργων σε εποχικής και συνεχούς λειτουργίας ξενοδοχειακά καταλύματα κύρια και μη, τουριστικά γραφεία και τουριστικά λεωφορεία, με την επιχορήγηση μέρους του μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους, που αντιστοιχεί στο ύψος των ασφαλιστικών εισφορών.

γ) Πρόγραμμα διατήρησης 10.000 θέσεων εργασίας με επιχορήγηση μέρους των εργοδοτικών εισφορών σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις συνεχούς λειτουργίας, έτους 2011» (ΚΥΑ 14354/522, ΦΕΚ Β' 2163/27.09.2011): Σκοπός του προγράμματος είναι η διατήρηση 10.000 θέσεων απασχόλησης σε συνεχούς λειτουργίας ξενοδοχειακά καταλύματα, με την επιχορήγηση μέρους του μη μισθολογικού κόστους που αντιστοιχεί στο 40% των εισφορών που βαρύνουν τον εργοδότη (εργοδοτικών ασφαλιστικών εισφορών) για χρονικό διάστημα δώδεκα (12) μηνών.

δ) «Όροι και προϋποθέσεις για τη διατήρηση θέσεων εργασίας σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις για τα έτη 2011-2012» (ΥΑ 19648/638, ΦΕΚ Β' 2713/17.11.2011): Σκοπός του προγράμματος είναι η διατήρηση των θέσεων εργασίας σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που λειτουργούν εποχικά, κατά τη χειμερινή περίοδο, από το Νοέμβριο έως το Φεβρουάριο. Το πρόγραμμα υλοποιείται στο πλαίσιο του άρθρου 8 του Ν. 1545/85 (ΦΕΚ Α' 91), σύμφωνα με το οποίο ο ΟΑΕΔ μπορεί να επιδοτεί ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που λειτουργούν εποχιακά, εφόσον συνεχίζουν την απασχόληση των εργαζομένων και κατά την περίοδο περιορισμού της δραστηριότητάς τους. Το ύψος της επιχορήγησης καθορίζεται ίσο με το ημερήσιο επίδομα ανεργίας που ισχύει κατά τη διάρκεια της επιμήκυνσης και δικαιούται ο ξενοδοχοϋπάλληλος για κάθε ημέρα εργασίας στην επιμήκυνση, με ανώτατο όριο τις 25 ημέρες το μήνα και τις 100 ημέρες για όλη τη διάρκεια της επιμήκυνσης.

β) Ειδικά για τους νέους και τους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας έχουν υπάρξει νομοθετικές πρωτοβουλίες και έχουν εκδοθεί οι κανονιστικές πράξεις για την υλοποίηση προγραμμάτων απασχόλησης που διευκολύνουν την ένταξη τους στην αγορά εργασίας

α) Τροποποίηση της με αριθμ. 15323/624/06.09.2010 ΚΥΑ (Β' 1398), με τίτλο: «Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων και γενικά εργοδοτών για την απασχόληση και κατάρτιση 10.000 δικαιούχων «επιταγής επανένταξης στην αγορά εργασίας» και καθορισμός του τύπου, της μορφής και του περιεχομένου της «επιταγής επανένταξης στην αγορά εργασίας» (ΚΥΑ 1573/86, ΦΕΚ Β' 263/17.02.2011)

Με τη θεσμοθέτηση της «επιταγής επανένταξης στην αγορά εργασίας» **επιτυγχάνεται η μετατροπή του «παθητικού» επιδόματος ανεργίας σε ενεργητική πολιτική, μέσω της εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης που επιλέγει ο ίδιος ο άνεργος.**

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις διατάξεις του **άρθρου 2 παρ. 2 του Ν. 3845/2010** (ΦΕΚ Α' 65), κάθε επιδοτούμενος άνεργος προβλέπεται να δικαιούται μία **«επιταγή επανένταξης»** στην αγορά εργασίας, η χρηματική αξία της οποίας ισοδυναμεί με το συνολικό ποσό που δικαιούται να εισπράξει ως επίδομα ανεργίας.

Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, η επιχείρηση προσλαμβάνει τον επιδοτούμενο άνεργο λαμβάνοντας από τον ΟΑΕΔ ως μηνιαία επιχορήγηση τη χρηματική αξία της «επιταγής», για όσους μήνες απομένουν μέχρι τη λήξη της επιδότησης.

β) Τροποποίηση της ΚΥΑ 13251 / 531 /

15.10.2010 (ΦΕΚ Β' 1655) με τίτλο «Πρόγραμμα επιχορήγησης για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας 10.000 ανέργων ηλικίας 16-24 ετών νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας, σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα με επιδότηση των ασφαλιστικών εισφορών, με τη δυνατότητα συνέχισης της επιχορήγησης για επιπλέον δώδεκα μήνες, εφόσον η σύμβαση απόκτησης εργασιακής εμπειρίας μετατραπεί σε σύμβαση εργασίας» (ΚΥΑ 25602/974, ΦΕΚ Β' 118/08.02.2011): Σκοπός του προγράμματος είναι η ενίσχυση των δεξιοτήτων και η απόκτηση εργασιακής εμπειρίας ανέργων ηλικίας 16 έως 24 ετών, νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας, με την απασχόλησή τους σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με τη παρ. 6 του άρθρου 2 του Ν. 3845/2010 (ΦΕΚ Α' 65) επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα που συνάπτουν με ανέργους ηλικίας 16 έως 24 ετών συμβάσεις απόκτησης εργασιακής εμπειρίας διάρκειας έως δώδεκα μήνες και βάσει των ως άνω συμβάσεων καταβάλλουν στους προσλαμβανόμενους το 80% του κατώτατου βασικού μισθού ή ημερομισθίου, όπως αυτό ορίζεται κάθε φορά από την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας και τους ασφαλίζουν στους κλάδους σύνταξης, ασθένειας σε είδος και επαγγελματικού κινδύνου του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, δικαιούνται να επιχορηγηθούν για τις ασφαλιστικές εισφορές από τον ΟΑΕΔ.

Επίσης μετά το πέρας της σύμβασης απόκτησης εργασιακής εμπειρίας είναι δυνατή η συνέχιση της επιχορήγησης, εφόσον η σύμβαση απόκτησης εργασιακής εμπειρίας μετατραπεί σε σύμβαση εργασίας, για επιπλέον χρονικό διάστημα δώδεκα μηνών.

γ) Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την πρόσληψη ανέργων πτυχιούχων ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων πανεπιστημιακού και τεχνολογικού τομέα, έως 35 ετών (ΚΥΑ 9892/364, ΦΕΚ Β' 2462/03.11.2011): Για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων πτυχιούχων έχει καταρτιστεί Πρόγραμμα για τη δημιουργία 5.000 νέων θέσεων εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου πλήρους απασχόλησης, με την πρόσληψη άνεργων πτυχιούχων έως 35 ετών, ελληνικών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που είναι κάτοχοι πρώτου πτυχίου, μεταπτυχιακού ή διδακτορικού ή ισότιμου τίτλου σχολών της αλλοδαπής, σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα που ασκούν οικονομική δραστηριότητα.

Στο πρόγραμμα προβλέπεται επιχορήγηση της επιχείρησης για κάθε ημέρα πλήρους απασχόλησης, η οποία για τους πρώτους 12 μήνες ανέρχεται έως το ποσό των 25 €. Για τους υπόλοιπους 12 μήνες ως ποσό επιχορήγησης ορίζεται το ποσό που αντιστοιχεί στο ύψος των μηνιαίων ασφαλιστικών εισφορών (εργοδοτών και εργαζομένων) για όλους τους κλάδους κύριας ασφάλισης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Ως βάση για τον ποσοστιαίο υπολογισμό των ανωτέρω ποσών επιχορήγησης λαμβάνονται οι πραγματικές ακαθάριστες μηνιαίες αποδοχές των εργαζομένων/επιχορηγουμένων που αντιστοιχούν μέχρι του ύψους του κατώτατου βασικού μισθού, όπως ορίζεται κάθε φορά από την ΕΓΣΣΕ.

δ) Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού (Δήμων και Περιφερειών) για την απασχόληση 5.000 ανέργων ηλικίας 55-64 ετών (ΚΥΑ 4589/182, ΦΕΚ Β' 2639/09.11.2011): Σκοπός του προγράμματος είναι η απασχόληση 5.000 ανέργων ηλικίας 55 έως 64 ετών. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε επιχειρήσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού (Δήμων και Περιφερειών), σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 74 παρ. 5 του Ν. 3863/2010 (ΦΕΚ Α' 115) όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του Ν. 3996/2011 (ΦΕΚ Α΄ 170), και του Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ Α' 87) για απασχόληση πρώην εργαζομένων ηλικίας 55-64 ετών και μακροχρόνια ανέργων ηλικίας 55-64 ετών.

ε) Με τις διατάξεις του άρθρου 66 του Ν. 3996/2011 (ΦΕΚ Α΄ 170), παρέχεται στους εργαζόμενους ηλικίας 55 έως 64 ετών, των οποίων η σύμβαση εργασίας καταγγέλλεται, το δικαίωμα της αυτασφάλισης, υπό την προϋπόθεση ότι παραμένουν άνεργοι. Στο κόστος της αυτασφάλισης υποχρεούται να συμμετέχει ο εργοδότης με ποσοστό έως 80%, ενώ παράλληλα παρέχεται η δυνατότητα στον ΟΑΕΔ να καλύπτει το λοιπό κόστος αυτασφάλισης.

στ) Επιχορήγηση ασφαλιστικών εισφορών του προγράμματος «Δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο μέσω προγραμμάτων κοινωφελούς χαρακτήρα» (ΚΥΑ 15131/οικ. 3949/14.04.2011, ΦΕΚ Β' 613) (ΚΥΑ 8926/327, ΦΕΚ Β' 2291/13.10.2011)**:** Σκοπός του προγράμματος είναι η άμεση αντιμετώπιση της ανεργίας σε ειδικές ομάδες ανέργων που προκαλείται ή επιτείνεται λόγω της οικονομικής κρίσης και η προώθησή τους στην απασχόληση μέσα από τη συμμετοχή σε στοχευμένες δράσεις κοινωφελούς χαρακτήρα.

Το Πρόγραμμα Κοινωφελούς Εργασίας αποτελεί μία θεσμική καινοτομία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, με στόχο τη στήριξη της απασχόλησης σε τοπική κλίμακα, ενώ ο προϋπολογισμός του Προγράμματος, φτάνει συνολικά τα 280 εκ. € για το σύνολο της χώρας. Τα χρήματα αυτά αφορούν στην καταβολή των ημερομισθίων των ανέργων για συμμετοχή σε δράσεις κοινωνικής εργασίας, διάρκειας 5 μηνών, με ταυτόχρονη κάλυψη των ασφαλιστικών τους εισφορών από τον ΟΑΕΔ.

Β) Μέτρα για την Κοινωνική Ενσωμάτωση των Μεταναστών

Αναφορικά με τα μέτρα για την κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών, το 2011 εκδόθηκε η με αριθ. 15055/546/10.08.2011 ΚΥΑ (ΦΕΚ Β' 1886/25.08.2011), με την οποία ***θεσμοθετήθηκε η μείωση του ελάχιστου αριθμού ημερών ασφάλισης ή του ελάχιστου χρονικού διαστήματος ασφάλισης ανά έτος ή ανά διετία και ασφαλιστικό φορέα που πρέπει να πραγματοποιούν οι υπήκοοι τρίτων χωρών, προκειμένου να πληρούται η προϋπόθεση για ανανέωση των αδειών διαμονής τους*** σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3386/2005.

Συγκεκριμένα με την ανωτέρω απόφαση ***μειώθηκε ο ανωτέρω απαιτούμενος ελάχιστος χρόνος ασφάλισης ανά έτος από 200 ημέρες σε 120***. Όπως γίνεται αντιληπτό με τη συγκεκριμένη ρύθμιση δίνεται η δυνατότητα στους υπηκόους τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας να ανανεώνουν την άδεια διαμονής τους με ευνοϊκότερους όρους, και ως εκ τούτου, όντες νόμιμοι, να απολαμβάνουν όλα τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα που προκύπτουν από το γεγονός αυτό (επίδομα ανεργίας, ασφαλιστική κάλυψη από δημόσιους ασφαλιστικούς οργανισμούς, δημόσιες παροχές υγείας, εργασιακά δικαιώματα κλπ).

Γ) Ιδιωτικές Υπηρεσίες Απασχόλησης

Το 2011 ψηφίσθηκε ο Ν. 3919/2011 «Αρχή της επαγγελματικής ελευθερίας, κατάργηση αδικαιολογήτων περιορισμών στην πρόσβαση και άσκηση επαγγελμάτων» (ΦΕΚ Α' 32),[1] ο οποίος επέφερε αλλαγές και στο νομοθετικό καθεστώς για τη σύσταση και λειτουργία των Ιδιωτικών Γραφείων Ευρέσεως Εργασίας (ΙΓΕΕ) και των Επιχειρήσεων Προσωρινής Απασχόλησης (ΕΠΑ). Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2 του Ν. 3919/2011 προβλέπεται η κατάργηση όλων των περιορισμών που υπάρχουν στην ελληνική νομοθεσία, οι οποίοι αφορούν στην πρόσβαση και την άσκηση επαγγελμάτων-δραστηριοτήτων. Επίσης, βάσει της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 3 του ανωτέρω νόμου, παύει να ισχύει η απαίτηση προηγούμενης διοικητικής άδειας για την άσκηση των επαγγελμάτων-δραστηριοτήτων των Ιδιωτικών Γραφείων Ευρέσεως Εργασίας (ΙΓΕΕ) και των Επιχειρήσεων Προσωρινής Απασχόλησης (ΕΠΑ). Τέλος, σύμφωνα με την παρ. 2 (ζ) του άρθρου 2 του ίδιου νόμου παύει να ισχύει

1. Όπως έχει τροποποιηθεί με την παρ. 16 του άρθρου 4 του Ν. 4038/2012,

η απαίτηση ορισμένης εταιρική μορφής για την άσκηση του επαγγέλματος-δραστηριότητας της ΕΠΑ.[2]

Η εφαρμογή των ανωτέρω ρυθμίσεων του προαναφερόμενου νόμου, άρχισε μετά την πάροδο τεσσάρων μηνών από τη δημοσίευση αυτού, δηλαδή από 02.07.2011 (παρ. 1 του άρθρου 3 του Ν. 3919/2011).

Λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω διατάξεις, το ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για τη σύσταση και λειτουργία των ΙΓΕΕ και των ΕΠΑ τροποποιήθηκε με το Ν. 4052/2012 «Νόμος Αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για εφαρμογή του νόμου «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας Ε.Τ.Χ.Σ., της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος, και άλλες επείγουσες διατάξεις για την μείωση του δημοσίου χρέους και την διάσωση της εθνικής οικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 41).

Ειδικότερα, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ασκούν το επάγγελμα-δραστηριότητα του ΙΓΕΕ ή/και της ΕΠΑ ελεύθερα μετά πάροδο τριμήνου από την αναγγελία έναρξής του, συνοδευόμενη από τα απαραίτητα δικαιολογητικά για την πιστοποίηση της συνδρομής των νομίμων προϋποθέσεων, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις. Η Αρμόδια Διοικητική Αρχή, μπορεί εντός τριών μηνών από την αναγγελία έναρξης του επαγγέλματος-δραστηριότητας από τον ενδιαφερόμενο, να απαγορεύσει την άσκηση της δραστηριότητας-επαγγέλματος του αιτούντος, στην περίπτωση που δεν συγκεντρώνονται οι νόμιμες προϋποθέσεις ή δεν προκύπτει η συνδρομή τους από τα υποβληθέντα στοιχεία.

Στην συνέχεια, παραθέτουμε στοιχεία που αφορούν την δραστηριότητα των Ιδιωτικών Υπηρεσιών Απασχόλησης ήτοι των Ιδιωτικών Γραφείων Ευρέσεως Εργασίας και των Επιχειρήσεων Προσωρινής Απασχόλησης, για τα έτη 2007-2011.

2. Αναφορικά με τα ΙΓΕΕ οι διατάξεις που καταργήθηκαν ήταν οι ακόλουθες: α) άρθρο 5 του Ν. 2639/1998 «Ρύθμιση εργασιακών σχέσεων, σύσταση Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 205), β) παρ. 4 του άρθρου 2 του ΠΔ 160/1999 «Όροι, προϋποθέσεις και διαδικασία σύστασης και λειτουργία Ιδιωτικών Γραφείων Συμβούλων Εργασίας» (ΦΕΚ Α' 157). Συγκεκριμένα, οι εν λόγω διατάξεις καταργήθηκαν και ρητά με το άρθρο 112 του Ν. 4052/2012 (ΦΕΚ Α' 41). Αναφορικά με τις ΕΠΑ οι διατάξεις που καταργήθηκαν ήταν οι εξής: α) οι παρ. 1 και 2 του άρθρου 21 του Ν. 2956/2001 «Αναδιάρθρωση του ΟΑΕΔ και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 258) και β) η παρ. 2 του άρθρου 1 της Υπουργικής Απόφασης 30342/Β/2002 «Ρύθμιση όρων, προϋποθέσεων και διαδικασίας για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 2956/2001 που αφορούν τις Εταιρείες Προσωρινής Απασχόλησης». Ειδικότερα οι ανωτέρω διατάξεις καταργήθηκαν και ρητά με το άρθρο 133 του Ν. 4052/2012(ΦΕΚ Α' 41).

Αριθμός Τοποθετήσεων από ΠΓΣΕ για την Περίοδο 2006-2011

ΕΤΟΣ	Αριθμός Επιχειρήσεως που κατέθεσαν έκθεση δραστηριότητας	Αριθμός θέσεων	ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ						ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ			
			Υποχρεωτική	%	Μέση-Δευτερ/θμια	%	Ανώτερη-Ανώτατη	%	Άνεργοι	%	Εργαζόμενοι	%
2006	63	5.713	867	15,18	3.563	62,37	1.283	22,45	3.631	63,56	2.082	36,44
2007	69	7.026	691	9,83	4.613	65,66	1.722	24,51	4.486	63,85	2.540	36,15
2008	74	6.296	429	6,81	3.896	61,88	1.971	31,31	3.616	57,43	2.680	42,57
2009	74	5.356	595	11,11	3.196	59,67	1.565	29,22	3.259	60,85	2.097	39,15
2010	74	4.595	646	14,06	2.806	61,07	1.143	24,87	2.850	62,02	1.745	37,98
2011	74	3.629	613	16,89	2.187	60,27	829	22,84	2.338	64,43	1.291	35,57
ΣΥΝΟΛΟ		32.615	3.841		20.261		8.513		20.180		12.435	

ΕΠΑ 2007-2011			
Εξάμηνο	Αριθμός προσωρινά απασχοληθέντων (άτομα)	Αριθμός συμβάσεων προσωρινής απασχόλησης ανά εξάμηνο	Αριθμός συμβάσεων προσωρινής απασχόλησης ανά έτος
Α 2007	4.449	7.183	
Β 2007	5.047	7.739	
		σύνολο 2007	14.922
Α 2008	5.045	7.973	
Β 2008	4.965	8.487	
		σύνολο 2008	16.460
Α 2009	3.908	6.381	
Β 2009	3.778	6.136	
		σύνολο 2009	12.517
Α 2010	4.070	6.853	
Β 2010	4.144	12.364	
		σύνολο 2010	19.217
Α 2011	4.338	16.793	
Β 2011	4.381	11.154	
		σύνολο 2011	27.947

Δ) Κοινοτικά Προγράμματα μέσω Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου

Επίσης, κατά τη διάρκεια του έτους 2011 εγκρίθηκαν και υλοποιήθηκαν τα ακόλουθα **Κοινοτικά Προγράμματα μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ):**

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης των δυσμενών επιπτώσεων της δημοσιονομικής κρίσης που πλήττει τη χώρα, υλοποιήθηκαν εξειδικευμένες παρεμβάσεις, συγχρηματοδοτούμενες από το ΕΚΤ, με στόχο την ενίσχυση της απασχόλησης, την ανάσχεση της ανεργίας και την ουσιαστική αύξηση της παραγωγικότητας.

Οι μείζονες τομείς παρέμβασης των ενεργειών που αφορούν στην στήριξη της απασχόλησης και την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας είναι οι ακόλουθοι:

- Ενίσχυση των Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης,
- Υλοποίηση Δράσεων για τη διατήρηση θέσεων εργασίας σε εξειδικευμένους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας (π.χ. τουρισμό),
- Στήριξη των ευάλωτων και ευπαθών ομάδων πληθυσμού που απειλούνται από τη φτώχεια ενισχύοντας την ένταξή τους σε μία κοινωνία ίσων ευκαιριών,
- Υλοποίηση Δράσεων για τη μείωση του ποσοστού ανεργίας των νέων και των γυναικών,
- Αξιοποίηση νέων, δυναμικών κλάδων της οικονομίας, όπως είναι η κοινωνική οικονομία και τα πράσινα επαγγέλματα,
- Εκσυγχρονισμός και προσαρμογή της εργατικής νομοθεσίας με στόχο την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας,
- Εκσυγχρονισμός των Δημοσίων Υπηρεσιών Απασχόλησης (ΔΥΑ)

Για την υλοποίηση των ανωτέρω παρεμβάσεων αξιοποιούνται οι διαθέσιμοι πόροι του ΕΚΤ με αιχμή τον προϋπολογισμό του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού" (ΕΠΑΝΑΔ) του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

Όσον αφορά, την πρόοδο της υλοποίησης του ΕΠΑΝΑΔ, σας ενημερώνουμε ότι έως 31 Ιανουαρίου 2012, σύμφωνα και με τα στοιχεία του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, το ποσό της συνολικής συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης, ανέρχεται στο ύψος των **715.956.276 €** και βαίνει αυξανόμενο με επιταχυνόμενους ρυθμούς.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το ποσοστό απορρόφησης έως 31 Ιανουαρίου 2012 σημειώνεται σημαντική αύξηση, έναντι σημαντικής υστέρησης μέχρι το Νοέμβριο του 2009, όπως εμφανίζεται στον παρακάτω Πίνακα:

Στοιχεία ΟΠΣ	Εντάξεις	Ποσοστό (επί της συνολικής χρηματ/σης του ΕΠ)	Συμβάσεις	Ποσοστό (επί της συνολικής χρηματ/σης του ΕΠ)	Πληρωμές	Ποσοστό (επί της συνολικής χρηματ/σης του ΕΠ)
29.10.2009	608.841.000,00	21,50%	141.428.000,00	5,00%	4.270.649,70	0,15%
31.01.2012	1.791.421.717,00	67,38%	1.287.053.587,00	48,41%	715.956.276,00	26,93%

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα **«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»** έχει σχεδιαστεί λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες που συναντώνται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, όπως επίσης τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στατιστικά δεδομένα που αφορούν στους επίσημους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας στην κάθε περιφέρεια της χώρας.

Συνολικά, σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση της ανεργίας μέσω του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» και ειδικότερα του Θεματικού Άξονα Προτεραιότητας «Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση» υλοποιούνται δράσεις με κύριο στόχο την αύξηση της απασχόλησης.

Οι παρεμβάσεις του άξονα αυτού στοχεύουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση όλων των κατηγοριών ανέργων και στη προσέλκυση και διατήρηση μεγαλύτερου αριθμού ατόμων στην αγορά εργασίας, μέσω ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και τοπικού χαρακτήρα σχεδίων προώθησης της απασχόλησης για την επίλυση προβλημάτων που εμφανίζονται στις περιφερειακές αγορές εργασίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση των γυναικών, των νέων και των μακροχρόνια ανέργων, καθώς και των ανέργων από ειδικές κοινωνικές ομάδες (άνεργοι μεγαλύτερης ηλικίας ή από ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού), που απειλούνται περισσότερο από τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.

Στη συνέχεια παρατίθενται πίνακες των ως σήμερα προκηρυχθεισών δράσεων που διευκολύνουν την πρόσβαση των ανέργων στην απασχόληση.

Ι. Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης

Α) Δράσεις που έχουν υλοποιηθεί

α) Νέοι

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Δυνητικοί ωφελούμενοι	ωφεληθέντες(σ ιχεία ΟΑΕΔ)
Πρόγραμμα 6.000 Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών 22-32 ετών (νεανική επιχειρηματικότητα-α' και β' κύκλος)	115.500.000	6.000	5.644
Επιχορήγηση Νέων Επιστημόνων (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί κλπ)	126.000.000	6.000	6.170

β) Γυναίκες

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Ωφελούμενες	Ωφεληθείσες έως 31.12.2011
Πρόγραμμα επιχορήγησης ΝΕΕ γυναικών ηλικίας 22 - 64 (στοιχεία ΟΑΕΔ)	96.000.000	4.000	3.536
Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (δομές φύλαξης παιδιών (2008-12)	384.660.000	100.000	70.000

γ) Ευρύτερος πληθυσμός

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός (σε επίπεδο χώρας)	Δυνητικοί ωφελούμενοι	Ωφελούμενοι έως 31.12.2011
Επιχορήγηση επιχειρήσεων για την πρόσληψη ανέργων 31-44	32.900.000	4.000	4.075
Επιχορήγηση ΝΕΕ 33-64 (στοιχεία ΟΑΕΔ)	42.500.000	3.500	2.261
Επιχορήγηση ΝΕΕ 22-64	87.130.000	4.500	4.358
(στοιχεία ΟΑΕΔ)			
Κατάρτιση Άνεργων Ναυτικών και Παροχή Επαγγελματικής Πιστοποίησης (2011)	4.000.000	7.250	7.250
Κατάρτιση ανέργων σε πιστοποιημένα ΚΕΚ με υποχρεωτική απασχόληση σε θέσεις συναφείς με θέματα κατασκευαστικών/τεχνικών έργων	89.600.000	7.000	6.951

Β) Δράσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη

α) Νέοι

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Δυνητικοί ωφελούμενοι	Ωφελούμενοι έως σήμερα
Πρόγραμμα επιχορήγησης για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας 5.000 ανέργων νέων ηλικίας 16 έως 24 ετών νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας, σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα με επιδότηση των ασφαλιστικών εισφορών, με τη δυνατότητα συνέχισης της επιχορήγησης για επιπλέον 12 μήνες, εφόσον η σύμβαση απόκτησης εργασιακής εμπειρίας μετατραπεί σε σύμβαση εργασίας (στοιχεία ΟΑΕΔ)	26.970.000	5.000	577
Ειδικό διετές πρόγραμμα ενίσχυσης εργοδοτών με επιχορήγηση που αντιστοιχεί στο ύψος των συνολικών ασφαλιστικών εισφορών, για την πρόσληψη 25.000 ανέργων (στοιχεία ΟΑΕΔ)	170.940.000	25.000	14.764

β) Γυναίκες

Βρίσκεται σε εξέλιξη και ολοκληρώνεται το πρόγραμμα «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (δομές φύλαξης παιδιών) 2008-2012».

γ) Ενεργός γήρανση

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Δυνητικοί ωφελούμενοι
Διετές Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων των Δήμων για την πρόσληψη ανέργων ηλικίας 55-64 ετών	75.000.000	5.000

δ) Ευρύτερος πληθυσμός

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Δυνητικοί ωφελούμενοι
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο μέσω προγραμμάτων κοινωφελούς χαρακτήρα	188.000.000	57.400
Τοπικά Σχέδια για την Απασχόληση (ΤΟΠΣΑ)	80.000.000	30.000
Απασχόληση προσωπικού για εκτέλεση έργων με αυτεπιστασία στους Δήμους	200.000.000	35.000
Κατάρτιση ανέργων από πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) με υποχρεωτική απασχόληση στα «πράσινα επαγγέλματα»	94.600.000	7.500
Κατάρτιση ανέργων από πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) με υποχρεωτική απασχόληση στα τουριστικά επαγγέλματα	45.400.000	3.600
«Επιταγή Επανένταξης» στην αγορά εργασίας, με τη μετατροπή του επιδόματος ανεργίας σε επίδομα για την εργασία και την επαγγελματική κατάρτιση του ανέργου	20.000.000	10.000

ε) Εργαζόμενοι

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Δυνητικοί ωφελούμενοι
«Διαρθρωτική Προσαρμογή Εργαζομένων και	110.000.000	48.000

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Δυνητικοί ωφελούμενοι
Επιχειρήσεων που απασχολούν πάνω από 50 εργαζόμενους»(ΟΑΕΔ)		
«Διαρθρωτική Προσαρμογή Εργαζομένων και Επιχειρήσεων που απασχολούν από 20-49 εργαζόμενους»(ΕΙΕΑΔ)	73.700.000	18.000
«Διαρθρωτική Προσαρμογή Εργαζομένων και Επιχειρήσεων που απασχολούν από 1-19 εργαζόμενους»(ΕΙΕΑΔ)	51.000.000	

Γ) Δράσεις που σχεδιάζονται/πρόκειται να υλοποιηθούν

α) Νέοι

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Ωφελούμενοι
Επιχορήγηση επιχειρήσεων για την πρόσληψη ανέργων πτυχιούχων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Πανεπιστημιακού και Τεχνολογικού Τομέα έως 35 ετών (ΟΑΕΔ)	67.750.000	5.000
Επιταγή κατάρτισης και απόκτηση εργασιακής εμπειρίας για νέους (ΟΑΕΔ)	100.000.000	12.000
Κατάρτιση νέων 18-30 ετών με χρήση voucher σε επιλεγμένους αναπτυξιακούς τομείς	70.000.000	25.000
Προγράμματα κοινωφελούς εργασίας εξάμηνης διάρκειας στον πολιτισμό για νέους	15.000.000	3.200

β) Γυναίκες

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Ωφελούμενες
Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (δομές φύλαξης παιδιών (2012-13)	100.000.000	30.000

γ) Ευρύτερος πληθυσμός

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Ωφελούμενοι
Επαγγελματική κατάρτιση ανέργων σε Τεχνολογίες Πληροφορικής (ΤΠΕ), με τη χρήση voucher	22.000.000	18.364
Κατάρτιση ανέργων δημοσιογράφων με τη χορήγηση «επιταγών κατάρτισης» (voucher)	6.800.000	2.000
Κατάρτιση ανέργων στον παραγωγικό τομέα Β (Ορυχεία-Λατομεία)	32.000.000	5.000
Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και αναβάθμισης εργασιακών δεξιοτήτων ανέργων οικοδόμων και συναφών επαγγελμάτων	6.670.000	1.546
Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης σε δεξιότητες χρήσης ΤΠΕ (βασικές και εξειδικευμένες) και σε παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικής μάθησης ΤΠΕ	60.000.000	44.000

ΙΙ. Κοινωνική ένταξη

Α) Δράσεις που έχουν υλοποιηθεί

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Ωφελούμενοι έως 31.12.2011
Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι»	60.000.000	30.582
Προγράμματα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας σε πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, για άνεργους μετανάστες-παλιννοστούντες-πρόσφυγες και λοιπούς ανέργους προερχόμενους από ευπαθείς κοινωνικά ομάδες («Ελληνομάθεια»)	32.000.000	8.300

Β) Δράσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Ωφελούμενοι
Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ) και ΑΜΕΑ /Κέντρα Διημέρευσης	50.000.000	4.327

Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Ωφελούμενοι
Τοπικές Δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες (ΤΟΠ/ΕΚΟ)	60.000.000	12.000
Προγράμματα για την ενίσχυση ανέργων από ευπαθείς κοινωνικά ομάδες μέσω Εξειδικευμένων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης	13.090.000	1380

Για τα ΚΗΦΗ καταγράφονται ως έμμεσα ωφελούμενα 4.050 άτομα που διευκολύνονται για να προωθηθούν στην απασχόληση.

Επίσης, η οργάνωση και λειτουργία Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης ΑμεΑ (ΣΥΔ), έχει εκχωρηθεί στην Ειδική Υπηρεσία Τομέα Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Υγείας με ποσό **22.490.828 €.** Οι Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης αποτελούν χώρους μόνιμης κατοικίας ατόμων κυρίως με νοητική αναπηρία, με δευτερεύουσες κινητικές, αισθητηριακές ή ψυχικές παθήσεις που αδυνατούν να διαβιώσουν αυτόνομα χωρίς κατάλληλη υποστήριξη από το υφιστάμενο άμεσο οικογενειακό τους περιβάλλον ή σε περίπτωση απουσίας αυτού.

Οι ΣΥΔ στοχεύουν στην υγιεινή, άνετη και ασφαλή διαμονή των ατόμων με αναπηρία, στη μέριμνα για εξειδικευμένη ιατρική φροντίδα, στην ψυχαγωγία και συμμετοχή τους σε κοινωνικές εκδηλώσεις. Η παρέμβαση αυτή διέπεται από θεσμικό πλαίσιο (ΚΥΑ, ΦΕΚ Β' 74/27.01.2007). Η Λειτουργία των ΣΥΔ είναι συγχρηματοδοτούμενη για τους πρώτους 24 μήνες (start up).

Μέχρι 22.02.2012 λειτουργούσαν 32 Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης Προϋπολογισμού ύψους 14.709.509 €. Συνολικά προβλέπεται η ένταξη 50 ΣΥΔ. Στη συνέχεια τη λειτουργία τους αναλαμβάνουν οι ίδιοι οι δικαιούχοι. Η καταβολή νοσηλίου-τροφείου από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς στις ΣΥΔ (όπως προβλέπεται στο άρθρο 46 του Ν. 3918/2011) θα βελτιώσει τις δυνατότητες βιωσιμότητας των δομών αυτών.

Τέλος, η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΥΣΕΚΤ) υλοποιεί το Πρόγραμμα «Παροχή ολοκληρωμένων τοπικών υπηρεσιών υποστήριξης φτωχών οικογενειών με παιδιά», στο πλαίσιο του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου 2004-2009.

Στόχος του έργου είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των παιδιών σε υποβαθμισμένες περιοχές, η στήριξη των οικογενειών τους, η απόκτηση τεχνογνωσίας από φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας σε θέματα αναφορικά με την παιδική φτώχεια.

Ο προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται στα 1.200.000 € και υλοποιείται μέσω της λειτουργίας τεσσάρων κέντρων στους Δήμους Φυλής, Κερατσινίου-Δραπετσώνας, Δροσερού Ξάνθης και Πηνειού Ηλείας, περιοχές με υψηλά επίπεδα φτώχειας Η ΕΥΣΕΚΤ, ανταποκρινόμενη στην υποχρέωση για δεκαετή χρηματοδότηση του έργου μετά τη λήξη της παρούσας από το ΧΜ ΕΟΧ 2004-2009, την 30.04.2012 έχει ξεκινήσει τις σχετικές διαδικασίες για αρχική ένταξή του στο ΕΠΑΝΑΔ, σε συνεργασία με την οικεία Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης.

Γ) Δράσεις που σχεδιάζονται/πρόκειται να υλοποιηθούν

Συστημικές Παρεμβάσεις

i) Ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης έχει θέσει ως θέμα υψηλής προτεραιότητας τη διαμόρφωση συνεκτικής πολιτικής για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, η οποία θα διασφαλίζει τις κατάλληλες νομοθετικές και επιχειρησιακές προϋποθέσεις για μία βιώσιμη και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Η ψήφιση από την Ελληνική Βουλή του Ν. 4019/2011 τον περασμένο Σεπτέμβριο αποτέλεσε το θεσμικό εφαλτήριο για την καθιέρωση της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό:

α) Εκδόθηκε η σχετική Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ Β' 221/09.02.2012) για τη σύσταση του Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας.

β) Με το Ν. 4052/2012 (ΦΕΚ Α' 41) ψηφίστηκε διάταξη (άρθρο 138 παρ. Δ'), η οποία προβλέπει τη δυνατότητα επιχορήγησης των κοινωνικών επιχειρήσεων για το ξεκίνημα της λειτουργίας τους (start-up). Επίσης, προγραμματίζεται η έκδοση της σχετικής Υπουργικής Απόφασης αναφορικά με τα κριτήρια, τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία της εν λόγω επιχορήγησης. Με τη νομοθετική αυτή ρύθμιση ενθαρρύνεται η δημιουργία Κοινωνικών Επιχειρήσεων, με χορήγηση κεφαλαίου εκκίνησης, το οποίο θα ενισχύσει τις προοπτικές επιτυχίας των υπό σύσταση Κοινωνικών Επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο του ΕΠΑΝΑΔ προβλέπονται δράσεις συνολικού προϋπολογισμού 60.000.000€.

ii) Εκπόνηση θεσμικού, κανονιστικού και διοικητικού πλαισίου με σκοπό την προώθηση ενός βιώσιμου συστήματος σχετικά με το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι»

Εντός του 2011 πραγματοποιήθηκαν οι απαραίτητες ενέργειες για τη δημιουργία ενός βιώσιμου και ανεξάρτητου από κοινοτική συγχρηματοδότηση συστήματος για το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι». Συγκεκριμένα, εκπονήθηκε μελέτη από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες για τη δημιουργία ενός βιώσιμου και ανεξάρτητου από κοινοτικές χρηματοδοτήσεις συστήματος και η οποία παρελήφθη από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου το Μάιο του 2011.

Επίσης, με τον πρόσφατο Ν. 4052/2012 (ΦΕΚ Α' 41) ψηφίστηκε «Νομοθετική ρύθμιση για τη θεσμοθέτηση του ασφαλιστικού κινδύνου της εξάρτησης», με την οποία γίνεται η διάκριση ασφαλισμένων και ανασφάλιστων και εξειδικεύονται οι πηγές χρηματοδότησης του νέου συστήματος από πόρους της Κοινωνικής Ασφάλισης. Με την εν λόγω ρύθμιση εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα του Προγράμματος, η οποία αποτελούσε δέσμευση των ελληνικών αρχών προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από τον Δεκέμβριο του 2010.

iii) Σύσταση Οργανισμού για την αποτελεσματική παρακολούθηση και εφαρμογή των πολιτικών κοινωνικής ενσωμάτωσης και κοινωνικής προστασίας

Προετοιμάσθηκε η νομοθετική ρύθμιση αναφορικά με τη δημιουργία του Μηχανισμού ως συντονιστικού οργάνου και τις συνέργειες που θα αναπτυχθούν με τα συναρμόδια Υπουργεία και θα αποτελέσουν τους άξονες του Σχεδίου Δράσης που θα αναπτυχθεί με επιτελικό φορέα το Υπουργείο Εργασίας (Δ/νση Κοινωνικής Προστασίας).

Ε) Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκές Επιτροπές

Με τη συμμετοχή εκπρόσωπων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης στις εργασίες Επιτροπών/Ομάδων που διαπραγματεύονται θέματα που σχετίζονται με δικαιώματα του ανθρώπου μεταφέρεται η διεθνής και ευρωπαϊκή εμπειρία στο Υπουργείο (π.χ. τάσεις, καλές πρακτικές) και οι συμμετέχοντες συμβάλλουν στη διαμόρφωση των κειμένων που προκύπτουν από τις επιτροπές αυτές.

Το 2011 οι εκπρόσωποι του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης έλαβαν μέρος:

α) ***Στην Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (SPC-Social Protection Committee)***: Η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας αποτελεί συμβουλευτική επιτροπή για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής για θέματα κοινωνικής προστασίας (κοινωνική πρόνοια, κοινωνική ασφάλιση και υγεία). Έχει ως βασικό έργο να παρακολουθεί την κοινωνική κατάσταση και την εξέλιξη των πολιτικών κοινωνικής προστασίας στα κράτη μέλη και στην Ένωση και να διευκολύνει τις ανταλλαγές πληροφοριών, εμπειριών και δοκιμασμένων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών και Επιτροπής.

Πιο συγκεκριμένα, οι αντιπρόσωποι συμμετείχαν στο ευρωπαϊκό εξάμηνο με σχόλια στην Ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης 2012 (Annual Growth Survey 2012-AGS), και συμμετοχή στην προετοιμασία του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων, απαντήσεις σε ερωτηματολόγια και στη διενέργεια θεματικών εξετάσεων των κρατών μελών. Επίσης, οι εκπρόσωποι του Υπουργείου συμμετείχαν στην προετοιμασία της έκθεσης για την κοινωνική διάσταση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η οποία ολοκληρώθηκε μέσα στο 2011. Επίσης, συνεχίστηκε η παρακολούθηση των κοινωνικών επιπτώσεων της οικονομικής κατάστασης, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της για τα συστήματα κοινωνικής προστασίας (μέσω σχετικών ερωτηματολογίων που συμπληρώνονται από τους εκπροσώπους των κρατών μελών στην SPC).

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της χρονιάς η SPC ασχολήθηκε με την ενεργό γήρανση, την παιδική φτώχεια και την ενεργό ένταξη.

β) ***Υποομάδα Δεικτών της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας (Indicators Sub Group of the Social Protection Committee/ SPC-ISG)***: Η ISG υποστήριξε την SCP στις εργασίες της και ιδιαίτερα για το Κοινό Πλαίσιο Αξιολόγησης για την παρακολούθηση των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, καθώς και για την παρακολούθηση των κοινωνικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης. Επίσης, ειδικότερα η ISG το 2011 συνέχισε τις εργασίες της για την ανάπτυξη των σχετικών δεικτών της μέτρησης της φτώχειας, της ενεργού ένταξης και της παιδικής φτώχειας και ευημερίας.

γ) *Ομάδα Δεικτών της Επιτροπής Απασχόλησης (EMCO Indicators Group):* Η Ομάδα Δεικτών με το έργο της στηρίζει τις εργασίες της Επιτροπής Απασχόλησης (κυρίως προς το Συμβούλιο Υπουργών EPSCO, αλλά όχι μόνο). Το έτος 2011, στο πλαίσιο των εργασιών της Ομάδας Δεικτών, έγινε επανεξέταση του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης με στόχο την εξέλιξή του και τη συνεχή βελτίωσή του, καθώς και του εργαλείου για την παρακολούθηση της Επίδοσης στην απασχόλησης (Employment Performance Monitor/ EPM). Μερικά άλλα από τα θέματα που συζητήθηκαν το 2011 στο πλαίσιο των συναντήσεων της Ομάδας Δεικτών είναι τα κάτωθι:

- Ποιότητα στην εργασία,
- Συστήματα καθορισμού των μισθών, παραγωγικότητα, κόστος εργασίας,
- Κίνητρα/αντικίνητρα για την απασχόληση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας,
- Νεαρά άτομα που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης,
- Διάρκεια της ανεργίας-Μέθοδος υπολογισμού,
- Απασχολησιμότητα και μαθησιακή κινητικότητα,
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο-Νέα προγραμματική περίοδος: Δείκτες παρακολούθησης.

δ) *Ομάδα Εμπειρογνωμόνων στη*

Δημογραφία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Η Ελλάδα συμμετέχει στην Ομάδα Εμπειρογνωμόνων στη Δημογραφία, η οποία συστήθηκε στις 8 Ιουνίου 2007 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και στην «Ευρωπαϊκή Συμμαχία για την Οικογένεια», η ίδρυση της οποίας αποφασίστηκε στην Ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής στις 8 και 9 Μαρτίου 2007. Μέσω της συμμετοχής της στην Ομάδα Εμπειρογνωμόνων, η Ελλάδα και τα υπόλοιπα κράτη μέλη, συνέβαλαν στη σύνταξη της 3ης Δημογραφικής Έκθεσης (Demography Report 2010: Older, more numerous and diverse Europeans) μέσω της επικαιροποίησης των σχετικών στοιχείων. Η Έκθεση ολοκληρώθηκε το Μάρτιο 2011 και δημοσιεύτηκε αμέσως μετά.

Επίσης, στο πλαίσιο της «Συμμαχίας για τις Οικογένειες», οι εκπρόσωποι του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ομάδα Εμπειρογνωμόνων, επικαιροποιήσαμε το κείμενο για το προφίλ της χώρας σχετικά με τις πολιτικές για τη μητρότητα, την παιδική φτώχεια και υπηρεσίες προς ηλικιωμένους, το οποίο έχει αναρτηθεί στη σχετική ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας.

ΣΤ) Συμμετοχή σε άλλες Επιτροπές/ Ομάδες Εργασίας

α) Ομάδα Εργασίας του ΟΟΣΑ για την Απασχόληση

Στις συναντήσεις της Ομάδας Εργασίας του ΟΟΣΑ για την Απασχόληση γίνεται ανταλλαγή απόψεων πάνω σε θέματα που πρόκειται να συμπεριληφθούν στην ετήσια Έκθεση του Οργανισμού με τίτλο «Προοπτικές Απασχόλησης» (Employment Outlook). Η Έκθεση αυτή εξετάζει κάθε χρόνο βασικά ζητήματα που αφορούν στην αγορά εργασίας. Πολλά από τα κεφάλαια της ετήσιας έκθεσης του ΟΟΣΑ διαμορφώνονται και βάσει των απαντήσεων των χωρών μελών του ΟΟΣΑ σε ερωτηματολόγια που αποστέλλει ο Οργανισμός. Τα θέματα που συζητήθηκαν το έτος 2011 και συμπεριλήφθηκαν στην Έκθεση «Employment Outlook» είναι τα κάτωθι:

- Κεφάλαιο 1: Στήριξη εισοδήματος για όσους χάνουν τις θέσεις εργασίας τους. Τα δίκτυα προστασίας στη Μεγάλη Ύφεση.
- Κεφάλαιο 2: Οι επιπτώσεις των συστημάτων κοινωνικής προστασίας στην αγορά εργασίας των αναδυόμενων οικονομιών.
- Κεφάλαιο 3: Μεταβλητότητα κερδών: αιτίες και συνέπειες.
- Κεφάλαιο 4: Αναντιστοιχία προσόντων: Over-qualified or under-skilled?.

β) Ομάδα Εργασίας για την Κοινωνική Πολιτική του ΟΟΣΑ

Η Ελλάδα συμμετέχει στην Ομάδα Εργασίας για την Κοινωνική Πολιτική του ΟΟΣΑ όπου αναλύονται και συζητιούνται θέματα κοινωνικής πολιτικής. Το 2011, η ομάδα επικεντρώθηκε στην προετοιμασία της Υπουργικής Συνόδου η οποία εστίασε σε θέματα όπως: η οικονομική κρίση και κοινωνικές πολιτικές για την ανάκαμψη, ενίσχυση των οικογενειών, διαγενεακή αλληλεγγύη. Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης συμμετείχε στη διαμόρφωση των σχετικών προπαρασκευαστικών κειμένων της Υπουργικής Συνάντησης.

γ) Ευρωμεσογειακή Ομάδα Εργασίας Υψηλού Επιπέδου για την Απασχόληση και Εργασία

Η σύσταση της Ευρωμεσογειακής Όμάδας Εργασίας για την Απασχόληση και την Εργασία περιγράφεται στο κείμενο της Διακήρυξης της 1ης Ευρωμεσογειακής Διάσκεψης Υπουργών Απασχόλησης και Εργασίας. Η Ομάδα αυτή με το έργο της προσφέρει στήριξη στις Διακηρύξεις των Υπουργών Εργασίας και Απασχόλησης στο πλαίσιο της ευρωμεσογειακής συνεργασίας.

ΙΙ. Κοινωνική προστασία

Α) Νομοθετικά μέτρα

Με τη ψήφιση του **Ν. 3996/2011** «Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις», και σύμφωνα με το άρθρο 2 «Έργο και αρμοδιότητες-Ελεγκτική και υποστηρικτική δράση», το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας «Ελέγχει την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, ***λαμβάνοντας υπόψη και τις περιπτώσεις πολλαπλής διάκρισης,*** σύμφωνα με όσα ειδικότερα προβλέπονται στο άρθρο 19 του Ν.3304/2005.»

Επιπλέον, το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας, «Κατ' εφαρμογή του άρθρου 10 του ν. 3304/2005, ελέγχει την τήρηση της ίσης μεταχείρισης έναντι των ατόμων με αναπηρία, ***στα οποία περιλαμβάνονται και οι οροθετικοί,***[3] παρέχει συμβουλές προς τους εργοδότες και τους εργαζομένους σχετικά με τους όρους της ίσης μεταχείρισης και διασφαλίζει ότι οι εργοδότες προχωρούν σε όλες τις εύλογες προσαρμογές με τη λήψη όλων των ενδεδειγμένων, κατά περίπτωση, μέτρων, προκειμένου να διασφαλιστεί ιδίως η πρόσβαση και η παραμονή των ατόμων με αναπηρία στην εργασία, καθώς και η συμμετοχή τους στην επαγγελματική κατάρτιση».

Β) Δράσεις και μέτρα

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης αναγνωρίζοντας την ανάγκη για μία ολοκληρωμένη πολιτική και την ευρύτερη δημόσια ευαισθητοποίηση για την αντιμετώπιση των διακρίσεων και τη διασφάλιση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, στο πλαίσιο του Κοινοτικού Προγράμματος Progress, κατά το έτος 2011-2012, υλοποιεί δράσεις σε συνεργασία με άλλους φορείς, που στόχο έχουν την αξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων στην Ελλάδα, τη συνένωση όλων των φορέων και εμπλεκομένων που ασχολούνται με την καταγραφή και την αντιμετώπιση των διακρίσεων, τη διενέργεια έρευνας σε εργοδότες, εργαζόμενους και εμπλεκόμενους για την εκτίμηση της έκτασης και του είδους των διακρίσεων στην ελληνική αγορά εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) μέσω του Παρατηρητήριου για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων στην Ελλάδα, και σε συνεργασία με τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ) υλοποιεί έργο που στόχο έχει:

α) την αξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων στην Ελλάδα, προκειμένου να εκτιμηθεί η σαφήνεια και η αποτελεσματικότητα της κείμενης νομοθεσίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων, το επίπεδο της παρεχόμενης προστασίας στις ομάδες που υφίστανται διακρίσεις, η αποδοχή και η συμμόρφωση στη νομοθεσία, η αποτελεσματικότητα των

3. Οι οροθετικοί βάσει της ΥΑ Φ 21/2361 (ΦΕΚ Β΄) 819/1993 ανήκουν στις κατηγορίες ατόμων με αναπηρία και συνεπώς η υπαγωγή τους στο προστατευτικό πεδίο του Ν. 3304/2005 είναι ρητή. Επιπλέον, σύμφωνα με τη Σύσταση 200 της ΔΟΕ «Σύσταση για το HIV/AIDS και τον κόσμο της εργασίας» της 17ης Ιουνίου 2010, αναγνωρίζεται ως γενική αρχή ότι το HIV/AIDS πρέπει να αναγνωρίζεται και να αντιμετωπίζεται ως ζήτημα του χώρου εργασίας, το οποίο πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στα βασικά στοιχεία της εθνικής(…) ανταπόκρισης (….), και ότι δεν πρέπει να γίνεται διάκριση ή στιγματισμός εργαζομένων, ζητούντων–αιτούντων εργασία, λόγω της πραγματικής ή υποτιθέμενης οροθετικότητάς τους, οι εργαζόμενοι (…) πρέπει να έχουν πρόσβαση και υποστήριξη όσον αφορά το HIV/AIDS και ο χώρος εργασίας πρέπει να διαδραματίζει ένα ρόλο προς διευκόλυνση της πρόσβασης σε αυτές τις υπηρεσίες.»

παρεμβάσεων των φορέων διασφάλισης της ισότητας, η λήψη μέτρων και θετικών δράσεων για την εφαρμογή της νομοθεσίας προς όφελος των ατόμων που υφίστανται διακρίσεις και η επίπτωση της νομοθεσίας στην κοινωνικοοικονομική κατάσταση των ομάδων που υφίστανται διακρίσεις,

β) την εκτίμηση των διακρίσεων στην ελληνική αγορά εργασίας με τη διενέργεια έρευνας σε εργοδότες, εργαζόμενους και εμπλεκόμενους. Συγκεκριμένα διεξάγεται έρευνα πεδίου σε δείγμα 2.000 ατόμων των ομάδων που υφίστανται διακρίσεις,

γ) την επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση στελεχών της διοίκησης σε θέματα διακρίσεων. Ειδικότερα, υλοποιεί σεμινάρια επιμόρφωσης-ευαισθητοποίησης επιλεγμένου αριθμού εργασιακών συμβούλων των ΚΠΑ στη Συμβουλευτική και υποστήριξη των κοινωνικών ομάδων που αντιμετωπίζουν προβλήματα διακρίσεων,

δ) τη βελτίωση του συντονισμού των φορέων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο των διακρίσεων. Στην κατεύθυνση αυτή ενδεικτικά προωθείται:

- η συνένωση όλων των φορέων και εμπλεκομένων που ασχολούνται με την καταγραφή και την αντιμετώπιση των διακρίσεων,
- η συγκέντρωση όλων των διάσπαρτων μελετών και ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί με θέμα τις διακρίσεις στην ελληνική αγορά εργασίας και σε άλλους τομείς,
- η συλλογή αξιόπιστων στοιχείων και πληροφοριών για τις διακρίσεις στην Ελλάδα,
- η ανάδειξη των επιχειρηματικών ωφελειών των εργοδοτών από την καταπολέμηση των διακρίσεων στην αγορά εργασίας,
- η ενημέρωση των θυμάτων των διακρίσεων για τα δικαιώματά τους και τις δυνατότητες νομικής στήριξης,
- ο συντονισμός των δράσεων και των προγραμμάτων βελτίωσης των συνθηκών που αντιμετωπίζουν οι ευάλωτες ομάδες,
- η συλλογή και διάδοση καλών πρακτικών διαχείρισης της διαφορετικότητας,

(ε) την επιμόρφωση των Επιθεωρητών Εργασίας σε θέματα διακρίσεων και εύλογων προσαρμογών για εργαζόμενους με αναπηρία όλων των κατηγοριών (κινητική αναπηρία, αισθητηριακές αναπηρίες κλπ), (σεμινάριο επιμόρφωσης και εκπόνηση και παραγωγή εγχειριδίου για τα στελέχη του ΣΕΠΕ).

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης λαμβάνοντας υπόψη τις καταγγελίες πολιτών αλλά και τις αναφορές του Συνηγόρου του Πολίτη, σχετικά με περιπτώσεις παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, λόγω της θέσπισης ορίων ηλικίας στις διαδικασίες πρόσληψης σε οργανισμούς του στενού και ευρύτερου δημόσιου τομέα, απέστειλε έγγραφο στους ανωτέρω οργανισμούς, καλώντας τους να προβούν στον έλεγχο και την καταγραφή των διατάξεων που παραβιάζουν την αρχή της ίσης μεταχείρισης λόγω ηλικίας, προκειμένου αυτές να μην εφαρμόζονται.

Γ) Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκές Επιτροπές και Ομάδες Εργασίας

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης συμμετείχε στην Ομάδα Κυβερνητικών Εμπειρογνωμόνων για την καταπολέμηση των διακρίσεων (Non Discrimination Governmental Expert Group) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία έχει ως στόχο τη συνεργασία ανάμεσα στα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την προώθηση και ανάπτυξη των πολιτικών καταπολέμησης των διακρίσεων.

IV. Κοινωνική Ασφάλιση

Με τον Ν. 3863/2010, όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του Ν. 3996/2011, θεσμοθετείται το νέο ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα με βασικές αρχές την κοινωνική δικαιοσύνη, τη διασφάλιση του δημόσιου χαρακτήρα του συστήματος και τη βιωσιμότητα και αποτελεσματικότητά του.

Α) Διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος συντάξεων

Με σκοπό τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας:

α) Το ύψος της συνταξιοδοτικής δαπάνης παρακολουθείται μέσω τακτικής εκπόνησης ***αναλογιστικών μελετών*** (ανά 2ετία, από 01.01.2011 και μετά), οι οποίες επικυρώνονται από την Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

β) Από 01.01.2014 ***αλλάζει ο τρόπος αναπροσαρμογής των συντάξεων***: η αναπροσαρμογή θα γίνεται με βάση συντελεστή που θα διαμορφώνεται κατά 50% από τη μεταβολή του ΑΕΠ και κατά 50% από τη μεταβολή του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή του προηγούμενου έτους.

γ) Θεσπίζεται ενιαίος πίνακας ***Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελμάτων*** (ΒΑΕ) και εξορθολογίζεται ο πίνακας ΒΑΕ. Ο νέος πίνακας εφαρμόζεται από 01.01.2012 για όλους τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης.

δ) Καταργείται η συμμετοχή του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στα ***προγράμματα εθελούσιας εξόδου*** που εκπονούνται από επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα (π.χ. ΟΤΕ).

ε) **Παρέχεται η** δυνατότητα αυτασφάλισης στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ για εργαζόμενους ηλικίας 55 έως 64 ετών που έχουν πραγματοποιήσει 4.500 ημέρες ασφάλισης και των οποίων η σύμβαση εργασίας καταγγέλλεται και παραμένουν άνεργοι. Το δικαίωμα ασκείται εντός 60 ημερών από την καταγγελία της σύμβασης με συμμετοχή του εργοδότη στο κόστος της αυτασφάλισης με ποσοστό:

- 50% για τους ασφαλισμένους ηλικίας 55 έως 60 ετών, και
- 80% για τους ασφαλισμένους με συμπληρωμένο το 60ο και έως το 64ο.

Η αυτασφάλιση γίνεται μέχρι να συμπληρωθεί από τον απολυθέντα τόσο το όριο ηλικίας όσο και οι απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης για λήψη πλήρους σύνταξης γήρατος και μέχρι 3 χρόνια κατ' ανώτατο όριο (άρθρο 66 Ν. 3996/2011).

Μειώνεται το χρονικό διάστημα παραμονής σε κατάσταση ανεργίας σε 3 συνεχόμενους μήνες (από 12), προκειμένου για την ένταξη σε πρόγραμμα αυτασφάλισης στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, προκειμένου για μακροχρόνια ανέργους ηλικίας 55 έως 64 ετών στους οποίους υπολείπονται έως και 1.500 ημέρες ασφάλισης προκειμένου για λήψη πλήρους σύνταξης. Στο πρόγραμμα αυτό η καταβολή των συνολικών εισφορών βαρύνει τον Ειδικό Λογαριασμό για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση του ΟΑΕΔ.

Οι ανωτέρω ρυθμίσεις ισχύουν μέχρι 31.12.2012, με σκοπό την αντιμετώπιση της αυξημένης ανεργίας που παρατηρείται λόγω της οικονομικής κρίσης.

στ) Συστήνεται το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης με το Ν. 4052/2012 (άρθρα 35-48), στα πλαίσια της διασφάλισης της βιωσιμότητας και της χρηματοοικονομικής επάρκειας των Ταμείων Επικουρικής Ασφάλισης, είναι δε καθοριστικής σημασίας η γνώμη των ασφαλισμένων για την ένταξή τους ή όχι στο νέο Ταμείο.

Στο ανωτέρω Ταμείο που θα λειτουργήσει από 01.07.2012 θα ενταχθούν: Το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών, οι Τομείς του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιωτικού Τομέα, το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων και οι Τομείς ΤΕΑΠΟΚΑ και ΤΑΔΚΥ, το Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων ως προς την επικουρική ασφάλιση, οι τομείς του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ταμείου Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας και ο κλάδος Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ ως προς τους κατ' επικουρική ασφάλιση ασφαλισμένους του.

Ταυτόχρονα είναι δυνατή η ένταξη και άλλων επικουρικών Ταμείων στο νέο φορέα, η οποία ένταξη υλοποιείται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης μετά από σύμφωνη γνώμη των αντιπροσωπευτικότερων οργανώσεων των κλάδων των Ασφαλισμένων και μετά από εκπόνηση αναλογιστικής μελέτης.

ζ) Από τις παρακρατήσεις που έχουν γίνει στις συντάξεις κύριες και επικουρικές από 01.01.2011 και εφεξής λόγω των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στους Ασφαλιστικούς Οργανισμούς, εξαιρούνται οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, όπως οι συνταξιούχοι αναπηρίας ή γήρατος που παίρνουν το εξωϊδρυματικό επίδομα ή το επίδομα απόλυτης αναπηρίας, θύματα τρομοκρατικών ενεργειών και οι ορφανικές οικογένειες αυτών, με βάση ειδικές συνταξιοδοτικές διατάξεις με τις οποίες έχει ρυθμισθεί η προστασία των εν λόγω κατηγοριών συνταξιούχων.

Β) Εξορθολογισμός του συστήματος αναπηρικών συντάξεων

Συστάθηκε, στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ***Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας*** (ΚΕΠΑ) και συγκροτήθηκε ***Κανονισμός Εκτίμησης Βαθμού Αναπηρίας*** (ΚΕΒΑ), με σκοπό την εξασφάλιση της ενιαίας υγειονομικής κρίσης όσον αφορά στον καθορισμό του βαθμού αναπηρίας των ασφαλισμένων όλων των ασφαλιστικών φορέων, συμπεριλαμβανομένου και του Δημοσίου.

Παράλληλα εξορθολογίστηκαν και οι προϋποθέσεις για δικαίωμα λήψης σύνταξης των γονέων/αδερφών αναπήρων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ασκούν το δικαίωμα όσοι πραγματικά το έχουν ανάγκη.

Γ) Εθνικός Οργανισμός Παροχών Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ)

Με το άρθρο 17 του Ν. 3918/2011 συστάθηκε ο Εθνικός Οργανισμός Παροχών Υγείας (ΕΟΠΥΥ), στον οποίο μεταφέρονται και εντάσσονται ως υπηρεσίες, αρμοδιότητες και προσωπικό ο Κλάδος Υγείας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, με τις μονάδες υγείας του, το κέντρο διάγνωσης ιατρικής της εργασίας του ΙΚΑ με το σύνολο του εξοπλισμού του, οι κλάδοι Υγείας του ΟΓΑ και του ΟΑΕΕ και ο ΟΠΑΔ (όπως διαμορφώθηκε με τις διατάξεις του Ν. 3655/2008), ως προς τις παροχές σε είδος.

Επίσης, από 01.04.2012 εντάσσονται και άλλοι ασφαλιστικοί οργανισμοί παροχής υγείας που λειτουργούν ως ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ.

Ο σκοπός λειτουργίας του ΕΟΠΥΥ είναι κυρίως η παροχή υπηρεσιών υγείας στους δικαιούχους βάσει ενός ενιαίου κανονισμού παροχών, ο λειτουργικός συντονισμός και η επίτευξη συνεργασίας μεταξύ των φορέων που συνιστούν το δίκτυο πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, δηλαδή των Κέντρων Υγείας και των Περιφερειακών Ιατρείων του ΕΣΥ, των ιατρών υπόχρεων υπηρεσίας υπαίθρου, των μονάδων πρωτοβάθμιας υγείας των ΟΤΑ, των μονάδων του ΕΟΠΥΥ και των συμβεβλημένων ιατρών του.

Οι παροχές ασθένειας σε χρήμα που προβλέπονται από τους κανονισμούς παροχών των εντασσόμενων στον Οργανισμό κλάδων ή φορέων υγείας των Ασφαλιστικών Οργανισμών εξακολουθούν να χορηγούνται από τους φορείς αυτούς.

Δ) Ηλεκτρονική συνταγογράφηση

Με το Ν. 3892/2010 (ΦΕΚ Α’ 189) καθιερώθηκε η ηλεκτρονική καταχώριση και εκτέλεση ιατρικών συνταγών και παραπεμπτικών ιατρικών εξετάσεων, με σκοπό την καλύτερη διαχείριση και τον έλεγχο των συνταγογραφούμενων ιατρικών πράξεων και εξετάσεων.

Ε) Ασφάλιση μελών οικογενείας

Σύμφωνα με την παρ. 10 του άρθρου 48 του Ν. 3996/2011 ως μέλη οικογενείας ασφαλισμένων ή συνταξιούχων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ θεωρούνται:

α) Η σύζυγος, ή ο σύζυγος.

β) Τα άγαμα τέκνα (νόμιμα ή τέκνα που έχουν νομιμοποιηθεί, αναγνωριστεί ή υιοθετηθεί, ή προγονοί) και τα φυσικά τέκνα ασφαλισμένης ή συνταξιούχου λόγω αναπηρίας ή γήρατος μέχρι τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους και εάν μεν είναι άνεργα μέχρι τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους, εάν δε συνεχίζουν τις σπουδές τους για δύο έτη μετά τη λήξη των σπουδών τους, εφόσον είναι άνεργα, όχι όμως πέρα από τη συμπλήρωση του 26ου έτους της ηλικίας τους.

γ) Η μητέρα και ο πατέρας, καθώς και οι θετοί γονείς με τις ίδιες με τους φυσικούς γονείς προϋποθέσεις.

δ) Οι ορφανοί πατρός και μητρός εγγονοί και αδελφοί, καθώς και οι ορφανοί μόνον από πατέρα ή μητέρα αδελφοί ή εγγονοί, εφόσον ο επιζών γονέας θεωρείται κατά τα ανωτέρω ως μέλος οικογένειας του ασφαλισμένου, μέχρι τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους και εφόσον είναι άγαμα.

Επίσης, οι ασφαλισμένοι πολίτες τρίτων χωρών επί μακρόν διαμένοντες και τα μέλη οικογενείας δικαιούνται παροχές ασθένειας εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του ΠΔ 150/2006 και διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα. Ειδικότερα ως μέλη οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας που κατοικεί νόμιμα στην Ελλάδα, ορίζονται ο έτερος των συζύγων, εφόσον έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του, καθώς και τα κάτω των 18 ετών άγαμα κοινά τέκνα τους, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που έχουν νομίμως υιοθετηθεί.

Τα ανωτέρω εφαρμόζονται αναλόγως από όλους τους ασφαλιστικούς οργανισμούς αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

ΣΤ) Προϋποθέσεις για τη χορήγηση παροχών υγειονομικής περίθαλψης

Επιπλέον, για ανακούφιση των ασφαλισμένων από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας προβλέφθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 35 του Ν. 3996/2011 και του άρθρου 138 του Ν. 4052/2012, για τους ασφαλισμένους του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και τα μέλη οικογενείας τους, για την περίοδο από 01.03.2011 έως 29.02.2012 και από 01.03.2012 έως 28.02.2013, να καλύπτονται από το Ίδρυμα για παροχές ασθένειας σε είδος, εφόσον έχουν πραγματοποιήσεις 50 ημέρες ασφάλισης είτε κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος, είτε κατά το τελευταίο δεκαπεντάμηνο, χωρίς να υπολογίζονται οι ημέρες που πραγματοποιήθηκαν κατά το τελευταίο τρίμηνο του δεκαπενταμήνου (δηλ. δεν ισχύουν για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα οι αυξημένες χρονικές προϋποθέσεις που απαιτούνται).

Ζ) Λοιπές αλλαγές

α) Με την αριθ. Φ.40035/οικ.5136 / 413/01.06.2011 (ΦΕΚ Β’ 1423) Απόφαση καθορίσθηκαν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την κάλυψη παροχών ασθένειας σε είδος των άνεργων ασφαλισμένων του ΟΑΕΕ ηλικίας 30-65 ετών, κατ΄ έξουσιοδότηση του άρθρου 2 του Ν. 3845/2010.

β) Με την αριθ. Φ.40035 / 28598/3314/06.12.2010 (ΦΕΚ Β’ 1911) Απόφαση καθορίσθηκε η μηνιαία εισφορά του Κλάδου Υγείας του ΟΑΕΕ, για όσους έχουν υπαχθεί στην ασφάλιση του Οργανισμού μέχρι 31.12.2011, σε ποσοστό 7,65% επί της 4ης ασφαλιστικής κατηγορίας του άρθρου 5 του ΠΔ 258/2005 όπως ισχύει κάθε φορά.

Πληροφορίες σχετικά με την Ασφάλιση Ασθένειας και Μητρότητας καθώς και το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα διατίθενται στην ιστοσελίδα http://www.eopyy.gov.gr.

Η) Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς

Κάθε έτος το μήνα Ιούλιο, η χώρα μας υποχρεούται να υποβάλει στο Συμβούλιο της Ευρώ-

πης την ετήσια έκθεση εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας, ενώ κάθε πενταετία υποβάλλει τη λεπτομερή έκθεση εφαρμογής του Κώδικα. Το 2011 έγινε εκτενής αναφορά στην ισχύουσα ασφαλιστική νομοθεσία, μετά την ψήφιση του Ν. 3863/2010.

V. Παροχές Οργανισμού Εργατικής Εστίας

Όσον αφορά σε θέματα αρμοδιότητας Οργανισμού Εργατικής Εστίας (ΟΕΕ) σχετικά με το πεδίο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου κατά το έτος 2011, σας παραθέτουμε αναλυτικά τις παροχές προς τους δικαιούχους του.

Α) Διεύθυνση Μετεργασιακής Μέριμνας

α) Πρόγραμμα δελτίων κοινωνικού τουρισμού 2011: διατέθηκαν 452.000 δελτία κοινωνικού τουρισμού για το έτος 2011.

β) Οργανωμένα εκδρομικά προγράμματα οργανισμού εργατικής εστίας έτους 2011:

- Δεν υλοποιήθηκε χειμερινό εκδρομικό πρόγραμμα.
- Εαρινό εκδρομικό πρόγραμμα έτους 2011: κατά την υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος διατέθηκαν 4.290 δελτία και συμμετείχαν 3.180 δικαιούχοι του Οργανισμού Εργατικής Εστίας, εργαζόμενοι και συνταξιούχοι
- Θερινό εκδρομικό πρόγραμμα έτους 2011: κατά την υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος διατέθηκαν 17.540 δελτία και συμμετείχαν 13.778 δικαιούχοι του Οργανισμού Εργατικής Εστίας, εργαζόμενοι και συνταξιούχοι
- Φθινοπωρινό εκδρομικό πρόγραμμα έτους 2011: δεν υλοποιήθηκε φθινοπωρινό εκδρομικό πρόγραμμα.

γ) Δελτία αγοράς βιβλίων έτους 2010: για το έτος 2011 δεν υλοποιήθηκε το πρόγραμμα παροχής Δελτίων Αγοράς Βιβλίων.

δ) Δελτία θεάματος έτους 2010: για τη χειμερινή περίοδο έτους 2010-2011 διατέθηκαν 15.202 δελτία θεάματος για θεατρικές παραστάσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις και για τη θερινή περίοδο 2011 διατέθηκαν 100.326 δελτία θεάματος

ε) Πρόγραμμα θαλάσσιων εκδρομών-κρουαζιέρων έτους 2011: κατά το έτος 2011 δεν υλοποιήθηκε το πρόγραμμα θαλάσσιων εκδρομών-κρουαζιέρων.

Β) Διεύθυνση βρεφονηπιακών σταθμών

Ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας λειτουργεί είκοσι πέντε βρεφονηπιακούς σταθμούς. Οι εννέα λειτουργούν στο Νομό Αττικής και οι υπόλοιποι δέκα έξι στην περιφέρεια, ως εξής:

- ΒΝΣ Αττικής Αγίας Βαρβάρας, Ασπροπύργου, Άνω Λιοσίων, Ελευσίνας, Κερατσινίου, Μενιδίου, Μοσχάτου, Ολυμπιακού Χωριού και Περιστερίου,
- ΒΝΣ Περιφέρειας στις πόλεις Αγρινίου, Άρτας, Δράμας, Ηγουμενίτσας, Ιωαννίνων, Καλαμάτας, Καρπενησίου, Κομοτηνής, Μεσολογγίου, Νάουσας, Ξάνθης, Πατρών, Πυλαίας Θεσ/κης, Σερρών, Τρικάλων και Λάρισας.

Το έτος 2010-2011 φιλοξενήθηκαν, στους σταθμούς συνολικά 1.374 βρέφη και νήπια, εκ των οποίων τα 500 στο Ν. Αττικής και τα 874 στην περιφέρεια. Αντίστοιχα, ο αριθμός των ωφελούμενων γυναικών, από τη λειτουργία των βρεφονηπιακών σταθμών ανέρχεται σε 1.374.

Στους βρεφονηπιακούς σταθμούς του Οργανισμού εγγράφονται αποκλειστικά, παιδιά δικαιούχων των παροχών του και οι γονείς τους δεν επιβαρύνονται οικονομικά για τη φιλοξενία τους σε αυτούς.

Γ) Κέντρα Εργαζόμενης Νεότητας

Ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας από το έτος 1956 μέχρι το έτος 2010 λειτουργούσε Κέντρα Εργαζόμενης Νεότητας στο Ν. Αττικής και στην περιφέρεια. Σύμφωνα με την αρ. 51/23.11.2010 συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Εργατικής Εστίας ελήφθη απόφαση για αναστολή λειτουργίας όλων των Κέντρων Εργαζόμενης Νεότητας.

Δ) Διεύθυνση Συντονισμού και Παρακολούθησης Προγραμμάτων Συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ και άλλους πόρους

Η Πράξη «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 και στοχεύει στην αύξηση της απασχολησιμότητας και της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών στην εργασία μέσω της παροχής θέσεων φροντίδας και φιλοξενίας των τέκνων τους από Δομές (βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών και κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών με αναπηρία).

Μετά την υλοποίηση του ετήσιου κύκλου 2009-2010 της εν λόγω Πράξης, δεν υλοποιήθηκε άλλο πρόγραμμα.

Επίσης, με την υπ' αρίθμ. 15349/492/29.07.2010 Απόφαση Υπουργού Εργασίας (ΦΕΚ Β΄ 1146) αποφασίστηκε η διακοπή των πάσης φύσεως προγραμμάτων του ΟΕΚ, καθόσον κρίθηκε αναγκαίος ο εξορθολογισμός τους, προσαρμοσμένος στα νέα οικονομικά δεδομένα. Στη συνέχεια, με βάση την υπ' αρίθμ. 14820/540/02.09.2011 (ΦΕΚ Β' 1989/07.09.2011) Υπουργική Απόφαση, τα πάσης φύσεως προγράμματα του ΟΕΚ μετατράπηκαν σε προγράμματα ορισμένης χρονικής διάρκειας ως προς το χρόνο υποβολής αιτήσεων των δικαιούχων, με συνέπεια τα παλαιότερα εφαρμοζόμενα διαρκή προγράμματα να θεωρούνται πλέον ως μη υφιστάμενα και ως εκ τούτου να μη γίνονται δεκτές αιτήσεις σε αυτά. Κατόπιν αυτών, ο ΟΕΚ απλώς διεκπεραίωσε τις ως τότε αναληφθείσες υποχρεώσεις με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ίσχυαν κατά το χρόνο ανάληψής τους.

Οι υπηρεσίες του ΟΕΚ είχαν προβεί σε εκπόνηση σχεδίου νέου Κανονισμού «Προϋποθέσεων παροχής κατοικίας και δανείων», πλην όμως μέχρι την κατάργηση του ΟΕΚ (14.02.2012) δεν είχε προχωρήσει από το εποπτεύον Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης η έγκριση του εκπονηθέντος σχεδίου του νέου Κανονισμού, αλλά ούτε η εξαγγελία νέων προγραμμάτων.

Μέσα στο έτος 2011 εξαγγέλθηκε και εφαρμόστηκε το πρόγραμμα της επιδότησης ενοικίου, που αφορούσε σε ενοίκια καταβληθέντα το 2009. Οι προϋποθέσεις του προγράμματος ορίσθηκαν με την υπ' αρίθμ. 4363/1971/04.03.2011 (ΦΕΚ Β' 373/09.03.2011) απόφαση Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

Μέτρα τα οποία μπορούν να θεωρηθούν ότι κινούνται στην κατεύθυνση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι:

α) Οι ειδικές ρυθμίσεις για τις οφειλές προς τον ΟΕΚ, δικαιούχων που είχαν λάβει συνδρομή από κεφάλαια του Οργανισμού, είτε με τη μορφή έτοιμης κατοικίας, είτε με τη μορφή δανείου. Κατ' εξουσιοδότηση του Ν. 4019/2011 (ΦΕΚ Α' 216) εκδόθηκε σχετική Υπουργική Απόφαση, η οποία προέβλεπε αναστολή της καταβολής των δόσεων για ανέργους δικαιούχους με εισόδημα μικρότερο και για όσους μήνες ελάμβαναν την επιδότηση ανεργίας, καθώς και σημαντικές εκπτώσεις σε περίπτωση

προεξόφλησης της οφειλής εκ μέρους των δικαιούχων. Η προθεσμία υποβολής αιτήσεων ενδιαφερομένων ξεκίνησε την 1η Νοεμβρίου και έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2011.

β) Η αναβάθμιση παλαιών οικισμών ΟΕΚ. Στο πλαίσιο αυτό, βρίσκονται σε εξέλιξη συμβάσεις χρηματοδότησης με τους παρακάτω Δήμους, για την εκτέλεση από αυτούς των ακόλουθων εργολαβιών

Συμβεβλημένοι Φορείς	**Έργα που εκτελούνται**	**Ποσό σύμβασης χρηματοδότησης**	**Απορρόφηση εντός του 2011 (ποσά προ ΦΠΑ)**
Δήμος Κοζάνης-Δ.Ε.ΠΕ.ΠΟ.Κ	Υλοποίηση υπολειπόμενων εργασιών για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών των δικαιούχων του ΟΕΚ στη ΖΕΠ Κοζάνης (οικισμοί Κοζάνη VIα & VIβ)	267.443,88 €	153.164,65 €
Δήμος Ναυπάκτου	Ανάπλαση	268.907,56 €	32.569,27 €
	κοινόχρηστων χώρων στον οικισμό του ΟΕΚ «Ναύπακτος Ι»		
Δήμος Ναυπάκτου	Ανάπλαση κοινόχρηστων χώρων στον οικισμό του ΟΕΚ «Ναύπακτος ΙΙΙ»	279.338,84 €	65.685,67 €

Δήμος Καστοριάς	Ανακατασκευή πλακοστρώσεων, δικτύων αποχέτευσης, δικτύων φωτισμού στους οικισμούς του ΟΕΚ «Καστοριά Ι και ΙΙ»	378.151,26 €	78.373,99 €
Δήμος Καστοριάς	Βελτίωση υποδομών στους οικισμούς του ΟΕΚ «Καστοριά Ι και ΙΙ»	197.478,99 €	21.138,21 €
Δήμος Αλεξάνδρειας	Κατασκευή βιολογικού σταθμού στον οικισμό «Πλατύ Ι»	576.312,82 €	129.756,10 €
Δήμος Αλεξάνδρειας	Ανάπλαση ρέματος δίπλα στον οικισμό «Πλατύ Ι»	504.201,68 €	98.780,48 €
Δήμος Αλεξάνδρειας	Κατασκευή δύο γηπέδων αντισφαίρισης στον οικισμό «Πλατύ Ι»	294.117,65 €	44.455,49 €
Δήμος Ανδραβίδας-Κυλλήνης	Κατασκευή σηπτικών δεξαμενών στον οικισμό 12 κατοικιών «Ανδραβίδα Ι»	37.815,13 €	36.788,30 €
Σύνολο: 660.712,16 ευρώ			

VI. Όροι εργασίας και έλεγχος εφαρμογής εργατικής νομοθεσίας

Α) Όροι εργασίας

α) Χρονικά όρια εργασίας

Με το άρθρο 42 του Ν. 3986/2011 «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015» (ΦΕΚ Α' 152) που αντικατέστησε το άρθρο 7 του Ν. 3846/2010 (ΦΕΚ Α' 66), θεσμοθετήθηκε εκ νέου το σύστημα διευθέτησης του χρόνου εργασίας.

Ειδικότερα, με τη νέα διάταξη δίνεται πλέον η δυνατότητα σε επιχειρήσεις στις οποίες εφαρμόζεται συμβατικό ωράριο εργασίας έως σαράντα ώρες εβδομαδιαίως, να εφαρμόζουν για μία χρονική περίοδο, σύστημα αυξημένης απασχόλησης (δύο ώρες την ημέρα επιπλέον των οκτώ ωρών), υπό την προϋπόθεση ότι οι επιπλέον των σαράντα, ή του μικρότερου συμβατικού ωραρίου, ώρες εργασίας την εβδομάδα να αφαιρούνται από τις ώρες εργασίας μίας άλλης χρονικής περιόδου, περίοδο μειωμένης απασχόλησης. Το χρονικό διάστημα των περιόδων αυξημένης και μειωμένης απασχόλησης δεν μπορεί να υπερβαίνει συνολικά τους έξι μήνες σε διάστημα δώδεκα μηνών (περίοδος αναφοράς).

Περαιτέρω, στις ως άνω επιχειρήσεις, αντί της κατά την προηγούμενη παράγραφο διευθέτησης, δύναται μέχρι 256 ώρες εργασίας από το συνολικό χρόνο απασχόλησης, εντός ενός ημερολογιακού έτους, να κατανέμονται με αυξημένο αριθμό ωρών σε ορισμένες χρονικές περιόδους, που δεν μπορούν να υπερβαίνουν τις τριάντα δύο εβδομάδες ετησίως και με αντιστοίχως μειωμένο αριθμό ωρών κατά το λοιπό διάστημα του ημερολογιακού έτους.

Και στις δύο προηγούμενες περιπτώσεις δύναται να χορηγείται στον εργαζόμενο, αντί μειώσεως των ωρών εργασίας, προς αντιστάθμιση των πρόσθετων ωρών που εργάστηκε κατά την περίοδο αυξημένου ωραρίου, ανάλογη ημερήσια ανάπαυση (ρεπό) ή ανάλογη προσαύξηση της ετήσιας άδειας με αποδοχές ή συνδυασμός μειωμένων ωρών και ημερών αναπαύσεως ή ημερών αδείας.

Η διευθέτηση του χρόνου εργασίας υιοθετείται με επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις εργασίας ή με συμφωνίες του εργοδότη και του επιχειρησιακού σωματείου ή του εργοδότη και του συμβουλίου των εργαζομένων ή του εργοδότη και των ενώσεων προσώπων. Η ένωση προσώπων μπορεί να συσταθεί από το 25% τουλάχιστον των εργαζομένων στην επιχείρηση που απασχολεί πάνω από είκοσι εργαζομένους και 15% εφόσον ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων στην επιχείρηση είναι κατ' ανώτατο αριθμό είκοσι εργαζόμενοι.

Οι επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις και οι συμφωνίες της προηγούμενης παραγράφου κατατίθενται στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν. 1876/1990. Επίσης, επισημαίνεται ότι με επιχειρησιακές και κλαδικές ΣΣΕ, μπορεί να καθορίζεται άλλο σύστημα διευθέτησης χρόνου εργασίας, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του κλάδου ή της επιχείρησης.

Τέλος, η υιοθέτηση και εφαρμογή της διευθέτησης του χρόνου εργασίας δίδει την ευχέρεια για ορθολογικότερη οργάνωση του χρόνου απασχόλησης και την προσαρμογή του στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατόν να διατηρηθεί και να ενδυναμωθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα αυτών που χαρακτηρίζονται από τον εποχικό χαρακτήρα και να επιτευχθεί στην πράξη η διατήρηση των υφιστάμενων θέσεων εργασίας καθ' όλο το χρόνο.

Περαιτέρω δε, ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και την προώθηση της απασχόλησης και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός σταθερού και ασφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος για τους εργαζόμενους.

β) Ισότητα φύλων

Με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 36 του Ν. 3996/2011 (ΦΕΚ Α' 170) αντικαταστάθηκε η παρ. 1 του άρθρου 15 του Ν. 1483/84, προκειμένου να αυξηθεί το χρονικό διάστημα προστασίας από απόλυση των εργαζομένων, μετά τον τοκετό, από το ένα έτος που ίσχυε γενικά για όλες τις εργαζόμενες, το οποίο στη συνέχεια αυξήθηκε στους 15 μήνες για όσες έκαναν χρήση της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας του άρθρου 142 του Ν. 3655/2008, στους 18 μήνες μετά την ημερομηνία τοκετού, γενικά για όλες τις εργαζόμενες. Αναλυτικότερα, ισχύουν τα εξής:

«Απαγορεύεται και είναι απόλυτα άκυρη η καταγγελία της σύμβασης ή σχέσης εργασίας εργαζόμενης από τον εργοδότη της, τόσο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της όσο και για το χρονικό διάστημα 18 μηνών μετά τον τοκετό ή κατά την απουσία της για μεγαλύτερο χρόνο, λόγω ασθένειας που οφείλεται στην κύηση ή τον τοκετό, εκτός εάν υπάρχει σπουδαίος λόγος έναντι του εργοδότη, στον οποίο η τεκούσα προσλαμβάνεται, χωρίς να έχει προηγουμένως απασχοληθεί αλλού, πριν συμπληρώσει 18 μήνες από τον τοκετό ή το μεγαλύτερο χρόνο που προβλέπεται στην παρούσα, όσο και έναντι του νέου εργοδότη, στον οποίο η τεκούσα σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ενδεχόμενη μείωση της απόδοσης στην εργασία της εγκύου που οφείλεται στην εγκυμοσύνη».

Στο ανωτέρω πλαίσιο, με την παρ. Β εδ. 1 του άρθρου 85 του ανωτέρω νόμου καταργήθηκε ο κύκλος των δικαιούχων της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας του άρθρου 142 του Ν. 3655/2008. Ειδικότερα, ορίσθηκαν τα εξής:

«Η αληθής έννοια του άρθρου 142 του Ν. 3655/2008 είναι ότι στο πεδίο εφαρμογής αυτού εμπίπτει η μητέρα που είναι ασφαλισμένη στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, εργάζεται με σχέση εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου σε επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις του ιδιωτικού τομέα και για την εναλλακτική χρήση του μειωμένου ωραρίου ως άδειας για φροντίδα του παιδιού καλύπτεται αποκλειστικά και μόνο από τις ρυθμίσεις της εκάστοτε ισχύουσας Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 9 της ΕΓΣΣΕ των ετών 2004-2005».

Β) Έλεγχος εφαρμογής εργατικής νομοθεσίας

Το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) συστάθηκε με το Ν. 2639/1998 και στη συνέχεια, με το ΠΔ 136/1999, καθορίστηκαν βασικά θέματα οργάνωσης, λειτουργίας, αρμοδιοτήτων και διάρθρωσης των υπηρεσιών του. Όμως, το ΣΕΠΕ προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της σημερινής κοινωνίας και τις διαμορφούμενες σχέσεις μεταξύ των εργασιακών εταίρων, μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι, εκσυγχρονίστηκε η εν γένει λειτουργία του με το Ν. 3996/2011 «Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 170). Με το νόμο αυτό, το ΣΕΠΕ επαναβεβαιώθηκε ως ο κατ' εξοχήν ελεγκτικός μηχανισμός του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, ενώ ισχυροποιήθηκε η αρμοδιότητά του, αναφορικά και με την πάταξη της αδήλωτης εργασίας, η οποία αποτελεί τη σύγχρονη εργασιακή και οικονομική μάστιγα.

Το ΣΕΠΕ έχει ως κύριο έργο, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 3996/2011, την επίβλεψη και τον έλεγχο της εφαρμογής των διατάξεων της εργατικής νομοθεσίας, την έρευνα της ασφαλιστικής κάλυψης και παράνομης απασχόλησης των εργαζομένων, τη συμφιλίωση και επίλυση των εργατικών διαφορών καθώς και την παροχή πληροφοριών σε εργαζομένους και εργοδότες, σχετικά με τα πλέον αποτελεσματικά μέσα για την τήρηση των κείμενων διατάξεων. Επίσης, στο κύριο έργο του ΣΕΠΕ εντάσσεται και η αναφορά προς τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης των ελλείψεων ή των παραλείψεων, που δεν καλύπτονται από την ισχύουσα νομοθεσία, καθώς και των τυχόν προβλημάτων που δημιουργούνται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας, ενώ ιδιαιτέρως σημαντική είναι η συμφιλιωτική

του παρέμβαση, με σκοπό την επίλυση ατομικών ή συλλογικών διαφορών εργασίας (άρθρο 3 του Ν. 3996/2011). Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι το ΣΕΠΕ είναι αρμόδιο να εξετάζει κάθε καταγγελία και αίτημα που υποβάλλεται και αφορά την ορθή εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας. Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών, ξεκίνησε να λειτουργεί το 2009 τηλεφωνικό κέντρο λήψης καταγγελιών, στο οποίο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να καταγγείλει επώνυμα ή ανώνυμα οποιοδήποτε πρόβλημα σχετίζεται με την εργασία του, έτσι ώστε στη συνέχεια να επιληφθεί η αρμόδια υπηρεσία του ΣΕΠΕ.

Οι Επιθεωρητές Εργασίας, ανάλογα με την ειδικότητά τους, διακρίνονται σε Επιθεωρητές Εργασιακών Σχέσεων και σε Επιθεωρητές Ασφάλειας και Υγείας της Εργασίας. Η κάθε κατηγορία έχει ξεχωριστές αρμοδιότητες και ελέγχει συγκεκριμένες, ρητά προβλεπόμενες πτυχές της εργατικής νομοθεσίας. Ειδικότερα:

α) Οι Επιθεωρητές Εργασιακών Σχέσεων διενεργούν συστηματικά ελέγχους για την εφαρμογή της γενικής προστατευτικής εργατικής νομοθεσίας και παρεμβαίνουν συμφιλιωτικά για την επίλυση ατομικών ή συλλογικών διαφορών, που προκύπτουν από τη σχέση εργασίας, παρέχουν συμβουλές, οδηγίες και υποδείξεις στους εργαζόμενους και εργοδότες για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας (άρθρο 5 του Ν. 3996/2011).

β) Οι Επιθεωρητές Ασφάλειας και Υγείας της Εργασίας διενεργούν ελέγχους για την εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας για την ασφάλεια και υγεία των εργαζομένων, ερευνούν τις αιτίες των σοβαρών και θανατηφόρων εργατικών ατυχημάτων, υποδεικνύουν μέτρα για την αποφυγή επανάληψης τους, ερευνούν τη φύση και τις αιτίες των επαγγελματικών νόσων, υποδεικνύουν μέτρα για τη διαφύλαξη της υγείας των εργαζομένων και παρέχουν συμβουλές, οδηγίες και υποδείξεις στους εργαζόμενους και τους εργοδότες για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας εργαζομένων (άρθρο 5 του Ν. 3996/2011).

Στο ΣΕΠΕ συνιστάται και Υπηρεσία Ειδικών Επιθεωρητών Εργασίας, οι οποίοι υπάγονται απευθείας στον Ειδικό Γραμματέα, διενεργούν ελέγχους σε όλη την επικράτεια και είναι αρμόδιοι και για διενέργεια εσωτερικών ελέγχων (άρθρο 8 του Ν. 3996/2011).

Οι Δ/νσεις Διοικητικής Υποστήριξης, Επιθεωρητών Εργασιακών Σχέσεων και Επιθεώρησης της Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία, καθώς και η Υπηρεσία των Ειδικών Επιθεωρητών Εργασίας προγραμματίζουν ετησίως τη δράση τους, μετά από διαβούλευση με εκπροσώπους των εργαζομένων και των εργοδοτών, στο πλαίσιο του Συμβουλίου Κοινωνικού Ελέγχου Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΚΕΕΕ) (άρθρο 21 του Ν. 3996/2011). Εκτός από τον προγραμματισμό δράσης, το ΣΚΕΕΕ διατυπώνει γνώμη και επί των εκθέσεων πεπραγμένων που καταρτίζει ετησίως το ΣΕΠΕ.

Δράση των υπηρεσιών του ΣΕΠΕ κατά το έτος 2011

Την 22.03.2011 η κεντρική υπηρεσία του ΣΕΠΕ εξέδωσε εγκύκλιο με τίτλο «Κατευθυντήριες οδηγίες για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται από το ΣΕΠΕ κατ' εφαρμογή της ΥΑ 2063/Δ1632/2011 (ΦΕΚ Β' 266/18.02.2011)». Επιδίωξη της συγκεκριμένης ΥΑ αποτελεί η τήρηση συγκεκριμένης μεθοδολογίας στη διαδικασία επιβολής των προστίμων, η οποία στηρίζεται στη χρήση αντικειμενικών και σταθμισμένων κριτηρίων, ποιοτικών και ποσοτικών, με σκοπό την ομοιομορφία και τη διαφάνεια κατά τον υπολογισμό των επιβαλλόμενων προστίμων.

Επ' αφορμή των διατάξεων του Ν. 3996/2011, συντάχθηκε η υπ' αρίθμ. 26761/06.12.2011 εγκύκλιος του Γραφείου Ειδικού Γραμματέα του ΣΕΠΕ, που παρέχει τις Βασικές Αρχές Ελέγχου για Επιθεωρητές Εργασίας.

Από την επεξεργασία των συνοπτικών

στατιστικών στοιχείων της Δ/νσης Επιθεώρησης Εργασιακών Σχέσεων, προκύπτει ότι κατά το έτος 2011 διενεργήθηκαν συνολικά 31.515 επιτόπιοι έλεγχοι, εκ των οποίων οι περισσότεροι ύστερα από καταγγελίες εργαζομένων, σε επιχειρήσεις σε ολόκληρη την επικράτεια για τον έλεγχο της εφαρμογής της εργατικής νομοθεσίας.

Οι παραπάνω έλεγχοι αφορούσαν, κυρίως, το ωράριο απασχόλησης, την εφαρμογή διατάξεων για τη μερική απασχόληση, τη σωστή εφαρμογή των διατάξεων των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, την υπερωριακή απασχόληση κα.

Επεβλήθησαν συνολικά 9.295 κυρώσεις σε εργοδότες (5.557 μηνύσεις και μηνυτήριες αναφορές και 3.738 πρόστιμα), με το ύψος των προστίμων να ανέρχεται στο ποσό των 10.937.418 ευρώ.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της συμφιλιωτικής του παρέμβασης, το ΣΕΠΕ διενήργησε συνολικά 21.345 εργατικές διαφορές, εκ των οποίων επιλύθηκαν 9.843 και τα καταβληθέντα από τους εργοδότες ποσά ανέρχονται στο ποσό των 19.875.087 €.

Κατά το έτος 2011, οι υπηρεσίες Επιθεώρησης Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία του ΣΕΠΕ συνέχισαν, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους, τις δράσεις τους για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και την πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών. Το πρόγραμμα δράσης καταρτίζεται μετά από διαβούλευση με εκπροσώπους των εργαζομένων και των εργοδοτών στο πλαίσιο του Συμβουλίου Κοινωνικού Ελέγχου Επιθεώρησης Εργασίας. Οι κυριότερες δράσεις τους συνοψίζονται στα εξής:

α) Έλεγχοι στους χώρους εργασίας για τη διατύπωση της τήρησης της νομοθεσίας της σχετικής με την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων και για την έρευνα των αιτιών των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια των ελέγχων γίνεται πληροφόρηση των εργοδοτών για τις υποχρεώσεις τους και ενημέρωση των εργαζομένων για τα δικαιώματά τους για ασφαλείς συνθήκες εργασίας και την προστασία της υγείας τους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που επεξεργάστηκε η Δ/νση Επιθεώρησης της Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία, για το έτος 2011 οι έλεγχοι που πραγματοποίησαν οι Επιθεωρητές Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία ανήλθαν σε 28.150. Κατά τη διάρκεια των ελέγχων υπεβλήθησαν 775 μηνύσεις και μηνυτήριες αναφορές και επεβλήθησαν 590 πρόστιμα (συνολικού ύψους 1.704.111 €) και 806 διακοπές εργασιών.

β) Εκστρατείες που οργανώνονται σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Αναφέρονται ειδικότερα:

- Οι εκστρατείες ελέγχων σε συγκεκριμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας όπως:
  - έλεγχοι σε τεχνικά έργα και έλεγχοι σε υπεργολάβους,
  - έλεγχοι σε υποκαταστήματα τραπεζών,
  - πρόγραμμα ελέγχων για θέματα που αφορούν στην επίβλεψη της υγείας των εργαζομένων,
  - έλεγχοι στις υπηρεσίες καθαριότητας και αποκομιδής απορριμμάτων των ΟΤΑ,
  - έλεγχοι σε βιομηχανίες-βιοτεχνίες με προτεραιότητα στις επιχειρήσεις Α & Β κατηγορίας επικινδυνότητας που παρουσιάζουν μεγαλύτερη συχνότητα ατυχημάτων.

γ) Η συμμετοχή των υπηρεσιών μας στην Πανευρωπαϊκή εκστρατεία ελέγχων και ενημέρωσης «Επικίνδυνες ουσίες: Ενημέρωση, πρόληψη, προστασία», η οποία πραγματοποιήθηκε κατά τα έτη 2010-2011 σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ σε συνεργασία με την Επιτροπή Ανώτερων Επιθεωρητών Εργασίας (SLIC) . Κατά το έτος 2011, πραγματοποιήθηκαν από τις υπηρεσίες Επιθεώρησης Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία οι ακόλουθες δράσεις:

- Η Δ/νση Επιθεώρησης της Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία προετοίμασε

και επιμελήθηκε την έκδοση τεσσάρων φυλλαδίων που περιλαμβάνουν οδηγίες και καλές πρακτικές για την προστασία των εργαζομένων από επικίνδυνες ουσίες στους τέσσερις κλάδους επιχειρήσεων που αποτέλεσαν στόχο της εκστρατείας: αρτοποιεία, στεγνοκαθαριστήρια, εργασίες, καθαρισμού, συνεργεία αυτοκινήτων και ξυλουργεία-επιπλοποιεία. Τα φυλλάδια αυτά εκδόθηκαν σε πέντε γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά, αλβανικά, ρουμάνικα και ρώσικα) προκειμένου να γίνονται κατανοητά από το σύνολο των εργαζομένων.

- Οι υπηρεσίες Επιθεώρησης Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία πραγματοποίησαν ελέγχους σε συνεργεία αυτοκινήτων, επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών καθαρισμού, και σε αρτοποιεία με βάση το υλικό και τις κατευθυντήριες οδηγίες της SLIC για την ευρωπαϊκή εκστρατεία. Στο πλαίσιο του προγράμματος έγινε ενημέρωση εργοδοτών και εργαζομένων για θέματα της έκθεσης εργαζομένων σε επικίνδυνες ουσίες και τις, προβλεπόμενες από την ειδική νομοθεσία, υποχρεώσεις των εργοδοτών. Παράλληλα, διανεμήθηκαν τα ειδικά ενημερωτικά φυλλάδια που εκτυπώθηκαν στο πλαίσιο της εκστρατείας ειδικά για τους συγκεκριμένους κλάδους επιχειρήσεων.

δ) Επιπρόσθετα συστηματικοί έλεγχοι διενεργήθηκαν σύμφωνα με τον ετήσιο προγραμματισμό:

- στη ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη Πειραιά-Δραπετσώνας-Κερατσινίου-Περάματος-Σαλαμίνας
- στο πλαίσιο εκστρατείας ενημέρωσης και ελέγχων, κατά το θέρος, στις βιομηχανίες και υπαίθριες εργασίες (αγροτικές εργασίες, κατασκευές) με έντονη θερμική καταπόνηση.

Η Υπηρεσία των Ειδικών Επιθεωρητών Εργασίας διενήργησε συνολικά 538 ελέγχους και επανελέγχους και επέβαλε 133 πρόστιμα ύψους 1.708.000 €. Επίσης, διενήργησε έλεγχο σε είκοσι υπό σύσταση Ιδιωτικά Γραφεία Συμβούλων Εργασίας και Εταιρείες Προσωρινής Απασχόλησης και προχώρησε σε πέντε διακοπές εργασιών.

VII. Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς-Υποβολή εθνικών εκθέσεων

Α) Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ)

α) Υποβολή εθνικών Εκθέσεων

Η χώρα μας αποτελεί μέλος της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) από το έτος 1919. Στα πλαίσια των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα της χώρας-μέλους, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης – κατόπιν επικοινωνίας με όλους τους αρμόδιους φορείς – συντάσσει και υποβάλλει Εκθέσεις για την εφαρμογή των: α) κυρωμένων Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας, που επιλέγονται κάθε χρόνο από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ΔΓΕ), βάσει του άρθρου 22 του Καταστατικού της ΔΟΕ και β) των μη κυρωμένων Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας, βάσει του άρθρου 19 του Καταστατικού της ΔΟΕ.

α) Για το έτος 2011 το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης συνέταξε και υπέβαλε στο ΔΓΕ Εκθέσεις για την εφαρμογή των ακόλουθων ***21 κυρωμένων από τη χώρα μας*** Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας:

- 11 ΔΣΕ «Για το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι (γεωργία)» (1921),
- 17 ΔΣΕ «Για την αποζημίωση των εργατικών ατυχημάτων» (1925),
- 19 ΔΣΕ «Για την ίση μεταχείριση αλλοδαπών και ημεδαπών» (1925),
- 42 ΔΣΕ «Για τις επαγγελματικές ασθένειες» (1934),

- 77 ΔΣΕ «Για την Ιατρική Εξέταση των νεαρών προσώπων (Βιομηχανία)» (1946),
- 78 ΔΣΕ «Για την Ιατρική Εξέταση των νεαρών προσώπων (μη βιομηχανικές εργασίες)» (1946),
- 87 ΔΣΕ «Για τη συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος» (1948),
- 90 ΔΣΕ «Για τη νυκτερινή εργασία των παιδιών» (αναθεωρημένη) (1948),
- 95 ΔΣΕ «Για την προστασία του μισθού» (1948),
- 98 ΔΣΕ «Για το δικαίωμα Οργάνωσης και Συλλογικής Διαπραγμάτευσης» (1949),
- 100 ΔΣΕ «Για την ισότητα της αμοιβής» (1951),
- 111 ΔΣΕ «Για τη διάκριση στην απασχόληση και το επάγγελμα» (1958),
- 122 ΔΣΕ «Για την Πολιτική της Απασχόλησης» (1964),
- 124 ΔΣΕ «Για την Ιατρική Εξέταση των νεαρών προσώπων (Υπόγειες Εργασίες)» (1965),
- 126 ΔΣΕ «Για την ενδιαίτηση στα αλιευτικά πλοία» (1966),
- 141 ΔΣΕ «Για τις οργανώσεις των γεωργικών εργατών και το ρόλο τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη» (1975),
- 144 ΔΣΕ «Για τις Τριμερείς Συνεννοήσεις σχετικά με τους Διεθνείς Κανόνες» (1976),
- 150 ΔΣΕ «Για την διοίκηση της εργασίας» (1978),
- 154 ΔΣΕ «Για την προώθηση της συλλογικής διαπραγμάτευσης» (1981) και
- 156 ΔΣΕ «Για τους εργαζόμενους με οικογενειακές υποχρεώσεις» (1981).

β) Για το έτος 2011 το ΔΓΕ ζήτησε από τη χώρα μας την υποβολή Έκθεσης για την εφαρμογή των σχετικών με τα Θεμελιώδη Δικαιώματα ***μη κυρωμένων Διεθνών Συμβάσεων και Συστάσεων Εργασίας***, βάσει του Άρθρου 19 του Καταστατικού της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και συγκεκριμένα των ***8 Θεμελιωδών Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας*** με αριθμό:

- 29 «Περί αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας» (1930),
- 105 «Περί καταργήσεως της αναγκαστικής εργασίας» (1957),
- 87 «Περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος» (1948),
- 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως» (1949),
- 100 «Περί ισότητας της αμοιβής μεταξύ αρρένων και θηλέων εργαζομένων δι' εργασίαν ίσης αξίας» (1951),
- 111 «Για τη διάκριση στην απασχόληση και το επάγγελμα» (1958),
- 138 «Περί του κατωτάτου ορίου ηλικίας εισόδου εις την απασχόλησιν» (1973), και
- 182 «Για τις χειρότερες μορφές εργασίας των παιδιών», (1999).

Δεδομένου ότι ***η Ελλάδα έχει κυρώσει και τις 8 Θεμελιώδεις Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας***, απέστειλε Έκθεση μόνον για το Μέρος IV του σχετικού Ερωτηματολογίου και συγκεκριμένα στα Ερωτήματα τα οποία σχετίζονταν με τον αντίκτυπο των Κανόνων της ΔΟΕ.

β) Η 100η Διεθνής Συνδιάσκεψη Εργασίας (Ιούνιος 2011)

Κάθε χρόνο, τον Ιούνιο, στη Γενεύη πραγματοποιείται η Διεθνής Συνδιάσκεψη Εργασίας (ΔΣΕ), με τη συμμετοχή όλων των κρατών μελών της ΔΟΕ με κύριο στόχο την επεξεργασία και υιοθέτηση – εφόσον επιτευχθεί η απαραίτητη συμφωνία – Διεθνών Συμβάσεων και Συστάσεων Εργασίας. Σύμφωνα με την αρχή της τριμερούς

εκπροσώπησης, που αποτελεί μία από τις βασικότερες αρχές λειτουργίας της ΔΟΕ, στις Διεθνείς Συνδιασκέψεις Εργασίας συμμετέχουν πάντα – με έξοδα των Κυβερνήσεων, βάσει υποχρέωσης που απορρέει από το Καταστατικό της ΔΟΕ– και εκπρόσωποι των αντιπροσωπευτικότερων συνδικαλιστικών οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών. Η τελική διαμόρφωση και υιοθέτηση των κειμένων γίνεται κατόπιν τριμερούς συνεργασίας.

Στην 100η Σύνοδο της ΔΣΕ (Ιούνιος 2011) συμμετείχαν, εκτός από τους κυβερνητικούς εκπροσώπους, εκπρόσωποι του ΣΕΒ, της ΓΣΕΕ της ΓΣΕΒΕΕ και της ΕΣΕΕ. Για την καλύτερη προετοιμασία των θεμάτων, συγκλήθηκε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης το Τμήμα Προώθησης και Εφαρμογής των Διεθνών Κανόνων Εργασίας του Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας, όπου συμμετείχαν οι κοινωνικοί εταίροι, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση Εργασίας 144 «σχετικά με τις τριμερείς συνεννοήσεις για την εφαρμογή των Διεθνών Κανόνων Εργασίας».

Στο πλαίσιο της 100ης Συνόδου της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας έλαβαν χώρα και οι ακόλουθες Τεχνικές Επιτροπές:

α) Η Τεχνική Επιτροπή για το θέμα IV ***«Αξιοπρεπή εργασία για τους οικιακούς μισθωτούς» (κανονιστική δράση):*** Κατά την 99η (Ιούνιος 2010) και 100η (Ιούνιος 2011) Σύνοδο της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας, επεξεργάστηκε, στο πλαίσιο της διαδικασίας της διπλής συζήτησης, τα κείμενα της ομώνυμης Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας και αντίστοιχης Διεθνούς Σύστασης Εργασίας που θα τη συμπληρώνει. Μετά την ολοκλήρωση της επεξεργασίας τα δύο κείμενα υιοθετήθηκαν από τη Συνδιάσκεψη.

β) Η Επιτροπή για το θέμα V ***«Διοίκηση της Εργασίας και την Επιθεώρηση Εργασίας»:*** Το θέμα εξετάστηκε με τη διαδικασία της Γενικής Συζήτησης, από την οποία προέκυψαν Συμπεράσματα με αντικείμενο τις νέες τάσεις, προκλήσεις και προοπτικές των συστημάτων διοίκησης και επιθεώρησης της εργασίας, καθώς και την παροχή συστάσεων σχετικά με τις προτεραιότητες της ΔΟΕ στο πεδίο αυτό.

γ) Η Επιτροπή για το θέμα VI, ***«Περιοδικά επαναλαμβανόμενη συζήτηση με θέμα την κοινωνική προστασία (κοινωνική ασφάλιση»):*** Αντικείμενο της φετινής περιοδικά επαναλαμβανόμενης συζήτησης ήταν ο στρατηγικός στόχος της κοινωνικής προστασίας, και ειδικότερα το πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης. Τα Συμπεράσματα των εργασιών της εν λόγω Επιτροπής περιλαμβάνουν πρόταση προς το Διοικητικό Συμβούλιο της ΔΟΕ να θέσει στην ημερήσια διάταξη της επόμενης Συνδιάσκεψης (Ιούνιος 2012) το θέμα της υιοθέτησης Διεθνούς Σύστασης Εργασίας για την Κοινωνική Ασφάλιση.

γ) Καταγγελίες ενώπιον της Επιτροπής για τη Συνδικαλιστική Ελευθερία του Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΟΕ εις βάρος της Ελλάδας

Ενώπιον της Επιτροπής για τη Συνδικαλιστική Ελευθερία του Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΟΕ παραμένουν σε εκκρεμότητα εις βάρος της χώρας μας οι παρακάτω καταγγελίες:

α) Η καταγγελία της **ΠΝΟ, Υπόθεση 2506:** Η χώρα μας απέστειλε απάντηση (Αύγουστος 2010) στην Επιτροπή για τη Συνδικαλιστική Ελευθερία του ΔΣ της ΔΟΕ ότι κατά το χρονικό διάστημα που παρήλθε από τη διατύπωση των τελευταίων Συστάσεων της Επιτροπής (Μάρτιος 2009) δεν έχει τεθεί θέμα εφαρμογής ή εξέτασης της εφαρμογής της αρχής παροχής «ελαχίστων υπηρεσιών» σε περίπτωση απεργίας (minimum services-προσωπικό ασφαλείας), ώστε να υπάρξουν στοιχεία σε σχέση ακόμα και με τις επιφυλάξεις που έχουν διατυπωθεί για την αποτελεσματικότητά του στην πράξη. Η Επιτροπή συγκαταλέγει την εν λόγω Υπόθεση στις κλειστές υποθέσεις της χώρας μας, εντούτοις αναμένεται η οριστική έκθεσή της (definitive report).

β) Το ΔΓΕ ενημέρωσε τη χώρα μας σχετικά με νεότερη αλληλογραφία που είχε με την **Διεθνή Ομοσπονδία Εργαζομένων στις Μεταφορές** (International Transport Workers' Federation-ITF) καθώς και την ΠΝΟ (που στήριξε την εν λόγω παρέμβαση), όσον αφορά στην απόφαση της ελληνικής Κυβέρνησης να επιστρατεύσει τους έλληνες ναυτεργάτες σε πλοία εσωτερικών ακτοπλοϊκών γραμμών (2010), **Υπόθεση 2838**. Η συγκεκριμένη υπόθεση εξετάστηκε από την Επιτροπή (Νοέμβριος 2011) και στις Συστάσεις της καλεί την ελληνική κυβέρνηση να προχωρήσει άμεσα στην άρση της προαναφερόμενης απόφασης επιστράτευσης και της ζητά να την κρατά ενήμερη για τις εξελίξεις σχετικά με το ζήτημα του καθορισμού των «ελαχίστων υπηρεσιών» (προσωπικό ασφαλείας), το ζήτημα σύστασης ανεξάρτητου σώματος με την ευθύνη αναστολής μίας απεργιακής κινητοποίησης για λόγους δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας και το ζήτημα πραγματοποίησης των απαραίτητων διαπραγματεύσεων για την ικανοποίηση της λίστας των αιτημάτων που έχει παρουσιάσει η ΠΝΟ.

γ) Η **ΟΤΟΕ** επανήλθε, αναφορικά με την **Υπόθεση 2502**, προωθώντας εκ νέου επιστολή στο Τμήμα Διεθνών Κανόνων Εργασίας του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (28 Σεπτεμβρίου 2011). Πιο συγκεκριμένα, το ΔΓΕ, κοινοποίησε στην ελληνική κυβέρνηση την επιστολή της ΟΤΟΕ, η οποία θίγει για άλλη μία φορά την μη τήρηση των δεσμεύσεων της ελληνικής Κυβέρνησης δεδομένων των συστάσεων της Επιτροπής για τη Συνδικαλιστική Ελευθερία και παράλληλα αναφέρει νεότερα στοιχεία κρατικής παρέμβασης στην αυτονομία των κοινωνικών εταίρων του τραπεζικού τομέα, δεδομένων των υποχρεώσεων της ελληνικής κυβέρνησης στο πλαίσιο της τρίτης αναθεώρησης του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής της χώρας (κατάργηση επιδόματος ισολογισμού, υπαγωγή συνόλου καταγεγραμμένων τραπεζοϋπαλλήλων σε καθεστώς ιδιωτικού δικαίου ανεξαρτήτως ιδιοκτησιακού καθεστώτος της τράπεζας κα).

Η Υπηρεσία μας έχει ενημερώσει σχετικά την πολιτική ηγεσία και βρίσκεται εν αναμονή οδηγιών για περαιτέρω ενέργειες.

δ) Η ΓΣΕΕ επανήλθε σχετικά **με την Υπόθεση 2820.** Πιο συγκεκριμένα, το Διεθνές Γραφείο Εργασίας διαβίβασε στην Υπηρεσία μας τα Συμπληρωματικά Στοιχεία, τα οποία η ΓΣΕΕ απηύθυνε στην Επιτροπή για τη Συνδικαλιστική Ελευθερία του Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΟΕ, για τη συνεχιζόμενη παραβίαση των 3 Θεμελιωδών Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας, ήτοι της ΔΣΕ 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως», 87 «Περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος» και 154 «Για την προώθηση της συλλογικής διαπραγμάτευσης», δεδομένων των μέτρων που ελήφθησαν ή πρόκειται να ληφθούν από την Ελληνική κυβέρνηση για την περαιτέρω εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Η Υπηρεσία μας έχει προωθήσει Σχέδιο Απάντησης προς υπογραφή από την ιεραρχία και βρίσκεται εν αναμονή της ολοκλήρωσης της διαδικασίας υπογραφών.

Παράλληλα η Γενική Ομοσπονδία Προσωπικού ΔΕΗ στον κλάδο ηλεκτρικής ενέργειας (ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ) απηύθυνε στην Επιτροπή Συνδικαλιστικής Ελευθερίας κείμενο Καταγγελίας για την παραβίαση των ΔΣΕ 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως», 87 «Περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος» και 154 «Για την προώθηση της συλλογικής διαπραγμάτευσης», υποστηριζόμενη από την Ομοσπονδία Ιδιωτικών Υπαλλήλων Ελλάδος (ΟΙΥΕ) και την Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ). Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει και το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, το περιεχόμενο της εν λόγω Καταγγελίας συμπίπτει με εκείνο της αρχικής Καταγγελίας της ΓΣΕΕ (Υπόθεση 2820) και για το λόγο αυτό θα εξεταστεί στο πλαίσιο της Υπόθεσης 2820. Η Υπηρεσία μας έχει προωθήσει Σχέδιο Απάντησης προς

υπογραφή από την ιεραρχία και βρίσκεται εν αναμονή της ολοκλήρωσης της διαδικασίας υπογραφών.

δ) Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων για την Εφαρμογή των Συμβάσεων και Συστάσεων της ΔΟΕ εις βάρος της Ελλάδας.

α) Το ΔΓΕ με επιστολή του την 5η Αυγούστου 2010 μας διαβίβασε τις Παρατηρήσεις της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος σχετικά με την «πλημμελή» εφαρμογή από την Ελλάδα των Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας με αρ. 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως», 87 «Περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος» και 154 «Για την προώθηση της συλλογικής διαπραγμάτευσης», καθώς και τις συνακόλουθες επιπτώσεις επί της εφαρμογής των κυρωμένων ΔΣΕ με αρ. 81 «Περί επιθεωρήσεως της εργασίας εις την βιομηχανίαν και το εμπόριον», 95 «Περί προστασίας του ημερομισθίου», 100 «Περί ισότητος της αμοιβής μεταξύ αρρένων και θηλέων εργαζομένων δι' εργασίαν ίσης αξίας», 102 «Περί ελαχίστων ορίων της κοινωνικής ασφάλειας», 111 «Για τη διάκριση στην απασχόληση και το επάγγελμα», 122 «Για την πολιτική της απασχόλησης», 138 «Περί του κατωτάτου ορίου ηλικίας εισόδου εις την απασχόληση», 150 «Για τη διοίκηση της εργασίας: ρόλος, καθήκοντα και οργάνωση» και 156 «Για την ισότητα των ευκαιριών και μεταχείρισης των εργαζομένων και των δύο φύλων: Εργαζόμενοι με οικογενειακές υποχρεώσεις».

Οι Παρατηρήσεις αυτές διατυπώθηκαν και υπεβλήθησαν στο ΔΓΕ από τη ΓΣΕΕ δεδομένων των νομοθετικών μέτρων λιτότητας που ήδη εφαρμόζονται ή πρόκειται να εφαρμοστούν από την ελληνική κυβέρνηση στο πλαίσιο του διεθνούς μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας.

Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας διαβίβασε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική, τις ως άνω Παρατηρήσεις, προκειμένου η Ελληνική Κυβέρνηση να αποστείλει τα σχόλιά της επί αυτών και εν συνεχεία να προωθηθούν αμφότερα στην Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων για την εφαρμογή των Συμβάσεων και Συστάσεων.

Στην Έκθεσή της, η οποία δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο 2011, ***η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων συμπεριέλαβε Παρατηρήσεις προς την ελληνική Κυβέρνηση επί των δώδεκα Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας, στις οποίες αναφέρονταν τα σχόλια της ΓΣΕΕ***. Στην πιο εκτεταμένη και αναλυτική από τις Παρατηρήσεις της, αυτή που αφορούσε την εφαρμογή της ΔΣΕ 98 «για το δικαίωμα οργάνωσης και συλλογικής διαπραγμάτευσης» (1949), η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων, συντασσόμενη με την άποψη της ΓΣΕΕ ότι η αναμόρφωση του μηχανισμού συλλογικών διαπραγματεύσεων μπορεί να έχει ευρύτερη επίδραση στην εφαρμογή των υπόλοιπων έντεκα ΔΣΕ που ανέφερε στα σχόλιά της η ΓΣΕΕ και κάνοντας ταυτόχρονα μνεία στην πολυπλοκότητα και διάρκεια των μέτρων που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο του μηχανισμού στήριξης και τα οποία αφορούν σε έναν αριθμό κυρωμένων από την Ελλάδα ΔΣΕ, ***κάλεσε την ελληνική Κυβέρνηση να κάνει χρήση της τεχνικής βοήθειας που παρέχει το ΔΓΕ και να αποδεχθεί τη μετάβαση «Αποστολής Υψηλού Επιπέδου» στη χώρα μας,*** προκειμένου να καταστεί σαφέστερο το πλήρες πλέγμα των θεμάτων που βρίσκονταν ενώπιον της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων, πριν από την εξέτασή τους από αυτή, κατά την επόμενη σύνοδό της, το Νοέμβριο-Δεκέμβριο 2011. Η ελληνική Κυβέρνηση απάντησε θετικά στην προτροπή της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων και ήρθε άμεσα σε επαφή με το ΔΓΕ, προκειμένου να προσδιοριστεί ο χρόνος αλλά και το αντικείμενο της εν λόγω Αποστολής.

Βάσει της Έκθεσης της Επιτροπής

Εμπειρογνωμόνων, ***η Επιτροπή για την Εφαρμογή των Διεθνών Κανόνων Εργασίας,*** που συνέρχεται κάθε χρόνο στο πλαίσιο της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας (ΔΣΕ), ***κάλεσε την Ελλάδα να παράσχει προφορικά εξηγήσεις ενώπιον της***, κατά την 100η ΔΣΕ (Ιούνιος 2011), ***αναφορικά με την εφαρμογή της 98 ΔΣΕ.*** Η χώρα μας πράγματι εμφανίστηκε ενώπιον της Επιτροπής στις 8 Ιουνίου 2011. Στα ***Συμπεράσματά*** της, η Επιτροπή ***σχολίασε θετικά*** τη δήλωση της ελληνικής Κυβέρνησης ότι βρίσκεται σε διαδικασία συνεννοήσεων με το ΔΓΕ για την προετοιμασία της επίσκεψης στην Ελλάδα της ***Αποστολής Υψηλού Επιπέδου***, όπως είχε προταθεί από την Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων και εξέφρασε την άποψη ότι ***στην καλύτερη κατανόηση της κατάστασης θα συνέτεινε η επαφή της Αποστολής με το ΔΝΤ και την ΕΕ.***

Στις 28 Ιουλίου 2011 ***η ΓΣΕΕ, απέστειλε προς το ΔΓΕ συμπληρωματικές Παρατηρήσεις*** αναφορικά με τα νέα μέτρα λιτότητας που ελήφθησαν κατά το διάστημα Αυγούστου 2010-Ιουλίου 2011 και τη σχέση τους με την εφαρμογή των κυρωμένων Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας 98, 87, 154, καθώς και 81, 95, 100, 111, 122, 138, 150 και 156. Οι εν λόγω συμπληρωματικές Παρατηρήσεις διαβιβάστηκαν από το ΔΓΕ στην ελληνική Κυβέρνηση. Η Υπηρεσία μας έχει προωθήσει Σχέδιο Απάντησης προς υπογραφή από την ιεραρχία και βρίσκεται εν αναμονή της ολοκλήρωσης της διαδικασίας υπογραφών.

Η Αποστολή Υψηλού Επιπέδου της ΔΟΕ επισκέφθηκε τη χώρα μας κατά το διάστημα 19-23 Σεπτεμβρίου 2011. Τα μέλη της Αποστολής συναντήθηκαν με εκπροσώπους της ελληνικής Κυβέρνησης (Υπουργεία Εργασίας και Οικονομικών), των κοινωνικών εταίρων (ΓΣΕΕ, ΣΕΒ, ΓΣΕΒΕΕ, ΕΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ, ΟΤΟΕ, ΣΕΤΕ, ΟΚΕ) αλλά και του ΟΜΕΔ, του Συνηγόρου του Πολίτη, της Τράπεζας της Ελλάδας και του ΕΒΕΑ. Οι θεματικές που συζητήθηκαν ήταν αυτές της συνδικαλιστικής ελευθερίας και των συλλογικών διαπραγματεύσεων, των μισθών, της πολιτικής απασχόλησης, της κοινωνικής ασφάλισης, της επιθεώρησης και της διοίκησης εργασίας. Τον Οκτώβριο 2011 τα μέλη της Αποστολής πραγματοποίησαν επαφές με εκπροσώπους του ΔΝΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προκειμένου να συζητήσουν μαζί τους τα προσωρινά Συμπεράσματα, στα οποία κατέληξαν μετά τις επαφές που πραγματοποίησαν με τους εκπροσώπους της ελληνικής Κυβέρνησης και των κοινωνικών εταίρων, κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους. ***Η Αποστολή Υψηλού Επιπέδου δημοσίευσε την Έκθεσή της στις 23 Νοεμβρίου 2011.*** Η Έκθεση αυτή ετέθη υπόψη της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων της ΔΟΕ, κατά τη συνεδρίασή της του Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου 2011, όπως είχε ζητηθεί από αυτή, κατά τη σύνοδό της του προηγούμενου έτους.

ε) Επείγουσες Παρατηρήσεις του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) προς το Διεθνές Γραφείο Εργασίας

Στις 6 Οκτωβρίου 2011 το ΔΓΕ διαβίβασε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης ***Επείγουσες Παρατηρήσεις αναφορικά με την εφαρμογή των κυρωμένων Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας 98*** «Για την εφαρμογή του δικαιώματος οργάνωσης και συλλογικής διαπραγμάτευσης» ***και 154*** *«Για την προώθηση της συλλογικής διαπραγμάτευσης»,* τις οποίες απέστειλε προς αυτό, στις 23 Σεπτεμβρίου 2011, ο ***Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ),*** θίγοντας ειδικότερα το ζήτημα της διατήρησης με το Ν. 3899/2010 του δικαιώματος μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία, καθώς και το ζήτημα της λειτουργίας του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας (ΟΜΕΔ).

Το αρμόδιο Τμήμα Διεθνών Κανόνων Εργασίας του ΔΓΕ ενημέρωσε την ελληνική Κυβέρνηση ότι θα έθετε τις εν λόγω Παρατηρήσεις υπόψη της Αποστολής Υψηλού Επιπέδου που

επισκέφθηκε τη χώρα μας κατά το διάστημα 19-23 Σεπτεμβρίου 2011 καθώς και της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων για την Εφαρμογή των Διεθνών Συμβάσεων και Συστάσεων Εργασίας της ΔΟΕ και την κάλεσε να υποβάλει, εφόσον το επιθυμούσε, σχόλια αναφορικά με το συγκεκριμένο θέμα. Πράγματι, τον Φεβρουάριο 2011 η ελληνική Κυβέρνηση απέστειλε στο ΔΓΕ τις θέσεις της επί των Παρατηρήσεων του Σ.Ε.Β.

Β) Συμβούλιο της Ευρώπης

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης εκπροσώπησε την Ελλάδα στις εργασίες της 123ης και 124ης Συνόδου της Κυβερνητικής Επιτροπής για τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Στις ανωτέρω συνεδριάσεις η Κυβερνητική Επιτροπή, εξέτασε τη συμμόρφωση των χωρών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης με τις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και του Αναθεωρημένου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, που εντάσσονται στην τρίτη ομάδα διατάξεων που αφορούν στα εργασιακά δικαιώματα (άρθρα 2, 4, 5, 6, 21, 22, 26, 28 και 29).

Η Ελλάδα κλήθηκε να δώσει εξηγήσεις ενώπιον της Κυβερνητικής Επιτροπής και της Γραμματείας του ΕΚΧ για παραβίαση των άρθρων:

α) **άρθρο 2 παρ. 4** για το δικαίωμα σε δίκαιους όρους εργασίας-εξασφάλιση στους εργαζομένους που απασχολούνται σε επικίνδυνες ή ανθυγιεινές εργασίες, είτε μείωσης της διάρκειας της εργασίας, είτε συμπληρωματικής άδειας με αποδοχές (λόγω του ότι οι εργαζόμενοι στα ορυχεία δεν ωφελούνται από αντισταθμιστικά μέτρα εξαιτίας της δύσκολης φύσης της δουλειάς τους),

β) **άρθρο 2 παρ. 5** για το δικαίωμα σε δίκαιους όρους εργασίας-εξασφάλιση εβδομαδιαίας ανάπαυσης (λόγω του ότι οι οικιακοί εργαζόμενοι και οι ναυτικοί δεν καλύπτονται από τη νομοθεσία που εξασφαλίζει εβδομαδιαία περίοδο ανάπαυσης),

γ) **άρθρο 4, παρ. 4** για το δικαίωμα για δίκαιη αμοιβή-εύλογος χρόνος προειδοποίησης σε περίπτωση τερματισμού της απασχόλησης (λόγω του ότι οι εργατοτεχνίτες με υπηρεσία λιγότερο από 10 έτη δεν δικαιούνται επαρκούς αποζημίωσης που να αντιστοιχεί με τη διάρκεια προειδοποίησης της απόλυσης).

Μετά την εξέταση που πραγματοποιήθηκε και τις εξηγήσεις από την ελληνική πλευρά, η Κυβερνητική Επιτροπή δεν έλαβε κανένα μέτρο εναντίον της χώρας.

Το Μάρτιο του 2012 υποβλήθηκε στο Συμβούλιο της Ευρώπης η ***22η Έκθεση Εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη***, με περίοδο αναφοράς τα έτη 2007-2010, η οποία αφορούσε την πρώτη Ομάδα διατάξεων για την προστασία της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και των ίσων ευκαιριών (άρθρα 1,9,10,15,18).

Στο πλαίσιο του ***Πρωτοκόλλου Συλλογικών Καταγγελιών του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη,*** το οποίο κυρώθηκε από τη χώρα μας με το Ν. 2595/1998, υποβλήθηκαν οι κάτωθι Συλλογικές Καταγγελίες κατά της Ελλάδος:

α) Συλλογική Καταγγελία υπ' αρίθμ.65/2011: Υποβλήθηκε το Φεβρουάριο 2011 από τη Γενική Ομοσπονδία Εργαζομένων στη ΔΕΗ (ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ) και την ΑΔΕΔΥ και αφορά τις διατάξεις του Ν. 3899/2010 «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας». Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι οι διατάξεις του άρθρου 13 του ανωτέρω νόμου, που αναφέρονται στις ειδικές επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας, παραβιάζουν το άρθρο 3 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη[4] (περί του δικαιώματος των εργαζομένων να συμμετέχουν στον καθορισμό και τη βελτίωση των συνθηκών, της οργάνωσης και του περιβάλλοντος εργασίας τους). Επίσης, υποστηρίζεται ότι οι διατάξεις του άρθρου 17 του ανωτέρω νόμου, που αναφέρονται στη δοκιμαστική περίοδο απασχόλησης, παραβιάζουν το άρθρο 4 παρ. 4 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (περί του δικαιώματος του εργαζομένου να λαμβάνει προειδοποίηση σε εύλογο χρόνο πριν την απόλυσή του).

β) Συλλογική Καταγγελία υπ' αρίθμ.66/2011: Υποβλήθηκε το Φεβρουάριο 2011 από τη Γενική Ομοσπονδία Εργαζομένων στη ΔΕΗ (ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ) και την ΑΔΕΔΥ. Σύμφωνα με τους προσφεύγοντες οι διατάξεις του Νόμου 3863/2010 «Νέο ασφαλιστικό σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις», (άρθρο 74 παρ. 9), που αναφέρονται στα άτομα από 15 έως 18 ετών, τα οποία καταρτίζουν με τους εργοδότες ειδικές συμβάσεις μαθητείας αντίκεινται στις παρακάτω διατάξεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη: στο άρθρο 1 παρ. 1 και 2 που αναφέρεται στο δικαίωμα στην εργασία, στο άρθρο 4 που αναφέρεται στο δικαίωμα σε δίκαιους όρους εργασίας, στο άρθρο 7 που αναφέρεται στην εργασία των νέων, στο άρθρο 10 που αναφέρεται στο δικαίωμα στην επαγγελματική κατάρτιση, και στο άρθρο 12 που αναφέρεται στο δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση.

Και οι δύο ανωτέρω Συλλογικές Καταγγελίες, μετά την υποβολή παρατηρήσεων επί του παραδεκτού αυτών από την ελληνική κυβέρνηση (Απρίλιος 2011), κρίθηκαν ως παραδεκτές από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων (Ιούνιος 2011). Εν συνεχεία, ζητήθηκαν παρατηρήσεις της ελληνικής Κυβέρνησης επί της ουσίας των δύο Συλλογικών Καταγγελιών, οι οποίες υποβλήθηκαν στη Γραμματεία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, το Νοέμβριο 2011. Αναμένεται ο ορισμός ημερομηνίας για την προφορική εξέταση της ελληνικής κυβέρνησης ενώπιον της ΕΕΚΔ.

γ) Συλλογική Καταγγελία υπ' αρίθμ.72/2011: Υποβλήθηκε από τη «Διεθνή Συνομοσπονδία Ενώσεων Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (FIDH)» (Αύγουστος 2011) κατά της Ελλάδος διότι, σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, δεν λαμβάνονται μέτρα από πλευράς των ελληνικών αρχών για την άρση ή ελαχιστοποίηση των επιβλαβών συνεπειών της εκτεταμένης μόλυνσης του περιβάλλοντος στις περιοχές του Ασωπού Βοιωτίας και της βιομηχανικής ζώνης των Οινοφύτων, γεγονός που παραβιάζει το άρθρο 11 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη για το δικαίωμα στην προστασία της υγείας.

Μετά την υποβολή παρατηρήσεων επί του παραδεκτού από την ελληνική Κυβέρνηση (Νοέμβριος 2011), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων έκρινε την Καταγγελία ως παραδεκτή (Δεκέμβριος 2011) και ζήτησε την υποβολή των παρατηρήσεων επί της ουσίας, οι οποίες υποβλήθηκαν το Μάρτιο 2012. Αναμένεται ο ορισμός ημερομηνίας για την προφορική εξέταση της Ελλάδας ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

4. Έχει κυρωθεί με το Ν. 2595/1998 (ΦΕΚ Α' 63).

5. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Με το ΠΔ 40/2011 (ΦΕΚ Α΄ 105/06.05.2011), συστάθηκε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής.

Έργο της Γενικής Γραμματείας είναι:

α) Η αποτελεσματική οργάνωση και λειτουργία των καταστημάτων κράτησης, των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων, των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων των δικαστηρίων ανηλίκων, των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, των ιατροδικαστικών υπηρεσιών της χώρας, του Σώματος Επιθεώρησης και Ελέγχου Καταστημάτων Κράτησης και της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών.

β) Η εισήγηση μέτρων ασφαλείας της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, των δικαστικών μεγάρων, των καταστημάτων κράτησης, των υπηρεσιών εξωτερικής τους φρούρησης και των ιατροδικαστικών υπηρεσιών της χώρας.

γ) Ο σχεδιασμός, η επεξεργασία και εισήγηση διαδικασιών τήρησης των στατιστικών δεδομένων από τη λειτουργία των υπηρεσιών που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία.

Για το σκοπό αυτό, μεταξύ άλλων, η Γενική Γραμματεία:

- Σχεδιάζει, επεξεργάζεται και εισηγείται τις προτεραιότητες της πολιτικής, τις δράσεις και τα απαιτούμενα μέτρα για την οργάνωση και λειτουργία των καταστημάτων κράτησης, των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων, των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων των δικαστηρίων ανηλίκων, των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, των ιατροδικαστικών υπηρεσιών, του Σώματος Επιθεώρησης και Ελέγχου Καταστημάτων Κράτησης και της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών
- Σχεδιάζει, επεξεργάζεται και εισηγείται την πραγματοποίηση εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων των υπαλλήλων των ανωτέρω υπηρεσιών.
- Αναλαμβάνει και προωθεί σχετικές νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές πρωτοβουλίες, παρακολουθεί δε την εφαρμογή τους.
- Μεριμνά για την παρουσίαση των εθνικών θέσεων στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών.
- Προωθεί την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας στις κατευθύνσεις που τίθενται από τους παραπάνω οργανισμούς.
- Ασκεί την προβλεπόμενη στο άρθρο 1 του ΠΔ 300/2003 εποπτεία του ΝΠΙΔ με την επωνυμία «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» και σχεδιάζει, επεξεργάζεται και προωθεί νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές πρωτοβουλίες και δράσεις για την κοινωνική επανένταξη των αποφυλακιζόμενων κρατουμένων, τη συμπαράσταση σε ευάλωτους και άπορους κρατούμενους, σε συνεργασία με κάθε συναρμόδιο Υπουργείο και φορέα.
- Συνεργάζεται με πανεπιστημιακές σχολές και τμήματα, με εγκληματολογικά εργαστήρια και ινστιτούτα και με κάθε αρχή ή φορέα εγκληματολογικής, σωφρονιστικής και ανακριτικής κατεύθυνσης για τον σχεδιασμό, επεξεργασία και εισήγηση αντεγκληματικών πολιτικών.

Οι Δράσεις του Υπουργείου

Ι. Νομοθετικό έργο

Α) Νόμοι που ψηφίσθηκαν

α) Νόμοι που άπτονται άμεσα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και υλοποιούν τη μέριμνα του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την προάσπιση και προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ν. 3917/2011 «Διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημόσιων δικτύων επικοινωνιών, χρήση συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους και συναφείς διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 22/21.02.2011).

Οι διατάξεις του κεφαλαίου Α' του Νόμου ενσωματώνουν στην εθνική έννομη τάξη τις διατάξεις εκείνες του κοινοτικού δικαίου (Οδηγία 2006/24/ΕΚ), με τις οποίες καθιερώνεται υποχρέωση διατήρησης ορισμένων δεδομένων των συνδρομητών και εγγεγραμμένων χρηστών στο πλαίσιο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Η υποχρέωση αυτή εισήχθη με το σκεπτικό ότι η επεξεργασία των εν λόγω στοιχείων από τις αρμόδιες αρχές μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο στη μάχη κατά της τρομοκρατίας και της οργανωμένης εγκληματικότητας.

Ήδη η παλαιότερη Οδηγία 2002/58/ΕΚ προέβλεπε ότι τα κράτη μέλη μπορούσαν να λαμβάνουν νομοθετικά μέτρα για να περιορίζουν το δικαίωμα στο απόρρητο της επικοινωνίας για τους ακόλουθους σκοπούς: τη διαφύλαξη της εθνικής άμυνας, τη δημόσια ασφάλεια και για την πρόληψη, διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη ποινικών αδικημάτων. Ο Έλληνας νομοθέτης, ωστόσο, κατά την ενσωμάτωση της εν λόγω Οδηγίας δεν έκανε χρήση της δυνατότητας αυτής και δεν επέβαλε στους παρόχους υποχρέωση προληπτικής διατήρησης δεδομένων της επικοινωνίας.

Με την Οδηγία 2006/24/ΕΚ τροποποιήθηκε η Οδηγία 2002/58/ΕΚ και, ως εκ τούτου, η προαναφερθείσα δυνατότητα των κρατών μελών έχει πλέον μετατραπεί σε υποχρέωσή τους. Σε συμμόρφωση προς την υποχρέωση αυτή, ο παρών νόμος επιβάλλει τη διατήρηση ορισμένων δεδομένων, προκειμένου αυτά να καθίστανται διαθέσιμα στις αρμόδιες αρχές για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, σύμφωνα με τη διαδικασία, τις προϋποθέσεις και τους όρους πρόσβασης που ορίζονται στο Σύνταγμα (άρθρο 19 παρ. 1). Διευκρινίζεται ότι, όπως ρητά αναφέρεται στο άρθρο 3 παρ. 3, απαγορεύεται η διατήρηση δεδομένων που αποκαλύπτουν το περιεχόμενο των επικοινωνιών.

Οι ρυθμίσεις του παρόντος νόμου προβλέπουν, επίσης, περαιτέρω μέτρα για την αποτελεσματική προστασία των διατηρούμενων δεδομένων της επικοινωνίας των συνδρομητών και εγγεγραμμένων χρηστών με σεβασμό στην αρχή της αναλογικότητας.

Ειδικότερα, ορίζεται ο αναγκαίος χρόνος διατήρησης των δεδομένων (12 μήνες) και επιτάσσεται η καταστροφή τους με αυτοματοποιημένο τρόπο μόλις συμπληρωθεί το χρονικό αυτό διάστημα. Καθιερώνεται ως τόπος διατήρησης η Ελληνική Επικράτεια (άρθρο 6). Επιβάλλονται πρόσθετες και ειδικές υποχρεώσεις στους παρόχους για την προστασία και την ασφάλεια των δεδομένων. Ορίζονται ως αρμόδιες εποπτικές αρχές η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) (άρθρο 9). Προβλέπονται αυστηρές ποινικές και διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασης των τασσομένων υποχρεώσεων (άρθρα 11 και 12) και, τέλος, θωρακίζεται η σύννομη επεξεργασία των δεδομένων με την εγγύηση της δικαστικής αρχής.

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου Β΄ καθορίζονται με σαφή και συνεκτικό τρόπο οι προϋποθέσεις για την εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη και καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους, ενώ καταργούνται παράλληλα οι σχετικές ρυθμίσεις του Ν. 2472/1997.

Η αναγκαιότητα ορθής και αποτελεσματικής ρύθμισης του θέματος της χρήσης συστημάτων βίντεο-επιτήρησης είχε επισημανθεί από την ΑΠΔΠΧ σε σχετικές γνωμοδοτήσεις. Η εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων επιτήρησης αποτελεί περιορισμό του ατομικού δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων

(άρθρο 9Α του Συντάγματος) και ενδεχομένως οδηγεί σε περιορισμό του ατομικού δικαιώματος του συνέρχεσθαι (άρθρο 11 του Συντάγματος). Ωστόσο, η διαπίστωση αυτή δεν αποκλείει τη χρήση συστημάτων βίντεο-επιτήρησης υπό το πρίσμα της στάθμισης των ανωτέρω δικαιωμάτων με άλλα συνταγματικώς κατοχυρωμένα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, όπως την προστασία της ζωής, της ιδιοκτησίας, του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και για την εκτέλεση των αρμοδιοτήτων του κράτους, όπως σε σχέση με την εθνική άμυνα, την κρατική και δημόσια ασφάλεια. Η ανωτέρω στάθμιση γίνεται δεκτή τόσο από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσο και από την ΑΠΔΠΧ.

Στο άρθρο 14 απαριθμούνται περιοριστικά οι θεμιτοί σκοποί για τους οποίους επιτρέπεται η χρήση συστημάτων βιντεο-επιτήρησης σε δημόσιους χώρους (διαφύλαξη εθνικής άμυνας, διαφύλαξη κρατικής ασφάλειας, αποτροπή και καταστολή σοβαρών αξιόποινων πράξεων και διαχείριση της κυκλοφορίας), ορίζεται ότι η χρήση των εν λόγω συστημάτων ανατίθεται μόνο σε δημόσιες αρχές, και προσδιορίζεται η έννοια του δημόσιου χώρου με βάση τυπικά και λειτουργικά κριτήρια.

Ν. 3948/2011 «Προσαρμογή των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου προς τις διατάξεις του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου που κυρώθηκε με το ν. 3003/2002 (Α΄ 75)» (ΦΕΚ Α΄ 71/05.04.2011).

Με τον παρόντα Νόμο προσαρμόζονται οι διατάξεις του ελληνικού δικαίου προς τις διατάξεις του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου που κυρώθηκε με τον Ν. 3003/2002.

Στις 17 Ιουλίου 1998 υιοθετήθηκε στη Ρώμη από τη διπλωματική διάσκεψη του ΟΗΕ το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Κατ' αυτόν τον τρόπο ιδρύθηκε ένα μόνιμο διεθνές ποινικό δικαστήριο για να προσάγονται στη δικαιοσύνη τα πρόσωπα που διαπράττουν εγκλήματα, όπως η γενοκτονία, η εθνοκάθαρση, η σεξουαλική δουλεία και ο ακρωτηριασμός αμάχων, ακόμα και παιδιών και να τερματισθεί το καθεστώς ατιμωρησίας.

Ειδικότερα, όσον αφορά στις εισαγόμενες διατάξεις ουσιαστικού ποινικού δικαίου συγκρατούνται:

α) Το άρθρο 4 στο οποίο ορίζονται οι έννοιες των προσώπων που προστατεύονται κατά το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και

β) τα άρθρα 5 και 6 με τα οποία ρυθμίζεται το θέμα της προσταγής και καθιερώνεται η ευθύνη των στρατιωτικών διοικητών και άλλων ιεραρχικά ανωτέρων.

γ) Περαιτέρω προσδιορίζεται η αντικειμενική υπόσταση:

- του εγκλήματος της γενοκτονίας ως σειρά παρανόμων πράξεων που διαπράττονται με πρόθεση την μερική ή ολική καταστροφή μίας εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας (άρθρο 7),
- των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, που περιλαμβάνουν την εξολόθρευση αμάχων, την υποδούλωση, το βασανισμό, το βιασμό, την εξαναγκαστική εγκυμοσύνη, τον κατατρεγμό πολιτικών, φυλετικών, εθνικών, εθνοτικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ομάδων ή ομάδων με βάση το φύλο, και τις εξαναγκαστικές εξαφανίσεις στο πλαίσιο μίας ευρείας ή συστηματικής επίθεσης που στρέφεται εναντίον αμάχων πληθυσμών (άρθρο 8),
- των εγκλημάτων πολέμου κατά προσώπων, κατά της ιδιοκτησίας, κατά ανθρωπιστικών επιχειρήσεων και εμβλημάτων, καθώς και εκείνα που τελούνται με χρήση απαγορευμένων μεθόδων και μέσων διεξαγωγής του πολέμου. Τα εγκλήματα αυτά περιλαμβάνουν σοβαρές παραβιάσεις διεθνών κανόνων και εθιμικού δικαίου, που διαπράττονται σε διεθνείς ή μη διεθνείς ένοπλες συρράξεις (άρθρα 9 επ.).

Στα άρθρα 16 επ. περιλαμβάνονται διατάξεις δικονομικού δικαίου, σχετικά με το αρμόδιο δικαστήριο, την ύπαρξη δεδικασμένου και την αναστολή παραγραφής, καθώς και διατάξεις που αφορούν στη διενέργεια ανακριτικών πράξεων για τα κακουργήματα που προβλέπονται στον παρόντα νόμο. Επίσης, εισάγονται ρυθμίσεις για τη δικαστική συνεργασία και ρυθμίζονται τα σχετικά ζητήματα για την αίτηση παράδοσης στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, τη σύλληψη του εκζητουμένου, την απόφαση για την παράδοση, την προσωρινή σύλληψη και την προσωρινή παράδοση στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο καθώς και την εκτέλεση της ποινής (άρθρα 20-31).

Ν. 4020/2011 «Κύρωση της Σύμβασης για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία ως προς τη γονική ευθύνη και τα μέτρα προστασίας των παιδιών» (ΦΕΚ Α΄ 217/30.09.2011).

Με τον νόμο αυτό κυρώνεται η Διεθνής Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία ως προς τη γονική ευθύνη και τα μέτρα προστασίας των παιδιών, η οποία συνήφθη στη Χάγη στις 19.10.1996. Η θέση σε ισχύ το 1996 σε 187 κράτη της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού της 20ης Νοεμβρίου 1989 κατέστησε αναγκαία των αναθεώρηση πολλών εθνικών νομοθεσιών και Διεθνών Συμβάσεων μεταξύ των οποίων και της παλαιότερης Σύμβασης της Χάγης του 1961 για τη δικαιοδοσία των αρχών και το εφαρμοστέο δίκαιο σε θέματα προστασίας των ανηλίκων.

Η Σύμβαση διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια.

Στο Κεφάλαιο Ι υπό τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως» (άρθρα 1-4) αναφέρεται το αντικείμενο της Σύμβασης, παρατίθεται ο ορισμός του περιεχομένου των όρων «γονική ευθύνη» και «παιδιά», απαριθμούνται ενδεικτικά τα μέτρα προστασίας που μπορούν να ληφθούν στο πλαίσιο της Σύμβασης και περιοριστικά τα ζητήματα που εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής αυτής.

Στο Κεφάλαιο ΙΙ υπό τον τίτλο «Διεθνής Δικαιοδοσία» (άρθρα 5-14) ορίζονται μεταξύ άλλων ως αρμόδιες Αρχές να λαμβάνουν μέτρα για την προστασία του παιδιού και της περιουσίας του οι δικαστικές και διοικητικές της συνήθους διαμονής του παιδιού. Ειδική μέριμνα λαμβάνεται για τα παιδιά-πρόσφυγες και για τις περιπτώσεις παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης του παιδιού.

Στο Κεφάλαιο ΙΙΙ υπό τον τίτλο «Εφαρμοστέο Δίκαιο» (άρθρα 15-22) περιλαμβάνονται οι διατάξεις για το εφαρμοστέο δίκαιο κατά την άσκηση της διεθνούς δικαιοδοσίας.

Στο Κεφάλαιο ΙV υπό τον τίτλο «Αναγνώριση και Εκτέλεση» (άρθρα 23-29) προβλέπεται η αυτοδίκαιη αναγνώριση από τα άλλα Συμβαλλόμενα Κράτη των μέτρων που λαμβάνονται από τις Αρχές ενός Συμβαλλόμενου Κράτους και απαριθμούνται περιοριστικά οι λόγοι άρνησης αναγνώρισης. Υπό τις προϋποθέσεις που τάσσει το άρθρο 24 εισάγεται προληπτική διαδικασία αναγνώρισης ή μη ενός εκ των ληφθέντων μέτρων και στα άρθρα 26 επ. ορίζονται τα σχετικά με την κήρυξη εκτελεστότητας.

Στο Κεφάλαιο V υπό τον τίτλο «Συνεργασία» (άρθρα 29-39) εισάγεται η υποχρέωση των Συμβαλλομένων Κρατών να ορίσουν Κεντρική Αρχή, καθιερώνεται γενική υποχρέωση συνεργασίας μεταξύ των Κεντρικών Αρχών, θεσπίζεται δυνατότητα επικοινωνίας και άμεσων αιτημάτων πληροφορήσεως μεταξύ των Αρχών καθώς και δυνατότητα συνάψεως μεταξύ τους συμφωνιών προς διευκόλυνση της συνεργασίας.

Έπονται οι Γενικές Διατάξεις στα άρθρα 40-56 του Κεφαλαίου VI και οι Τελικές Διατάξεις (άρθρα 57-63) του Κεφαλαίου VII.

Ως Κεντρική Αρχή επιφορτισμένη με τα καθήκοντα που αναλαμβάνουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη από τη Σύμβαση ορίζεται στο άρθρο δεύτερο του κυρωτικού νόμου το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Με το άρθρο τρίτο του κυρωτικού νόμου η χώρα μας επιφυλάχθηκε βάσει του άρθρου 55

της Σύμβασης για τη διεθνή δικαιοδοσία των δικών της Αρχών για τη λήψη μέτρων προστασίας της ακίνητης περιουσίας του παιδιού που βρίσκεται στο έδαφός της και του δικαιώματος να μην αναγνωρίσει γονική ευθύνη ή μέτρο ασυμβίβαστο με μέτρο που ελήφθη από τις δικές της Αρχές συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που ελήφθησαν κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων και της εκούσιας δικαιοδοσίας αναφορικά με την ακίνητη περιουσία του παιδιού.

β) Λοιποί νόμοι του Υπουργείου Δικαιοσύνης που προάγουν κατ' ιδίαν δικαιώματα, όπως του δικαιώματος της εντός ευλόγου χρόνου απονομής δικαιοσύνης ή υλοποιούν θεμελιώδεις αρχές του κράτους δικαίου, όπως της διαφάνειας οικονομικών δραστηριοτήτων, της πάταξης φαινομένων διαφθοράς στο πλαίσιο άσκησης δημόσιας εξουσίας κλπ

Ν. 3932/2011 «Σύσταση Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης» (ΦΕΚ Α΄ 49/10.03.2011).

Με τον νόμο αυτό συστάθηκε μία ανεξάρτητη και αναβαθμισμένη «Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης», με στόχο την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση τριών ιδιαίτερα ζημιογόνων εγκληματικών συμπεριφορών: α) του ξεπλύματος χρήματος, β) του παράνομου πλουτισμού και γ) της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η Αρχή συγκεντρώνει μεγάλο μέρος των αρμοδιοτήτων για τη λήψη μέτρων κατά του διασυνοριακού οικονομικού εγκλήματος και της αθέμιτης διακίνησης και απόκρυψης κεφαλαίων.

Προς το σκοπό αυτό κατοχυρώνεται η διοικητική και λειτουργική ανεξαρτησία της Αρχής, προβλέπεται η ενίσχυση του μηχανισμού της τόσο σε έμψυχο δυναμικό όσο και σε υλικοτεχνική υποδομή και κατανέμονται οι αρμοδιότητες στις τρεις αυτοτελείς Μονάδες, από τις οποίες συγκροτείται.

Ειδικότερα:

α) Η Α' Μονάδα «Διερεύνησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών» αναλαμβάνει τις αρμοδιότητες της Επιτροπής καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας του άρθρου 7 του Ν. 3691/2008.

β) Η Β΄ Μονάδα «Οικονομικών Κυρώσεων κατά Υπόπτων Τρομοκρατίας» συγκεντρώνει τις αρμοδιότητες που σχετίζονται με την εφαρμογή του μέτρου της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων και των λοιπών κυρώσεων σε βάρος των προσδιοριζόμενων ως σχετιζόμενων με την τρομοκρατία φυσικών ή νομικών προσώπων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που επιβάλλονται με Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και με Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

γ) Τέλος, η Γ' Μονάδα «Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης» αναλαμβάνει τις αρμοδιότητες της πενταμελούς επιτροπής του άρθρου 3 παρ. 2 του Ν. 3213/2003 για τον έλεγχο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης («πόθεν έσχες») ενός μεγάλου μέρους των υπόχρεων σε τέτοια δήλωση μη πολιτικών προσώπων.

Ν. 3961/2011 «Τροποποίηση του Ν. 3126/2003 για την ποινική ευθύνη των Υπουργών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 97/29.04.2011).

Με τον παρόντα νόμο επέρχονται τροποποιήσεις στον Ν. 3126/2003 εντός του σχετικού ρυθμιστικού πλαισίου που περιγράφει το άρθρο 86 του ισχύοντος Συντάγματος. Οι διατάξεις του νόμου στοχεύουν σε διορθωτικές παρεμβάσεις εφικτές υπό το ισχύον άρθρο 86 του Συντάγματος ώστε να εκλείψουν διακρίσεις υπέρ των Υπουργών και Υφυπουργών που δεν επιβάλλονται από το Σύνταγμα. Οι παρεμβάσεις αυτές καθιστούν δυνατή τη διερεύνηση πιθανών ποινικών ευθυνών κυβερνητικών στελεχών για πράξεις που τελούν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Από τις διατάξεις του νόμου επισημαίνονται οι ακόλουθες:

α) Κατάργηση της ειδικής σύντομης παραγραφής (άρθρο 1). Εφ' εξής η παραγραφή των αδικημάτων που τελούνται από Υπουργό διέπεται από τις κοινές διατάξεις του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα.

β) Δημιουργία Γνωμοδοτικού Συμβουλίου (άρθρο 2). Με το άρθρο αυτό προβλέπεται πριν από τη σύσταση της προανακριτικής Επιτροπής της Βουλής η δυνατότητα ανάθεσης σε τριμελές Γνωμοδοτικό Συμβούλιο, το οποίο συγκροτείται από έναν αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου και δύο εισαγγελείς εφετών, του νομικού ελέγχου των στοιχείων που σχετίζονται με αξιόποινες πράξεις Υπουργών, της αξιολόγησης της ουσιαστικής βασιμότητας αυτών και της γνωμοδότησης σχετικά με την αναγκαιότητα ή μη διερεύνησης πιθανής ποινικής ευθύνης Υπουργού. Περαιτέρω, προστίθεται νέα διάταξη, σύμφωνα με την οποία, η Επιτροπή της Βουλής που διενεργεί προκαταρκτική εξέταση διατάσσει υποχρεωτικά την κατάσχεση του οικονομικού οφέλους που συνεπάγεται η διερευνώμενη αξιόποινη πράξη.

γ) Σχετική είναι και η διάταξη του άρθρου 4 για τη δέσμευση κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων και χρηματοπιστωτικών προϊόντων μετά την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος Υπουργού ή Υφυπουργού με απόφαση του ανακριτή, εφόσον η δίωξη αφορά πράξη διωκόμενη σε βαθμό κακουργήματος.

δ) Επιβολή περιοριστικών όρων. Με το άρθρο 5 αίρεται η απαγόρευση επιβολής σε Υπουργούς περιοριστικών όρων, όπως είναι λ.χ. η απαγόρευση εξόδου από τη χώρα. Αντίθετα διατηρείται η απαγόρευση της βίαιης προσαγωγής, σύλληψης και προσωρινής κράτησης δεδομένου ότι αυτά αποτελούν ακραία μέτρα δικονομικού καταναγκασμού και η επιβολή τους προκαλεί δυσανάλογη βλάβη στην πολιτική ζωή σε σχέση με το δικονομικό όφελος στο οποίο στοχεύουν.

Ν. 3994/2011 «Εξορθολογισμός και βελτίωση στην απονομή της πολιτικής δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 165/25.07.2011).

Με τον νόμο αυτό εισάγονται τροποποιήσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με στόχο την απλοποίηση και την επιτάχυνση της διαδικασίας. Η νομοθετική αυτή πρωτοβουλία έλαβε υπόψη την ανάγκη διαφύλαξης της εσωτερικής συνοχής των διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Κατά συνέπεια οι τροποποιήσεις περιορίζονται σε ζητήματα για τα οποία είχε διαφανεί αδήριτη ανάγκη νομοθετικής παρέμβασης. Στο πλαίσιο αυτό επελέγησαν οι πρακτικά εφαρμόσιμες ρυθμίσεις, οι οποίες θα συνέβαλαν πράγματι στην επιτάχυνση της διαδικασίας και εν γένει στη βελτίωση της παροχής έννομης προστασίας.

Από τις διατάξεις που εισάγονται με σκοπό την επιτάχυνση της διαδικασίας επισημαίνονται οι ακόλουθες:

α) Οι αποφάσεις των ειρηνοδικείων κρίνονται κατ' έφεση από το μονομελές πρωτοδικείο. Οι αποφάσεις των μονομελών πρωτοδικείων θα ελέγχονται από το εφετείο, το οποίο συγκροτείται με έναν μόνον εφέτη (άρθρα 3 παρ. 3 και 4 παρ. 2)

β) Διευρύνθηκε η υλική αρμοδιότητα των ειρηνοδικείων και των μονομελών πρωτοδικείων με την αύξηση των χρηματικών ορίων/ποσών. Η ρύθμιση αυτή επιδιώκει τη μείωση του φόρτου των πολυμελών πρωτοδικείων και κατ' αποτέλεσμα συμβάλλει στην επιτάχυνση στην απονομή της δικαιοσύνης (άρθρα 2 και 3 παρ. 1)

γ) Αναμορφώνεται το πλαίσιο για τη συμβιβαστική επίλυση των διαφορών. Η υποχρεωτική απόπειρα εξώδικης επίλυσης της διαφοράς του άρθρου 214 Α, όπως ίσχυε, δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Με την εισαγόμενη ρύθμιση παύει να είναι υποχρεωτική και εξακολουθεί να παρέχεται δυνατότητα συμβιβασμού στους διαδίκους και τους πληρεξουσίους τους καθ' όλη τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας, ακόμη και όταν αυτή έχει αναβιώσει λόγω της άσκησης έφεσης. Η δυνατότητα μάλιστα αυτή διευρύνεται

ακόμη περισσότερο σε σχέση με όσα ίσχυαν, διότι συμβιβασμός κατά τους όρους του άρθρου 19 μπορεί να συνομολογηθεί και επί υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον των μονομελών πρωτοδικείων, ακόμη και όταν δικάζουν εφαρμόζοντας ειδική διαδικασία. Η ρύθμιση αποσκοπεί να καλύψει τις περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτυγχάνεται συμβιβασμός με πρωτοβουλία των διαδίκων ή των πληρεξουσίων τους, χωρίς την κατ' αρχάς επέμβαση δικαστηρίου, οπότε και δεν χρειάζεται να αναμένουν αυτοί την επόμενη στάση της εκκρεμούς δίκης.

δ) Με το άρθρο 22 το καθήκον επιμέλειας του δικαστή εκτείνεται στη συμπλήρωση των ισχυρισμών που διατυπώθηκαν ατελώς και αορίστως. Την επαναφορά παλαιότερης διατύπωσης του ΚΠολΔ επέβαλαν λόγοι ορθής κρίσεως και εξοικονόμησης δαπανών και χρόνου. Οι συμπληρώσεις και οι διευκρινήσεις επιχειρούνται πλέον παραδεκτά ακόμη και με προφορική δήλωση του διαδίκου στο ακροατήριο και καταχώριση στα πρακτικά.

ε) Προηγείται η συζήτηση των υποθέσεων για τις οποίες δεν θα διεξαχθεί εμμάρτυρη απόδειξη, ώστε να επιταχύνεται η εκδίκαση των υποθέσεων του πινακίου (άρθρο 28).

στ) Στις υποθέσεις της τακτικής διαδικασίας επαναφέρεται το τεκμήριο ομολογίας σε περίπτωση απουσίας του εναγομένου, ενώ απορρίπτεται η αγωγή σε περίπτωση απουσίας του ενάγοντος (άρθρα 29 και 30).

ζ) Καταργείται η υποχρέωση προς άσκηση (κυρίας) αγωγής μέσα σε τριάντα μέρες από την έκδοση της αποφάσεως που διατάσσει ασφαλιστικό μέτρο (άρθρο 49).

Από τις διατάξεις που τίθενται για τον εξορθολογισμό της διαδικασίας επισημαίνονται οι ακόλουθες:

α) Όλες οι διαφορές από αδικοπραξία μπορούν να εισαχθούν και στο δικαστήριο του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός ή επίκειται η επέλευσή του, ενώ για την προστασία του δικαιούχου της διατροφής οι αξιώσεις μπορούν να εισαχθούν στο δικαστήριο του τόπου όπου αυτός έχει την κατοικία ή τη διαμονή του (άρθρα 5 και 6).

β) Καθιερώνεται το Σάββατο ως εξαιρετέα και μη εργάσιμη ημέρα, ώστε να μη μπορεί να γίνεται επίδοση και κατά την ημέρα αυτή (άρθρα 11 και 14).

γ) Όταν ο παραλήπτης δεν βρίσκεται στην κατοικία του, το επιδιδόμενο έγγραφο παραδίδεται σε ενήλικο και ουδέποτε σε ανήλικο. Η τροποποίηση αυτή αποσκοπεί στην προστασία του ανηλίκου (άρθρο 12).

δ) Για την ενίσχυση της συναλλακτικής και διαδικαστικής διαφάνειας, καθώς και για την προστασία των συναλλαγών επί των ακινήτων και των δανειστών του οφειλέτη από τις περαιτέρω μεταβιβάσεις, θεσπίζεται η εγγραφή στα βιβλία διεκδικήσεων και των αγωγών διάρρηξης δικαιοπραξίας ως καταδολιευτικής (άρθρο 21).

ε) Καταργείται η πολύπλοκη διαδικασία του προελέγχου των αιτήσεων αναιρέσεως από τον εισηγητή δικαστή, που επιβάρυνε αντί να διευκολύνει τη διαδικασία στον Άρειο Πάγο (άρθρο 46).

στ) Καταργείται η δυνατότητα ασκήσεως αναιρέσεως σε υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, εφόσον η αναγνώριση τέτοιου δικαιώματος στον Εισαγγελέα και όχι στους διαδίκους απαξιώνει βασικές συνιστώσες της αστικής δίκης, καταστρατηγεί τις θεμελιώδεις αρχές της διαθέσεως και της ισότητας των όπλων των διαδίκων (άρθρο 50).

ζ) Προκειμένου να αποτρέπονται αθέμιτες συναλλαγές, ρυθμίζεται ότι, μετά τη διαδικασία των γραπτών προσφορών, οι προφορικές προσφορές υποβάλλονται αμέσως προς τον υπάλληλο του πλειστηριασμού, ο οποίος μετά την ολοκλήρωσή τους προβαίνει στην κατακύρωση. Με την τροποποιούμενη ρύθμιση η τελευταία προσφορά, δυναμένη να γίνει μετά παρέλευση ημιώρου, κινδυνεύει να καταστεί αντικείμενο συναλλαγής (άρθρο 53).

η) Θεσπίζεται το νομοθετικό πλαίσιο για

την κατάθεση και επίδοση δικογράφων με ηλεκτρονικά μέσα. Η ρύθμιση αναμένεται να ενεργοποιηθεί μετά την έκδοση του Προεδρικού Διατάγματος, που θα ορίζει και τις λεπτομέρειες (άρθρο 20).

θ) Εισάγεται, τέλος, συγκεκριμένη ρύθμιση, η οποία ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα της συναλλακτικής ζωής και καθιστά αρτιότερη και αποτελεσματικότερη τη δυνατότητα της κατάσχεσης άυλων μετοχών και λοιπών χρηματοπιστωτικών μέσων που είναι διαπραγματεύσιμα σε οργανωμένες αγορές, καθώς και των μεριδίων πιστωτικών ιδρυμάτων, με συνεκτίμηση πάντοτε των υπαρχουσών διατάξεων, αλλά και της δομής της αναγκαστικής εκτέλεσης (άρθρο 58).

Ν. 4022/2011 «Εκδίκαση πράξεων διαφθοράς Πολιτικών και Κρατικών Αξιωματούχων, υποθέσεων μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος και μείζονος Δημοσίου Συμφέροντος και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 219/03.10.2011).

Ο παρών νόμος σκοπεί να αποκαταστήσει την τρωθείσα εμπιστοσύνη των πολιτών έναντι της πολιτικής και των πολιτικών. Προς επίτευξη του στόχου αυτού λαμβάνεται ειδική μέριμνα στις διατάξεις του ώστε οι υποθέσεις διαφθοράς πολιτικών και κρατικών αξιωματούχων να εκδικάζονται κατ' απόλυτη προτεραιότητα και εντός σύντομου χρόνου. Ειδικότερα, στο πεδίο εφαρμογής του νόμου εντάσσονται πράξεις κακουργηματικού χαρακτήρα κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 1 και απαριθμούνται περιοριστικά οι δυνάμενοι να υπαχθούν στις διατάξεις του νόμου πολιτικοί και κρατικοί αξιωματούχοι. Λαμβάνεται, επίσης, πρόνοια για την άρση του φορολογικού, τραπεζικού και χρηματιστηριακού απορρήτου και την απαγόρευση της κίνησης κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων του κατηγορουμένου, έστω και κοινών με άλλο πρόσωπο.

Β) Σχέδια νόμων

α) Σχέδιο νόμου «Καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου»

Το Φεβρουάριο του 2011 τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση στο διαδικτυακό τόπο www.opengov.gr το ως άνω σχέδιο νόμου και κατόπιν παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν και περαιτέρω επεξεργασίας, κατατέθηκε στη Βουλή στις 05.12.2011 το σχέδιο νόμου «Καταπολέμηση εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας». Το σχέδιο νόμου αποσκοπεί στη θέσπιση συνολικού πλαισίου ρυθμίσεων για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου σύμφωνα αφ' ενός με την Απόφαση-Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της ΕΕ της 28ης Νοεμβρίου 2008, οι προβλέψεις της οποίας για πρώτη φορά υλοποιούνται στο εθνικό δίκαιο και αφ' ετέρου με την από 7 Μαρτίου 1966 Διεθνή Σύμβαση «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων» που κυρώθηκε με το ΝΔ 494/1970, οι επιταγές της οποίας είχαν ήδη υλοποιηθεί με τον Ν. 927/1979, ο οποίος καταργείται. Επίσης με το σχέδιο νόμου διευρύνονται οι προβλεπόμενες στο άρθρο 79 παρ. 3 εδάφιο τελευταίο του ΠΚ επιβαρυντικές περιστάσεις (τέλεση της πράξης λόγω μίσους κατά ομάδας προσώπων ή προσώπου που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή ή το σεξουαλικό προσανατολισμό). Το εν λόγω σχέδιο νόμου κατατέθηκε στη Βουλή και συζητήθηκε στην αρμόδια Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης στην οποία έγινε δεκτό κατά πλειοψηφία. Δεν εισήχθη στην Ολομέλεια της Βουλής προς συζήτηση και ψήφιση.

β) Σχέδιο νόμου «Κώδικας Ναρκωτικών»

Το Σεπτέμβριο του 2011 ετέθη σε δημόσια διαβούλευση στο διαδικτυακό τόπο www.opengov.gr το ως άνω σχέδιο νόμου. Κατόπιν περαιτέρω επεξεργασίας και σε συνέχεια περαιτέρω διαβούλευσης με θεσμικούς φορείς, το τελικό

σχέδιο νόμου κατατέθηκε στη Βουλή στις 5 Ιανουαρίου 2012, εγκρίθηκε κατά πλειοψηφία από τις αρμόδιες Επιτροπές, Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης και Κοινωνικών Υποθέσεων. Με το παρόν σχέδιο νόμου, κατοχυρώνεται το δικαίωμα θεραπείας των εξαρτημένων από ναρκωτικές ουσίες προσώπων στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης και ιδίως των σωφρονιστικών καταστημάτων, εξορθολογίζεται το πλαίσιο ποινών για πράξεις διακίνησης, καταβάλλεται προσπάθεια συστηματοποίησης των οργάνων σχεδιασμού, συντονισμού και υλοποίησης της πολιτικής κατά των ναρκωτικών και εισάγονται επιπλέον αποδεικτικά μέσα για τη διάγνωση της εξάρτησης, πέραν της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης.

Γ) Νομοπαρασκευαστικές Επιτροπές

Από τις νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, οι οποίες συστάθηκαν και λειτούργησαν εντός του 2011 παρατίθενται όσες είχαν ως αντικείμενο την επεξεργασία διατάξεων που άπτονται της ρύθμισης ζητημάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων είτε μέσω της προαγωγής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είτε μέσω της προάσπισης του κεκτημένου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

α) Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την ενσωμάτωση στην εθνική έννομη τάξη της Οδηγίας 2009/136/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009, κατά το μέρος που αφορά την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τη σύνταξη της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης καθώς και της Έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων (αρ. απόφ. σύστασης: 7940/08.02.2011, ΑΔΑ: 4ΑΛ1Ω-Β, όπως τροποποιήθηκε). Στο παραδοθέν από την Επιτροπή σχέδιο νόμου βασίζονται οι διατάξεις του κεφαλαίου ΣΤ΄ (άρθρα 168-173) του Ν. 4070/2012. Με τις διατάξεις αυτές επιτυγχάνεται καλύτερη προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

β) Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την αναμόρφωση των διατάξεων του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά που κυρώθηκε με τον Ν. 3459/2006, τη σύνταξη της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης καθώς και της έκθεσης συνεπειών ρυθμίσεων (αρ. απόφ. σύστασης: 27788/17.03.2010, ΦΕΚ 96/ΥΟΔΔ/17.03.2010, 81/03.01.2011 –παράταση εργασιών, ΦΕΚ 3/14.01.2011 ΑΔΑ: 4ΑΛΡΩ-2Ζ). Η Επιτροπή ολοκλήρωσε το έργο της και παρέδωσε σχετικό σχέδιο νόμου (βλ. ανωτέρω Β. Σχέδια νόμων).

γ) Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την ενσωμάτωση στην εθνική έννομη τάξη: α) της ΑΠ 2008/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2008 «σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις, οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας, για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην ΕΕ», β) της ΑΠ 2008/947/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2008 «σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων και αποφάσεων αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή απόλυσης υπό όρους με σκοπό την εποπτεία των μέτρων αναστολής και των εναλλακτικών κυρώσεων, γ)της ΑΠ 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2009 για την τροποποίηση των ΑΠ 2002/584/ΔΕΥ, 2005/214/ΔΕΥ, 2006/783/ΔΕΥ, 2008/909/ΔΕΥ και 2008/947/ΔΕΥ και την κατοχύρωση διά του τρόπου αυτού των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων που εκδίδονται ερήμην του ενδιαφερόμενου προσώπου στη δίκη, τη σύνταξη σχετικής αιτιολογικής έκθεσης και της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων (αρ. απόφ. σύστασης: 16808/08.03.2011, ΑΔΑ: 4 Α1ΞΩ-Ζ, όπως τροποποιήθηκε). Η επιτροπή παρέδωσε σχέδια νόμων το 2012.

δ) Ομάδα Εργασίας για την επεξεργασία σχεδίου Οργανισμού και Κανονισμού Λειτουργίας των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων (αρ. απόφ. σύστασης: 35162/20.04.2011, ΑΔΑ: 4ΑΓΝΩ-8).

ε) Ομάδα Εργασίας με αντικείμενο τη σύνταξη σχεδίου προεδρικού διατάγματος για τη χρήση συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 4 του Ν. 3917/2011 (αρ. απόφ. σύστασης 40662/04.05.2011, ΑΔΑ: 4ΑΘ7Ω-Γ). Η Ομάδα Εργασίας παρέδωσε σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος το 2012.

στ) Ειδική Νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την τροποποίηση των ισχυουσών διατάξεων «περί υιοθεσίας ανηλίκων», τη σύνταξη της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης καθώς και της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων (αρ. απόφ. σύστασης: 40667/09.05.2011, ΑΔΑ: Γ4ΑΘΚΩ-Θ, όπως τροποποιήθηκε).

ζ) Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την ενσωμάτωση στην εθνική έννομη τάξη: α) της ΑΠ 2009/315/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2009 σχετικά με τη διοργάνωση και το περιεχόμενο της ανταλλαγής πληροφοριών που προέρχονται από το ποινικό μητρώο μεταξύ των κρατών-μελών, β) της Απόφασης 2009/316/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 6ης Απριλίου 2009 σχετικά με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου (ECRIS) κατ' εφαρμογή του άρθρου 11 της ΑΠ2009/135/ΔΕΥ, τη σύνταξη της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης καθώς και της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων (αρ. απόφ. σύστασης: 40670/10.05.2011, ΑΔΑ: 4ΑΘΚΩ-ΧΜ, όπως τροποποιήθηκε). Η επιτροπή παρέδωσε σχέδια νόμων το 2012.

η) Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για τη δημιουργία εθνικού μηχανισμού για την εύλογη διάρκεια της δίκης και την επεξεργασία του σχετικού Εθνικού Σχεδίου Δράσης που πρέπει να υποβληθεί στην Υπηρεσία Εκτέλεσης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έως τις 21.09.2011, τη σύνταξη της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης και της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων (αρ. απόφ. σύστασης 66408/03.08.2011, ΑΔΑ: 4Α5ΧΩ-ΘΓΚ, όπως τροποποιήθηκε). Οι εργασίες της Επιτροπής ολοκληρώθηκαν με τη σύνταξη και την εμπρόθεσμη αποστολή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης στην Υπηρεσία Εκτέλεσης του ΕΔΔΑ και την υποβολή σχεδίου νόμου στο οποίο βασίσθηκαν οι διατάξεις του Κεφαλαίου Δ΄ (άρθρα 53-60) του Ν. 4055/2012 με τις οποίες θεσπίσθηκαν, σε συμμόρφωση με την απόφαση «πιλότος» *Β. Αθανασίου κατά Ελλάδας* του ΕΔΔΑ, η αίτηση δίκαιης ικανοποίησης σε περίπτωση αδικαιολόγητης καθυστέρησης της εκδίκασης διοικητικών δικών και η αίτηση επιτάχυνσης της διαδικασίας.

θ) Ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή για τον εξορθολογισμό των διατάξεων που αφορούν το ηλεκτρονικό έγκλημα και την αποτελεσματική προστασία των θυμάτων, καθώς και των διατάξεων που αφορούν τις περιπτώσεις αναγκαίας άρσης του απορρήτου (Ν. 2225/1994), τη σύνταξη της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης και της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων (αρ. απόφ. σύστασης 73508/08.08.2011, ΑΔΑ: 4ΑΜ4Ω – Ι36, όπως τροποποιήθηκε). Η Επιτροπή παρέδωσε το έργο της στις 4 Ιανουαρίου 2012.

ι) Ομάδα Εργασίας με αντικείμενο τη μελέτη και επεξεργασία τροποποιήσεων στο ισχύον νομικό καθεστώς δικαστικής απέλασης και εκτέλεσης ποινών αλλοδαπών υπό απομάκρυνση (αρ. απόφ. σύστασης 73526/02.09.2011, ΑΔΑ: 4ΑΧ5Ω-ΥΜΧ, όπως τροποποιήθηκε). Οι εργασίες της Ομάδας ολοκληρώθηκαν και στις παραδοθείσες προτάσεις βασίζεται η θεσπισθείσα με το άρθρο 23 του Ν. 4055/2012 τροποποίηση του άρθρου 74 του Ποινικού Κώδικα για τη δικαστική απέλαση και οι μεταβατικές διατάξεις των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 110 του ίδιου νόμου με τις οποίες επιχειρείται να δοθεί λύση στο πρόβλημα των αλλοδαπών που κρατούνται στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας προς εκτέλεση της απέλασής τους, ακόμη και μετά την υφ' όρον απόλυση ή την έκτιση της ποινής τους.

ια) Ομάδα Εργασίας με αντικείμενο τη δημιουργία ενός εθνικού μηχανισμού για την πρόληψη των βασανιστηρίων (αρ. απόφ. σύστασης 98712/13.12.2011, ΑΔΑ: 45ΨΠΩ-ΞΣΔ). Στις εργασίες της ομάδας βασίζεται το σχέδιο νόμου για την κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (OPCAT), το οποίο αναρτήθηκε στο διαδίκτυο για δημόσια διαβούλευση στις 16 Μαρτίου 2012.

Δ) Νομοθετικές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κατά τη διαπραγμάτευση των κατωτέρω παρατιθέμενων νομικών μέσων το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υποστήριξε θέσεις υπό τη μορφή γραπτών συνεισφορών και παρεμβάσεων της πολιτικής ηγεσίας στα Συμβούλια Υπουργών Δικαιοσύνης, οι οποίες διαμορφώθηκαν με γνώμονα:

α) τη διασφάλιση και περαιτέρω προώθηση των δικαιωμάτων, ιδίως προσώπων που χαρακτηρίζονται ως ευάλωτα (θύματα εμπορίας, σεξουαλικής εκμετάλλευσης, βίαιης συμπεριφοράς, εγκληματικών πράξεων -ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών) και

β) τη διατήρηση του κεκτημένου της ήδη παρεχόμενης προστασίας κατ' ιδίαν δικαιωμάτων στο ενωσιακό δίκαιο (σύναψη συμφωνιών για τη διαβίβαση και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων επιβατών για την πρόληψη σοβαρών εγκλημάτων).

α) Οδηγία 2011/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την προστασία των θυμάτων, με την οποία καταργείται η Απόφαση-Πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ

Στις 15 Απριλίου 2011 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Οδηγία 2011/36/ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την προστασία των θυμάτων, με την οποία καταργείται η Απόφαση-Πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ. Προθεσμία ενσωμάτωσης στις έννομες τάξεις των κρατών μελών τάσσεται η 6η Απριλίου 2013.

Η νέα Οδηγία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων. Αποβλέπει επίσης στη θέσπιση ορισμένων κοινών διατάξεων που θα ενισχύσουν την πρόληψη του συγκεκριμένου αδικήματος και την προστασία των θυμάτων. Μεταξύ άλλων προβλέπονται:

α) η παροχή δωρεάν ψυχολογικής, ιατρικής και νομική βοήθειας προς τα θύματα, ανεξάρτητα από τη συνεργασία τους με τις διωκτικές αρχές,

β) ειδική μέριμνα για τις ιδιαίτερα ευάλωτες κατηγορίες θυμάτων, όπως τα παιδιά, οι έγκυοι, τα άτομα με διανοητικά προβλήματα,

γ) η μη άσκηση δίωξης κατά των θυμάτων για αδικήματα που αναγκάζονται να διαπράξουν λόγω της κατάστασης στην οποία έχουν περιέλθει.

β) Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η Απόφαση-Πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ

Στις 17 Δεκεμβρίου 2011 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Οδηγία 2011/92/ΕΕ για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η Απόφαση-Πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ. Προθεσμία ενσωμάτωσης στις έννομες τάξεις των κρατών μελών τάσσεται η 18η Δεκεμβρίου 2013.

Αντικείμενο της ως άνω Οδηγίας είναι η θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων στον τομέα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, της παιδικής πορνογραφίας και της άγρας-προσέλκυσης παιδιών για σεξουαλικούς σκοπούς, καθώς και η καθιέρωση διατάξεων για την ενίσχυση της πρόληψης των εν λόγω αδικημάτων και την προστασία των θυμάτων τους.

γ) Οδηγία 2011/99/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Προστασίας

Στις 13 Δεκεμβρίου 2011 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Οδηγία 2011/99/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Προστασίας. Προθεσμία ενσωμάτωσης στις έννομες τάξεις των κρατών μελών τάσσεται η 11η Ιανουαρίου 2015.

Η εν λόγω Οδηγία θεσπίζει ένα νέο νομικό μέσο αμοιβαίας δικαστικής αναγνώρισης, δυνάμει του οποίου θα είναι δυνατόν να επεκταθεί σε οιοδήποτε κράτος μέλος μετάβασης ή διαμονής, η προστασία, την οποία έλαβε σε άλλο κράτος μέλος ένα θύμα ή ένα εν δυνάμει θύμα βίαιης συμπεριφοράς με την μορφή ενός προστατευτικού μέτρου στο πλαίσιο ποινικής, αστικής ή διοικητικής διαδικασίας προς αποφυγή του ενδεχομένου και νέας θυματοποίησης ή παρενόχλησης του από τον ίδιο δράστη.

δ) Προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)

Η προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ αποβλέπει στην ενίσχυση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο ενωσιακό σύστημα και λειτουργεί συμπληρωματικά προς τη συνταγματική αναγνώριση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ως νομικά δεσμευτικού κειμένου για τα όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη, όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.

Ειδικότερα, η προσχώρηση στην ΕΣΔΑ αποβλέπει στην υπαγωγή της ΕΕ σε ένα σύστημα εξωτερικού ελέγχου προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Λόγω της ιδιαιτερότητας της ΕΕ, ως φορέα δημόσιας εξουσίας διακριτού από τα κράτη μέλη, με εκτεταμένες νομοθετικές αρμοδιότητες υπό τον έλεγχο του δικαστηρίου ΕΕ (ΔΕΕ), απαιτείται η επίλυση μίας σειράς σύνθετων νομικών ζητημάτων με πολιτικό αντίκτυπο για την πραγμάτωση της προσχώρησης.

ε) Πρόταση Οδηγίας για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικών πράξεων

Στις 18 Μαΐου 2011 η Επιτροπή παρουσίασε πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Η ως άνω πρόταση αποτελεί το πρώτο μέτρο για την εφαρμογή της Απόφασης του Συμβουλίου για έναν Οδικό Χάρτη για την ενδυνάμωση των δικαιωμάτων των θυμάτων κατά τις ποινικές διαδικασίες, ο οποίος υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων στις 10 Ιουνίου 2011.

Στόχος της εν λόγω Οδηγίας είναι να εξασφαλίσει ότι όλα τα θύματα εγκληματικών πράξεων τυγχάνουν της δέουσας προστασίας και υποστήριξης με σεβασμό και ευαισθησία, χωρίς κανένα είδος διάκρισης σε κάθε επικοινωνία με τις αρμόδιες αρχές, στο στάδιο των ποινικών διαδικασιών. Οι διαπραγματεύσεις επί του κειμένου της Οδηγίας συνεχίζονται στους κόλπους της αρμόδιας Ομάδας του Συμβουλίου.

στ) Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών.

Στις 20 Ιουλίου 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης υπόπτων ή κατηγορουμένων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών.

Η εν θέματι Πρόταση υλοποιεί το δεύτερο μέτρο του Οδικού Χάρτη, ο οποίος υιοθετήθηκε κατά τη διάρκεια της Σουηδικής Προεδρίας από το Συμβούλιο Υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων στις 30 Νοεμβρίου 2009 για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες.

Η εν θέματι Πρόταση διασφαλίζει ότι τα πρόσωπα που είναι ύποπτα τέλεσης ποινικού αδικήματος θα πρέπει να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους σε γλώσσα που κατανοούν.

Οι διαπραγματεύσεις επί του περιεχομένου της Οδηγίας ολοκληρώθηκαν και εκκρεμεί ο γλωσσικός έλεγχος των διατάξεών της από τα κράτη-μέλη, ώστε να επέλθει συμφωνία επί του τελικού κειμένου σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ, προκειμένου να δημοσιευθεί η νέα Οδηγία στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ.

ζ) Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο κατά την ποινική διαδικασία και το δικαίωμα επικοινωνίας μετά τη σύλληψη

Η παρούσα πρόταση Οδηγίας παρουσιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούνιο του 2011, αποτελεί το τρίτο μέτρο του Οδικού Χάρτη και αποβλέπει στη δημιουργία ενός νέου νομικού μέσου, δυνάμει του οποίου θα καθορίζονται τα κοινά ελάχιστα πρότυπα σε σχέση με τα δικαιώματα υπόπτων, κατηγορουμένων και προσώπων που υπάγονται στη διαδικασία του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών και επικοινωνίας με τρίτο πρόσωπο (συγγενή, εργοδότη ή προξενική αρχή) μετά τη σύλληψη. Οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται στην αρμόδια Ομάδα του Συμβουλίου.

η) Πρόταση Οδηγίας του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη χρήση δεδομένων που περιέχονται σε φακέλους επιβατών (δεδομένα PNR-Passenger Name Record) για την πρόληψη, την ανίχνευση, τη διερεύνηση και τη δίωξη τρομοκρατικών και άλλων σοβαρών εγκλημάτων

Στις 02.02.2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την εν θέματι πρόταση Οδηγίας. Η εν λόγω πρόταση αντικαθιστά την αντίστοιχη πρόταση του 2007 για Απόφαση Πλαίσιο σχετικά με τη χρήση δεδομένων PNR για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου.

Η πρόταση Οδηγίας εισάγει νέα στοιχεία όσον αφορά την ανταλλαγή των εν λόγω δεδομένων, τη διατήρηση και την επεξεργασία τους. Οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται στην αρμόδια Ομάδα του Συμβουλίου.

θ) Νέο νομικό πλαίσιο για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ΕΕ, που αποτελείται από δύο νομοθετικές προτάσεις:

α) Πρόταση για Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των ατόμων σε σχέση με την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και με την ελεύθερη κίνηση αυτών των δεδομένων (Γενικός Κανονισμός Προστασίας των Δεδομένων) και

β) Πρόταση για Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των ατόμων σε σχέση με την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων από τις αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, της έρευνας, της ανίχνευσης ή της δίωξης των ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης των ποινών και την ελεύθερη διακίνηση αυτών των δεδομένων.

Το Νοέμβριο του 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε Ανακοίνωση επισημαίνοντας την ανάγκη δημιουργίας ενιαίων κανόνων προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αναθεώρησης του υπάρχοντος νομικού πλαισίου.

Τον Ιούλιο του 2011, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε με απόφασή του και υποστήριξε την ανωτέρω ανακοίνωση της Επιτροπής για αναθεώρηση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου για την προστασία δεδομένων.

Τα ανωτέρω κείμενα θα συζητηθούν για πρώτη φορά στην αρμόδια ομάδα εργασίας (DAPIX) στις 23-24.02.2012.

ι) Σχέδια Συμφωνιών μεταξύ της ΕΕ και Αυστραλίας, Καναδά και ΗΠΑ για τη διαβίβαση και χρήση δεδομένων PNR (Passenger Name Record) για την πρόληψη και καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού διασυνοριακού εγκλήματος

Η ΕΕ υπέγραψε Συμφωνίες σχετικά με την επεξεργασία και διαβίβαση δεδομένων PNR από τους αερομεταφορείς με τρία κράτη: τον Καναδά το έτος 2006, τις ΗΠΑ το έτος 2007 και την Αυστραλία το έτος 2008. Το έτος 2009, η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο πρόταση για Απόφαση σχετικά με τη συνομολόγηση νέων Συμφωνιών. Το Συμβούλιο, βάσει της Συνθήκης της Λισαβόνας, προώθησε τα σχέδια των Συμφωνιών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη συναίνεσή του.

Στις 05.05.2010 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε την αναβολή της ψηφοφορίας για το αίτημα συναίνεσης μέχρι η Επιτροπή να διερευνήσει τις δυνατότητες διευθετήσεων για τη χρήση των δεδομένων PNR προκειμένου να συνάδουν με το ευρωπαϊκό δίκαιο και με τις εκφρασμένες στο σχετικό ψήφισμά του επιταγές.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε μία ενιαία προσέγγιση για τη χρήση των δεδομένων PNR για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου και της ασφάλειας μέσω της υιοθέτησης γενικών κριτηρίων που θα αποτελέσουν τη βάση για Συμφωνίες με τρίτες χώρες.

Στο Συμβούλιο των Υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων στις 2-3.12.2010, τα κράτη-μέλη έδωσαν εντολή για έναρξη διαπραγματεύσεων. Ο πρώτος γύρος των διαπραγματεύσεων επί των τριών σχεδίων Συμφωνιών ολοκληρώθηκε στα τέλη Ιανουαρίου 2011 και οι συνομιλίες συνεχίστηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του 2011.

Το Σεπτέμβριο του 2011 το Συμβούλιο ενέκρινε το κείμενο της εν θέματι Συμφωνίας μεταξύ ΕΕ-Αυστραλίας και το προώθησε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για έγκριση. Στις 27.10.2011 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συναίνεσε στην υπογραφή της και υπεγράφη η σχετική συμφωνία. Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους προωθήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προς έγκριση και το κείμενο της Συμφωνίας μεταξύ ΕΕ-ΗΠΑ (Στις 19.04.2012 εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο Υπουργών ΔΕΥ στο Λουξεμβούργο στις 26-27.04.2012 υιοθετήθηκε η σχετική απόφαση συνομολόγησης). Οι διαπραγματεύσεις για την αντίστοιχη Συμφωνία μεταξύ ΕΕ-Καναδά δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμη.

ια) Σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό την πρόληψη, έρευνα, ανίχνευση και ποινική δίωξη ποινικών αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένης και της τρομοκρατίας, στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις

Στις 28 Μαΐου 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε Σύσταση στο Συμβούλιο για την εξουσιοδότηση έναρξης διαπραγματεύσεων

για τη σύναψη Συμφωνίας μεταξύ ΕΕ-ΗΠΑ σχετικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τη διαβίβαση και επεξεργασία τους με σκοπό την πρόληψη, έρευνα, εντοπισμό και δίωξη ποινικών αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας, στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

Σύμφωνα με το Σχέδιο Απόφασης του Συμβουλίου, οι σχετικές διαπραγματεύσεις διεξάγονται στη βάση διαπραγματευτικών οδηγιών, οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας σε επίπεδο Ομάδων Εργασίας του Συμβουλίου. Οι διαπραγματεύσεις βρίσκονται σε εξέλιξη.

ΙΙ. Τομέας Σωφρονιστικής Πολιτικής

Α) Μέτρα και Δράσεις για την προαγωγή των δικαιωμάτων των κρατουμένων

Η νεοσυσταθείσα Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής:

α) Έθεσε σε πειραματική λειτουργία **τηλεφωνική γραμμή παραπόνων των κρατουμένων** (hotline). Δίδοντας βήμα στους κρατουμένους επιτεύχθηκε η άμεση επίλυση πολλών καθημερινών προβλημάτων τους (συνθήκες διαβίωσης, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επικοινωνία με συγγενείς). Η συγκεκριμένη δράση προωθείται ως θεσμική πρόταση για την ένταξη στο ΕΣΠΑ, «**Αξιοπρέπεια και Προστασία Κρατουμένων».**

β) Δημιούργησε τον Ιούνιο 2011: ι) **Μητρώο Τραυματισμού Κρατουμένων** σε όλα τα Καταστήματα Κράτησης, ώστε να καταγράφεται και ελέγχεται από Εισαγγελείς κάθε περιστατικό βίας κατά κρατουμένων και ιι) **Μητρώο Ενδοσωματικών Ελέγχων** στα Καταστήματα Κράτησης Γυναικών, ώστε να ελέγχεται η πιστή τήρηση του νόμου (άδεια από Εισαγγελέα, έλεγχος από ιατρό και μόνον κλπ). Η δημιουργία των δύο μητρώων εναρμονίζεται με τις παρατηρήσεις της Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT) για την αναγκαιότητα συστήματος καταγραφής βιαιοπραγιών και λοιπών ελέγχων.

γ) **Προήγαγε τη θρησκευτική ελευθερία:** Σε συνεργασία με την Πρεσβεία του Μαρόκου και την Ένωση Πακιστανών Ελλάδος μοιράστηκαν κοράνια και ταπέτα προσευχής στους μουσουλμάνους κρατούμενους για την άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων και προσφέρθηκαν είδη πρώτης ανάγκης.

δ) Διευκόλυνε τον **κοινωνικό έλεγχο των Καταστημάτων Κράτησης** της χώρας. Η Πρωτοβουλία για τα Δικαιώματα των Κρατουμένων, φοιτητικές ενώσεις, δικηγορικοί σύλλογοι, κόμματα και φορείς επισκέπτονται τακτικότατα τις φυλακές. Επίσης, δημοσιογράφοι από τα παρακάτω μέσα επισκέφτηκαν με άδεια της Γενικής Γραμματείας τα Καταστήματα Κράτησης:

- Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων
- Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων
- Γαλλικό Ραδιόφωνο “Radio France Internationale”
- Εφημερίδες: Έθνος, Το Βήμα, Τα Νέα, Καθημερινή, Ασωπός
- Τηλεοπτικός σταθμός «Βουλή των Ελλήνων»

Παράλληλα οι παρακάτω τηλεοπτικοί σταθμοί πραγματοποίησαν εκπομπές-αφιερώματα για τα Καταστήματα Κράτησης:

- ΝΕΤ, εκπομπή «Προσωπικά» με την Έλενα Κατρίτση
- Mega, εκπομπή «Πρωταγωνιστές» με το Σταύρο Θεοδωράκη, σε δύο Καταστήματα Κράτησης.
- Mega, «Κοινωνία ώρα Mega» με τους Γ. Οικονομέα και Γ. Καμπουράκη
- ΕΡΤ, ντοκιμαντέρ «Αποφυλακισμένοι ανήλικοι»
- ΕΤ3, εκπομπή «Καθημερινά»

Περαιτέρω προωθήθηκαν οι παρακάτω δράσεις:

α) Ιατρική Υποστήριξη: Υπογράφηκαν και υλοποιούνται Σύμφωνα συνεργασίας:

- με την Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία σε συνεργασία με την Κλινική Μαστού του Νοσοκομείου «Άγιος Σάββας» για την δωρεάν διενέργεια τεστ Παπανικολάου καθώς και την εξέταση μαστού σε γυναίκες κρατούμενες
- με την Ελληνική Πνευμονολογική Εταιρία και την εταιρία Novartis Hellas AEBE για τη δωρεάν εξέταση άνω των 4.000 κρατουμένων σε πέντε καταστήματα κράτησης για τις επιπτώσεις του καπνίσματος και τον επιπολασμό της χρόνιας αποφρακτικής πνευμονοπάθειας
- με το ΚΕΕΛΠΝΟ για τον εμβολιασμό για Ηπατίτιδα Β και Διφθερίτιδα-Τέτανο καθώς και εθελοντική εξέταση για AIDS των κρατουμένων του Ειδικού Καταστήματος Κράτησης Νέων Αυλώνα και έγινε και έκτακτος δωρεάν έλεγχος για φυματίωση στο Κατάστημα Κράτησης Μαλανδρίνου
- με τους Γιατρούς του Κόσμου πλήρης δωρεάν ιατρικός έλεγχος από γιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων (οδοντίατροι, δερματολόγοι, παθολόγοι κά) στο σύνολο των κρατουμένων του Καταστήματος Κράτησης Γρεβενών.

Επίσης, εντός του 2011 συστάθηκαν Ειδικά Περιφερειακά Ιατρεία στα Καταστήματα Κράτησης Γρεβενών, Δομοκού, Γυναικών Ελεώνα Θήβας και στο Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θήβας.

β) Ψυχιατρική Υποστήριξη: Υπογράφηκαν και υλοποιούνται Σύμφωνα συνεργασίας:

- με τη Γ’ Ψυχιατρική Κλινική του ΑΠΘ
- την Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων
- τη Β’ Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου «Αττικόν»
- την Ψυχιατρική Κλινική του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
- τη ΜΚΟ «Κλίμακα»
- την Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για τη δωρεάν παροχή ψυχιατρικών υπηρεσιών (παρακολούθηση κρατουμένων σε τακτική εβδομαδιαία ή δισεβδομαδιαία βάση, θεραπεία, ψυχιατρική αξιολόγηση κλπ) στα Καταστήματα Κράτησης Ιωαννίνων, Θεσσαλονίκης, Ψυχιατρείο Κορυδαλλού, Κορυδαλλού-Ανδρών, Κομοτηνής, Ελεώνα Θηβών)
- και την Παιδοψυχιατρική Κλινική του Νοσοκομείου Παίδων Αγ. Σοφία, για τα παιδιά των κρατουμένων γυναικών στον Ελεώνα Θηβών.

γ) Απεξάρτηση:

- Υποστηρίχθηκαν τα 17 λειτουργούντα προγράμματα συμβουλευτικής και απεξάρτησης τοξικομανών από το ΚΕΘΕΑ, σε αντίστοιχα Καταστήματα Κράτησης.
- Τροποποιήθηκαν οι όροι υπαγωγής στο πρόγραμμα απεξάρτησης του Κέντρου Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων (ΚΑΤΚ), ώστε να διευκολύνεται η συμμετοχή μεγαλύτερου αριθμού κρατουμένων.
- Ξεκινά η πρώτη φάση πιλοτικού προγράμματος υποκατάστατων στα Καταστήματα Κράτησης Κορυδαλλού και Πατρών, σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ, η οποία αφορά ιατρικές εξετάσεις στους υπό ένταξη στο πρόγραμμα κρατούμενους.

δ) Διασύνδεση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα:

Οι κυριότερες δράσεις αφορούν:

- Πρακτική άσκηση φοιτητών του τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
- Πρακτική άσκηση σπουδαστών ΤΕΙ σε Καταστήματα Κράτησης
- Πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων» του Πανεπιστημίου Θεσσα-

λονίκης (23.03.2011 έως 15.06.2011) στο ΕΚΚΝ Βόλου.

- Πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και παλιννοστούντων» στο πλαίσιο των θερινών τμημάτων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στο ΕΚΚΝ Βόλου
- Πρόγραμμα «Διευρυμένη Πρακτική» του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (01.04.2011 έως 05.06.2011) στο ΕΚΚΝ Βόλου
- Επίσκεψη στο ΕΚΚΝ Αυλώνα, διεθνούς ομάδας επαγγελματιών κοινωνικών υπηρεσιών, συμμετεχόντων στο διεθνές πρόγραμμα ανταλλαγών του Council of International Fellowship.

Επιδιώχθηκε και ενθαρρύνθηκε η σύνδεση των κοινωνικών επιστημών και του φυλακτικού χώρου με την εκπόνηση διατριβών και εργασιών από μέλη ΔΕΠ και φοιτητές.

Ειδικότερα δόθηκαν άδειες από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής για: εκπόνηση 5 διδακτορικών διατριβών, εκπόνηση 6 μεταπτυχιακών εργασιών, εκπόνηση 5 πτυχιακών εργασιών, εκπόνηση 2 πανεπιστημιακών ερευνών, πολυάριθμες επισκέψεις σε Καταστήματα Κράτησης φοιτητών στο πλαίσιο εκπόνησης εργασιών για τη συμμετοχή σε Φοιτητικούς διαγωνισμούς.

Στον τομέα της **εκπαίδευσ**ης κρατουμένων:

- Υποστηρίχθηκαν τα 8 λειτουργούντα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στα Καταστήματα Κράτησης. Μάλιστα δύο κρατούμενες γυναίκες εισήχθησαν μέσω των Πανελλαδικών Εξετάσεων στις σχολές Κοινωνιολογίας των Πανεπιστημίων Κρήτης και Αιγαίου, ενώ το Σεπτέμβριο 2010 εισήχθησαν σε ΤΕΙ της χώρας τέσσερις νεαροί κρατούμενοι. Επίσης, νεαρός κρατούμενος πήρε βραβείο στο διαγωνισμό της Ελληνικής Μαθηματικής Εταιρίας.
- Για πρώτη φορά θα λειτουργήσουν πιλοτικά το 2012 τρία ΙΕΚ σε ισάριθμα Καταστήματα Κράτησης.
- Δημιουργήθηκε το 2011 Εργαστήριο Σχολής Τεχνιτών Αλουμινίου στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Ανηλίκων Αυλώνα από το Σύνδεσμο Ελλήνων Κατασκευαστών Αλουμινίου και το Ινστιτούτο Κατασκευής Αλουμινίου για την τεχνική εκπαίδευση των κρατουμένων.

ε) Πολιτιστικές, επιμορφωτικές, αθλητικές, ψυχαγωγικές δραστηριότητες:

Από τις αρχές του 2010 έχουν πραγματοποιηθεί με άδεια της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής πολυάριθμες εκδηλώσεις στα Καταστήματα Κράτησης της χώρας που περιλαμβάνουν: συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, προβολή ντοκιμαντέρ, μουσικές παραστάσεις, αθλητικές δραστηριότητες, επισκέψεις φορέων και σχολείων.

Οι κυριότερες είναι οι ακόλουθες:

- Διεξαγωγή μαθημάτων κοινωνικής επανένταξης
- Δημιουργία θεατρικής ομάδας στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Αυλώνα
- Συμμετοχή του Υπουργείου στο 2ο Παγκόσμιο Φεστιβάλ για το Θέατρο στη Φυλακή στο Βερολίνο, με εκπρόσωπο τον σκηνοθέτη Σ. Γράψα και κάλυψη των εξόδων του από την Ομοσπονδία Σωφρονιστικών Υπαλλήλων
- Δημιουργία Μουσικού Εργαστηρίου στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Αυλώνα
- Μαθήματα στιχουργικής τέχνης στη λέσχη ανάγνωσης του Καταστήματος Κράτησης Κορυδαλλού
- Δημιουργία θεατρικής ομάδας στο ΚΑΤΚ Ελεώνα Θηβών
- Παράσταση του Εθνικού Θεάτρου «Αντιγόνη» στο ΣΔΕ Κορυδαλλού

- Επιμόρφωση από μέλη του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού στη παροχή πρώτων βοηθειών
- Προβολή σε 13 καταστήματα ντοκιμαντέρ στα πλαίσια του 13ου Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης
- Συνεργασία με την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών για την υλοποίηση προγράμματος «Ζωγραφική Τοίχου» (Graffiti)
- Πραγματοποίηση αθλητικών εκδηλώσεων σε Καταστήματα Κράτησης (αγώνες ποδοσφαίρου με τοπικές ομάδες, αγώνες σκάκι)
- Παρουσίαση θεατρικής παράστασης του θεάτρου του Νέου Κόσμου «Κατσαρίδα» στο ΕΚΚΝ Αυλώνα
- Παράσταση θεάτρου σκιών για τα παιδιά και τις μαθήτριες κρατούμενες του ΣΔΕ των Γυναικείων Φυλακών Ελεώνα Θήβας
- Παρουσίαση της θεατρικής παράστασης «Ωραίο φύλο έ» στην αίθουσα ψυχαγωγίας του ΚΚ Γυναικών Ελεώνα Θήβας
- Παρουσίαση της θεατρικής παράστασης «Ο Μαρξ στο Σόχο» στο Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού

στ) Αύξηση των θέσεων εργασίας στα Καταστήματα Κράτησης της χώρας κατά 680.

ζ) Διεύρυνση του πίνακα φορέων που έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν άτομα για να παράσχουν **κοινωφελή εργασία** με αποτέλεσμα οι φορείς που έχουν ενταχθεί να ανέλθουν στους διακόσιους ογδόντα πέντε (285) (η αριθ. 19945/2011 ΚΥΑ των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας, Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης).

Τέλος, στο πλαίσιο της πολιτικής για την αντιμετώπιση του προβλήματος του υπερπληθυσμού των Καταστημάτων Κράτησης της χώρας και τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εφαρμόζει με συνέπεια το πρόγραμμα ανέγερσης νέων Καταστημάτων.

Εντός του 2011 λειτούργησαν δύο πτέρυγες του νέου Καταστήματος Κράτησης Κεντρικής Μακεδονίας ΙΙΙ (Νιγρίτα Σερρών), οι οποίες φιλοξενούν περίπου 244 κρατουμένους συνεισφέροντας σημαντικά στην αποσυμφόρηση των λοιπών Καταστημάτων. Επίσης, παραδόθηκε μία πτέρυγα 50 ατόμων στο Κατάστημα Κράτησης Λάρισας.

Το πρόγραμμα ενίσχυσης των Καταστημάτων Κράτησης αποτελεί τον ένα μόνο πυλώνα για τον εκσυγχρονισμό του σωφρονιστικού συστήματος. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υλοποιεί συγκεκριμένες νομοθετικές παρεμβάσεις και προς την κατεύθυνση του περιορισμού των περιπτώσεων, στις οποίες επιβάλλεται στερητική της ελευθερίας ποινή: Η ***εφαρμογή του Ν. 3904/2010***, ο οποίος αποσκοπεί στην ενίσχυση και απλούστευση της εφαρμογής της νομοθεσίας περί εναλλακτικών μέτρων και ποινών ώστε η φυλάκιση να παραμείνει ως ποινή μόνο για τα σοβαρά αδικήματα και τους υπότροπους εγκληματίες, συνεχίσθηκε και ***εντός του 2011***. Των ευεργετικών διατάξεων του νόμου επωφελήθηκαν συνολικά 1.134 κρατούμενοι, οι οποίοι αποφυλακίσθηκαν.

Β) Μετασωφρονιστική μέριμνα – «ΕΠΑΝΟΔΟΣ»

Η «Επάνοδος», φορέας, του οποίου η σύσταση προβλέπεται στα άρθρα 81 και 82 του Ν. 2776/1999 ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, ιδρύθηκε με το ΠΔ 300/2003(ΦΕΚ Α' 256) και έχει ως σκοπό την εν γένει μετασωφρονιστική μέριμνα, δηλαδή την επαγγελματική κατάρτιση, αποκατάσταση, οικονομική συμπαράσταση, προετοιμασία και προώθηση της κοινωνικής επανένταξης των κρατουμένων και των αποφυλακιζομένων. Έρχεται καθημερινά σε επαφή με αποφυλακισμένους ημεδαπούς και αλλοδαπούς κάθε φυλής, θρησκείας, κοινωνικού, οικονομικού

και πολιτιστικού επιπέδου και γίνεται δέκτης των προβλημάτων που οι άνθρωποι αυτοί αντιμετώπισαν κατά το διάστημα της κράτησής τους.

Στο πλαίσιο αυτό, οι δράσεις της στα θέματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν ως εξής:

- *Παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών σε αποφυλακισμένους:* Η «Επάνοδος» κατά το έτος 2011 δέχθηκε στα γραφεία της, αποφυλακισμένους, στους οποίους παρείχε υπηρεσίες συμβουλευτικής νομικής, επαγγελματικής και ψυχοκοινωνικού χαρακτήρα. Επιπλέον, παρείχε στέγη, σίτιση, τηλεκάρτες και εισιτήρια στους αποφυλακισμένους για να διευκολύνει την ομαλή κοινωνική τους επανένταξη. Πέραν των υπηρεσιών συμβουλευτικής σε κατ' ιδίαν άτομα παρείχε υπηρεσίες ευρύτερης υποστήριξης σε φορείς και οργανισμούς δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα εθνικής και διεθνούς εμβέλειας για θέματα αποφυλακισμένων.
- *Εξειδικευμένες δράσεις για αλλοδαπούς κρατουμένους και αποφυλακισμένους:* Ειδικότερα για τους αλλοδαπούς κρατούμενους και αποφυλακισμένους η «Επάνοδος» πραγματοποίησε σε συνεργασία με εθελοντές δικηγόρους κύκλους ενημέρωσης δικαιωμάτων αλλοδαπών υπηκόων τρίτων χωρών. Για την υποστήριξη των νεαρών αλλοδαπών υπηκόων τρίτων χωρών υπέβαλε πρόταση στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης Υπηκόων Τρίτων χωρών (προτεραιότητα 1) δράση 1.10/10 με τίτλο «Πρόγραμμα δραστηριοτήτων επιμορφωτικού και πολιτιστικού χαρακτήρα ανηλίκων μεταναστών στις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων εκτός των χώρων φιλοξενίας τους», η οποία εγκρίθηκε και πρόκειται να υλοποιηθεί.
- *Λειτουργία παραγωγικών εργαστηρίων κατάρτισης νεαρών αποφυλακισμένων.* Η «Επάνοδος» μεριμνώντας για τα δικαιώματα της εκπαίδευσης και επαγγελματικής αποκατάστασης των αποφυλακισμένων υλοποιεί σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς (ΙΔΕΚΕ, ΟΑΕΔ, ΓΓΝΓ) δράσεις κατάρτισης και επαγγελματικής αποκατάστασης αποφυλακισμένων λειτουργώντας τρία εργαστήρια κατάρτισης με θεματικό αντικείμενο μηχανολογία αυτοκινήτου, ηλεκτρονικούς υπολογιστές και χειροποίητο κόσμημα και αναπτύσσοντας δράσεις επαγγελματικού προσανατολισμού και υπηρεσίες ατομικής και ομαδικής συμβουλευτικής της απασχόλησης.
- *Προετοιμασία για την αποφυλάκιση:* Για την ομαλότερη επανένταξη των αποφυλακισμένων και την καταπολέμηση των διακρίσεων που υφίστανται οι αποφυλακισμένοι στο χώρο εργασίας, η «Επάνοδος» υπέβαλε σε συνεργασία με άλλους φορείς δια του Υπουργείου Εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχέδιο πρότασης με θέμα "The World of Work Against Discrimination", το οποίο εγκρίθηκε και πρόκειται να υλοποιηθεί το τρέχον έτος.
- *Συνεργασία με φορείς συναφούς αντικειμένου:* Για την ανάδειξη θεμάτων που άπτονται των δικαιωμάτων των αποφυλακισμένων και για τη γόνιμη ανταλλαγή τεχνογνωσίας και απόψεων με φορείς του εξωτερικού συναφούς αντικειμένου, η «Επάνοδος» συμμετείχε σε fora και συζητήσεις, όπως στο ευρωπαϊκό δίκτυο EXOCOP, πρόγραμμα Grundtvig (πρόγραμμα "Emergency Exit" κλπ).

Τέλος, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συνεργάζεται με το Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων για την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής στους αποφυλακισθέντες του Καταστήματος Κράτησης Κορυδαλλού.

III. Λοιπές δράσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Α) Συνεισφορά σε Εκθέσεις της χώρας και διεθνείς συναντήσεις που άπτονται της διασφάλισης και προαγωγής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

α) Συνδιάσκεψη υψηλού επιπέδου σχετικά με το μέλλον του ΕΔΔΑ (Σμύρνη, 26-27.04.2011)

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εκπροσώπησε δια του Γενικού Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τη χώρα μας στην ως άνω Συνδιάσκεψη. Ήδη από τη Διακήρυξη του Interlaken το 2010, στην οποία διαμορφώθηκε το Σχέδιο Δράσης για τη μεταρρύθμιση του ΕΔΔΑ, οι θέσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης, όπως υποστηρίχθηκαν και στη Συνδιάσκεψη της Σμύρνης έτειναν στη διαφύλαξη του δικαιώματος ατομικής προσφυγής, στην ανάγκη σαφήνειας και συνοχής της νομολογίας, στην αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας και τη θεσμοθέτηση ενός διαύλου διαλόγου ανάμεσα στο Ευρωπαϊκό και τα εθνικά δικαστήρια.

β) 7η Εθνική Περιοδική Έκθεση της Ελλάδας προς την Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών

Στα πλαίσια σύνταξης της 7ης Εθνικής Περιοδικής Έκθεσης της Ελλάδας προς την Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών, η οποία αφορούσε την περίοδο 2005-2008 το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υπέβαλε κείμενο συνεισφοράς, το οποίο αναφερόταν:

α) στο βασικό περιεχόμενο του Ν. 3875/2010 με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση του ΟΗΕ κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (Σύμβαση του Παλέρμο) και τα τρία Πρωτόκολλα αυτής,

β) στο σχέδιο νόμου που έχει συνταχθεί σχετικά με την κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων και

γ) στην απαγόρευση οποιασδήποτε σωματικής έρευνας των γυναικών κρατουμένων κατά παράβαση της παρ. 6 του άρθρου 23 του Σωφρονιστικού Κώδικα (Ν. 2776/1999).

γ) Συνάντηση Εφαρμογής της Ανθρώπινης Διάστασης του ΟΑΣΕ για το 2011 στη Βαρσοβία (26.09-07.10.2011)

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρείχε εν όψει της Συνάντησης ενημέρωση επί σχετικών νομοθετικών πρωτοβουλιών:

α) το Ν. 3948/2011 με τον οποίο προσαρμόσθηκαν οι διατάξεις του ελληνικού δικαίου προς τις διατάξεις του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου,

β) την επεξεργασία των διατάξεων από Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για τη δημιουργία εθνικού μηχανισμού-αποτελεσματικής προσφυγής με την οποία οι διάδικοι προβάλλουν την αιτίαση της μακράς διάρκειας της διαδικασίας ενώπιον των δικαστηρίων. Ήδη, οι διατάξεις για τη δίκαιη ικανοποίηση των διαδίκων λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης και την αίτηση επιτάχυνσης της διαδικασίας αποτελούν νόμο του Κράτους (Ν. 4055/2012)

γ) την επεξεργασία των διατάξεων από Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και τη δημιουργία Ανεξάρτητου Εθνικού Μηχανισμού εξωτερικού ελέγχου των χώρων στέρησης ελευθερίας,

δ) την κατάθεση στο Ελληνικό Κοινοβούλιο σχεδίου νόμου για την «καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου».

δ) Ετήσια Έκθεση του Ειδικού Εκπροσώπου του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για τη Βία κατά των Παιδιών

Εν όψει της παγκόσμιας έρευνας που διεξάγεται από την Ειδική Εκπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για τη βία κατά των παιδιών σχετικά με την εφαρμογή των Συστάσεων της Μελέτης των ΗΕ για τη βία κατά των παιδιών και με αφορμή τη συμπλήρωση πέντε ετών από την ανασκόπησή της από τη Γενική Συνέλευση το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρέθεσε στοιχεία σχετικά με:

α) την εθνική στρατηγική και το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο,

β) τα μέτρα πρόληψης της βίας κατά των παιδιών,

γ) τις ρυθμίσεις σχετικά με την καταστολή,

δ) τις πολιτικές για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την εκπαίδευση των εργαζόμενων σε επαγγέλματα που έχουν σχέση με τα παιδιά,

ε) τις ρυθμίσεις και τα μέτρα για την αποκατάσταση και την κοινωνική επανένταξη των παιδιών-θυμάτων,

στ) τη συμμετοχή των παιδιών στη διαβούλευση και τη νομοθετική διαδικασία για θέματα που τα αφορούν,

ζ) την ύπαρξη μηχανισμών αναφοράς και την πρόσβαση των παιδιών σε αυτούς.

Β) Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών

Η Εθνική Σχολή Δικαστικών λειτουργών ενέταξε:

Στο πρόγραμμα σπουδών της Πολιτικής-Ποινικής Κατεύθυνσης τις θεματικές: Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο πλαίσιο της πολιτικής δίκης, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο πλαίσιο της ποινικής δίκης, και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο.

Στο πρόγραμμα σπουδών της Διοικητικής Κατεύθυνσης στο πλαίσιο διδασκαλίας του Συνταγματικού Δικαίου εντάχθηκαν οι θεματικές: Ενωσιακή και Οικουμενική Προστασία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, και Δίκαιο των προσφύγων και αλλοδαπών.

Στο πλαίσιο επιμορφωτικών σεμιναρίων της Σχολής οργανώθηκε διήμερο σεμινάριο για τους εν ενεργεία δικαστές της Διοικητικής Δικαιοσύνης και τους σπουδαστές της Σχολής στις 1 και 2 Μαρτίου 2011 με θέμα «Σύγχρονοι προβληματισμοί για την προστασία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στο Ευρωπαϊκό επίπεδο».

6. Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων έχει επενδύσει ιδιαίτερα στην ίση αντιμετώπιση, στην απρόσκοπτη εκπαίδευση και στην παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως της πολιτισμικής, της εθνικής, της θρησκευτικής ή της κοινωνικής ομάδας από την οποία προέρχονται ή στην οποία ανήκουν. Η πρόσβαση όλων των παιδιών της ελληνικής επικράτειας στην εκπαίδευση αποτελεί εκτός από δικαίωμα των ίδιων και υποχρέωση όλων των αρχών, οι οποίες οφείλουν να εγγυώνται την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης, την εξασφάλιση των επιθυμητών συνθηκών διδασκαλίας, καθώς και τη δυνατότητα εκπαιδευτικής προόδου και κοινωνικής ένταξης όλων ανεξαρτήτως των μαθητών. Ως επακόλουθο, η προστασία και η διαρκής μέριμνα για την εξασφάλιση και κατοχύρωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, και πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, του μαθητή και του παιδιού, τοποθετούνται στο κέντρο των περισσότερων δράσεων, μέτρων και πρωτοβουλιών που λαμβάνει το Υπουργείο Παιδείας και οι επιμέρους Ειδικές Γραμματείες και Διευθύνσεις.

Ι. Προγράμματα υλοποιούμενα από ελληνικά Πανεπιστήμια

Από το Σεπτέμβριο του 2010 και ως το Δεκέμβριο του 2013 τα ελληνικά Πανεπιστήμια υλοποιούν εκ νέου δράσεις, που εντάσσονται στο πλαίσιο των Πράξεων «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών», «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» και «Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη», Τα προγράμματα αυτά εντάσσονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ. Απευθύνονται σε όλα τα δημόσια σχολεία της ελληνικής επικράτειας (νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, λύκεια) και γενικός σκοπός τους είναι η καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και σχολικής διαρροής των μαθητών, προκειμένου να διασφαλιστεί η κατά το δυνατόν ισότιμη εκπαίδευση, η κοινωνική ένταξη των μαθητών και ο σεβασμός των δικαιωμάτων τους σε όλες τις πτυχές της σχολικής τους ζωής. Για το σκοπό έχουν σχεδιαστεί πολύ-επίπεδες δράσεις, οι οποίες εξειδικεύονται σε τοπικό επίπεδο ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες και ανάγκες τόσο τις περιοχής, όσο και του μαθητικού πληθυσμού στόχου.

Α) Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών

Το πρόγραμμα αυτό υλοποιείται από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και λαμβάνει χρηματοδότηση ύψους 21.000.000 €. Είναι ένα έργο πανελλήνιας εμβέλειας και απευθύνεται στα δημόσια σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας που συγκεντρώνουν πληθυσμό αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών πάνω από 10%. Αφορά μαθητές και εκπαιδευτικούς, γιατί βελτιώνει το εκπαιδευτικό έργο των σχολείων και τους προετοιμάζει, ώστε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Βασικός στόχος του είναι η βελτίωση των σχολικών επιδόσεων των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο, προκειμένου να εξασφαλιστεί η κατά το δυνατόν ισότιμη εκπαίδευση των ομάδων με γηγενείς μαθητές, καθώς και η κοινωνική τους ένταξη με τον ομαλότερο δυνατό τρόπο στη χώρα υποδοχής. Οι δράσεις του προγράμματος είναι οι ακόλουθες:

- Υποστήριξη των Τάξεων Υποδοχής.
- Ενίσχυση της Ελληνομάθειας.
- Διαπολιτισμική Επικοινωνία στο Σχολείο.
- Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών.
- Μητρική Γλώσσα των Μαθητών.
- Ψυχολογική Υποστήριξη.
- Σύνδεση Σχολείου-Κοινότητας.

- Δικτύωση των Συνεργαζόμενων Σχολείων.
- Λοιπές Υποστηρικτικές Δράσεις τους Προγράμματος.
- Αξιολόγηση του Προγράμματος.

Β) Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά

Το εν λόγω πρόγραμμα έχει χωριστεί ανάλογα με τους άξονες προτεραιότητας (περιφέρειες) σε δύο μέρη και υλοποιείται από δύο πανεπιστήμια. Το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών έχει αναλάβει τις περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Νοτίου και Βορείου Αιγαίου, Κρήτης και Αττικής και λαμβάνει χρηματοδότηση 8.387.500 €, ενώ το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης έχει αναλάβει τις περιφέρειες Ανατολικής, Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας και Θράκης και η χρηματοδότησή του ανέρχεται στις 2.900.000 €. Ο πληθυσμός στόχος αφορά: α) παιδιά Ρομά που διαβιούν στην ελληνική επικράτεια, είναι σε ηλικία υποχρεωτικής φοίτησης αλλά δεν παρακολουθούν τακτικά ή και καθόλου το σχολείο, β) παιδιά Ρομά που φοιτούν στα ελληνικά δημόσια σχολεία στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Νηπιαγωγείο και Δημοτικό) και τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσια, Λύκεια, ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ) και χρειάζονται υποστήριξη σε μαθησιακό, κοινωνικό ή όποιο άλλο επίπεδο. Το πρόγραμμα προβλέπει παρεμβάσεις στους οικισμούς και τις σχολικές μονάδες για τη διενέργεια σχολικών εγγραφών και υποστήριξη της σχολικής φοίτησης των παιδιών Ρομά, δράσεις δημιουργικής απασχόλησης εντός και εκτός σχολείου, ενισχυτική διδασκαλία μετά το πέρας του ωρολογίου προγράμματος εντός των σχολείων, επιμορφώσεις των στελεχών και του προσωπικού της εκπαίδευσης, ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών, καταπολέμηση του αλφαβητισμού των ενηλίκων Ρομά, παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης κά.

Κεντρικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η εξασφάλιση στην πράξη της θεσμοθετημένης με βάση την ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση, μέσω δράσεων, οι οποίες εντοπίζουν και άρουν τυχόν εμπόδια και ανασταλτικούς παράγοντες από όλες τις πλευρές για την εγγραφή και φοίτηση των Ρομά μαθητών στο νηπιαγωγείο, το Δημοτικό και το Γυμνάσιο.
- Η εξασφάλιση ποιότητας τόσο στη μεταχείριση των Ρομά μαθητών στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα όπου φοιτούν (πρόληψη και καταπολέμηση προκατάληψης και διάκρισης), όσο και στο μαθησιακό αποτέλεσμα (εξομοίωση των επιδόσεων και της προόδου των Ρομά μαθητών με τις αντίστοιχες επιδόσεις συγκρίσιμων ομάδων συνομηλίκων μαθητών).
- Η διευκόλυνση της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο και από το Γυμνάσιο στο Λύκειο, μέσω παρεμβάσεων τόσο προς την πλευρά των οικογενειών των μαθητών, όσο και προς την πλευρά του σχολείου. Απώτερος στόχος στον τομέα αυτό είναι η εξομοίωση των ποσοστών διαρροής μαθητών Ρομά με τα αντίστοιχα συγκρίσιμων ομάδων συνομηλίκων.
- Άμβλυνση των αρνητικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων στο σώμα των εκπαιδευτικών, των γονέων, των τοπικών αρχών και της κοινωνίας ευρύτερα με στόχο τη διαμόρφωση θετικής εικόνας και θετικής στάσης απέναντι στην κοινωνική ομάδα των Ρομά. Ο στόχος αυτός προσεγγίζεται και με επιμορφωτικές παρεμβάσεις προς την πλευρά των γονέων, των εκπαιδευτικών και των τοπικών αρχών για την εξασφάλιση υποστήριξης στην επιχειρούμενη ενταξιακή διαδικασία των Ρομά.

Γ) Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υλοποιείται από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και λαμβάνει χρηματοδότηση 10.255.000 €. Η ελληνική πολιτεία κρίνοντας ότι η αναβάθμιση της εκπαίδευσης των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας και η αρμονική ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία είναι εξαιρετικά σημαντική για τη χώρα, έχει υποστηρίξει ενεργά με ποικίλους τρόπους την εκπαίδευση και τη διασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του εν λόγω πληθυσμού. Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος αφορούν:

· την αρμονική ένταξη των παιδιών της μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία και

· την αναβάθμιση της εκπαίδευσής τους, με έμφαση στην καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας που θα βοηθήσει τη μελλοντική τους ένταξη στην εργασία με καλύτερους όρους.

· τη διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και όλους τους πολίτες της Θράκης.

· την παροχή στους εκπαιδευτικούς αφενός ειδικών γνώσεων, αφετέρου κατάλληλου και καινοτόμου εκπαιδευτικού υλικού.

· την υποστήριξη των οικογενειών για να ενισχύσουν τη σχολική επίδοση των παιδιών τους.

ΙΙ. Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας

Το πλαίσιο του Νόμου 3879/2010 (άρθρο 26 παρ 1 (α) και (β)) του ΥΠΔΒΜΘ, εισάγει το θεσμό των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας και ειδικότερα προβλέπει ότι «με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ορίζονται Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ), στις οποίες εντάσσονται σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν σε περιοχές με χαμηλό συνολικό εκπαιδευτικό δείκτη, υψηλή σχολική διαρροή και χαμηλή πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και χαμηλούς κοινωνικοοικονομικούς δείκτες, όπως χαμηλό συνθετικό δείκτη ευημερίας και ανάπτυξης και υψηλό δείκτη κινδύνου φτώχειας. Στόχος των ΖΕΠ είναι η ισότιμη ένταξη όλων των μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα μέσω της λειτουργίας υποστηρικτικών δράσεων για τη βελτίωση της μαθησιακής επίδοσης, όπως ιδίως η λειτουργία τάξεων υποδοχής, τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, θερινών τμημάτων και τμημάτων διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας της χώρας προέλευσης των μαθητών. Επιπρόσθετα, ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν την οργάνωση και τη λειτουργία των ΖΕΠ, τη στελέχωσή τους με προσωπικό, την απασχόληση εκπαιδευτικών κατ' αναλογία του αριθμού των μαθητών που χρήζουν διαφοροποιημένης διδακτικής παρέμβασης και κάθε σχετικό θέμα».

Απώτερος στόχος της θεσμοποίησης των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας είναι να ενσωματωθούν στις δράσεις του Υπουργείου για την ενίσχυση της πρόσβασης στην εκπαίδευση ευπαθών κοινωνικών ομάδων τα αποτελέσματα και οι καλές πρακτικές που θα αναδειχθούν κατά την αξιολόγηση των προαναφερθέντων προγραμμάτων με το τέλος υλοποίησής του (Δεκέμβριος 2013). Ο στόχος αυτός αποτελεί μέρος της ευρύτερης προσπάθειας του ΥΠΔΒΜΘ που είναι η σταδιακή ενσωμάτωση όλων των διαστάσεων της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο θεσμό των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ), με σκοπό την άρση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και τη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών στο σχολείο.

Α) Πιλοτική εφαρμογή των Πράξεων «Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας»

Η πιλοτική-πειραματική φάση πραγματοποιείται σε τέσσερις περιοχές της Αττικής για

διευκόλυνση στην παρακολούθηση και άμεση παρέμβαση όπου χρειάζεται. Οι περιοχές καθορίστηκαν από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με την ΥΑ Φ. 821/3412Ρ/157476/Ζ1/13-12-2010 (ΦΕΚ Β' 2142) και την ΥΑ Φ.1ΤΥ/809/101455/Γ1/7-9-2011 (ΦΕΚ Β' 2197) και είναι ο Ταύρος, η Πλατεία Βάθης, οι Αχαρνές και τα Κάτω Πατήσια.

Τα σχολεία στα οποία εφαρμόζεται πιλοτικά το πρόγραμμα για το 2011-2012 είναι μόνο σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (προβλέπεται και δρομολογείται και η επέκταση στη Δευτεροβάθμια). Πιο αναλυτικά δράσεις πραγματοποιούνται στα ακόλουθα σχολεία:

- 2ο Νηπιαγωγείο Ταύρου.
- 4ο Νηπιαγωγείο Ταύρου.
- Παράρτημα 35ου Νηπιαγωγείου Αθηνών.
- 110ο Νηπιαγωγείο Αθηνών.
- 15ο Νηπιαγωγείο Αχαρνών.
- 29ο Νηπιαγωγείο Αχαρνών.
- 11ο Νηπιαγωγείο Αχαρνών.
- 2ο Δημοτικό Σχολείο Ταύρου.
- 4ο Δημοτικό Σχολείο Ταύρου.
- 77ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών.
- 54ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών.
- 55ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών.
- 35ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών.
- 44ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών.
- 152ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών.
- 15ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών.
- 26ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών.
- 29ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών.

Η ΖΕΠ είναι ενδεικτικά ένα δίκτυο σχολείων σε μία γειτονιά/περιοχή με αυξημένες κοινωνικοοικονομικές και εκπαιδευτικές ανάγκες (τυπικά 2 νηπιαγωγεία (2x2 τμήματα), 3 δημοτικά (3x12 τμήματα), 1 γυμνάσιο (1x8 τμήματα) και προαιρετικά 1 σχολείο του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά προτεραιότητα ΕΠΑΛ, εφόσον λειτουργεί στη ΖΕΠ) με διαμορφωμένο και ευέλικτο ολοήμερο πρόγραμμα, ανοικτό, με σύνδεση με την τοπική κοινωνία. Οι ΖΕΠ θα συντελούν στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης του μαθητικού πληθυσμού τους και θα αποτελούν στοιχείο παρακίνησης των μαθητών ως εκπαιδευτικός πόλος έλξης. Τα μαθήματα στα σχολεία των ΖΕΠ διεξάγονται σε ολοήμερη βάση. Επιπλέον, θα μπορούν να ανοίγουν και τα Σαββατοκύριακα για πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Έχουν οριστεί 7 ειδικοί επιστήμονες, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι μίας περιοχής και έχουν αναλάβει την επιστημονική καθοδήγηση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και την παρακολούθηση των δράσεων που πραγματοποιούνται σε κάθε σχολείο.

Οι δράσεις που λαμβάνουν χώρα την τρέχουσα σχολική χρονιά στα ανωτέρω σχολεία είναι:

α) Η επέκταση του υποχρεωτικού ωραρίου μέχρι τις 14:00 (υποχρεωτικό ωράριο 35 ωρών). Στις επιπλέον διδακτικές ώρες εντός του υποχρεωτικού ωραρίου εντάσσεται η μελέτη και η εμπέδωση της Γλώσσας και των Μαθηματικών και η ολοκλήρωση των κατ΄ οίκον εργασιών των μαθητών με την παρακολούθηση του εκπαιδευτικού της τάξης. Έτσι καλύπτεται η αδυναμία πολλών οικογενειών να βοηθήσουν στο σπίτι τα παιδιά τους.

β) Η συνεκπαίδευση (παρουσία και δεύτερου εκπαιδευτικού στην τάξη) για την ενίσχυση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και εκπαίδευσης με στόχο τη διασφάλιση της ισότιμης ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα.

γ) Η υλοποίηση σχεδίων δράσεις και ο εμπλουτισμός της θεματολογίας της Ευέλικτης Ζώνης ώστε να περιλαμβάνονται στόχοι και δραστηριότητες που προάγουν τη δημιουργικότητα, την κοινωνικο-συναισθηματική έκφραση, τη διεύρυνση, τη συνεργασία και τον πολιτισμό στη διαπολιτισμική και πολυπολιτισμική του διάσταση. Τα σχολεία προτείνουν και επιλέγουν τις δράσεις που επιθυμούν να πραγματοποιήσουν. Ενδεικτικά αναφέρουμε δράσεις ρομποτικής, κατασκευής κούκλας, περιβαλλοντικής αγωγής, σεξουαλικής αγωγής και προαγωγής της υγείας.

δ) Έχουν προσληφθεί και διατίθενται εκπαιδευτικοί με ειδικότητα ΤΠΕ, εικαστικά, μουσικοκινητική αγωγή, θεατρική αγωγή, χορό, ξένες γλώσσες και φυσική αγωγή σύμφωνα με τις αποφάσεις του συλλόγου των διδασκόντων, ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών κατά σχολική μονάδα και κατά ηλικία με στόχο τον εμπλουτισμό του υποχρεωτικού ωραρίου (περίπου 40 εκπαιδευτικοί με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου μαζί με εκείνους που απασχολούνται στο πλαίσιο της συνεκπαίδευσης).

ε) Η υλοποίηση δράσεων που στοχεύουν στην ενίσχυση της προφορικής έκφρασης των παιδιών, ιδιαίτερα στο Νηπιαγωγείο και στις Α και Β τάξεις του Δημοτικού, λόγω ηλικίας αλλά και λόγω της κοινωνικο-πολιτιστικής προέλευσης μεγάλου ποσοστού μαθητών των σχολείων ΖΕΠ. Για το σκοπό αυτό αξιοποιείται το λαϊκό παραμύθι, ελληνικό και πολυπολιτισμικό, ενώ στις μεγαλύτερες τάξεις τη θέση του παραμυθιού μπορεί να πάρει η φιλαναγνωσία, η οποία μπορεί να καλύπτει μέρος του χρόνου της ευέλικτης ζώνης. Τα παραπάνω παρέχουν δυνατότητες για διαπολιτισμικές προεκτάσεις.

στ) Η λειτουργία τάξεων υποδοχής κατόπιν πρότασης του συλλόγου διδασκόντων για τους μαθητές με διαφορετική μητρική γλώσσα.

ζ) Η αναβάθμιση των υποδομών και του εξοπλισμού κάθε σχολείου, ανάλογα με τα αιτήματα και τις ανάγκες, σε σύμπραξη με τη ΔΙΕΦΕΣ (αναβάθμιση ηλεκτρονικού εξοπλισμού: 1) 16 διαδραστικοί πίνακες και 2) συστήματα netbook και προβλέπεται και περεταίρω εμπλουτισμός).

η) Δρομολογείται και ολοκληρώνεται η ψηφιακή δικτύωση των σχολείων ΖΕΠ.

θ) Οι προϊστάμενοι και οι διευθυντές ενισχύονται ώστε να συνεργάζονται και να συντονίζονται σε κοινές δράσεις με τους τοπικούς φορείς.

Β) Ίδρυση Τάξεων Υποδοχής ΖΕΠ και Φροντιστηριακών Τμημάτων ΖΕΠ

Το ΥΠΔΒΜΘ με σχετική Υπουργική Απόφαση (αριθ. Φ.1ΤΥ/809/101455/Γ1/07.09.2011 «Ρυθμίσεις Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ), Τάξεων Υποδοχής ΖΕΠ και Ενισχυτικών Φροντιστηριακών Τμημάτων ΖΕΠ»), καθορίζει τις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας στις οποίες μπορούν να ενταχθούν οι σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Επιπλέον, η παραπάνω Υπουργική Απόφαση ορίζει στο πλαίσιο του θεσμού των ΖΕΠ τις διαδικασίες ίδρυσης και λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής ΖΕΠ και Ενισχυτικών Φροντιστηριακών Τμημάτων ΖΕΠ από τους Περιφερειακούς Δ/ντές καθώς και τον τρόπο διάθεσης των αναπληρωτών εκπαιδευτικών για την κάλυψη των αναγκών. Σε αυτές τις τάξεις δύνανται να φοιτούν και να υποστηριχθούν όσοι μαθητές εντάσσονται στις δομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, οι οποίοι δεν έχουν την απαιτούμενη γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Με την Υπουργική Απόφαση Φ.1ΤΥ/930/118741/Γ1/2.11.2011 εντάσσονται στις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας που ορίστηκαν σύμφωνα με το άρθρο 2 της με αριθ. Φ1./809/101455/Γ1/7.09.2011 Υ.Α. οι σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας, όπου δύνανται να λειτουργήσουν Τάξεις Υποδοχής ΖΕΠ και Ενισχυτικά Φροντιστηριακά Τμήματα ΖΕΠ, με την ακόλουθη κατανομή ανά Περιφέρεια Εκπαίδευσης:

Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης ΠΕ και ΔΕ	**Συνολικός αριθμός Δημοτικών Σχολείων όπου δύνανται να λειτουργήσουν Τάξεις Υποδοχής ΖΕΠ**	**Συνολικός αριθμός Δημοτικών Σχολείων όπου δύνανται να λειτουργήσουν Ενισχυτικά Φροντιστηριακά Τμήματα ΖΕΠ**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης	**103**	**-**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Θεσσαλίας	**39**	**3**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Ηπείρου	**22**	**11**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Ιονίων Νήσων	**29**	**4**
Περιφερειακή Δ/νση Π.Ε. και Δ.Ε. Δυτικής Ελλάδας	**51**	**3**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Πελοποννήσου	**55**	**9**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Βορείου Αιγαίου	**6**	**-**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Κρήτης	**71**	**6**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Κεντρικής Μακεδονίας	**174**	**13**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Δυτικής Μακεδονίας	**10**	**-**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Αττικής	**202**	**96**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Στερεάς Ελλάδας	**46**	**11**
Περιφερειακή Δ/νση ΠΕ και ΔΕ Νοτίου Αιγαίου	**65**	**4**

Με τις αντίστοιχες αποφάσεις των Περιφερειακών Διευθυντών Εκπαίδευσης ΠΕ και ΔΕ ιδρύθηκαν, μέχρι και σήμερα, 388 Τάξεις Υποδοχής ΖΕΠ στα δημοτικά σχολεία της χώρας (προσλήψεις μέχρι 08.12.2011) και 30 Τάξεις Υποδοχής τύπου Ι, 23 Τάξεις Υποδοχής τύπου ΙΙ και 96 Φροντιστηριακά Τμήματα σε γυμνάσια και λύκεια όλης της χώρας.

Το διδακτικό-ωρολόγιο πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων καθορίζεται με την Υπουργική Απόφαση Αριθ.Φ10/20/Γ1/708/07.09.1999 (ΦΕΚ Β' 1789) «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Ίδρυση και Λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων Σχετ.Αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8.12.94/ τ.Β') Απόφαση Υπουργού Παιδείας», η οποία είναι σε ισχύ πλην των παραγράφων Β, Δ, Ε του άρθρου 7 αυτής.

Οι Τάξεις Υποδοχής ΖΕΠ και τα Φροντιστηριακά Τμήματα ΖΕΠ, συνιστούν θεσμό αντισταθμιστικής εκπαίδευσης και σχεδιάστηκαν με σκοπό να μην αποκόπτονται από το ενιαίο σχολικό περιβάλλον οι μαθητές που δεν έχουν την απαιτούμενη γνώση της ελληνικής γλώσσας. Το πρόγραμμά των Τάξεων Υποδοχής δε διαχωρίζεται από το ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου. Στις Τάξεις Υποδοχής (Ι) εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας για μαθητές που εντάσσονται στο ελληνικό σύστημα, ενώ η φοίτηση διαρκεί ένα έτος. Στις Τάξεις Υποδοχής (ΙΙ) εφαρμόζεται, μέσα στις κανονικές τάξεις, μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσολογικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σε αυτές.

Αντίστοιχα, στα Ενισχυτικά Φροντιστηριακά Τμήματα ΖΕΠ εντάσσονται μαθητές, που είτε φοίτησαν είτε όχι σε Τάξεις Υποδοχής, αντιμετωπίζουν περαιτέρω γλωσσικές δυσκολίες. Η λειτουργία αυτών των τμημάτων πραγματοποιείται εκτός του σχολικού ωραρίου.

Με την ΥΑ 59868 /Γ1/25.05.2011 «Εκτύπωση βιβλίων για τις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα για το σχολικό έτος 2011- 2012» εγκρίνεται η εκτύπωση, από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων για το σχολικό έτος 2011-12, 15 τίτλων διδακτικών βιβλίων (3 τίτλων βιβλίων της προσχολικής αγωγής και 12 τίτλων βιβλίων της δημοτικής εκπαίδευσης) για τις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Για το σχολικό έτος 2011-2012 η Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. απέστειλε στον ΟΕΔΒ εγκύκλιο για τη διάθεση από τους παραπάνω τίτλους βιβλίων στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση Παιδιών Ρομά». Το υλικό αυτό διανεμήθηκε σε σχολικές μονάδες, στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές των σχολείων που στηρίζει το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Παιδιών Ρομά».

Στις 20 Μαΐου 2011, πραγματοποιήθηκε στον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ.) πρόγραμμα επιμόρφωσης επιμορφωτών για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται στις Τάξεις Υποδοχής ΖΕΠ και τα Φροντιστηριακά Τμήματα ΖΕΠ των σχολείων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας.

Στις 30 και 31 Μαΐου, οι ανωτέρω επιμορφωτές επιμόρφωσαν τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα όλης της χώρας, στα Περιφερειακά Κέντρα Επιμόρφωσης (ΠΕΚ) της χώρας.

ΙΙΙ) Λοιπές δράσεις ΥΠΔΒΜΘ που αφορούν στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Α) Θεματικό έτος 2010-2011: Ανθρώπινα Δικαιώματα

Στο πλαίσιο της με αρ. πρωτ. 119236/ Γ7/24.09.2010 εγκυκλίου με θέμα «Σχεδιασμός και Υλοποίηση Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων» τα Τμήματα Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού-Περιβαλλοντικής Αγωγής-Αγωγής Υγείας και Αισθητικής Αγωγής της Διεύθυνσης ΣΕΠΕΔ ενημέρωσαν τις Διευθύνσεις

και τις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της επικράτειας αναφορικά με το Θεματικό έτος 2010-2011: Ανθρώπινα Δικαιώματα ως ακολούθως:

«….Υπενθυμίζουμε ότι τα κείμενα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της UNESCO για τις σύγχρονες κατευθύνσεις της εκπαίδευσης, αναφέρονται στον κρίσιμο ρόλο της στην διαμόρφωση της έννοιας και του περιεχομένου της Αειφόρου Ανάπτυξης (η διευρυμένη έννοια του περιβάλλοντος που πέρα από το αναντικατάστατο οικολογικό απόθεμα, σε μία συνολική θεώρηση οποιουδήποτε θέματος περιλαμβάνει και το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό απόθεμα). Σύμφωνα με την UNESCO, τα έτη 2005-2014 έχουν οριστεί ως η «Δεκαετία της εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη». Σύμφωνα και με τη 78506/Γ7/3.07.2009 «Το πλαίσιο Αναφοράς της εκπαίδευσης για τη Αειφορία και οι Σχολικές δραστηριότητες», το έτος 2011 είναι αφιερωμένο στην εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Μπορούν λοιπόν τα σχολεία με την καθοδήγηση των Υπευθύνων Σχολικών Δραστηριοτήτων να λάβουν υπόψη και την διάσταση αυτή στα φετινά τους προγράμματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στις ιστοσελίδες που ακολουθούν, περιέχονται αφενός η Διακήρυξη της Χιλιετίας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και βοηθητικό υλικό, ώστε να αντλήσουν οι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν, ιδέες για να εντάξουν στα προγράμματά τους την εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. (Σε οποιοδήποτε διαθεματικό πρόγραμμα Σχολικών Δραστηριοτήτων μπορεί να εξεταστούν όψεις που αφορούν και τα δικαιώματα αλλά και τη σύνδεσή τους με την αντίστοιχη ατομική και συλλογική ευθύνη. Ενδεικτικές θεματικές είναι τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο καθαρό περιβάλλον, στην υγεία, στον πολιτισμό, στην εργασία, στην οικογένεια, στην ποιότητα ζωής, τα δικαιώματα των παιδιών κ.ά).

Η Διακήρυξη της Χιλιετίας: http://www.unric.org/el/human-rights-greek

Η έκδοση: «Ρατσισμός και ΜΜΕ» του ΚΕΜΕΤΕ της ΟΛΜΕ, http://www.amnesty.org.gr/how-to-start-a-training-program-for-human-rights-in-my-class, http://ideomosaiko.blogspot.com (από έρευνα για τον ευρωπαϊκό χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σχολεία της χώρας), http://nipiagogoi.gr/anthropina-dikaiomata.pdf.»

Σε συνέχεια της ανωτέρω ενημέρωσης, εκπονήθηκαν στις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης δράσεις, οι οποίες άπτονται του θέματος της προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για το έτος 2011 και οι οποίες καταγράφηκαν από τα Τμήματα Α΄ Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού(ΣΕΠ), Τμήμα Β' Αγωγής Υγείας & Περιβαλλοντικής Αγωγής και Δ' Αισθητικής Αγωγής της Διεύθυνσης Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων (ΣΕΠΕΔ) ως ακολούθως:

- Σε επίπεδο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης εκπονήθηκαν συνολικά 608 προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων (196 Περιβαλλοντικής Αγωγής, 110 Αγωγής Υγείας, 302 Αισθητικής Αγωγής-Πολιτιστικών Θεμάτων), 90 σεμινάρια (29 Περιβαλλοντικής Αγωγής, 22 Αγωγής Υγείας, 39 Αισθητικής Αγωγής-Πολιτιστικών Θεμάτων) και 5 λοιπές δράσεις (2 Περιβαλλοντικής Αγωγής, 1 Αγωγής Υγείας, 2 Αισθητικής Αγωγής- Πολιτιστικών Θεμάτων).
- Σε επίπεδο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης εκπονήθηκαν συνολικά 345 προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων (9 Αγωγής Σταδιοδρομίας, 99 Περιβαλλοντικής Αγωγής, 122 Αγωγής Υγείας, 115 Αισθητικής Αγωγής-Πολιτιστικών Θεμάτων), 87 σεμινάρια (28 Περιβαλλοντικής Αγωγής, 30 Αγωγής Υγείας, 29 Αισθητικής Αγωγής-Πολιτιστικών Θεμάτων) και 34 λοιπές δράσεις (19 Αγωγής Σταδιοδρομίας, 1 Περιβαλλοντικής Αγωγής, 2 Αγωγής Υγείας, 12 Αισθητικής Αγωγής- Πολιτιστικών Θεμάτων).

Σύνολο Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων: 953.

Σύνολο Σεμιναρίων: 177.

Σύνολο Λοιπών Δράσεων: 39.

Γενικό Σύνολο: 1169.

Σημειώνουμε επίσης ότι, σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, οργανώθηκαν από τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) ανά την επικράτεια 43 σεμινάρια, τα οποία απευθύνθηκαν στους εκπαιδευτικούς και στις τοπικές κοινωνίες στο πλαίσιο της Διά Βίου Μάθησης.

Β) Κατάργηση Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ)

Σύμφωνα με το Ν. 3966/2011 (άρθρο 59, εδάφιο 10α) καταργείται την 31.08.2013 η Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ), ενώ παράλληλα δίνεται μεγαλύτερος αριθμός θέσεων στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τους υποψήφιους φοιτητές που ανήκουν στη μουσουλμανική μειονότητα. Το τρέχον ακαδημαϊκό έτος 2011-12 λειτουργεί μόνον το Β' έτος σπουδών της ΕΠΑΘ, με 11 φοιτητές και 11 φοιτήτριες. Το κλείσιμο της Σχολής και η εισαγωγή των υποψηφίων δασκάλων του τουρκόγλωσσου προγράμματος των μειονοτικών σχολείων στο Παιδαγωγικό Τμήμα του ΑΠΘ πραγματοποιείται, πέραν από την ανάγκη για εξασφάλιση ισότιμης εκπαίδευσης, και από την ανάγκη για εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας που την διέπει.

Γ) Κοινές εκπαιδευτικές δράσεις UNICEF-ΥΠΔΒΜΘ με βάση τις αρχές της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Η UNICEF σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, υλοποιεί κοινές εκπαιδευτικές δράσεις, με βάση τις αρχές της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Στο πλαίσιο των ανωτέρω δράσεων η Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας απέστειλε σχετική εγκύκλιο (Φ.14/130/32469/Γ1/18.03.2011) σε όλα τα σχολεία της χώρας προκειμένου τη συμμετοχή τους στο θεσμοθετημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της UNICEF «Τα παιδιά γράφουν και ζωγραφίζουν τα δικαιώματά τους».

Δ) Εκδηλώσεις στο Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδας

Με στόχο την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση αλλά και την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα το ΥΠΔΒΜΘ προώθησε τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που οργάνωσε το Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδας και με εγκύκλιό του ενίσχυσε τα σχολεία να συμμετέχουν σε αυτές. Οι μαθητές όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την έκθεση «Το Μνημείο» αλλά και να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες που στόχο έχουν να γνωρίσουν τα παιδιά τι συνέβη στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην Ελλάδα και στην Ευρώπη και μέσα από τα ιστορικά στοιχεία, τις φωτογραφίες και τις μαρτυρίες, να μάθουν για τις συνέπειες του Ολοκαυτώματος.

IV. Προγράμματα και δράσεις της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς έχει συμπεριλάβει στους άξονες προτεραιοτήτων της, πρωτοβουλίες, δράσεις και προγράμματα υποστήριξης και ενδυνάμωσης παιδιών και νέων ευπαθών κοινωνικά ομάδων, στοχεύοντας επίσης στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην προώθηση της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πιο αναλυτικά εφαρμόζονται τα ακόλουθα:

Α) Πρόγραμμα «ΙΡΙΣ-Καταπολέμηση κοινωνικών διακρίσεων και στερεοτύπων»

Το πρόγραμμα «ΙΡΙΣ-καταπολέμηση κοι-

νωνικών διακρίσεων και στερεοτύπων» στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος-Πλαισίου PROGRESS 2010 *(Call for proposals VP/2010/008 Support to national activities aiming at the identification of good practices in combating discrimination and promoting equality,)* έχει ως στόχο την ενίσχυση της δράσης κατά των φυλετικών και κοινωνικών διακρίσεων, εστιάζοντας στην αλλαγή της γενικότερης στάσης του πληθυσμού, μέσω της ενημέρωσης, αφύπνισης και ευαισθητοποίησης των πολιτών – και κυρίως των νέων – σχετικά με τα δικαιώματα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων, όπως πρόσφυγες, γυναίκες, άτομα με αναπηρία, άτομα με διαφορετικό θρησκευτικό ή σεξουαλικό προσανατολισμό, παιδιά σχολικής ηλικίας με διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο, Ρομά. Ολοκληρώθηκε η υλοποίηση του προγράμματος για το έτος 2011, ενώ συνεχίζεται σε διαφορετικό άξονα και το 2012.

Οι κύριες ενέργειες της δράσης αυτής είναι:

α) Εκπαιδευτικά σεμινάρια που απευθύνονται σε δασκάλους, καθηγητές, συλλόγους γονέων και αντιπροσώπους οργανώσεων για τα δικαιώματα των προσφύγων.

β) Ευαισθητοποίηση των νέων μέσω καινοτόμων δράσεων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (βιωματική εκπαίδευση-εργαστήρια), διακίνηση πληροφοριών μέσω free-press εντύπων.

γ) Έκδοση εκπαιδευτικού υλικού. Εκπαιδευτικά εγχειρίδια για δασκάλους, σχολικές εφημερίδες, περιοδικά, ενημερωτικά φυλλάδια για την καταπολέμηση των κοινωνικών-φυλετικών διακρίσεων μέσα στα σχολεία, που διανέμονται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και στο ευρύ κοινό.

δ) Έκδοση ειδικού εντύπου για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά, με στόχο την ευαισθητοποίηση των τοπικών αρχών.

ε) Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης με τους εξής τρόπους: i) παραγωγή οπτικοακουστικού μηνύματος κατά των κοινωνικών-φυλετικών διακρίσεων, ii) αξιοποίηση ιστοσελίδων των μελών και φορέων που συμμετέχουν για την κάλυψη των δράσεων και των αποτελεσμάτων του προγράμματος, με στόχο τη δημιουργία ενός διαδικτυακού τόπου διακίνησης πληροφοριών, iii) ενημερωτικές καμπάνιες στο πλαίσιο εκδηλώσεων σε διάφορες πόλεις, με τη συνεργασία του Συνηγόρου του Πολίτη και των τοπικών αρχών.

στ) Δράσεις διαμεσολάβησης για την ενσωμάτωση των Ρομά και μεταναστευτικών ομάδων, οι οποίες θα περιλαμβάνουν: επί τόπου πραγματογνωμοσύνη των σημείων συγκέντρωσης των μεταναστών, καθοδήγηση των τοπικών αρχών, δημιουργία διαδικτυακής πύλης για τους Ρομά και για ζητήματα κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Το Πρόγραμμα υλοποιείται από την ΓΓΝΓ (leader) με τη συνεργασία τριών φορέων (partners): α) Συνήγορο του Πολίτη, β) Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΠΑΔ), γ) Κέντρο Παιδαγωγικής & Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης (ΣΧΕΔΙΑ).

Το μέρος του προγράμματος που υλοποιεί ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) περιλαμβάνει δράσεις διαμεσολάβησης, καθοδήγησης και συμβουλευτικής, με στόχο την ευαισθητοποίηση του ευρέως κοινού για την κοινωνική ενσωμάτωση μεταναστευτικών ομάδων και μειονοτήτων (Ρομά).

Συγκεκριμένα οι εν λόγω δράσεις θα περιλαμβάνουν:

- έκδοση και διακίνηση φυλλαδίων- εντύπων, με στόχο την ενημέρωση του κοινού για τις αρμοδιότητες και το ρόλο του ΣτΠ σε θέματα διακρίσεων.
- περιφερειακές δράσεις ενημέρωσης με 8 αποστολές κλιμακίων συνολικά, 4 παρεμβατικού χαρακτήρα σε Ηράκλειο, Μυτιλήνη, Λαμία, Αμαλιάδα και 4 αποστολές ενημερωτικού χαρακτήρα για θέματα διακρίσεων σε Ξάνθη, Αγρίνιο, Ρόδο, Θεσσαλονίκη.
- έκδοση και διανομή εγχειριδίου ενημέρωσης στελεχών ΟΤΑ για θέματα σκηνιτών-Ρομά, με στόχο τη συγκέντρωση και συστηματοποίηση των υποχρεώσεων των αρμόδιων αρχών και, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, προκειμένου να καταστεί δυνατή η κοινωνική τους ένταξη (16σέλιδο, έχει ήδη εκδοθεί).
- διενέργεια αυτοψιών σε προβληματικές εγκαταστάσεις Τσιγγάνων σε όλη την Ελλάδα και ενημέρωση με τα σχετικά δεδομένα του διαδραστικού site Ρομά του Συνηγόρου του Πολίτη (www.synigoros.gr/roma).
- δημιουργία ιστοσελίδων του Συνηγόρου του Πολίτη για Ρομά και μετάφρασή τους στα Αγγλικά. Διαδραστικός χάρτης προβληματικών περιοχών διαβίωσης των Ρομά και προβολή καλών πρακτικών ενσωμάτωσης.

Το μέρος του προγράμματος που υλοποιεί το Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΠΑΔ) περιλαμβάνει:

Εκπαιδευτικά εργαστήρια/σεμινάρια σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διακρίσεων, ίσων ευκαιριών και διαχείρισης της διαφορετικότητας για εκπαιδευτικούς, τελειόφοιτους σπουδαστές παιδαγωγικών σχολών, μέλη συλλόγων γονέων και κηδεμόνων από σχολεία του κέντρου της Αθήνας, εκπροσώπους συλλόγων μεταναστών, με έμφαση σε συλλόγους γυναικών μεταναστριών και μεταναστών δεύτερης γενιάς. Έναν κύκλο διαδραστικών εκπαιδεύσεων για μαθητές Γ΄, Δ' και Ε' τάξης που βασίζονται στο σύστημα της μη τυπικής εκπαίδευσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στο πρόγραμμα εντάχθηκαν ενδεικτικά 5 σχολεία δημοτικής εκπαίδευσης με πολυπολιτισμική σύνθεση (12 τάξεις), όπου ειδικά εκπαιδευμένοι επιστημονικοί συνεργάτες του ΚΕΠΑΔ διοργάνωσαν ένα σύντομο κύκλο βιωματικών παιχνιδιών για την εκμάθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (3 δίωρα σε κάθε τάξη). Τα διαδραστικά αυτά παιχνίδια προτείνονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης ως η πλέον αποτελεσματική μέθοδος ευαισθητοποίησης των παιδιών για την εκμάθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (*Βλ. Εγχειρίδιο "Compasito, Manual on Human Rights Education for Children"*).

Το μέρος του προγράμματος που υλοποιεί το Κέντρο Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης («ΣΧΕΔΙΑ») στοχεύει στο χώρο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με δράσεις που περιλαμβάνουν την πραγματοποίηση καλλιτεχνικών εργαστηρίων θεατρικής και εικαστικής έκφρασης, για μαθητές Γυμνασίων ή Λυκείων της Αττικής, με στόχο την καταπολέμηση των προκαταλήψεων, τη σχολική διαρροή ή την ενδοσχολική βία μέσω της τέχνης.

Οι δράσεις υλοποιούνται σε 6 Γυμνάσια και Λύκεια της Αττικής, που έχουν επιλεγεί με κριτήριο το υψηλό ποσοστό αλλόγλωσσων μαθητών ή μαθητών ΡΟΜΑ και έχουν συνολική διάρκεια 20-30 ωρών σε κάθε σχολείο. Τα εργαστήρια (θεατρικά και εικαστικά), τα οποία συντονίζουν εκπαιδευτές του Κέντρου Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης «Σχεδία», λειτουργούν στο πλαίσιο των καλλιτεχνικών μαθημάτων σε συνεργασία με τους υπεύθυνους καθηγητές.

Β) Πρόγραμμα Νομικής Βοήθειας για Νέους

Το Πρόγραμμα «Νομική Βοήθεια για Νέους» (Youth Legal Aid) της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς έχει ως αντικείμενο τη δωρεάν νομική συνδρομή σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες νέων (ομάδες-στόχος), η οποία καλύπτει την εκπροσώπησή των νέων τόσο εξωδικαστικά όσο και ενώπιον των δικαστηρίων. Τις υποθέσεις αναλαμβάνουν νέοι δικηγόροι έως 35 ετών.

Ο σκοπός του προγράμματος είναι διττός. Αφενός στοχεύει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού που συχνά υφίστανται οι ομάδες-στόχος, ενισχύοντας πρακτικά τη δυνατότητα διευθέτησης νομικών ζητημάτων ή/και προσφυγής τους στη δικαιοσύνη, αφετέρου ενθαρρύνει και υποστηρίζει τους νέους δικηγόρους στην ανάληψη τέτοιων υποθέσεων. Η νομική συνδρομή παρέχεται για υποθέσεις που αφορούν σε: α) ανήλικους παραβάτες, β) κακοποιημένους ανήλι-

κους και νέους έως 30 ετών, γ) πρόσφυγες έως 30 ετών, δ) παλιννοστούντες έως 30 ετών, και ε) νέους θεραπευμένους από τοξικές ουσίες έως 30 ετών που βρίσκονται στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης ή έχουν ολοκληρώσει αναγνωρισμένο πρόγραμμα απεξάρτησης ή/ και έχουν ως αντικείμενο:

- Παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων (trafficking and smuggling) έως 30 ετών.
- Χρήση απαγορευμένων ουσιών από νέους έως 30 ετών.
- Εργασιακά ζητήματα ανηλίκων, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του νόμου, για την εργασία κάτω των 18 ετών, όλες τις εργασιακές διαφορές νέων από 18-24 και τη συμφιλιωτική διαδικασία για την επίλυση των αναφυόμενων ατομικών ή συλλογικών διαφορών εργασίας ενώπιον ΣΕΠΕ (Ν. 2639/1998 άρθρο 7 (ιδ), ΠΔ 136/1999 άρθρο 91 (ε2ν2ιστ)).
- Ασυνόδευτους ανηλίκους για διοικητικές διαφορές.

Το πρόγραμμα είναι συνεχιζόμενο και υλοποιείται ήδη εδώ και 15 συναπτά έτη από τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς σε συνεργασία με Δικηγορικούς Συλλόγους (Δ.Σ.) της χώρας. Συγκεκριμένα, κατά τα έτη 2010 & 2011 μετέχουν οι Δ.Σ. Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Καλαμάτας, Κω, Τρικάλων, Βόλου, Σερρών, Ιωαννίνων και Ροδόπης, ενώ το 2012 εντάχθηκαν οι Δ.Σ. Πάτρας, Ρόδου, Ηρακλείου, Χανίων, Γιαννιτσών, Θεσπρωτίας.

Το Πρόγραμμα υλοποιείται αποκλειστικά με πόρους της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς.

Γ) Πρόγραμμα Παροχής Κοινωφελούς Εργασίας

Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς εφαρμόζει το *Πρόγραμμα Παροχής Κοινωφελούς Εργασίας*, σύμφωνα με το άρθρο 82 παρ. 6, 7, 8 και 9 του ΠΚ, που όπως ορίζεται: «*Η κοινωφελής εργασία παρέχεται χωρίς αμοιβή σε υπηρεσίες του Κράτους, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκηση…*».

Σκοπός του προγράμματος *Παροχής Κοινωφελούς Εργασίας* είναι η απασχόληση και κοινωνική επανένταξη των κρατούμενων, μέσω του εναλλακτικού αυτού μέτρου έκτισης ποινής.

Με τον κάθε ενδιαφερόμενο και μετά την επικοινωνία με την Εισαγγελία για τις απαραίτητες ενέργειες, υπογράφεται Σύμβαση από τον Γενικό Γραμματέα και τον αιτούντα την παροχή της κοινωφελούς εργασίας, στην οποία ορίζεται ο χρόνος, η διάρκεια της καθημερινής απασχόλησης και η εργασία που θα παρέχει ο αιτών.

Η ΓΓΝΓ συμμετέχει στο θεσμό αυτό, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 1304433/21.11.2006 Κοινή Υπουργική Απόφαση «Κατάρτιση νέου πίνακα φορέων που συμμετέχουν στην εφαρμογή του θεσμού της παροχής κοινωφελούς εργασίας» (ΦΕΚ Β΄1786).

Δ) Πανελλήνιος Διαγωνισμός Μαθητικής Δημιουργίας

Η ΓΓΝΓ, στο πλαίσιο συμμετοχής της στην Επιτροπή Ευαισθητοποίησης για τους Νέους, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, συνδιοργανώνει και επιχορηγεί κάθε χρόνο την Τελετή Βράβευσης του Πανελλήνιου Διαγωνισμού Μαθητικής Δημιουργίας μεταξύ μαθητών Γ΄ Γυμνασίου, Α΄ τάξης Γενικού & Επαγγελματικού Λυκείου. Το θέμα του Διαγωνισμού αφορά στους μετανάστες και πρόσφυγες (ρατσισμός, ξενοφοβία) και ξεκινά κάθε χρόνο την 21η Μαρτίου, Διεθνή Ημέρα κατά των Φυλετικών Διακρίσεων.

Ε) Ενεργός συμμετοχή Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς σε Δίκτυα για τους Νέους και τα Παιδιά

Επίσης, η ΓΓΝΓ είναι ιδρυτικό μέλος των παρακάτω Δικτύων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων της παιδικής ηλικίας και της νεολαίας:

α) του «Δικτύου κατά της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά», που δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 2005. Αποτέλεσμα της συντονισμένης δράσης των φορέων που το αποτελούν ήταν ο Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, ο οποίος απαγορεύει την άσκηση σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου ως μέσο σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, με τη ρητή διευκρίνιση – στην αιτιολογική έκθεση – ότι η σωματική τιμωρία δεν περιλαμβάνεται στα επιτρεπτά μέτρα σωφρονισμού του άρθρου 1518 του Αστικού Κώδικα και ότι η χρήση της επισύρει για τους γονείς τις συνέπειες της κακής άσκησης της γονικής μέριμνας.

β) του «Δικτύου κατά της Βίας στο Σχολείο», το οποίο ιδρύθηκε στις 14 Οκτωβρίου 2010, αναγνωρίζοντας τις σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις που έχει η βία μεταξύ των μαθητών για χιλιάδες παιδιά, εφήβους και νέους στη χώρα μας, αλλά και για την κοινωνία γενικότερα, καθώς και το έλλειμμα της συστηματικής αντιμετώπισης του φαινομένου και το οποίο έθεσε ως κύριους σκοπούς του:

- την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση της εκδήλωσης βίας μεταξύ μαθητών στο σχολείο ή σε άλλους χώρους που συνδέονται με τη σχολική ζωή και καθημερινότητα,
- τη δημιουργία ενός πλαισίου επιστημονικού και κοινωνικού διαλόγου σχετικά με: i) την κατανόηση του προβλήματος, ii) τη μεθοδολογία, iii) τις γενικές τεχνικές παρέμβασης, iv) τις διδακτικές πρακτικές υποστήριξης, v) τα προγράμματα αγωγής υγείας, vi) καθώς και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας.
- την προώθηση της επιστημονικής έρευνας στον τομέα αναγνώρισης, πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου.
- τη συγκέντρωση και διάδοση δεδομένων που αφορούν στην επιστημονική μελέτη, την ανάπτυξη μεθοδολογίας και καινοτόμων πρακτικών παρέμβασης σχετικά με το φαινόμενο.
- την επιμόρφωση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και άλλων επαγγελματιών «πρώτης γραμμής» που ασχολούνται με παιδιά και εφήβους.
- την ευαισθητοποίηση μαθητών, γονέων και ολόκληρης της κοινωνίας σχετικά με το φαινόμενο.
- την ενθάρρυνση της συγκρότησης και λειτουργίας συναφών δικτύων στις τοπικές κοινωνίες.

γ) του «Δικτύου Συνεργασίας Υποστήριξης Νέων» (ΔΙΣΥΝ), που δημιουργήθηκε το 2001 με τη συνεργασία φορέων σχετικών με την παροχή υπηρεσιών σε νέους που βρίσκονται σε κίνδυνο. Σκοπός της συνεργασίας αυτής είναι η συντονισμένη και συμπληρωματική δράση φορέων για την παροχή υπηρεσιών σε νέους που βρίσκονται σε κίνδυνο.

ΣΤ) Το «Εθνικό Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα του Παιδιού»

Το Εθνικό Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα του Παιδιού» ιδρύθηκε με το άρθρο 4 του Ν. 2909/2001 «*Ρυθμίσεις θεμάτων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ Α' 90) στη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, με αντικείμενο την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Σύμφωνα με τον ανωτέρω νόμο, ο Υπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων συγκροτεί, με απόφασή του, πενταμελή επιστημονική επιτροπή, η οποία έχει την ευθύνη της εκπλήρωσης των στόχων του Παρατηρητηρίου. Η Επιτροπή καταρτίζει Κανονισμό Λειτουργίας του Παρατηρητηρίου, που εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του Γενικού Γραμματέα Νέας Γενιάς.

Επιπροσθέτως, μεταξύ των δραστηριοτήτων της Επιτροπής είναι η ανάληψη ερευνών σχετικά με την παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού, η διαμεσολάβηση, η επεξεργασία και δημοσιοποίηση συστάσεων, εκθέσεων που αφορούν την προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.

Επισημαίνεται ότι η άμεση επαναλειτουργία του «Εθνικού Παρατηρητηρίου για τα Δικαιώματα του Παιδιού» αναμένεται να λάβει χώρα εντός του προσεχούς χρονικού διαστήματος.

Τέλος, η ΓΓΝΓ συμμετέχει ως Παρατηρητής στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εθνικών Παρατηρητηρίων για τα Δικαιώματα του Παιδιού ChildONEurope, καθώς και στο διυπουργικό δίκτυο για το Παιδί, Europe de l' Enfance.

V. Εγκύκλιοι και Υπουργικές Αποφάσεις του ΥΠΔΒΜΘ για το σχολικό έτος 2010-2011 που άπτονται της προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Α) Ισότιμη πρόσβαση και σχολική ένταξη παιδιών Ρομά

Σχετικά με την ισότιμη πρόσβαση και σχολική ένταξη των παιδιών Ρομά το Υπουργείο Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων έχει αποσταλεί σε όλες τις εκπαιδευτικές αρχές και σχολικές μονάδες της χώρας σχετικές εγκυκλίους (Φ.3/960/102679/Γ1/20.08.2010 και 114893/Γ2/14.09.2010), οι οποίες ορίζουν ότι, βάσει των ισχυουσών διατάξεων, κάθε Διεύθυνση Εκπαίδευσης σε συνεργασία με τους Σχολικούς Συμβούλους, τους Υπευθύνους Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης και τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων έχει υποχρέωση να συμβάλλει στη διευκόλυνση των εγγραφών των παιδιών Ρομά στα σχολεία, αλλά και να εντοπίζει, όπου υπάρχουν στις περιφέρειες της ευθύνης τους, τα παιδιά εκείνα που δεν έχουν εγγραφεί ποτέ στο σχολείο, προκειμένου να διευκολύνουν στη συνέχεια τις οικογένειες για τη διενέργεια σχολικής εγγραφής των παιδιών αυτών.

Β) Απόκτηση Ελληνικής Ιθαγένειας με εξαετή παρακολούθηση σε ελληνικό σχολείο

Με σχετική Υπουργική Απόφαση (86399/Γ2/16.07.2010, «Απόκτηση Ελληνικής Ιθαγένειας με εξαετή παρακολούθηση σε ελληνικό σχολείο») ορίζεται ότι: «Τέκνο αλλοδαπών που έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την παρακολούθηση έξι τουλάχιστον τάξεων ελληνικού σχολείου στην Ελλάδα και κατοικεί μόνιμα και νόμιμα στη Χώρα αποκτά την Ελληνική Ιθαγένεια από τη συμπλήρωση του εξαετούς χρόνου φοίτησης με κοινή δήλωση και αίτηση εγγραφής στο δημοτολόγιο του δήμου μόνιμης κατοικίας του που υποβάλλουν οι γονείς του μέσα σε τρία έτη από τη συμπλήρωση του χρόνου αυτού».

Η φοίτηση αλλοδαπού μαθητή σε ελληνικό σχολείο στην Ελλάδα, αφορά σε έξι τουλάχιστον τάξεις αθροιστικά, πρέπει δε να είναι επιτυχής. Επομένως, για τη συμπλήρωση του ανωτέρω προβλεπόμενου χρόνου απόκτησης της Ελληνικής Ιθαγένειας δεν υπολογίζεται σχολικό έτος που δεν διεξήλθε επιτυχώς.

Γ) Οικονομική ενίσχυση οικογενειών με τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης και χαμηλά εισοδήματα

Στο άρθρο 27 του Ν. 3016/2002 (ΦΕΚ Α' 110) και παρ. 1 του άρθρου 28 του Ν. 3879/2010 (ΦΕΚ Α' 163) (με την οποία αντικαθίσταται το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 27 του Ν. 3016/2002, ΦΕΚ Α' 110) ορίζεται η οικονομική ενίσχυση οικογενειών με τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης και χαμηλά εισοδήματα. Ειδικότερα ορίζεται ότι η οικονομική ενίσχυση θα δίνεται στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς με την παρουσίαση βεβαίωσης κανονικής παρακολούθησης μαθημάτων κατά το σχολικό έτος που έληξε, και όχι στην αρχή με την εγγραφή, όπως ίσχυε μέχρι τώρα.

Το μέτρο αυτό επιχειρεί να εξαλείψει τη σχολική διαρροή μαθητών Ρομά, η οποία παρατηρούνταν μέχρι σήμερα κατόπιν της καταβολής του επιδόματος στην αρχή της σχολικής χρονιάς. Έτσι, στην εν λόγω ομάδα, πέραν της οικονομικής ενίσχυσης, δίνεται το κίνητρο παρακολούθησης των μαθημάτων όλη τη σχολική χρονιά.

Δ) Δικαιώματα μαθητών των οποίων οι γονείς βρίσκονται σε διάσταση ή είναι διαζευγμένοι και ο ένας από αυτούς δεν ασκεί την επιμέλειά τους

Με σχετική εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (Φ.7/517/127893/Γ1/13.10.2010, «Δικαιώματα των παιδιών-μαθητών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, των οποίων οι γονείς βρίσκονται σε διάσταση ή είναι διαζευγμένοι και ο ένας από αυτούς δεν ασκεί την επιμέλειά τους) ενημερώνονται τα στελέχη της εκπαίδευσης και το διδακτικό προσωπικό των σχολείων για θέματα που αφορούν τα δικαιώματα των παιδιών - εντός του χώρου του σχολείου – των οποίων οι γονείς είναι διαζευγμένοι.

Συγκεκριμένα, η εγκύκλιος ορίζει ότι:

α) Στις περιπτώσεις που λόγω διάστασης ή διαζυγίου των γονέων του μαθητή, η άσκηση της επιμέλειας του προσώπου του έχει ανατεθεί στον έναν γονέα, (που διαμένει μαζί του), η περιστασιακή επικοινωνία του παιδιού με τον γονέα που δεν μένει μαζί του, αλλά διατηρεί τη γονική μέριμνα αυτού, δεν μπορεί να απαγορευτεί εντός του σχολικού χώρου, κατά μείζονα δε λόγο δεν μπορεί να απαγορευτεί η είσοδος του γονέα αυτού στο σχολείο. Η επικοινωνία αυτή θα γίνεται με τρόπο ώστε το σχολείο να μην μετατρέπεται σε χώρο άσκησης επικοινωνίας γονέα-μαθητή παρεμποδίζοντας την εκπαιδευτική διαδικασία.

β) Δεδομένου ότι η δικαστική απόφαση περί επικοινωνίας ορίζει μόνο το χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο γονέας που μένει με το παιδί οφείλει να έχει αυτό στη διάθεση του άλλου γονέα, η επικοινωνία πέραν της ρυθμιζόμενης στη δικαστική απόφαση δεν μπορεί να αποκλείεται παρά μόνο αν ρητά την απαγορεύει η απόφαση, με εξαίρεση της συνδρομής σπουδαίου λόγου (π.χ. παρακώλυση της λειτουργίας της σχολικής μονάδας, άσκηση βίας ή πρόκληση ταραχής) είναι δυνατόν να μην επιτραπεί σε γονέα η είσοδος στο χώρο του σχολείου.

Η οποιαδήποτε προφορική ή γραπτή εντολή του ενός γονέα προς το σχολείο να απαγορεύσει την είσοδο του άλλου ή την επικοινωνία με το τέκνο, εξετάζεται με προσοχή, αλλά δεν είναι υποχρεωτική αφ' εαυτής.

γ) Η συμμετοχή του γονέα που δεν διαμένει με το παιδί σε εκδηλώσεις, όπως οι σχολικές εορτές, δεν μπορεί επίσης να απαγορευθεί, παρά μόνο για σπουδαίο λόγο (εάν ο γονέας με τις ενέργειές του προκαλεί αναστάτωση της εκδήλωσης ή η παρουσία του δημιουργεί προβλήματα στο τέκνο). Η αντίθετη επιθυμία του άλλου γονέα, από μόνη της, δεν μπορεί να συνιστά σπουδαίο λόγο.

Επισημαίνεται ότι για την περίπτωση που η δικαστική απόφαση θέτει όρους για την υλοποίηση της επικοινωνίας (όπως σε περιπτώσεις που επιβάλλεται η παρουσία του άλλου γονέα ή κοινωνικού λειτουργού), η υποχρέωση συμμόρφωσης προς αυτήν επιβάλλει, προκειμένου να επιτραπεί επικοινωνία στο χώρο του σχολείου, να εξεταστεί από τους εκπαιδευτικούς εάν πληρούνται οι παραπάνω όροι.

δ) Η ενημέρωση του γονέα που δεν ασκεί την επιμέλεια του τέκνου επιβάλλεται στο πλαίσιο εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του σχολείου. Κατ' εξαίρεση, εάν από το γονέα έχει αφαιρεθεί συνολικά η άσκηση της γονικής μέριμνας, υποχρέωση ενημέρωσής του για το πρόσωπο του τέκνου (επομένως και για τη φοίτησή του) έχει ο άλλος γονέας.

ε) Η συμμετοχή του γονέα που δεν ασκεί την επιμέλεια του τέκνου-μαθητή (αλλά το υπόλοιπο της γονικής μέριμνας) στα συλλογικά όργανα της σχολικής κοινότητας (Σύλλογοι Γονέων

και Κηδεμόνων) δεν μπορεί να αποκλειστεί λόγω της μη δικαστικής ανάθεσης της άσκησης της επιμέλειας σε αυτόν, εκτός αν προβλέπεται η συμμετοχή του ενός μόνο γονέα, οπότε θα προτιμηθεί εκείνος που ασκεί την επιμέλεια.

στ) Η παραλαβή του τέκνου γίνεται από το πρόσωπο που ορίζει ο γονέας που ασκεί την επιμέλειά του. Σε περίπτωση διαφωνίας των γονέων που ασκούν από κοινού την επιμέλεια, η παραλαβή θα πρέπει να γίνεται από το πρόσωπο που έχει ορισθεί, πριν προκύψει η διαφωνία τους, έως ότου προσκομισθεί στο σχολείο δικαστική απόφαση, η οποία επιλύει τη διαφωνία των γονέων.

Μέριμνα του εκπαιδευτικού πρέπει να αποτελεί η προστασία των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων του παιδιού-μαθητή σε ανατροφή και από τους δύο γονείς, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη την άποψη του παιδιού και έχοντας ως γνώμονα το συμφέρον του, καθώς και την απρόσκοπτη άσκηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, χωρίς να ευνοεί τυχόν ανοίκειες ιδιοκτησιακές αντιλήψεις του γονέα που ασκεί την επιμέλεια απέναντι στο παιδί-μαθητή.

Ε) Εγγραφές αλλοδαπών μαθητών

Με τη σχετική εγκύκλιο «Εγγραφές αλλοδαπών μαθητών» (120323/Γ2/14.09.2010) γίνεται υπενθύμιση της νομοθεσίας αναφορικά με τις εγγραφές των αλλοδαπών μαθητών στις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, επισημαίνεται ότι τα «ανήλικα τέκνα υπηκόων τρίτων χωρών μπορούν να εγγραφούν έστω κι αν δεν έχει ρυθμιστεί η νόμιμη διαμονή τους στη χώρα».

ΣΤ) Εγγραφές μαθητών σε Εσπερινά Λύκεια

Έχοντας ως στόχο την κατοχύρωση του δικαιώματος στην εκπαίδευση όλων των Ελλήνων πολιτών η με αρ. πρ. 134059/Γ2/25.10.2010 εγκύκλιος με θέμα «Εγγραφές μαθητών σε Εσπερινά Λύκεια» και η με αρ. πρ. 147536/Γ2/22.11.2010 εγκύκλιος με θέμα «Εγγραφές μαθητών σε Εσπερινά ΕΠΑΛ και Εσπερινές ΕΠΑΣ» προβλέπει την εγγραφή σε Εσπερινά Γενικά και Επαγγελματικά Λύκεια και στις Επαγγελματικές Σχολές της χώρας των άνεργων μαθητών, κατόχων κάρτας ανεργίας ΟΑΕΔ, καθώς και μητέρων ανήλικων τέκνων με αποκλειστική οικιακή απασχόληση, λόγω της σημερινής οικονομικής συγκυρίας.

Ζ) Διαδικασία επιβολής ποινής αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος

Η συγκεκριμένη εγκύκλιος με αρ. πρ. 141522/Γ2/09.11.2010 τονίζει ότι οι σχολικές κυρώσεις, οι οποίες αποτελούν μέσο διαπαιδαγώγησης των μαθητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και αποβλέπουν στην εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του σχολείου, πρέπει να επιβάλλονται κλιμακωτά και ο Σύλλογος Διδασκόντων να εξετάζει την προσφορότητα της επιβαλλόμενης κύρωσης υπό το πρίσμα του συμφέροντος του μαθητή. Απώτερος στόχος της είναι η διασφάλιση των δικαιωμάτων των μαθητών και η αποφυγή κατάχρησης των ποινών.

VI. Δράσεις της Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θρησκευτικών Ελευθεριών

Α) Ραμαζάνι

Ο Γενικός Γραμματέας Θρησκευμάτων σε συνεργασία με τον Γενικό Γραμματέα Αθλητισμού και τον Γενικό Γραμματέα Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής, πήραν την πρωτοβουλία παραχώρησης αθλητικών χώρων στους Μουσουλμάνους που ζουν στη χώρα μας για την τέλεση της Μεγάλης Προσευχής για τη λύση της νηστείας του Ραμαζανίου στις 30.08.2011. Παρατίθεται το σχετικό Δελτίο Τύπου της 25.07.2011:

Παραχώρηση χώρου για την τέλεση των θρησκευτικών καθηκόντων των μουσουλμάνων κατά την εορτή της Λύσης της Νηστείας του Ραμαζανίου (Id al Fitr)

Μετά από σύσκεψη που πραγματοποίησαν ο Γενικός Γραμματέας Κοινωνικής Συνοχής και Πληθυσμού, Ανδρέας Τάκης, ο Γενικός Γραμματέας Θρησκευμάτων, Γιώργος Καλαντζής, ο Γενικός Γραμματέας Δημόσιας Τάξης, Γρηγόρης Τασούλας και ο Γενικός Γραμματέας Αθλητισμού, Παναγιώτης Μπιτσαξής, αποφασίστηκε στο πλαίσιο του σεβασμού των θρησκευτικών ελευθεριών και δικαιωμάτων του ανθρώπου, να παραχωρηθούν για την απρόσκοπτη τέλεση των θρησκευτικών καθηκόντων τους, κατά την Μεγάλη Εορτή της Ισλαμικής Θρησκείας της Λύσης της Νηστείας του Ραμαζανίου (Id al Fitr), σε όσους μουσουλμάνους το επιλέξουν, δύο στεγασμένοι χώροι στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας (ΣΕΦ) και στο Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθηνών (ΟΑΚΑ), στους οποίους ήδη κατά το παρελθόν έχουν κάνει οι ίδιοι χρήση για τον σκοπό αυτό.

Οι ενδιαφερόμενες οργανώσεις ή σωματεία που επιθυμούν να κάνουν χρήση των χώρων αυτών, καλούνται να καταθέσουν εγγράφως στα Διοικητικά Συμβούλια του ΣΕΦ και του ΟΑΚΑ τις αιτήσεις τους μέχρι τις 17 Αυγούστου 2011.

Β) Θυσία Αβραάμ

Ο Γενικός Γραμματέας Θρησκευμάτων σε συνεργασία με τον Γενικό Γραμματέα Αθλητισμού και τον Γενικό Γραμματέα Κοινωνικής Συνοχής και Πληθυσμού, μετά την θετική αξιολόγηση της παραχώρησης χώρων για τον εορτασμό της λύσης της νηστείας του Ραμαζανίου στις 30.08.2011, αποφάσισαν να προβούν σε παρόμοια πρωτοβουλία για τον εορτασμό της «Θυσίας του Αβραάμ» (eid al Adha), την οποία οι Μουσουλμάνοι γιόρτασαν στις 6 Νοεμβρίου 2011.

Οι εορτασμοί για την «Θυσία του Αβραάμ» πραγματοποιήθηκαν επιτυχώς την 6η Νοεμβρίου 2011 σε χώρους του Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας και του Ολυμπιακού Αθλητικού Κέντρου Αθηνών, κατόπιν συνεννόησης του Γενικού Γραμματέα Θρησκευμάτων και του Γενικού Γραμματέα Αθλητισμού με τα Διοικητικά Συμβούλια των γηπέδων. Παρατίθεται το σχετικό δελτίο τύπου (07.11.2011) με τις δηλώσεις του Γενικού Γραμματέα Θρησκευμάτων:

Δήλωση του Γενικού Γραμματέα Θρησκευμάτων του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Γιώργου Καλαντζή, για την προσευχή των μουσουλμάνων για τη Θυσία του Αβραάμ (Eid al Adha)

Πέρυσι ορισμένοι μουσουλμάνοι μετέτρεψαν πλατείες σε χώρους προσευχής με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν εντάσεις, επεισόδια αλλά και να δοθεί μία εντελώς λανθασμένη εικόνα και για τους ίδιους και, κυρίως, για την ελληνική κοινωνία.

Πριν από λίγους μήνες, τον Αύγουστο, η ελληνική Πολιτεία έθεσε, συντεταγμένα και αποφασιστικά, τις κόκκινες γραμμές της επιβάλλοντας την απαγόρευση τέλεσης προσευχών σε πλατείες. Συγχρόνως, όμως, προσέφερε και τις εναλλακτικές λύσεις που εξασφάλισαν αξιοπρεπείς όρους για την τέλεση της προσευχής για την λύση της Νηστείας του Ραμαζανίου. Λίγο αργότερα έκανε και το επόμενο βήμα, όταν η ελληνική Βουλή με μία πρωτοφανή πλειοψηφία μέσα σε κλίμα εθνικής συναίνεσης, ενέκρινε την τροποποίηση του νόμου για την κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους στην Αθήνα με την οποία μείωσε τον απαιτούμενο χρόνο κατασκευής του αλλά και το κόστος.

Τον Αύγουστο, το ζήτημα της προσευχής των μουσουλμάνων απασχόλησε τα μέσα ενημέρωσης και προκάλεσε συζητήσεις, ακόμα και κάποιες αντιδράσεις. Χθες το ζήτημα αυτό πέρασε εντελώς απαρατήρητο, ούτε καν ως έκτη είδηση.

Την Κυριακή 06.11.2011, οι μουσουλμάνοι που βρίσκονται στην Αθήνα, τέλεσαν την ιδιαίτερα σημαντική προσευχή για την Θυσία του Αβραάμ. Η συμμετοχή τους ήταν μεγαλύτερη από ότι τον Αύγουστο.

Γ) Χορήγηση αδειών λειτουργίας θρησκευτικών χώρων

Η Γενική Διεύθυνση Θρησκευμάτων του ΥΠΔΒΜΘ, για το έτος 2011 έχει εγκρίνει 13 συνολικά αιτήσεις που αφορούσαν στην ανέγερση και επισκευή ευκτήριων οίκων, πνευματικών κέντρων και Τεμενών. Πιο αναλυτικά: Παρά το βάρος της οξύτατης πολιτικής κρίσης, οι υπηρεσίες του ελληνικού κράτους λειτούργησαν άψογα και, σε πνεύμα στενής συνεργασίας, διαχειρίστηκαν το όλο ζήτημα επιτυχώς. Εκτός από χώρους στο ΣΕΦ και το ΟΑΚΑ διατέθηκαν, σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, χώροι και σε διάφορους Δήμους στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας.

Τα πρώτα βήματα μίας διαφορετικής πολιτικής για τις θρησκευτικές μειονότητες της χώρας μας έχουν γίνει με επιτυχία. Αποτελούν ένα κεκτημένο.

Με την ευκαιρία αυτή, αξίζει να σημειωθεί ότι παρά την πρωτόγνωρη οικονομική κρίση και τα κοινωνικά προβλήματα που αυτή δημιουργεί, ο ελληνικός λαός δεν έκανε το θανάσιμο λάθος που έχουν κάνει άλλοι. Δεν έψαξε να βρει ενόχους σε ομάδες πληθυσμού που έχουν θρησκευτικές διαφορές με την πλειοψηφία. Δεν κατηγόρησε τους μετανάστες. Δεν δαιμονοποίησε κανέναν. Ακόμα και μέσα σε τόσο δύσκολες καταστάσεις, ο ελληνικός λαός εξακολουθεί να δίνει ένα λαμπρό παράδειγμα ανοχής, δημοκρατίας, υπευθυνότητας και συνύπαρξης. Και αυτή είναι η ελπίδα μας.

Τμήμα Ετερόθρησκων

Ονομασία	**Πόλη**	**ΑΡ. Απόφασης Άδειας Ίδρυσης**
Ευκτήριος Οίκος Μπαχάϊ	Ρόδος	159147πε/Α3/09.03.2011
Ευκτήριος Οίκος- Ινδουιστές-Singh-Sabha	Ρέθυμνο	152714πε/Α3/09.03.2011
Πνευματικό Κέντρο Άνω Θέρμης Ξάνθης	Άνω Θέρμες Ν. Ξάνθης	98727/Α3/15.10.2011
Ανέγερση Τεμένους Πόα	Δήμος Ιάσμου Ν. Ροδόπης	51388/Α3/03.05.2011
Επισκευή- Επέκταση- Προσθήκη Μιναρέ Τεμένους Χαίτης	Δήμος Ιάσμου Ν. Ροδόπης	38924/Α3/30.04.2011

Τμήμα Ετερόδοξων

Ονομασία	**Πόλη**	**Αριθμός Απόφασης Άδειας Ίδρυσης**
Ελευθέρα Αποστολική Εκκλησία Πεντηκοστής	Εμπόριο Θήρας	57580/Α3/20.05.2011
Χριστιανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά	Κατερίνη	57576/Α3/20.05.2011
Χριστιανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά	Ζίτσα	57578/Α3/20.05.2011
Χριστιανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά	Εύοσμος	13013/Α3/20.05.2011
Χριστιανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά	Αμφίπολη	57579/Α3/20.05.2011
Αποστολική Εκκλησία Πεντηκοστής	Χανιά	69374/Α3/10.08.2011
Αποστολική Εκκλησία του Χριστού	Βροντάδος	113285/Α3/01.11.2011
Εκκλησία όλων των Εθνών Αθήνας-Διακονία Ακοής	Θεσσαλονίκη	69675/Α3/10.08.2011

7. Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης & Επικοινωνίας-Γενική Γραμματεία Μέσων Ενημέρωσης

Ι. Εισαγωγή

Η παρούσα Έκθεση συντάσσεται σύμφωνα με την υποχρέωση των εκπροσωπούμενων στην Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Υπουργείων να εκθέτουν τις παρατηρήσεις και τις απόψεις τους για θέματα που αφορούν στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και συναρτώνται με τον τομέα ευθύνης τους (άρθρο 6 παρ. 1 του Ν. 2667/98).

Η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης & Επικοινωνίας-Γενική Γραμματεία Μέσων Ενημέρωσης αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο έργο της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και παρακολουθεί με προσοχή τις δραστηριότητες, τις αποφάσεις και τα πορίσματά της, συμβάλλει δε στην προώθηση των σκοπών και στην προβολή του έργου της.

Επισημαίνουμε ότι η Οδηγία 2010/13/ΕΕ (ΕΕ L 95 της 15.04.2010) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων)», που ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το ΠΔ 109/2010 (ΦΕΚ Α' 190), διαμορφώνει ένα ευρύ πλέγμα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, ιδιαίτερα, σε ό,τι αφορά στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.[1]

Ενδεικτικά, στο άρθρο 3 της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ (άρθρο 4 του ΠΔ 109/2010) προβλέπεται η προσωρινή απαγόρευση τηλεοπτικών προγραμμάτων, των οποίων το περιεχόμενο παραβιάζει τους κανόνες και τις αρχές που διέπουν την προστασία των ανηλίκων από το περιεχόμενο των τηλεοπτικών προγραμμάτων ή ενθαρρύνει το μίσος λόγω φύλου, φυλής, θρησκείας, πεποιθήσεων, εθνικότητας, αναπηρίας, ηλικίας και σεξουαλικού προσανατολισμού.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ (άρθρο 7 του ΠΔ 109/2010), οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων οφείλουν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε οι παρεχόμενες από αυτούς υπηρεσίες να μην προκαλούν μίσος λόγω φύλου, φυλής, θρησκείας, πεποιθήσεων, εθνικότητας, αναπηρίας, ηλικίας και σεξουαλικού προσανατολισμού. Επίσης, τα κάθε είδους προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων των οπτικοακουστικών εμπορικών ανακοινώσεων, οφείλουν να σέβονται την προσωπικότητα, την τιμή, την υπόληψη, τον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, την επαγγελματική, κοινωνική, επιστημονική, καλλιτεχνική, πολιτική ή άλλη νόμιμη δραστηριότητα κάθε προσώπου που εμφανίζεται στην οθόνη ή αναφέρεται το όνομα ή στοιχεία επαρκή για τον προσδιορισμό του.

Τέλος, με το άρθρο 7 της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ (άρθρο 8 του ΠΔ 109/2010) προβλέπεται ότι οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων υποχρεούνται να καταστήσουν σταδιακά προσβάσιμες τις υπηρεσίες τους, γραμμικές ή μη, στα άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία.

Υπό το πρίσμα αυτό, οι πρωτοβουλίες-δράσεις της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης & Επικοινωνίας-Γενικής Γραμματείας Μέσων Ενημέρωσης, καθώς και των φορέων του τομέα ευθύνης της, όσον αφορά στην προώθηση θεμάτων που άπτονται της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για το έτος 2011, έχουν ως εξής:

ΙΙ. Πρωτοβουλίες και δράσεις Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας–Γενικής Γραμματείας Μέσων Ενημέρωσης

Α) Διεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων της ΓΓΕΕ-ΓΓΜΕ

α) Υποστήριξη δημοσιογραφικών αιτημάτων για θέματα Frontex

1. Με την Οδηγία 2010/13/ΕΕ κωδικοποιήθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, γνωστής ως «Τηλεόραση χωρίς Σύνορα», όπως αυτή ίσχυε μετά την τελευταία τροποποίησή της από την Οδηγία 2007/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Καθ' όλη τη διάρκεια του 2011, η ΓΓΕΕ-ΓΓΜΕ, μέσω του αρμόδιου Τμήματος Διεθνών Δημοσίων Σχέσεων της Διεύθυνσης Δημοσίων Σχέσεων και, συγκεκριμένα, του Γραφείου Ανταποκριτών Ξένου Τύπου (ΓΑΞΤ), στο πλαίσιο της συντονισμένης δράσης με τον ευρωπαϊκό οργανισμό διαχείρισης εξωτερικών συνόρων κρατών-μελών της ΕΕ (FRONTEX), καθώς και τις εγχώριες συναρμόδιες αρχές, διαχειρίστηκε αιτήματα εκπροσώπων ξένων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, οι οποίοι μετέβησαν στο Νομό Έβρου και, συγκεκριμένα, στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα, προκειμένου να πραγματοποιήσουν ειδησεογραφικά ρεπορτάζ με θέμα τις από κοινού επιχειρήσεις για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης.

Έντονο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον εκδηλώθηκε για την επιχείρηση "RABIT" (Rapid Border Intervention Team), η οποία πραγματοποιήθηκε στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα από τον Νοέμβριο του 2010 έως και τις 2 Μαρτίου 2011.

Η συνεργασία με τον οργανισμό FRONTEX συνεχίστηκε καθ' όλο το έτος 2011, αφού την επιχείρηση "RABIT" διαδέχθηκε η επίσης από κοινού επιχείρηση "Poseidon Land 2011".

Ο αριθμός των αιτημάτων Frontex καταδεικνύει τη βαρύνουσα σημασία που αποδίδεται στο ζήτημα της παράνομης μετανάστευσης σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο και τη συνακόλουθη ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης στον τομέα αυτό.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, από τον Αύγουστο του 2011, το ενδιαφέρον των αιτημάτων επικεντρώθηκε επιπλέον στο θέμα της δημιουργίας αποτρεπτικού εμποδίου στον Έβρο.

Συγκεκριμένα, κατά το 2011, η Διεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων έγινε αποδέκτης 109 αιτημάτων Frontex, για την ικανοποίηση των οποίων αναπτύχθηκε πολλαπλάσιος αριθμός δράσεων (564 δράσεις).

Όπως εμφαίνεται στον παρακάτω πίνακα, από τις δράσεις αυτές προέκυψαν τουλάχιστον **121 δημοσιεύματα:**

Μήνες	Αριθμός Αιτημάτων	Αριθμός Δράσεων	Αριθμός Δημοσιευμάτων
Ιανουάριος	28	140	32
Φεβρουάριος	18	93	21
Μάρτιος	12	64	12
Απρίλιος	9	45	9
Μάιος	6	30	8
Ιούνιος	6	32	7
Ιούλιος	6	32	6

Αύγουστος	10	53	11
Σεπτέμβριος	2	10	2
Οκτώβριος	5	27	6
Νοέμβριος	6	31	6
Δεκέμβριος	1	7	1
Σύνολο	**109**	**564**	**121**

Οι δράσεις της ΓΓΕΕ-ΓΓΜΕ στον τομέα αυτό κατανεμήθηκαν ως ακολούθως:

α) στη διαδικασία έκδοσης αδειών προς ξένους δημοσιογράφους για καταγραφή του έργου των συνοριοφυλάκων (Ελλήνων και ξένων), αναφορικά με την παρακολούθηση με θερμικές κάμερες, την επιβίβαση σε περιπολικά οχήματα της Frontex, την καταγραφή της διαδικασίας τελωνειακού ελέγχου στον Έβρο, τη φωτογράφηση του εξωτερικού χώρου των Ειδικών Χώρων Παραμονής Αλλοδαπών στον Έβρο, την συμμετοχή σε χερσαίες και πλωτές περιπολίες και β) στη διευθέτηση συνεντεύξεων με Κυβερνητικά στελέχη (π.χ. Υπουργό Προστασίας του Πολίτη) για θέματα παράνομης μετανάστευσης και ασύλου, τοπικούς φορείς, αξιωματούχους της Ελληνικής Αστυνομίας και των Λιμενικών Αρχών κλπ.

Τα ανωτέρω αιτήματα υπεβλήθησαν από ανταποκριτές διαπιστευμένους στη χώρα μας και από on-visit δημοσιογράφους, προερχόμενους από **135 διαφορετικά ΜΜΕ,** έντυπα και ηλεκτρονικά, διεθνή πρακτορεία ειδήσεων και ραδιοτηλεοπτικά μέσα από **22 χώρες.**

Αναλυτικά, οι χώρες προέλευσης των αιτημάτων ήταν οι εξής: Γερμανία: 30, Γαλλία: 12, Μ. Βρετανία: 10, Ιταλία: 8, Ελβετία: 7, ΗΠΑ: 5, Σουηδία: 5, Ολλανδία: 5, Βέλγιο: 4, υστραλία: 3, Βουλγαρία: 3, Δανία: 3, Πολωνία: 2, Ρωσία: 2, Ισπανία: 2, Αυστρία: 1, Τσεχία: 1, Φινλανδία: 1, Ιρλανδία: 1, Λεττονία: 1, Νορβηγία: 1, Νότιος Κορέα: 1.

Τα δημοσιεύματα, ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά ρεπορτάζ που συγκεντρώθηκαν, προέβαλαν κατά κύριο λόγο:

α) **Σημεία που ενισχύουν τις ελληνικές θέσεις**: καταγραφή του προβλήματος της παράνομης μετανάστευσης με στατιστικά στοιχεία (μετατόπιση βάρους μεταναστευτικών ροών προς την Ελλάδα) και αποτελεσματική αντιμετώπισή του με την παρουσία των δυνάμεων FRONTEX στην περιοχή του Νομού Έβρου, επικρατούσες συνθήκες που επιδεινώνουν το πρόβλημα στην Ελλάδα (λ.χ. οικονομική κρίση, συμπεριφορά τουρκικών αρχών), τις δυσχέρειες που προκύπτουν από την κοινοτική νομοθεσία (κανονισμός ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙ), τις νομοθετικές πρωτοβουλίες της ελληνικής κυβέρνησης.

β) **Κριτική σε ελληνικές αρχές/κοινωνία**: Άμεσες αρνητικές αναφορές (λ.χ. ως προς την διαδικασία παροχής ασύλου, τις συνθήκες κράτησης) ή έμμεσες (λ.χ. αναστολή απελάσεων των αιτούντων άσυλο προς την Ελλάδα). Σημειώνεται ότι, για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων, δεν επετράπη η είσοδος των δημοσιογράφων στο εσωτερικό των Ειδικών Χώρων Παραμονής Αλλοδαπών, παρά μόνο η κινηματογράφηση στον εξωτερικό περιβάλλοντα χώρο.

γ) **Μαρτυρίες μεταναστών**: προσωπικές ιστορίες των μεταναστών σε σχέση με την χώρα προέλευσής τους, το οδοιπορικό τους μέχρι την Ελλάδα, τις συνθήκες διαβίωσής τους στην χώρα μας και τα μελλοντικά τους σχέδια.

δ) **Ειδικές αναφορές έγιναν:** α) στο θέμα της κατασκευής αποτρεπτικού εμποδίου στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα με σχετικές δηλώσεις του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη και κριτική που ασκήθηκε στην απόφαση αυτή και β) στο ενδεχόμενο δημιουργίας τάφρου στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα.

β) Υποστήριξη λοιπών δημοσιογραφικών αιτημάτων

Με τη διαμεσολάβηση του Τμήματος Διεθνών Δημοσίων Σχέσεων της Διεύθυνσης Δημοσίων Σχέσεων της ΓΓΕΕ-ΓΓΜΕ, εξυπηρετήθηκαν αιτήματα, όπως:

α) Αίτημα της Ελβετίδας δημοσιογράφου Isabelle Guisan για ενημερωτική συνάντηση με τον Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη (Κύκλος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), στο πλαίσιο έρευνας με θέμα τους νέους (έλληνες και ξένους) μετανάστες. Τα αποτελέσματα της δράσης αυτής συμπεριελήφθησαν σε βιβλίο με τίτλο: “Les Enfants de l’ Euro”, που κυκλοφόρησε στα Γαλλικά και αναμένεται να μεταφρασθεί και στα ελληνικά.

β) Αίτημα των Ιταλών δημοσιογράφων Maria-Luisa Mastrogiovanni και Carlos Lania για ενημερωτικές συναντήσεις με εκπροσώπους της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης και της Ελληνικής Αστυνομίας, στο πλαίσιο έρευνας για ζητήματα μη νόμιμης μετανάστευσης, εμπορίας ανθρώπων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα αποτελέσματα των δράσεων αυτών συμπεριελήφθησαν σε 2 ντοκιμαντέρ με τίτλους, “Human goods – Welcome to Europe” και “Fortress Europe-Voglia di Muro”, που προβλήθηκαν το Σεπτέμβριο στο διεθνές φεστιβάλ δημοσιογραφίας “Caratteri mobili”.

γ) Διάσκεψη για την Ασφάλεια των Δημοσιογράφων στην Περιοχή του ΟΑΣΕ

Η ΓΓΕΕ-ΓΓΜΕ (Τμήμα Διεθνών Δημοσίων Σχέσεων της Διεύθυνσης Δημοσίων Σχέσεων) συμμετείχε δια εκπροσώπου της στη Διάσκεψη για την Ασφάλεια των Δημοσιογράφων στην περιοχή του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, που έλαβε χώρα στο Βίλνιους (Λιθουανία) στις 7-8 Ιουνίου 2011.

Η Διάσκεψη, που συνδιοργανώθηκε από την Λιθουανική Προεδρία ΟΑΣΕ, την Εκπρόσωπο του Οργανισμού για την ελευθερία των ΜΜΕ, κ. Dunja Mijatovic, και τον Επίτροπο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, κ. Thomas Hammarberg, είχε ως στόχο να διερευνήσει το θέμα της άσκησης βίας κατά δημοσιογράφων – είτε φυσικής, με επιθέσεις κατά της σωματικής τους ακεραιότητας, είτε ηθικής/ψυχολογικής με παρεμπόδιση της ελευθερίας έκφρασης δια του Τύπου.

Στη Διάσκεψη συζητήθηκαν θέματα που αφορούσαν: α) στο ρόλο του Κράτους για την προάσπιση της ασφάλειας των δημοσιογράφων, στις νομοθετικές δράσεις που πρέπει να αναληφθούν για τη δημιουργία ασφαλών συνθηκών εργασίας, στην κατοχύρωση της ελευθερίας έκφρασης και στην προστασία των πηγών πληροφόρησης καθώς και στη χρήση από τις διωκτικές αρχές πρακτικών που σέβονται τα νόμιμα δικαιώματα των δημοσιογράφων, β) στη συμβολή της κοινωνίας των πολιτών (ΜΚΟ, συνδικαλιστικών ενώσεων) για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, στην υιοθέτηση μηχανισμών αυτορρύθμισης και κωδίκων δεοντολογίας και στην έναρξη δημοσίου διαλόγου για την ασφάλεια των δημοσιογράφων, και γ) στην εξεύρεση καλών πρακτικών σε επίπεδο νομοθεσίας, δίωξης, δικαστικής διερεύνησης και ταχείας απονομής της δικαιοσύνης σε περιπτώσεις πράξεων βίας κατά δημοσιογράφων.

Μεταξύ των θεμάτων ελληνικού ενδιαφέροντος που εθίγησαν στη Διάσκεψη, επισημαί-

νουμε:

α) Η ελληνική πλευρά απάντησε εγγράφως σε αιτιάσεις δύο μειονοτικών εφημερίδων της Θράκης (Gundem και Millet), που είχαν πρωτοδίκως καταδικασθεί για συκοφαντική δυσφήμιση της εκπαιδευτικού κ. Χ. Νικοπούλου.

β) Αναφορικά με το θάνατο του δημοσιογράφου Σωκράτη Γκιόλια, η Εκπρόσωπος του Οργανισμού για την Ελευθερία των ΜΜΕ, κ. Dunja Mijatovic, δέχθηκε τις διαβεβαιώσεις της ελληνικής πλευράς περί των προσπαθειών των ελληνικών αρχών για την διαλεύκανση της υπόθεσης, σε σημείο μάλιστα που, απαριθμώντας παραδείγματα καλής συμπεριφοράς κρατών, ανέφερε πρώτα την Ελλάδα, τόσο για την άμεση καταδίκη του εγκλήματος από την πολιτεία, όσο και για την άριστη και συνεχή συνεργασία με το Γραφείο της.

γ) Έκθεση ΜΚΟ "Freedom House" για την Ελευθερία του Τύπου στην Ελλάδα: Η Διεθνής Μη Κυβερνητική Οργάνωση "Freedom House", που δραστηριοποιείται σε θέματα ελευθερίας των ΜΜΕ, παρουσίασε στη Διάσκεψη Έκθεση, στην οποία καταγράφεται το επίπεδο της ελευθεροτυπίας σε διάφορες χώρες του κόσμου. Η Έκθεση συνοδεύεται από Παγκόσμιο Άτλαντα για το 2011, στον οποίο οι χώρες κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες και εμφαίνονται με πράσινο χρώμα (όταν εξασφαλίζουν πλήρη ελευθερία του Τύπου), κίτρινο (όταν ο Τύπος είναι μερικώς ελεύθερος) και μελανό (όταν ελλείπει παντελώς ελευθερία του Τύπου).

Η Ελλάδα απεικονίζεται με πράσινο χρώμα, που παραπέμπει σε πλήρη ελευθερία των ΜΜΕ, όπως και οι λοιπές Δυτικοευρωπαϊκές χώρες, πλην της Ιταλίας, η οποία - όπως και η Τουρκία - απεικονίζεται με κίτρινο χρώμα.

Β) Διεύθυνση Υπηρεσιών Εξωτερικού

α) Δραστηριότητες Δ/νσης Υπηρεσιών Εξωτερικού και Γραφείων Τύπου και Επικοινωνίας

Η ΓΓΕΕ-ΓΓΜΕ, μέσω της αρμόδιας Διεύθυνσης Υπηρεσιών Εξωτερικού και των Γραφείων Τύπου και Επικοινωνίας που λειτουργούν σε έδρες ελληνικών διπλωματικών Αρχών, συνέβαλε με συγκεκριμένες ενέργειες, λ.χ. με τη συμμετοχή της σε διεθνή fora, στην προώθηση θεμάτων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, διευρύνοντας παράλληλα, στον τομέα αυτό, σημαντικούς διαύλους επικοινωνίας με τα διεθνή ΜΜΕ και τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα:

Η **Διεύθυνση Υπηρεσιών Εξωτερικού** απέστειλε σε όλα τα Γραφεία Τύπου στο εξωτερικό τα εξής δύο ενημερωτικά σημειώματα: α) Ενημερωτικό σημείωμα αναφορικά με την παράνομη μετανάστευση και τα θέματα ασύλου στις 31.01.2011. (Το υλικό απεστάλη σε όλα τα Γραφεία, ενώ τα βασικά σημεία του σημειώματος συμπεριλήφθηκαν σε δισέλιδο, το οποίο μεταφράστηκε σε αγγλικά και γαλλικά. Το υλικό προωθήθηκε και στη Δ/νση Δημοσίων Σχέσεων προς αξιοποίηση από το Γραφείο Ξένων Ανταποκριτών), β) Ενημερωτικό σημείωμα για το ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας στις 11.02.2011.

β) Γραφεία Τύπου και Επικοινωνίας Εξωτερικού

Γραφείο Τύπου και Επικοινωνίας Στρασβούργου

Το Γραφείο Τύπου Στρασβούργου παρακολούθησε και κατέγραψε 62 αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε υποθέσεις προσφυγών κατά κρατών-μελών, 175 συγκεκριμένες δράσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης που αφορούσαν σε προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων -συμπεριλαμβανομένων και των Κοινοβουλευτικών Συνελεύσεων του ΣτΕ- καθώς και 65 εξειδικευμένες σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεδριάσεις της Ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο (μεταναστευτικές ροές στην ΕΕ, κατάσταση θεμελιωδών δικ/των σε κράτη-μέλη του Οργανισμού, προάσπιση ανθρωπίνων δικ/των σε κράτη νότιας Μεσογείου στο πλαίσιο και της "αραβικής άνοιξης", κ.ο.κ.).

Το Γραφείο μερίμνησε, επίσης, κατά περίπτωση, για την άμεση και έγκυρη ενημέρωση των ανταποκριτών, τόσο ελληνικών, όσο και ξένων ΜΜΕ ευρωπαϊκής και διεθνούς εμβέλειας, που δραστηριοποιούνται στο χώρο των ευρωπαϊκών θεσμών με έδρα το Στρασβούργο (ΣτΕ, ΕΔΑΔ, ΕΚ, Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής) σχετικά με τα ανωτέρω, καθώς και για Σχόλια/Παρατηρήσεις/Συστάσεις αλλά και Εκθέσεις (που προέκυψαν από επισκέψεις στα κράτη-μέλη του ΣτΕ) των κάτωθι θεσμικών Οργάνων:

- Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης (CPT).
- Επιτροπή κατά της διαφθοράς (GRECO).
- Επιτροπή κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας (ECRI).
- Ομάδα Εμπειρογνωμόνων για καταπολέμηση εμπορίου λευκής σαρκός (GRETA).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων/Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης.
- Επιτροπή MONEYVAL για την καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος.
- Επιμέρους Επιτροπές της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης με αντικείμενο τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Επιτροπή Βενετίας.
- Ομάδα Pompidou για την καταπολέμηση της κατάχρησης ναρκωτικών ουσιών και του λαθρεμπορίου ναρκωτικών.
- Συμβουλευτική Επιτροπή για την προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων.
- Διαμεσολάβηση για προάσπιση δικαιωμάτων των Ρομά.

Το ίδιο Γραφείο συμμετείχε, επίσης, στις εξής δράσεις των ευρωπαϊκών θεσμών, στο πλαίσιο της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, φροντίζοντας στη συνέχεια για την παροχή της σχετικής ενημέρωσης σε επιλεγμένους αποδέκτες των ελληνικών και ευρωπαϊκών ΜΜΕ:

- Συναντήσεις της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.
- 20η και 21η Συνέλευση του Κογκρέσου Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών.
- 3η Συνάντηση Ειδικής Επιτροπής για Διακυβέρνηση των Δημοσίων ΜΜΕ και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.
- 4η Συνάντηση Εμπειρογνωμόνων για τα Νέα Μέσα και τα Ανθρώπινα Δικ/τα.
- Συνδιάσκεψη ΣτΕ για Ελευθερία στο Διαδίκτυο.
- Ανοιχτή συζήτηση στο ΣτΕ, με πρωτοβουλία του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με προστασία δημοσιογράφων στην Ευρώπη.
- Συνεντεύξεις Τύπου ευρωβουλευτών -στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μηνός Ιουλίου- σχετικά με Ανθρωπιστική βοήθεια και ζήτημα του στολίσκου με προορισμό τη Γάζα.
- Συνεντεύξεις Τύπου ευρωβουλευτών στο πλαίσιο των εξειδικευμένων σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεδριάσεων της Ολομέλειας του ΕΚ.[2]
- Δημόσια Κοινοποίηση απόφασης ΕΔΑΔ σχετικά με την υπόθεση *MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας*.
- Δημόσια Κοινοποίηση απόφασης ΕΔΑΔ σχετικά με την υπόθεση *Lautsi κατά της Ιταλίας*.

Τέλος, το Γραφείο Τύπου Στρασβούργου

2. Βλ. παραπάνω.

προέβη σε παροχή διευκολύνσεων και σχετικού υλικού για την εκπόνηση αρθρογραφίας -σχετικά με ζητήματα προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων- σε δημοσιογράφους ελληνικών και διεθνών ΜΜΕ (ΕΘΝΟΣ, Απογευματινή, Deutsche Welle, NTV Turk, ΑΠΕ/TV), καθώς και στην παροχή ενημέρωσης προς Μόνιμες Αντιπροσωπείες του ΣτΕ, CPT και Επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με την αρθρογραφία της έγκριτης εφημερίδας "Le Monde" για θέματα μετανάστευσης και Σένγκεν (Απρ. 2011).

Γραφείο Τύπου και Επικοινωνίας Νέας Υόρκης

Το Γραφείο Τύπου Νέας Υόρκης παρακολούθησε εκδηλώσεις και ομιλίες στον ΟΗΕ σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ελευθερία έκφρασης και την προστασία των δημοσιογράφων, και προώθησε προς τους διαπιστευμένους στον ΟΗΕ ανταποκριτές διεθνών ΜΜΕ υλικό που απέστειλε η Υπηρεσία σχετικά με θέματα, όπως η παράνομη μετανάστευση κλπ. Επίσης, συνεργάστηκε με τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδας στον ΟΗΕ για παρακολούθηση θεμάτων της Τρίτης Επιτροπής της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (Επιτροπή για Κοινωνικές, Ανθρωπιστικές και Πολιτιστικές Υποθέσεις) και, τέλος, παρακολούθησε τις ανακοινώσεις του Γραφείου του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη Νέα Υόρκη ενημερώνοντας σχετικά την Κεντρική Υπηρεσία.

Γραφείο Τύπου και Επικοινωνίας Ουάσιγκτον

Το Γραφείο Τύπου Ουάσιγκτον κατέγραψε την επίσημη αμερικανική θέση επί του θέματος, όπως αυτή εκφράζεται σε σχετικά Κεφάλαια για την Ελλάδα των ετήσιων Εκθέσεων του State Department για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, τις Θρησκευτικές Ελευθερίες, την Τρομοκρατία και την παράνομη Διακίνηση Ναρκωτικών και Ατόμων, πέραν των Εκθέσεων ΜΚΟ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Ελλάδα, ενημερώνοντας σχετικά την Κεντρική Υπηρεσία.

Γραφείο Τύπου και Επικοινωνίας Γενεύης

Το Γραφείο Τύπου Γενεύης αναφορικά με το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων παρακολούθησε την Υπουργική Διάσκεψη του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και ανιθαγενείς στις 7 και 8 Δεκεμβρίου 2011, στην οποία συμμετείχε ο Γ.Γ. Προστασίας του Πολίτη, κ. Χριστόπουλος.

Γραφείο Τύπου και Επικοινωνίας Βιέννης

Το Γραφείο Τύπου Βιέννης, στις 10 Μαρτίου 2011, παρακολούθησε τη συζήτηση με θέμα: *«Το μέλλον του ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου-Διδάγματα από την εμπειρία με την Ελλάδα»*, που διοργανώθηκε από το ερευνητικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου της Βιέννης «Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Ευρώπη» σε συνεργασία με την Αυστριακή Εταιρεία για την Εξωτερική Πολιτική και τα Ηνωμένα Έθνη, καθώς και με το Ακαδημαϊκό Φόρουμ για την Εξωτερική Πολιτική. Κεντρικός ομιλητής ήταν ο Manfred Nowak, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βιέννης και διευθυντής του προγράμματος «Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Ευρώπη», ο οποίος, τον Οκτώβριο του 2010, είχε επισκεφτεί την Ελλάδα, στην τελευταία του αποστολή ως Ειδικού Εισηγητή του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια. Η εν λόγω συζήτηση επικεντρώθηκε στις συνθήκες κράτησης των μεταναστών στην Ελλάδα και στα προβλήματα του ελληνικού και ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου.

Το ίδιο Γραφείο, στις 7 και 8 Ιουλίου 2011, παρακολούθησε τη *Συμπληρωματική Συνάντηση Ανθρώπινης Διάστασης του ΟΑΣΕ*, με θέμα *«Προώθηση του Πλουραλισμού στα Νέα ΜΜΕ»*. Οι συμμετέχοντες συζήτησαν, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα που παρέχουν τα νέα Μέσα σε όλες τις εθνικές και μειονοτικές ομάδες για πρόσβαση στην πληροφορία αλλά και στην εκπροσώπηση, ενώ πολλοί αναφέρθηκαν στην κατάσταση που

επικρατεί στη χώρα τους όσον αφορά στην προστασία της ελευθερίας της έκφρασης.

Γραφείο Τύπου και Επικοινωνίας Χάγης

Το Γραφείο Τύπου Χάγης σημείωσε την ανακοίνωση του Ολλανδικού Υπουργείου Εσωτερικών Υποθέσεων (10.02.2011), στην οποία αναφέρεται ότι «η Ολλανδική Υπηρεσία Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης (Immigratie en Naturalisatie Dienst - IND) θα αναλάβει να ενσωματώσει, το ταχύτερο δυνατό, στην ολλανδική διαδικασία χορήγησης ασύλου, τις αιτήσεις ασύλου όσων, εισερχόμενοι στην ΕΕ από την Ελλάδα, βρίσκονται στην Ολλανδία». Την εν λόγω ανακοίνωση προώθησε, με επιστολή του προς την Ολλανδική Βουλή, ο Υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου, κ. Gert Leers, ανταποκρινόμενος σε σχετική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Στην περίπτωση της Ολλανδίας -αναφέρεται στην ανακοίνωση- πρόκειται για περίπου 1.950 υποθέσεις. Αυτή η ομάδα αιτούντων ασύλου περιμένει μεγάλο χρονικό διάστημα να επαναπροωθηθεί στην Ελλάδα, αλλά αυτό δεν θα συμβεί. Ο Υπουργός Leers επιθμεί όπως η IND έχει εξετάσει και αποφασίσει, εάν είναι δυνατόν εντός έξι μηνών, σχετικά με τις αιτήσεις αυτής της ομάδας των αιτούντων ασύλου. Η IND πρέπει μέσα σε διάστημα ενός μήνα -υπογραμμίζεται στην ανακοίνωση- να εντάξει τις υποθέσεις αυτές στην ολλανδική διαδικασία χορήγησης ασύλου.

Το ίδιο Γραφείο επεσήμανε το πρώτο τεύχος (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2011) του περιοδικού «Lychnari», στο οποίο φιλοξενήθηκαν, στις σελίδες με τα «Επίκαιρα», μεταξύ άλλων, δύο άρθρα γνώμης της ανταποκρίτριας στην Ελλάδα, Conny Keessen, σχετικά με την νέα ελληνική πολιτική ασύλου και τη δημιουργία φράχτη στα ελληνοτουρκικά σύνορα.

Γραφείο Τύπου και Επικοινωνίας Μονάχου

Το Γραφείο Τύπου Μονάχου συνεργάστηκε με τη δημοσιογράφο Άννα Κοκτσίδου από το ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο Νοτίου Γερμανίας SWR, την οποία και διευκόλυνε επανειλημμένως με παροχή στοιχείων σχετικά με θέματα παράνομης μετανάστευσης και πολιτικής ασύλου στην Ελλάδα, με τους καταυλισμούς μεταναστών να αποτελούν επίκεντρο κριτικής λόγω παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΙΙΙ. Πρωτοβουλίες και δράσεις λοιπών φορέων

Α) Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση ΑΕ (ΕΡΤ ΑΕ)

α) Ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα

Δικαιώματα μεταναστών και προσφύγων - Αποδοχή της διαφορετικότητας - Καταπολέμηση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας

Η ΕΡΤ ΑΕ έχει εντάξει στο ημερήσιο τηλεοπτικό της πρόγραμμα, ιδίως της ΕΤ1:

α) Σειρές ντοκιμαντέρ που στόχο έχουν να αναδείξουν σε ευρύτερα στρώματα της κοινωνίας την αξία της πολυπολιτισμικότητας και της ανοχής-αποδοχής του διαφορετικού, προκειμένου να εξαλειφθούν φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας, όπως οι σειρές «Δεν ήρθα εδώ για διακοπές», «Εκτός των τειχών», «Μικροπόλεις» κλπ.

β) Σειρές ντοκιμαντέρ γνωριμίας με ποιητές και συγγραφείς που ήρθαν στην Ελλάδα ως μετανάστες ή πρόσφυγες και ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, όπως ο Γκάζμεντ Καπλάνι από την Αλβανία ή ο ποιητής Φερεϊντούν Φαριάντ από το Ιράν,

γ) Κινηματογραφικές ταινίες, όχι μόνο από άλλες ευρωπαϊκές, αλλά και από τρίτες χώρες, που σκοπό έχουν να γνωρίσουν στο ελληνικό κοινό τον πλούτο των παραδόσεων και του πολιτισμού τους.

Πέραν των τηλεοπτικών εκπομπών, η ΕΡΤ διαθέτει τον πολυπολιτισμικό ραδιοφωνικό

σταθμό ***ΦΙΛΙΑ***, ο οποίος απευθύνεται στους ξένους που επισκέπτονται ή ζουν και εργάζονται στη χώρα μας μέσω ραδιοφωνικών εκπομπών που παράγονται και μεταδίδονται σε 13 γλώσσες. Πολλές από αυτές τις εκπομπές παράγονται σε συνεργασία με τις Κοινότητες των μεταναστών και των προσφύγων που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, επιδιώκοντας τη δημιουργία και ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των ίδιων των κοινοτήτων αλλά και μεταξύ των ξένων κοινοτήτων και των Ελλήνων πολιτών.

Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Η ΕΡΤ, κατά την περίοδο 2010-2011, στο πλαίσιο του Πανευρωπαϊκού έτους ενάντια στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, υποστήριξε ενεργά (μέσω της προβολής τηλεοπτικού και μετάδοσης ραδιοφωνικού σποτ αλλά και μέσω της συμπαραγωγής ντοκιμαντέρ με το Υπουργείο Εργασίας) την πανευρωπαϊκή καμπάνια ενάντια στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

β) Χορηγίες Επικοινωνίας-Επικοινωνιακή υποστήριξη κοινωνικών φορέων και άλλων ΜΚΟ

Πέραν των τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών και προγραμμάτων, η ΕΡΤ αναδεικνύει και υποστηρίζει τα δικαιώματα ειδικών ομάδων του πληθυσμού μέσω χορηγιών επικοινωνίας.

Μέσω των χορηγιών επικοινωνίας, η ΕΡΤ υποστηρίζει κάθε χρόνο επικοινωνιακά δεκάδες δράσεις κοινωνικών, πολιτιστικών φορέων και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο χώρο της πολυπολιτισμικής δημιουργίας, των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, των κοινωνικά αποκλεισμένων κλπ. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

α) Την ετήσια συνεργασία της ΕΡΤ με το Ελληνικό Τμήμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, για την πολύπλευρη υποστήριξη και ανάδειξη δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του εορτασμού της Παγκόσμιας ημέρας Προσφύγων (20 Ιουνίου).

β) Την επικοινωνιακή υποστήριξη δράσεων για τα δικαιώματα των ατόμων που έχουν προσβληθεί από τον ιό HIV, όπως η δράση «Θετικές Ιστορίες».

γ) Την ετήσια, επίσης, συνεργασία μας ως χορηγού επικοινωνίας των δράσεων του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ).

δ) Την αντίστοιχη συνεργασία μας σε ετήσια βάση με τα «Παιδικά χωριά SOS», το «Χαμόγελο του Παιδιού» και την «Κιβωτό του Κόσμου», φορείς, δηλαδή, που δραστηριοποιούνται στον τομέα της φροντίδας και προστασίας παιδιών, μίας κατ' εξοχήν ευπαθούς και ευάλωτης κοινωνικής ομάδας.

Επίσης, κατά το 2011, η ΕΡΤ διοργάνωσε:

α) τηλεμαραθώνιο με την UNICEF, με τίτλο: «Βοηθάμε τους φτωχούς όλου του κόσμου»,

β) δύο ραδιομαραθώνιους, ο ένας εκ των οποίων σε συνεργασία με τη UNICEF, με τίτλο: «Ενωθείτε για τα παιδιά, ενωθείτε κατά του AIDS» και ο δεύτερος σε συνεργασία με τους «Γιατρούς του Κόσμου» για άπορους, άστεγους και μετανάστες.

γ) Δικαιώματα ΑΜΕΑ-Διαδικτυακές δράσεις

Για την προσβασιμότητα των ΑΜΕΑ, η Διεύθυνση Μουσείου και Αρχείου της ΕΡΤ ανέπτυξε, μέσω ειδικής πλατφόρμας, την κατάλληλη υποδομή προκειμένου να έχουν εύκολη πρόσβαση στο περιεχόμενο της ιστοσελίδας της www.ert-archives.gr τα άτομα με αναπηρία (κωφοί, κωφάλαλοι, τυφλοί), γεγονός που χαιρετίστηκε με θέρμη από τη Συνομοσπονδία και τις Ομοσπονδίες ΑΜΕΑ.

Τέλος, η Διεύθυνση Μουσείου και Αρχείου της ΕΡΤ ψηφιοποίησε και ανάρτησε στις ιστοσελίδες www.ert.gr & www.ert-archives.gr αφιερώματα που σχετίζονται με το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα, και με αφορμή παγκόσμιες ημέρες, κατά το 2011, ψηφιοποιήθηκαν και αναρτήθηκαν ντοκιμαντέρ από το Αρχείο της ΕΡΤ για τη Διεθνή Ημέρα για Αθώα Παιδιά-Θύματα Επιθέσεων, την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων, τη Διεθνή Ημέρα κατά των Βασανιστηρίων, την Παγκόσμια Ημέρα Πληθυσμού, την Παγκόσμια Ημέρα Ιθαγενών, την Παιδική Εργασία και τη Διάσκεψη της Λουκέρνης, καθώς και τη Διεθνή Ημέρα Μεταναστών.

Β) ΕΡΤ-3

Η ΕΡΤ-3 αναγνωρίζει την ευθύνη που της αναλογεί απέναντι στην κοινωνία, γι' αυτό και τα προγράμματά της αντανακλούν τις υψηλές κοινωνικές αξίες: τον σεβασμό προς τον άνθρωπο και την παροχή ίσων ευκαιριών.

Με επίκεντρο τον άνθρωπο, και ειδικότερα τα άτομα με πάσης φύσεως δυσκολίες, στηρίζει κάθε πρωτοβουλία που προασπίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Με την εκπομπή «Έκτη Αίσθηση», την μοναδική εκπομπή στην ελληνική τηλεόραση, που με ρεαλισμό και θάρρος αναδεικνύει τον καθημερινό αγώνα των ατόμων με αναπηρία, ενώ προβάλλει παράλληλα τις ανησυχίες, τις φιλοδοξίες και τις δυνατότητές τους, η ΕΡΤ-3 αποδεικνύει ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη δεν έχει να κάνει με τη νομική της λειτουργία, αλλά με την ηθική της.

Η ΕΡΤ-3 αντιμετωπίζει την προώθηση προάσπισης των ανθρώπινων δικαιωμάτων, όχι ως καθήκον, όπως αυτό απορρέει από το ρόλο της, ως δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα, αλλά ως ευκαιρία, μεταδίδοντας ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά μηνύματα και καλύπτοντας δημοσιογραφικά πρωτοβουλίες με έμφαση στη μετανάστευση, τους πρόσφυγες, δικαιώματα παιδιών, διεθνών και εθνικών οργανισμών και κοινωφελών οργανώσεων. Εξάλλου, οι δημοσιογράφοι της ΕΡΤ-3 είναι καταρτισμένοι σχετικά με το θέμα των μεταναστών στα Media, καθώς συμμετείχαν στο πρόγραμμα «MIM-Migrants in the Media».

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στα κοινωνικά μηνύματα, προέβαλε και μετέδωσε, τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά, αντίστοιχα, μηνύματα για:

- ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και πάταξη του φαινομένου της παράνομης διακίνησης και εμπορίας παιδιών,
- δημιουργία, εφαρμογή και υλοποίηση προγραμμάτων ανθρωπιστικής και ιατρικής δράσης και ευαισθητοποίηση των πολιτών για τη συνδρομή τους,
- τους παγκόσμιους αγώνες Special Olympics,
- την ασφάλεια και την υγεία στους χώρους εργασίας,
- την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας, βίας και κακοποίησης των παιδιών,
- την καταπολέμηση της σωματικής βίας των γυναικών,
- την υποστήριξη εξαρτημένων νέων από τα ναρκωτικά και το αλκοόλ και την επανένταξή τους στην κοινωνία,
- τη στήριξη επαγγελματικής αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία,
- την παιδική παραβατικότητα,
- την επανένταξη των αποφυλακισμένων,
- την στήριξη Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας των φυλακών.

Σε ό,τι αφορά στην ενημέρωση, για την ΕΡΤ-3 το ότι «όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα» αποτελεί κατευθυντήρια γραμμή στην προσπάθεια της να ενημερώσει τους πολίτες. Κύρια μέριμνά της, τόσο στο ενημερωτικό της πρόγραμμα, όσο και στο εκπαιδευτικό και το ψυχαγωγικό, είναι να καλλιεργήσει το σεβασμό των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη.

Τα παραπάνω αποτελούν βασικό κριτή-

ριο κατά την αξιολόγηση και επιλογή μισθωμένου προγράμματος (ντοκιμαντέρ και ταινίες) από την ΕΡΤ- 3.

Τα δικαιώματα των κρατουμένων και φυλακισμένων τίθενται στην ατζέντα των ειδήσεων και των ενημερωτικών εκπομπών, όχι μόνο όταν αναλαμβάνονται σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες για την αποσυμφόρηση των φυλακών, αλλά και όταν υπάρχουν κινητοποιήσεις για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης σε αυτές από τους ίδιους τους φυλακισμένους. Οι φωνές τους ακούγονται όταν αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για το δικαίωμά τους στη μόρφωση, όταν δεν υπάρχουν δάσκαλοι στα σχολεία των φυλακών και συνθήκες μάθησης, αλλά και όταν πραγματοποιούνται βραβεύσεις για τις σχολικές τους επιδόσεις και τις διακρίσεις τους σε εκπαιδευτικούς διαγωνισμούς.

Η ΕΡΤ-3 παρουσιάζει εκπομπές και ντοκιμαντέρ για τα δικαιώματα των μειονοτήτων, των μεταναστών και των προσφύγων. Οι συνθήκες κράτησης στα κέντρα προσφύγων και οι σχετικές εκθέσεις ανθρωπιστικών οργανώσεων είναι συχνό θέμα στις ειδήσεις και τις εκπομπές του τηλεοπτικού σταθμού.

Η αστυνομική βία, καθώς και τα φαινόμενα ρατσιστικών επιθέσεων και βίας, αποτελούν είδηση σε πρώτο χρόνο. Κατόπιν, αποτελούν πεδίο κοινωνικού προβληματισμού και κοινωνιολογικής ανάλυσης σε ενημερωτικές εκπομπές και εκπομπές λόγου.

Τα προβλήματα των Ρομά, και ιδιαίτερα το πρόβλημα των παιδιών Ρομά να ενταχθούν και να γίνουν αποδεκτά στο σχολικό περιβάλλον, απασχόλησαν και απασχολούν καθημερινές ενημερωτικές εκπομπές και μάλιστα στην πρωινή τηλεοπτική ζώνη.

Οι ασθενείς κοινωνικά ομάδες, τα θύματα της οικονομικής κρίσης, οι άνεργοι, οι νεόπτωχοι, βρίσκονται διαρκώς -με διακριτικότητα και σεβασμό- σε πρώτο πλάνο.

Νέα πρωτοβουλία της ΕΡΤ-3 είναι η στήριξη ευπαθών ομάδων, που δεν είναι ιδιαίτερα προβεβλημένες, όχι μόνο επικοινωνιακά (παραγωγή ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σποτ) αλλά και με διάθεση αγαθών, υπηρεσιών και προσωπικής παρουσίας των ίδιων των εργαζομένων. Δημιουργούμε ομάδες εθελοντισμού από το δικό μας ανθρώπινο δυναμικό για την πραγματοποίηση δράσεων κοινωνικής στήριξης. (λ.χ. επισκέψεις σε οίκους ευγηρίας, οικοτροφεία ψυχικά ασθενών, ορφανοτροφεία, συγκέντρωση τροφίμων, φαρμάκων, βιβλίων κλπ).

Η ΕΡΤ-3 καθημερινά προσπαθεί να επιδεικνύει το ανθρώπινό της πρόσωπο με στόχο την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας.

Γ) Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων ΑΕ

Το Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων ΑΕ, παρά την απουσία άμεσης διασύνδεσής του με θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμβάλλει στην προώθηση του στόχου αυτού, μέσω της διακίνησης ειδήσεων και πληροφοριών και, κατ' επέκταση, της ενημέρωσης της κοινής γνώμης για τα εν λόγω ζητήματα.

Ειδικότερα, κατά την ηλεκτρονική αρχειοθέτηση των ειδήσεων από το Τμήμα Τεκμηρίωσης του ΑΠΕ/ΜΠΕ ΑΕ, έχει προβλεφθεί η ύπαρξη ειδικής κατηγορίας-θέματος «Ανθρώπινα Δικαιώματα», στην οποία, κάθε χρόνο, αρχειοθετούνται on-line ειδήσεις που αναφέρονται στην παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στις προσφυγές σε αρμόδια δικαστήρια, στις διαδηλώσεις και άλλες εκδηλώσεις για την προστασία τους, που μεταδόθηκαν από τους ανταποκριτές, τους ρεπόρτερ και τα διεθνή (Reuters, AFP, DPA, Itar-Tass, Xinhua) και εθνικά πρακτορεία με τα οποία συνεργάζεται το Πρακτορείο.

Συγκεκριμένα, κατά το διάστημα από 01.01.2011 έως 31.12.2011:

α) Στο ηλεκτρονικό αρχείο του ΑΠΕ/ΜΠΕ ΑΕ εμφανίζεται να έχουν διακινηθεί προς τα ελληνικά ΜΜΕ 1.460 ελληνικές και διεθνείς ειδήσεις που αφορούν στην κατηγορία «Ανθρώπινα Δικαιώματα».

β) Στο ηλεκτρονικό φωτογραφικό αρχείο υπάρχουν 1.358 διεθνείς φωτογραφίες και 70 ελληνικές φωτογραφίες που αφορούν στα ανθρώπινα δικαιώματα, και

γ) Στο αγγλόφωνο ηλεκτρονικό αρχείο εσωτερικών (ελληνικών) ειδήσεων υπάρχουν 33 σχετικές ειδήσεις.

Συγκριτικά με τα στοιχεία για το 2010, ο αριθμός των ειδήσεων και των φωτογραφιών εμφανίζει μικρή μείωση.

Δ) Εθνικό Συμβούλιου Ραδιοτηλεόρασης

Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης στη διάρκεια του 2011 εξέτασε εκατοντάδες υποθέσεις που αφορούσαν, μεταξύ άλλων, προσβολή της αξίας του ανθρώπου, της παιδικής ηλικίας και της νεότητας, σε εκπομπές ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών.

Επί των σχετικών υποθέσεων, που εξετάστηκαν, αποφασίστηκε η επιβολή κυρώσεων σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς, όπως έχουν αναρτηθεί αναλυτικά στην ιστοσελίδα του ΕΣΡ: http://www.esr.gr.

Ενδεικτικώς, αναφέρεται ότι, στη διάρκεια του έτους 2011, το ΕΣΡ επέβαλε κυρώσεις για:

- 40 εκπομπές ραδιοτηλεοπτικών σταθμών που παραβίασαν τις διατάξεις για την προστασία των ανηλίκων και της νεότητας.
- 13 εκπομπές ραδιοτηλεοπτικών σταθμών που παραβίασαν τις διατάξεις για την προσβολή προσωπικότητας ή του ιδιωτικού βίου.
- 11 εκπομπές ραδιοτηλεοπτικών σταθμών που εμπεριείχαν στοιχεία παραπλάνησης του κοινού.
- 4 εκπομπές ραδιοτηλεοπτικών σταθμών που προέβαλαν υπέρμετρη βία ή προέτρεπαν στην άσκηση βίας.

Υπενθυμίζουμε ότι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης έχει καταρτίσει Κώδικα Δεοντολογίας Ειδησεογραφικών και άλλων Δημοσιογραφικών και Πολιτικών Εκπομπών, ο οποίος κυρώθηκε με το ΠΔ 77/2003. Με τον εν λόγω Κανονισμό απαγορεύεται η μετάδοση πληροφοριών, οι οποίες έχουν υποκλαπεί με τηλέφωνα, μικρόφωνα, κάμερες ή άλλο συναφές μέσο, όπως επίσης απαγορεύεται κάθε παρουσίαση που μπορεί να ενθαρρύνει τον εξευτελισμό, την κοινωνική απομόνωση, τις δυσμενείς διακρίσεις βάσει του φύλου, της φυλής, της εθνικότητας, της γλώσσας, της θρησκείας, της ιδεολογίας, της ηλικίας, της ασθένειας, της αναπηρίας, του γενετήσιου προσανατολισμού ή του επαγγέλματος. Απαγορεύεται, επίσης, η προβολή μειωτικών, ρατσιστικών, ξενοφοβικών, σεξιστικών και μισαλλόδοξων μηνυμάτων.

Στη διάρκεια του έτους 2011, το ΕΣΡ εξέδωσε την Υπόδειξη 2/25.10.2011 με την οποία επισημαίνεται η υποχρέωση των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών να συμμορφώνονται προς τις διατάξεις που αφορούν το σεβασμό του ατόμου και την προστασία των ανηλίκων στις επαναλήψεις εκπομπών κατά τη θερινή περίοδο.

Υπενθυμίζεται ότι -μη προβλεπομένου του προληπτικού ελέγχου των προγραμμάτων των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών- το ΕΣΡ επιλαμβάνεται, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας, υποθέσεων σχετικών με το περιεχόμενο των εκάστοτε εκπομπών που έχουν ήδη μεταδοθεί.

Παραρτημα

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 281**

18 Δεκεμβρίου 1998

ΝΟΜΟΣ ΥΠ΄ ΑΡΙΘ.2667
Σύσταση Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄
Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου

Άρθρο 1
Σύσταση και αποστολή

1.Συνιστάται Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου, η οποία υπάγεται στον Πρωθυπουργό.

2.Η Επιτροπή υποστηρίζεται ως προς τη στελέχωση και την υποδομή της από τη Γενική Γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου, και ο προϋπολογισμός της εντάσσεται στον προϋπολογισμό της υπηρεσίας αυτής.

3.Η Επιτροπή έχει ως αποστολή:

α) Τη διαρκή παρακολούθηση αυτών των θεμάτων, τη δημόσια ενημέρωση και την προώθηση της σχετικής έρευνας.

β) Την ανταλλαγή εμπειριών σε διεθνές επίπεδο με ανάλογα όργανα διεθνών οργανισμών, όπως ο Ο.Α.Σ.Ε ή άλλων κρατών.

γ) Τη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής σε θέματα του αντικειμένου της.

6.Η Επιτροπή ιδίως :

α) Εξετάζει τα ζητήματα σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου που της θέτει η Κυβέρνηση ή η Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής ή της προτείνουν τα μέλη της ή Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις .

β) Υποβάλλει συστάσεις και προτάσεις, εκπονεί μελέτες, υποβάλλει εκθέσεις και γνωμοδοτεί για τη λήψη νομοθετικών, διοικητικών ή άλλων μέτρων που συμβάλουν στη βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

γ) Αναπτύσσει πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης σε θέματα σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος.

ε) Εκφέρει γνώμη για εκθέσεις που πρόκειται να υποβάλλει η χώρα σε διεθνείς οργανισμούς για συναφή θέματα.

στ) Διατηρεί μόνιμη επικοινωνία και συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς, παρεμφερή όργανα άλλων χωρών, καθώς και εθνικές ή διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

ζ) Γνωστοποιεί δημόσια τις θέσεις της με κάθε πρόσφορο τρόπο.

η) Συντάσσει ετήσια έκθεση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

θ) Οργανώνει Κέντρο Τεκμηρίωσης για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

ι) Εξετάζει την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και εκφέρει σχετική γνώμη προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας.

Άρθρο 2
Σύνθεση της Επιτροπής

1.Η Επιτροπή απαρτίζεται από τα εξής μέλη:

α) Από τον Πρόεδρο της ειδικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας.

β) Από έναν εκπρόσωπο της Γ.Σ.Ε.Ε. και έναν εκ-

πρόσωπο της Α.Δ.Ε.Δ.Υ. .

γ) Από τέσσερις εκπροσώπους Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που η δράση τους καλύπτει την περιοχή των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η Επιτροπή μπορεί, με την επιφύλαξη του άρθρου 9, να αποφασίσει τη διεύρυνσή της με τη συμμετοχή δύο επιπλέον εκπροσώπων άλλων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

δ) Από εκπροσώπους των αναγνωρισμένων κομμάτων κατά τον Κανονισμό της Βουλής. Κάθε κόμμα ορίζει έναν εκπρόσωπο.

ε) Ένα Σύμβουλο της Επικράτειας και έναν Αρεοπαγίτη, που ορίζονται με απόφαση του Προέδρου του οικείου Δικαστηρίου.

στ) Από το Συνήγορο του Πολίτη.

ζ) Από ένα μέλος της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, που προτείνεται από τον Πρόεδρό της.

η) Από ένα μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, που προτείνεται από τον Πρόεδρό του.

θ) Από ένα μέλος της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής, που προέρχεται από τις επιστήμες της Βιολογίας, της Γενετικής ή της Ιατρικής και προτείνεται από τον Πρόεδρό της.

ι) Από δύο πρόσωπα εγνωσμένου κύρους με ειδικές γνώσεις σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου που ορίζονται από τον Πρωθυπουργό.

ια) Από έναν εκπρόσωπο των Υπουργείων Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εξωτερικών, Δικαιοσύνης, Δημόσιας Τάξης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, που ορίζονται με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού.

ιβ) Από τρείς καθηγητές ή αναπληρωτές καθηγητές του Δημοσίου Δικαίου ή του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου. Κατά την πρώτη μετά τη συγκρότηση της συνεδρίαση η Επιτροπή διενεργεί κλήρωση, στην οποία μετέχουν τα εξής Τμήματα των Α.Ε.Ι. της χώρας : α) το Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, β) το Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, γ) το Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Θράκης, δ) το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, ε) το Γενικό Τμήμα Δικαίου του Πάντειου Πανεπιστημίου, στ) το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πάντειου Πανεπιστημίου. Τα Τμήματα αυτά προτείνουν από έναν καθηγητή ή έναν αναπληρωτή καθηγητή Δημοσίου Δικαίου ή Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου. Τα Τμήματα των Α.Ε.Ι. υποχρεούνται να ορίσουν τον εκπρόσωπο τους εντός διμήνου από τη λήψη της πρόσκλησης της Επιτροπής.

Με απόφαση της Επιτροπής είναι δυνατόν να προστεθούν, για τις επόμενες κληρώσεις, και άλλα Τμήματα των Α.Ε.Ι. της χώρας με όμοιο αντικείμενο. Η Επιτροπή διενεργεί έξι (6) μήνες , πριν από τη λήξη της θητείας της, κλήρωση μεταξύ των παραπάνω Τμημάτων, για την επόμενη θητεία.

ιγ) Από ένα μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών.

2. Για τα μέλη της Επιτροπής προβλέπονται ισάριθμοι αναπληρωτές που ορίζονται με απόφαση του Πρωθυπουργού για θητεία τριών (3) ετών.

4. Ο Πρωθυπουργός καλεί με έγγραφό του τα μέλη της Επιτροπής σε συνεδρίαση, προκειμένου να εκλεγεί ο Πρόεδρος, ο Α΄ και ο Β΄ Αντιπρόεδρός της. Για την εκλογή Προέδρου και Αντιπρόεδρων απαιτείται η απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών της Επιτροπής που διαθέτουν ψήφο. Ως Πρόεδρος και Αντιπρόεδροι μπορεί να εκλεγούν μέλη που προέρχονται από τις κατηγορίες των εδαφίων α΄, β΄, ε΄, ι΄, και ιβ΄ της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

5. Οι εκπρόσωποι των Υπουργείων συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων χωρίς δικαίωμα ψήφου.

6. Η Επιτροπή θεωρείται ότι έχει νόμιμα συγκροτηθεί, εφόσον έχουν ορισθεί δύο από τα μέλη του εδαφίου α΄ και τα μέλη των εδαφίων γ΄, ε΄ ,ι΄ και ια΄ της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

7. Τα μέλη της νέας σύνθεσης της Επιτροπής ορίζονται το αργότερο δύο (2) μήνες πριν από τη λήξη της θητείας της προηγούμενης.

8. Ο τρόπος συγκρότησης της Επιτροπής και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια ρυθμίζει με απόφαση του Πρωθυπουργού.

Άρθρο 3
Ανάθεση εξειδικευμένων μελετών

1. Η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης μπορεί να αναθέτει, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, με σύμβαση έργου την εκπόνηση εξειδικευμένων μελετών για τους σκοπούς της σε επιστημονικές ομάδες εργασίας.

2. Οι ομάδες εργασίας μετά το πέρας της σχετικής μελέτης υποβάλλουν έκθεση στην Επιτροπή, η οποία μπορεί να δημοσιοποιείται με απόφασή της.

Άρθρο 4
Λειτουργία της Επιτροπής

1. Η Επιτροπή συνεδριάζει τακτικά κάθε δύο μήνες και εκτάκτως ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου ή αίτηση πέντε (5) τουλάχιστον μελών της. Τα μέλη προσκαλούνται από τον Πρόεδρο με οποιονδήποτε πρόσφορο τρόπο.

2. Η Επιτροπή βρίσκεται σε απαρτία εφόσον : α) παρίσταται η απόλυτη πλειοψηφία των μελών της και β) μεταξύ των παρόντων μελών της περιλαμβάνεται ο Πρόεδρος της Επιτροπής ή ένας Αντιπρόεδρος.

3. Οι Αντιπρόεδροι αναπληρώνουν τον Πρόεδρο

κατά τη σειρά της τάξεως τους, όταν ο τελευταίος ελλείπει κωλύεται ή απουσιάζει.

4. Οι αποφάσεις της Επιτροπής λαμβάνονται με πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου.

5. Η Επιτροπή καλεί κατά την κρίση της σε ακρόαση πρόσωπα, τα οποία μπορεί να διευκολύνουν το έργο της με την παρουσίαση προσωπικών εμπειριών ή τη διατύπωση απόψεων σχετικών με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

6. Με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών καθορίζεται η αποζημίωση των μελών της Επιτροπής, κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων περί αμοιβής ή αποζημίωσης λόγω συμμετοχής σε συμβούλια και επιτροπές του δημοσίου τομέα.

7. Με απόφαση του Πρωθυπουργού καταρτίζεται ο Κανονισμός λειτουργίας της Επιτροπής. Με τον Κανονισμό ρυθμίζεται η δημιουργία τμημάτων και των μελών, η διαδικασία κλήσης και ακρόασης των προσώπων που καλούνται και κάθε άλλη λεπτομέρεια. Με απόφαση του Πρωθυπουργού, ύστερα από γνώμη της Επιτροπής μπορεί να τροποποιείται ο Κανονισμός.

Άρθρο 5
Ετήσια έκθεση

Η Επιτροπή υποβάλλει έως το τέλος Ιανουαρίου κάθε έτους την έκθεση στον Πρωθυπουργό, στον Πρόεδρο της Βουλής και στους αρχηγούς των κομμάτων που εκπροσωπούνται στο Εθνικό και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Άρθρο 6
Συνδρομή δημοσίων υπηρεσιών

1. Στο τέλος κάθε έτους τα Υπουργεία που μετέχουν με εκπρόσωπο του στην Επιτροπή καταθέτουν έκθεση με τις παρατηρήσεις τους για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στον τομέα ευθύνης τους.

2. Για την εκπλήρωση της αποστολής της η Επιτροπή μπορεί να ζητά από τις δημόσιες υπηρεσίες καθώς και από ιδιώτες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή οποιοδήποτε στοιχείο σχετίζεται με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ο Πρόεδρος μπορεί να λαμβάνει γνώση εγγράφων και άλλων στοιχείων που χαρακτηρίζονται ως απόρρητα. Οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διευκολύνουν το έργο της Επιτροπής.

Άρθρο 7
Επιστημονικοί Συνεργάτες

1. Συνιστώνται δύο (2) θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού, κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου 25 του ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50 Α΄), με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου διάρκειας τριών (3) ετών. Η σύμβαση αυτή μπορεί να ανανεώνεται . Η πλήρωση των θέσεων πραγματοποιείται ύστερα από δημόσια πρόσκληση της Επιτροπής για υποβολή υποψηφιοτήτων. Η επιλογή μεταξύ των υποψήφιων γίνετε σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 2, 5 και 6 του άρθρου 19 του ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28 Α΄), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 του ν. 2527/1997 (ΦΕΚ 206 Α΄), από πέντε μέλη της Επιτροπής που διαθέτουν ψήφο, τα οποία ορίζονται από τον Πρόεδρό της.

2. Οι επιστημονικοί συνεργάτες επικουρούν την Επιτροπή, προετοιμάζοντας εισηγήσεις για θέματα που τους ανατίθενται και την ενημερώνουν για τις εργασίες των διεθνών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Επίσης τηρούν σχετικό αρχείο κειμένων και επιστημονικών μελετών.

3. Οι αποδοχές των επιστημονικών συνεργατών που προσλαμβάνονται κατά την παράγραφο 1 αυτού του άρθρου καθορίζονται με την απόφαση της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του παρόντος νόμου, κατά την παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων περί αποδοχών ειδικού επιστημονικού προσωπικού.

Άρθρο 8
Γραμματεία της Επιτροπής

1. Συνιστώνται μια (1) θέση γραμματέα και τρεις (3) θέσης γραμματειακής και τεχνικής υποστήριξης της Επιτροπής.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εξωτερικών, Οικονομικών και Δικαιοσύνης ρυθμίζονται:

α) Η κατά κατηγορία, κλάδο και ειδικότητα κατανομή των θέσεων της παρ. 1 καθώς και τα θέματα της οργάνωσης της γραμματείας και τεχνικής υποστήριξης της Επιτροπής.

β) Η πλήρωση των θέσεων της παρ. 1 που μπορεί να γίνει και με διάθεση ή απόσπαση δημοσίων υπαλλήλων ή υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. ή εργαζομένων με σύμβαση εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου στο Δημόσιο τα Ν.Π.Δ.Δ. ή σε Ν.Π.Ι.Δ. οποιασδήποτε μορφής που τελούν υπό τον άμεσο ή έμμεσο έλεγχο του Κράτους.

γ) Κάθε θέμα που αφορά την υπηρεσιακή κατάσταση και τις αποδοχές αυτού του προσωπικού .

3. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού επιτρέπεται να αποσπάται ως γραμματέας της Επιτροπής υπάλληλος Υπουργείου ή Ν.Π.Δ.Δ. με βαθμό Α΄ ή Β΄ της κατηγορίας ΠΕ, τον οποίο προτείνει ο Πρόεδρος της Επιτροπής.

4. Ως την έκδοση του προεδρικού διατάγματος της παρ. 1, η Επιτροπή επιτρέπεται να απασχολεί υπαλλήλους και χρησιμοποιεί τεχνική υποστήριξη που της διαθέτουν τα Υπουργεία Εξωτερικών και Δικαιοσύνης σύμφωνα με αποφάσεις των αρμόδιων Υπουργών.

Άρθρο 9
Μεταβατικές διατάξεις

Στην πρώτη σύνθεση της Επιτροπής εκπροσωπούνται οι εξής Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις : η Διεθνής Αμνηστία, η Ελληνική Ένωση για τα δικαιώματα του Ανθρώπου, το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'
Τελική Διάταξη

Άρθρο 19

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλουμε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 17 Δεκεμβρίου 1998

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΣΗΜΙΤΗΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤ/ΚΩΝ, ΔΗΜ. Δ/ΣΗΣ & ΑΠΟΚ/ΣΗΣ
ΑΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
Θ. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΓΙΑΝ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΒΑΣ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΠΕΡΙΒ/ΝΤΟΣ, ΧΩΡ/ΞΙΑΣ & Δ ΗΜ. ΕΡΓΩΝ
Κ. ΛΑΛΙΩΤΗΣ

ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
Λ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΕΥΑΓ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ
ΦΙΛ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΤΥΠΟΥ & ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
Δ. ΡΕΠΠΑΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 18 Δεκεμβρίου 1998

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΥΑΓ.ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 24**

16 Φεβρουαρίου 2000

ΝΟΜΟΣ ΥΠ΄ ΑΡΙΘ. 2790

Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 15

1. Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του ν. 2667/1998 (ΦΕΚ 281 Α΄) αντικαθίσταται, αφότου ίσχυσε, ως εξής:

«Ως Πρόεδρος και Αντιπρόεδροι μπορεί να εκλεγούν μέλη που προέρχονται από τις κατηγορίες των εδαφίων α΄, β΄, γ΄, ε΄, ι΄ και ιβ΄ της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.»

2. Η παράγραφος 6 του άρθρου 2 του ν. 2667/1998 αντικαθίσταται, αφότου ίσχυσε, ως εξής:

«6. Η Επιτροπή θεωρείται ότι έχει νόμιμα συγκροτηθεί εφόσον έχουν ορισθεί δύο από τα μέλη του εδαφίου γ΄ και τα μέλη των εδαφίων α΄, ε΄, ι΄ και ια΄ της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.»

Άρθρο 16
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις του.

Παραγγέλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 15 Φεβρουαρίου 2000

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
Β. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
Α.ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
Κ. ΛΑΛΙΩΤΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Γ. ΑΡΣΕΝΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΑΣ
Γ.ΑΝΩΜΕΡΙΤΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
Μ. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
Λ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Ε. ΠΑΠΑΖΩΗ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ
Μ. ΧΡΥΣΟΧΟΙΔΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ
Ι. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

ΑΙΓΑΙΟΥ
Σ. ΜΠΕΝΟΣ

ΑΝΑΠΛ. ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
Χ. ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
Γ. ΝΙΩΤΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 15 Φεβρουαρίου 2000

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Ε. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 220**

20 Σεπτεμβρίου 2002

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3051

Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 18

Η θητεία των μελών της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου που μετέχουν στην πρώτη σύνθεσή της λήγει, ανεξάρτητα από το χρόνο διορισμού τους, τη 15η Μαρτίου 2003.

Άρθρο 25
Ισχύς

1. Γενικές ή ειδικές διατάξεις που είναι αντίθετες με τις διατάξεις του παρόντος νόμου καταργούνται.

2. Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις.

Η ισχύς των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 7, του άρθρου 8 και των παραγράφων 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 9 του παρόντος αρχίζει τρεις (3) μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως Νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 20 Σεπτεμβρίου 2002

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜ.ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΚΩΝ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Δ. ΡΕΠΠΑΣ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΚΩΝ. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
Χ.ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ

ΑΙΓΑΙΟΥ
Ν.ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 20 Σεπτεμβρίου 2002

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 157**

25 Ιουνίου 2003

ΝΟΜΟΣ ΥΠ΄ ΑΡΙΘ. 3156

Ομολογιακά δάνεια, τιτλοποίηση απαιτήσεων και απαιτήσεων από ακίνητα και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 23
Θέματα Γενικής Γραμματείας Υπουργικού Συμβουλίου

1. Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 30 του ν. 1558/1985 (ΦΕΚ 137 Α΄), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 22 του ν. 1735/1987 (ΦΕΚ 195 Α΄), αντικαθίσταται ως ακολούθως:

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ρυθμίζονται, κατά παρέκκλιση από κάθε άλλη διάταξη, τα θέματα που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία τους, στον τρόπο πλήρωσης των θέσεων, στη μισθολογική και βαθμολογική διαβάθμιση, ένταξη και εξέλιξη, καθώς και στα ειδικότερα προσόντα διορισμού και στα καθήκοντα του προσωπικού των ανωτέρω γραφείων.»

2. α) Η περίπτωση ε΄ της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 2667/1998 (ΦΕΚ 281 Α΄) καταργείται.

β) Οι επιστημονικοί συνεργάτες της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, που προβλέπονται στο άρθρο 7 του ν. 2667/1998, αυξάνονται σε τρεις.

γ) Η παρ. 7 του άρθρου 2 του ν. 2667/1998 δεν εφαρμόζεται κατά τον ορισμό των μελών της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, σε αντικατάσταση εκείνων των οποίων η θητεία έληξε τη 15η Μαρτίου 2003.

δ) Το άρθρο 9 του ν. 2667/1998 εφαρμόζεται και κατά τον ορισμό των μελών της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, σε αντικατάσταση εκείνων των οποίων η θητεία έληξε τη 15η Μαρτίου 2003.

Άρθρο 28

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 24 Ιουνίου 2003

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
Κ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΑΠ. - ΑΘ. ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΑΣ
Γ. ΔΡΥΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 24 Ιουνίου 2003

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **Αρ. Φύλλου 475**

6 Απριλίου 2000

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθ. Απόφ. Υ138

Έκδοση Κανονισμού της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Έχοντας υπόψη:

α) Τις διατάξεις της παραγράφου 7 του άρθρου 4 του Ν. 2667/1998 «Σύσταση Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής» (ΦΕΚ 281/Α/1998).

β) Την από 3-4-2000 πρόταση σχεδίου Κανονισμού λειτουργίας της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

γ) Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Εκδίδουμε τον Κανονισμό λειτουργίας της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το κείμενο του οποίου έχει ως εξής:

«ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ»

1. Σκοπός

Ο σκοπός της επιτροπής είναι αυτός που αναφέρεται στις παρ. 5 και 6 του άρθρου 1 του Ν. 2667/98 (ΦΕΚ 281/Α/98).

2. Πρόεδρος

2.1 Ο Πρόεδρος εκπροσωπεί την Επιτροπή ενώπιον κάθε αρχής, αλλοδαπής ή ημεδαπής καθώς και ενώπιον των αντιστοίχων ΕΕΔΑ, των διεθνών κυβερνητικών οργανισμών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ).

Όταν αυτός κωλύεται, ελλείπει ή απουσιάζει, εκπροσωπούν την Επιτροπή κατά σειρά οι Αντιπρόεδροι (Α΄ Αντιπρόεδρος, Β΄ Αντιπρόεδρος)

2.2 Ο Πρόεδρος μπορεί να εξουσιοδοτήσει μέλος της Επιτροπής να τον εκπροσωπήσει, λόγω ειδικότητας, για συγκεκριμένο θέμα σε εθνικά ή διεθνή συνέδρια, διασκέψεις, συναντήσεις κλπ.

2.3 Ο Πρόεδρος συγκαλεί τις τακτικές και έκτακτες συνεδριάσεις της Επιτροπής, προεδρεύει των συνεδριάσεων και υπογράφει, μαζί με τον εκτελούντα χρέη γραμματέως, τα σχετικά πρακτικά. Σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος του Προέδρου τον αναπληρώνουν στα καθήκοντα του παρόντος άρθρου κατά σειρά ο Α' και ο Β' Αντιπρόεδρος.

2.4 Ο Πρόεδρος ύστερα από απόφαση της Επιτροπής ή εξ ιδίας πρωτοβουλίας καλεί σε ακρόαση ενώπιον της Επιτροπής πρόσωπα που θα διευκολύνουν το έργο της με τις προσωπικές τους εμπειρίες ή απόψεις. Η πρόσκληση γίνεται με κάθε πρόσφορο τρόπο.

2.5 Ο Πρόεδρος επιβλέπει τη λειτουργία της Γραμματείας της Επιτροπής.

2.6 Ο Πρόεδρος συντονίζει τη λειτουργία των τμημάτων και την εργασία των επιστημονικών συνεργατών.

3. Προεδρείο

3.1 Το Προεδρείο απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τους δύο Αντιπροέδρους.

3.2 Ο Πρόεδρος καταρτίζει την ημερήσια διάταξη των συνεδριάσεων της Επιτροπής, σε συνεννόηση με τους δύο Αντιπροέδρους, και ορίζει τους εισηγητές.

3.3 Το Προεδρείο μπορεί να επιληφθεί των τρεχόντων και εκτάκτων προβλημάτων που σχετίζονται με τον σκοπό ή τη λειτουργία της Επιτροπής στο μεταξύ δύο τακτικών συνεδριάσεών της διάστημα. Σε κάθε συνεδρίαση ενημερώνει την Επιτροπή για τις δραστηριότητές του αυτές.

3.4 Το Προεδρείο συντονίζει την τυχόν έκδοση δημοσιευμάτων, περιοδικών ή μη συνεπικουρούμενο από άλλα μέλη της Επιτροπής και από τους επιστημονικούς συνεργάτες, καθώς και συνεργάτες ειδικώς προσλαμβανομένους γι' αυτό τον σκοπό, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 2667/98.

4. Λειτουργία της Επιτροπής

4.1 Η Επιτροπή συνεδριάζει τακτικά κάθε δύο μήνες και εκτάκτως ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου ή αίτηση πέντε τουλάχιστον μελών της. Η πρόσκληση γίνεται με οποιοδήποτε πρόσφορο τρόπο. Οι προσκλήσεις σε τακτική συνεδρίαση απευθύνονται με ευθύνη του Γραμματέως στα μέλη τουλάχιστον 8 ημέρες προ της συνεδρίασης. Για τις έκτακτες συνεδριάσεις η προθεσμία περιορίζεται στις 3 ημέρες.

4.2 Η Επιτροπή βρίσκεται σε απαρτία όταν παρίστανται τουλάχιστον τα μισά συν 1 μέλη της στη συγκεκριμένη συνεδρίαση και μεταξύ των παρόντων περιλαμβάνεται ο Πρόεδρος ή ένας Αντιπρόεδρος.

4.3 Οι αποφάσεις της Επιτροπής λαμβάνονται με πλειοψηφία των παρόντων μελών της που έχουν δικαίωμα ψήφου. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου.

4.4 Για κάθε απόφαση καταγράφεται η πλειοψηφούσα και οι μειοψηφούσες απόψεις.

4.5 Τα πρακτικά τηρούνται με ευθύνη του Προέδρου από τον Γραμματέα της Επιτροπής ή, σε περίπτωση έλλειψης ή κωλύματος του τελευταίου, από υπάλληλο της Γραμματείας. Αν η Επιτροπή κρίνει ότι για συγκεκριμένο θέμα πρέπει να συζητήσει και αποφασίσει χωρίς την παρουσία γραμματέα, τα πρακτικά τηρούνται από ένα από τα μέλη της.

4.6 Στις συνεδριάσεις παρίστανται τα τακτικά και τα αναπληρωματικά μέλη. Δικαίωμα ψήφου έχουν τα τακτικά και εφόσον απουσιάζουν ή κωλύονται τα τακτικά μέλη, τα αντίστοιχα αναπληρωματικά.

4.7 Οι συνεδριάσεις της Επιτροπής δεν είναι δημόσιες.

4.8 Η ψηφοφορία είναι φανερή εκτός από τις περιπτώσεις προσωπικών θεμάτων των μελών της Επιτροπής, οπότε είναι μυστική.

4.9 Η Επιτροπή με απόφασή της, στις αρχές κάθε εξαμήνου, καθορίζει τις θεματικές προτεραιότητές της τόσο για την ολομέλεια όσο και για τα τμήματα. Θέματα που έχουν επείγοντα χαρακτήρα ή εξαιρετική σοβαρότητα μπορούν να προστίθενται κατά τη διάρκεια του εξαμήνου ή να προτάσσεται η συζήτησή τους.

4.10 Όσα θέματα τυχόν δεν περιλαμβάνονται στο αντικείμενο των τμημάτων ανήκουν στην αρμοδιότητα της Ολομέλειας της Επιτροπής. Η Επιτροπή με απόφαση της παραπέμπει σε τμήματα την εξέταση και επεξεργασία συγκεκριμένων θεμάτων που περιλαμβάνονται στους σκοπούς της.

5. Τμήματα

5.1 Στα πλαίσια λειτουργίας της Επιτροπής δημιουργούνται τα παρακάτω τμήματα:

α) Ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων

β) Κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων.

γ) Εφαρμογής των δικαιωμάτων του ανθρώπου στους αλλοδαπούς.

δ) Προώθησης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, ΜΜΕ, εκπαίδευση και άλλα μέσα).

ε) Διεθνούς Επικοινωνίας και Συνεργασίας (επιθεώρηση εκθέσεων κατ' εφαρμογή συμβατικών υποχρεώσεων της Ελλάδας, ανταλλαγή πληροφόρησης και επικοινωνία με διεθνείς οργανισμούς, οργανώσεις κλπ.).

5.2 Σε θέματα που από τη φύση τους εμπίπτουν στη θεματική αρμοδιότητα περισσοτέρων του ενός τμημάτων, τα τμήματα αυτά θα συνεργάζονται.

5.3 Στα τμήματα μετέχουν τακτικά και αναπληρωματικά μέλη, κατ' επιλογή τους, λαμβανομένης υπόψη και της ανάγκης εξισορρόπησης της συμμετοχής στα τμήματα. Κάθε μέλος μπορεί να συμμετέχει σε δύο το πολύ τμήματα. Απαρτία υπάρχει όταν παρίσταται τουλάχιστον το ήμισυ συν ένα των μελών του τμήματος.

5.4 Στα τμήματα που τυχόν μετέχουν ο Πρόεδρος ή οι Αντιπρόεδροι προεδρεύουν αυτού του συγκεκριμένου τμήματος. Στα λοιπά τμήματα τα μέλη τους εκλέγουν τον προεδρεύοντα με σχετική πλειοψηφία. Σε όλα τα τμήματα τα μέλη εκλέγουν και τον αναπληρωτή του προεδρεύοντος με σχετική πλειοψηφία. Δικαίωμα ψήφου και εκλογής έχουν τακτικά και αναπληρωματικά μέλη που μετέχουν στο τμήμα της Επιτροπής. Η απόφαση εκλογής προεδρεύοντος ανακαλείται από τα μέλη του τμήματος με απόλυτη πλειοψηφία.

5.5 Ο προεδρεύων έχει την ευθύνη της σύγκλησης και λειτουργίας του τμήματος, της τήρησης των πρακτικών, της επαφής με την Ολομέλεια και το Προεδρείο και της ενημέρωσής τους.

5.6 Τα τμήματα συνεδριάζουν τακτικά τουλάχιστον μία φορά το μήνα και έκτακτα όταν αποφασίσουν τα μέλη τους.

5.7 Οι αποφάσεις στα τμήματα λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών τους. Σε κάθε περίπτωση καταγράφονται οι τυχόν μειοψηφίες.

5.8 Οι αποφάσεις των τμημάτων έρχονται στην

Ολομέλεια, η οποία και παίρνει την τελική απόφαση. Αυτή αποφασίζει και τη δημοσιοποίησή τους, εφόσον το κρίνει σκόπιμο.

5.9 Οι συνεδριάσεις των τμημάτων δεν είναι δημόσιες. Τα τμήματα μπορούν να καλέσουν κατά την κρίση τους πρόσωπα που λόγω ειδικότητας ή πείρας θα συνεισφέρουν ουσιαστικά στην επεξεργασία συγκεκριμένου θέματος.

5.10 Οι ειδικοί επιστήμονες της Επιτροπής επικουρούν τα τμήματα στη λειτουργία τους. Μπορούν ακόμη, προσκαλούμενοι από τον προεδρεύοντα του τμήματος, να μετέχουν στις εργασίες του.

5.11 Τα τμήματα εκφέρουν κρίσεις για τις εθνικές εκθέσεις, που συνέταξαν άλλες υπηρεσίες σε εφαρμογή συμβατικών υποχρεώσεων της Ελλάδας και που σχετίζονται με το αντικείμενο τους, εφόσον τους ζητηθεί από το τμήμα Ε'.

5.12 Τα αναπληρωματικά μέλη δικαιούνται την εφ' άπαξ αποζημίωση των τακτικών μελών, εφόσον μετέχουν κανονικά στη λειτουργία των Τμημάτων.

6. Ετήσια Έκθεση.

6.1 Η Επιτροπή συντάσσει ετήσια Έκθεση μέχρι τη 15η Μαρτίου, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 6 (η) του άρθρου Ι του Ν. 2667/98.

6.2 Τα τμήματα υποβάλλουν στην Επιτροπή σχέδιο έκθεσης των πεπραγμένων του τμήματος μέχρι 15 Ιανουαρίου κάθε έτους.

6.3 Τα Υπουργεία που μετέχουν με εκπρόσωπό τους στην Επιτροπή, καταθέτουν μέχρι 15 Ιανουαρίου κάθε έτους πληροφορίες και παρατηρήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στον τομέα της αρμοδιότητάς τους.

6.4 Στην Έκθεση της Επιτροπής περιλαμβάνονται όλες οι συστάσεις, προτάσεις, εκθέσεις, γνωμοδοτήσεις τις οποίες αυτή ολοκλήρωσε κατά τη διάρκεια του έτους, και οι οποίες προήλθαν από θέματα που έθεσε η Κυβέρνηση, η διάσκεψη Προέδρων της Βουλής και ΜΚΟ, ή από πρωτοβουλίες της Επιτροπής ή των τμημάτων της. Στην ετήσια Έκθεση επίσης καταγράφονται οι εκτιμήσεις της Επιτροπής για τη γενική κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα ή για ειδικότερα θέματα που κατά την κρίση της πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής.

6.5 Η Έκθεση ύστερα από εισήγηση του Προεδρείου συζητείται στην Ολομέλεια και εγκρίνεται κατ' απόλυτη πλειοψηφία. Σ' αυτήν καταγράφεται και η άποψη της μειοψηφίας.

6.6 Η Επιτροπή δίνει στη δημοσιότητα την ετήσια Έκθεση μετά την υποβολή της στον Πρωθυπουργό και στη Βουλή.

7. Πλαισίωση της Επιτροπής

7.1 Η επιστημονική πλαισίωση της Επιτροπής γίνεται από τους επιστημονικούς συνεργάτες που επικουρούν την Επιτροπή με προετοιμασία εισηγήσεων, με επιστημονικές έρευνες πάνω σε θέματα που τους αναθέτει η Επιτροπή ή τα τμήματα, καθώς και με ενημέρωση για τις εξελίξεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου στους διεθνείς κυβερνητικούς οργανισμούς και στις διεθνείς κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Οι επιστημονικοί συνεργάτες οργανώνουν αρχείο κειμένων και επιστημονικών μελετών και εργάζονται για την έκδοση εντύπων, περιοδικών ή μη, που θα περιέχουν τη δράση της Επιτροπής και άλλη ύλη δικαιωμάτων του ανθρώπου,

7.2 Σε ομάδες εργασίας μπορεί να ανατίθεται η διεξαγωγή εξειδικευμένων μελετών κατά το άρθρο 3 του Ν. 2667/98.

7.3 Η Γραμματεία της Επιτροπής συντίθεται από ένα γραμματέα και τρία πρόσωπα γραμματειακής και τεχνικής υποστήριξης, διοριζόμενα και αμειβόμενα κατά το άρθρο 8 του Ν. 2667/98. Ο Γραμματέας διευθύνει το έργο της γραμματείας. Ο Πρόεδρος επιβλέπει τη λειτουργία της.

8. Θητεία Επιτροπής και μελών της

8.1 Η θητεία της Επιτροπής είναι τριετής. Κάθε αντιπροσωπευόμενος φορέας μπορεί να υποδείξει την αντικατάσταση του εκπροσώπου του μόνο σε περίπτωση που αυτός θα παύσει να ανήκει σ' αυτόν το φορέα ή θα εκλείψει για οποιοδήποτε λόγο. Κατ' εξαίρεση, οι εκπρόσωποι των Υπουργείων είναι δυνατόν να αντικαθίστανται με πρόταση του αρμοδίου Υπουργού για σοβαρούς υπηρεσιακούς λόγους που εμποδίζουν την κανονική συμμετοχή τους στις εργασίες της Επιτροπής. Ο νέος εκπρόσωπος συμπληρώνει απλώς την αρξάμενη θητεία του προκατόχου του.

9. Τροποποίηση του Κανονισμού.

9.1 Η τροποποίηση του Κανονισμού γίνεται με απόφαση του Πρωθυπουργού ύστερα από εισήγηση της Επιτροπής.

Άρθρο 2

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 6 Απριλίου 2000

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ